PAVEL CHIHAIA

Clasificarea zecimală: 889.3

BLOCADA

ROMAN

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE

EDITURA „CULTURA NAȚIONALĂ"

I 205294

BIBLIOTECA ACADEMIEI

In memoria lui G. T.

I

Povestirea de față începe cu mulți ani în urmă, puțin după primul război mondial care secătui întreaga Europă, ridicând neobișnuit transitul marilor porturi puse în slujba refacerii internaționale. Pe atunci Hemcea avea treizeci și cinci de ani și proaspăt sosit pe cheurile Constanței — a cărei faimă răsbătuse până în satele cele mai îndepărtate ale Dobrogei — arăta ca un bărbat trecut de prima tinerețe, cu brațe mușchiuloase de fermier și spate de taur, tot atât de nehotărît, slab și îndrăgostit de aventuri, pe cât părea de puternic și temerar.

Câtva timp trăi din economiile strânse în mulți ani de trudă, refuzând cu demnitate propunerile vătafilor ce-l îndemnau să-și lege la gură buretele ud pentru a vântura în fundul calelor torentul de cereale, în schimb se arătă dispus să asculte oricând la un pahar cu vin sfaturi de îmbogățire miraculoasă, împărtășite de vreun *prinț* al portului, unul din acei vagabonzi pe jumătate nebuni, care-și închipue că joacă roluri însemnate în uriașul trafic din jur și pretind a fi implicați în toate loviturile marilor societăți. Noul venit se învârtea de dimineața până seara pe cheurile aglomerate, împiedecându-se de parâme și de garlinele întinse ca niște coarde, rătăcind printre munții de mărfuri și stânjenind șuvoiul dokerilor cu fețele crispate de povara sacilor — în așteptarea unei invitații oficiale

pe un vas măreţ de comerţ, cu care să întreprindă apoi călătorii răsunătoare pe mările îndepărtate ale lumii. Îşi spunea că în definitiv n'ar fi rău să fie căpitan, stăpân deplin pe soarta oamenilor de sub porunca sa şi să navigheze fără grabă — gustând din plin farmecul nopţii pe mare şi tihna punţii — către coastele pustii şi bogate ale Africei şi Indiei, cunoscute din nenumăratele cărţi de aventuri şi din poveştile bătrânilor exploratori, părăsiţi la mal ca nişte epave măcinate de basamac. Încă de pe timpul cât urmase clasele inferioare ale liceului din Constanţa, Hemcea legase prietenii cu aceşti vajnici lupi de mare, ce se răzbunau pe urmaşi, bătându-şi joc de ţinuta, ca şi de priceperea lor în manevre. „Marinari de doi lei perechea!" scuipau, după-ce urmăreau cu atenţie şi vizibil dispreţ eforturile nesigure ale vaselor cu aburi încercând să se apropie de radă pe vreme de hulă sau furtună.

El nu s'ar fi angajat în ruptul capului simplu marinar, crezând cu toată aroganţa caracteristică tinereţii, că i se cuvin pe puţin cele trei galoane cu colacul lui Nelson şi că ar fi pierdut orice prestigiu faţă de haimanalele portului, consimţind să primească alt grad. Primele zile după revederea Constanţei, înnoi vechile prietenii şi comunică bucuros tuturor, fără să trezească interesul coloniei de vagabonzi, că aşteaptă îmbarcarea din zi în zi şi că întârzierea neobişnuită se datoreşte formalităţilor dela Căpitănie, unde i s'au împotmolit hârtiile. După câteva săptămâni de umblet zadarnic, dădu să se înţeleagă că are de îndeplinit o misiune specială pe lângă comandorul vasului *Dacia*, onorat să facă prima cursă după războiu cu o încărcătură de cereale şi mărfuri generale spre Smirna şi Alexandria. Când, în sfârşit, *Dacia* se depărtă de ţărm mugind răguşit şi învăluind într'o perdea de fum mulţimea entuziastă ce-i saluta plecarea, Hemcea răspunse privirilor ironice ale cunoscuţilor cu afirmaţia violentă, ce-i stătuse de mult pe buze, că el n'ar con-

cepe să navigheze altfel decât în calitate de căpitan. De aici înainte toți câți îl întâlneau îi strigau de departe:

Bună, căpitane! Ce s'aude cu plecarea? cuvinte cam înțepătoare, peste care trecea schimbând vorba.

Având în vedere priceperea-i în ale navigației, e lesne de înțeles că nimănui nu-i trecu prin minte să-i confere titlul atât de jinduit și să-i încredințeze soarta a zeci de oameni. Străinul aștepta mult și bine corabia visată care să-l îmbarce cu pompa cuvenită unui viitor rege, predestinat bogățiilor fabuloase, trofeelor și prăzilor înghesuite în vase grele de rodul atâtor osteneli.

Nicio propunere interesantă nu-i întretăie plimbările și gândul aurului vânturat în fața privirilor încremenite de poftă și admirație a consătenilor săi, rămași departe în sudul Dobrogei, contrasta dureros cu sărăcia tot mai simțită a prezentului.

Părinții, fermieri simpli din Caraomer, se căinaseră mult timp după fuga-i necugetată, cu toate că se cam așteptau la o astfel de ispravă, văzând târcoalele tot mai dese pe care tânărul le da portului după terminarea liceului. Căsătoria cu Glicheria, o ființă slabă, condamnată dela început să fie un fel de roabă în casa bărbatului, nu reușise să-l lege de Caraomer. Hemcea profitase de egalitatea lor în fața pământului îndărătnic, ca să-i arunce în spinare toată grija fermei și să-și continue nestânjenit plecările misterioase în Constanța, efectuate în vederea unei lungi călătorii pe mare.

De mic nu se prăpădise cu munca și preferase să hoinărească pe la bostanele învecinate, punând curse și vânzând negustorilor ambulanți pieile de hârciogi, decât să robotească pe lângă casa părintească. Aveau un traiu greu, în luptă necontenită cu pământul aspru, înțelenit și munca înverșunată îi istovise pe amândoi bătrânii înainte de vreme, făcându-i nepăsători față de visurile tânărului romantic ,de exaltările și proec-

tele strălucite de explorator — nepăsare interpretată de el drept îndobitocire țărănească. Dobrogea arăta pe la sfârșitul secolului trecut ca o stepă pustie, cu rare petece însămânțate, nepopulată și străbătută de toate neamurile pornite călare după rasbunare și jaf. Funcționarii necinstiți erau trimeși aici în exil, precum odinioară ilustrul poet roman, iar perceptorii aveau mult de furcă până încasau impozitele dela fermele îndepărtatele ale coloniștilor, de teama comitagiilor și pustietăților. Apa, ca și astăzi, se scotea dela mari adâncimi în burdufe trase de cai și irigațiile se făceau cu mari greutăți. Munca nu le da o clipă de răgaz.

Maică-sa, se trăgea dintr'o familie de mocani din părțile Făgărașului, convertită la adventism, și nu pierdea niciun prilej să se arate dezamăgită de feciorul său, din care visase să facă un om sdravăn, cinstit, mai degrabă mărginit, însă statornic și meticulos, învățat să are pământul și să ducă o viață plăcută lui Dumnezeu, înlăturând din suflet tot ceeace ar fi putut fi patimă sau ispită omenească.

Fiul ajunsese destul de voinic într'adevăr, dar păru dela început destinat unei vieți puțin obișnuite, pline de neprevăzut și primejdii. Inzestrat cu o imaginație vie, cu forța de a trăi într'o viață închipuită, încredințată și altora ca o convingere de neclintit, Hemcea avea obiceiul să repete, dându-și visător scaunul pe spate că „să faci o călătorie care să-ți aducă cinste și renume, mai înțeleg și eu", cuvinte ce aveau darul să cutremure de rușine inima bătrânei credincioase, s'o facă să privească cu teamă fața luminoasă, ochii încrezători, țintuiți de un mistuitor foc lăuntric spre depărtările pline de miragii ale viitorului.

Hemcea își aminti toată viața serile liniștite de vară când lampa răspândea o lumină nesigură pe muchiile grosolane ale peretelui de piatră, uneltele agricole ținute în camera de toate zilele după obiceiul pământului, ciorba neagră, cam lipsită de gust după

moda tătărască şi biblia din capul mesei, din care [illegible] un vers cu glas tare, în timp ce tatăl făcea socoteli încâlcite pe un carneţel, murmurând cifrele, iar el asculta cu un fel de înfiorare şuierul întrerupt şi stins al grecilor, care-şi răspundeau unul altuia cât ţine stepa, până la Amzacea, Medgidia, până la marginea portului cel mare din Miază Noapte, Constanţa. Şi în timp ce soră-sa Zenaida, asculta cuvântul înfricoşător al Apocalipsului cu ochii mari de copil, fascinaţi de prăpăstiile negre ale prăbuşirii, gândurile călătoare i se opreau peste oraşul mare şi atrăgător, cum se coboară liniştit o plasă cu fire scânteietoare aprinzând lumini neaşteptate pe cupolele de argint şi mai ales în localurile de petreceri, unde banul se câştigă uşor şi pleacă cu aceeaş iuţeală spre toate porturile lumii, în buzunarele marinarilor curagioşi. Nimic mai la îndemână acolo decât să sbori spre India cu tigri cruzi şi diamante enorme, sau necercetata Africă ecuatorială. Nu citise el însuşi pe prora cargoboturilor, înşirate ca la o paradă de-a-lungul cheurilor, porturi de reşedinţă ca Bombay şi St. Paolo de Loanda?

Cu cât înainta în vârstă, gândurile, în loc să i se cumineţească, mai rău i se aprindeau. Părinţii îi găsiseră pe Glicheria şi-l însuraseră, sperând să-l statornicească la ferma lui, alături de cei doi bivoli, de argat şi de copii. Toată ceremonia nupţială nu schimbă cu nimic planurile ginerelui, în aparenţă nepăsător şi îngândurat, însă ros de ambiţii ascunse. Tinerii căsătoriţi începură să se certe de a doua zi, duseră un trai foarte nefericit, întrerupt de absenţele, din ce în ce mai îndelungate, ale lui Hemcea; mulţi spuneau că numai el e de vină dacă în câţiva ani ferma primită ca zestre căzu în paragină, asaltată de pir şi de praful roşiatec. Lucru sigur e că zece ani dela cununie şi opt dela naşterea unicului copil, o fetiţă — Glicheria muri istovită de muncă şi de supărări. Hemcea crezu că şi-a recăpătat libertatea şi după ce vându

pământul împovărător al fostei soții, fugi la Constanța, nu fără a cântări cu necaz tot drumul picdecile pe care Cristina — așa se numea orfana — le grămădea în calea măreților plan. Nu îndrăznise s'o lase părinților lui, bănuind, pe bună dreptate, că bătrâna ar fi refuzat s'o crească, numai pentru a-l ține legat de casă și creșterea Cristinei îi trezi noi îngrijorări și noi motive de amărăciune.

De atunci nu-și mai scriseră, nici nu se mai văzură. Nu știu măcar ziua când se sfârșiseră din viață și fură îngropați în fundul fermei strămoșești, lângă mormintele bunicilor, care împărțiseră în voie aceste meleaguri neîngrădite, svârlind bâta ciobănească pentru fierul de plug, pe timpul domnitorului Cuza. Zenaida avu grije de toate. Soră-sa se măritase între timp și moștenise odată cu pământul toată vrednicia și firea profund evlavioasă a mamei lor, înăsprită de rătăcirea fiului pierdut, abătut de pe calea cea dreaptă. De multe ori se întrebă ce-o fi făcând Cristina, mica nevinovată ispășitoare a greșelilor părintești, pe unde se află și cum trăiește. Dar fapta necugetată a fratelui ei, durerea care întunecase ultimele clipe ale bătrânei și care pecetluise o condamnare mută, timpul scurs fără ca cei doi fugari să dea vreun semn de viață, o îndemnară să-i socotească ca și morți sau plecați peste mări și țări, înghițiți de necunoscut...

Niciunul din rarii negustori care cumpărau bumbăcărie și unelte din Constanța, nu îndrăzni să-i spună că auzise vești despre caraomerean. Aceasta fusese și dorința lui, ca legăturile să fie rupte și noua viață să nu poarte nimic din urâtul și sbuciumul traiului dela fermă. Așa se și explică amănuntul că după plecarea din Caraomer și după-ce cheltui toți banii adunați din truda Glicheriei, Hemcea rătăci zile întregi fără să ceară ajutor, cam înfometat, pe digurile Constanței și în Tomis, cartierul de petreceri ridicat ca o fortăreață la marginea platoului ce domină dela o sută de pași înălțime tot portul, vasele și antrepozitele mari-

time, construite în poale la acelaş nivel cu suprafaţa mării. Pe stradelele sucite, cu ocoluri, ale Tomisului, pe unde suiau şi coborau în tihnă măgăruşii cu sacale de apă şi oameni încărcaţi cu poveri şi mărfuri — ştofe brodate, fructe tropicale, păsări multicolore de pe insule, debarcate odată cu toate seminţiile pământului — se aflau cele mai numeroase localuri din oraş, casele de toleranţă şi magaziile de comerţ ale nenumăratelor agenţii, alături de galantarele mărunte, dar prospere ale zarafilor şi negustorilor de mărunţişuri. În miezul zilei, zidurile albe se însufleţeau sub dogoarea orbitoare a soarelui pontic şi l-ai fi crezut un cartier părăsit, dacă praful cerealelor ce se scurgeau din silozuri, aburii uriaşelor maşini sub presiune, focurile dela şantierele navale şi dela bucătăriile ambulante, nu s'ar fi lăţit de jos ca o pâclă nestatornică şi agitată, prin care răsbătea o larmă îndepărtată de port în fierbere, cu strigăte, ciocănituri şi văjâituri întrerupte de cabestan.

In schimb, spre seară, când peste port se întindea nemăsurat umbra râpei înalte, amorţind svâcniturile tot mai slabe ale maşinilor şi oamenilor, căsuţele cu pereţii groşi de chirpici şi ferăstruici zăbrelite, înfipte în coama podişului ca nişte cetăţui albe, erau luminate încă de o lucire ce nu cobora de-asupra mării şi se desprindeau pe azurul tot mai întunecat într'o aureolă de lănci scânteietoare, înroşite pretutindeni de sticla colorată a chioşcurilor şi balcoanelor aruncate peste trecători, iar steaua nordului apărea misterioasă peste ghiolul Siut, dând semnalul de odihnă. Oamenii năpădeau cartierul de pretutindeni, de pe strada Traian, unde era poarta cea mare a portului, prin poteca şerpuitoare, urcând aproape vertical malul abrupt, pe treptele înegrite de fum din dreptul Atelierului de Revizie, sau de-a-dreptul prin râpă, furişându-se ca nişte războinici prin penumbra răcoroasă a asfinţitului, făcând să tremure tufişurile argintii de pelin şi chimen aromat, năruind ţărâna fărâmicioasă.

Cartierul începea să prindă viaţă, de parcă suflul uriaş din port s'ar fi înălţat câţiva paşi mai aproape de cer, în vechiul oraş. Consilierii municipali încercaseră de multe ori să distrugă cu târnăcoapele rămăşiţa [illegible] de aspectul occidental al Constanţei, dar tomitanii ştiură să-şi apere destul de bine cartierul prin intrigi şi bani, spre deosebire de timpurile când respingeau cu tunurile de bronz atacurile venite dinspre mare, aşa că toate încercările de a distruge desfrâul şi cuiburile primejdioase de murdărie, care se învălmăşeau cu grămezi de aur şi femei mai albe ca zăpada grotelor neîntinate din „Poarta celor 40 de fete", rămaseră inutile. Toţi locuitorii ştiau şi erau mândri că adunătura umilă de case cu ziduri de pământ îşi înfrăţise soarta cu cea a portului, ce le trimetea în valuri portocalele stricate, potasa, covoarele aduse în sacale, ţigările în ciorapi, aurul său, iar nu cu a oraşului, impunător, aproape modern, dar lipsit de interes comercial.

Se înţelege că tavernele se găseau la fiecare pas; cea mai arătoasă era „barul" lui Marcu, cu toată forma puţin ciudată de sarcofag desgropat, în care trebuia să stai cât mai aproape de intrare ca să te simţi bine.

Aici se refugia Hemcea după lungile-i investigaţii, cu picioarele rupte de osteneală şi cu urechile rănite de injuriile grosolane ale căpitanilor, care rămâneau surprinşi la început de propunerile necunoscutului cu privirea aprinsă şi ţinută mândră şi ezitau nehotărîţi, orezându-se în faţa unui excroc abil pornit să-i tragă pe sfoară cu un scop anumit. Târziu, când îşi dădeau seama că străinul vorbeşte serios, dispreţuindu-le priceperea de marinari pentru a şi-o sublinia pe a sa, îşi reveneau din uimire şi-l aruncau de pe punte într'o ploaie de înjurături, furioşi în definitiv că primul venit caută să le uzurpe locul dobândit în ani grei de luptă cu marea şi cu capriciile companiilor de navigaţie.

Hemcea regăsea cu plăcere tihna tunelului mai mult gol, cam întunecat şi foarte liniştit spre deosebire de alte localuri. Un paravan de sticlă verde despărţea barul propriu zis de paradisul celor cu bani mulţi, despărţit şi [illegible] de lumea zilei de cortina grea de fereastre. Numai feţele de masă aşteptau cuminţi pelerinii putred de bogaţi ai serii şi umbrelor aceloraş fete, cu părul strâns în vârful capului şi ţigarete lungi, fumegânde. Fiind cel mai distins bar, toată lumea vorbea în şoaptă şi cei mai mulţi, printre care şi Hemcea, se opreau respectuoşi aproape de intrare, departe de îngrăditura din fund interzisă consumatorilor obişnuiţi. Toţi arătau că ştiu să cinstească locul şi câteodată, ziua, te simţeai înfiorat de atâta tăcere şi întunecime răcoroasă, lângă portul fremătător de mişcare, de praf, de lumină. Doar în răstimpuri, când cineva deschidea uşa, se rostogolea înăuntru ca un vuiet puternic şi nelămurit, strigătele tânguitoare ale hamalilor şi clănţăniturile elevatoarelor, dispărând tot atât de neaşteptat într'o linişte adâncă, întreruptă de clinchetele rare, stinse, ale furculiţelor. Marinarii străini, care ştiau să măsoare rangul unui local după obrăznicia sau nepăsarea distinsă a celorlalţi consumatori, îşi înfrânau din uşe firea lor sgomotoasă şi se mulţumeau să fixeze stăruitor, nu se poate mai paşnic, fetele libere. Nu înţelegeau româneşte şi uneori nici levantina — un jargon italo-greco-turc, curent în apele Orientului Mijlociu — însă puşi pe cheltuială, obişnuiţi să li se ceară bani, primeau cu un zâmbet indulgent cochetăriile curtezanelor sclipitoare de tinereţe şi podoabe. Marcu, patronul, n'ar fi îngăduit dealtfel nicio dezordine şi supraveghea veşnic localul după un registru enorm, cu scoarţe cafenii. Cât era de uscat şi mărunt, nu i se vedea depe contuarul înalt de unde trona decât capul înfăşurat cu un şervet din pricina migrenelor, legănându-i-se uşor, însoţit de un geamăt înăbuşit ca un suspin; totuşi nu pierdea nimic din vedere şi răsărea în cele mai neaşteptate locuri,

cu halatu-i murdar de mătase, atunci când l-ai fi crezut pe moarte în dosul registrului liniat. Iarna, lepăda șervetul, înlocuindu-l cu o căciulă de lup — ceeace dădea un aer mai rapace chipului ascuțit, ochilor vioi, pătrunzători și buzelor uscate într'un rictus de suferință și lăcomie — plângându-se neîncetat de curenți, cu toate că barul n'avea nicio fereastră, și de vagabonzii periculoși, pe care poliția mituită îi lăsa în libertate. Ideea aceasta îl îndemna să scormonească toate ungherele, observând totul, cântărind cu grije orice nou venit, gata să-l dea pe mâna comisarului sau să stabilească cu el o relație comercială, după cum omul era o haimana fără experiență sau un pungaș cu care se putea lucra.

Mușterii îl auzeau bombănind mereu, fluturându-și printre mese, gârbovit și iute ca un spiriduș, poalele soioase ale halatului, fără să bănuiască că patronul despre care toată lumea știa că are saci de napoleoni și mahmudele, este muncit în taină, zi și noapte, de un proect, în aparență cât se poate de realizabil, totuși de neîndeplinit, mai greu ca prefacerea aurului în lut ars.

Din tinerețe, Marcu luptase ca fetele ce întâlneau străini în local să-i lase și lui dijma cuvenită sau să mărească consumația, îmbumătățind veniturile casei. Obișnuit, curtezanele plecau nepăsătoare după un păhărug de „cherry", fără să scuture prea mult punga prietenilor în tejghea și el rămânea păcălit în urmă, revoltat de atâtea afaceri amoroase, la care n'avea niciun drept. O singură cameră „o așhanà" — cămăruță — ridicată lângă tunelul blestemat, ar fi răsturnat cu totul fața lucrurilor și i-ar fi dat dreptul să patroneze două-trei fete fără concurență — celelalte nemaiavând permisiunea să pășească pragul noului templu.

Cunoscuții, care știau că o încăpere în plus n'ar fi aspirat cine știe cât sacii cu galbeni, nu pierdeau nicio-

dată ocazia să-i amintească, înfuriindu-l, această nenorocire veşnică. Inteligenţa lor de negustori hârşiiţi cu lumea le spunea că prudenţa împinsă până la avariţie, îi va nimici barmanului toate avantagiile viitoare, că interesele lui mărunte şi teama de investiţii a prezentului îl vor opri totdeauna de a vârî un ban în reparaţia localului, care — în treacăt fie spus —, se cam ruinase şi prinsese igrasie din pricina lipsei de lumină, sau, mai ales, în construcţia unei noi încăperi. Duşmanii se bucurau, prevedeau un declin încet, dar sigur, al negustorului din strada Diana, ce se îngrozea la gândul cheltuielilor şi trăia într'o necontenită frământare sufletească, într'o luptă ce-l gârbovise an de an; îşi făceau semne între ei, de câte ori, blestemându-şi soarta, Marcu descoperea diverşi indivizi suspecţi, gata de orice combinaţie, în loc să lenevească şi să-şi vadă în tihnă de sănătate ca patron de stabiliment.

Coborînd podiumul, oblojit la cap, mormăind şi poruncind chelnerului să vadă de unde trage curentul, se apropia de urechea noului venit şi prefăcându-se a-i umple tremurător paharul, îi şoptea printre dinţi cu o vioiciune neaşteptată:

— Ceva afion? Aur?... Hm... bine că nu te interesează. Cu de-alde voi am muri toţi de foame!

Sau dacă clientul se arăta dispus la tratative, îl invita la o masă din fund, dincolo de geamul verde, privind mereu cu neîncredere împrejur, aruncând în trecere frânturi repezi, crunte, ca şi cum restul consumatorilor l-ar fi incomodat peste măsură. Aceştia aveau sentimentul că sunt inutili, mai ales odată pe săptămână, cu ocazia întrunirii celor trei asociaţi a căror întreprindere ilicită constituia un sprijin solid şi activ în angrenajul de forţe care menţineau Tomisul în viaţă şi-l conduceau spre prosperitate, în necazul primăriei şi oraşului Constanţa. Marcu era prea prudent ca să ţină marfa cumpărată măcar o zi, ştiind că ochii mişună prin partea locului; lui nu-i revenea decât să plă-

teasca bunurile oferite spre vânzare în bani câştigaţi cu trudă la tejghea.

Un semn francmasonic îi era îndeajuns chelnerului să dispară şi să se întoarcă cu Terzi, frizerul de alături, un munte de om, din fericire şchiop, căruia i-ar fi stat mai bine spânzurat de un catarg pentru piraterie, decât cu briciul la îndemână lângă gâtul clienţilor. Avea o profesie onorabilă, simbolizată printr'un şervet imaculat ce-i flutura în uşa dughenii, însă puţini ar fi avut curajul să-şi încredinţeze economiile uriaşului fioros, care tulbura de îndată liniştea localului prin bocănitul piciorului de lemn şi prin răcnetul neomenesc ce zguduia ca un tunet fundul tunelului. Nu se jena să-şi caute victima pe faţă, rotindu-şi ochii prin bar, şi mergând drept la cel pe care Marcu i-l indica cu o strâmbătură, i se proptea ameninţător în faţă, arătând prin aceasta că orice tergiversare sau încercare de a da înapoi din afacere este exclusă.

Cel ce avusese imprudenţa să cadă în reţeaua din strada Traian, mergea cu umerii sgribuliţi în faţa Argusului neîndurător sau dacă era vreun gabier mai voinic se mişca mârâind, gata să se încaere cu cel ce-l sculase pe nepusă masă dela cheful cu fata sau cu prietenii. Puţin erau cei care să îndure cele două probe — a patronului, urmărindu-i cu priviri înveninate dela contoar şi a piciorului pe care-l auzeau în spate — şi să încerce o a doua afacere cu ciudaţii tomitani.

Străinul era condus de Terzi la Hvaja al Wasiti, căruia toată lumea de pe litoral, dela Midia la capul Tuzla, pescarii ca şi marinarii, îi ziceau Vasi şi era venit din Persia în urma unor răscoale religioase. Nimeni nu putea bănui că liniştitul Persan depozitează marfa cumpărată sub mâna de antichităţi false întinse sub un umbrar roşu aprins, în majoritate sticle colorate şi brăţări grosolane suflate cu argint; adevărat că la început avusese neînţelegeri cu poliţia din pricina apariţiei lui neaşteptate în cartier, pe care a'o

lămurea niciun pașaport sau vreun act cât de simplu. Dar astfel de rătăcitori nu sunt rari în porturi și până la urmă, cu tot galantarul mizerabil, aspectul foarte distins, barba prelungă și neagră, precum și ochii liniștiți și mari, de un calm oriental, impresionară favorabil pe comisar, care văzu în arderea hârtiilor — cu care sfârși încurcata povestire — gestul disperat al unui persecutat în primejdie de moarte.

De obiceiu, marinarul ce cobora în vechiul Pontus Euxinus, după zile întregi de plictiseală pe mare — aici era extremitatea itinerariilor mediteraneene; de obiceiu vasele ancorau puțin în Pireu, Stambul sau Burgas și oamenii n'aveau timp să chefuiască la uscat — schimba valuta străină la Vasi, care avea grijă să-i oprească după tradiție un sfert din valoarea banilor, se tundea și se bărbierea la Terzi, care îl trata neomenește și petrecea la Marcu, trecând eventual din nou pe la Vasi pentru a cumpăra o brățară iubitei, înainte de-a se îndrepta spre unul din numeroasele hoteluri.

Toți trei vindeau și cumpărau țigări, stupefiante, aur, când găseau ocazia și aveau ochii ațintiți asupra concurenței, făcând totul ca s'o slăbească, s'o vadă sfâșiată de lupte intestine, a căror urzire îl privea în special pe Vasi, un excelent politician. Totuși, pentrucă numerarul era ținut cu grije de Marcu, departe de binele obștesc, cifra de afaceri se arăta scăzută și încasările realizate de-abea acopereau cheltuelile. Adesea, planurile le erau dejucate din pricina sărăciei tezaurului comun, și Vasi vedea clar situația, însă nu intervenea; socotea că folosul ar fi fost acelaș dacă treburile ar fi mers mai bine, deoarece Marcu căpătase slăbiciunea să acapareze tot câștigul, invocând nenorociri imaginare pe care ceilalți erau constrânși să le creadă. Cât despre sine, avea un fond tainic în plină creștere, deocamdată îndestulător.

Când puternicul concern din Tomis se aduna în despărțitura din fund a tunelului pentru a discuta situația în lumina ultimelor evenimente și a lua noi măsuri în

vederea îmbunătăţirii afacerilor, toată lumea urmărea cu respect statura dreaptă şi demnă a Persanului, cu veşminte strălucite, trupul slăbănog şi piperniciţ a lui Marcu strâns în halatul rupt şi pe uriaşul Terzi, ce încheia procesiunea ca cel mai puţin însemnat. Singurul pe care aceste întruniri îl lăsau indiferent era Hemcea, care-şi vedea de masă fără să le dea prea multă atenţie, ba dispreţuindu-i pentru urzelile mărunte şi meschine. Era singurul conştient că cei trei n'ar fi putut întreprinde niciodată o acţiune cu adevărat eroică, care să le ducă faima în toată lumea şi să-i ridice printr'o aureolă orbitoare din mijlocul mulţimii. Cunoşteau oare măreţia, beţia învingătorului ce primeşte prăzile şi pofirul fecioarelor africane?

Se mărgineau să privească interesaţi lumea înconjurătoare, fără să contemple întinsul pământului senin şi plin de majestate, lumina strălucitoare, pusă ca o lampă eternă a depărtărilor, pentru a chema pe cei curajoşi şi demni de ea.

Era batjocorit şi dispreţuit ca ultimul sclav, dădeau din cap când încerca să-i convingă de ţinuturile ce trebuiau neapărat descoperite. Înţelegea biciuirea cuvintelor ironice şi simţea intrându-i în carne spinii răutăţii omeneşti. Dar suferinţa îl înalţa deasupra tuturor, nobleţea sa rămânea trează în mijlocul nenorocirilor. Toate bătăile de joc erau supărările unui idealist, mizeriile unui rege detronat, care învestmântat în otrepe de soldati. simte încă pe umeri greutatea purpurei şi hlamidei.

Numai pentru Terzi avea oarecare simpatie, pentrucă frizerul îl credea pe cuvânt, ascultând fără să clipească eroicele-i îndemnuri — pretinzând la rându-i că şi-a pierdut piciorul în lupta navală dela Gallipoli — şi pentrucă odată văzându-l cu fetiţa pe genunchi, se apropie sgomotos şi după ce mângâie pe Cristina, făcând-o să plângă, îi spuse mai mult în glumă:

— Da ştii că nu prea arată bine? Nu se bate după

fripturi, hai? Ce-ar fi să mi-o dai mie pentru câtăva vreme, văd că n'ai timp să te ții de ea. Pe legea mea aș îngriji-o ca o porumbiță, n'ar face nimic!

Propunerea îl uimi; în orice caz nu s'ar fi așteptat la atâta atenție din partea matahalei fioroase. Cum Cristina îl stânjenea la drum și pe deasupra viața neregulată o slăbise simțitor, i-o ceda cu un oftat de ușurare, fără să se intereseze prea mult de condițiile în care micuța urma să trăiască.

De atunci Terzi se desprindea din coada convoiului și venind lângă armatorul de corăbii sburătoare, îl bătea pe umăr:

— Ce mai faci căpitane? (credea pe cuvânt propunerile vizionarului și în întrebarea lui nu era pic de ironie). Când pleci în cursă? Ai un copil, ce să zic, o minune. Toată ziua gângurește. Dece nu treci s'o vezi?

Hemcea îngăima un pretext la repezeală și se pleca peste farfurie, cam rușinat de svonurile ce se vânturau pe seamă-i și de îndemnurile ce-i aminteau îndatoririle de părinte.

Își făcea griji degeaba! Cine mai cerceta un personaj atât de puțin important, în clipele solemne când alături se decidea soarta Tomisului? Lumea din local avea ceva mai însemnat de urmărit și criticat, decât cupărările caraomereanului.

Înțelegeau ei că cei trei nu se adună să facă pace și Marcu, căruia nu-i intra în cap folosul acestor întruniri publice, purtate în văzul iscoadelor trădătoare, la care Vasi ținea morțiș, se plângea mereu, cum îi era obiceiul, că Persanul vrea cu orice chip să-l omoare, numai din orgoliul de a sfida negustorii și populația cartierului. Încolțit, chinuit, vigilența ochilor vioi i se mărea și din ușa paravanului de sticlă, se rotea fulgerător pe călcâie pentru a nimici o privire prea interesată.

Lucruri ridicole la prima vedere, au o mie și unul de motive ascunse, foarte înțelepte și solide. Hvaja al

Wasiti consfinţise obiceiul ca la conferinţele săptămânale să se observe aceeaşi ceremonie — ordinea traversării dela uşă în fund săvârşindu-se cu pompă şi la hotarul zilei — prudenţa fiindu-i să nu amestecul său în întreprinderile de trafic mărunt ale barului, să poată jura că nu se ocupă decât cu afaceri obişnuite. Ştia bine că nimeni, nici poliţia măcar, nu-şi făcea iluzii asupra aparentei şi mizerabilei lui profesii, căci toţi tomitanii, până şi copiii, trăiau din contrabandă şi căpătueli din magazii — expediente în legătură cu navigaţia — fireşti pentru omul de port şi îngăduite (se înţelege, numai în vechiul cartier) de autorităţi. Cât timp avea convingerea întemeiată că se ocupă cu contrabanda măruntă şi a-tot-binefăcătoare, era la drept vorbind ferit de surprize.

In timpul consfătuirii, se puteau auzi perfect bătăile cu pumnul în masă ale lui Terzi, ce striga de se cutremura bolta tunelului că e furat — lucru drept, deoarece era prostit dela obraz de ceilalţi — bombănitul intermitent a lui Marcu, veşnic nemulţumit şi pesimist, care arunca în spinarea unor teorii de bursă, aur, etc., complect neînţelese de frizer, mersul dezastruos al afacerilor, în sfârşit din nou proteste tot mai îndârjite şi răbufnitul elocvent al piciorului de lemn, întărind indignarea stăpânului său. Numai gura lui Vasi nu s'auzea, însă era uşor de închipuit zâmbetul lui când contempla cu ochi profunzi violenţa prostului tras pe sfoară şi viclenia stăpânului casei ce era atât de naiv să-şi închipuie că-l poate înşela pe el, Hvaja al Wasiti. Ştia destul de bine că patronul acaparează toate beneficiile, fără ca Marcu la rându-i să bănuiască că asociatul atât de distins, care trecea cu o aristocratică indiferenţă peste suma nerusinat de mică ce-i revenea, se ocupa în cadrul multiplelor sale afaceri, cu procurarea informaţiilor către o Putere cu numeroase colonii, deocamdată ca amator, pânăce urmau să capete încredere şi să-l binecuvinteze cu misiuni mai rodnice.

Vasi era mulțumit, pe deoparte, că atât în bar cât și în frizeria lui Terzi putea căpăta informații prețioase ca diamantul cu privire la mișcarea valorilor de război și la anumite chestiuni de politică comercială, negociabile ca orice marfă în orașele dese coastele Siriei sau ale Africei de Nord, unde ajungeau între mătăsuri și bijuterii — și, pe de alta, că prietenia cu cei doi constitue ocupația ilegală pe care tomitanii mureau de curiozitate dacă n'o aflau.

Uneori, Terzi întrecea măsura și răcnetele prin care acuza pe Marcu că fură, amenințările cu moartea, se auzeau până în stradă. Atunci Vasi ridica palma în sus, în semn de protest și privea pe plebeu cu o stăruință atât de mustrătoare și filosofică, încât frizerul își înghițea cuvintele. De altfel, el însuși nu comunica înaltului for afacerile mai substanțiale și când Terzi îi impută odată în treacăt, fără să scadă tonul pe care obișnuit îl avea față de Marcu, că pune bani deoparte din vechituri, bijuterii și schimbul monedelor fără să contribue la cheltuieli, zaraful le declară deschis că situația economică personală nu-l angajează cu nimic în afacerile comune, că e gata oricând să se retragă din concern și că și așa riscă destul ținând stupefiante și țigări sub antichitățile sale curate ca lacrima, operă a unor oameni cât se poate de înțelepți.

Se feri, totuși, să rupă legăturile cu cei doi, atât pentru cele arătate mai sus, cât și din respect pentru brațul neînfrânat al lui Terzi. Acesta n'ar fi stat pe gânduri, manevrat de Marcu, să strivească dintr'un gest pe omul ce-ar fi putut constitui o amenințare perpetuă pentru propria securitate. Vasi simți întâia oară neplăcerile constrângerii nevăzute și lipsa de profit într'o alianță bazată exclusiv pe putere, iar nu pe forța mai plăcută și subtilă a inteligenții. Incidentul îl făcu să viseze la propria liniște și la măsurile ce-ar trebui luate când va suna ceasul favorabil al izbăvitoarei autonomii...

Indulci răspunsul rigid, regretându-l cu o tărăgă-

neală care să nu demaște slăbiciunea, arătă cu o adevărată artă că ar aduce bucuros propriul aport financiar, dacă situația nu i-ar fi de-a-dreptul îngrijorătoare. La ședințele ce urmară, nu întrebuință bombănitul naiv al barmanului, ci păru că suportă în tăcere, cu o vizibilă suferință, variațiile internaționale de bursă expuse de Marcu, umblând mai departe ne se poate mai strălucit învesmântat.

Când ieșeau dela consfătuire, înfățișarea îi era tot atât de îngrijită, în vreme ce Terzi arunca fulgere încruntat, făcând pe toți să se ferească din calea ciotului de lemn, iar Marcu se urca pe estradă, blestemând cu glas tare locașul ce nu-i permitea prin arhitectura-i nenorocită să se despartă de asociați, trăind de pe urma fetelor — un lucru limpede ca lumina zilei, fără complicații care să-ți facă sânge rău.

Incetul cu încetul, banii lui Hemcea se sfârșiră și prevăzu cu groază ziua când nu va mai avea un leu de cheltuială și va fi nevoit să se întoarcă în Caraomer, acoperit de rușine, sau să decadă din ce în ce, ca sutele de ratați ai portului ce se sting ca niște torțe vii pe ruina propriilor avânturi. Idealismul îl împiedecă să privească liniștit decadența și perspectiva unei prăbușiri în mocirla apropiată, din care cu greu mai scăpa cineva, îl înspăimântă. Chipu-i trăda vag lupta cu duhurile întunecate ale ratării; nu mai păstra focul tinereții, nici vioiciunea și curajul primelor zile de căutare, în schimb trăsăturile i se adânciseră în gravitatea așezată a celor treizeci și cinci de ani, când visurile dureroase au întărit sufletul și speranța se înalță potolită de cenușa mândriei și iluziilor spulberate. Increderea înfrânată a ochilor, care căpătase acea fixitate contemplativă a idealiștilor fără leac, plutea într'o luminoasă și scrutătoare întrebare care, uneori, pierea în tenebrele disperării nebunești, alteori se ridica spre creștetul întrezărit al Mântuirii, fără ca Hemcea să aibe aerul că se roagă. Și își dădea vag seama că atâta timp cât era nenorocit sau fericit mai putea

spera şi că numai nepăsarea resemnării l-ar fi prăbuşit în nemişcare, pentru totdeauna.

Într'o după amiază, se aşezase mai descurajat ca niciodată lângă masa obişnuită de lângă intrare, fără să comande, căci nu mai avea nicio lescaie. Tălpile îi ardeau de umblet şi prin minte îi colindau încă străinii întâlniţi, forfoteala necontenită dimprejur căreia nu-i dăduse atenţie în timpul zilei, când se târa prin port cu privirile împânzite de febră, dar care acum continua să se agite şi să se clatine, ca o oaste de hamali fantomatici şi tăcuţi. Uşa era deschisă şi putea zări tradiţionala întrecere nautică de 13 August, când se celebrează în port prima cursă a vaporului românesc *Medeea,* între Constanţa şi Stambul. Cheurile şi digul Carol I, erau înseţate de o lume pestriţă ce se frământa între cordoanele de soldaţi din Marina Regală şi yolele se legănau în rând cu pânzele lor uriaşe ca nişte înzăpezite scuturi triunghiulare, absorbind ultima lumină a asfinţitului şi împungând greoae roua portului înflăcărat, unde oameni, trepte de piatră, ziduri şi bastimente, se topeau scăldate în aceste sclipiri îndepărtate şi nestatornice.

Cineva descărcă un foc de armă şi lumea fremătă mai sgomotos, rupând cordoanele şi risipindu-se spre ţărm să urmărească întrecerea. Yolele porniră spre litoralul pescarilor până în dreptul stâncilor roşcate dela Agigea, apoi pieriră după carcasa de oţel lucitor al unui distrugător ce se'ndrepta spre port şi cotiră spre Nord, până se topiră ca nişte puncte în imensitatea apelor şi din urmele lor prin hăturile mânjite de azur însângerat ale lui Icar, nu mai rămase nici urmă. Intunericul începu să se închege tot mai stăruitor la suprafaţa misterioasă a mării şi în şopotul undelor, reflexele arămii se afundară adânc după soare, lăsându-le tot mai pustii şi neînsufleţite.

Hemcea urmărise ceremonia, spunându-şi la urmă că astfel e şi cu întrecerea vieţii: unii au noroc s'o ia înainte prin cine ştie ce mijloace sau prin capriciul

destinului, iar alții plini de virtuți rămân în bătaia unui vânt nestatornic. Închise ochii și-și plecă capul pe brat, renunțând să afle sfârșitul campionatului. Ar fi dorit să se lase purtat numai pe clipocitul mării liniștite, ce s'auzea prelingându-se printre despicăturile coliuroase ale digurilor, alungând acele pareri de rău ce macină zi de zi voința, făcând din oameni niște robi ai gândurilor — totuși zădărnicia alergăturii de o tinerețe întreagă prin portul blestemat care nu-i deschisese până acum porțile izbăvitoare, îl hărțuia, îi mânca sufletul ca o rugină.

In vremea aceasta, Marcu făcea preparative grabnice pentru primirea mușteriilor așteptați să urce în cartier și blestema chelnerul ce-și găsise să-l lase singur în preajma unor atari evenimente, alergând să pârâie și să facă o scurtă croazieră cu vapoarele S.M.R.-ului, puse la dispoziția constănțenilor. Se înserase și sandviciurile nu erau încă gata. Desfăcu la repezeală câteva cutii de sardele și ton, le întinse pe chifle, apoi rupse în șuvițe mărunte bucățile uriașe de pălămidă afumată și amestecă anumite coniacuri pentru „punchurile" pe care tinerii aspiranți de marină le ofereau la bar domnișoarelor din oraș, comandându-le cu nume cât mai exotice.

Tocmai terminase „punch"-ul vrăjitoresc, în care turnase din belșug spirt curat, când observă că lampa era neștearsă, scrumierele pline cu mucuri galbene, mesele goale. Și la repezeală se apucă să facă ordine, fluturând ca un panglicar fețele de mese și prinzând în pioneze câte o coală mare de hârtie, acolo unde umezeala mâncase varul și desvăluia lutul păios al zidului.

In graba asta nebună dădu de Hemcea, care ascuns în ungherul întunecat, părea dispus să doarmă toată înoaptea cu capul pe brat, decât să danseze pe punțile nesigure al S.M.R.-ului în ritmul muzicii militare sau să vândă mici amintiri vizitatorilor veniți în Constanța cu ocazia serbării. Marcu își îndreptă otreapa

din creştet, ce-i căzuse pe ochi în timpul lucrului, îşi încrucişă braţele de indignare şi rotindu-se în jurul [illegible] toată bucuria dispoziţie pe care i-o îngăduise depărtarea de oameni îi pieri ca prin farmec. Oricât s'ar preface de somnoros, un vagabond îndaratnic care pare desinteresat de serbare şi întârzie în localul unui om vestit pentru aurul său, nu poate fi trecut cu vederea! Îi cunoştea bine istoria. Câteva săptămâni, clientul înfulecase grăbit şi alergase jos, de parcă în radă l-ar fi aşteptat treburi de milioane, apoi comandase masline goale, până făcu praf şi ultimul gologan. Când Marcu îi propusese binevoitor să intre în echipa care transporta mătăsurile şi ţigările din largul golfului în cartierul Vii, iar de aici ascunse în care cu fân spre Horaslar, pentru a le furişa în Constanţa pela Nord — de unde concernele tomitane le expediau spre Bucureşti — se prefăcuse surd, indignat sau înlemnit de teamă: nu scoase un cuvânt. Hm, cunoştea el soiul ăsta de oameni cinstiţi, ce se codeau să-şi jupoaie spinarea cu sacii din magazii!

Marcu simţi nevoia semenilor şi ieşi la timp în uşă să vadă primele focuri de artificii ale serbării, spărgându-se peste pălăriile de pai şi steguleţele multicolore, în poalele podişului, ce intra în umbră, indiferent la steluţele delicate şi pieritoare ale oamenilor. O clipă îşi spuse că sacagiul trebue să facă o avere vânzând cu douăzeci lei chiupul cu apă şi că a doua zi îşi va ridica cu siguranţă pretenţiile dacă patronii nu vor hotărî să-l lase cu marfa nevândută.

Alergă din nou la Hemcea şi începu să-l sgâlţâie cu inima sărită, căci ciudatul client ori făcea pe prostul, ori dormea ca duşii depe astă lume. Injurăturile şi strigătele de furie cu care barmanul căuta să-şi facă curaj ar fi trezit şi morţii, nu însă pe Hemcea, prăbuşit din înălţimea augustă a sărăciei sale. Tot dându-i târcoale, scărpinându-şi încurcat fruntea, Marcu îndrăzni să se apropie şi să-l ciocănească sdravăn cu capul de masă, până ce se convinse că omul nu se

preface. Leşinase de foame, vedea bine, şi nu-i trebuia mult, cu toată voinicia, să păşească pe poteca cea fără întoarcere a întunericului! Întâlnise destui ca el, înţelese cam ce i-ar prii, însă nu se grăbea să-l ajute, liniştit deocamdată că se află în siguranţă. Mai deretică prin local, frecă oglinzile cu poalele murdare ale halatului şi tot muncit de gânduri, ca cel obişnuit să macine numai primejdii, se gândi că incomodul client s'ar putea să-şi dea suflarea fără umbră de sfială şi să-i aducă pe cap o sumedenie de încurcături. Având de ales între bunăvoinţă şi o vizită a poliţiei, barmanul îl bătu aproape furios peste obraji şi călcându-şi pe inimă, îl sili să înghită un păhăruţ de rom.

— Dece nu-l las să crape? mormăia mereu. Of, nu mai scăpăm de haimanalele astea! Hai, înghite, nu mai face mofturi!

Deabea îi descleştă dinţii şi cum zdrenţărosul se înecă de alcoolul pe care i-l aruncase dintr'odată în gâtlej pentru a termina mai iute treaba, fu nevoit să-l bată cu pumnii în spate şi să-l liniştească ca pe un copil.

— Uf! lua-te-ar toţi dracii, bombănea şi tare-ar fi avut chef să-i mai arunce un păhăruţ, numai ca să-l vadă cum tuşeşte şi se înecă cu ochii cât cepele.

Hemcea oftă uşor şi închise din nou pleoapele, rostogolindu-se în odihna întunecată a leşinului, când ţipătul barmanului îl trezi la viaţă:

— Hei, ce-ţi închipui? La mine-i hotel?

— Am aţipit puţin, şopti nefericitul, ridicându-se. Trece-mi în cont coniacul.

— Nu eşti cuminte, dădu Marcu din umeri, mai potolit. Dece nu asculţi un om care-ţi vrea binele? Am văzut mulţi *prinţi* ca tine care şi-au mâncat hainele, cămaşa, tot, şi-au coborît spre magazii.

— Cât am dormit?

— Da ştie cineva când ai intrat? Dece n'ai coborît la serbare?

— Nişte întreceri de yolè! făcu Hemcea disprețuitor.

Marcu îl iertă de consumaţie şi trecând în dosul barului începu să frece alama lucitoare cu otreapa din cap. de coperindu-şi creştetul osos ca şi restul feţii, ras ca'n palmă. Numai ochii aveau luciri fosforescente, de un verzui incendiar, în acest chip negricios de culoarea cărbunelui. Mai ales când privea omul cocoţat în faţă-i, cu mâinile sprijinite fără viaţă de marginea tăbliei metalice, părea că pupilele-i iuţi îi scapără şi buna dispoziţie îi luminează obrazul înmărmurit veşnic de teamă: Marcu se bucura, îşi găsea întemeiată o presupunere foarte importantă, pe care clienţii sgomotoşi şi veseli, o spulberau de obiceiu cu o glumă batjocoritoare.

— Fac cinste, isbucni, luând o hotărîre neaşteptată şi ca să nu se răsgândească, turnă cu vârf un păhăruţ foarte gros.

— Bun, şopti Hemcea, ţintuind fără interes drapelul albăstrui dungat al sticlelor greceşti de mastică, carafele smălţuite italieneşti, silueta graţioasă a unor palmieri sub care se furişa marca scrisă în englezeşte a fabricei de rom din Braila.

— Nu-i de lucru acolo? întrebă barmanul plecându-se peste tejghea.

— Unde?... A, jos! Stai două ceasuri să-ţi arunce vătaful un sac şi la urmă vezi că-l prinde tovarăşul din spate, aşa că pierzi şi rândul.

— Poate-o duceai mai bine la Caraomer?

Hemcea rămase pe gânduri, părând că vrea să cântărească bine lucrurile înainte de a-i da un răspuns şi în vremea asta Marcu turnă încă un pahar — ceeace nu se întâmplase ani de zile — iar când auzi „Mda, sigur că mai prost!" simţi o plăcere deosebită. Un fel de uşoară compătimire cuprinse sufletul barmanului, ca nişte aburi necunoscuţi şi ameţitori, mai degrabă satisfacţia de a deslusi într'o fiinţă atât de diferită, propria-i suferinţă: deşi sănătos şi în floarea vârstei, omul din faţă cu cămaşe aspră, ţărănească de cânepă şi cu cizme rupte, se stingea otrăvit de nenoroc în mij-

locul lumii care petrecea fără grije şi-şi vedea viaţa uşoară, nepăsătoare sub călcâiul de fier al dorinţei. Niciodată nu-l prinsese râzând din toată inima, înjosindu-se, luând parte la bucuriile mărginoase ale cheflilor, ci mereu încruntat, cu buzele strânse şi cu imaginea altei lumi vânturându-i-se prin faţa ochilor [illegible] întrevăzut, mai vast ca cerul zugrăvit în ochii omului, pe care privirea lui presară stele poetice, mai larg ca ocolul iute al gândului. O, muritori de rând: ce e bucuria vieţii pe lângă înfricoşătoarea patimă a idealului?

Şi Marcu, întristat şi vesel, totodată, îşi dădea nelămurit seama de ceeace-i unea. Nu erau condamnaţi să suporte veselia celor cărora le mergea totul din plin. Trecuse o zi să nu jinduiască din tot sufletul să mărească barul, să-l înfrumuseţeze? Cu neputinţă: mâinile-i erau legate. „Dacă i-aş da parale" gândi fără voia sa „e ca şi cum i-aş turna vânt în căuşul palmelor şi aurul s'ar întoarce la mine".

Dorea să încerce soarta şi să se convingă că în mâna făgăduită suferinţei, aurul se va risipi într'o clipă, fără folos. Atâta distracţie îşi putea permite, la naiba! Dăruind omului cu ochii arşi de slăbiciune, îşi sătura curiozitatea, ca astrologul ce citeşte în stele sau ca Braia, vechea lor duşmană, care făcea semne cu degetul într'o tavă de nisip.

Ieşi tiptil ca un paianjen în stradă şi văzând că muşterii ce trebuiau să-i umple localul n'au încă de gând să se deslipească de vapoare, îi făcu semn lui Hemcea să-l urmeze. Grăbit, fără să aştepte răspunsul, se îndepărtă repede printre mesele goale şi cum străinul deabea sculat din leşin rămăsese posac pe scăunelul înalt de crom, fără să pară că are chef de umblet, strâmbă gâtul şi-l chemă şoptind nerăbdător, aspru:

— Vino, vino... să nu se urce lumea... şi mai ales să nu baţi toba. Terzi atât aşteaptă ca să... Vino odată, omule, ce mai aştepţi?

Hemcea îl urmă ca un somnambul spre locul fără-

delegilor mărunte, de care i se părea de-ajuns să te apropii ca să fii luat la ochi de vamă. Ce afacere periculoasă avea să-i propună din nou? Nu era atât de naiv să-şi închipue că-i vrea binele, căci recunoştinţa era o floare rară, iar caritatea una necunoscută în Tomis. Singura dată când barmanul îi arătase oarecare atenţie fusese la venire, după moartea Glicheriei, când se trezise descusut din câteva cuvinte repezit şi părăsit foarte iute, ca un om căruia toată lumea îi putea prevedea că va cerşi la „gura portului".- Până şi-acum îl stăpânea o teamă instinctivă păşind după halatul decolorat al barmanului ce-i va propune cine ştie ce afacere dubioasă, plină de riscuri.

Marcu închise cu grije cele două canaturi verzi şi aprinse cu degetele tremurătoare o lumânare groasă de stearină. Intr'un colţ al aristocraticei despărţituri, covorul ascundea o trapă tainică şi dupăce slăbănogul, tot gemând şi încurcându-se în halat, dădu în lături lespedea grea de piatră, se văzu o groapă înecată în besnă, ce răspândi de îndată un suflu de beciu umed şi neaierisit. Coborîră pe nişte scoabe de fier, cum se pun în canale şi se aflară într'un coridor — după câte-şi putea da seama Hemcea — cu un perete de pământ netezit, iar cu celălalt din bolovani enormi, necimentaţi. Era vechiul zid de apărare pe care breasla măcelarilor greci din Tomis îl ridicase cu două milenii în urmă şi pe lângă creştetul căruia, îngropat sub rămăşiţa oraşului levantin, asediat tot mai aproape de noul oraş, Marcu săpase o ieşire dosnică între fundul localului şi subsolul din faţă pe care-l locuia, cu ferestrele tăiate adânc, dând în strada Diana.

Umbre nestatornice însufleţiră peretele înlănţuit în adâncul rece al pământului, lunecară trecătoare peste acest uriaş, ce părea că aşteaptă cu o înmărmurire îngheţată, plin de putere, propriul său destin. Şi când mucul împurpurat, gata să se stingă, izvodi un fum înecăcios, creştetele lor părură că se pleacă şi se târâsc odată cu umbra, de-a-lungul cetăţii moarte.

După vreo zece paşi, barmanul se opri şi bâjbâind în întunerec, împinse o uşiţă nevăzută. Hemcea trebui să se plece ca să pătrundă înăuntru; după slaba lumină care mângâia, vărgată de gratii, un colţ al tavanului, îşi dădu seama că se află chiar în subsolul localului de pe strada Diana. Marcu strică încă un chibrit şi mormăind de unul singur, cum îi era obiceiul, aprinse o lampă cu sticla înegrită de funingine, care începu pe dată să svârle văluri cernite şi înecăcioase, plutind spre tavan netulburate de cea mai mică adiere. Aşa se explică că grinzile dispăruseră sub ţurţuri mătăsoşi şi negri, că toate lucrurile păreau pline de murdărie. Oaspetele nu prea se simţea la larg. Cu toată fereastra, dezordinea ce domnea înăuntru, aspectul de cavou neumblat, ornat într'un chip ciudat, îl înăbuşea. Mobilierul acestui beciu cu zidul gros de chirpici era pe cât se poate de neobişnuit. Se părea că patronul avea patima unei copilăreşti înfrumuseţări şi a unei colecţionări mai curând bolnăvicioase, fără folos, căci de ambele părţi ale ferestrei, în adâncitura căreia se vedeau tot felul de sticluţe prăfuite de doctorii, amestecate cu tinichele şi cu cutii de tutun, atârnau două perdele de voal foarte murdare, împestriţate cu cocarde şi tichiuţe dela şerbările marinei, ca nişte fluturi mari, râioşi, iar deasupra patului plin de cârpe şi reviste vechi, româneşti, englezeşti, greceşti, o altă perdea mai sdrenţuită, în chip de polog, cu un smoc lung de beteală înegrită, ca o coadă de cal bătrân. Câteva boarfe marinăreşti luate cu japca dela oamenii rămaşi „pe geantă" putreziseră aproape într'un colţ şi alături de ele registre groase, vechi catastife pline de datorii, fusese roase de şoareci, prietenii oamenilor uşurateci.

De cea mai joasă grindă, spânzurau cântare de drămuit bogăţiile, la care stăpânul casei părea că ţine în deosebi, exact de-asupra patului cufăr uriaş, înfăşurat cu bete groase de fier şi cu cheutoare braşovene, pecetluit cu un lacăt cât toate zilele.

Marcu uită cu totul de străin. Cu faţa luminată de mirajul pe care îl putea ridica în faţă cu propriile-i mâini, se apropie de lada prăfuită şi începu s'o mângâie cu nerăbdare, s'o îmbrăţişeze, cu pieptul cutremurat de un suspin dureros. Apoi auzi cheia scrâşnind în broască şi balamalele ruginite scârţâră prelung, speriind şoarecii ,care deteră busna spre colţuri. În lumina mijindă a lămpii se desvălui o bogăţie uriaşe, care zăcea de zeci de ani în locul acela, adunată cu o trudă de neînchipuit.

Marcu îşi afundă mâinile în grămada sclipitoare de aur, până simţi metalul rece, care avea ciudatul dar de a-i înfierbânta sângele şi a-i insufla o nebănuită poftă de traiu, atingându-i bărbia. Acum se răsucea, se clătea ca în unduirea unei apei blajine şi mângâietoare, se pierdea desnădăjduit în acest torent liniştit şi înşelător, iar singura scânteie de voinţă dispăruse, se topea în strălucirea galbenă, desvăluită de o păcătoasă lampă afumată. Cât de îndepărtată era această sumbră svârcolire de patimă adâncă, asemănătoare instinctului fiarelor, de conştiinţa marmoreană a bogătaşului Hvaja al Wasiti! Ochii îi reflectau aici teama câinească de a nu se sfârşi bucuria praznicului, aici o fericire nesfârşită, lipsită de adâncime, ca a soţilor caraghioşi sau a femeilor pline de dragoste numai pentru copiii lor.

Privirile îi alergau duse de şuvoiul pârâiaşului îngheţat, când un ciot neînsemnat răsărit de-a curmezişul pulberei de aur, vălurită de astrul mânjit cu funingine, îi sfâşie dintr'odată inima, făcându-l să simtă o durere îngrozitoare, pe care n'o mai putea opri şi stăpâni.

Un străin se afla în apropiere şi, desigur, duşmănos pe bogăţia sa, privea nemişcat, gata să-l îmbrâncească pe duşumelele putrede, pentru a-şi pleca propriile buze însetate spre izvorul dătător de viaţă. Senzaţia că totul e pierdut, că rostul său e sfârşit din pricina unei neghiobii de neiertat, fu atât de puternică,

că de rândul acesta stăpânul barului căzu în nesimțire la pământ și Hemcea trebui să alerge și să-l ridice de lângă aurul ce pierise în beznă, odată cu răstegolirea neașteptată a lămpii.

Dar barmanul se înșelase, crezând că Hemcea are chipul adevăratului explorator, semnele vreunei dorințe deosebite. Hemcea disprețuia bogăția aceasta dela doi pași, din mijlocul orașului, o găsea rece, lipsită de valoare. O simplă ladă cu bani, în mijlocul unei camere murdare, e un lucru ce nu iese din obișnuit. Banii păstrau încă urma cametei sau a muncii. Pe când comoara de pietre nemaivăzute și statuile schimonosite de aur a unor împărați puternici și cruzi pe care moștenindu-i, simți că îi porți în selavie dincolo de veacuri, câștigând admirația unei lumi clevetitoare și mărunte, este cu totul alteeva. S'ar fi atins cu desgust de cel mai neînsemnat lucru din beciul murdar, care în loc de palmieri avea perdele de nuntă și în loc de pytoni, șoareci grași de port.

Fire iute, Marcu se sbuciumă în adânc și apăru iarăși la suprafața conștiinței, clipind des din ochi, tocmai în clipa în care Hemcea mărturisea încurcat:

— Ascultă-mă, prietene, nu vreau să am de-aface cu lucrul altuia, fii pe pace!

La aceste cuvinte, deschise ochii mari și-l cântări plin de îndoială. Părea că fermierul spătos nu ține să-l gâtuie, cum stătea liniștit pe colțul patului și-l aștepta să se desmeticească, dar cine-l putea convinge că în scurtul răstimp de leșin nu profitase de ocazie să-i ia un pumn de napoleoni? Un pumn ar fi fost o avere și ani de trudă pierdută pentru totdeauna.

Căută să-i smulgă prin vicleșug mărturisirea, apoi îl amenință, se tângui plângăreț și pentrucă omul o ținea una și bună, nerecunoscând nicio lețcae, se gândi să-l dea de gol. Il frigea degetele să-l caute prin buzunare, dacă n'ar fi fost sigur că dintr'o îmbrânceală, acesta l-ar fi răsturnat peste cap.

Până să bage Hemcea de seamă, se repezi la ușa

pe care intrasera, o începeni bine de tot și strecurându-și cheia în brâul murdar al halatului, scoase în gra[illegible] „Ilustrația Română" de sub capătâiu pe care o vedeau — deasupra fotografiilor luminoase — o multime de socoteli încâlcite.

— Am aci greutatea exactă, mormăi el. Un gram să-mi lipsească și te dau pe mâna poliției.

— N'ai decât, făcu oaspetele, dacă ții numaidecât să-ți vânturi averea! Eu te-aș sfătui să te lași păgubaș și să ieșim mai repede, căci aerul ăsta nu-mi prieste.

— Șterge-o, dacă poți, rânji Marcu batjocoritor, ridicând un revolver cu butoiaș, de modă veche, ascuns printre sticluțe pe prichiciul ferestrei. O să-ți pară cam rău că nu m'ai judecat cât eram în pat sub nasul tău. Acum să stai frumușel, c'altfel te trimet să-i ții de urât lui Caloian!

— Ești nebun? sări Hemcea ca ars.

— Ai să vezi că sunt cu mintea întreagă dacă nu te stâmperi! se răsti Marcu și ridică piedeca, țintuindu-l cu o stăruință fanatică.

— Iacă stau! se posomorî Hemcea, dar o să te arzmăn nițeluș când om ieși de-aici.

Marcu se apucă să facă o ispravă de copil: umplea talgerul cântarului vârf cu aur, îl cumpănea cu o greutate de 50 de grame, apoi deșerta monezile ca pe nuci, alături pe un ziar. Era atât de absorbit în munca lui, că Hemcea l-ar fi putut doborî de zece ori cu un pumn sdravăn, dar bietul om aștepta răbdător sfârșitul comediei.

Cântăreala ar fi durat cine știe cât până ce Marcu ar fi convins că nu-i lipsește nici praful mahmudelelor de pe fundul lăzii — dacă printre gratiile ferăstruicii n'ar fi auzit voci îndepărtate și roțile trăsurilor urcând dinspre port spre strada Traian, odată cu salva de rachete care anunța că serbarea marinei luase sfârșit. Nici nu se treziră bine din zăpăceala lor și deasupră-le auziră pașii mușteriilor ce urmau să

continue petrecerea în bar, ba un tânăr elev al şcoalei navale, cu glasul piţigăiat şi cinic, pe care îl au aceşti încrezuţi, bătu cu pumnul în uşa dinspre stradă:

— Ieşi afară vampir bătrân, strigă căutând să-şi îngroaşe vocea şi gluma lui fu aprobată de un cor de curtezane. Credeau ca încăperea e goală la ora aceea şi puteau râde din toată inima de barmanul pipernicit şi fricos.

De altfel insulta avu efectul dorit. Cuprins de panică, Marcu trânti capacul la loc şi fără să mai ridice cântarul din mormanul de aur şi biuţterii stricate, încuie lada şi foarte puţin politicos, împinse de spate pe oaspete, cum îşi împingea sacagiul asinul încăpăţânat. Trebuia să se întoarcă tot pe unde veniseră, căci lăsase trapa deschisă. Şi în timp ce zoreau prin scurtul tunel săpat în peretele cetăţii, se distinse de-asupra un bocănit foarte cunoscut care se 'ndrepta spre fundul localului, mergând paralel cu ei, apoi glasul tunător a lui Terzi, cutremurând odihna încremenită a pământului. Când fură lângă scara de scoabe, păru că şi uriaşul s'a oprit de-asupra deschizăturii şi-şi roteşte ochii uimit. Marcu îngheţase în întuneric, se făcuse mai mic şi căscase neputincios gura fără a îndrăzni să şoptească un cuvânt, iar oaspetele său, neînţelegând prea bine de ce-i vorba, rămăsese lipit cu spatele de peretele bolovănos.

Deasupra lor se stinse rotogol un şuerat înăbuşit. Cel de sus se minuna de unul singur de descoperire şi-şi vârî capul nerăbdător, cu respiraţia sforăitoare, căutând să străpungă întunericul. După ce-şi blagoslovi prietenul cu „Ia te uită ce-are hodorogu!" îşi rezemă piciorul de lemn pe scara ruginită şi subţire, punându-şi mai mult nădejdea în labele de uriaş.

Hemcea simţi că Marcu face o mişcare ca de pisică şi-şi dădu seama că ridică cu toată voinicia ţeava armei. Acum Terzi, care trecuse suflând greu pe lângă ei, ostenit de coborîş, poticnindu-se de pietre căzute la fiecare pas, se afla cu spatele şi ar fi fost cu nepu-

tință să nu-l nimerești, cum închidea cu totul îngustul tunel. Erau prieteni și asociați, însă în Tomis nu se glumea când cineva se vâra cu dinadinsul în lucruri care nu-l priveau. Norocul frizerului că în minuta cea grozavă, cîrjaul îl părăsi și se întoarse bâjbâind pe întunerec, pocnind zidul cu piciorul de lemn, pentru a nu se rătăci de creasta cetății. Și în loc de a mulțumi cerului că scăpase cu viață, se urcă blestemând, de câteori bontul îi scăpa printre trepte și cei doi îl auziră depărtându-se în grabă, de locul unei aventuri sfârșită prosteşte.

Cu agilitatea unei maimuțe, Marcu fu într'o clipă sus, trase lespedea, întinse la loc covorul, tocmai când primul ofițer de marină împinse canaturile elastice. Din fericire, chelnerul se înapoiase și servea lumea de alături. Răsbătea gălăgie, conversații obișnuite despre manevrarea velaturii la yole și cutere, fum gros de pipă și țigări tari. Totuși Hemcea se simți înviorat de aerul acesta obișnuit, care nu se putea compara cu mirosul rânced și închis al beciului. Se grăbea să iasă pe ușe sub cerul nopții, când Marcu îl chemă lângă contoar și fără să ridice nasul din registru, îi strecură în palmă câteva hârtii:

— Ai aici treizeci de mii, spuse cu asprime. Sunt bani pe care-i rup din capital. După cum vezi, afacerile merg prost. Să nu mai vii să-mi ceri că va fi zadarnic și dacă vei stărui prea mult și vei umbla cu amenințări ca oamenii de teapa ta, te voiu da pe mâna poliției.

— Drept cine mă iei? se revoltă Hemcea jignit și rămase mai uimit când îl auzi pe barman urmând:

— Știu c'ai să-i faci praf și n'ai să-i înmulțești, nici n'ai să te bucuri de ei. Nu te fericesc! A doua oară nu mai vezi un ban dela mine. Am zis!

Și în vreme ce el pleca pe ușe, fericit că scapă câteva zile de povara apăsătoare a traiului pământesc, Marcu clătină din cap cu amărăciune, notând cifrele pe care i le striga chelnerul: lui nu i-ar fi făcut nimeni o astfel

de bucurie. Îi păru aproape rău că se afla singur desnădăjduit, fără un tovarăş de nenorociri. „În ori caz vagabondul n'are atâta cap să-şi vadă propriile necazuri, dar suferinţa altora" cugeta Marcu, căutând să [illegible] prin besnă, silueta celui ce se depărta.

Prevederile i se adeveriră. Nenorocul îl urmări pe fermier şi se văzu din nou strâmtorat şi de astădată Marcu, mai puţin animat de sentimente binevoitoare îi refuză orice ajutor, plângându-i-se că localul merge spre faliment şi prefăcându-se că a uitat familiaritatea din seara daniei. Ca şi cum respingerea disperatei cereri n'ar fi fost deajuns, Terzi îi înapoie şi el fetiţa sub cuvânt că nu mai are parale s'o întreţină. Frizerul nu mintea: dugheana de-abia îl ajuta să-şi târască zilele şi din contrabandă se înfrupta foarte puţin, de ducea greul suportând cele mai mari riscuri, aşa că Hemcea se văzu împovărat de o nouă grije de când sperase că a scăpat pentru totdeauna. Vroia să mai facă o ultimă încercare cu Vasi în care toată lumea recunoştea un om demn de respect pentru averea şi chibzuinţa sa. „Ca zaraf cu siguranţă că dă bani cu camătă marinarilor strâmtoraţi" îşi zise Hemcea fără să cunoască spiritul în care erau duse aceste operaţii. Vasi da cu împrumut numai emigranţilor, de obicei muncitori din Polonia sau Tătari din Cadrilater ce se repatriau, căci marinarii i-ar fi putut provoca neplăceri şi apoi particularii erau mai disperaţi, vindeau pentru orice sumă şi plecau fără să se mai întoarcă, fără posibilitatea de a arunca învinuiri asupra felului cum le fusese socotită valoarea lucrurilor în monedă indigenă.

Persanul tocmai ieşise dela o şedinţă mai furtunoasă ca de obiceiu şi se îndrepta cu paşi măsuraţi spre taraba sa din strada Thetys, ţăcănind senin şiragul de mătănii chihlimbarii; îşi făcea loc cu o mână întinsă de prelat printre locuitorii din mijlocul străzii, ce se certau vociferând sau stăteau de vorbă, nepăsători la camioanele împovărate cu lăzi grele şi saci.

Din loc în loc cerceta fără grabă coşurile de nuiele ale hamalilor, pline de banane în ciorchine şi de mirodenii sau de carne ce atârna crudă în lumina orbitoare a soarelui, cu un roi de muste împrejur — salutat vreunuia negustori înşiraţi pe vine dealungul străzii în faţa tarabelor lor de antichităţi, peşte, vase de aramă şi ceramică, împodobite cu chipuri de sfinţi bizantini sau cu linii strâmbe, arabe. Vechiul oraş păstra la fiecare pas urme de orient, de creştinătate medievală şi de imperialism antic, grec şi roman. Multe din casele de chirpici vârîte una într'alta, aveau zidite în ceaunul păios, sclipitor de albeaţa varului, fragmente de stele funerare greceşti cu inscripţii pe jumătate şterse, cioburi de marmoră cu Tritoni sau Furii, simbolizând aşezarea maritimă a cetăţii şi asprimea iernilor pontice; o bucată obişnuită era icoana de cult a zeului Dionysos, pentru care vechii localnici se pare că aveau adevărată slăbiciune, imortalizându-l cu thirusul în mâna şi cu un vas nesecat — kantharos — în stânga. Treptele barurilor şi a celor mai neînsemnate stabilimente erau foarte adesea piedestalele statuilor de marmoră ridicate iluştrilor bărbaţi ai acestei cetăţi, de pe care cioplitorii se căzniseră să radă urmele tălpilor. Pretutindeni se vedeau altare votive sau onorifice, dedicate oamenilor şi zeilor reprezentativi — Hermes, Apollo, Hercules şi mai ales Dionysos — înegrite de tămână, tocite, încăpăţânându-se să răsară în locurile cele mai neaşteptate, spre necazul marinarilor străini, ce se înapoiau dela petreceri, nu tocmai siguri pe picioare.

Fiind dimineaţă, gospodinele îşi întindeau rufele pe balcoane fără grije de trecători, măturau gunoaiele din faţa casei, se ciorovăiau şi se interesau de cel mai mult preţ al podoabelor. Casele de toleranţă dormeau adânc, cu gratiile acoperite de perdele groase şi numai în curţile interioare se zărea vreo curtezană lăsându-se în soarele puternic cu trupu-i bronzat sau cântând liniştită la mandolină sub un baldachin roşu,

întrerupându-se pentru a-şi bate joc de negustorul de limonadă ce trecea cu gugiumul uriaş de alamă, împodobit cu monede sunătoare şi cu lănţişoare, şi pentru a svârli coji de portocale în câinii jigăriţi, amuşinând după gunoaie pe sub porţi.

Vasi ridică un cerc de strengari aproape goi şi negricioşi, care aşezaţi turceşte în mijlocul străzii, fără grije de soarele ce-ar fi insolat şi-un asin, jucau zaruri, asvârlind cu degetele murdare bucăţelile smăţuite de os. Intervenţia trecătorului stârni o ploaie de blesteme şi vociferările îl urmăriră, pânăce viesparul se potoli, captivat de noua întorsătură a hazardului. Se vedeau venind şi alţii, dornici de joc — una din ocupaţiile favorite ale tomitanilor — tot atât de zdrenţăroşi, purtând cu plăcere rămăşiţele uniformelor străine aruncate dela vapoare şi găsite în maldărele de necurăţenii pe care le scormoneau harnici, tot timpul.

Hwaja al Wasiti trecea nepăsător prin vânzoleala acestei zile fierbinţi şi părea că idei înalte îl preocupă dealungul suişului. Era cald şi caldarâmul cocoşat, cu pietre rotunde tăiate grosolan amestecate cu relicve de marmoră, lipsa de trotuare, treptele largi ale străzii urmând terenul accidentat şi capriciile urbanistice ale kiüstengenilor, nu erau de natură să îndemne la meditaţie. Totuşi Vasi nu-şi desmintea firea: era bogat şi filosof ca mulţi din neamul său şi contactul prelungit cu arta, cu bronzurile vechi, cu ivoriul şi cu pietrele preţioase îi dase o mare seninătate în faţa vieţii, o limpezime şi o clarviziune în afaceri, ca şi în traiul zilnic, a căror taină o păstra pentru sine. Fiind înţelept, sgomotele străzii nu-l atrăgeau şi negustorii ca şi cerşetorii — afară de muierile preocupate de găteli şi de copii nebuni — priveau cu admiraţie trecerea Persanului nepăsător prin mijlocul sbuciumului şi petrecerii zilnice.

Vasi se opri o clipă în dreptul unei ştirbituri dintre case şi atunci soarele puternic ce gonea praful de

argint viu pe oglinda albăstruie a golfului, incendie într'un snop de raze şalul lui de şalmara — o stofă orientală suflată cu aur, cu ceaprazuri de fir, tivită cu blană de samur: blana părea închiciurată cu argint topit şi se petrecea cu copce de briliante. Fu un foc secund de lumini mai domoale în tunica scurtă de sub şal, din brocart bronzat urzit cu negru ca pentru o sobrietate filosofică, strânsă mai jos de şale cu un cordon de mătase tot aurie, pe care cădea un medalion religios, oval, încrustat cu pietrre cloazonate şi legat de gât cu un colan gros. Acest lanţ contrasta obitor cu fineţea arabescului rătăcit în faldurile tunicei, urmând savantele şerpuiri ale unui fir de beteală florentină şi cu podoabele cucei de catifea vişinie, terminată cu două delicate pene de păun.

Mergea tihnit, deoarece niciun vapor nu acostase în rada aceea şi n'avea cine să schimbe bani, cât despre podoabe, ele se vindeau seara când se plimbă marinarii însoţiţi de curtezane. Odată cumpără beltea dela un negustor ce i-o prezentă înfăşurată pe un beţişor alb de salcâm împreună cu o respectuoasă urare. Deodată zăbovi lângă un vânzător de otravă pentru şoareci oprit în faţa unei brutării — pentru care rozătoarele venite din port sunt adevărată pacoste — interesându-se de preţul otrăvii, aşa în trecere. Mircu, negustorul, foarte sdrenţăros şi cu o sabie goală legată de centură, avea o cuşcă înaltă din trestie de mare şi în ea se alungau veseli câţiva şoareci vii de toate mărimile, nepăsători la ghirlanda de fraţi cu picioarele pene ca nişte ace, ţintuiţi de jur împrejurul cuştii, care a arăta deplinele puteri ale otrăvii. Făcu la repezeală o demonstraţie, ucigând un şobolan prins cu degetele goale şi fiindcă nu mai avea unde să-l spânzure, îl aruncă pe spate în mijlocul străzii.

Deodată Hemcea văzu că Persanul face calea 'ntoarsă şi vine grăbit spre partea lui, părând că din senin şi-a adus aminte un lucru uitat. De-abea avu timp să se dezmuiască la repezeală într'o nişe antică cu acroterii,

unde seara se punea chebap friptură asortată p vergea — şi aşteptă cu suflarea oprită până ce Vas ee depărtă.

Urmăritul coborî înapoi pe strada Thetys, plină d bazare, de fructării exotice şi iaurgerii, unde se afl şi umbrarul său roşu, întorcându-se pe strada Dian — strada stabilimentelor şi a birourilor — până î dreptul barului lui Marcu. In loc de a intra în bar coti la dreapta pe locul viran din faţă, la capătul po dişului — Diana fiind aşezată paralel cu muchea fa lezei — şi se opri nemişcat chiar lângă râpa golaşe cărămizie, roasă de vântul iernilor ca un povârni vulcanic. Acum soarele-i ajunsese de-asupra creştetului răsfrângându-se ca o rugină groasă de aur pe hai nele strălucite, iar el contempla în tăcere portul şi depărtarea sclipitoare a mării ce i se întindea la pi cioare. Imprejur toate casele albe, mărfurile, oamenii se reliefau fără umbră în pustiul nemărginit al lu minii, cele mai mici amănunte se distingeau în poale — chiar un copil încercând să se urce pe un bloc uriaş de beton pus la uscat — iar coasta se adâncea roşcată până spre capul Tuzla ,cu panglica şerpuitoare a plăjii, când cenuşiu nisipoasă, când stacojie, ca şi cum cineva ar fi presărat crustă de rac pisat la marginea albăstrie a mării.

Soarele părea că incendiază stropii svăpăiaţi din o glinda apei, frângându-şi suliţele tăcut de armura scă părătoare, încercând să gonească spre larg tenebrele fundului. Un nor leneş luneca nehotărît, apoi se de strămă fără putere în faţa văpăii solare şi muţenia pustiurilor desgolite rămase a-tot-puternică pe ţărmul răsăritean.

Hemcea crezu că îl roade dorul după patria depăr tată la mii de leghe spre Sud, însă când Persanul în toarse faţa, un zâmbet nelămurit de triumf îi scălda obrajii odată cu năduşeala zilei; pasă-mi-te acolo, la marginea Tomisului rezolvase o problemă foarte importantă, de vreme ce-şi freca mâinile mulţumit.

Se întoarse din nou spre Thetys la fel de tacticos, urmat îndeaproape de străinul disperat, care nu se mai sfia şi se sprijinea de zidurile fără umbră cu ochii înnăienjeniţi de foame. Se vede că zaraful observase mai demult ca e urmarit: n'avu decât sa se opreasca brusc, proptindu-se în picioare şi Hemcea se izbi aproape de el.

— Ştiu ce vrei, zise Vasi şi buzele cam groase i se mişcară foarte calme în barba neagră, trecută prin uleiuri parfumate — Marcu mi-a spus că umbli după parale. Vagabonzi ca tine mişună cu sutele în Tomis. Ai ceva de vânzare?

— Nu mai am nimic, strigă Hemcea cu amărăciune şi revoltă — doar curajul şi cinstea mea! Sunt marinar de meserie, nu vagabond... şi dacă acum sunt cam strâmtorat, ei bine, îţi voiu plăti însutit la angajare, n'ai de ce să te sperii, jupân Vasi!

— Poţi să-ţi vezi de drum, străine. Dăruirea, folosinţa şi pierderea sunt cele trei activităţi al bogăţiei; cine nici nu dă, nici nu pierde, aceluia îi rămâne să înfăptuiască folosinţa.

Lui Hemcea îi dispăru toată mândria.

— Nu mă goni aşa, şopti cu gura uscată. Nici nu se va sfârşi anul şi mă voiu întoarce încărcat de bogăţii. Dacă mor, totul va fi pierdut, numai eu ştiu taina, şi... şi... Am o fetiţă, izbucni simţind că limba i se usucă de căldură şi în voce îi tremură ca un ţipăt toată durerea şi propriile dezamăgiri. Nu... nu pot s'o văd murind de foame!

Vasi care da să plece, întoarse umărul poleit şi rămase o clipă pe gânduri privind teama plină de aşteptare a celuilalt. Mintea-i lucra cu repeziciune; dragostea străinului îi se părea demnă de luat în consideraţie, căci pasiunile sunt porţile cele mai vulnerabile ale oamenilor. Păcat că Hemcea nu ascundea nimic în hambarele sale!

— Fetiţa nu e marfă. Ducă tu n'o iubeşti, cum vrei ca un străin să se îngrijească de ea! Ai căra saci de

grâu şi de ovăz ca s'o creşti, dar se vede că-ţi place mai mult să trândăveşti, deoarece eşti gras ca un bivol.

Un val de sânge coloră obrajii rătăcitorului şi simţi cum năduful apăsător i se cerne prin suflet, fluturându-i zdrenţele unui drapel, care odinioară fusese muiat în glorie. Îşi muşca buzele furios şi tare s'ar mai fi repezit cu pumnii în împietritul zaraf, când îl auzi vorbind:

— Câţi ani zici că are fetiţa ta?

— O, cinstite negustor, răspunse Hemcea suflând greu, e prea mică pentru a fi slujnică. Are opt ani.

— Mică, cu adevărat... Totuşi am să-ţi dau un sfat şi Neclintitul să-ţi călăuzească paşii. Eu n'am avere. Ştii bine că locuiesc sub un cort şi iarna deger lângă marfa mea fără ca cineva să-mi arunce o vorbă bună. Vrei să afli cine are bani? făcu, aruncând priviri furişe în jur — Braia, Braia e plină de bani; femeia asta are mai multă putere ca noi toţi şi aur curat în ruina ei blestemată. Ar putea să-şi îmbrace tot Castelul din Laz Mahale în aur. Ca nimeni alta ar putea să te ajute... mai ales că e vorba de fetiţă. Şi să-i spui că eu te-am trimis, auzi, să spui că am stăruit să mergi la ea. Îi cunoşti bârlogul?

— Toată lumea o cunoaşte pe Braia, şopti Hemcea fără entuziasm, crezând că zaraful caută să se descotorisească de el trimiţându-l la altă adresă.

In realitate, Persanul era gelos de hegemonia pe care această femeie puţin comună o exercita asupra portului şi Tomisului. Dorea să-i câştige încrederea şi bunăvoinţa — poate pentru a o putea ataca când i-ar veni bine fără să fie bănuit — trimiţându-i în dar o fată care peste câţiva ani urma să fie proprietatea absolută a traficantei fără scrupule şi până atunci slujnică. De multe ori interesele lui mărginaşe veneau în conflict cu ale Braei şi până acum fusese înfrânt în lupta furişe, cu toate relaţiile şi intrigile zarafului: rivala lucra din depărtare şi pe cont propriu, fără să aibă legături cu alianţele din cartier, totuşi triumfa.

Hemcea care habar n'avea de substraturile politice ale îndemnului primit, se despărți de Vasi la fel de descurajat și foarte umilit. Vedea cu groază cum se apropie toamna pontică, neîndurătoare cu pribegii. Zilele următoare briza dimineții sufla tot mai rece, gonind viligiaturiștii de pe litoral, nopțile se măreau tot mai întunecoase, străbătute de nori neînțeleși ce stăruiau în zori, adăpostiți la poalele țărmului prăpăstios. Negustorii din Tomis își strânseră tarabele, copiii dispărură după ferestrele înguste, albeața de ceamur și marmore sparte a vechii cetăți fu năpădită de praful nesfârșit al stepelor și de crivățul siberian.

Câteva săptămâni trăi mâncând pe credit la ospătăriile ambulante din port, așteptând la rând cu cei mai săraci hamali și cu alți *prinți* fără casă. Petrecea noaptea prin magazii, într'un somn neliniștit, întrerupt mereu de teama raziei neașteptate, cu un alai de neplăceri. Se întindea cu Cristina pe piept și câteodată îi mângâia părul aproape alb, de culoarea paiului de grâu, mulțumit că e răbdătoare și nu se plânge de traiul rău. La Terzi fata se mai înzdrăvenise dar acum slăbise iarăși din pricina pacea-lei mizerabile, ardeiată din belșug pentru bețivi și din pricina drumurilor lungi pe care trebuia să le facă alături de tatăl ei.

Hemcea însuși arăta foarte prost; barba i se mărise și cu toate că rămăsese tot atât de spătos, pe față i se întipăriseră stigmatele mizeriei, o strălucire blajină pe-i umbrea luminile ochilor, arătând lipsa de voință interioară și supunerea specifică oamenilor ce-au pierdut o partidă mare, considerată dinainte câștigată și pe care lovitura îi face să se considere sfârșiți. Cu toată cumințenia, Cristina se stingea încetul cu încetul și n'o mai putea duce mult...

Și totuși în jurul său se scurgeau atâtea bogății, se făceau atâtea afaceri, că numai o mică parte din curul ce se vântura ca un șuvoiu nesfârșit prin casele de fier a societăților de export, i-ar fi ajuns să fie

Constanța era mai prosperă ca niciodată. In ea se încrucișau și se loveau un păienjeniș de interese politice și comerciale, particulare și de Stat. Toate bogățiile țării, grabnic refăcute după războiu, curgeau spre Mediterana sub ochii vigilenți ai observatorilor străini, erau licitate, smulse, târîte în cale fără fund.

Hemcea murea de foame printre munți de cărbune, baloturi de bumbac și talaș ruginit de fier, stive nenumărate de brad, butoae cu masline de Volos sau Kalamata și maldăre de piei cu miros grețos de tăbăcărie, în necontenită primejdie de a fi ridicat cu macaralele uriașe, care se năpusteau să înhațe mărunțaiele cargoboturilor borțoase sau de a se împotmoli în sângele lipicios și negru al butoiașelor de bitum, rău încleiate.

Și în praful negru al cărbunelui, în pleava ce sărea din jgheaburile tremurătoare, însoțind ca o ceață nelipsită fluviul nesecat și duduitor al grânelor din silozuri, pâlcuri întârâtate de oameni alergau spre cheiuri fără a-l lua în seamă, cu ochii aprinși de presimțirea câștigului apropiat — blestemata taină a vaselor ce se apropiau leneșe, prelungind nesiguranța pâinii zilnice — sau suiau tot în fugă treptele Tomisului, unde aveau întâlniri de afaceri, fie cu proprietari de vite și de păduri din interiorul țării, fie cu vânzători din cele mai îndepărtate colțuri ale lumii. Exodul spre cartier începea mai ales spre seară, când zumzetele și strigătele de pe strada Traian, ofertele, certurile, erau trecute din gură în gură, petrecute

cu murmure de satisfacție sau cu înjurături. Marfa se vindea și se cumpăra la repezeală, pe sub mână, cu țacanitul pietrelor de pe mușuroaiele murdare ale cafenelelor sau în răstimpul unei acalmii aparente, când cearta gălăgioasă a beției se stingea ca la o comandă — cu înfățișarea cât se poate de nepăsătoare și potrivită celor din jur, însă cu ochii ațintiți la mersul bursei și situației politice internaționale. Prin case publice, prin cafenele și la baia turcească, negustorii în haine de alpaca și ofițerii vaselor comerciale, nu ezitau o clipă să se amestece cu schilozii, pe-și descopereau milogindu-se, rănile roșii, îngrozitoare, presărate cu roiuri de muște și cu *prinți* trândavi, tot atât de sdrențăroși, însă plini de mândrie și îndrăzneală.

Căpitani de peste nouă mări și țări căutau echipaje, atrași de pretențiile modeste ale Românilor, pescarii de pălămidă veneau să-și desfacă marfa adusă din Constantinopol în caicurile putrede și se întâlneau cu vânătorii de delfini, cu misiți cunoscuți de ani de zile, cu funcționarii agențiilor și armatori a căror seminție nu s'ar fi deslipit de port, decât odată cu prăbușirea lui în valurile mării.

Dar dintre toate traficurile, cel mai bănos era exportul de carne vie spre porturile Siriei și Africei și cea care avea un fel de exclusivitate în această îndeletnicire, influențând patroanele stabilimentelor și cariera *cavalerilor* ce ademeneau fete din toată țara — primind în schimb dovezi de recunoștință și tributuri îmbelșugate — femeia care știa totul și a cărei relații cu vameșii, polițiștii și ofițerii comerciali se dovedeau foarte strânse, era Braia.

Hemcea auzise vorbindu-se cu respect despre puterea autocratei, încă de pe vremea cât urmase gimnaziul „Mircea cel Bătrân", și după convorbirea cu Vasi se gândea deseori la ea, mai ales în clipele de disperare, dar nu se putea hotărî să urmeze sfatul Persanului. Auzise despre legăturile-i tainice cu căpitanii străini

şi cu autorităţile, despre independenţa şi dispreţul faţă de ceilalţi traficanţi din Tomis, manifestat prin izolarea-i trufaşe în Lazul, de unde veghea trează mişcările duşmanilor şi mai ales ale aliaţilor nesiguri.

Sălaşul i se putea vedea din strada Thetys, la doi paşi de taraba lui Hvaja al Wasiti, carè-şi arunca de multe ori privirile spre Sud, urmărind peretele roşiatec şi şlefuit de vânturi până la promontoriul Agigea, unde faleza înaintează ca un pinten spre mare, înţărcuind o plaje largă şi pustie tot anul, un al doilea polder natural lângă cel cucerit de mâna omului şi încărcat de instalaţii navale. Numai pescarii îndrăzneau să-şi adăpostească lotcile după cioturile negre ale stâncilor, tot ce-a mai rămas din munţii străvechi, îngropaţi sub ninsoarea liniştită a löessului în toată Dobrogea şi desgoliţi tocmai aici, de furia apelor. In mijlocul acestui ţinut sălbatec, însufleţit doar vara de maşinile ce trec în goană spre Tekirghiol şi Mangalia, se afla ruina temută, castelul părăsit al Braei, înfipt în râpa podişului, cam la aceaş distanţă de Lazul — o adunătură de colibe pescăreşti, resfirată sus, pe faleză — şi de golful cu nisip sclipitor.

Era uşor să afli şi povestea ciudată a bărbatului ei, un om pe jumătate nebun, pe care tomitanii nu-l văzuseră la faţă. Cei din Lazul, ademeniţi la un pahar cu vin vorbeau în silă despre vecinul din Castel, fiind în genere superstiţioşi şi scumpi la vorbă. Doar vreun tânăr slab de înger şi îmbătat de-abinelea, lăsa să se înţeleagă lucruri îngrozitoare, noutăţi ce întăreau vechile presupuneri şi dădeau apă la moară duşmanilor Braei, care-o învinuiau — o, nu pe faţă, bineînţeles — de vrăjitorie.

Mai poate fi primită în Tomis, o femeie al cărei soţ rătăceşte în puterea nopţii pe stâncile ciuntite ale Agigei, orbecăind după duhurile celor înecaţi şi după vârcolacii apelor, care în asfinţit se trag spre uscat, cuibărindu-se sub lotci, iar ziua aşteaptă cu un ochiu deschis, să se coboare domnia întunericului

până în corăbiile putrede din fund, unde se adăpostesc de soare? La căderea nopții, monștrii își descolăcesc brațele pline de bale de sub carapace șubredă a năvilor părăsite — sau a căror gabieri s'au culcat liniștiți pe așternutul alb de oase din adânc — rostogolindu-și între creste, buturuga noduroasă și vâscoasă a trupului lor, târând panglici de alge și gamari roșii. Trecători necunoscuți cad pradă fiarelor înfometate și cu toate țipetele, care se aud până în Lazul, sunt târîți pe nisipul sgrunțuros, sloboziți de sânge pe ciobunile scoicilor și apoi purtați fără grabă pe lespezile lunecoase, de un verde lucios, ca sufletul negru al Mării Neprimitoare. Urmele sfârșeau lângă apă și pescarii trebuiau să se oprească nedumeriți, privind cu teamă pecetea mișcătoare a crimelor și tărâmurilor îngroșate de putreziciuni. „Avem noroc cu Tăicuțul nostru, de ne păzește" terminau ei neplăcutele spovedanii, făcând aluzie la un mormânt săpat în stâncă și o cruce de piatră, cu brațele mâncate de vânturi, despre care păstraseră rostul din tată'n fiu că ar fi chiar a Sfântului Neculai, patronul pescarilor săraci. „Altfel ne-ar otrăvi cu ochiu-i veninos și suflarea de pucioasă".

Bărbatul Braei era zărit pe timp de furtună, când pescarii alergau să-și tragă lotcile de valuri și când vântul mugea deslănțuit, dând o măreție tragică ruinelor, grotelor săpate în pământ și țărmului fără pavăză, măturat când de praful stepei, când de nisip. Din întâmplare, cineva din Tomis află că stătuse închis ani de zile din pricina unor îndeletniciri nelămurite, care-i întunecase mintea și-i aduse până la urmă complecta decădere morală — „vrăjitorie" își dădură cu părerea cei mai mulți — însă Braia știu să înăbușe la timp acest svon și să nu dea prilej a i se pune la îndoială virtutea și limpezimea trecutului. Spre marea-i cinste, vorbărețul cavaler — căci de unul din acești prețuiți tineri era vorba — muri foarte grabnic, pare-se în clipa când, simțind că i se face rău și că unghiile i

se înălbăstresc, pornise spre Castel să ceară iertare nemiloasei protectoare.

Poliția nu înțelese niciodată valva provocată în cartier și hotărîrea multora de a mai înceta să pălăvrăgească pe seama Castelanei, să se intereseze cum își petrec oamenii nopțile și mai ales, să răscolească trecutul unei femei atât de respectabile ca Braia. Numai Vasi rămase neintimidat și căută să împingă mai departe cercetările despre castelan, însă cu tot clinchetul monezilor legănate sub nasul celor din Lazul, nu putu afla decât că pușcăriașul albise în închisoare și că nevastă-sa îl trimetese să locuiască în subteranele întunecoase, amuțite pe veșnicie. O auzeau strigându-l și aruncându-i din capul scărilor câte un codru de pâine mucegăită. Așa idiot cum era, nu mai avea puterea să îndepărteze năstrapurile de moruni, nici să cheme pe uscat umbrele celor înecați, și curând după întoarcerea din captivitate, pescarii îl uitară.

Braia, în schimb, se afla în culmea puterii și Persanul n'avea nevoie de multe cercetări să găsească o rețea trainică de intrigi, care curând deveni stânjenitoare. Ducea o viață liniștită, de femeie harnică și evlavioasă, iar vameșii se simțeau stingheriți, când trebuiau să cotrobăiască toată casa după mătase sau tutun, părându-li-se mustrător chipul atâtor sfinți venerabili, ferecați în argint. Cât despre curtezane, pescarii ar fi putut jura pe bună credință, că la Castel nu veneau decât domnișoare însoțite de cavaleri, pentru „plimbare" și că se'ntorceau în oraș înainte de căderea serii. „Nouă ne dă pe cost. Ar muri de foame dacă n'ar câștiga ceva dela străini!" spuneau convinși.

Pentrucă ruina tăia la jumătate poteca dintre Lazul și plaje, Braia înjghebase un fel de ospătărie în camera ei — singura întreagă din uriașele ziduri și contra-forturi — și oamenii rebegiți de frig, cu cojoacele de bumbac vătuit și cu năvoadele pe umeri, poposeau și beau un ceai cald sau pe timp frumos, dădeau pe gât un pahar de cvas sub un umbrar de stuh verde tăiat din Siut. Vara veneau și marinari de alt neam să petreacă

cu amantele departe de gălăgia portului sau a Tomisului, lăsând destul bănet pentru scurta evadare.

Insă cele mai prețuite oaspete erau aventurierele, fetele hoinare, aduse de interese precise la zece kilometri de forfota plăcută a orașului. Li se citea pe față dorința rătăcirii și Braci nu-i trebuia semnul frumosului ademenitor ,să ,înțeleagă ,totdeauna cu un curat fior de regret pentru propria-i tinerețe, că au nevoie de experiența și legăturile ei pentru îndelungata călătorie spre insula Cytherei. Nu se tocmeau mult, condițiile fiind dinainte cunoscute și convenabile pentru toată lumea. Serviciile se răsplăteau printr'un cadou trimis prin poștă de Casa importatoare, unde tânăra urma să „facă școală" un an sau doi, pentru acoperirea cheltuelilor de voiaj. Un alt cadou era oferit căpitanului sau matrodului ce preda pasagera clandestină și, în sfârșit, din partea-i cuvenită, Braia se simțea datoare să rupă un dar mângâietor cavalerului care-i aducea fata la Castel și care rămânea mai departe în țară cu inima sdrobită. Se lucra pe încredere.

Văzând că toamna se apropie de sfârșit, Hemcea își alungă toate ezitările și într'o Luni, apucă de mână pe Cristina și coborî poteca șerpuitoare, printre ciulini și bețele uscate de cucută, spre dana de cereale. Vremea se înăsprise, amenința cu frig și vânt, dar peste Constanța se abătuse de-ocamdată o ceață deasă ca o ploae măruntă și pătrunzătoare.

Portul era în aceiaș fierbere, numai că mulțimile de oameni, rămâneau ascunse, ca și vapoarele uriașe, înșirate de-alungul digurilor. Prorele înalte de oțel apăreau amenințătoare din ceață sau împingeau butucii înfășați în câlți de Manilla. Aruncate pe firmamentul cenușiu, catargele și coșurile stinse, vedeau ridicându-se spre ele grinzi de oțel și macarale ce se'nvârteau huruind pe un fus enorm, căscându-se boturi pofticioase, care târau la o înălțime de douăzeci metri lăzi grele și baloturi de bumbac. Oameni mărunți nu se temeau. Sprijiniți de balustradă petre-

ceau din ochi încărcătura şi aruncau câte o glumă nevestelor hamalilor, grăbite să ducă prânzul spre pontoanele îndepărtate. Cei dela magazii lucrau de zor, posaci şi îngheţaţi, aşteptând ora plecării spre cafenelele scunde, cu fum greu de mahorcă. Injurăturile şi vociferările nu mai conteneau, poate din pricina camioanelor strivite de mărfuri şi a cetei, care-i făcea să se ciocnească orbeşte unul de altul, svârlindu-şi în noroiu grăunţele de cereale.

Cu toate că se apropia ora prânzului, lumina rămânea tot rece, fumurie, şi valurile se izbeau de cheiuri, ştergând fără sforţare larma portului. Cei doi rătăcitori întârziaseră prea mult, pentru a mai putea aştepta să se însenineze şi porniseră la drum atât de hotărîţi, că nici silueta căruciorului cu spuză pentru gătit, unde se ghemuiau de obiceiu în aburul plăcut mirositor al ciorbei de burtă, nici ceata prinţilor, care se adăposteau ca şi ei, după zidul înalt de mai mulţi zeci de metri, nu-i putură abate dela ţinta îndepărtată. Peste puţin umbra silozurilor, trei clădiri gigantice de cărămidă roşie, păli măcinată de întunecime şi grupul cunoscuţilor se topi în ceaţă, ca şi cazanul de aramă pus pe pirostrii şi grătarul atât de jinduit. Hemcea îşi strânse cureaua şi se apropie cu paşi mari de peretele podişului, care închidea cu totul portul uriaş. Un cer prăbuşit din înălţimi, ascundea tainele litoralului argonautic. Norii fâlfâiau, desfăşurându-se peste poteci şi semne prea trecătoare.

Pribegii se opriră o clipă, căutându-şi nisipul ud de sub tălpi. Incercau să pătrundă văzduhul, iar tăvălucul de ceaţă se destrăma printre ei, se rotea înlănţuit de ţărm ca pulberea unei armate numeroase, argintea reţeaua de volbură şi făcea să lucească gudronul negru al barăcilor grănicereşti, ultimii străjeri ai portului. Şi peste această luptă mută, geamandura trimetea semnale disperate de retragere, dându-ţi o senzaţie de frig şi neiguranţă mohorîtă.

Era prea târziu pentru a mai putea da înapoi.

Hemcea se îmbărbătă de unul singur, ridică pe Cristina în braţe şi deschizând bine ochii să nu facă un pas greşit, sări pe trecătoarea îngustă, spre Castel. In urma lor, se năruiau în apa nevăzută pietre, cărămizi şlefuite şi cioburi de marmoră sau cutii de conserve şi scânduri dela vapoare, rămăşiţele Constanţei aruncate de apele mari lângă râpa ce gâtuia şesul artificial al digurilor. Nu întâlniră pe nimeni, n'auziră măcar strigătele pescuitorilor săraci de zegras. Negustorii şi ţăranii mergeau sus, pe podiş, pe şoseaua ce leagă oraşul de Tekirghiol şi Mangalia — cu un ocol de cinci kilometri. Hemcea luase o hotărîre prea neaşteptată, pentru a mai avea vreme să se intereseze de felul cum ar fi putut ajunge la Castel şi ca urmare, trebuia să înfrunte ploaia murdară a valurilor, să se lipească de malul noroios şi să fugă în salturi mari, căutând să iasă cât mai grabnic de pe potecă.

Deasupră-le, uriaşii pini maritimi plantaţi ca o cunună la marginea falezei pentru a o proteja de năvala apelor, îşi întindeau ramurile răsucite printre nori, pândind drumeţii întârziaţi. Smocurile de ţepi gălbui rămăseseră doar în creştet şi trunchiurile solzoase, cheale, luccau de umezeală, faţă în faţă cu negrele baraci grănicereşti. Erau minunaţi, cu braţele lor enorme şi fantastice, veghind intrarea litoralului Agigea.

Dar trecuseră prima încercare. Poteca se mai lărgi, pietrişul şi scoicile se amestecară cu löess, apoi cu un nisip mărunt, de culoarea ruginei. Peretele se deslipea iarăşi de mare, târînd în urmă-i o plaje enormă, apoi pierdea din înălţime, se tocea şi cădea în despicătura unei vâlcele curioase, prin care puteai privi până departe în câmpie. Se aflau lângă Omurgea, leneşul fluviu ce se vărsa odinioară în golf, după ce veac de veac brăzdase podişul, pentru a pieri în urmă, subt de pământul răsbunător, ca cel mai netrebnic pârâiaş din Dobrogea. Acum, Crivăţul năvălea ca un torent, svânta nisipul brumat şi risipea negura până în

preajma dunelor dela Vii, purtând în vâltori ciorlani şi frunze moarte. Trecea peste hotarul mării, tăind până în zare o pârtie de cositor, prin care se urmăreau fără odihnă valurile şi încercau zadarnic să-l alunge, chinuind bietele ţărmuri şi insulele de pământ smulse uscatului.

Spre dreapta se întrezărea şoseaua îndepărtată a Hasimcei, strecurându-se firavă printre movilele albicioase de pietriş, tot mai neînsemnată spre capătul zării. O cotigă cu un cal înainta la pas şi era emoţionantă mărunta vecinătate a omului pe aceste pustietăţi enigmatice, pe care marele Andreescu le-a redat în toată aspra şi mândra lor singurătate.

Hemcea cercetă din priviri malurile Omurgei, sperând că va întâlni o vilă părăsită sau bordeiul unei grădini de zarzavat, unde să se odihnească. Urcară prin mijlocul albiei, împotrivindu-se cu greu vântului şi merseră cale de un ceas, dar nu întâlniră decât aceleaşi ierburi ţepoase biciuind malurile şi şuerul lor care înăbuşea murmurul mării. Cât vedeai cu ochii niciun copac, niciun acoperiş de ţiglă sau vreo construcţie de zid. O poteacă năpădită de pir tăia pieziş coasta, apoi o cotea în unghiu drept peste câmpuri — fără îndoială spre Horaslar sau şoseaua pietruită a Murfatlarului, unde n'aveau ce căuta. Osteniţi de umblet, cei doi se grămădiră la pământ şi-şi puseră haina'n cap, cum fac ţăranii când poposesc pentru noapte.

Nu trecu mult şi Cristina oftă adânc, începând să cerceteze printre gene firele de iarbă, cununa legănată a clematitelor şi ciorlanii mânaţi ca nişte berbeci spre mare. Cea mai atrăgătoare părea o gaură de popândău boltită, în fundul căreia lucea o privire la fel de curioasă. O voinţă de fier te-ar fi împiedecat să cercetezi îndeaproape locuinţa micului rozător. Cristina îl rugă cu glas scăzut să-şi scoată capul la lumina zilei, scormoni borta cu un beţişor şi până la urmă, hotărî să se întoarcă cuminte lângă tatăl ei,

când, un şarpe roşu ca focul scoase capul dintr'un tufiş de ciulini şi-i făcu semn.

— Viu acum! strigă bucuroasă, grăbindu-se a-şi întâlni prietenul din Caraomer, dar Hemcea sări după ea, prinzând-o la câţiva paşi de ţintă. Din fericire, ucigaşul, era manşa unei motociclete ascunse cu grije, pe care fetiţa puse îndată stăpânire, sgâlţâind-o şi legănând-o în toate chipurile.

— Nu-i aşa c'o luăm cu noi? întreba mereu.

— Dă-te jos! o alungă taică-său. Asta-i o motocicletă şi negustorul trebue să fie prin apropiere.

După îndelungi cercetări, Hemcea ajunse la concluzia că modernul vehicol — era printre primele de acest fel venite în Constanţa — se lega de o afacere nu tocmai curată. Străinul coborîse dinspre oraş, poate chiar din marginea Tomisului — după cum arătau urmele roţilor — vârîse motocicleta în tufiş şi având motivele lui să amuţească duduitul motorului, îşi urmase calea de unul singur spre plaje.

— E ca şi nouă, mormăia Hemcea. Cum se poate ca un negustor venit cu marfă pentru Mangalia să se abată atâta cale dela şosea şi s'o părăsească tocmai aici? Hm, n'are nici număr... foarte ciudat!...

Misterul se lămuri când, luându-şi inima'n dinţi, ridică un colţ din pânza militărească aruncată de-asupra şi privind la repezeală în ataş, descoperi şapca unui vameş şi un codru de pâine mâncată pe jumătate, ceeace însemna că omul părăsise în grabă ospăţul şi fugise spre plaje — poate atunci când îi zărise urcând prin mijlocul albiei secate a fluviului. Ce motive puteau îndemna un vameş să fugă de un trecător paşnic şi o fetiţă de opt ani? Veghea din apropiere? Îl vor întâlni?

Intrebări fără folos! Mai bine-şi vedea de necazuri şi se grăbea să-i găsească un adăpost de iarnă Cristinei, decât să-şi piardă vremea cu presupuneri şi o biată motocicletă părăsită.

Coborîră din nou pe ţărm, căutând din ochi nisipul

caute şi să mă strige, gândi Hemcea necăjit. Aş fi putut s'o caut până diseară.

Rămase pe loc, neputând hotărî dacă e cazul să se supere sau să mulţumească celuilalt. Streinul nu simţise nimic. Părea foarte interesant de sporovăiala Cristinei şi-i punea întrebări, zâmbindu-i cu o bunăvoinţă îngândurată.

Trăsăturile îi erau cunoscute; îl întâlnise poate în forfota multicoloră a stradelelor din Tomis, dar cu ce-ar fi putut fi atras un explorator într'o lume obişnuită, unde pofta şi viclenia sunt singurele lumini care însenineză chipurile. Zâmbetul slugarnic al omului, felul cum întorcea capul nelinişitit, te încredinţau de vădita lui slăbiciune, de micile ipocrizii, care nu-l puteau scuti de bănuielile poliţiei, de obişnuinţa loviturilor, cu şi fără motiv. Văzându-l, căpătai încredere în propriile-ţi puteri şi te simţeai îndemnat să-l sperii printr'o purtare hotărîtă, să-l faci să-ţi cadă în genunchi, implorându-ţi hohotind, îndurarea.

Hemcea tuşi încruntat. Aşa cum bănuise, prietenul Cristinei ridicându-se plin de spaimă, se'ntoarse pe călcâie. I se putea vedea acum şi obrazul drept, brăzdat de-o crestătură largă, care-l desfigura, fără a putea împrumuta oarecare bărbăţie privirilor şterse şi îngrijorate.

— Bine că v'aţi găsit! bâlbâi el în grabă. Ai o fetiţă foarte cuminte, nici nu s'a gândit să plângă. Imi povestea cum te-a pierdut lângă Omurgea, dac'am înţeles eu bine. Veneaţi dinspre Constanţa, nu-i aşa? Nu-i de mirare că s'a rătăcit cu ceaţa asta afurisită.

Fără explicaţii, Hemcea smulse pe Cristina şi o târî spre largul plăjii, uitându-se urît la străinul cu obrazul însemnat ce se ţinea de ei, striga şi se tânguia, apucătură ciudată la un om cu chip atât de fioros:

— N'o bate, domnule, doar n'a făcut nimic. Ce-i vinovată dacă am chemat-o să-i arăt câteva din panglicele şi mărgelele mele? Sunt negustor de mărunţişuri, voiajor — toată lumea din Tomis mă cunoaşte,

întărit şi merseră cu nădejde. După trei kilometri malul se încreţea în falduri colţuroase, ca lespezile unui amfiteatru uriaş, pe jumătate ascuns în ceaţă. In cealaltă jumătate, spre Omurgea, treptele măturate de vânt păreau săpate de mâna omului, pentru a contempla, ferit de primejdii, titanica luptă dintre valuri şi ţărmul cu platoşe de stânci. Băncile erau acum goale şi în orbitele hârcelor nevăzute, palida Teamă împietrise sclipirea rece a „crestelor de cocoşi", ţepi ascuţiţi de gips, de o transparenţă sângeroasă şi fără lucire, ca cerul plumburiu din creştet.

Cu tot frigul, Cristina începu să alerge înainte, încântată de scara mare a Castelului nevăzut, despre care tatăl ei îi povestise destule în ultimele zile — ţipând din toată inima şi urcând piezişe grumazul povârnişului. Tot strigând şi bătând din palme, mica prinţesă dispăru după cotitura norilor şi înaintă fără teamă, până se rătăci printre dunele de nisip dela Vii, unde treptele se îngustează şi se trag spre podiş.

Hemeca, care se aştepta s'o găsească la capătul amfiteatrului, petrecu o oră de groază, strigând-o şi cercetând gropile adânci. O chemă până răguşi, se întoarse înapoi, de unde se despărţiseră şi încercă să-i desluşească urma, tot blestemând vălul de ceaţă şi voioşia neînţeleasă a copilei.

Numai o minune îi îndreptă paşii spre cuiburile pustii, părăsite şi de cormorani. Un şopot de glasuri îl făcu să-şi ascută auzul şi apropiindu-se tiptil de o dună, descoperi cu uşurinţă pe Cristina în tovărăşia unui orăşan ciudat. Povestea cocoţată pe genunchii lui şi se părea că spusele îi trezesc acestuia cel mai mare interes, căci o asculta cu atenţie, mângâind-o din când în când. Era un om mai degrabă tânăr, cu părul ca de boxeur, tuns perie şi cu un palton prea larg — cumpărat de gata — lăsându-te să-i bănuieşte o ocupaţie nu prea bănoasă.

— S'ar părea că s'au ascuns amândoi, în loc să mă

paşi primele vile ale staţiunei Vii, îngropate în dunele joase şi în ceaţă. Ar fi putut foarte bine să găsească un paznic sau o patrulă de grăniceri, dar în ziua aceea stradelele erau pustii şi numai câteva obloane, scăpate din încuietori, scrâşneau fioros. Cabinele de beton păreau părăsite la voia întâmplării şi uşile bătute în cuie, peluzele de iarbă cenuşie, amforele gingaşe, aşteptau liniştite apropierea nisipului lacom. Măsuţele de fier ale Cazinoului erau strânse într'un colţ şi cineva începuse să sape marginea unei dune — cu intenţia vădită de a scoate în lumină un biet smochin, ale cărui frunze împungeau deşertul, ofilite — dar până la urmă se lăsase păgubaş.

Plaja se lăţea, iar cele două siluete, a tatălui gros şi a fetiţei slăbuţe, cu părul lunatec revărsat pe umeri, se pierdeau ca umbrele tot mai scurte în singurătatea ţărmului neted, ieşeau dintre vălurile de ceaţă şi iar se micşorau spre idealul promontoriu al Agigei.

Cristinei începu să-i fie frig, nu mai avea chef de joacă. Privea nedumerită în jur, întrebându-se care-i rostul acestei plimbări obositoare; de câteva ori îşi exprimase cu glas tare nedumerirea, însă tatăl ei părea sigur de calea aleasă şi privea cu dârzenie înainte, fără a o linişti. O presimţire vagă îi spunea că-i vorba de propriu-i destin şi că Ileincea îi strânge mâna, să nu fugă sau să nu se întoarcă din drum.

Înaintau anevoios. Intrară în smârcuri primejdioase, cu tufe pipernicite de pipirig, înglodate de noroiul nisipos şi negru. Trebuia să încerci calea cu piciorul şi să sări micile lagune pe care marea le trimetea până în adâncul plăjii pentru a alimenta aceste cuiburi de ţânţari şi duhori bolnăvicioase, neclintite de nicio adiere. Ceaţa păru mai înăbuşitoare şi în nemişcarea tăcută a cerului de toamnă, se îndesi scămoşată peste capetele lor, întunecându-le privirile. Mănunchiuri ţepene de buruieni apăreau ici, colo, prin negura tainică şi aerul proaspăt al mării păru că se

îmi cere oglinzi şi piepteni de sidef. Am întrebat-o numai... dacă sunt grăniceri spre Constanţa. Iartă-o, zău, te rog eu. Nu-ţi fie frică, micuţo, tatăl tău n'o să-ţi facă nimic!

— Vezi doar că n'o omor! se răsti Hemcea.

— Ţine vrăbiuţo, uite, ce ţi-am făgăduit, borborosi negustorul scotocindu-şi buzunarul umflat ca o tolbă. — Uite o panglică albastră, cu dungulețe, aşa cum mi-ai cerut...

Oprindu-se, Hemcea îl fulgeră mânios:

— Altădată să-ţi vezi de treabă şi să nu mai tragi de limbă copiii oamenilor cumsecade. Nu vreau să am de-afface cu... contrabandişti!

Şi-şi întoarse desgustat capul, neavând putere să vadă groaza netrebnicului dat pe faţă dintr'un singur cuvânt. „Credea că se prind cu mine toate poveştile" gândi el. „Să se învețe minte să mai ademenească copiii altora". Dar desnădejdea celuilalt îi birui teama; văzându-se descoperit n'o luă la fugă, ci urmă, afurisitul, să se tânguiască, ca la capul podului.

— Mergeţi la farul Tuzla, nu? Am auzit şi eu că-i de lucru acolo şi cine, rogu-mi-te, se dă în lături pentru o bucată de pâine? N'ai încredere? Eşti nou, domnule, căci cine nu mă ştie în Tomis, la café Sulina şi la Marcu şi la Elmas Avzi, unde umblu cu marfa mea? Şi *ei* mă cunosc, m'ar fi chemat să le ajut, dacă ar fi avut cum! Haide, nu-ţi mănânc partea. Unul mai mult nu strică niciodată la descărcare şi treaba se face repede...

— Să mă laşi în pace! strigă Hemcea, roşu de indignare, rupând-o la fugă. — Nu ţi-oi fi închipuind că sunt un ticălos de teapa voastră.

Voiajorul ascultă şi atunci Hemcea se opri şi, înmuindu-se, îl preveni dela oarecare distanţă:

— Acolo la Omurgea am văzut o motocicletă verde ascunsă într'un tufiş de scaeți. Mergi în plata Domnului!

Înţelese prudenţa celuilalt, când întâlni la câţiva

Il auzi că-i răspunde cu glas adânc, cam dogit, fără să 'nţeleagă prea multe din vorbele fără şir. Tatăl îi povestea despre Castelul numai în aur, cu geamurile legate în sârme de argint şi cu streaşinele bătute în pietre mai mari şi mai preţioase, decât văzuse ea chiar pe vestmântul lui Vasi.

— Zău, e adevărat? întrebă Cristina din obişnuinţă, fără a se îndoi o clipă că îi va fi dat să vadă diamante cât oul de porumbel.

Spre marea-i surprindere, Hemcea clătină capul. Nu, nu era adevărat, trebuia să ştie de pe-acum. Cu cât te apropiai, totul putrezea şi se prăbuşea în pulbere, iar picioarele ţi se istoveau ca valurile pe care le zăreşti tot mai pipernicite: un blestem lăsat de stăpânul vechiu al Castelului, boierul Suţu.

Apoi se cufundă în gânduri şi cum ea scâncea, ostenită de săriturile peste băltoacele prelungi, aşternute cu un rapăn verzui, o luă din nou în braţe fără s'o privească. Din clipa aceea nu-şi mai coborî ochii, ca îndepărtatul Castel să nu-şi schimbe într'o clipă înfăţişarea.

Plaja largă se înfunda într'un povârniş care întâlnea marea într'un loc bătut necontenit de talazuri, capul Agigea. De jur împrejur colţi negricioşi sfârtecau apa într'o coroană de spumă şi vârtejuri clocotitoare, încât curentul golfului părea necontenit că fierbe şi scrâşneşte sub ghiarele răsturnate ale unui monstru amfibic, târît de valuri aproape de ţărm. Oamenii erau siliţi să facă un înconjur destul de mare când întindeau năvoadele şi paragatele spre Miază-Zi, în direcţia Tuzlei sau Cavarnei.

La cinzeci de paşi de lupta valurilor cu ultimele colţuri ale muntelui străvechiu, Castelul răsărea dintre spinarea cărămizie a colinelor, pătate ici şi colo de petice de iarbă firavă şi de stufişuri joase, pline de ţepi lungi şi ascuţiţi.

De departe părea poarta ţinutului cu ştirbituri stâncoase şi grote însufleţite de fumuri otrăvitoare. Nu-

retrage în fața mocnirilor palide, borboriserilor ochiurilor puturoase.

Curând, Hemcea năduși. Fără să-și dea prea bine seama, lăsă fetița de mână, suflă cu greutate, încercând să-și lărgească gulerul și se apropie agale de țărm, rămânând nemișcat, ca și cum dintr'odată ar fi uitat de existența ei și de grijile ce-l mânaseră până în Vii. Pe nisipul ud, pași-i lăsaseră urme tot mai adânci, apa tulbure începuse să mustească ștergând semnele sbuciumatei treceri. Simți cum stropii ușori îi răcoresc mâinile.

Privea crestele tulburi, pline de alge sârmoase și de nisipul învolburat al fundului, care se frământau cât ține veșnicia. Izvorau mereu și mereu, din sânul unei rotiri chinuite și goneau cu o măreție superbă și calmă în aparență, spre asaltul ultim, fatal, spulberându-i-se la picioare. Și toate valurile porneau dintr'un mister adânc unde se urzeau toate patimele, ca și în sufletul omului, iar violența, măreția și sbuciumul neînțeles, fără odihnă și fără limită, erau ca și lupta lui necugetată.

Cristina se apropie și, plină de teamă, își strecură mânuța înghețată în pumnul strâns. I se păru că descurajarea se apropia-se din nou de tatăl ei, stropindu-i obrajii mari, nerași, cu urme de lacrămi; dar acesta își ștergea necăjit picurii mării, întorcându-și fața dela jocul pescărușilor, pe care ea îi vedea aruncându-se în văile lucii ale valurilor, rostogolindu-se pe creste și sburând spre țărm ca stropi mai mari de spumă.

Porniră mai încet. Se simți mângâiată pe păr, lucru care i se întâmpla foarte rar. Atâtea amănunte o umplură de spaimă și-l întrebă mai stăruitor unde merg, silindu-l s'o privească.

— Doar o plimbare, minți Hemcea. Mergem până la Castelul pe care-l vezi în zare și dacă femeia de-acolo va fi darnică cu noi, mâncăm bine azi. Totul depinde de purtarea ta!

— Acela-i un castel? întrebă fata.

rile, ierburile mărunte și sărate din jur năpădiseră zidurile și umezeala, vântul, zăpezile ce se opreau în singurele crestături din această împărăție a mării și singurătății, complectau opera de distrugere a uscatului.

Numai intrarea monumentală își păstrase măreția, și cum ceața îi încununa creștetul, smulgându-l privirilor omenești, părea că păstrează acolo toată strălucirea și vuietul surd al spadelor lovite de scuturi barbare. In locul răcnetelor de moarte ale războinicilor hanului Tyrach, pescărușii gălăgioși răsăriră din valuri și bătură grăbiți din aripi spre podul plin de întunecime unde-și făcuseră cuiburile.

— Haide, rosti Hemcea zărind o cărare noroioasă. N'am venit degeaba până aici.

Indepărtă cu mâna câteva lujere putrezite de pelin, mai ezită o clipă și, prinzând curaj, se strecură printr'o surpătură, trăgând-o și pe Cristina. Inăuntru, izbiturile talazurilor se auzeau la fel de puternice, răceala se înăspri e între zidurile umede. Toate ciuntirile ferestrelor erau oblojite de ceața cenușie, tăcută. Pe dușumele, mormanele de nisip cărat de furtuni se amestecau cu resturile de lemnărie înegrită și cu șipcile pline de ghips căzute din tavan, nerăbdătoare să odihnească în pământul păcii. In sfârșit, găsiră o ușă întreagă care părea încuiată.

Hemcea bătu de două ori, apoi încercă clanța, fără rezultat. In schimb, un ivăr de lemn se'ntoarse înăuntru și ușa se crăpă de-un lat de palmă.

— Ce dorești? întrebă o femeie cu glasul limpede, cam ascuțit.

— Aș dori să iau un ceaiu, zise Hemcea încurcat. Dacă nu mă'nșel aici e o ospătărie.

Femeia se ivi în prag și după ce aruncă o privire bănuitoare peste umerii oaspeților, îi pofti înăuntru. La una din cele trei mese acoperite cu mușama sgâriată de cuțit, două fetișcane foarte fardate râdeau pe înfundate, înveselite de teama Braei. Cum îl vă

mai când te apropiai, descopereai în nisipul plăjii bulamaci însemnând capătul dârelor lăsate de carene, bidinele tocite pentru catran, iscoluri cu coadă, resturi de nadă sau petice de năvoade putrezite, pe jumătate îngropate, urmele pescarilor plecați de cu dimineață în larg. Și nu puteai să nu-ți închipui mișcările lor iuți și dârze, umerii striviți de greutatea lotcilor a căror vâsle atârnau cât halterele, fețele nepăsătoare, tăbăcite de larguri — în tenebrele amenințătoare ale furtunii, când Castelul din creștet îi veghea nemișcat, înțepenit adânc în piatra muntelui, desgropat în marginea stepei, așa cum Tomisul din Miază-Noapte străjuia bogățiile și desfrâurile aventurierilor fără grijă. Și în vreme ce acolo, prin pleava aurie a cerealelor, prin aburii mașinilor, prin fumul tavernelor, trecea o lume nestatornică și veșnic schimbătoare, în Lazul se treziseră toți pescarii, din tată'n fiu și n'ar fi părăsit pentru nimic în lume umilul cătun, unde trăiau după apucături și credințe vechi.

Cei doi pribegi se opriră înaintea fațadei uriașe cu tencuiala ca mâncată de lepră — de culoarea cenușei spulberată pe stacojiul cărămizii — înălțând privirea în văzduh, spre crenelurile nepătrunsului parapet. Cu o teamă adâncă bătură în poartă, urnind ciocanul greu de fier, apoi se retraseră ținându-și suflarea, dar nimeni nu păru că se sinchisește de bubuitul porților ferecate. Părea că totul a încremenit în aceeași vraje, care înlănțuise sufletele dinăuntru și creștetele trufașe, în ninsoarea roșcată a löessului.

Hemcea se îmbărbătă și, hotărîndu-se să înconjure ciudata locuință a Braii, porni hotărît de-a-lungul metopei de marmoră încrustată în dreapta porții de fier scrijilat, lungă cât ținea zidul. De-abea la capătul basoreliefului enorm, își dădu seama că acoperișul se dovedea putrezit, negru și găunos, cercevelele mâncate de mult de umezeala mării și părți întregi din clădire, lipsite de tăria mortarului, prăbușite la pământ. Țărâna năruită din colină îi îngropase contrafortu-

zură pe Hemcea, scoaseră îndrăznețe două geamantane grele de sub pat, unde le svârliseră cu câteva clipe înainte. Patroana urmări privirea furișe a feciorului și-l lămuri pe scurt, cu glasul înghețat:

— Așteaptă să vie o lotcă să le ducă'n port. Dânsele sunt străine de Constanța.

Noii veniți se așezară stânjeniți lângă tinere, făcându-se că nu observă cum Braia se oprește lângă ele, șușotindu-le o recomandație — probabil mai multă seriozitate — și trece spre hogeacul lat, dobrogean, care ardea cu buruieni ghimpoase ce trozneau și răspândeau un miros de mirodenii marine. Din întrebările lor stinghere, puse cu mult respect — până și mica Cristina își dădea seama că picaseră într'un moment cam nepotrivit — Braia își dădu seama că nu sunt în stare să priceapă că lotca așteptată se va opri lângă un caic cu destinația Ceutei și nu lângă cheiul cel mic al Constanței, unde acostau vasele de pescari, așa că se mai liniști, îi asigură că n'o deranjează cu nimic și, din moment ce s'au abătut pe la Castel sunt bine veniți. N'a deschis ospătăria pentru vipere și broaște țestoase.

Ridicată pe un scaun prea înalt, Cristina îi urmărea toate mișcările. O văzu cum se pleacă din șoldurile cam mari pentru statura-i măruntă, cum rochia neagră se întinde să plesnească și brațele rotunde, scurte, apucă ceainicul legat de-un lanț afumat, și-l cercetează îndelung, fără grabă. Hotărît, îi plăcea. N'avea nimic fioros, nici măcar aspru, ci numai culoarea rochiei — neagră și cu volănașe — îi da oarecare severitate, mai degrabă comică. Fața-i rotundă și zburătoare, ochii mari, cam bulbucați și părul cu cărare la mijloc, strălucitor de lins cu pomadă, îndemnase pe amanții din tinerețe s'o poreclească Paloma, după celebra romanță la modă pe-atunci.

Hemcea se deprinse repede cu chipul femeii de care auzise vorbindu-se atâta de rău, și scoțându-și vestonul, îl agăță în cuiu, așteptând prilejul nimerit

zură pe Hemcea, scoaseră îndrăznețe două geamantane grele de sub pat, unde le svârliseră cu câteva clipe înainte. Patroana urmări privirea furișe a fermierului și-l lămuri pe scurt, cu glasul înghețat:

— Așteaptă să vie o lotcă să le ducă'n port. Dânsele sunt străine de Constanța.

Noii veniți se așezară stânjeniți lângă tinere, făcându-se că nu observă cum Braia se oprește lângă ele, șușotindu-le o recomandație — probabil mai multă seriozitate — și trece spre hogeacul lat, dobrogean, care ardea cu buruieni ghimpoase ce trozneau și răspândeau un miros de mirodenii marine. Din întrebările lor stinghere, puse cu mult respect — până și mica Cristina își dădea seama că picaseră într'un moment cam nepotrivit — Braia își dădu seama că nu sunt în stare să priceapă că lotca așteptată se va opri lângă un caic cu destinația Ceutei și nu lângă cheiul cel mic al Constanței, unde acostau vasele de pescari, așa că se mai liniști, îi asigură că n'o deranjează cu nimic și, din moment ce s'au abătut pe la Castel sunt bine veniți. N'a deschis ospătăria pentru vipere și broaște țestoase.

Ridicată pe un scaun prea înalt, Cristina îi urmărea toate mișcările. O văzu cum se pleacă din șoldurile-i cam mari pentru statura-i măruntă, cum rochia-i neagră se întinde să plesnească și brațele rotunde, scurte, apucă ceainicul legat de-un lanț afumat, și-l cercetează îndelung, fără grabă. Hotărît, îi plăcea. N'avea nimic fioros, nici măcar aspru, ci numai culoarea rochiei — neagră și cu volănașe — îi da oarecare seriozitate, mai degrabă comică. Fața-i rotundă și surâzătoare, ochii mari, cam bulbucați și părul cu cărare la mijloc, strălucitor de lins cu pomadă, îndemnaseră pe amanții din tinerețe s'o poreclească Paloma, după celebra romanță la modă pe-atunci.

Hemcea se deprinse repede cu chipul femeii de care auzise vorbindu-se atâta de rău, și scoțându-și vestonul, îl agăță în cuiu, așteptând prilejul nimerit să

zură pe Hemcea, scoaseră îndrăznețe două geamantane grele de sub pat, unde le svârliseră cu câteva clipe înainte. Patroana urmări privirea furișe a fermierului și-l lămuri pe scurt, cu glasul înghețat:

— Așteaptă să vie o lotcă să le ducă'n port. Dânsele sunt străine de Constanța.

Noii veniți se așezară stânjeniți lângă tinere, făcându-se că nu observă cum Braia se oprește lângă ele, șușotindu-le o recomandație — probabil mai multă seriozitate — și trece spre hogeacul lat, dobrogean, care ardea cu buruieni ghimpoase ce trozneau și răspândeau un miros de mirodenii marine. Din întrebările lor stinghere, puse cu mult respect — până și mica Cristina își dădea seama că picaseră într'un moment cam nepotrivit — Braia își dădu seama că nu sunt în stare să priceapă că lotca așteptată se va opri lângă un caic cu destinația Ceutei și nu lângă cheiul cel mic al Constanței, unde acostau vasele de pescari, așa că se mai liniști, îi asigură că n'o deranjează cu nimic și, din moment ce s'au abătut pe la Castel sunt bine veniți. N'a deschis ospătăria pentru vipere și broaște țestoase.

Ridicată pe un scaun prea înalt, Cristina îi urmărea toate mișcările. O văzu cum se pleacă din șoldurile-i cam mari pentru statura-i măruntă, cum rochia-i neagră se întinde să plesnească și brațele rotunde, scurte, apucă ceainicul legat de-un lanț afumat, și-l cercetează îndelung, fără grabă. Hotărît, îi plăcea. N'avea nimic fioros, nici măcar aspru, ci numai culoarea rochiei — neagră și cu volănașe — îi da oarecare seriozitate, mai degrabă comică. Fața-i rotundă și surâzătoare, ochii mari, cam bulbucați și părul cu cărare la mijloc, strălucitor de lins cu pomadă, îndemnaseră pe amanții din tinerețe s'o poreclească Paloma, după celebra romanță la modă pe-atunci.

Hemcea se deprinse repede cu chipul femeii de care auzise vorbindu-se atâta de rău, și scoțându-și vestonul, îl agăță în cuiu, așteptând prilejul nimerit să

aducă vorba de păsul lui. Cine ştie, îşi spunea, poate toate svonurile se întemeiază pe calomniile afurisiţilor tomitani, care-şi bat joc de toată lumea. Ce putea fi vătămător în liniştea paşnică a micii ospătării, întreruptă rar, de râsetele unor fete cu purtări alese?

O sfătui cu voce înceată pe Cristina să stea liniştită dar nu era nevoie, căci ea se simţea bine şi, ca dovadă, îşi bălăbănea picioarele subţiri, nedesiipindu-şi ochii depe hogeac. Se făcuse cald în cămăruţa ce servea de dormitor şi de local totodată. Numai lumina pătrundea printr'o fereastră tăiată spre mare, fumuriu şi rece, ca ziua de toamnă, întunecată când ceaţa trecea în văluri sfâşiate, oţelită în clipele limpezi, dând întregei încăperi cu mese o atmosferă severă, de mânăstire. De altfel impresia asta pentru un călător, ce nu s'ar fi aflat în dispoziţia pribegilor fără cămin sau a fetelor nerăbdătoare, ar fi fost întărită şi de iconostasul gros şi ruginit, împodobit cu fire uscate de levănţică şi cu o maramă de borangic gălbui, în care se vedeau câteva icoane aproape şterse de vreme şi un sfânt Neculai, cu nasul foarte drept şi îngust, cu ochii nemăsurat de mari, dovedind râvna de puritate a vechilor artişti păstrători ai tradiţiei, încă de pe timpurile anticei episcopii de Tomis.

Alături de iconostas, zidul fusese scobit — după mutarea Braei în Castel — şi zugrăvit cu stele albastre pe varul rece, ca un fel de criptă religioasă, comună în multe părţi ale Dobrogei. Insă în loc de adevăratul chip al sfântului Andrei, care străbătase deşartele câmpii ale Scytiei Minor, a sfântului Dassius, răsvrătit împotriva Saturnaliilor din cetatea Dârstorului, a sfinţilor Iulius, Nicandru şi Marcian, sau a sfântului Emilian, martirizat în Gedina prin ardere pe rug, Braia aşezase un cap de piatră, portretul unui barbar cu trăsături de o asprime negrăită, găsit prin împrejurimi şi venerat drept sfântul Ioan cel Nou.

Portretul era lucrat primitiv şi izbiturile grosolane

de daltă, se potriveau de minune cu acest chip țepos, nebărbierit, dându-i un aer plin de cruzime. Realismul feței era într'adevăr înseninat de coafura bogat stilizată, cu câte o coadă împletită în dreptul urechilor și frunții, însă ochii-i holbați ,cu adâncituri tragice în jurul pleoapelor. gura crispată, dădeau întregului o expresie de teamă, de durere sau de nostalgie sălbatecă.

Pe creștet, mâna pioasă a Braei îi așezase o coroniță de anemone uscate și dedesubt, ca și sub iconostas, atârnau diverse amulete, șiraguri de mătănii; o minusculă cădelniță de aramă, lucrată cu mâna, păstra încă un rest de tăciuni și fărîme de tămâie, pe jumătate arsă, care înmiresma aerul în fiecare seară de iarnă.

In dreptul patului, pe pereți, rame din scoici trandafirii închideau fotografii decolorate de vreme — prietene cu umerii goi. bărbați eleganți cu pălării de pai, ilustrate din Orient — iar în tavan, drept în mijloc, o caravellă rotundă, atârna nemișcată cu pânzele colorate în cenușiu și roșu ceruit.

Neavând răbdare să stea în loc, Cristina își scutură părul și sărind jos, alergă lângă femeia ce fierbea ceaiul, gata să-l toarne în cești. Din prima clipă, Braei îi plăcu fetița și nu mai contenea, cu fața rumenită de dogoare, să-i laude părul auriu și fața prelungă, de domniță. O vedea vioaie, atentă la orice mișcare și la clocotul ceainicului, și prin aburul aromat, îi zâmbea în tăcere.

Hemcea n'avea curaj să întindă o punte de prietenie. Rămăsese cu brațele pe masă și privea cu simpatie înțelegerea înjghebată sub ochii săi. Fetele străine chemară la masă pe Cristina, dându-i o bucată de ciocolată scoasă din geamantan, apoi se prefăcură că nu mai vor s'o înapoieze Braei, care juca rolul mamei mânioase. Cearta se termină cu râsete și pupături, fetița fiind centrul tuturor atențiilor, ca o pisicuță drăguță, ce nu-i lăsată să umble pe jos.

Hemcea părea fericit. Lăcrimă. Îi venea greu să mulțumească, atât de emoționat era. Încălzit de ceaiu și de bunăvoința Braei, care se așează la masă cu *prințesa* în poale și-i fărâma galenții tari, marinărești, pentru a-i muia în ceașcă, începu să-și povestească din fir în păr necazurile. Simțea de mult nevoia să-și descarce sufletul cuiva, să fie sincer. În Tomis, oamenii nu prea făceau haz de trecut, socotind lipsit de politețe să pună unui nou venit întrebări asupra rubedeniilor.

Începu cu plecarea din Caraomer — fără a insista asupra morții Glicheriei — speranțele primelor zile când se aștepta să găsească un angajament demn de vârsta și prestigiul său, înșiră calvarul zilelor pierdute pe lângă vapoare, fără rezultat, și în sfârșit, curioasa binefacere a barmanului Marcu. Niciunul dintre cunoscuți nu-i mijlocise o întrevedere cu un căpitan serios și capabil, care să-l ia fie copărtaș la beneficii, fie ca om de paie, el, Hemcea, având toată greutatea în stabilirea itinerariului și scopului călătoriei. Cât privește comanda propriu zisă a vasului i-ar lăsa-o, dacă nu se poate altfel, căci se plictisise de pretențiile și aerele oamenilor de meserie.

Vorbindu-i de necazuri, privea pe Braia cu încredere, în lumina ochilor — având parcă o presimțire că femeia atât de cumsecade, cu relații maritime foarte întinse după câte se spunea, să-i dea o sugestie. Nu mai credea un cuvânt din poveștile țesute pe seama castelanei; și chiar dacă ar fi ascuns un grăunte de adevăr, ce-l interesau afacerile altora? Dacă l-ar putea îmbarca, cu atât mai bine.

— De, făcu Braia, înțelegând cu cine are de-face. Ai mai fost marinar? Meseria-i cam grea!

Hemcea se ridică plin de revoltă, răsturnând ceașca goală și trezind *domnișoarele,* care-și opriră o clipă șușoteala, pentru a-l asculta cu atenție.

— Iartă-mă, te rog, dar toată viața n'am auzit întrebare mai nepotrivită. Marinăritu-i ceva atât de

încâlcit, că trebue să aştepţi ani de zile într'un port, să înveţi a'nvârti timona? Şi-apoi n'ai nevoe să mergi după hărţi: te'ndrepţi încotro te mână vântul. Intri într'un golf liniştit, unde nicio pasăre n'a auzit glasuri de oameni; pătrunzi pe gurile unui fluviu, te pierzi printre lianele dese, apoi îţi faci loc cu securile pe uscat ,după ce-ai pus doi oameni să păzească vasul — se 'nţelege. Dacă e atacat... în sfârşit trebuie o mână de fier care să-i conducă pe toţi, pe apă ca şi în păduri, pe furtună ca... La naiba, poţi să te stingi de bătrâneţe, tot întrebat de acte: „Zii, vrei să-mi iei locul, căpitane!" Ei da, vreau! Să nu glumească dumnealor şi să-şi bată joc ca de-un neghiob. Spune: nu-i o crimă să laşi braţele astea să putrezească în Constanţa, în timp ce-atâtea ţinuturi au nevoie să fie descoperite şi negrii să fie puşi la locul lor? Hei, cunosc o mulţime de căpitani care n'au niciun interes să se lase întunecaţi de cineva care se mai ocupă şi cu altceva pe lângă negoţul de brad şi de pălămidă. N'ar suferi să se vorbească un confrate de bine, arda pentru asta tot aurul strâns la cioraf. Ii cunosc eu!

— Eşti ambiţios! zice una din curtezane, privindu-l cu admiraţie.

— Le ştiu şi din cărţi, continuă Hemcea, plăcut surprins de compliment. Mi-a plăcut din liceu să citesc aventuri şi din ele am aflat ce se petrece în lumea largă. Deaceea am venit la Constanţa, să plec. Ce folos că n'am întâlnit decât oameni care n'au ieşit din Tomis. Doar negoţul şi afacerile îi face să scoată nasul din prăvălii. N'au avut curiozitatea, în viaţa lor, să cerceteze alte ţinuturi... junglele, oceanele pustii ale Tropicelor. Când le vorbeşti de aşa ceva, cred că au de-afacc cu un smintit... şi chiar un pungaş ordinar. Acum câteva ceasuri, nu mai departe, un nenorocit de contrabandist îmi propunea să lucrez...

— Cine? întrebară femeile într'un singur glas.

— Ei, un contrabandist, nu ştiţi ce-i aia? Unul care cară mătăsuri şi ţigări dela vapoare. S'a dat drept

voiajor la început, dar şi-a dat seama că nu-i merge şi a 'ncercat să mă convingă să-l iau cu mine. Mă credea de-ai lui, îmi spunea că şefii vor fi mulţumiţi că le-aduc aşa pleaşcă. Când ne-am apropiat de Vii, a dispărut.

Fetele amuţiră, înspăimântate şi Braia privi spre el cu neîncrederea cuiva care se leapădă de toată buna impresie adunată până atunci. Era de mirare ca o astfel de propunere să se facă ziua n'amiaza mare, unui trecător cu totul necunoscut. Fostul fermier era ori un naiv, ori un pungaş abil, care ţinuse să treacă drept mărginit.

— Cum era îmbrăcat? întrebă ea, petrecându-şi braţele peste piept.

— Cu capul gol şi cu un palton cam jerpelit. Nu vă fie teamă, nu cred să 'dea vreo lovitură la Castel, cu toate că părea înfometat. Meseria de voiajor nu-i prea bănoasă, nu? După ce l-am sguduit puţin să-şi vină în fire, i-am făcut un mare bine. Văzusem o motocicletă verde ascunsă în valea Omurgei. Dar n'aveţi nici un motiv să vă speriaţi. N'am întâlnit iepure mai fricos!

— O motociletă verde, ai spus?

— Chiar aşa... Am descoperit-o din întâmplare într'un tufiş de scaeţi. Cristina se pierduse... adică nu... înainte. Mi-am dat seama că-i unealta vameşilor şi n'am ştiut cum s'o şterg. Urmele arătau că vameşul coborîse spre plaje. E foarte posibil să-l fi arestat până acum. Mereu se uita în jur, parc'ar fi simţit primejdia!

— Spune-mi, făcu Braia trăgând cu ochiul spre uşe. Voiajorul... avea vreun semn pe faţă?

— Şi încă ce semn! O lovitură grozavă, ca de şiş, pe obrazul stâng.

— Ei da, aşa înţeleg, răsuflă Braia liniştită. I-ai spus unde mergi?

— Ba l-am repezit şi cred că i-a pierit pofta să seagaţe de trecători cinstiţi. Auzi, să mă ia contraban-

dist, păcătosul! Aşa-mi trebue dacă nu mă hotărăsc să mă 'mbarc odată! Ce tot vorbeşti acolo de vameşul Ovezea? Ovezea se numea omul însemnat, negustorul de mărunţişuri. Nenorocirea mea ,că nu cunosc oameni cinstiţi. Numai în dumneata, madam Braia, mai am o nădejde.

Hemcea se 'ndreptă spre fereastra aburită de umezeală, simţind că privirile îi urmăresc cea mai mică mişcare şi crezând că cele trei, nu se pot smulge din surpriza provocată de romanticele-i destăinuiri. N'auzi comentariile unei curtezane, care şopti celeilalte, plecându-se peste masă: „Caraomerearul ar fi fost în stare să ni-l aducă aici pe vameş cu neghiobia lui. Ce-o fi rânjit vulpoiul de Ovezea, când a primit povaţa să se ferească de propria-i motocicletă pe care-o ştie toată lumea ca pe-un papagal vopsit! O fi nebun de bucurie că a găsit un neghiob, care să nu fi aflat că negoţul lui de mărunţişuri, e prefăcătorie grosolană. Asta o să-i dea curaj să se prefacă înainte, deşi în Tomis şi copiii se feresc de el, ca de-un şarlatan cunoscut de toţi. Zău... Hemcea ăsta! Nu mi s'a întâmplat să văd un mai mare zăpăcit!"

Hemcea ar fi vrut să fie mai elocvent, să-şi pledeze mai înflorit cauza în faţa tinerelor, dacă indignarea nu l-ar fi scos din fire, ca totdeauna când vorbea de invidia şi piedicele întinse de vaporeni. Limpezi geamul cu dosul mânecii şi-şi sprijini capul pe braţ, lăsându-şi liber un ochiu pentru a privi jos, spre plaje, către lespezile verzi, măturate de crestele încremenite de spumă, ce păreau că vor trece de Castel, într'atât monotonia şirurilor albe era obsedantă în această zi de toamnă. Valurile alungate spre poalele înaltului parapet, nu erau brizanţi ce încalecă prova unei corăbii, podeaua nu se clătina masivă, în faţa asalturilor furioase ale mării? Uitase de mizerii, de foame, de Cristina.

— Am să le arăt într'o zi şoarecilor de port, scrâşni îngândurat, mai mult pentru sine şi sfidarea lui se

topi în plânsetul valurilor. — Mizerabilii! Mă ţin departe, încătuşat, nu mă lasă să câştig întrecerea vieţii! Dar vor auzi dela alţii, înainte de-a sfârşi cu viaţa lor ticăloasă, de aventurile şi faptele mele, şi-atunci îi voi nimici cu dispreţul!

Ca mângâiere, Braia povesti deîndată câteva întâmplări cam încurcate, din care reeşea că exploratorii se întorseseră cu bani frumoşi şi-şi ridicaseră case de cărămidă în centrul Constanţei, cu un venit de 100—200.000 lei anual.

— A nu, să mă retrag!? Niciodată! scutură Hemcea din cap, într'o pornire eroică, deprinsă din încercarea neprevăzutului ce păndeşte calea desoperitorilor de comori. — Pentru mine nu există decât o singură moarte: cu faţa la drapel!

Inchise ochii şi auzi din nou valurile şi scrâşnetele unei nâvi ce se clatină lovită de moarte. I se părea că o muzică înălţătoare îi glorifică jertfa, în timp ce, nemişcat, cobora tot mai jos spre adâncul luminos şi plin de pacea la care au dreptul eroii, dispăruţi odată cu punţile înecate şi cu tricolorul zdrenţuit de lupte.

Ridică mâna spre şapcă, ţinând să dea un ultim salut oamenilor încremeniţi de atâta curaj, când deodată se auziră râ-ete şi de chizând ochii, văzu în loc de echipaj, o femeie grasă, rezemată de arcada ferestrei, care-l privea cu vădită milă...

Braia păru plină de înţelegere pentru năpăstuiţi. Deocamdată nu ştia vreo ocazie pentru India sau portul Kabinda, gura Congo-ului Belgian, dar îi încurajă şi le spuse că bine au făcut adresându-se ei, căci îi va ajuta din toate puterile. Desigur, răbdare în primul rând! Le prăji la repezeală câteva dalangâte rumene şi la încurcătura lui Hemcea, care se scotoci lung prin buzunare, îl bătu pe umeri, înţelegând încurcătura bravului om; la plecare îndesă în mâinile Cristinei un pachet cu bunătăţi.

Odată cu ei, ieşiră şi fetele, care se uitaseră mereu pe geam de teamă să nu se 'ntunece. Păreau foarte

bucuroase, de parcă ar fi zărit în sfârşit lotca aşteptată, însă dintre crestele ferestruite ale colinelor, Hemcea nu putu distinge decât prova unui caic ascuns în ceaţă şi primele semne ale nopţii: desigur, vasul de contrabandă, pe care străinul cu obrazul însemnat se oferise să-l descarce. In definitiv treburile altora nu-l priveau, şi după ce-şi luă rămas bun, porni spre oraş, într'o cu totul altă stare sufletească ca la venire.

Cristina nu mai contenea cu sporovăiala, încântată de atenţiile femeii zâmbitoare, cu volănaşe de satin. Invăţată cu figurile închise ale fermierilor şi cu mutra respingătoare a lui Terzi, ce-o făcuse să piardă nopţi întregi tremurând de spaimă, Braia i se părea tot ce poate fi mai preţios pentru o fetiţă orfană, dornică de mângâieri. La plecare îi invitase să vină zilnic pentru a prânzi la Castel şi cu tot drumul lung, Hemcea profită de bunăvoinţă, urmându-i invitaţia. Socotea că dacă trece de dimineaţă cu Cristina prin dreptul pinilor maritimi, rămaşi zi de zi mai văduviţi de cetină, va putea împinge rezistenţă mult timp, cât mai adânc în iarnă.

Având hrana asigurată, nădejdile îi reveniră şi plin de curaj, bătu din nou la porţile Măririi. In mica ospătărie a Braei se 'ntâlnea de multe ori cu ceata pescarilor, ce urca spre Lazul şi încălzit de blândeţea firii lor — mai milostivă şi apropiată ca a ţăranilor din stepă — şi de căldura hogeacului, le punea la încercare ambiţia, îndemnându-i să se angajeze pe vasul său, fluturându-le dinaintea ochilor o viaţă fără griji.

— Litoralul dobrogean e râpos şi pustiu. Nicio insulă nu răsare din marea noastră neprimitoare. Sunt însă aşezări ruinate de oameni, nedescoperite încă, unde e o plăcere să desgropi aurul, după câteva zile de mers prin păduri...

Şi cât vorbea nu-l întrerupea nimeni. Braia le turna ceaiul şi scotea pesmeţii dintr'o cutie de tablă sau ştergea muşamaua de lichidul gălbui, fără să se simtă.

Pescarii îl ascultau pe gânduri, nepricepând mare lucru din planurile-i strălucite, își scotoceau brâul lat să scoată polul pentru veșnica consumație, ridicau uneltele înegrite în spinare, însă n'ar fi părăsit în ruptul capului petecul de mare, unde aveau vânatul, morții și duhurile lor.

Văzându-i atât de statornici, Hemcea renunță să-i mai îndemne la fugă, citindu-le doar știri de prin ziare și arătându-și simpatii pentru marele imperii cu colonii, ca orice om informat asupra globului. Câțiva îl rugară să le întocmească petiții prin care cereau reducerea dărilor, punând cu încredere degetul crestat la spintecarea morunilor în dreptul meșteșugitei formule de încheiere — scrisă cu siguranța unuia ce absolvise clasele inferioare de liceu — Braia îl rugă să conducă la întoarcerea spre oraș vreo „artistă", căci nu se cădea unei fete să fie văzută singură și la oră nepotrivită pe plaje. Devenea folositor.

Zilele se făceau tot mai reci, și dacă treburi urgente nu i-ar fi reclamat prezența în port, n'ar mai fi părăsit Castelul. Se simțea bine respectat de oamenii aceștia care n'auziseră încă batjocurile croite în Tomis pe socoteala sa și chiar dacă le-ar fi aflat, nu i-ar fi criticat proectele, fiind feriți de otrava bârfelii, din pricina meseriei lor aspre și furtunilor ce trebuia să-i găsească înfrățiți. De bună seamă îl considerau o persoană foarte importantă, salutându-l tăcuți când se întorceau de pe mare și se așezau puțin îndoiți la mese, cu pantalonii suflecați ca în timpul vâslitului, privindu-l — luminați de o caldă înțelegere și oarecare stingherire de a nu-i strica chefui — cum râde în hohote, îi privește cu ochi lucitori și vorbește hotărît, cu Cristina pe genunchi. Obrazul își recăpătase sănătatea de fost fermier și plin de o veselă încredere în sine, de mirare într'un ținut înghețat și trist, dădea peste cap tămâiosul de Murfatlar, părând dispus la cele mai năstrușnice nebunii. Mânca bineînțeles pe credit și considera firesc să i se servească și vin la

masă, socotind în mod confuz Castelul proprietatea sa. Uitase de sfârșitul în mijlocul valurilor și afirma că nimic nu poate fi mai înălțător ca retragerea la țărm a unui navigator, în propriu-i castel din margenea mării. N'avea și amiralul Negrea o vilă asemănătoare în dreptul plăjii Duduia?

Oricât s'ar fi deprins cu bunele intenții ale Braiei, dela un timp observă cu oarecare neliniște, că femeia în loc să-i ceară bani, îl servește înainte ca pe stăpânul casei. Vestea despre prietenia lor fusese purtată în Tomis de fetele conduse cavalerește pe malul mării și într'o bună zi, căutând să-l tragă de limbă, Marcu îi înșiră pătimaș vechile minciuni despre femeia, pentru care Hemcea avea acum cea mai înaltă considerație și recunoștință. Dar oaspetele Castelului își astupă urechile, rănit adânc de insultele invidiosului barman; îi prevedea — mai mult ca sigur — ascensiunea și fie de teamă, fie numai din răutate, urmărea să-i pună beţe'n roate. Un om care-i disprețuise comoara, să se înalțe mai sus decât el, stăpânul hărtănit al unui biet puma de aur? O nu, asta nu putea admite. Îi venea greu. Își dădea pe față toată slăbiciunea!

Hemcea alergă întins la Castel, cu gândul de a-i repeta Braei insultele, încredințând-o că le va spăla în sânge de va fi nevoie; pe drum răcoarea mării îi mai domoli indignarea și o ușoară nesiguranță plutind peste fruntea-i înfierbântată, începu să-i roadă temelia bunei credințe.

Pescarii nu se întorseseră patru zile de pe coastă. Rămăseseră în Saman să repare năvoadele rupte de-o furtună neașteptată. Hemcea se așeză la masă ca de obiceiu, cu Cristina în dreapta, așteptând oala aburindă pe care Braia o așeza în mijloc. Uneori luau o gustare înainte și acum, o lumânare groasă înfiptă în gâtul unei sticle îi lumina fața și farfuria simplă cu pești. Afară nu se-auzea decât icnitul surd al valurilor când întâlneau pintenul Agigei și în tăcerea

păşnică din cameră, desfăşurarea apei neostenite şi negre, părea mai stăruitoare şi din ce în ce mai dârză.

Rătăcitorul frânse pâinea cu un fel de greutate pe suflet şi o întinse Cristinei. Nu se atinse de cana cu vin. Sorbi două, trei linguri de ciorbă şi cu capul plecat, arunca priviri furişe spre Braia, spre mişcările-i domoale de femeie ordonată sau spre lucirea întunecată a tacâmurilor şi crătiţelor, smălţuite cu un cenuşiu pestriţ, pe care luneca mâna ei albă.

— Îţi datorez nişte bani, şopti sfios, dând glas gândului ce-l muncea. Nici nu ţi-am mulţumit pentru bunătatea dumitale. Ai avut milă de noi şi... şi... nu e tocmai uşor, nu, să ţii două guri.

— Asta-i acum! făcu femeea văzându-şi de treabă.

— Timpurile nu-s uşoare. Voiu contribui... adică să plătesc pensiune. Dumneata să însemni tot ce mâncăm. Eh, bineînţeles că deocamdată nu prea mă scald în bani, aştept un angajament ştii mai bine ca oricine... dar am să ţi-i dau cu dobândă, răsuflă Hemcea.

Din păcate convorbirea nu se termină atât de grabnic. Braia se 'ndreptă de şale şi-şi propti mâinile frumoase, în şold.

— Cam pe când? făcu destul de limpede.

— Asta-i, îngăimă bietul Hemcea şi vorba-i rămase în gâtlej, căci Braia se vedea că aşteaptă un răspuns serios şi nici gând n'are să piardă banii datoraţi pentru aproape o lună de ospeţe regeşti. Căută să-şi ascundă uimirea pe care el însuşi o găsea prostească şi murmură ridicând cu o grabă firească lingura de ciorbă:

— De sigur, foarte curând.

— Să te vedem, adăogă Braia cu înţeles. Văd că ai o foame de lup în seara asta.

Numai înfometat nu era Hemcea! Inghiţea cu noduri şi tot o privea robotind pe lângă hogeac, ca şi cum atunci ar fi văzut-o pentru prima oară, întrebându-se dacă a înţeles bine şi n'a dat o interpretare greşită cuvintelor. Simţea din nou rânjindu-i la fereastra în-

ghețată spectrul traiului nesigur, împovărat poate de datorii de zeci de mii de lei.

Fu în stare să cadă în genunchi sau să cânte de bucurie, când Braia, îndurându-se de chinul lui, lăsă deoparte seriozitatea și-i puse înainte o poliță nou nouță, complectată gata. Fără s'o examineze, o semnă la repezeală, grăbindu-se să scape de marea greutate de pe suflet.

— Nu mi-ar fi trecut prin minte c'o ai gata scrisă, madam Braia, se miră în glumă. — Parcă știai că n'am să-ți plătesc.

— Imi cunosc oamenii, răspunse femeia zâmbind. — Află că nu de d-ta mi-a fost milă. De fetița asta, de ea mi se rupe inima!

— Mi-e foarte greu cu Cristina, mă stânjenește mult, oftă Hemcea răsucindu-și o țigară groasă. — O s'o trimet înapoi la ferma bunică-sei acum după ce-a văzut portul. Traiul care m'așteaptă nu-i de ea.

Și dădu de înțeles că în plină glorie, în viața strălucită care va începe curând și pentru el, n'ar mai fi avut timp să se ocupe de Cristina. Decât s'o lase pe mâna slugilor și celor apropiați, prefera s'o trimeată la ferma din Caraomer, unde-ar fi primit o creștere serioasă „prea serioasă" accentuă, amintindu-și cu neplăcere propriile îngrădiri.

— Lasă-mi-o mie, zise Braia ridicând-o în brațe, apropiindu-și obrazul oacheș de părul mătăsos al fetei. — Micuța obosește venind atâta cale. Ar putea dormi în patul ăsta și ai găsi-o a doua zi. Mi-e și mie urât, singură cuc.

— Drept să-ți spun, făcu Hemcea bucuros, la d-ta aș lăsa-o cu plăcere, căci te pricepi cum se îngrijește un copil. Frizerul șchiop, nu zic e viteaz, și-a vărsat sângele la Gallipoli, dar Cristina a slăbit îngrozitor cât a stat în dugheană.

— Cât despre îngrijire ,cred că n'arată mai prost de două luni încoace!

— Doamne ferește! i-ai face mare serviciu, se grăbi

Hemcea de teamă ca femeia să nu-şi ia vorba îndărăt. Mă stingherești... am impresia că șefii de pe vapoare se tem să m'angajeze cu un copil. Te-ai interesat de chestia mea?

— Mai multă răbdare, nu se face cu una cu două. Ceeace pot să-ţi spun e că nu eşti departe de clipa când nici n'ai să te mai uiţi la Braia. Vă cunosc eu: cum îmbrăcaţi uniforma vă luaţi lumea'n cap!

— Mă cunoşti greşit, protestă bucuros, viitorul descoperitor al insulei Aiolos, cea plutitoare pe mare şi întărită cu zid de aramă.

Din ziua aceea Hemcea venea, înfuleca grăbit şi pleca din nou, fericit că are traiul asigurat şi că poate să-şi consacre tot timpul pregătirilor de îmbarcare. La început văzând-o pe Cristina, o mângâia în trecere, ca un personagiu foarte grăbit, apoi mânca cu gândurile duse, o uită cu totul.

Fata nu simţea cum se depărtează de părintele firesc şi dornică de iubire se alipeşte tot mai mult noii îngrijitoare. Viaţa-i fusese destul de frământată alături de o mamă veşnic ocupată cu câmpul şi cu păcatele bărbatului ce ducea o viaţă de vagabond şi pleca cu săptămânile din fermă fără să spună nimănui.

Unde s'ar fi simţit mai bine, ea, atât de dornică de afecţiune, decât lângă femeia grăsuţă şi zâmbitoare, cu obrajii rumeni de prăjiturile coapte în spuza hogeacului, vorbind tot timpul, gătind-o cu panglici şi povestindu-i despre sirene şi pescari săraci până o adormea? Era mai mângâietor patul de puf decât pieptul muşchiulos al unui tată, când exuberant de vesel, făcând-o să se ruşineze de ceilalţi oameni din jur, când foarte posomorît — lăsând-o să-şi răcească gura de pomană. Braia aştepta cel mai mic cuvânt să-i răspundă şi s'o alinte; privirea-i era poruncă şi nici o cutiuţă împodobită cu scoici, nici o amuletă, nici chiar tava de argint cu nisip, în care brăzda drumul vieţii, pentru a cerceta viitorul pescăriţelor din Lazul în fumul spuzei şi al tămâii, nu rămaseră ne-

cercetate îndelung, proprietăți de sine stătătoare. Deveni pentru ea o adevărată mamă, iar trecutul i se irosea către un orizont tot mai străin și mai șters.

Iată însă că veni o seară de Noemvrie, când Braia îl anunță cu liniștea de totdeauna că nu mai poate să-i dea pe credit. Hemcea îi mulțumi frumos pentru îngrijirea de care se bucurase și da să plece — fără a aminti nimic de Cristina — când Braia mărturisi cu o figură încurcată și fără să-l privească în ochi ,că aflându-se într'o mare lipsă de bani, a vândut poliţele și până la urmă n'ar fi făcut pasul atât de greu, dacă n'ar fi fost soarta Cristinei în joc. Venea iarna, trebuia să-i cumpere ghete, o rochiță de lână... Ca la lumina fulgerului, Hemcea văzu un lanț uriaș de nenorociri spânzurându-i deasupra capului și se trase din uşe îngrozit. Dacă străinul ar fi fost un om rău, l-ar fi băgat în pușcărie numai pentrucă nu poate să-și achite poliţele și-ar fi sfârșit-o ceràând ajutor în Caraomer, cel mai dezonorant lucru ce-ar fi putut să i se întâmple. Nu știa măcar dece sumă era vorba. Văzându-i disperarea, Braia se grăbi să-i dea asigurări liniștitoare.

Noul creditor, căpitan de meserie, trecea drept un om foarte cumsecade. N'ar fi încredințat poliţele oricui. (Cuvintele avură darul să-l liniștească: ca marinar, cine știe când revenea prin Constanța și între timp datornicul ar fi putut dispare). Pledase ea însăși cauza pensionarului din Castel și căpitanul se arătase înduplecat să-l amâne câtva timp de plata poliţelor, însă era mult mai cavalerește, pentru a-l convinge că are de-aface cu oameni de onoare (Hemcea o aprobă tăcut) să se ducă a doua zi personal, pentru a aranja chestiunea. Poate vor cădea la o transacție.

— Știi că se potrivește bine, madam Braia, zise Hemcea mai prinzând inimă. — S'ar putea să fie om de treabă, nu ca banditii de tomitani. Dacă vorbesc deschis, unde mai pui că mă apreciază și-mi pune vasul la dispoziție pentru afacerile mele... Vei avea și d-ta o parte bună din beneficii: L-aș lăsa să încaseze

navlul până în Alexandria şi ajunşi la intrarea Africei i-aş spune: „Căpitane, dumneata execuţi acum!" Nici nu-ţi închipui madam Braia ce afaceri m'aşteaptă! Pot să cumpăr Tomisul, ce vorbesc, întreaga Constranţă...

In realitate, toată povestea poliţelor se trăgea dintr'o vizită făcută patroanei de căpitanul unui cargobot olandez căruia Braia îi mai procurase marinari ieftini. Deseori oameni veniţi după lucru în port sau chiar hamali, îşi vindeau, constrânşi de mizerie, ultima boarfă şi atunci se îngiodau în datorii, deveneau propriu zis sclavii patronilor de ospătării, care-i vindeau cu câştig bun, căpitanilor de vapoare.

Căpitanul gata de plecare fusese invitat să-şi vadă omul cu câteva zile în urmă. Hemcea habar n'avea că marinarul pântecos şi mai grosolan ca toţi pe care-i întâlnise, îl cântăreşte pe furiş dela o masă vecină, pândindu-l să-l ia ca pradă pe vasul său.

Bătrânul lup de mare se înşelase grozav, căci străinul lat în umeri, despre care şoptise Braei: „La acest om ai tare nevoie", se dovedi leneş şi foarte neîndemânatec, cu capul în nori, în schimb plin de ifose. Plătind vechei tovarăşe de comerţ 50 de guldeni, făcuse o afacere nu se poate mai proastă, de care avea să se căiască.

In orice caz căpitanul avea mai puţin tact ca prietena sa. Cum îl văzu pe punte, îl înfăşcă de guler şi-l trimese pe brânci la manevre într'o economie de explicaţii, obişnuită între condotierii mărilor şi echipaj. Cargobotul tocmai se desprindea de ţărm şi puntea începu să se clatine hotărît, fugindu-i de sub picioare. Cu toate protestele, fu nevoit să tragă de un cablu de oţel şi nici nu putu privi bine cheiul alb de gheaţă ce fugea lăbărţindu-se spre stânga, şirurile de hamali îndepărtându-se ca degetele unei mâini negre, fărâmicioase, plecate de vânt. Sirena urlă prelung şi fumul negru retezat de Crivăţ, se împrăştie spre ei, învălmăşindu-i ca urmele unei bătălii pe zăpadă.

Prin mugetul geamandurei, al valurilor, al sirenelor nenumărate din acest port ce nu-şi întrerupea o clipă activitatea pe cea mai mare furtună, pompând şi absorbind lacom bogăţii fabuloase, strigă către Braia şi Cristina, dar vorbele-i fură înghiţite de asaltul asurzitor şi tărăgănat al valurilor.

Pentru prima oară, Hemcea se revoltă făţiş şi rezultatul fu că după ce înfruntă legat de proră ca un al doilea Ulysse, talazurile înspumate ce-i treceau câteodată peste cap, şi-l orbeau, se simţi aruncat în hamac şi trei zile se sbătu între viaţă şi moarte. Intr'a patra fu purtat de doi marinari în cabina hărţilor şi nici n'apucă să hârie o plângere, că Olandezul îi aruncă în faţă maldărul de poliţe, privindu-l cu ochii mici şi răi. Ingrozit de ameninţările de-abea înţelese ale noului monarch, un om ce-şi cunoştea meseria, semnă un contract pe doi ani, minimum de timp ce-l prevedea Codul de navigaţie, în care perioadă, după aceeaş legiuire, era obligat să nu părăsească puntea vasului, fiind viu sau mort la dispoziţia stăpânului său. Ce e drept, Codul insista asupra ceremoniei funebre, unul dintre cele mai înduioşătoare lucruri din câte se pot vedea.

Poate nici după angajare n'ar fi înţeles maşinaţiile Braei, dacă timonierul bătrân, gălăţean de fel, n'ar fi rânjit, văzându-l cotonogit şi purtat de cei doi Olandezi:

— Te-a cam înfundat, împelitata, hai? Altădată să te fereşti, camarade. Braia nu dă niciodată pe gratis! Mulţi de pe-aici au semnat la beţie. Căpitanul plăteşte tot rachiul şi ceva pe de-asupra pentru crâşmăriţă.

Hemcea se trezise pe mare atunci când se-aştepta mai puţin, într'o trecere fulgerătoare, instalat cu totul în alte condiţii decât sperase. Departe de a porunci cuiva sau de a da ordine instalat comod într'un tron uriaş, cu o pernă de catifea argintie sub tălpi şi cu numeroşi servitori în fireturi, ca o gardă personală, devenise sclavul asupra căruia şeful de echipaj avea

drepturi absolute. In primul caz poate n'ar fi văzut în toată goliciunea uleiul, cărbunii şi maşinile ce împingeau cargobotul plin de marfă. Ca simplu marinar şi încă nespecialist, luă contact cu fiecare colţişor şi viaţa pe mare i se păru aşa cum este — adică extrem de grea.

Işi închipuise că va sta plecat peste copastie şi va urmări tăietura vasului în albastrul aprins al mării sau va privi cu mâinile la spate cum gabierii strâng pânzele pe ţapapii, ca nişte maimuţe foarte învăţate, cu mişcări agere. Crezuse că insule cu vegetaţie tropicală, cu palmieri uriaşi şi svelţi veghind fericita existenţă a unei rase de oameni frumoşi, îl vor primi în sânul lor misterios şi va străbate cetăţi îngropate de veacuri sub liane şi întunecimi dese, cu o ploae de petale nocturne, fosforescente ca scânteile, cerindu-se peste comorile ascunse în împărăţia pytonilor. Nimic din toate astea.

Cargobotul, plin de fum când era vânt sau de apă murdară şi îngheţată pe timp de furtună, cutreera porturile Mediteranei, la fel de fremătătoare şi comerciale ca Constanţa, unde banul nu se găsea pe drumuri la îndemâna aventurierilor curajoşi ci trebuia să fi şiret, să te dai peste cap sau să alergi mult ca să-l dobândeşti. Oraşele africane erau urât mirositoare, sărace, pline de cerşetori şi bântuite de ciumă sau de rifanii lui Abd el Krim.

Dormea cu încă doi camarazi într'o chiţimie dela pravă, supusă tuturor abordajelor şi nici nu 'nchidea bine ochii, că era trezit pentru cartul următor. Când valurile măturau puntea, ferăstruica rotundă se închidea ermetic, iar când soarele bătea cu putere, mirosul ancorei pline de mâl şi insecte otrăvitoare, din imediata vecinătate îi făceau să prefere mai departe aerul stătut.

Pe furtuni, mai ales în apele Mării Negre, pompau ore întregi să scoată apa ambarcată din pricina mărfurilor grele. Obosiţi de veghe, simţind că muşchii le

plesnesc de efortul neomenesc, își petreceau cele trei, patru ore libere lângă coșul mașinii, uscându-și hainele, căutând un loc uscat și mai cald, unde să-și desmorțească picioarele înghețate.

I se păru curios la început că marinarii, în care văzuse niște eroi descoperitori de pământuri necunoscute primesc exact cu aceeași indiferență sau batjocură ca tomitanii, exaltările-i aventuroase. Cu timpul simțind pe propria-i spinare riscurile unei astfel de întreprinderi, mai încetă cu laudele pentru viața de explorator. Ba pe nisimțite, ajunse la conluzia că traiul din port este de preferat, căci acolo și nu pe mare se dau adevăratele lovituri care te fac cunoscut și influient. Idolii camarazilor — adică cei mai invidiați muritori — nu erau Cristofor Columb sau Scott, căpitanul pierit între gheţurile mării antartice, ci Hvaja al Wasiti din Constanța și Marcu, barmanul din gura portului.

Tot atât de adevărat e că Hemcea se născuse cu dorința pribegirii pe căi fără pulbere. Niciodată nu-și uită meseria. Chiar mai târziu, debarcat, se consideră marinar și-și afișa cu mândrie gradul de căpitan, trecând peste deziluziile suferite în lunga campanie și peste noile gânduri mai puțin idealiste. In clipele de tristețe sau de voioșie, de neagră mizerie sau de câștiguri împlinite, regăsea prietena de totdeauna, liniștită sau plină de clocot vulcanic. Își spunea — peste mulți ani — patron de bar, sau chiar căpitan, dar cei ce-l cunoșteau mai îndeaproape, mai ales vechii camarazi, îl numeau *cambuzierul*, după adevărata sa funcție pe vas, de visător și împărat al mării.

Căpitanul olandez îl învesti cu această batjocură, observând plin de turbare că Hemcea e bun doar să mediteze sau să umble fără rost printre scote, cu capul în nori, exact ca un strigoi pe care nu-l poți prinde, oricât te-ai sili să-l pui la treabă. Deși imaginația noului venit trebuia să îngenunche în fața tiranicei realități, totuși neîndemânarea sa la manevre rămânea

proverbială, servind ca model de rea voinţă, când — în realitate — nu era vorba de cât de nepotrivire. În schimb, pe cât părea de voinic şi mai ales de mândru — latură ce i se accentuă mult în marină — pe atât se trăgea înapoi în faţa primejdiei, se făcea că nu bagă în seamă locurile unde-ar fi putut să-şi rişte pielea.

Când îl numi cambuzier — o slujbă care nu prea cerea calităţi marinăreşti — căpitanul îi rupse în faţă toate poliţele, spumegând de furie şi înjurând crunt femeia care-l găsise tocmai pe el să-şi plaseze mamelucul. Hemcea fu însărcinat cu grija magaziei — a cambuzei — de unde distribuia cantităţile zilnice de hrană, îmbrăcămintea, raţia de rachiu, etc. mergând şi după cumpărături alături de căpitan. Cobora în porturi străine în tunica-i nouă de marinar, urmând respectuos, la câţiva paşi, şeful cu două rânduri de nasturi lucitori pe burta-i ca un calup de Olanda şi în clipele acelea, nimeni nu era mai mândru ca el, nu privea mai de sus mărunţii locuitori, care-şi vedeau de treabă. Clipele acestea răscumpărau toate necazurile. Îi plăcea să facă mare caz prin taverne de chestiunile vitale marinăreşti, cu toate că mulţi se mirau pe faţă de lipsa oricărui grad pentru o vârstă nu tocmai primăvăratecă.

Viaţa pe apă îi mări peste măsură simţul onoarei, cerând să fie respectat în numele ţării pe care o reprezenta, considerându-se un soldat destoinic ce luptă cu furia mării şi cu submarinele inamicilor imaginari. Lucruri pe care altădată le-ar fi trecut uşor cu vederea, îl izbeau acum şi un gest, un cuvânt îl făceau să ceară socoteală. Deprinsese să vorbească cu voce tare, puţin răguşită, aşa cum observase la vechii marinari şi vârsta îl ajută. Până şi în mişcări deprinsese oarecare încetineală calculată şi plină de demnitate, de pildă felul cum ridica paharul de rom sau mergea clătinându-se.

In aceeaş măsură i se desvoltă şi simţul camaraderiei, de neînchipuit să lipsească la astfel de oameni.

In numele înfrăţirii ce leagă pe toţi marinarii din Mediterana, Hemcea îşi cheltuia ultimul ban cu indivizi complect străini sau cunoscuţi în fugă cu ani în urmă. Aceştia îl măguleau şi-i băteau în strună, consimţind să facă parte din expediţii primejdioase, pe care cambuzierul şi le reamintea când vocea-i devenea nesigură şi ochii tulburi — până-l vedeau sub masă şi apoi îşi băteau joc pe limba lor sau îi scotoceau buzunarele. Treaz, rareori mai amintea de ambiţiile trecute, rămase ca o zădărnicie a tinereţii.

Numai când cargobotul făcea escală în Constanţa, pentru a încărca grâu şi cherestea, rămânea pe bord. Nu i-ar fi venit la îndemână să se'ntâlnească cu vechii prieteni, tomitanii care-l aşteptau ca un cuceritor, sau ca Braia, de frică să nu-i ceară bani pentru întreţinerea Cristinei.

Doi ani trecură uşor şi Hemcea se mai angajă pe alte vapoare. Inainta în vârstă, colindând singur, fără rost, apele furioase sau liniştite ale Mediteranei. In timpul liber juca cărţi, se cârpea singur sau petrecea cu femeile în cartierele deochiate. Câteodată i-ar fi venit să scrie, dar cum era un om ce nu prea se uita în urmă, abandonă repede gândul de a relua legături trecute.

Poate şi-ar fi terminat viaţa pe mare şi-ar fi îmbătrânit sărac în cine ştie ce port levantin, când, cinsprezece ani dela îmbarcare, o întâmplare fericită îl puse în faţa vechilor cunoştinţe.

Cargobotul ancorase la dana B din Constanţa şi elevatoarele trezite de un huruit infernal, îşi întindeau încet capetele, pentru a ridica lăzi şi butoaie. Hemcea îşi aruncă ochii peste pământul patriei şi revăzu cu oarecare strângere de inimă, ţărmul înalt, prăpăstios, în care zăpezile lăsaseră falduri mai umede, de culoarea ruginei, nisipul lat şi sclipitor, digul Carol I, înfipt ca o săgeată în larg, în sfârşit Tomisul. Se desprimăvăra şi din stepă venea o adiere reavănă de ierburi crude şi de pământ jilav. Animaţia cartie-

rului de sus, înghesuită atâtea luni în cafenele şi birouri, se revărsase din nou pe străzi. Se zăreau printre case oameni mărunţi forfotind în aerul proaspăt, culorile lor vii ,de lână văpsită, coşurile grele şi furnicarul negru de pe strada Traian, la intrarea cea mare a portului.

Se pregătea să coboare întristat în cabină, când un sgomot neobişnuit de voci ce se tocmeau cu grănicerul de lângă scară, îl făcu să aştepte câteva clipe, cu urechile ciulite. Se petrecea ceva de bună seamă, căci grănicerul strigă un marinar şi hărmălaia se stinse, într'un murmur de satisfacţie. Acum hamalii începuseră să urce pe ponton, un lung şir sdrenţăroşi, cu chipurile ascunse de sacii plini de praf, ca o procesiune liniştită, înălbită de pulberea grâului.

Hemcea se strecură după ei până în dreptul unei şalupe de salvare, şi scoţându-şi şapca privi în jos, cu părul rar fluturat de vânt. Câţiva tomitani, printre care şi un personaj strălucit îmbrăcat, ascunşi dela mijloc în sus de loitrele unui camion uriaş, vorbeau foarte aprins cu şeful echipajului şi parlamentau cu braţele, după obiceiul local, nedând crezare spuselor acestuia. Poate ar fi renunţat în cele din urmă, dar camionul o luă din loc la pocnetul magic al unui bici nevăzut. O femeie rotundă se desprinse din grup şi începu să alerge spre partea unde era Hemcea, strigând din toată inima şi fluturând braţul ca un stindard spre prietenii nelămuriţi încă.

Cambuzierul rămase cu gura căscată, muncindu-şi şapca, buimăcit în faţa acestei femei grase, rubiconde, atât de grăbită în a-l revedea şi care semăna ca două picături de apă cu Braia, mama adoptivă a Cristinei, cea care-l vânduse la repezeală cu ani în urmă.

Până să-şi vină în fire şi să se retragă de-a'ndăratelea în cabină, ceilalţi îl descoperiră şi năvăliră cu toţii pe punte, împresurându-l. Vechii prieteni arătau aidoma ca în toamna primului lui drum pe mare.

E adevărat că Ilvaja al Wasiti, care veni primul să-i ureze bun venit şi rosti o mică cuvântare ocazională, liniştind uimirea cambuzierului şi dându-i de înţeles că el şi nu altul a pregătit primirea triumfală — se cam îngrăşase, îşi lărgise eşarfa de mătase şi-şi sprijinea trupul într'un şarpe înţelept de abanos, cu pupile de rubine. Timpul îi nins'ese barba şi sprâncenele, fără să-i tulbure limpezimea ochilor orientali. De asemenea, Marcu arăta mult mai acrit de viaţă, mai strâns de povara avariţiei, de nopţile nedormite şi de soarta neprielnică, înfăţişarea unui om gata să se desprindă găunos de pe arborele vieţii. Numai Terzi rămăsese voinic, ca un uriaş al cavernelor şi bocănea împrejur plin de veselie cu piciorul de lemn, împiedicându-se de straiuri şi bătând cu pumnul încântat în duşumeaua punţii.

Aceşti oameni nu-i arătase pe vremuri pic de consideraţie, dar Hemcea nu era răzbunător şi îşi închipui că primirea călduroasă se datoreşte noii sale poziţii sociale. Generos, îi iertă.

Vasi tuşi încetişor ca să pună capăt efuziunilor prosteşti ale lui Terzi, beat de fericire, şi după'ce trecu repede peste privirile întrebătoare şi cârcotaşe ale lui Marcu — nedumerit de întâmpinarea fostului vagabond, actualmente biet marinar, întrebându-se cu ce îi este datoare asociaţia tomitană — zise cu glasul încărcat de bunăvoinţă:

— Vechii prieteni vor fi fericiţi să te primească în sânul lor şi să-ţi facă cât mai plăcută şederea pe uscat. Dela primii paşi ţi-am pregătit un dar...

Aici zâmbi privind cu înţeles spre Braia şi arătând cu bastonul spre ieşire, şopti mângâios:

— Nu vrei s'o vezi pe Cristina?

Hemcea se sprijini de balustrată. Valmăşagul evenimentelor îl copleşea, se revărsau ca un torent împingându-l spre meandre străine, nesigure. Cât era de nehotărît în privinţa destinului său pământesc! Lumina curată, primăvăratecă i se păru prea tare şi

închise ochii, făcându-se că-şi trece mâneca tunicei peste frunte. O adevărată încurcătură! Fiinţa lui străină ca un vlăstar uscat, înăbuşit de coroana bogată a trunchiului îl aştepta poate la câţiva paşi şi — destul de mare — îl va face răspunzător de viaţa ei. Remuşcarea vagă şi incomodul instinct al paternităţii îl încolţeau.

— Mi-o fi semănând? se strâmbă, încercând să glumească.

Îi văzu aşteptând tăcuţi de-alungul scării şi se apropie clătinânrdu-se din obişnuinţă, mirat de chipurile lor atât de vesele. Înţelese că trebue s'o întâlnească singur. Vasi îl conduse de braţ până pe cheiu şi se întoarse lângă ceilalţi, urmărindu-l din ochi.

Hamalii începură să glumească, răsbunându-se pe vaporeanul care le stricase şirul şi se îndrepta spre o tânără ce contempla îngândurată seninul şi depărtarea mării. Dintr'o privire, îi zărise silueta delicată şi avu o tresărire regăsindu-i părul auriu, în care se jucau razele soarelui lipsit de putere. Se apropie încet şi o clipă rămase fără suflare, întrebându-se ce impresie-i va face chipul lui plin de riduri şi umflături — îmbătrânit înainte de vreme — în care suferinţele nopţilor de furtună şi apa sărată îşi întipărise adânc urmele.

Până la urmă mândria-i de marinar învinse şi îndreptându-şi umerii, o strigă căutând să-şi înăbuşe stropul de suferinţă:

— Cristino!

Fata ezită câteva clipe şi se uită la tatăl ei, care-o examina plin de admiraţie, apoi se apropie de el şi-i întinse fruntea feciorelnică. Marea era liniştită, niciun nor nu umbrea cerul, dar Cristina era mai albă ca zăpada grotelor din Tirizis, iar pletele sale şerpuiau ca arămia ceaţă a amurgului, când urmele soarelui stins joacă printre stânci.

Hemcea tresări de bucurie, apropiindu-şi ochii mari, visători ce păreau cufundaţi pe veşnicie într'un cer adânc. Avea ochii tatălui ei, fără buzele-i senzuale şi cuceritoare: moştenise gura rece a Glicheriei, cecace

mărea impresia de nesfârşită graţie şi de tristeţe neînţeleasă.

Când mergea, părea că pluteşte şi trupu-i de fetişcană, cu umerii înguşti şi mâinile diafane ca nişte lujere, toată fiinţa-i arăta o adâncă încredere în viaţă, însoţită de o deslegare divină.

Se îmbrăţişară şi tăcură încurcaţi. Hemcea se gândea, după emoţia primei clipe, că va trebui să se ocupe de soarta ei, din moment ce-l sguduise atât. Dacă i-ar fi mărturisit toate amărăciunile, ar fi apropiat-o şi împreună ar fi găsit alt înţeles vieţii. Dar sguduirea trecuse şi ca pe o mare unde plutesc după furtună resturi mărunnte, tot astfel în suflet nu-i rămase decât un fel de vanitate pentru înfăţişarea-i minunată. O luă de mână şi-o duse spre grupul coborît de pe cargobot, ca un consiliu de miniştri, gata să-i primească ultimele dispoziţii.

Braia păşi înainte şi-l invită cu glasul dulce să tragă la Castel, căutând să-i descopere pe chip urmele sennţimentelor de care era cuprins. Persanul o avertizase în ultimul moment că va ieşi înaintea cambuzierului, dorind să reia legăturile de prietenie şi nu-i fu greu să ghicească atacul direct prin care spera să-i răpească pe Cristina, după-ce tot el i-o servise peşcheş. Mai încercase o manevră cu „Amicele tinerelor fete", fără rezultat. Prin scrisoarea trimisă cu un pescar în Lazul se punea la adăpost de orice bănuială şi, pentru a preîntâmpina o catastrofă. Braei nu-i mai rămase decât să vină cu fata în port, fără a aştepta ca Hemcea, în urma intrigilor sau dragostei părinteşti reînviată în singuratecele călătorii, să-şi revendice pe Cristina, minoră încă.

Fata cambuzierului întări cu glas slab invitaţia, când Vasi interveni pe neaşteptate şi spuse că va sta cu tatăl ei cât va dori, însă deocamdată probleme de mare urgenţă îl leagă de prietenul nou venit. Pe Hemcea îl miră tonul oficial. Vasi trecu Braei sacul marinăresc, îi plăti darnic trăsura până la prundişul

de sub pini, își luă rămas bun dela Marcu, făcându-se că n'aude supărarea cu privire la barul lăsat singur și pentrucă Terzi nu înțelegea să plece cu toate aluziile, îi spuse verde că are de discutat cu Hemcea o chestiune personală și că în mod sigur nu este vorba de angajamente, privind comunitatea. Marcu îl mustruluise bine, învățându-l să raporteze ce putea prinde din vorbele asociatului de comerț în care nu se mai încredea. După aparențe, relațiile dintre ei se încordaseră între timp, căci frizerul șchiop plecă înjurând, fără rămas bun, plin de necaz pe prefăcutul ce-l adusese aproape cu forța în port, ca să-l alunge ca pe un netrebnic.

Rămași singuri, cei doi ieșiră din port pe lângă distrugătoarele de război, traversară Tomisul plin de strigătele vânzătorilor și copiilor, ca un ecou al larmei de pe cheiuri și în sfârșit respirară liniștiți, de-alungul falezei Genoveze, la capătul căreia străjuia farul vechiu ridicat de colonia negustătorilor liguri, împânzit de un mușchi mărunt ,des și orb pe veșnicie. Fiind dimineață, ofițerii și liceeni nu ieșiseră la promenada obișnuită în acest loc, așa că cei doi se plimbară tacticoși de-a-lungul balustradei albe, ca doi bărbați ce au de pus la cale lucruri foarte importante, trecând cu nepăsare peste peluza lată unde fire luminoase de iarbă împungeau culcușul de cetină al primăverei; lemnul câinesc ca și tufele de smochini își purtau uscații mugurii grei de viață și pini înalți, aici ca și la Omurgea, ca și la Aegisus pe fâșia de pământ între ghiolul Siut și mare.

Jos, lângă digul cel mic, unde pescarii aduceau vânatul pentru hale, două bărci albe, curate, ca niște goelanzi, așteptau vizitatori străini.

Din vorbă în vorbă, Persanul îi aruncă în treacăt că Braia e în realitate o femeie vicleană. „O crește pe Cristina cu scopul de a câștiga bani, n'are suflet" zise. Îi făcu un portret cum nu se poate mai sumbru, biciuind moravurile și trecutul traficantei, ale băr-

batului ei şi ale tuturor cunoscuţilor cu care lucra. Îi dădu să înţeleagă că n'ar ezita s'o vândă pe Cristina „pentru un şirag de mărgele de sticlă", căci în ciuda aparenţei cuviincioase, Braia, era nu se poate mai desfrânată şi mai dornică de strălucire. Un bărbat pe care toată lumea îl respectă şi se află înălţat prin înţelepciune şi vârstă, mai are dreptul la un şal de şahmară; dar o femeie lipsită de simţ artistic, fără o preocupare nobilă, ce scuză poate aduce pentru poftele-i nesăţioase?

Observă că Hemcea în loc să-l aprobe, temându-se de tânăra ce i-ar fi căzut în spinare, răspundea evasiv la destăinuiri. Mai auzise defăimătoarele svonuri, îşi astupase urechile, se încredinţase pe propria-i piele că sunt adevărate şi, totuşi, vârsta îl deprinsese cu atâta tact, încât să se ferească de a schimba soarta semenilor. Persanul încercă un nou atac.

Începu prin a-i aduce elogii. De când l-a văzut, el Hvaja al Wasîti şi-a dat seama că are deface cu un om îndrăzneţ, mult mai capabil şi întreprinzător, ca ei toţi la un loc, ţinut de-oparte din pricina invidiei şi răutăţii oamenilor. Cum că l-a fi împrumutat bucuros pe timpul când actualul căpitan (rosti titulatura cu vădit respect) era strâmtorat, ba i-ar fi procurat şi capital, dacă mâinile nu i-ar fi fost legate de cei doi asociaţi — care numai din buze-i sunt prieteni, o ştie bine — ameninţându-l cu excluderea din concern dacă-i dă vreun ajutor vagabondului şi aruncând pe capul bietului năpăstuit înjurături înfiorătoare, pe care numai înalta consideraţie faţă de Hemcea, îl opreşte să le repete.

Aici vorbi mai pe larg, cu digresiuni filosofice, despre conştiinţa asemănătoare unui vierme — ce-l golise de tot pe dinăuntru de-a-lungul celor cinsprezece ani, îndemnându-l cu orice chip să-şi recunoască păcatul şi să repare greşeala făcută odinioară.

Într'un cuvânt, avea nevoie de un asociat puternic şi demn, care să nu-i strice afacerea prin avara lipsă

de demnitate a lui Marcu sau prin prostie ca Terzi; de un om energic, activ, un marinar care să umble încoace şi încolo.

Şi oprindu-l de braţ, cu un gest de familiaritate, îşi puse palma la gură:

— Mi-ar trebui un asociat în permanenţă, înţelegi? Nimic mai uşor decât să ascunzi printre saci în magazia ta uriaşe, cutii mici de afion. Iu oraş, pierd, se vinde la preţ de nimic. Dacă le duci însă la o adresă, pe care-o am însemnată în scrisoarea asta, am putea lua de trei şi patru ori mai mult ,ceeace se ridică la cincizeci de mii. Ce caşti ochii parcă n'ai mai fi auzit de afion? Nu eşti cambuzier de ieri de alaltăieri, nici eu nu sunt la începutul meseriei. Am lucrat destul cu vaporenii şi m'am gândit că eşti cel mai de încredere. Crezi că aş putea trăi cu tinichelele mele? Cerul mi-e martor că aş muri mai degrabă din astfel de câştig.

Hemcea feri privirile în care Persanul aştepta un consimţământ imediat. Teama îi întrecea dorinţa de câştig. Nu-şi amintea să fi dispreţuit aurul dintr'o de spectrul Vamei: începea să regrete debarcarea în tr'un beciu-locuinţă pe strada Diana. Se învoi cu jumătate de gură, gândindu-se la neliniştea celui urmărit de spectrul Vamei; începea să regrete debarcarea în Constanţa. Voioşia dela venire pieri ca un fum. Când simţi în palmă cutiuţa rece, metalică, ridică ochii încărcaţi de presimţiri rele şi-o învârti încurcat, fără a se hotărî s'o strecoare în buzunar:

— Eu... domnule Vasi... vezi bine că o iau... Dacă n'o să te pot servi, nu-i din vina mea.

— Sunt sigur că în mare n'o s'o arunci. Şi să nu sufli un cuvânt cât rămâi în Constanţa, mai ales Braei. Ea şi cu Marcu o să încerce să te tragă de limbă.

Nu răspundea ezitării lui şi lucrul acesta n'avu darul să-l liniştească, dimpotrivă. Toată seara outia îi stătu ca un fier roşu în sân, unde-o ascunsese, totuşi în

minte începu să i se strecoare din nou credința că soarta îl alesese dintre camarazii de pe cargobot, oameni necăjiți, fără viitor.

După prima revedere, uită din nou de Cristina, dornic să se îmbarce și să vadă hașișul la loc sigur. Braia n'avea decât să se bucure, dându-și seama că deocamdată cambuzierului nici prin gând nu-i trecea s'o ia din Castel.

Fu o jucărie să ascundă cutia și s'o predea la destinație, într'un bazar murdar din Sfax, ținut de un Arab. Negustorul îi dădu răspuns și un pachețel pentru prietenul de afaceri, la care Hemcea și-avu comisionul său.

Beneficiul primului drum fu de zece lire sterline, aproape zece mii de lei, dar odată cu mărirea cantității, navlul clandestin deveni tot mai respectabil. Hemcea începu să cunoască misterele traficului internațional și Vasi îl puse în legătură cu prietenii vameși și grăniceri. I se dădea ora, cineva îl întâlnea pe plaja pustie, când se'ntorcea dela Braia, unde trăgea cele două, trei zile de escală și trecea necontrolat până în cabină.

Fără să simtă, strânse în câțiva ani la Vasi, cu chitanțe în regulă o sumă serioasă de bani, o avere întreagă.

Vechea dorință de cucerire îi reveni, crezând din nou că numai anumiți oameni pot descoperi taina îmbogățirii, poarta pe unde se pătrunde în țara Aurului. Nu mai visa comori căzute din cer, nici expediții vitejești. Dar în lumea comerțului își păstra idealismul înăscut și nu-și lepădă niciodată uniforma.

Cum am mai spus, noua preocupare nu-l făcu să uite că este marinar. De când avea bani, familiaritatea-i camaraderească devenise mai violentă și mai supărătoare. Se credea foarte capabil, deși contribuise prea puțin

la economiile din bazar şi căpătase acea încredere oarbă în destin, comună celor slabi, ce cred că pe orice-ar pune mâna se preface în aur.

Nehotărîrea primului transport de stupefiante dispăru. I se aprinse din nou optimismul crudei tinereţi, reţinut — se înţelege — sub înfăţişarea unui om de vârsta şi cu trecutul său.

In ziua în care Hemcea se îmbarcase fără voie, pentru prima dată în viață, Cristina rămăsese la mal și-i făcuse semn cu batista, cum o îndemnase Braia, privindu-i mișcările tinerești și voioase, însuflețite de nădejdi. Taică-său îi răspundea surâzător, sigur de izbânda apropiată și de înțelegerea ce-i va permite s'ajungă în ținuturile tropicale, sprijinindu-se cu toată greutatea de parmalâcul șubred să nu-l arunce vântul în apă. Valurile erau atât de mari, că farul Carol I de-abea mai ridica cupola dintre vârtejuri, dispărând repede în ninsoarea albă a stropilor; căderi uriașe se țeseau peste diguri, inundând magaziile militare și șantierele Marinei Regale, adăpostite după platoșa înghețată din Nord, unde crivățul sfârteca un puhoi de ape și sloiuri. Ghiața pocnea cu sgomot de tunet izbindu-se de bolovani, se îndesa scrâșnind, căuta să treacă peste stăvilarul țeapăn al portului.

Presimțind primejdia, vasele fremătau greoaie, nu-și găseau locul. Cargobotul olandez pe care urcase Hemcea împungea spre cheiu îndopat de mărfuri, se legăna cu spinarea mânjită de uleiu, făcând să trosnească parîmele groase sau se afunda cu toată pupa între sloiuri, cu un plescăit sforăitor, ostenit. Plevușca nu îndura furtuna și multe caicuri de pescuit, pacheboturi de cursă apropiată, vedete, se grăbeau să se depărteze de țărm de teama abordajelor, lăsând în urmă șuere pătrunzătoare de sirene și trombe smulse de vânt și târîte orbește peste cheiuri. Pe cerul de plumb se profila un joc drăcesc de sarturi înegrite, de grui și de

catarte ce tremurau, se încrucişau în rada neliniştită şi ţopăiau, sfâşiind linţoliile negre de nori ca nişte pavilioane.

In iadul acesta lucrul nu încetase. O cireadă de boi ialomiţeni — rumegătoare uriaşe, cu coarnele lungi şi vinete — era ridicată pe un cargo grecesc din Kandia şi bietele vite răgeau urcate la mai mulţi metri cu o simplă cingătoare de pâslă, tremurau pline de noroi de-asupra valurilor, aşteptând să fie coborîte pe platforma cu coceni jilavi şi boi înspăimântaţi de clătinăturile neobişnuite.

Un fluierat mai ascuţit anunţă două pilotine, care-şi făcură apariţia în mare grabă, spintecând ghiaţa şi îndreptându-se în largul portului pentru a remorca la adăpost un vas străin de mai multe mii de tone, anunţat prin T. F. F.

Cristina nu mai putu răbda. Vălmăşagul cununilor înalte ce ţâşneau furioase din toate crăpăturile — pretutindeni unde piatra şi carapacea zăpezii sgrunţuroase de sare încerca să îmblânzească Marea Neagră — mugetul vitelor, sirenele ameninţătoare ale monştrilor de oţel, o făcea să dorească întoarcerea grabnică la Castel, cu toată importanţa clipei.

Hemeca fusese luat în primire de doi Olandezi voinici în mantăi ceruite şi condus spre cabine. Părea că vaporul se pregăteşte de plecare, căci coşurile începură să fumege, elicea scoase huruituri surde, gâtuite de valuri. Marinari numeroşi forfoteau dela un capăt la altul al punţii, se adunau în grupuri, trăgând cu nădejde de garline şi executau cu mişcări repezi comenzile unui locotenent încruntat. Curând, o echipă dela S. M. R., cu insigna metalică pe şapcă, se apropie în pas alergător de babana cheiului şi ridicând parîma groasă îi dădu drumul în apă, exact în clipa apariţiei ancorelor, când mâlul de pe undiţele enorme, şiroi pe etrava înroşită de miniu. De-abea când Braia îi spuse că în vaporul ce se depărta pe nesimţite se află taicăsău „care a plecat după aventuri aşa cum dorise" şi

III

In ziua în care Hemcea se îmbarcase fără voie, pentru prima dată în viață, Cristina rămăsese la mal și-i făcuse semn cu batista, cum o îndemnase Braia, privindu-i mișcările tinerești și voioase, însuflețite de nădejdi. Taică-său îi răspundea surâzător, sigur de izbânda apropiată și de înțelegerea ce-i va permite s'ajungă în ținuturile tropicale, sprijinindu-se cu toată greutatea de parmalâcul șubred să nu-l arunce vântul în apă. Valurile erau atât de mari, că farul Carol I de-abea mai ridica cupola dintre vârtejuri, dispărând repede în ninsoarea albă a stropilor: căderi uriașe se țeseau peste diguri, inundând magaziile militare și șantierele Marinei Regale, adăpostite după platoșa înghețată din Nord, unde crivățul sfârteca un puhoi de ape și sloiuri. Ghiața pocnea cu sgomot de tunet izbindu-se de bolovani, se îndesa scrâșnind, căuta să treacă peste stăvilarul țeapăn al portului.

Presimțind primejdia, vasele fremătau greoaie, nu-și găseau locul. Cargobotul olandez pe care urcase Hemcea împungea spre cheiu îndopat de mărfuri, se legăna cu spinarea mânjită de uleiu, făcând să trosnească parîmele groase sau se afunda cu toată pupa între sloiuri, cu un plescăit sforăitor, ostenit. Plevușca nu îndura furtuna și multe caicuri de pescuit, pacheboturi de cursă apropiată, vedete, se grăbeau să se depărteze de țărm de teama abordajelor, lăsând în urmă șuere pătrunzătoare de sirene și trombe smulse de vânt și târîte orbește peste cheiuri. Pe cerul de plumb se profila un joc drăcesc de sarturi înegrite, de grui și de

catarte ce tremurau, se încrucișau în rada neliniștită și țopăiau, sfâșiind lințoliile negre de nori ca niște pavilioane.

In iadul acesta lucrul nu înceta. O circadă de boi ialomițeni — rumegătoare uriașe, cu coarnele lungi și vinete — era ridicată pe un cargo grecesc din Kandia și bietele vite răgeau urcate la mai mulți metri cu o simplă cingătoare de pâslă, tremurau pline de noroi de-asupra valurilor, așteptând să fie coborîte pe platforma cu coceni jilavi și boi înspăimântați de clătinaturile neobișnuite.

Un fluierat mai ascuțit anunță două pilotine, care-și făcură apariția în mare grabă, spintecând ghiața și îndreptându-se în largul portului pentru a remorca la adăpost un vas străin de mai multe mii de tone, anunțat prin T. F. F.

Cristina nu mai putu răbda. Vălmășagul cununilor înalte ce țâșneau furioase din toate crăpăturile — pretutindeni unde piatra și carapacea zăpezii sgrunțuroase de sare încerca să îmblânzească Marea Neagră — mugetul vitelor, sirenele amenințătoare ale monștrilor de oțel, o făcea să dorească întoarcerea grabnică la Castel, cu toată importanța clipei.

Hemcea fusese luat în primire de doi Olandezi voinici în mantăi ceruite și condus spre cabine. Părea că vaporul se pregătește de plecare, căci coșurile începură să fumege, elicea scoase huruituri surde, gâtuite de valuri. Marinari numeroși forfoteau dela un capăt la altul al punții, se adunau în grupuri, trăgând cu nădejde de garline și executau cu mișcări repezi comenzile unui locotenent încruntat. Curând, o echipă dela S. M. R., cu insigna metalică pe șapcă, se apropie în pas alergător de babana cheiului și ridicând parîma groasă îi dădu drumul în apă, exact în clipa apariției ancorelor, când mălui de pe undițele enorme, șiroi pe etrava înroșită de miniu. De-abea când Braia îi spuse că în vaporul ce se depărta pe nesimțite se află taicăsău „care a plecat după aventuri așa cum dorise" și

că nu-l va revedea până la prima escală, înțelese că rătăcitorul va fi purtat departe de ea, dincolo de zarea plumburie și frământată a mării. O părere de rău neînțeleasă ca tot cerul tulbure îi strânse inima și lacrămi de suferință îi apărură în ochi. Nu-l iubea, pentrucă nici Glicheria veșnic ocupată cu tainul argaților, nici Hemcea nu-i arătaseră niciodată atâta grije ca s'o deprindă cu afecțiunea. De cel plecat o lega doar o afinitate naturală, instinctivă, născută între ființe care au stat mult împreună și au fost supuse aceloraș înfrângeri, aceloraș speranțe. Era prea mică să-i înțeleagă nenorocirile și decăderea, să-l condamne sau să-l aprobe; nu-și amintea decât suferința zilelor petrecute prin magazii, când dormise pe pieptul vagabondului și cuvintele de mânie sau de fericiri întrezărite îi făcuseră o impresie adâncă.

Maturizată, deprinsă să sufere în tăcere, nu isbucni în suspine cum ar fi făcut orice fetiță, ci își flutura batista după sfatul Braei. Intre timp cargobotul se micșoră și valurile tot mai înalte ale largului, descătușate de sloiurile capcanei de piatră, îl ascunseră privirilor. Crestele ce veneau spre ea hohotind, gata s'o sdrobească cu bolovanii albi și sgronțuroși, i se părură mai amenințătoare și clănțănitul elevatoarelor, ridicând pe vasul din Kandia boii, spânzurați cu pântecul murdar de pale și noroi, îi făcură rău. Fierăria intona prin mugetele furtunii o melodie nespus de tânguitoare.

Multă vreme după despărțire, vapoarele nu-i pricinuiră vreo emoție deosebită, dar șuerul prelung și trist al trenurilor ce se'ndreptau spre port prin catierul Vii, grohăitul înfundat al geamandurei și sirenele remorcherelor de pilotaj, când ajungeau în dreptul Castelului ,îi desgropau în suflet o durere neînțeleasă, făcând-o să plângă. Atunci se gândea nu la Hemcea, ci la faptul că e singură pe lume și fugea în poalele Braei, îngrozită de viitor și de taina pustiului nețărmurit de ape.

Când cargobotul olandez nu se mai văzu, începu

să smucească de mâna Braei. Ar fi dorit să părăsească portul murdar şi neprietenos, unde rătăciseră toat vara după adăpost şi unde nenorocirile se ţinuser lanţ.

Femeia se plecă spre ea, strigând ca să răsbească tu netul mării:

— Ai rămas singură pe lume, sufletul meu! Să nu-ţ pară rău căci îţi voiu fi ca o a doua mamă.

Apoi o luară la drum şi după-ce se lăsară cercetat în ghereta grănicerilor, urcară în Tomis; nu putea merge pe la poalele falezei, căci valurile înecaseră într' dantelă de spumă, prundişul îngust de sub pini.

In cartierul petrecerilor, toată forfota şi mărfurile aprinse de soarele verii, dispăruseră în fundul prăvă liilor scunde şi înfundăturile strâmbe, măturate de vânt inspirau o tristeţe negrăită. Aerul era mai uscat, da mai rece şi curat, fără să convingă pe tomitani — sul cerul gol toată vara — să părăsească chiţimiile căldu roase şi prost luminate. Cafenelele erau pline de lume mereu activă, mereu în fierbere, hamali cu tacu rile în mână şi mateloţi liniştiţi cu şepci îmblănite precum şi grupuri strânse de negustori, negociind afa ceri pe şoptite.

Braia coborî patru trepte într'un subsol de piatră ş Cristina se trezi într'o sală largă, frumos pavoazată cu drapele şi pavilioane marinăreşti, cu ghirlănzi de foiţ colorată agăţate de tavan; un pian negru cu coadă se odihnea într'un colţ lângă o tobă pântecoasă şi cuti sfrijită a unei viori.

Salonul aparţinea unui domn scund şi chel, foart pomădat şi era închiriat pentru seratele de Duminec seara. Domnul păru cam surprins de vizita neaştep tată:

— Lume nouă, lume nouă, făcu el cu un surâs larg Nu trebuia să te deranjezi, madam Braia. Mâine ve neam neapărat la Castel cum am vorbit.

— Am avut treabă în port, explică pe scurt femeia căci hotărîse s'o termine cu domnul pomădat.

Stăpânul salonului o aprobă din cap, clipi cu înțeles și dispărând pentru câteva clipe, se întoarse cu un teanc de bancnote.

— O sută? întrebă Braia, adăpostindu-i în sân cu o iuțeală de necrezut.

— De unde! Niște canalii! Patruzeci, fără chiria mea. Acolo ai exact treizeci.

— Nu-mi convine să lucrez în condițiile astea, se încruntă Braia mergând spre ușe. Dacă nu înțeleg să trimeată cât au convenit, să nu mai aibă obraz să ceară.

— Cred că cu...

— Nimeni nu se leagă de partea dumitale. Ai avut și d-ta cheltuieli cu întreținerea. Las' că o învățătură de minte nu strică, să deschidem ochii altădată. Dacă știam — făcu încîudată — de mult le trimeteam la Tripoli, la alde Brusalis. Ăia plătesc cinstit, nu profită că au fetele în mână.

Innodă șalul la gâtul Cristinei și ieșiră din nou în vântul de-afară. Crivățul sufla cu mai multă furie ca în port, țipând printre maidane și balcoanele strâmbe. Merseră pe șoseaua asfaltată a cartierului Vii, ocoliră valea secată a Omuurgei, ce știrbea faleza, și străbătură stepa de-a-curmezișul, ajungând din nou la margiea înaltă a mării. Poteca mergea pe muche, chiar deasupra prăpastiei cu adâncul sbuciumat de un alaiu de valuri turbate, ce se încălecau scrâșnind și se îmbulzeau lângă dunga de spumă înghețată, ca un tiv jucăuș de dantelă.

In urma lor pinii uriași rămaseră să se frângă până aproape de pământ, bătând aerul cu ramurile descărnate, într'un fâlfâit dureros de crengi uscate și țepi gălbejiți, mai înviorând cerul, gata să se prăbușească'n mare cu tot malul împânzit de rădăcini. In dreapta peste bolovanii înghețați ai stepei, vântul biciuia crud pârtiile căruțelor, părea că se domolește o clipă și urla din nou, trântind la pământ vreun fir de orz sălbatec rămas ici colo, stingher în fața prăpădului.

Vântul era nesuferit, le tăia respirația și trebuiră să meargă cu capul în piept, urmărind înlăcrămate pământul gălbui și împietrit din picioare.

Ajunseră în Lazul înțepenite de frig. Printre casele mici, adăpostite după malul care închidea complect vederea mării, vântul se mai domoli; petice de zăpadă rămăseseră nespulberate.

Colibele celor nevoiași erau din stuhul Siutului, ghiolul din nordul Constanței, iar a celor mai înstăriți tot din chirpici ca în Tomis, întărite cu tăblii ruginite găsite prin cimitirul vapoarelor și cu cutii de conserve, tot din port. Se simțea de îndată reaua chiverniseală a locuitorilor, nepriceperea în câștiguri ilegale și lipsa lor de relații. Pescarii nu știau decât să colinde întinsul mării și să vâneze peștele pe care îl jumătățeau cu Statul, prin impozite împovărătoare. Părea că portul își întinde binefacerile numai spre Tomis, lăsând populația din Sud să trăiască cum o putea în dreptul plăjii pustii. Astfel se explică de ce pescarii n'aveau carne conservată, portocale, produse de băcănie, tutun, și erau nevoiți să le cumpere pe prețuri mari dela vecinii lor tomitanii.

Acum Lazulul era pustiu, nu se vedea țipenie după gardurile de bolovani fărămicioși. Numai când dădură să coboare poteca dintre coline ce șerpuia pe lângă Castel și se sfârșea în nisipul plăjii, întâlniră o femeie deșculță, cu broboada 'n cap, căutând să pătrundă depărtările fumurii ale mării.

— N'au mai venit? întrebă Braia.

Femeia, foarte tânără, întoarse ochii mari, nemișcați și arătă cu degetul un punct nevăzut.

— Acolo s'au dus să scoată talianu dela Capul Midia.

— Șalupa vămii nu v'a dat de veste?

— Ieri a trecut, dădu tânăra din cap, întorcându-se spre învălmășeala de nori deși și de ape înfuriate, negre. — De aseară-i așteptăm.

Hai, nu-ți mai face grije. Poate au poposit în

Stăpânul salonului o aprobă din cap, clipi cu înțeles și dispărând pentru câteva clipe, se întoarse cu un teanc de bancnote.

— O sută? întrebă Braia, adăpostindu-i în sân cu o iuțeală de necrezut.

— De unde! Niște canalii! Patruzeci, fără chiria mea. Acolo ai exact treizeci.

— Nu-mi convine să lucrez în condițiile astea, se încruntă Braia mergând spre ușe. Dacă nu înțeleg să trimeată cât au convenit, să nu mai aibă obraz să ceară.

— Cred că eu...

— Nimeni nu se leagă de partea dumitale. Ai avut și d-ta cheltuieli cu întreținerea. Las' că o învățătură de minte nu strică, să deschidem ochii altădată. Dacă știam — făcu înciudată — de mult le trimeteam la Tripoli, la alde Brusalis. Ăia plătesc cinstit, nu profită că au fetele în mână.

Innodă șalul la gâtul Cristinei și ieșiră din nou în vântul de-afară. Crivățul sufla cu mai multă furie ca în port, țipând printre maidane și balcoanele strâmbe. Merseră pe șoseaua asfaltată a cartierului Vii, ocoliră valea secată a Omuurgei, ce știrbea faleza, și străbătură stepa de-a-curmezișul, ajungând din nou la margica înaltă a mării. Poteca mergea pe muche, chiar deasupra prăpastiei cu adâncul sbuciumat de un alaiu de valuri turbate, ce se încălecau scrâșnind și se îmbulzeau lângă dunga de spumă înghețată, ca un tiv jucăuș de dantelă.

In urma lor pinii uriași rămaseră să se frângă până aproape de pământ, bătând aerul cu ramurile descărnate, într'un fâlfâit dureros de crengi uscate și țepi gălbejiți, mai înviorând cerul, gata să se prăbușească'n mare cu tot malul împânzit de rădăcini. In dreapta peste bolovanii înghețați ai stepei, vântul biciuia crud pârtiile căruțelor, părea că se domolește o clipă și urla din nou, trântind la pământ vreun fir de orz sălbatec rămas ici colo, stingher în fața prăpădului.

Vântul era nesuferit, le tăia respiraţia şi trebuiră să meargă cu capul în piept, urmărind înlăcrămate pământul gălbui şi împietrit din picioare.

Ajunseră în Lazul înţepenite de frig. Printre casele mici, adăpostite după malul care închidea complect vederea mării, vântul se mai domoli; petice de zăpadă rămăseseră nespulberate.

Colibele celor nevoiaşi erau din stuhul Siutului, ghiolul din nordul Constanţei, iar a celor mai înstăriţi tot din chirpici ca în Tomis, întărite cu tăblii ruginite găsite prin cimitirul vapoarelor şi cu cutii de conserve, tot din port. Se simţea de îndată reaua chivernisală a locuitorilor, nepriceperea în câştiguri ilegale şi lipsa lor de relaţii. Pescarii nu ştiau decât să colinde întinsul mării şi să vâneze peştele pe care îl jumătăţeau cu Statul, prin impozite împovărătoare. Părea că portul îşi întinde binefacerile numai spre Tomis, lăsând populaţia din Sud să trăiască cum o putea în dreptul plăjii pustii. Astfel se explică de ce pescarii n'aveau carne conservată, portocale, produse de băcănie, tutun, şi erau nevoiţi să le cumpere pe preţuri mari dela vecinii lor tomitanii.

Acum Lazului era pustiu, nu se vedea ţipenie după gardurile de bolovani fărămicioşi. Numai când dădură să coboare potcoa dintre coline ce şerpuia pe lângă Castel şi se sfârşea în nisipul plăjii, întâlniră o femeie descultă, cu broboada 'n cap, căutând să pătrundă depărtările fumurii ale mării.

— N'au mai venit? întrebă Braia.

Femeia, foarte tânără, întoarse ochii mari, nemişcaţi şi arătă cu degetul un punct nevăzut.

— Acolo s'au dus să scoată talianu dela Capul Midia.

— Şalupa vămii nu v'a dat de veste?

— Ieri a trecut, dădu tânăra din cap, întorcându-se spre învălmăşeala de nori deşi şi de ape înfuriate, negre. — De aseară-i aşteptăm.

Hai, nu-ţi mai face grije. Poate au poposit în

Saman, la Lipoveni. Vino să vedem ce spune şi n sipul meu.

Dar femeia n'avea chef să încerce viitorul, rămase loc, încăpăţânată.

— L-am sfătuit să se lase păgubaş, murmură şi vo bele i se pierdură neînţelese. E la grea încercare, sim bine !

O zărire până departe, ca o stană, sfâşiind cerul c aripele împietrite ale broboadei. Când Cristina s află din nou în faţa metopelor uriaşe de marmoră c se înălţau dintre colinele pleşuve, în mijlocul acestu ţinut barbar, nu putu să nu se gândească la Hemce şi la noua locuinţă în care urma să trăiască. Dacă n'a fi fost Braia şi hogeacul călduros dinăuntru, mai că a fi fugit înapoi în Constanţa.

Bolţile largi ale Castelului se sprijiniseră pe nume roase coloane, scurte şi puternice, ca şi terasele cir culare în care fuseseră încrustate feluri'te scene din mitologia mării, în mozaic italienesc, ridicate ca stă pânul să-şi plimbe paşii goi în soarele pontic sau s poată contempla în voe priveliştea sălbatecă a capulu Agigea şi golful larg la capătul căruia se afla portu de lemn al Englezilor. Ferestrele pe unde pătrundea pacea asfinţitului şi lumina mării înstelate a nopţilor de vară, fuseseră încadrate de pilaştrii măcinaţi, ornaţi cu vrejuri de viţă, sub triunghiularele frontoane gre ceşti, cu acroterii simple de palmete. Capete de me duză pe jumătate fărâmate priveau cu un ochiu furio puterea năvalnică a mării, amfore înalte, cărămizii din epoca imperială romană, crăpaseră în suporturi de fier ruginit, iar o alee cu un portic, pavată cu lespezi, rămăsese ca o dâră de moloz şi bolovani colţuroşi.

In dreapta şi în stânga porţii, erau prinse în zidărie, acoperind aproape toată faţada, două metope grele de marmoră, din mai multe plăci alăturate, ştirbite pe alocuri, găsite desigur în apropiere, rămăşiţe a unei cetăţi antice şi puse ca ornament în noua cetăţuie după obiceiul pământului. Intr'una, călăreţul trac — simbol

al stepelor — își repezea lancea mutilată de secole înspre un mistreț sălbatec cu colți ascuțiți și răi, încolțit de un câine slăbănog. Aruncat de-a-dreptul pe cal, fără șea sau frâu, Tracul avea un vestmânt sobru, ca și câmpiile sărace ale Scytiei Minor, o tunică încinsă la mijloc și o mantie fluturând în vânt. Într'un colț obișnuitul semn al pomului cu un șarpe încolăcit pe trunchiu și o Cibelă, tronând între doi lei.

Al doilea basorelief, inspirat din cultul maritim al lui Mithra, reprezenta pe zeul frigian îngenunchind taurul, strângându-i cu o mână nările băloase, iar cu cealaltă izbindu-l cu sete în grumaz. Câinele, tovarăș credincios lui Mithra se repede din întuneric să lingă picăturile calde de sânge, în timp ce doi dadophori cu torțe, veghează nemișcați scena mistică. Într'un colț, aproape tocit de umezeală, un corb, crainicul soarelui apus, aduce ordinul de jertfă.

Intregul Castel era căzut în ruină, mortarul mâncat ca de lepră; pietrele se rotunjeau roase de vânturi, înverzite de mușchi și de jilăveală. In interior bolțile greoae și umede, înegrite de fumul petrecerilor și rugilor pioase, se prăbușeau pe pandantivii șubrezi, trăgând spre pământ părți întregi de zidărie și stârnind sălbătăciunile oarbe. Numai camera Braei rămânea întreagă și o încăpere mică, tocmai sus, aproape de acoperișul putred, închiriată vara marinarilor în trecere sau diverșilor tipi suspecți, cu care avea legături de afaceri.

Ospătăria o ținea doar pentru oamenii ce se înapoiau rebegiți de pe mare, își trăgeau lotcile la adăpost și poposeau din drum să bea un ceai cald și să mai schimbe o vorbă, după ceasurile de muncă încordată, cu ochii mereu la mângâierea primejdioasă a valurilor. O considerau pe Braia ca de-a lor și într'adevăr femeia le făcea multe înlesniri, se cunoștea cu femeile din Lazul și n'ar fi îndemnat cu prețul vieții vreo tinerică din sat să urmeze calea cunoștințelor din Constanța: avea destulă marfă acolo pentru afaceri.

Saman, la Lipoveni. Vino să vedem ce spune şi nisipul meu.

Dar femeia n'avea chef să înceroe viitorul, rămase pe loc, încăpăţânată.

— L-am sfătuit să se lase păgubaş, murmură şi vorbele i se pierdură neînţelese. E la grea încercare, sînt bine!

O zărire până departe, ca o stană, sfâşiind cerul cu aripele împietrite ale broboadei. Când Cristina se află din nou în faţa metopelor uriaşe de marmoră ce se înălţau dintre colinele pleşuve, în mijlocul acestui ţinut barbar, nu putu să nu se gândească la Hemcea şi la noua locuinţă în care urma să trăiască. Dacă n'ar fi fost Braia şi hogeacul călduros dinăuntru, mai că ar fi fugit înapoi în Constanţa.

Bolţile largi ale Castelului se sprijiniseră pe numeroase coloane, scurte şi puternice, ca şi terasele circulare în care fuseseră încrustate felurite scene din mitologia mării, în mozaic italienesc, ridicate ca stăpânul să-şi plimbe paşii goi în soarele pontic sau să poată contempla în voe priveliştea sălbatecă a capului Agigea şi golful larg la capătul căruia se afla portul de lemn al Englezilor. Ferestrele pe unde pătrundea pacea asfinţitului şi lumina mării înstelate a nopţilor de vară, fuseseră încadrate de pilaştrii măcinaţi, ornaţi cu vrejuri de viţă, sub triunghiularele frontoane greceşti, cu acroterii simple de palmete. Capete de meduză pe jumătate fărâmate priveau cu un ochiu furios puterea năvalnică a mării, amfore înalte, cărămizii, din epoca imperială romană, crăpaseră în suporturi de fier ruginit, iar o alee cu un portic, pavată cu lespezi, rămăsese ca o dâră de moloz şi bolovani colţuroşi.

In dreapta şi în stânga porţii, erau prinse în zidărie, acoperind aproape toată faţada, două metope grele de marmoră, din mai multe plăci alăturate, ştirbite pe alocuri, găsite desigur în apropiere, rămăşiţe a unei cetăţi antice şi puse ca ornament în noua cetăţuie după obiceiul pământului. Intr'una, călăreţul trac — simbol

al stepelor — își repezea lancea mutilată de secole înspre un mistreț sălbatec cu colți ascuțiți și răi, încolțit de un câine slăbănog. Aruncat de-a-dreptul pe cal, fără șea sau frâu, Tracul avea un vestmânt sobru, ca și câmpiile sărace ale Scytiei Minor, o tunică încinsă la mijloc și o mantie fluturând în vânt. Într'un colț obișnuitul semn al pomului cu un șarpe încolăcit pe trunchiu și o Cibelă, tronând între doi lei.

Al doilea basorelief, inspirat din cultul maritim al lui Mithra, reprezenta pe zeul frigian îngenunchind taurul, strângându-i cu o mână nările băloase, iar cu cealaltă izbindu-l cu sete în grumaz. Câinele, tovarăș credincios lui Mithra se repede din întuneric să lingă picăturile calde de sânge, în timp ce doi dadophori cu torțe, veghează nemișcați scena mistică. Într'un colț, aproape tocit de umezeală, un corb, crainicul soarelui apus, aduce ordinul de jertfă.

Întregul Castel era căzut în ruină, mortarul mâncat ca de lepră; pietrele se rotunjeau roase de vânturi, înverzite de mușchi și de jilăveală. În interior bolțile greoae și umede, înegrite de fumul petrecerilor și rugilor pioase, se prăbușeau pe pandantivii șubrezi, trăgând spre pământ părți întregi de zidărie și stârnind sălbătăciunile oarbe. Numai camera Braei rămânea întreagă și o încăpere mică, tocmai sus, aproape de acoperișul putred, închiriată vara marinarilor în trecere sau diverșilor tipi suspecți, cu care avea legături de afaceri.

Ospătăria o ținea doar pentru oamenii ce se înapoiau rebegiți de pe mare, își trăgeau lotcile la adăpost și poposeau din drum să bea un ceai cald și să mai schimbe o vorbă, după ceasurile de muncă încordată, cu ochii mereu la mângâierea primejdioasă a valurilor. O considerau pe Braia ca de-a lor și într'adevăr femeia le făcea multe înlesniri, se cunoștea cu femeile din Lazul și n'ar fi îndemnat cu prețul vieții vreo tinerică din sat să urmeze calea cunoștințelor din Constanța: avea destulă marfă acolo pentru afaceri.

Cristina îi vedea întorcându-se dela pescuit sleiți de oboseală, cu mâinile cătrănite pline de solzi, cu coșuri și năvoade lucind de umezeală pe umeri. Alții purtau pe braț carmacele mari, ascuțite, de culoarea cositorului, și sacii goliți de nadă, hamsi ori inimă de vacă. Stăteau două, trei ore nepăsători și tăcuți, cu ochii lor blajini, spălăciți ca apa mării, apoi o porneau spre cătun, ridicându-și poverile din sala năruită, mereu întunecată.

Iarna pescarii făceau foc în încăperile pustii îndopate cu nisip și se încălzeau cu tufe de ciorlan și cu rămășițele putrede ale Castelului, pe care le desprindeau din ștucurile aurite fără a întreba pe nimeni. Ar fi putut să se adune în Lazul, unde aveau o cafenea, dar preferau să poposească mai aproape de lotci și de spiritele neguroase ale apelor. Le plăcea să audă valurile furioase și să simtă în față vântul puternic și umezeala sărată, strânși în jurul focului, ca lângă un adăpost sigur.

Castelul nu aparținea nimănui. Fusese ridicat, cu mult înainte de a se împrejmui golful cu diguri, în dreptul cătunului de pescari, pe temelia unei cetăți care se bănuește a fi fost a lui Kegen, hanul Pecenegilor, de către unul din boerii Suțu, fie dintr'un simț poetic deosebit, fie de o amărăciune de nevindecat, implântată statornic de defectele firii omenești sau numai pentru a-și arăta puterea și gloria pământească; moștenitorii socotiseră cuminte să nu restaureze sau să ridice o nouă clădire pe ruinele strămoșului lor și deveniră de fapt stăpânirea Braei.

Cele mai puternice impresii din copilărie, Cristina le primi dela oamenii blajini și domoli în vorbă, tot atât de voinici ca fermierii din Caraomer, mult mai misterioși ca plugarii, căci înfruntau un ținut cu totul necunoscut, și duceau viața neobișnuită pe mare, într'o înțelegere misterioasă ca stăpânii adâncului.

Vara puteau să ducă în Constanța pești din cei buni, guvizi, smaridă gălbejită, lufari, moruni, în schimb

Una coşurile le erau umplute mai mult cu midii negre, fine de mâl şi alge.

Arătau toţi la fel, bărboşi, cam leneşi pe uscat, cu gesturi cumpănite şi spre deosebire de Hemcea — care vorbea foarte mult — de-abea schimbau o vorbă, sorbindu-şi ceaiul în înghiţituri largi, duşi pe gânduri. Plecau săptămâni întregi de-a-lungul litoralului în echipe, se întorceau neobservaţi şi modeşti, ca să împingă din nou carenele lotcilor spre apă, într'o veşnică trecere, încât fetiţa n'ajunsese să cunoască pe vreunul în mod anumit. E adevărat că o pişcau de obraz cu degetele mari când le ducea comanda, că îi dăruiau corăbii crestate cu briceagul, mai mici şi grosolane decât caravella din tavan, dar nu putea lega nicio prietenie statornică şi îi uita până se întorceau din popasurile îndepărtate Midia, Saman, Vadul, pe unde îi purta năstrapurile de moruni şi scrumbii.

Pe hogeac se odihnea în nisipul fierbinte ceainicul, cu sursurul lui molcom, şi Cristina le întindea când lichidul fierbinte, când farfurioara cu fărâme de jar să-şi aprindă pipele. Braia avea obiceiu să topească tămâie pe plită şi câteodată încăperea mică îi cam stingherea, fumul devenea înăbuşitor. Preferau să se îndrepte spre saloanele dărăpănate, unde vântul sufla în voe, şi acolo să facă roată în jurul unui foc mărunt, cu cănile de ceaiu în mână. Cristina se strecura neobservată după ei, strângându-şi broboada, clănţănind de frig; cu o curiozitate care-i învinse până la urmă teama, traversa duşumelele pline de moloz prăbuşit din tavan sau de nisip şi fugea iute prin dreptul crăpăturilor largi. Vedea valurile uriaşe deslănţuite de uragan, abătându-se într'un sbucium de spumă peste colţii fioroşi ai Agigei şi împroşcând stropii până la poalele Castelului; se rezema de ziduri să n'o doboare vântul ce hohotea în bolţile de jos isbindu-se de coloane şi ştirbituri — şi se ghemuia mică şi neînsemnată la pământ, fără ca pescarii s'o ia în seamă.

De obiceiu tăceau toţi, cu capetele goale răvăşite

de Crivăţ. Starostele bătrân — atamanul — povestea cu voce înceată încălzindu-şi mâinile crăpate de sare şi privirile celorlalţi urmăreau palele de fum, risipindu-se neliniştite în întunecimea podului uriaş. Pescarii pun mare preţ pe adevărata prietenie şi cei dispăruţi din echipă tăesc nu numai în amintirea fraţilor vii, dar chiar alături, în viaţă, la toate împrejurările. Discutau adesea de unelte şi de dibăcia meşteşugului, sau de impozitele grele şi de locul unde să întindă năvoadele spre sfârşitul verii ca să intercepteze migraţiile de morunu, ce împânzesc coasta nordică, în drumul de iernare dinspre Dunăre. Insă vorba puţină şi stingherită se învârtea mai mult în jurul camarazilor dispăruţi, pe care simţeau nevoia să-i evoce în clipele de răgaz, să-i însufleţească şi să le descrie amănunţit obiceiurile, întregindu-i trăsătură cu trăsătură.

Ştiau cu toţii că sufletele celor nevrednici, prăpăditi pe mare, n'au punte spre Porţile Cerului şi deaceea rătăcesc în nopţile furtunoase pe plaja singuratecă; numai umbrele lor se profilează ca nişte lilieci cu ghiare pe stâncile golaşe şi paşii târîtori, răscolesc nisipul şi pământul fărămicios, uscat. Cine nu le auzise vocetul şi ţipetele, împletindu-se cu mugetul furios al mării, care-i vedea scăpaţi pentru o noapte din adânc ei, cine nu zărise împietrit de groază şirul nesfârşit, şerpuitor, decimat de fulgere, întinzând braţele mâncate de sălbătăciunile fundului — clătinându-se ca în întunecimea veştedă a nisipurilor, unde mările se bănueşte ca o pată îndepărtată şi tremurătoare — şi implorând pe cei în viaţă să le mijlocească pacea şi locaşul de veci?

Şi totuşi nu se mai săturau să povestească întâlniri neprevăzute, scene fantastice de o clipă peste care se lăsase cortina neagră a veşniciei, frânturi de vise agitate sau de miragii ce ţi-apar când braţele ostenite de împotrivirea cu valurile cad frânte, iar privirea caută un ţărm salvator în noianul de ape. Firea lor închisă se lăsa cercetată lângă foc, ca în preajma unei

însângerate, chemând la suprafață ființele uitate stâncului; comentau cu bogăție de amănunte viața lor, curioși în taină dacă sfârșitul îi va alătura noștrilor de pe uscat sau dacă vor împărtăși soarta ființelor blestemate, mereu neliniștite.

Toți blajinii se adunau noaptea pe timp de furtună peste stâncile sure ale promontoriului Agigea și cei mai norocoși erau primiți pe corabia profetului Iona — cel svârlit în mare de furi și purtat nevătămat de un delfin — pentru a se înfățișa în fața Judecății, iar cei rămași rătăceau mai departe, neîmpăcați. Deși în Lazul rareori se abătea vreun trecător, Crinei i se părea — ascultând povestirile monotone — că marele Castel este un loc de trecere pentru pescari și umbre laolaltă; vedea cum drumurile li se încrucișează, cum merg împreună, trecând cu capul în piept unul lângă ea, simțea cum îi strâng încetișor degetele și nu întârzia vara printre buruieni și ruini îngropate. Pe cât s'ar părea de ciudat pentru vârsta ei, ajunsese să creadă că dispăruții duc acelaș traiu ca vieții, numai că cei blestemați rătăcesc pe țărm, fără să poată înainta în larg ca pescarii; în suflet i se încurcă credința că e la fel de izolată ca umbrele, silită să-și poarte singură tristețea sau voioșia, fără ca cineva să stea din drum, pentru a-i arunca un cuvânt bun sau a-i lămuri măruntele neînțelegeri. Braia ca deseori după afaceri și mângâierile sale nu reușeau să-i izgonească simțământul singurătății, care cu vârsta, căzu în apele neguroase ale subconștientului fără a pieri cu totul.

Seara, capul barbarului din nișa înstelată, prindea viață în lumina slabă a candelei de sub iconostas; o sprâncea cu dinții umeziți de o lucire verzuie și ochii săi mutilați de timp, o fixau răutăcios, împiedecând-o să doarmă. Nu-i rămânea decât să-și bage capul în pernă și cu coatele ghemuite lângă trupul nubil, cu pumnii strânși de înfrigurare, să simtă de-asupra sufletului fierbinte a duhului.

Cu vremea se împrieteni cu ființele nevăzute lângă care fusese sortită să trăiască — ca tovarășe de nenorociri — le înțelegea și le aștepta semnele ca și ncamul pescarilor. Aștepta cu un fel de bucurie ziua Sfântului Nicolae, să vadă trecând spre mormântul de piatră dela Agigea, chiar de-asupra mării, procesiunea de văduve cernite, cinci-șase femei care înaintau în amurg îndurerate cu coroniță mici de sulfină și licăriri de lumânări. Lângă crucea cioplită grosolan și fără nicio inscripție, peste lespedea în care bătea zi și noapte murmurul sau tunetul tot mai poruncitor al valurilor, preotul citea rugăciunea morților pe mare, neamintind nimic de Sf. Nicolae — al cărui nume îl șopteau doar pescarii — pentru a nu cădea în erezie. Apropiindu-se pe rând de râpa prăpăstioasă, văduvele aruncau coronițele în adâncul fără sbucium, cuprinse de vraja ciudată, ca dragostea pentru bărbații lor, ce le îndemna să se plece cu fruntea înainte pentru a iscodi lumea necunoscută din poale.

Cristina făcea rugăciuni pentru Hemcea, despre care nu știa precis decă e mort sau numai plecat pe mare.

Ajunse să se înțeleagă cu duhurile ,le vorbea blând când Braia era plecată în Tomis și nu se mai temea de cotloanele întunecate ale Castelului sau de grotele însuflețite de vânt.

Vara aveau și vizite neașteptate, care-i făceau mare plăcere. Fetișcane tinere luptându-se cu un geamantan, apăreau din senin pe ușe și se opreau o clipă să răsufle, încântătoare în tinerețea lor, cu părul sburlit și ochii aprinși. Li se citea pe față îndrăzneala și bucuria luxului apropiat; căzeau pe scaune moarte de osteneală, cu buzele de un roșu aprins și cu părul vărsit în acajou, încârlionțat. Se purtau frumos cu Cristina, îi făcea cozile, în timp ce discutau cu Braia ultimele amănunte ale plecării; o legănau și fata se lăsa alintată, lacomă de toate mărunțișurile, de brățări și fotografii.

Curtezanele nu stăteau decât două, trei ceasuri și

dacă vaporul ce trebuia să le ia — de obiceiu caiduri mici greceşti sau turceşti — opreau în dreptul coastei pustii, necercetată de grăniceri, coborau însoţite de Braia până pe plaje. Cristina le conducea până la şalupele largi, mirosind a peşte, lângă care aşteptau trântiţi pe nisip marinari murdari şi morocănoşi. Geamantanul era aruncat la repezeală, călătoarea se trezea luată pe sus şi Braia împingea cu nădejde carena şalupei, despărţindu-se cu un „noroc!" de clientă. Apoi se întorceau amândouă printre coline, în timp ce barca cotea după stânci, într'un loc ce nu putea fi văzut nici de pe acoperişul Căpităniei Portului.

Erau firi vesele, spuneau glume într'o cascadă de râsete argintii, o învăţau pe Braia ce să îndruge amantului neconsolat, dacă le-ar fi căutat după plecare, se jucau cu Cristina, o sărutau şi-i dădeau să pipăe colierele şi bijuteriile din sân.

Însă şi ele plecau, se vânturau mereu şi nu rămâneau în Castelul uriaş. Singurul prieten statornic, care venea Dumineca, aducându-i bomboane şi o sumă de noutăţi — nu tocmai pentru un copil — era Terzi. Frizerul prinsese adevărată slăbiciune pentru fetiţă şi regreta timpurile când Cristina îi înveselise dugheana.

Ajungea gâfâind de drumul pe nisip şi-şi întindea ciotul de lemn, râzând nepăsător cu ţoată gura; ridicând-o de-asupra capului se făcea că vrea s'o înghită, dar Cristina ajunsese să se obişnuiască cu violenţa-i inofensivă. Braia nu prea vedea cu ochi buni vizitele duminicale, deoarece frizerul vorbea cu stimă de Hemcea — nu fusese el însuşi eroul unor sângeroase lupte navale? — şi nu ţinea să-i împrospăteze fetei sentimentele filiale. Într'o zi îi încue uşa în nas; Terzi fu nevoit să se înapoieze kilometri întregi, după ce tropăise în jurul ruinelor şi sbierase de cutremurase stâncile şi astfel se termină scurta prietenie.

Cristina îl uita din zi în zi pe taică-său. Când pleca undeva, Braia îi spunea:

Cu vremea se împrieteni cu ființele nevăzute lângă care fusese sortită să trăiască — ca tovarășe de nenorociri — le înțelegea și le aștepta semnele ca și neamul pescarilor. Aștepta cu un fel de bucurie ziua Sfântului Nicolae, să vadă trecând spre mormântul de piatră dela Agigea, chiar de-asupra mării, procesiunea de văduve cernite, cinci-șase femei care înaintau în amurg îndurerate cu coroniță mici de sulfină și licăriri de lumânări. Lângă crucea cioplită grosolan și fără nicio inscripție, peste lespedea în care bătea zi și noapte murmurul sau tunetul tot mai poruncitor al valurilor, preotul citea rugăciunea morților pe mare, neamintind nimic de Sf. Nicolae — al cărui nume îl șopteau doar pescarii — pentru a nu cădea în erezie. Apropiindu-se pe rând de râpa prăpăstioasă, văduvele aruncau coronițele în adâncul fără sbucium, cuprinse de vraja ciudată, ca dragostea pentru bărbații lor, ce le îndemna să se plece cu fruntea înainte pentru a iscodi lumea necunoscută din poale.

Cristina făcea rugăciuni pentru Hemcea, despre care nu știa precis dacă e mort sau numai plecat pe mare.

Ajunse să se înțeleagă cu duhurile, le vorbea blând când Braia era plecată în Tomis și nu se mai temea de cotloanele întunecate ale Castelului sau de grotele însuflețite de vânt.

Vara aveau și vizite neașteptate, care-i făceau mare plăcere. Fetișcane tinere luptându-se cu un geamantan, apăreau din senin pe ușe și se opreau o clipă să răsufle, încântătoare în tinerețea lor, cu părul sburlit și ochii aprinși. Li se citea pe față îndrăzneala și bucuria luxului apropiat; cădeau pe scaune moarte de osteneală, cu buzele de un roșu aprins și cu părul vopsit în acajou, încârlionțat. Se purtau frumos cu Cristina, îi făcea cozile, în timp ce discutau cu Braia ultimele amănunte ale plecării; o legănau și fata se lăsa alintată, lacomă de toate mărunțișurile, de brățări și fotografii.

Curtezanele nu stăteau decât două, trei ceasuri și

dacă vaporul ce trebuia să le aducă — de obiceiu caiacuri mici greceşti sau turceşti — opreau în dreptul coastei pustii, necercetată de grăniceri, coborau însoţite de Braia până pe plaje. Cristina le conducea până la şalupele largi, mirosind a peşte, lângă care aşteptau trântiţi pe nisip marinari murdari şi morocănoşi. Geamantanul era aruncat la repezeală, călătoarea se trezea luată pe sus şi Braia împingea cu nădejde carena şalupei, despărţindu-se cu un „noroc!" de clientă. Apoi se întorceau amândouă printre coline, în timp ce barca cotea după stânci, într'un loc ce nu putea fi văzut nici de pe acoperişul Căpităniei Portului.

Erau firi vesele, spuneau glume într'o cascadă de râsete argintii, o învăţau pe Braia ce să îndruge amantului neconsolat, dacă le-ar fi căutat după plecare, se jucau cu Cristina, o sărutau şi-i dădeau să pipăe colierele şi bijuteriile din sân.

Însă şi ele plecau, se vânturau mereu şi nu rămâneau în Castelul uriaş. Singurul prieten statornic, care venea Dumineca, aducându-i bomboane şi o sumă de noutăţi — nu tocmai pentru un copil — era Terzi. Frizerul prinsese adevărată slăbiciune pentru fetiţă şi regreta timpurile când Cristina îi înveselise dugheana.

Ajungea gâfâind de drumul pe nisip şi-şi întindea ciotul de lemn, râzând nepăsător cu toată gura; ridicând-o de-asupra capului se făcea că vrea s'o înghită, dar Cristina ajunsese să se obişnuiască cu violenţa-i inofensivă. Braia nu prea vedea cu ochi buni vizitele duminicale, deoarece frizerul vorbea cu stimă de Hemcea — nu fusese el însuşi eroul unor sângeroase lupte navale? — şi nu ţinea să-i împrospăteze fetei sentimentele filiale. Într'o zi îi încue uşa în nas; Terzi fu nevoit să se înapoieze kilometri întregi, după ce tropăise în jurul ruinelor şi sbierase de cutremurase stâncile şi astfel se termină scurta prietenie.

Cristina îl uita din zi în zi pe taică-său. Când pleca undeva, Braia îi spunea:

— Fii liniştită. Uite îţi leg dua-ua după gât să te ferească de duhuri rele.

Şi-i agăţa propriul ei talisman, o punguliţă cu cruciuliţa de aramă, ghiară de vultur şi cu grăsime uscată de helgea.

Astfel crescu Cristina în Castelul dela ţărmul mării şi o singură dată ieşi în lumea oraşului — pe care nu-l mai văzuse din ziua plecării lui Hemcea — însă se întoarse repede, căutând să scape de amintirea neplăcutei escapade.

Pentrucă ajunsese aproape de treisprezece ani şi nu ştia carte, Braia o trimise la şcoala din cartierul Anadolchioi, unde veneau şi fetiţe din oraş. Cristina se simţi intimidată de ceata sălbatecă, ce râdea şi se sbenguia pe sub bănci într'un vacarm de ţipete şi plânsete. Învăţată cu oameni în toată fîrea, lipsită de jocurile şi voioşia firească a tinereţii, rămase dezorientată în faţa năzdrăvăniilor noilor colege. Erau şi câteva din Tomis, care se făcură de îndată remarcate prin şiretenia şi agilitatea lor de maimuţe.

Micile tomitane povestiră acasă de noua colegă încrezută, cu numele lui Hemcea şi părinţii îşi amintiră de nebunul ce umbla să cucerească lumea. Se interesară din curiozitate de soarta ei şi aflând că stă la Brăia, începură să schimbe tot felul de presupuneri. Părerile erau împărţite: unii susţineau că cel dispărut a trăit cu Braia şi i-a făcut fata, alţii că i-ar fi vândut-o pe nimic, înaintea de-a se îmbarca. In orice caz o fetiţă crescută de o traficantă trebuia să aibă apucături nu se poate mai proaste şi îşi sfătuiră odraslele, cuprinşi de panică, să nu facă cârdăşie cu colega părăsită. Şcolăriţelor atât le trebuiră. O izolară

r'o bancă şi începură să şuşotească tot felul de în- i privind-o pe ascuns, pentruca atunci când Cristina apropia, să isbucnească într'un hohot de râs, lă- d-o foarte încurcată şi roşie toată.

In cele din urmă directoarea o chemă pe Braia la oală şi cu mult tact îi dete de înţeles că fata e prea are pentru celelalte colege şi dă naştere la scene, re o pot face să sufere. Ar fi fost mult mai bine se retragă şi să-şi dea examenele în particular. ra'a pricepu cum stau lucrurile şi se grăbi să-i ur- eze sfatul, însă supărările nu se opriră aci. Un de- unţ anonim — multă lume dădea ca sigur numele ui Vasi, care după ce oferise peşcheş pe Cristina in- luentei sale rivale, căuta să-i slăbească puterea prin ot felul de hărţueli — primit de „Amicele Tinerelor ete", sesiza înaltul for de soarta micuţei încăpută pe âinile castelanei.

Intr'o dimineaţă, pe când fierbea singură apa de eai, Cristina se trezi cu o doamnă în vârstă, înaltă şi vorbăreaţă, cu o banderolă albastră legată de mâ- necă. Doamna se aşeză ţeapănă pe scaun, privi mult imp prin lorgnon toate ungherele şi-i puse întrebări dibace cu voce prefăcută, mângâind-o stângaciu pe reştet. Ambasadoarea caritaţii omeneşti o impresionă mai mult defavorabil vorbindu-i de calitatea hranei în zilul de copii; încleştă gura şi n'o clinti până la lată, când doamna oftând adânc scoase o monedă şi o lăsă pe masă. Cu toate că data următoare veni în răsură, însoţită de un poliţist — făcând-o să simtă pentru prima oară constrângerea autorităţii — nu putu face nimic, fiind imposibil să dovedeşti imora- litatea Braei, să găseşti vreo dovadă sau cel mai mic ndiciu despre profesia ei. Fata rămase tot în Castel, departe de lumea intrigilor şi legilor orăşeneşti.

Cristina nu ieşea din această ruină şi zi de zi de- venea mai sveltă şi mai frumoasă. Seninătatea obra- zului şi părul de aur însufleţea ca o lumină viaţa ra- rilor trecători; bătrânii se uitau după ea cu negrăită

plăcere când o întâlneau printre coline. Pescarii o salutau de departe în zorii zilei, coborând cu uneltele spre plaje şi femeile din Lazul îi aduceau plăcinte gustoase, mai ales Sâmbăta, când făceau pomeni pentru morţi. Li se părea tuturor acestor oameni simplii că o zână le farmecă viaţa când o vedeau sprijinită de arcadele mari şi grele din piatră înegrită, cu păru-i bogat ce sclipea ca aurul la soare sau se închidea arămiu în penumbră, cu sânii delicaţi ce începuseră să-i împungă cămaşa străvezie de in.

Umbla cu picioarele goale şi, vara, pielea-i albă şi delicată se bronza de vânt; numai ochii-i rămâneau albăstrui ca seninul îndepărtat al mării şi părul ca nisipul cânepiu.

Toţi se bucurau întâlnind-o şi Braia gândea cu groază că Hemcea ar fi putut pica pe neaşteptate, răpindu-i-o, lăsând din nou cu perspectiva unei bătrâneţi singuratice alături de un bărbat nebun.

Toţi o căutau pe Cristina ca pe o piază bună, numai lui Simeon, castelanul, fata nu-i făcea nicio impresie; îşi urma drumul nepăsător ca şi cum n'ar fi avut pe nimeni în cale. E drept că nu se întâlneau prea des.

Simeon era un om sfârşit şi puteai ghici cu uşurinţă isprăvirea rosturilor pământeşti după amorţeala fizică, provocată de o puternică lovitură morală ce-i nimicise orice tresărire, adâncindu-l în odihna fiinţelor fără ambiţie, înfiorătoare prin lipsa lor de dârzenie. Rătăcea pe poteci în căutarea unui sfârşit pe care-l simţea de multă vreme înainte-i şi nimeni n'ar fi putut spune cu siguranţă dacă aparţine vieţuitorilor sau dacă în el nu sălăşluieşte vreun duh agitat, împingându-l fără cruţare pe stâncile ascuţite şi negre.

Se aflase că fusese închis şi pescarii bănuiau că pentru vrăjitorie, fără a şti că invocarea puterilor diavoleşti ar fi fost un păcat prea mic în faţa oamenilor sau Divinităţii, faţă de fărădelegea înfăptuită.

Simeon trăise în tinereţe de pe urma nenorocirii na-

vigatorilor şi în blestemele şi tânguirile rudelor disperate. Cu fiecare zi pofta de câştig i se mărea şi un fel de patimă coborîse pe mintea-i înceţoşată. Şi cu cât se afunda în avuţii, cu atât Diavolul punea stăpânire pe sufletul său şi-l trăgea în prăpastia pierzaniei. De-atunci nicio luminiţă nu-i mai răsbătu până în ceasul morţii trupeşti.

După cum îl ştiau bătrânii, fusese jefuitor de epave şi braţul său nu tremura când scotocea sânul sau buzunările oamenilor umflaţi de apă, cu gura vânătă şi strâmbă îndopată de nisip sau când cerceta bietele ţăndări ale năzuinţii omeneşti ,furând tot ce se putea lua şi abandonând rămăşiţele vaselor pe plaja pustie.

In vremea tinereţii portul era mic — câteva pontoane de lemn îngrădeau scobitura naturală a ţărmului sălbatec — şi navigaţia se făcea cu mare greutate. Multe corăbii rămăseseră împotmolite în apele viclene sau se sfărâmau de lespezile ascunse, însă dela un timp tocmai promontoriul mai primejdios, capul Agigea de care se fereau toţi ca de Ţara Galaxiilor, se înălbi de scheletele marinarilor. Puţinii supravieţuitori povesteau despre o lumină roşie, stufoasă, ca un far ce apărea şi dispărea în mijlocul întunecimii, pe care timonierii îl luau drept farul Genovez din capul portului. Virau spre Vest şi în loc să se 'ndrepte spre ţinta bună, simţeau sub tălpoae izbitura duşmănoasă a stâncilor dela Agigea, acostând mult mai la Sud, decât ar fi trebuit.

Autorităţile obişnuiau să nu ia în seamă declaraţiile naufragiaţilor, bănuind că numai svonurile răspândite prin taverne pe seama farului fantomă, îi face să vadă indicaţii de navigaţie, acolo unde pescăruşii, nestingheriţi, îşi fac cuiburi în stânci. Totuşi amănuntul că mulţi din înecaţi, putrezeau pe plaje fără bani metalici şi cu inelele smulse la repezeală din încheetura mâinii, anumite semne care arătau aceeaş metodă de lucru şi repetarea jafurilor profanatoare, dete de gândit şi celor mai sceptici ofiţeri.

Supus poruncii de a aduna cât mai mult în ascunzătoare, orbit de patimă, Simeon nu se mulțumea cu prada nopții și rătăcea chiar în timpul zilei, după furtună, cercetând plaja umedă, cu nisipul încrustat de scoici albe, proaspăt spălate, sperând să mai găsească resturi de corabie. Într'o zi, patrula de grăniceri pusă anume la pândă găsi asupra-i cureaua unui înecat — lucru de nimic — și cu toate smucăturile furioase, bănuiala căzu îndată asupră-i. Arestarea se dovedi temeinică când acasă, într'o boltă umedă din Castel, pe jumătate prăbușită, se descoperiră o grămadă de bijuterii, bani, butoiașe cu rom, scule, pânză de velatură. Misterul farului misterios, steaua morții pentru atâția navigatori, se lămuri când fu găsit și un felinar mare, roșu, din cele ce se atârnau noaptea de săgeata bompresului, folosit de nebun, pe timp de furtună, ca un luminător acoperit la intervale cu mantaua.

Închis și eliberat din cauza unui șoc nervos — se plimba în jurul celulei pipăind pereții, căutând într'o stăruință încăpățânată și liniștită să pătrundă taina zidurilor negre — Simeon stete internat câtva timp într'un balamuc din București și până la urmă, socotit cu totul inofensiv, i se dădu drumul. Odată cu bătrânețea căzu în mintea copiilor și rătăcea în neștire, ascunzându-se de oameni și de lumina zilei, pe locurile unde în tinerețe nutrise atâtea speranțe și desgropase atâtea bucurii. Braia îl luase de formă ca soț și-l întâlnea tot atât de rar ca pescarii din Lazul. Socotea că-și face datoria punându-i o strachină cu fiertură în văgăuna unde Simeon lâncezea zile întregi, fără ca în el să se deștepte dorința unui gest cât de mic.

Cristina îl întâlni pe o seară de toamnă târzie când se întorcea la Castel cu o căldare de apă și pășea repede pe poteca cuprinsă tot mai simțit de tulburarea neguroasă a înserării, căutând să iasă dintre crestele mâncate ca de râuri aprinse. Erau valuri mari, ploua

şi sgomotul ţărmului se auzea ca ecoul unui bubuit înăbuşit, ce se tot apropia până la descătuşarea asurzitoare, când puhoiul de spumă împroşca râpa. Stâncile promontoriului, colinele, grotele adânci oblojite de buruieni, se luminau la intervale de fulgerile ce-ţâşneau ca gheizerii din pământul sterp, împungând cerul.

Işi continua calea, când i se păru că zăreşte pe stânca cea mai înaintată a capului Agigea, un om în extaz ce invoca depărtările cu mâinile întinse şi cu fruntea luminată de răbufnirile arzânde ale platoului.

Crezu că însuşi Sfântul Ioana chemat de semnele furtunii şi ale pustietăţii, a venit să-şi încarce credincioasele-i suflete. Totuşi nicio corabie de ceţuri şi putreziciuni, nu-şi revărsase coasta uriaşe peste mal. Părea mai degrabă că omul de pe stâncă are trebuinţă de un creştinesc Charon să-l îmbarce pentru ţinutul paşnic al veşniciei.

Cristina dori să cerceteze îndeaproape vedenia; ştia că spiritele mării n'o pot vătăma şi că talismanul sfinţit sub icoane o apără de caracatiţele veninoase, care şi-aruncă din scobitura malului, braţele pe stâncă. Căldarea de apă o stinghereа şi o părăsi într'o tufă şuerătoare de arariel, apoi se urcă deabuşelea pe râpă, până ajunse pe capul neted, lunecos, măturat de Crivăţ şi de valurile de umezeală.

Străinul se ridicase din genunchi şi se 'ntorcea păşind încet, cufundat în surzenia pietrei, nesimţid sguduiturile valurilor de la picioare sau picăturile mari de ploaie, prelingându-i-se pe frunte. La un fulger săngeriu care împietri apa şi cerul, ochii i se văzură neclintiţi, ca de smalţ, lipsiţi de orice înţelegere, braţele depărtate de trup ca nişte crăci ţepene, paşii rari şi grei, înlănţuiţi de pământul jilav, pedeapsă îngrozitoare care te înfricoşa. Omul cel mai nepăsător ar fi plecat capul la trecerea nenorocitului, lipsit până şi de simţul sălbătăciunilor de-a se adăposti de furtună.

Cristina îşi înăbuşi un ţipăt şi se rostogoli înapoi

pe malul jilav, fără să se mai oprească până în poalele Braei. Castelana o dojeni duios, fără a-i lămuri nimic, însă nevestele mai tinere din Lazul, care lăsau câteodată pomană în văgăună, spuneau despre el că e sfânt. Bătrânele, cunoscătoare ai anilor mai vechi, care ştiau că în tinereţe, Simeon chemase morţii nu ca vânător de suflete ci de avuţii, nu scoteau niciun cuvânt, socotind că Dumnezeu îl pedepsise deajuns.

Cu totul alt traiu ducea Braia. Colinda mai toată ziua barurile din Tomis şi locurile cele mai deochiate, vizitând patroanele caselor de toleranţă, cu care avea convorbiri îndelungi, privitoare la nevoile cartierului sau la prisosul destinat străinătăţii. Câteva începuseră să trateze pe ascuns cu Vasi şi femeia condamna cu glas tare lăcomia nesăţioasă a Persanului ce nu se mulţumea cu contrabanda, zărăfia şi comerţul de antichităţi.

Seara se întorcea totdeauna la Castel şi petrecea ultimele ore ale amurgului — când întunericul adulmecă brazdele apelor — fie pe terasele crăpate, fie în camera rece, cu iconostas şi mese grosolane pentru pescari. Era ora ghicitului, când vreo femeie necăjită din Lazul venea să asculte desfirarea zilelor bune de cele rele. Ingenunchiau amândouă lângă tava de argint cu o grămăjoară de nisip fin, netezit. Alături, o căţuie cu mangal răspândea fum de tămâie şi de aromate, iar dacă era iarnă, gura lăbărţată a hogeacului arunca prinosul adus sfinţilor. Cristina vedea că faţa surâzătoare, rotundă a castelanei căpătă o gravitate seacă şi prin rotogoalele de fum îmbălsămat, obrazul ei încremea în aceeaş împietrire pe care o zărise pe faţa lui Simeon.

Işi trecea degetele peste nisipul cald şi murmurând frânturi din *Adormirea Maicii Domnului* şi *O cometă a căzut din* cer, cerceta într'o borboroseală neînţeleasă clintirea adevărată a zilelor omului şi a firelor de nisip. Femeia pleca mulţumită şi Braia rămânea pe gânduri în faţa tăvii, cu Cristina ce i se furişa în poale.

In taina înflăcărată a amurgului murmura poveşti cu vocea stinsă până ce copilei i se închideau pleoapele şi un suflu uşor îi plutea pe buze. Atunci o privea câteva clipe ca vrăjită şi se culca şi ea, după ce bătea mătănii îndelungi, mulţumind cerului pentru fericirea ce-o mai făcea să uite de prezenţa la câţiva paşi a unui nebun, bărbatu-său legitim. Nu-l vedea cu săptămânile, însă superstiţioasă, ca toate femeile de pe ţărm, se temea de nenorociri.

Braia era cu treizeci de ani mai tânără ca Simeon. Şi dacă la lumina zilei dădea dovadă de o mare seriozitate, reclamată de profesie, în nopţile de vară nu ezita să se strecoare în patul chiriaşului de sus, de cele mai multe ori un marinar cu parale bune, petrecându-şi pe ţărm scurtul concediu.

Cristina simţise — cu uimire la început, apoi cu oarecare curiozitate şi admiraţie pentru aventurile nocturne ale binefăcătoarei — că în toiul nopţii, femeia se ridica uşor de lângă ea şi după ce se asigura că totul e cufundat în pacea întunerecului, cobora pe tăcute. Se prefăcea că doarme, privind printre gene, clipa când femeia străbătea despletită paloarea veche a lunii din fereastră; de îndată ce Braia se strecura în coridorul plin de buruieni şi şopârle, deschidea ochii mari şi asculta încremenită, cum scara găunoasă se clatină frecându-se de pereţi şi cum, după oarecare timp castelana revine în vârful picioarelor lângă umărul ei. Auzise despre comoara descoperită în văgăuna lui Simeon şi punea pe seama aurului, călătoria ciudată, legată de taina Castelului şi de legendele acestui ţărm bântuit de valuri. Căpătă în Braia o mare încredere.

Dela o vreme între ele se stabili o înţelegere mută. Acum o privea cu ochii deschişi cum se pregăteşte plină de fericire să aibă vederea cu bărbatul necunoscut, cum se pudrează cu atenţie, îşi face sprîncenele în faţa oglinzii, şi-şi scutură în păr fire de levănţică. La înapoiere o asalta dela uşe cu întrebările, curioasă de mărunţişuri şi atunci femeia, fără a intra în amănuntul

trupesc al dragostei, îi povestea tot felul de nimicuri drăguțe și încântătoare despre scena avută, despre galantonia marinarilor străini care-ți fac fel de fel de cadouri și mai cu seamă despre tinerețea sclipitoare și caracterul manierat al unora spre deosebire de pescarii munciți, care nu înțeleg necesitățile sufletului feminin sau de a anumitor brute, împrăștiind în jur numai scandaluri și suferință. Îi dădea ca exemplu pe Terzi — dintre puținii cunoscuți ai Cristinei — și când fata dovedea că frizerul era cât se poate de bun, avea pregătit același răspuns: „In tinerețile lui cu siguranță a nenorocit multe femei".

Când o crezu destul de mare, îi mai înșiră în amurgurile nesfârșite de vară, povești nenorocite de dragoste ale prietenelor din tinerețe, mai toate părăsite de bărbații ce le promiseseră marea cu sarea — și-i insuflă o nespusă teamă de rupturile neprevăzute, care sdrobeau viața femeilor și le lăsau cernite, mereu singure. Multe se răsbunau, se aruncau cu dinții și cu unghiile asupra amantului întâlnit într'un port îndepărtat prin cine știe ce împrejurare, altele dădeau la iveală loviturile complicilor, preferând să sufere o viață întreagă, decât să-i lase nepedepsiți. „Mai bine să-l știi mort, decât așa", termina Braia tristele povestiri.

Incet, încet, la întrebările nerăbdătoare ale Cristinei, care se dovedea foarte sensibilă și cu o dorință de a cunoaște, tot atât de curată ca cerul de lapis-lazuli — Braia se ferea din delicatețe și pentrucă în realitate vedea lucrurile cum le descria, de a-i arăta laturile neștiute ale vieții — îi vorbi pe ocolite despre înaltele case de toleranță unde fusese pensionară, până a nu se stabili lângă bărbatul de paie în Castel, despre frumoasele-i prietene spaniole, franțuzoaice, levantine, încărcate de bijuterii, strălucitoare de spirit și grație, despre soarta tragică a acestor curtezane, majoritatea dispărute în crime pasionale sau înnecate cu amanții în depărtarea singuratecă a mării, în sfârșit despre luxul

orbitor al marilor case, unde argintul și oglinzile scânteiază la fiecare pas și fiecare zi e o zi de petrecere și noi surprize.

Cristina tăinuia în ea înclinarea către tăriile sclipitoare ale adâncului, și nu mai putu de bucurie, când Braia socotind-o destul de pricepută, începu s'o gătească. Ii făcu o rochie lungă de catifea neagră, ce-i scotea mai în relief minunata paloare a feții și auriul părului, îi încătărămă șoldurile cu o centură brodată cu perle sidefii, stinse, care se prelungea printr'un tiv de argint până la pământ. In degete îi puse inele și sigilii vechi bizantine, foc ascuns pentru însemnat puritatea vaselor și podoabelor, iar peste sâni, două pandantive rotunde, grele, două discuri de felul celor din tezaurul pe care episcopul Paternus de Tomi îl dărui Avarilor pe timpul împăratului Heraclius. De un realism crud, cu toată întrebuințarea liturgică, discurile erau lucrate după moda antiocheană, reprezentând numeroși cerbi și vulturi afrontați într'o friză circulară, tocită pe alocuri, printre săpături rotunde umplute cu smalț și cu pietre scumpe.

O duse apoi în fața oglinzii și după ce-i strânse părul, rotunjindu-i-l ca o cunună în jurul frunții după moda orientală, îi mări ochii cu două trăsături negre, coborând un misterios zăbralnic peste luminile-i albăstrii, trecu cu o urmă de purpură peste buzele cam livide și copilărești, peste vârful urechilor și peste unghii. In sfârșit o înmieresmă cu unguente și îi fărâmă levănțică în păr.

Cristina nu se mai juca cu picioarele goale în soarele proaspăt al răsăritului printre lotcile răsturnate și năvoadele sclipitoare de apa mării, ci își petrecea mare parte din zi gătindu-se, iar seara privea cum pietrele scumpe de pe ea sclipesc tot mai amețitor în lumina scăzută și pașnică, iar rochia se pierde ca o părere în oglindă, lăsându-i numai fața de vis — veghea unei zeițe — și bijuteriile barbare.

Stelele aprindeau pe luciul mării văpăi tremurătoare

şi neînţelese ca şopotul apelor printre stânci mute, nemişcate. Cu cât se depărta de cernirea calmă a albastrului dobrogean, Marea Neagră închidea departe, spre un continent neînţeles, o tristeţe vagă şi o aşteptare fără nădejdi.

Ziua mult aşteptată a iniţierii în dragoste veni într'o primăvară, când viperele se răsuceau deşteptate prin pelinul amar şi în Tomis se zăriră prin forfoteala negustorilor, măgăruşi împovăraţi de portocale. Avea numai şaptesprezece ani, însă Braia o socoti la vârsta când poate să se distreze pe socoteala unuî bărbat. Ţinea prea mult la Cristina, să nu pună toată grija în alegerea primului amant şi, calculată, trată multă vreme cu un Englez tânăr şi cam sfios vânzarea fetei. Englezul primi condiţiile — treizeci lire sterline — vrăjit de fotografiia Cristinei şi grăbit să aibă o ultimă aventură pe ţărm, înainte de a pleca cu crucişătorul *Renown*, pornit din marea bază navală dela Singapore.

Cristina îl aşteptă ţeapănă de podoabe, sprijinindu-şi de colţul bufetului, trupul slăbit de emoţie. Ochii ei mari priviră cu încredere pe străinul în uniformă, apropiindu-se încet, fascinat de atâta tinereţe şi puritate. Uşa de sus se trânti şi o muzică veselă, ţipătoare de foxtrott îşi risipi stridenţa alămurilor prin Castelul mohorît. Braia intră cu un patefon în mână, îl aşeză pe-o măsuţă şi asigurându-se dintr'o privire că totul e în ordine, veni la vizitator, prinzându-l cu vinovată complicitate de braţ:

— Haide, faceţi cunoştinţă şi nu vă mai ţineţi aşa serioşi!

Ii recomandă, fără ca fata să audă un cuvânt, avu grije ca ţigările să fie la 'ndemână, apoi, cunoscându-şi datoria, dispăru cu un semn de încurajare spre Cristina. Era liniştită, ştia că se va pricepe să se lase îmbrăţişată, amăgindu-l cu meşteşug, supunându-i-se cu viclenie, cât mai atrăgătoare pentru cel doritor de petrecere.

Ar fi dojenit-o însă, dacă i-ar fi aflat primul gest. Fata păşi spre patefon, ridică acul şi înţelese dintr'o privire furişe că şi el dorea acelaş lucru. Aşteptau cam stingheriţi. Străinul începu a vorbi greoi şi părea încurcat după emoţia primei clipe. Bietul om, cu oricât cinism ar fi fost deprins pe mare, gândea cu groază că va fi solul unui nou ţinut pentru prinţesă, un dar ce-ar fi putut să-i fie indiferent sau neplăcut, adâncind-o într'o îndoliere neînţeleasă pentru tot restul zilelor. Cât pe-aci să renunţe la bani şi la târg, când Cristina îl prinse de mână şi-l duse zâmbind lângă geam, pentru a-i arăta sterii numeroşi alergând pe nisip, la ora aceea când golful era pustiu. Isbucniră amândoi în râs, apoi pe neaşteptate — ca şi cum Cristina şi-ar fi dat seama de podoabele ce-i robesc umerii şi de datoria unei fete de vârsta ei — îl sărută cu multă seriozitate şi îşi sprijini capul pe tresa metalică cu un fel de tristeţe; în ochi i se reflectară ultimele raze ale amurgului pe plaje şi păsările care ţopăiau caraghioase.

Tot timpul Englezul i se păru un cavaler din cei descrişi de Braia, un om nespus de blând şi nobil, ce-o ridicase uşor pe braţe şi-o dusese cu ochii închişi spre împărăţia îndepărtată a visului. Faţa-i era luminată de vâlvătaia luptelor cereşti, dorinţa, o pornire nobilă, descătuşată de viaţa-i pământească.

Rugul lor înalt, de unde vegheau alăturaţi, bogăţia roadelor şi a cirezilor prin veacuri, era străfulgerat de o torţă uriaşă, ca văpaia comorilor din gorgane, ce se înalţă noaptea peste stepă. Aceasta era puterea iubirii?

Privindu-i faţa extatică, tânărul se intimidă de-abinelea, căutând să nu-şi manifeste nepăsarea de care se simţi cuprins, după trecătoarea îstovire. Aprinse o ţigară şi cu mâna amorţită sub capul ei, găsi că menajamentele sale teatrale sunt până la urmă plictisitoare; fu dezorientat, furios pe sine şi cuprins de porniri contrarii.

Se înserase, caravella din tavan fu împresurată de

apele liniştite ale tenebrelor. Prin pod se auzi sborul rătăcit al unui pescăruş şi din nou aceeaş linişte grea, cernută prin murmurele surde şi clipocitul mării.

Englezul sări jos, îşi trase tunica şi înainte de a se încheia la nasturii auriţi puse o sută de lire pe masă, ştiind că localnicii preferă moneta Albionului celei indigene; îl surprinse indiferenţa Cristinei, părându-i-se ciudat că primeşte plata fără a clipi, neştiind că Braia o familiarizase de mult cu darurile gentililor amanţi. Ca o ultimă dovadă de ataşament o sfătui cum putu să păstreze banii la loc ascuns, căci patroana îşi încasase partea, apoi îşi îndesă şapca cu cozoroc verzui şi vru să se retragă, când iubita de o sută treizeci de lire îi sări de gât şi lá insistenţele sale, i se ghemui pe prag, lângă picioare. De-abia după proteste nerăbdătoare într'o românească stricată, pricepu că e marinar, că departe îl aşteaptă doi băieţaşi „very little", şi că totul n'a fost decât o plăcere de-o clipă. Ca mângâiere îi făgădui că o va vizita negreşit când crucişetorul *Renown* va mai veni în misiune prin apele Mării Negre.

Braia o găsi lângă muchea de piatră a ferestrei, cu privirile în depărtarea apelor neînţelese, ce-şi trimetea cutremurarea să se istovească de ţărm cu o foşnire verzuie, calmă. Începu s'o întrebe glumind cam îngrijorată despre frumosul ofiţer şi Cristina întinse braţul fără putere spre lirele de pe masă.

Alarmată, Braia îi întoarse uşor umerii. Pentru prima dată o nesimţită crispare fixase trăsăturile fetei, ca şi pum un zăbranic de tristeţe neaşteptată i se lăsase peste chip. Parcă devenise şi mai frumoasă, dar acum avea o răceală marmoreană şi părea zeiţa amurgului.

— Eşti femeie acum, îi şopti Braia mângâietor, lăcrămând. Nu trebue să-ţi pară rău.

Cristina nu-şi purta gândurile spre neprihănirea anilor cruzi, căci rămăsese la fel de pură şi pentru ea dragostea nu fusese decât o înflorire dorită şi iscodită mult timp, despre care Braia o pregătise îndea-

juns. Ceeace o decepţionase şi o rănise, fusese plecarea grabnică, neînţeleasă a iubitului.

De-atunci, cunoscu mulţi străini în cămăruţa de sub acoperiş, însă rămase la fel de frumoasă ca în primăvara celor şaptesprezece ani. Pescarii, cu înţelegerea oamenilor săraci pentru orice profesie, vorbeau cu ea tot atât de respectuoşi, femeile îi aduceau străchini cu feluri alese, dar acum nu se mai încurca printre unelţele lor şi nu se mai sbenguia în nisipuri pe jumătate goală. Ieşea rar din Castel şi priveghea mai mult la fereastră privind albastrul mării, aceleaşi stânci roşiatice sau farul dela Tuzla, ce clipea vioi, indicând drumul navigatorilor, iar urechile-i erau îngreuiate de cerceii groşi, bizantini şi părul de aur era prins într'o plasă de ierburi uscate, albastre. Ziua arăta tot ca înainte. Numai când se lăsa seara peste Castelul veşnic orb, cearcăne stinse, de-abea simţite se observau pe faţa ei albă, delicată şi o paloare de vis o făcea parcă mai prelungă şi mai elegiacă.

Totuşi Cristina nu suferea. Braia n'o silea să urce când n'ar fi vroit şi nu considera întâlnirea ca o povară, ci un eveniment firesc în traiul unei tinere ce trebuie să petreacă şi să primească cadouri. Sufletul îi rămase cu totul liber, neînlănţuit de remuşcări sau de păreri de rău şi străinii aleşi de Braia, preveniţi de ameninţările ei sau cuceriţi de naivitatea curtezanei, renunţau la grosolănii, la porniri brutale; plecau pe mare fericiţi, cu imaginea prinţesei în suflet şi la mulţi, chipul îndepărtat le-a uşurat ispăşirea în furtună sau mizeria porturilor înfometate.

Când întâlni pe Hemcea în întrevederea aranjată de Vasi, nu simţise nimic în faţa încurcăturii şi stării lui de vizibilă mizerie. Il ştia mai drept de talie, apărându-şi înflăcărat ideile. Acum se îngrăşase, deprinsese asprimea muncilor grosolane şi arăta la fel cu toţi marinarii nebărbieriţi, cu mersul ţeapăn care coboară o zi, două la uscat. N'avea forţa psihologică să rumoască oamenii, nu legase prietenii îndelungate să-şi

dea seama de unduirea firii cuiva sau să-şi întipărească trăsăturile unei figuri. Îndeplini totul ca un rol învăţat pe dinafară şi sacul de pânză impermeabilă aruncat în birje, la picioarele ei, păstra ceva neplăcut din personalitatea celui ce i se amesteca dintr'odată în viaţă, cerându-şi drepturile.

Îşi aminti cum la opt ani rămăsese în prada furtunii pe cheiu şi Hemcea plecase fără un cuvânt. Acum se întorsese, presimţea că nu va rămâne mult şi dorea din toată inima, ca odinioară, să se întoarcă în Castelul părăsit, unde visurile se resfirau pe coline, se rotunjeau în aer ca fumul de tămâie.

Seara, cambuzierul intră grăbit, îşi mâncă borşul, căzut pe gânduri, şi de-abea răspunse întrebărilor binevoitoare puse de Braia, privind-o cu vădită neîncredere şi pipăindu-şi pe furiş tricoul murdar, ca şi cum ar fi ţinut la piept un lucru de mare valoare. Declară că va pleca în zorii zilei următoare şi că nu înţelege să renunţe la cambusă, care-i va aduce un câştig bunicel „dacă căpitanul va fi tot atât de mulţumit", adăogă repede.

De-abea la culcare păru că-şi aminteşte de Cristina: o sărută din nou în fugă şi repetă, urcându-se pe scara şubredă, legată cu frânghii, că se va scula probabil foarte de dimineaţă, aşa că nu le va trezi şi speră să le găsească sănătoase data viitoare.

— Voiu veni mai des! adăogă cu importanţă.

Îl auziră cum învârteşte de două ori cheia în broască şi nu se mişcă trăgând desigur cu urechea, apoi duşumelele oftară şi după un răstimp de tăcere, două cisme grele, marinăreşti, căzură pe podea.

— Cam pricep eu de ce s'a 'ndulcit dumnealui la Constanţa, zise Braia cu coatele pe masă. Cine ştie ce ticăloşie i-a vârît în cap afurisitul de Vasi!

In orice caz era mulţumită că Hemcea nu-şi revendica fata, neînţelegând să facă caz de drepturile-i de părinte. Nici cambuzierul nu rămase încântat de întâlnirea neprevăzută şi când veni din nou prin Con-

stanța, trase la hotelul *Mulguri* în Tomis, simțindu-se mai la îndemână în ceata de navigatori îndrăzneți și vântură lume, decât în Castelul izolat. Fără să țină la Cristina, începu să devină mândru de frumusețea fetei și după ce se angajase pe cargobotul de curse mai apropiate, o scotea în cartierul petrecerilor, făcându-i plăcere s'o plimbe sub privirile curioase sau obrasnice ale tomitanilor.

Îmbătrânise între timp, părul sburlit i se rărise, traiul pe mare îi tăbăcise fața cu încrețituri. Cunoscuse destui oameni, văzuse multe și norocul dirijat de Hvaja al Wasiti îl ridica. Acum se oprea fără sfială în fața coșurilor cu pește afumat, grape verzui sau stofe.

De obiceiu, după ce se plimbau cu subțiimea orașului de-alungul falezei genoveze, prispa lată încărcată de mixandre parfumate și tufișuri de smochin, cinau în barul lui Marcu sub privirile neprietenoase ale patronului care nu vedea cu ochi buni consfătuirile din bazar, sau la Vasi, unde Hemcea avea de primit creanțe tot mai numeroase, răsplata muncii dibace.

Persanul avea acum un bazar în regulă și nu mai păzea nemișcat taraba sărăcăcioasă, sub un umbrar roșu. Vitrina noii prăvălii era plină de argintării turtite, înegrite, covoare roșcate ca vinul gros de Kios, și un colț cu tot felul de monezi grele, ruginite pe rafturi de cleștar, arăta că se ocupă înainte cu numismatica și zărăfia.

Cristina îl aștepta afară, admirând podoabele de după geam, închipuindu-se, lacomă de strălucire, încărcată de aceste frumusețí — din care, slavă Domnului, avea din belșug.

Hemcea revenea din fundul bazarului însoțit de Vasi. Bătrânul negustor prinsese un respect deosebit pentru frumusețea fetei, ca pentru tot ce era prețios și nepieritor în lume și ținea să-i ofere cu mâna sa un dar la fel de pur.

IV

Trecură optsprezece ani dela îmbarcarea lui Hemcea şi trei de când ascundea regulat în cambusă, înainte de a părăsi Constanţa, cilindrii metalici cu afion. In scurtele răstimpuri petrecute pe uscat, Vasi avusese prilejul să-i cerceteze îndeaproape dorinţa de îmbogăţire — prin comerţ de astădată — şi deplina loialitate. Infundat în fotoliul scump de mătase din fundul bazarului, simţindu-se bine între sculele preţioase şi exotice, Hemcea de-abia îi asculta sfaturile şi primea fără să clipească îndrumările întortochiate, adresele negustorilor de stupefiante din Siria şi Alger sau planul strecurării mărfii pe sub nasul grănicerilor, sigur dinainte că sub aripa de şahmară a ursitei, nu i se poate întâmpla nimic rău. Credea că prudenţa excesivă a Persanului, îndoelile şi aerul de-a nu mai avea curajul să ducă afacerea la capăt, nu sunt decât diversiuni, menite să-l deruteze, să-i pună la încercare credinţa în bazar şi vitejia. O strâmbătură de haz îi lumina faţa severă la sfârşitul întrevederilor; scuturându-şi pipa de mahorca arsă şi rău mirositoare, o vâra în buzunar şi se ridica, îndată ce Persanul da de înţeles că audienţa e sfârşită. Şi ca să arate că nu se lasă prostit, striga din uşe, cu mâna pe clanţă:

— Cu dumneata greu să pierzi o afacere, domnule Vasi!

Asigurat de devotamentul orb al cambuzierului, Vasi puse la cale un atac pregătit amănunţit ani de zile, una din acele lovituri crude şi îndrăzneţe, care să-l ducă până în inima Tomisului, înavuţindu-l cu he-

gemonia absolută în cartier şi controlul mărfurilor la negru depe litoral.

Veniturile din preajma anului 1937 i se păreau neîndestulătoare. Relaţiile cu Puterea îndepărtată şi tot mai puţin generoasă după isprăvirea războiului italo-abisinian, căreia îi trimisese prin oraşele din nordul Africei odată cu haşişul purtat de Hemcea, informaţii asupra flotelor de război din nordul Bosforului — contrabanda, birul indirect suportat de marinarii dornici de distracţii, nu-l mai mulţumeau. Terzi lucra atât de nedibaci, că trebuia să cheltuiască o avere pentru a-l scoate din mâinile vameşilor, în loc să folosească din osteneala lui. Marcu făcea încasări dezastruoase, devenise ipohondru şi sgârcenia îl robise într'atât, că Vasi nu putea păşi peste trapa tainică din fundul tot mai igrasios şi văduvit de clienţi, decât cu ocazia discuţiilor săptămânale, purtate din tradiţie şi pentru ochii lumii.

Cât priveşce traficul de curtezane cu străinătatea — comerţul cel mai bănos din Tomis — se afla aproape în întregime în mâinile Braci, care-şi menţinea legături puternice cu numeroase baruri şi case de toleranţă.

Pe scurt o stare cât se poate de proastă, de nerăbdat. Hvaja al Wasiti nu mai era la vârsta când să suporte fără a lua măsuri inferioritatea sau înfrângerea; o ciocnire ascunsă, cu atât mai dârză, trebuia să decidă asupra supremaţiei economice în cartier. În pragul bătrâneţii, zarafului i se cuvenea să ţină în palmă rodul muncii şi uneltirilor înţelepte de o viaţă întreagă, încheiate cu aceeaş răbdare cu care seva urcă spre frunze sau metalul strivit de ciocan se trage într'o înfăptuire de artă. Puterea nu i-ar fi zgândărit vanitatea, pentrucă mărirea i se părea tot atât de firească şi de potrivită, ca un prag apropiat, ce nu mai poate fi trecut; ar fi încrustat-o lângă celelalte pietre ce-i încununau sceptrul nevăzut al minţii. Spre deosebire de Hemcea n'aştepta ca stelele să i se coboare lângă

frunte, ştiind că le poţi cuprinde şi stăpâni cu închipuirea ca un adevărat Domn; în el drumul spre perfecţiune era neted, neşovăind pe marea patimilor tulburi.

Mijlocul de control a celor mai importante afaceri se afla în tânguirile lui Marcu şi împărtăşit străinilor ani de zile, nimeni nu găsise cu cale să-l ia în serios. Tot auzindu-l, Vasi — care de la venirea în Tomis nutrea gândul să ridice o prăvălie pe maidanul din faţa barului asociatului său, acolo unde Hemcea îi cerşise îndurare cu ani în urmă — îl găsi întemeiat, însuşindu-şi-l cu aceeaş linişte cu care primea camăta, ştiind că cel ce pierduse nopţi şi ostenise în izvodirea măreţului proiect, avea sădită în suflet prea puţină generozitate pentru a putea însufleţi materia; în vreme ce zaraful adâncise plecat misterul pietrei şi fildeşului, Marcu fusese sclav avariţiei seci şi pustietoare. Ce importanţă avea că planul împrumutat constituia o gură de tun împotriva descoperitorului firesc; izgonindu-i din şandrama ultimii clienţi? Vadul barului în formă de tunel secase şi puţinii credincioşi părăseau neliniştiţi locul peste care se lăţea ca o aburire, mucegaiul verzui, scămoşit, al nenorocului. Dar înainte de a pieri, barul pustiu oblojise ideea rea, sămânţa implântată în ciotul putregăit, pentru a-l năruí la pământ.

Chiar pe maidanul din faţă, Vasi intenţiona să ridice, aşa cum visase Marcu toată viaţa, un varieteu cu numeroase separeuri la etaj, drept de-asupra portului, prevăzând venituri considerabile şi o lovitură serioasă concurenţii. Acolo şi-ar fi centralizat diversele ramuri ale afacerilor ,dominând vulturește Tomisul şi intrarea cea mare spre dokuri. N'avea deşărtăciunea şi lipsa de prudenţă ca în faţa străinilor să pară mai însemnat decât un simplu zaraf cum fusese până atunci. De aceea hotărî ca numai iscusinţa să i se facă simţită în varieteu — de îndată ce sforile politicei comerciale ar fi cerut o înodare atentă şi scrutătoare —

fiind reprezentat în restul timpului de patronul credincios intereselor bazarului. Izolat de lumea agitată a aventurierilor brutali şi fără scrupule, a tomitanilor şireţi, va trăi mai departe în mijlocul vechiturilor preţioase şi familiare, făcându-se ascultat prin omul său, ce va trebui neapărat să-i împlinească îndemnurile.

Când trecea pe lângă contuarul lui Marcu şi-l auzea scrâşnind strașnic, tuşind de-i pârâia jeţul şi jurându-se tot mai desnădăjduit că va pune foc barului blestemat, se oprea din drum şi rostea cu înţeles:

— Linişteşte-te omule! Soarele răsare şi fără bocetul tău. Vei ajunge să-ţi vezi împlinite dorinţele.

Faţă de Hemcea îşi ieşise din lâncezeala venerabilă, făcea pe misteriosul, descoperea la rândul său, frământări cu neputinţă de ascuns. În timpul discuţiilor obişnuite, când da noi însărcinări cambuzierului său îi calcula procentele capitalului agonisit, îşi întrerupea pe neaşteptate ţăcăneală mătăniilor, alungându-şi mustele din barba albă ca un om încercat de viziuni chinuitoare, şi lăsa să-i scape frânturi nesocotite, unde era vorba de „taverna murdar a lui Marcu", despre un bar modern ridicăt la doi paşi de gura portului, despre avantagiile investiţiilor imobiliare, etc.

Trăgând obloanele, îi împărtăşea ştiri politice nu lipsite de adevăr. Campania din Abisinia terminată şi sancţiunile ridicate, se prevedeau o regenerare a traficului maritim şi România însăşi — atât de econoamă cu construcţiile navale — lansase mai multe pacheboturi între 3 şi 4000 de tone, pentru comunicaţiile cu Mediterana. Se ridicase un nou abator de export, fuseseră nituite noi cazane uriaşe pentru petrol, se măreau silozurile. Tomisul prospera odată cu portul din poale, împărtăşea bunăstarea şi voioşia lui sgomotoasă.

Văzând că Hemcea lua importantele confidenţe drept obişnuitele atacuri la adresa lui Marcu — dovezi curte-

nitoare a întăririi legăturilor dintre cambusă şi bazar — deveni mai lămurit. Personal, pretinse el, n'ar mai fi putut conduce un varieteu din pricina vârstei ce nu-i mai permitea să intervină în certurile de fiecare seară, dar dacă un prieten cu oarecare parale i-ar cere sfatul, nu l-ar lăsa inima, nu i-ar îngădui conştiinţa, să nu-l povăţuiască a-şi vârî economiile într'o casă de petreceri, cu un venit mai ridicat ca toate dobânzile din lume. Momentul i se părea potrivit şi era deajuns ca treburile să meargă câtva timp bine acolo jos, ca localul să macine saci de aur. Îi socoti deîndată neînsemnatele cheltueli, îngroşând cu creionul cele mai mari beneficii posibile, desfăcu pe genunchi un plan cu adevărat măreţ, gata făcut.

Din parte-i i-ar fi dat tot concursul, mulţumindu-se cu compensaţii mărunte — recomandaţii pentru marinarii ce au de schimbat valută, controlul furnizorilor şi mai ales mâna liberă în afacerile externe ale localului (aducerea dansatoarelor şi schimbul de curtezane cu străinătatea) — amănunte care nu ştirbeau autonomia patronului.

Se oprea cu capul în piept şi cu mâinile luminoase întinse pe braţele fotoliului, descurajat de bătrâneţea-i stânjenitoare — în treacăt fie spus, cât se poate de energică şi lucidă — privea copleşit de păreri de rău şi cu o invidie prost ascunsă pieptul umflat şi braţele tari ale prietenului său strânse în postavul ordinar, marinăresc, atât cât Hemcea să se simtă încurcat şi să-l mângâie cuprins de panică. Îi jura supunere îl încredinţa că-i va fi un sprijin, că-i datoreşte frumoasa situaţie, etc.

Mulţumit cu aceste declaraţii, Vasi trecu la măsuri repezi şi crude pentru a preveni un contra atac şi a nimici orice tentativă de stingherire a lucrărilor.

Primele ore din ziua oarecum decisivă, fixată pentru a se perfecta cumpărarea terenului şi a se plăti de îndată avansuri zidarilor, îl găsi cu preocupările obişnuite, cercetând firea ţăndărilor luminoase din mă-

runtaele pământului şi eternizându-le în divinul tipar al gândirii omeneşti. Ele erau ca întinderile pustii şi netezi, peste care se revărsă cântecul grav al meditaţiei, lăţindu-se şi resfirându-se în umbre misterioase, poetice. Ca păsările de lut, ce svâcnesc reînviate de lumina grea a înălţimilor, ca peştii orbi veniţi din întunericul morţii, ale căror pupile roşii rotesc uimirea fosilelor încrustate, răstignite în stâncile din fundul mării.

Toată noaptea se deslușiră pe sub obloanele ferecate ale bazarului licăriri stinghere, rătăcite din fundul prăvăliei, unde era cuptorul cel mic al vraciului, cu scule şi cărbuni. De altfel veghea târzie n'ar fi atras atenţia nimănui sub cerul pontic, căci pretutindeni se vedeau semne de petreceri şi de trezie. In nopţile de vară lumina creşte nemăsurat şi blândeţea ei nu e somnul în care luneci, cu gândurile chinuitoare pierdute în pragul crepusculului, când elevatoarele şi gruile îşi pleacă grumazul? Viaţa e aceeaşi oriunde şi liberă pentru toţi: sursurul pinilor, o frântură de armonică, ecoul unui strigăt peste ape, cine ar putea descrie apoi pacea cosmică a portului răsăritean?

Hvaja al Wasiti se afla prea vârstnic să mai stea lungit în curţile interioare sau pe terasele de pământ dela marginea râpei, cu o curtezană la picioare şi cu ochii duşi spre stelele neostenite, cutremurate câteodată de suflul unei treceri enorme, fantastice, bruma unui Polyphem ce se pierde în adâncul mării, lăsând în urmă o răscolire de întunecimi şi puzderie de clătinări diamantine.

Pentru Persan, pumnul de argint, încremenit incandescent în mijlocul cărbunelui grosolan, scobit anume pentru purificarea metalului şi aşezat pe o grămăjoară de jar roşu, era un ochiu nocturn de mare pe unde cerceta lumina cerului nevăzut. Argintul amestecat cu metale pieritoare de făurarii necinstiţi, fusese limpezit de zgură şi acum plutea la suprafaţă, gata să se clatine la cel mai uşor suflu.

Vasi se apropie de cuptor, cercetă dibaciu starea scumpului lichid, încercându-l cu un vârf de undrea pe care se prelinse o spoială stelară şi suflecându-şi mânecile largi, ataţă jeratecul cu o pereche de foale mici, jerpelite. Flăcări despicate'n furculiţă fâlfâiră dintre tăciuni şi dupăce aruncară o pălălaie pe obrajii rumeni şi barba de omăt a zarafului, împungându-i ochii cu fărămiţări de ne temate, pieriră tot atât de neaşteptat în spuza fierbinte.

Acum pata de lumină din mijlocul bulgărului negru, urât, păru că fumegă şi creşte nemăsurat în căldura tremurată de sub cuptor. Fără grabă prinse cochilia zgrunţuroasă cu un cleşte şi învăluit într'o dâră înnecăcioasă de fum, o vârsă, purtând-o de-a-lungul unei forme grele de fier, având grije ca stropii mărunţi şi nevăzuţi să nu-i găurească palmele. Metalul sfârâi încetişor, prelingându-se potolit în scobitura îngustă, apoi îngheţă dintr'o dată, rămânând nemişcat ca un pârâiaş fără viaţă.

Vasi n'aşteptă să se închege prea tare. Răsturnă pe masa de steţar, plină de rugină şi scule, drugul inform de argint curat şi apucându-l cu cleştele de-un capăt, începu să-l bată fără milă cu un ciocan greu, îndesându-şi loviturile cu un fel de dârzenie uimitoare la un bătrân. Pe pereţii înalţi, umbra i se strângea şi se lăbărţa nemăsurat, într'un joc monoton, halucinant, poalele mânecilor se frângeau în muchea zidurilor gălbui, ca aripele rupte, împungătoare ale unui liliac sugrumat. Argintul turtit, strivit în flori zimţate şi stricat din nou, se lungea pe nicovală cu fiecare isbitură, ceda, se subţia, devenea pe încetul o sârmă groasă şi neregulată. Câteodată sârma se rupea şi atunci capetele erau înădite, frământate şi îndesate una într'alta, că locul nici nu se mai cunoştea. Metalul se înfierbântase din nou de bătae şi cu cât se torcea mai delicat, loviturile căzeau mai înverşunate şi nicovala scotea un geamăt mai spart şi mai pustiu.

Avea totuşi şaizeci şi cinci de ani. Ostenit se opri câteva clipe şi îndreptându-se de mijloc, îşi şterse cu o basma dungată sudoarea de pe frunte.

Bazarul recăzu într'o tăcere adâncă şi păienjenişul colţurilor, cotloanele vechi şi nerăscolite, îşi reluară muţenia obişnuită, însufleţită de patine tainice. Cuptorul aţipise de mult şi numai lampa de moscheie îşi arunca prin arabescurile înverzite, lumini chinuite, neclare, litere dintr'o laudă necunoscută stăruind de-a-lungul pereţilor.

Hvaja al Wasiti rămase nemişcat în picioare, pătruns de singurătate şi taina nopţii. De multe ori i se întâmpla să se ridice dela masa de lucru, rămânând într'o meditaţie profundă, în liniştea mormântală a bazarului întunecat şi pustiu. Câteodată se neliniştea cât era de puternic, de tăcerea crispată, grozavă, de muţenia lucrurilor moarte, a universului vast şi îngheţat, întinzându-se nemăsurat printre aceste înfăptuiri de artă, simboluri ale unor constelaţii ajunse la perfecţiune, stinse.

Acum însă era împăcat, sigur de cucerirea sa, ca după o luptă grea, unde pui dârzenie şi vicleşug, iar odihna ţi se pare nepreţuită. Cugeta mai departe şi simţămintele repezite şi sloioase din timpul lucrului, i se desluşeau lămurit, căpeau în cascade limpezi de argumentaţie, ca sunete dintr'o simfonie cuprinzătoare, asupra lumii.

— Ce e viaţa omului? se 'ntrebă Vasi. Nu poţi prevedea sfârşitul dela o zi la alta, nu poţi cunoaşte pe Dumnezeu, precum nu poţi cerceta calea norilor sau a vântului,ci te poţi bucura numai de lucrul mâinilor tale, de mintea care porunceşte braţelor să creeze, patimelor să te ridice ,şerpilor să se întoarcă în apa aprinsă a Infernului. De podoaba pe care o scobeşti îndeaproape, insuflându-i un har nou, trecându-i măreţia şi simetria abstractă a bolţii înstelate.

Mergând spre apogeul meşteşugului şi personalităţii e firesc să abaţi mersul orb al destinelor pământeşti,

să le împreuni şi să le sacrifici spre plăzmuirea archaeului divin, demn a se ţintui în etern. Un scarabeu pilit cu migală e tot atât de sfârşit în perfecţiunea-i, ca rangul cel mai înalt al onorurilor civile. In fiecare om, piatră sau picătură de venin, zace propria-ţi desăvârşire. La rându-i, materia frământată ne aureolează de reflexul purei şi neîncoputei lumini.

Numai că trebue să apuci cu amândouă mâinile firedisparate şi acolo unde opun rezistenţă să le frângi, să smulgi suflarea soră ţie, fără clipire.

Care e folosul? Armonia îţi cuprinde sufletul în preajma morţii, tot mai stăpână, salvându-te dela peire. Nu scrie în Zend-Avesta că lumina şi căldura sunt inteligenţa şi viaţa? Soarele este imaginea, iar focul simbolul. Nu spune însuşi înţeleptul Zooroastru că pentru a întreţine focul, trebuie să purifici flacăra de firele străine şi s'o faci să scânteieze ca o lumină fără umbră? „Purul, sfântul, puternicul Cuvânt, a fost înaintea cerului, înaintea apelor, înaintea pământului, a cirezilor, a arborilor, a focurilor".

Remuşcarea n'are ce căuta în casa înţeleptului, concise Vasi, ci numai meditaţia şi efortul spre perfecţiune.

Işi roti privirea visătoare peste podoabele de sute de ani, aduse peste mări şi ţări, neclintite din loc. Doar o oglindă de Veneţia se prăfuise şi masca rece de bronz a unui violonist celebru prinsese o coclcală verzuie.

Căldura devenise înăbuşitoare, sudoarea-i şiroia pe frunte, picura pe zaua metalică a brocartului. Şi zăvorit de ore întregi departe de Tomis, Vasi simţi încercându-l umila dorinţă de a ştii dacă s'a luminat de ziuă. Impinse pe gânduri ferăstruia îngustă, apărată cu bare ruginite şi i se păru că prinde murmure, svon de glasuri îndepărtate. Ascuţindu-şi urechea distinse paşii hamalilor, care veneau cu noapte'n cap din cartierele Tăbăcăria şi Anadolchioi pentru a nu pierde rândul la magazii. Convorbirea începu să se audă tot mai stinsă, de îndată ce grupul de oameni

trecu colţul străzii Thetys, îndreptându-se spre poarta cea mare, şi puterea nopţii rămase neclintită.

Pe sub storurile dela etaj ale caselor de petrecere se zărea încă lumină, căci curtezanele aţipeau cu lampa aprinsă, gătite cu bijuterii grele, în aşteptarea vizitatorilor. Fundăturile înguste, şui, strivite de zidurile masive, fără ferestre, erau scăldate de o paloare ce se legăna fumurie spre capetele ştirbe a balcoanelor şi gangurilor misterioase, urcate spre cer. Amanţii rămăseseră desigur la malul apei, aşteptând cruzimea zilei, să-i gonească în mansardele cu perdelele lăsate.

Vasi reveni la scaunul scund de piele şi prinse într'o singură mişcare tarakul între picioare, înţepenindu-l pieziş sub tălpi, proptindu-se cu tot trupul său greoi, pe călcâi. Era un fel de pieptene primitiv de fier lucrat de mână, cu rădăcina colţilor sfredelită de-abea simţit în urechi de diferite mărimi. Sârma strivită de-abea trecea prin cea mai mare deschizătură. Piersanul o îndesă cu ciocanul şi plecându-se spre tarakul fixat solid, prinse capătul scurt, cu un cleşte greu şi bont. Muşchii i se încordară, tot trupul tresări ca sub apăsarea unei poveri enorme, nevăzute; închizând ochii, începu să tragă cu nădejde spre spate, cu mâinile întinse ca nişte otgoane ţepene, gata să plesnească.

Pe măsură ce urechile tarakului se îngustau, firul se subţia uniform, devenea mlădios şi moale, tot mai uşor de lucrat. Petrecut prin cea mai mică deschizătură, argintul căpătă subţiimea unui ac, devenind ca un fir viu de beteală.

Vraciul îl urmări din ochi, nemulţumit. In starea aceea putea fi întrebuinţat la împletirea filigramelor obişnuite, fără valoare artistică, din cele ce zac pe tarabele neguţătorilor din Tomis, pentru a fi vândute marinarilor şi vilegiaturiştilor fără gust din Bucureşti. Arabescul desăvârşit nu se putea îndoi decât în firul de paianjen, care de-abea se zăreşte în lumina amiezii şi lipit pe aur, îi dă o lucire mătăsoasă, ca viţele nevăzute din marmoră. Pieptenele era prea gro-

solan şi puţin rezistent pentru frecătură, bortă îngustă s'ar fi lărgit dela primii centimetri.

Vasi îl înlătură ca pe o unealtă credincioasă, dar nefolositoare. Surâzând de plăcere, ridică de pe căptuşala de atlaz a unei cutiuţe un rubin sângeriu, puţin mai mare ca un sâmbure de rodie şi prinzându-l între degetul gros şi arătătorul mâinii stângi, se strădui să-i distingă înţepătura nesimţită din mijloc, Lumina era prea slabă. In candela de moschee mucul neîngrijit pâlpâia ca la presimţirea răsăritului şi se înneca într'o fluturare roşie, fumurie, sfârâind în ulciu.

Aprinse o lampă mare cu un umbrar de pergament şi acum argintul fu petrecut prin rubin şi întins cu grijă pentru ultima oară. Deveni atât de fin, încât ar fi putut fi urzit într'un vesmânt sever întunecaţi, ca tunica în care lucrase el, şi nu i-ar fi dat decât o blândeţe neînţeleasă, însufleţind nevăzut borangicul.

Vasi închise filigranul gata de a fi lucrat şi se spălă într'un lighean cu smalţul sărit, săpunindu-se îndelung şi ştergându-se, până-ce mâinile îşi reluară albeaţa obişnuită. Se simţea odihnit, viaţa se ridica în el neînfrânată, cu irezistibila putere a zilei.

Semne tot mai stăruitoare din prag arătau că soarele pusese stăpânire de mult pe straja cerului. Deschizând larg uşa, o lumină curată şi limpede goni întunecimea în colţuri şi seninul străveziu se bolti peste vârfurile cetăţuilor din Tomis.

N'avea vreme de pierdut. Traversă şirul de antichităţi, încercă zăvoarele dosnice şi întinse pasul grăbit pre nenumăratele treburi ce-l aşteptau în dimineaţa aceea. Avea de gând să purceadă cât mai neîntârziat la temelia barului şi nu înţelegea să lase nisipul timpului să se scurgă, după importantul eveniment, petrecut într'un gang în seara precedentă, la ora când deobiceiu părăsea bazarul.

Visarea şi taina nopţii se împletea cu febrila activitate a zilei în partea răsăriteană a Constanţei. Printre giganticele aşezări din poale, duduind de cereale şi

mărfuri se vedeau oameni mici făcând coadă lângă ospătăriile ambulante, învestmântați în aburul ciorbei de burtă, cu strachina în mână. Tomitanele mai sărace, plecate din noapte să liciteze căpățânile ieftine de vacă din piața Chiliei, se întorceau cu ciolanele însângerate, amestecate cu ștevie și cu lipii. Localurile trăgeau obloanele, pregătindu-se a înfrunta soarele orbitor și căldura amiezii, și toate căruțele, măgărușii, oameni cu coșuri enorme în spinare, se scurgeau într'un șuvoiu nesfârșit, dinspre poarta cea mare spre beciurile încăpătoare ale depozitelor de coloniale, zorind să nu-i apuce fierbințeala.

Vasi părea mai liniștit ca oricând; ochii-i erau mari și pătrunzători, învăluiți de cearcănele negre ce le dădeau o ușoară tristețe orientală. Statura-i înaltă și strălucită trecu spre hotelul unde trăgea de obiceiu Hemcea, fără a da vreun semn negustorilor puși la pândă că ar face o plimbare deosebită de cea a altor zile.

S'ar fi putut totuși ca, în ultima clipă, cambuzierul să dea înapoi, năruind tot planul. Avea de-aface cu un om nehotărît, din cei care primesc în grabă o propunere, însă nestatornici, se leapădă la prima încercare, fie din teamă sau numai din lene. Braia, de pildă, văzându-se amenințată, îi va șopti la ureche tot felul de intrigi și minciuni, sfătuindu-l împotriva adevăratului său interes, să nu facă tovărășie cu rivalul Castelului. Femeia asta nu s'ar fi dat în lături să profaneze cele mai sfinte sentimente între tată și fiică, învățând-o pe Cristina verbe meșteșugite. Nu putea prevedea ce-o să facă numai pentru a-i încurca socotelile și de-aceea se impunea să-l vadă numaidecât pe cambuzier, să-i vorbească și să-i liniștească temerile, neslăbindu-l o clipă din ochi.

Dacă Hemcea n'ar fi semnat, în ziua care urmă nopții însângerate, actul de vânzare și toate obligațiile, s'ar fi putut să privească cu ochi înspăimântați cocoșul sacrificat pe piatra de temelie a varieteului, să fie ză-

păcit de încurcături, să se teamă de un conflict deschis cu foştii asociaţi al bazarului şi poate să prefere fuga de ultima clipă, greutăţilor.

Pe de alta îi convenea lipsa-i de răspundere, căci un om în toată legea, cu personalitate, ar fi vrut să-şi impună propriile-i păreri şi atunci ar fi fost greu de condus. „Ciudat că trebue să lucrezi cu oameni pe care poţi pune mai puţin temeiu", gândi, intrând pe sub gangul murdar al hotelului *Mulguri,* şi împunse cu bastonul portarul somnoros ce moţăia pe un scaun, cu mâinile în poale.

— Ce e? horcăi omul, suflând mustele depe buze.

— Du-mă la Hemcea vaporeanul, şi grăbeşte-te!

Dar portarul interesat o clipă, îşi trase şapca pe faţă, învăluindu-se din nou în vălul dulce al picotelii.

— Nu-i! şopti rugător, strâmbând gâtul ca o găină ce suferă de căldură.

— A plecat în cursă? întrebă Vasi fără să se mişte, privindu-l cu desgust.

— Nu cred să fi plecat, mârâi cel de pe scaun, desgolindu-şi iarăşi ochii roşii, inexpresivi, fără niciun respect pentru vestmintele bogatului zaraf. — O fi la tractirul *Amoraşi,* de nasul unui soldat bătăuş ca el sau la baie. Prietenul tău dă bacşiş şi crede că are dreptul să-ţi înmoaie oasele când vine beat. Are noroc că sunt bătrân, dar am să-l pun pe fecioru-meu să-i tragă o sfântă de bătaie, să ţină minte.

Vasi îşi zise că o fi înoptat la Braila, unde se înapoia câteodată seara cu Cristina şi plecă după ştiri spre Faleza Genoveză, la poalele căreia era digul cel mic, unde pescarii din Lazul aduceau din noapte peştele la piaţă. Coborî treptele mărunte de piatră şi când ajunse lângă mare, privirile i se odihniră pe apa limpede şi curată ce se prelingea cu un plescăit sec în despicăturile negre ale blocurilor.

La capătul digului murdar, cu mulţime de peştişori striviţi şi însângeraţi, putrezind lipiţi de piatră, cu grămăjoare viermănoase de nadă — midii pisate

cu miez de pâine şi coji de garizi uscaţi, scuturaţi de briza domoală — se afla o lotcă uriaşe şi cătrănită ca un şlep, cu două vâsle mai mari de înălţimea unui om, frânte în oglinda mării. Valurile fleşcăiau slab în jurul coastei nemişcate şi se fărâmau fără sgomot de muchea joasă a digului.

Un pescar răschirat solid pe coastele lotcei asvârlea cu un tarbuc scurt, grămezi însufleţite de scrumbii pe piatra goală, deşerta această pradă vie încă, ce se svârcolea şi căsca în şiroaele verzui şi băloase. Alături aşteptau goale două lăzi pline de mâzgă, cu gheaţă pisată şi lângă ele brâul alb de lână, pe care pescarii îl încing cumpănindu-se la vâslit.

Vasi se opri la oarecare distanţă, căutând să nu-şi murdărească tălpile de muşchiul vâscos. Se propti bine pe picioare şi ducându-şi mâinile la gură, strigă cu o forţă nebănuită:

— Hei, om bun! Nu ştii dacă Hemcea, cambuzierul, a dormit la Castel?

Pe carul se opri din svârlit, lăsând ca tarbucul să şiroească perle străvezii în apă şi menţinându-şi echilibrul după clătinăturile bărcii, întoarse capul spre ţărmi.

— N'am de unde să ştiu, răspunse trecându-şi mâna prin părul încleiat. Noi din dreptul farului ne-am despărţit. Eu am adus peştele ăsta la vânzare, iar ceilalţi cu năvoadele s'au întors în Lazul. Il cunosc pe domnu Hencea, da dacă-a fost sau nu la Castel, nu pot să spui!

Apoi îşi văzu de treabă, având grije ca scrumbiile să fie aruncate destul de departe pentru a nu sări peste muchea digului.

Vasi făcu calea 'ntoarsă, profund nemulţumit de dispariţia viitorului patron ce trebuia să semneze actele de proprietate, când pescarul îl chemă din urmă. Zărise o lotcă desprinsă dinspre plaja Agigea care îmbrăcă ca o suveică azurul mării; plutea uşoară, de-a-lungul malului înalt, cufundat încă în amorţeala nopţii.

In dreptul pinilor maritimi dela Omurgea, se zări mai lămurită, şi tapetul de fire arămii şi colb sângeriu pe care soarele îl arunca printre crengile ţepoase în apa molcomă, fu întins de dâra scăpărătoare ca o fâşie de metal, pe care lotca o trăgea după sine. De-aici ar fi putut s'o apuce direct spre ei, trecând pe lângă capătul digului Carol I, însă dintr'o prudenţă greu de înţeles, conducătorul dela cârmă o îndrumă tot pe de margini; ocoli dunele cartierului Vii, trecu pe lângă apele puţin adânci din „cimitirul vapoarelor" şi strecurându-se prin rada aglomerată de cargoboturi fremătătoare, de şalupe cu motor, de caice, se apropie lângă Faleza Genoveză, purtată de o boare înceată ce-i umfla singura pânză greoae şi uşura vâslitul celor doi pescari.

Era tot atât de încăpătoare, ca tovarăşa cu scrumbii, plină de un grup de oameni cu privirile ţintă spre mal, îmbrăcaţi în cămăşile de in grosolan, aşa cum veniseră depe mare. Mulţi aveau încă vestoanele ude, mâinile murdare de catran şi solzi.

De greutate, lotca se cufundase ca un butoiu şi vâslele, pânza rotunjită de-abea reuşeau s'o poarte spre cheiu. Pescarii părură cuprinşi de o grijă deosebită pentru acostare şi nu dădură vreo atenţie Persanului dela câţiva paşi, cu şalul de aur şi cuca împodobită cu pene de păun. Atamanul, cu părul alb, se întinse, strângând cu lovituri pânza pe catargul nerinduit, ceilalţi se ridicară în picioare, ca la pregătirea unui ritual straniu în limpezimea de rai a dimineţii.

Vasi zări câteva lumânările străvezii în pumnii uriaşi. Pe crivacele largei lotci, două blăni de scândură, bătute ca o targă, purtau un om întins pe spate. Lopătarul roti cu grije vâslele, cufundându-le fără sgomot, ca şi cum ar fi ţinut să nu tulbure privegherea adâncă a celorlalţi. Dintr'odată prova se lovi înăbuşit de piatra digului şi oftatul acesta aspru îi făcu pe toţi să se cutremure.

Camaradul de pe mal rămăsese mut de uimire lângă

Persan, privindu-şi camarazii cu mâinile 'ncrucişate. Ştia bine că la năvoade n'avuseseră niciun accident; marea era lină şi după despărţire îi urmărise cu privirea până acostaseră la rădăcina stâncilor Agigei. Dacă ar fi murit vreun bătrân din Lazul, se 'nţelegea dela sine că ar fi fost înmormântat în cimitirul mic de lângă pâlcul de oţetari, nicidecum în dreptul cartierului desfrâului şi nesocotinţei.

— Prinde-o! strigă atamanul şi aruncându-i fără explicaţii funia, se ghemui cu mâinile de baş, gata să sară pe ţărm; lotca fu priponită în scoaba de fier, ca repeziciunea curentului, foarte puternic în partea farului Genovez, să nu-i târască spre lespezi. Pescarii coborîră în şir după bătrân şi aşteptară tăcuţi pe două rânduri, fără a lua aminte svonurile agitate dinspre port sau la străinul cu tunică brodată dela doi paşi. Se făcu atâta tăcere că se auzi scrâşnetul lotcei adusă de-a-lungul digului şi pocnetul sec a celor două vâsle, când fură aşezate pe fund.

Unul din cei rămaşi în barcă se sui sprinten pe crivace şi apucă de subţiori, cu nesfârşită grije cadavrul, iar celălalt din îndoitura genunchilor, privind îndărăt să vadă unde calcă. Era vorba, probabil de-un înnecat, căci hainele stăteau răsucite şi ude, murdare de nisip noroios.

— Grăbiţi-vă, murmură cineva. Să nu ne apuce căldura.

Când fu ridicat, mijlocul i se frânse greu şi braţele fără viaţă căzură în lături, frecându-se de coastele sătrănite. Mortul împungea cu unul din picioare; trebuî ca ciotul fără labă, să fie îndoit, căci se împiedeca printre bănci şi-i stingherea. Intre timp câţiva suiră targa pe umeri şi cu multă grije, luminaţi ca marmora de soarele pontic, îl întinseră din nou şi-i acoperiră faţa cu o fâşie de velă.

Vasi nu mai putu răbda. Cu riscul de a-şi umple de smoală ceaprazurile tunicei, veni lângă mort şi fără a-i atinge zăbralnicul priyi îndeaproape fruntea

mânjită cu nisip, apoi îi ridică pantalonul, până descoperi în întregime proteza primitivă de lemn.

— Unde l-aţi găsit? întrebă scurt, întorcându-se spre oameni. Aş putea să jur că înecatul vostru e Terzi, frizerul cu dugheană lângă intrarea portului.

— Ne întorceam cu peştele ăsta care-l vezi dela Saman şi pregăteam să suim lotcile pe plaje, când am dat de Simeon, povesti unul rămas în urma procesiunii ce pornise pe dig. Eu l-am văzut întâi, cu ochii mei şi mi s'a părut că prea stă ţeapăn. „Să ştiţi c'a murit", zisei oamenilor şi săririm să-l ridicăm, când colo, pribeagu dădea de ştire pe limba lui că a descoperit o taină. Ferească Dumnezeu de dambla! Mortu' se clătina cu capu în apă sub ochii lui şi Simeon stătea înţepenit ca şi cormoranul când pândeşte scrumbia, fără să-şi clatine un fulg. Numaidecât am bănuit că e Terzi, frizerul. Cine altul mai are picior de lemn?

— Aţi anunţat poliţia? întrebă Vasi cu glas tare.

— Crezi c'o să avem încurcături? se opri şi atamanul. — Implinim o datorie creştinească. E cu supărare dacă-l ducem la casa lui?

— Bine aţi făcut, murmură Vasi, simţind nevoia a fi singur. — Dumnezeu să vă dea după inimă.

Rămase în urmă, cufundat în gânduri, încercat de o copleşitoare tristeţe, cu toată platoşa de oţel a dialecticei lui Zooroastru. Parcă prevăzuse aceste îndoieli, se pregătise şi se călise la focul argintului, pentru a înfrunta cu nepăsare urmările măsurilor sale de securitate.

Pe neaşteptate îşi aminti de scopul venirii pe dig şi începu să alerge cu greutatea celor şaizeci şi cinci de ani, după grupul ce se depărtase simţitor şi ajunsese aproape de pajiştea cu tufe de smochin.

— Hei, voi din Lazul! îi chemă cu suflarea întretăiată. A mai văzut cineva mortul?

— Cine doar? Venim din Lazul.

— Femeile... au aflat?

— Nevestele noastre erau treze de mult. Se 'nţelege

au coborît să aducă tămâie. Am rostit acolo câteva rugăciuni şi-am fi adus şi preotul, dacă n'ar fi fost plecat. Astea s'au întâmplat acum un ceas.

— Da Braia... Braia ce zicea? Stă aproape de ţărm şi o ştiu femeie milostivă! grăi Persanul cu un sarcasm dispreţuitor zugrăvit pe faţă.

— Eh, ce să zică? făcu bătrânul. Ea ne-a ajutat mai mult, că e femeie pricepută şi ştie rosturile orăşenilor... Îi părea rău, că-l cunoştea de-aproape pe răposat, de pe vremea când domnişoara Cristina era venită de curând în Lazul.

— Hemcea nu-i pe-acolo? mai întrebă Vasi, nemulţumit de părerea de rău a castelanei.

— Nu, nu l-am văzut, răspunseră oamenii, păşind mai departe.

Curioşii începuseră să se-adune din port. O grămadă de ştrengari lăsaseră barbutul şi coborau în fugă, ţipând cât îi ţinea gura, iar femeile ieşiseră în balcoane şi plecate peste lăditele cu mixandre, puneau mâna streaşine la ochi.

Amănuntul cu Braia nu-i plăcea câtuşi de puţin. Marea îşi găsise să svârle însângerata taină, drept la poalele Castelului, de unde o femeie îi urmărea cea mai mică greşală să-l înfunde.

Scoase mătăniile şi începu să le ţăcăne fără interes, apoi, ajuns la ciucurele de mătase, le îndesă la loc, nefolositoare. Ceata pescarilor începuse să urce cu Terzi spre dugheană prin mijlocul mulţimii lacome de întâmplări, ce aruncase sacii, biciurile, tacurile din mână, ca să vadă înecatul.

Hemcea trebuia neapărat găsit. Poruncise meşterilor zidari să aştepte pe teren isprăvirea vânzării — proprietarul era un morar îmbogăţit din Palaz — ca să înceapă numaidecât lucrările. Ar fi fost cât se poate de neplăcut ca Braia luându-i-o înainte şi profitând de slăbiciunea cambuzierului, să-i pună în faţă moartea lui Terzi, împingându-l să se retragă din plănuita întreprindere.

Dacă el, deprins să contemple sigur de sine nenorocirile fulgerătoare abătute asupra oamenilor, şi fusese impresionat de putreziciunea gălbuie şi puhavă a înecatului, dar inofensivul cambuzier cum va privi oare lumea nesigură în care urma să-şi facă intrarea şi pe care o cunoscuse până acum la suprafaţă, fără acele legături ce ascut simţurile, stârnesc patimele şi împing la cruzime? Cu siguranţă că ştirea se împrăştiase ca vântul în cartier, dacă n'o şi fi ajuns la urechile singurului om ce trebuia s'o afle cât mai târziu; toţi leneşii vor comenta la infinit amănuntele născocite ale morţii frizerului, zăpăcindu-l cu tot felul de presupuneri. Trebuia găsit cât mai grabnic şi împiedecat să rămână singur; de o oră, morarul din Palaz şi avocatul aşteptau la tribunal cu actele făcute, zidarii pierduseră de sigur răbdarea.

Vasi ocoli procesiunea pe o stradelă lăturalnică, una din acele văgăune întortochiate şi murdare unde soarele pătrunde arareori şi ceamurul se scorojeşte la umbra balcoanelor şi şoproanelor pentru sacale sau lăzi vechi. In strada Traian prosopul dela frizerie aştepta nemişcat în azur, apropierea stăpânului său temut şi para de foc a soarelui încingea din nou pietrele căldarâmului, chinuind tălpile rarilor trecători. Toate prăvăliile şi stabilimentele intraseră în somnul adânc al amiezii, numai barul lui Marcu avea uşa dată de perete şi un cântec de beţiv făcea câte un câine întârziat în arşiţă să privească, milogindu-se, din prag.

In penumbra localului ruinat, unde rareori mai intra cineva, îl întâmpină un cor de sforăituri pe diferite tonuri şi înjurăturile grozave a unui beţiv pe jumătate adormit. Acestea erau urmele unui chef straşnic, continuat toată noaptea. Două mese zăceau răsturnate cu tacâmuri cu tot şi peste ele câţiva marinari străini, beţi morţi, sforăiau pe întrecute. Furiosul avea încă ochii deschişi şi svârcolindu-se în învălmăşeala de bocanci şi tricouri dungate, neputând să terorizeze pe cei

din jur, amenința, aruncând peste capetele supuse o îmbelșugată ploaie de blesteme.

Pe sumbrul câmp de bătaie, doi oameni rezistaseră: Marcu, cocârjat, galben și înfofolit cu un șal soios, cu toată căldura de iad, arătând mai prost ca niciodată după noaptea pierdută cu supravegherea beților, încăpățânându-se să nu scape prilejul de a primi în pumn grămăjoara de poli, tot mai rară, și Hemcea însuși sprijinit de tejghea, umblând să soarbă romul din paharul înalt, fără a-l apuca cu mâinile. Era ciudat să vezi figura gravă și bărbătească a cambuzierului, care căpătase o asprime de neuitat, preocupat de joacă. Privea îndelung lichidul tot mai scăzut și nu se întorcea decât pentru a copleși cu disprețul său mut pe camarazii netrebnici, fără demnitate; s'a mai văzut marinar să nu reziste băuturii?

— De două ceasuri umblu după el! șopti Vasi apropiindu-se de barman. Spune-mi Marcule, când a intrat în bar?

— Să vezi c'am avut dreptate, chioti Marcu plecându-se la urechea noului venit. Ieri dimineață nu ne-ai dat crezare când îți tocam că ai de-aface cu un netrebnic și un fluieră vânt așa cum era acum douăzeci de ani. Aproape ne-ai dat afară din bazar. Uite, privește bine cu cine faci afaceri și cui te încredințezi, în loc să lucrezi cu oameni siguri ca mine și Terzi.

— V'am mai spus ieri, protestă Vasi cu vădită neplăcere, că Hemcea nu este pentru mine decât un aliat împotriva Braei. Crezi sau nu, te privește. Acum răspunde-mi ce te-am întrebat.

— De-aseară s'au așternut pe băutură, haimanalele. Nu mă interesează dacă omul tău face-o para chioară; vorba-i, are bani să plătească? Mereu se laudă cu prietenia zarafului și a scăpat vorbe cărora nu știu dacă să le dau crezare.

— Va plăti! făcu Vasi cu mâna pe inimă. Omul spune mai multe prostii la un pahar de vin, decât ierburile svântate de-o turmă. Hemcea e clientul meu și

nu obișnuiesc să-mi bârfesc mușterii, sau să le măsor vorbele adresate prietenilor, dar pe Satan, are capul mai sec ca o maimuță.

— Un contramaistru mi-a spus că ține depuși mulți bani, încercă a-l iscodi Marcu, cu toate că în cearta ce avusese loc cu o zi în urmă, mutul zaraf negase că Hemcea ar avea cont în bazar.

— Nu cred! oftă Vasi, privindu-l cu sinceritate adâncă în ochi.

Marcu profită de moment, să strecoare iarăș o amenințare de-abea tăinuită în buchetul unui elogiu.

— Cu toate neînțelegerile, dumneata ne ești un prieten vechiu și neprețuit. Dece să ți se 'ntâmple vreo neplăcere din cauza lui Hemcea? Nimeni nu înțelege ce ai cu acest coate goale!

— Vezi că mă gândesc mai departe de pragul bazarului meu, se 'ncruntă Vasi, ridicând voea, indignat de atâta lipsă de tact. — Poate vrei să mă convingi să renunț cu totul la lupta cu Braia și să trag pentru totdeauna zăvorul bazarului. Ce-mi aduc vechiturile decât impozite? Știi bine din ce trăim și cât sânge rău ne face femeia blestemată. Pentru mândria voastră neîntemeiată să mă predau cu mâinile legate la vârsta mea? Poate-ați vroi ca ultimul neterbnic din Tomis să-mi arunce noroi în barbă! Asta urmăriți! Sau nu mai știți ce e prietenia?

Marcu se învenină de indignare, ridicându-și cu o smucitură posacă otreapa de pe ochi, descoperindu-și fruntea pleșuvă, înegrită ca de funingine. Pupilele aprinse gâlgâiau de aceeaș furie surdă, pe care o fiară aruncată în groapa ruinei, o are pentru trădătorul dela buzele capcanei.

— Iată cine vorbește de prietenie! Crezi că noi (Hei, nu se știe cu ghiarele tăiate, gândi Vasi. — Tare-aș vrea să-i văd fața când...) eu cu Terzi, n'avem dreptul după atâta amar de vreme să știm? Ieri aproape ne-ai gonit din bazar.

— Ieri m'ați insultat cu tot părul meu alb și mi-ați

aruncat cuvinte pentru care ar fi trebuit să nu vă mai vorbesc niciodată. Iată că le-am uitat şi-am intrat de a doua zi în barul tău. Nu 'nţelegi că dacă-l convingem pe vaporean s'o ia pe Cristina din Laz Mahalé, femeia va fi moartă de durere, căci mai de grabă şi-ar tăia o mână decât să se despartă de fată? Atunci în culmea mâniei va face o faptă nesocotită şi nu se ştie dacă nu putem folosi prilejul să scăpăm de-abinelea de ea sau s'o alungăm pe veci în Castelul dărâmat. Recunoaşte că faţa lucrurilor se va schimba...

— Pentru mine nu se va schimba, clătină Marcu din cap şi-şi duse mâna osoasă lângă frunte, căutând să-şi smulgă greutatea dârză, care-l îngropa tot mai adânc în întunericul chinuitor. De-ai şti cum am vegheat toată noaptea! A trebuit să le 'ndur veselia lor besmetică. Pe timpuri n'ar fi îndrăznit. Altădată venea şi Terzi când aveam muşterii. Unde naiba o fi umblat noaptea asta? Nu mă lăsa Vasi, mai trimite-mi clienţi, cel puţin, dacă n'ai încredere în afaceri.

— Văd că nu duci lipsă de clienţi, zise Vasi, privindu-l îndeaproape şi se gândi. „De)acum e sfârşit. Nu va trebui să mă ocup de barman".

Vorbiseră pe şoptite, aplecaţi unul spre altul. Hemcea era atât de cufundat în jocu-i fără rost, că nici nu simţi sguduitura Persanului. De-abea când paharul i se ridică, smuls de o mână îngrijită, privi în sus, uimit şi bine dispus.

— Ce vânt, jupâne Vasi?

— Cum, ai şi uitat? şopti dojenitor zarafu, acoperindu-l cu tot trupul măreţ, ca Marcu dela contuar să nu-i poată vedea nici mişcarea buzelor. — Avocatul şi vânzătorul ne aşteaptă de două ceasuri şi dumneata chefueşti în localul ăsta, care-ar compromite cel mai venerabil bătrân şi unde nu trebue să mai calci. Eşti sau nu hotărît să cumperi locul?

— Locul? A... desigur. Am plecat! La drum!!

— Niciun cuvânt, îi suflă Vasi.

— Prea mă crezi... se indignă cambuzierul, însă tre-

când pe lângă barman nu putu să nu-şi privească asociatul peste umăr, poruncindu-i aproape:

— Plăteşte-i! Eşti mulţumit? se adresă Marcului, umflându-şi pieptul cu greutate, apoi la amintirea unui gând nostim isbucni în râs. — Haide, haide, mărturiseşte că ţi-era frică să nu plec neplătit! Veghea ta aş socoti-o o insultă, dacă nu m'ai fi binecuvântat odată cu ceva parale! Plăteşte-i mai repede că mă sfâşie. Uite ce ghiare îmi întinde!

— Are cont la mine, explică iute Vasi, târându-l de braţ.

Marinarul treaz încercă să se ridice din grămada de trupuri secerate de coniac şi neputând scăpa din lanţurile sclaviei comune, îl ameninţă cu pumnul strâns.

— Marinari de apă dulce, făcu Hemcea cu dispreţ când fură afară. Acum sunt al d-tale!

Pentru a câştiga timp şi a-l duce pe viitorul proprietar pe locul său fără ca Marcu de peste drum să observe ceva, Vasi se întoarse pentru a doua oară spre digul pescarilor din poalele falazei Genoveze, într'o indispoziţie vădită, ce-l împiedeca să vorbească.

Pe strada Traian, întâlniră mulţimea adunată în faţa frizeriei lui Terzi şi Hemcea, rămas o clipă zăpăcit, vru să se 'ndrepte într'acolo; zărise şi câţiva pescari din Lazul şi găsea nimerit prilejul să se intereseze de Cristina, să-i comunice noua sa poziţie socială, de proprietar în Tomis şi s'o vegheze mai îndeaproape, deoarece întreţinerea fetei nu l-ar fi stânjenit acum când era bogat şi exercitarea autorităţii de părinte i se părea un privilegiu firesc vârstei sale.

Vasi îl trase de mânecă. Cu siguranţă, zise el nepăsător, lumea s'a strâns în jurul unui predicator protestant din misiunea engleză sau suedeză, oameni şterşi ca şi credinţa lor, ce împart broşurele la sfârşit, nimicuri pe care se bat ştrengarii. Cât despre Terzi, dacă ochii bătrâni nu-l înşeală, îl zărise coborând spre port în dragostea-i neghioabă de vapoare. Dacă

avea să comunice ceva Cristinei, o va chema printr'un om de-al bazarului dela Castel. Vorba despre ea, i se părea cât se poate de nimerită.

— Frumos că te interesezi de fiica ta, grăi mulţumit, încurajându-l. E păcat ca Cristina să zacă îngropată în paragina Castelului, la o vârstă când locul i-ar fi în mijlocul oglinzilor şi luminilor, demne de frumuseţea ei. Destul Braia v'a ţinut despărţiţi şi a băgat tot felul de intrigi să vă înstrăineze! Ca tată, ai dreptul să te bucuri, la vârsta când cobori culmea vieţii, de tinereţea şi voioşia copilei tale!

— Drept, recunoscu Hemcea, cu un val de căldură pentru omul ce-i veghe atât de bine interesele şi chiar nevoile sufleteşti. Persanul îi întărea convingerea că copiii sunt şi ei datori, la rându-le, să ajute părinţii în vârstă. E fata mea şi se cuvine, în loc să stea la o străină, să-mi împărtăşească grijele. Am s'o iau dela Castel!

Vasi nu mai insistă, să nu jignească marinarul de carieră, care făcea atâta caz de onoare, însă văzând că Hemcea consimte cu dragă inimă ca cineva de încredere să-i învârtească afacerile şi el să piardă timpul cum l-o tăia capul, adăugă numaidecât că „ar fi cea mai frumoasă patroană din Tomis. Am face din ea o adevărată prinţesă", proect ce încălzi inima de monarh a cambuzierului.

Pentru a da vreme Marcului să-şi mături străinii din bar şi să se ducă la culcare, trăgând obloanele, propuse să meargă la baia turcească de pe strada Argonanţilor. Tomitanii veneau la baie pentru a flecări, a întâlni cunoscuţi şi a-şi pune sângele în mişcare; negustorii graşi se înviorau şi-şi căutau datornici, înainte de prânz.

Primiră amândoi coifle de săpun, lăsară garanţia cuvenită şi urmând cele două băieşiţe în şalvari gălbeni, cu părul şi unghiile cănite, pătrunseră în uriaşa bazilică de piatră, prost împărţită ca toate caselo

vechi turcești, cu frânturi de ziduri în loc de coloane și cu bolovanii legați cu lut bătut.

In mijlocul acestui țarc de piatră neluminat, plin de un abur des și fierbinte, era o dulbină, pe marginea căreia, cu picioarele muiate în apă, câțiva mușterii goi discutau, în timp ce vreo trei, patru, întinși pe un fel de targă joasă, gemeau de plăcere sub pumnii băieșițelor vânjoase.

Noii veniți se lăsară desbrăcați, culcați la marginea bazinului, până ce aburii le înroșiră pielea, apoi fiecați cu spumă de mare, uscați cu prosoape aspre și din nou lăsați pradă aburului. Schimbară icnind câteva cuvinte și văzând cât de greoiu răspundea Hemcea, Persanul făcu un semn și Turcoaica începu să-l frământe din încheetura degetelor, ca pe un aluat. Pălmuit, lovit cu umerii de piatră, aruncat în apă și tras de păr, Hemcea reuși să se mai trezească din mahmureala băuturii.

Fură îmbrăcați cu grije, primiră urări îndemânatece din partea băieșițelor și toate astea pentru treizeci de lei, socotind și bacșișurile.

Acum urcară din nou în fața barului demodat și cotiră pe madianul din față, de-asupra portului, în acelaș loc, unde cu ani în urmă, după ce cheltuise banii împrumutați de Marcu, pelerinul dela vămile închipuirii solicitase milă zărafului și acesta învestmântat în blănuri și briliante, măreț, cu aceeaș cumpănire pe care oamenii obișnuiți o capătă numai la bătrânețe, îl trimisese la Braia, trădătoarea. Persanul rămăsese la fel de bogat, dar nici Hemcea nu mai trecea drept un vagabond fără greutate în cartier, ci un om inițiat în tainele societății, care discuta pe picior de egalitate cu asociatul de afaceri. „De ce m'o fi adus aici?" gândi nedumerit, lovit de asemănarea zâmbetului sobru, dar triumfător — exprimând puterea creatoare și satisfacția reușitei — cu expresia chipului de pe o zi însorită, cu optsprezece ani în urmă,

când își pusese toată nădejdea în mila influentului tomitan: „Ce-l leagă de petecul ăsta de țărână?"

Terenul era consolidat la buza râpei de culoarea fierului ruginiu, cu o terasă de stuh împletit, de pe care se vedeau digurile înfipte în inima mării, golful închis de peretele răpănos, până la stâncile negre, colțuroase ale Agigei și satele mai îndepărtate, ca petice de năvod sclipitor de apă, tras pe țărm la Eforia, Tekirghiol, Carmen Sylva, până la șoprul de miniu al farului Tuzla.

Marea vibra aprinsă de albăstreală sinelie în care rătăceau zig-zaguri albicioase, ca niște fulgere netrebnice, calcinate de ucigătoarea fierbințeală a soarelui răsăritean și în marginea ei cheiurile furnicau de lume, vătafi cu căști albe, coloniale, negustori de dulciuri cu colacul arnăuțesc, vameșii cu șepcile kaki, înzorzonate, șiruri de hamali cu sacii în cap, urcând și coborând necontenit punțile svârlite de-asupra apei. Iar Tomisul domina toată frământarea, o conducea din birourile marilor companii de navigație, din clădirea cenușie a S. M. R.-ului, unde se pune la cale politica maritimă și comercială a României, un adevărat Stat Major, acoperit de glorie, mintea și prețul bunurilor de jos, comandament unde știai că se vor da misterioase lupte de influență.

Dacă până în clipa aceea Hemcea nutrise pentru tomitani disprețul neînțelesului, batjocoritului, de-acum începu să uite și să iubească locul fostelor desnădejdi. Oare de copil, în Caraomer, nu dorise zidurile groase înfipte în râpă, geamurile colorate, țarabele, până și marmorele sfărâmate ale Grecilor? Se gândi cu emoție la primele zile când venise în cartier. Pierdut în forfota străzilor înguste, era un necunoscut oarecare, înghiontit până și de cerșetori. Eh, *pe atunci* nimeni nu-l băga în seamă. Acum — e adevărat poate și în urma faptului că oamenii îl văzuseră la braț cu Vasi, prietenul lui — mulți îl salutau până în pământ și-l invitau în prăvălii la un păhărel,

cerându-i cu încredere informații despre mersul lirei englezești sau aurului, svonuri despre posibilele importuri masive care să sdruncine piața. Auzind că are strâns un frumos capital, mulți încercaseră să intre în combinații comerciale însă propunerile lor erau meschine, lipsite de măreția adevăratelor lovituri. Din punctul acesta de vedere, Vasi, prin ideile sale generale, văzute în mare, purtând pecetea aceloraşi rădăcini vânjoase, era singurul ce-i impunea respect şi pe care, dintr'o nelămurită conştiință a propriilor slăbiciuni, a lipsei de țintă în calea vânturilor, l-ar fi primit ca suzeran.

Neslăbindu-l de braț, fixându-l cu o gravitate care arăta că acordă o importanță neobișnuită acestei discuții, Vasi începu să-i vorbească cu gesturi largi, îngreuiate de aurul veştmintelor. Arătă toată frumusețea locului, solidaritatea tomitanilor, mirajul ciudat şi binefăcător ce atrăgea acolo sus pe marinarii străini şi-i făcea să-şi risipească plini de fericire, solda strânsă dela Stambul şi Pireu.

— Ascultă bine, zise Vasi. Când împăratul sau măgarul apucă trufaş pe-un drum greşit, ocara cade asupra conducătorilor care merg alături de ei. Precum marinarii au nevoie de distracții, aşa şi d-ta cred că ți-ai dat seama cât de grea e viața pe mare. Mazăre bătută şi... celelalte. Aş avea tot interesul să te țin până la adânci bătrâneți în cambuză. Ce câştig dacă cobori pe uscat? Pierd, nimic altceva. Insă ca prieten îți spun: nu mai merge, trebuc să te stabilești undeva, să trăești în rând cu lumea!

Hemcea, pentru care visurile tinereții şi luptele disperate date pentru a scăpa de temnița Constanței şi a se vedea cât mai departe de țărm, oriunde, ajunseră simple amintiri palide, fără însemnătate, se grăbi să-l aprobe.

— Pe cinstea mea dacă n'ai dreptate. Sint şi eu că... mi-am făcut datoria. Cred că nu mi-am pătat numele,

ce zici? Alții la rând, pentru noi odihna... să învățăm pe alții.

— Hei, dumneată ești fericit, ai bani! grăi Vasi, aruncându-i în ochi o punte tainică, știută numai de ei, nesinchisându-se de legile și morala restului de oameni. Lăsă limbajul diplomatic și cu bunul simț al omului de lume, ce cunoaște potrivita întrebuințare a stilului, îi prezentă situația negustorește, cu voce scăzută și monotonă:

— In trei ani ai strâns atâta aur, cât n'ai fi făcut nici în o sută de marinărit. Mai mult decât visai. Suma la care se ridică depozitul dumitale este de trei milioane patrusutecincizeci de mii lei, valoare pentru care ai polițe în regulă. Dacă vei pierde încrederea în bazar și vrând să-ți retragi banii din afacerile comune, depunându-le la banca Vlasopulo sau Mănicatide et comp...

— Niciodată, strigă încruntat Hemcea.

— Admițând că i-ai depune la o bancă, continuă Vasi netulburat, îți vor aduce un venit anual de lei 103.500, căci niciuna din casele vechi, prezentând o singură garanție, nu-ți va oferi mai mult de 3% procente, banii ce nu-ți vor ajunge niciodată să trăești din larg așa cum se cuvine unui om de vârsta și cu trecutul dumitale. Ascultă-mă bine: ca pensionar toți vor privi cu nerușinare ca pe un cerșetor și nicio băiețiță n'o să vrea să-ți pună sângele în mișcare de teamă că n'o să-i dai bacșiș. Poate chiar eu voiu închide ușa bazarului celui mai neprețuit prieten. O, iartă-mă, dar un împărat, chiar cu înfățișare de lebădă trebue părăsit, dacă sfetnicii săi au înfățișare de vulturi.

Vasi tăcu o clipă întristat, apoi întrebă aducându-și cu greu aminte:

— Mi se pare... hm! n'a fost vorba și de o fermă, acolo la țară pe care-ai vândut-o?

— Banii i-am cheltuit demult, mărturisi Hemcea

nenorocit, simţindu-se foarte singur după nemiloasa mărturisire a Persanului.

— Ei, bine, pământul ăsta după câte ştiu, a aparţinut soţiei dumitale, făcând parte din actul dotal, împreună cu inventariul. După moarte, jumătate revenea de drept Cristinei, a cărei avere trebuia s'o tutelezi, nu s'o vinzi. Fata e majoră. Dacă Braia o va convinge să-şi reclame partea şi să te dea în judecată, pretinzând uzufructul din 1923 când spuneai că ţi-a murit nevasta, până astăzi, înseamnă că din capitalul depus la mine, ai pierde dintr'odată un milion jumătate sau poate mai mult, procesul lovind şi în onoarea dumitale, fără a mai vorbi că renta e pierdută şi că va trebui să mulţumeşti Cerului dacă-ţi vor da un loc colo, în Azilul marinarilor comerciali...

— A, nu, bâlbâi Hemcea. Aş vrea s'o văd şi pe-asta! După atâţia ani... atunci nu trebuie să mă liberez! Doar nu sunt bătrân. Nu dau zece mucoşi pe unul ca mine. O şterg din Constanţa şi nu mă mai vezi în vecii vecilor!

— Dimpotrivă, strigă Vasi triumfător. Te stabileşti aici, o iei pe Cristina dela Braia, ca fata să'nceapă să ţină la d-ta şi să n'aibă o afurisită care să-i bage în cap tot felul de intrigi, şi faci un varieteu cum am stabilit, întreprindere ce-ţi va întrei capitalul în câteva luni. Vei rămâne cu casa şi cu aurul curat. Nu-ţi place, o vinzi şi te duci la plimbare! Eu mă simt dator să te sfătuesc ce să faci cu banii pe care i-ai agonisit cu atâta trudă, cu prietenie pentru neputinciosul Hvaja al Wasiti. Cu afionul nu mai merge! Vezi bine că leul a început să scadă şi afacerile cu străinătatea se fac cu multă greutate. Nici nu s'ar putea loc mai nimerit pentru localul nostru, decât terenul acesta. Ai intrarea portului. Aci Hamanji Zadé, colo Sterie Dală, Româno-Americana, Salvamar, Loydul Maritim Român, Banca de Comerţ, Antoniadi. Pe-aici e drumul tuturor marinarilor şi neguţătorilor străini. Terasa pare destul de solidă şi-ai putea pune mese multe, umbrare roşii,

ioşcuri, de unde să se vadă noaptea luminile portului şi trecerea liniştită a vapoarelor.

— M'am îndoit adineaori de prietenia dumitale. rb ce sunt! făcu Hemcea, gâtuit de emoţie. Ah! Când oiu putea să recompensez ceeace-ai făcut pentru mine? i-am spus de la 'nceput că sunt gata să ridic un local ar chiar pe locul ăsta, zău nu-mi trecea prin minte!

Zidarii care rămăseseră de-oparte se apropiară la n semn al Persanului şi dădură toate lămuririle, spuând că materialele trebue să sosească curând şi ei u aşteaptă decât ordinele să 'nceapă săpătura temeiei. Bucuros că n'are să-şi bată capul cu nimic, Hemcea se duse la terasa de stuh lutuit şi-i încercă trăinicia cu piciorul, apoi privi bulamacii putrezi, unde e 'ndesiseră buruienile, puse un salahor să măsoare ăţimea cu piciorul; înviorat de imaginea Templului şi grădinilor suspendate, unde perechi de fericiţi îi vor proslăvi numele. cambuzierul îşi roti semet privirea peste clădirile învecinate, asupra cărora Vasi îl făuse atent. De-odată însă, vederea unei faţade foarte importante, peste care Persanul trecuse fără a se opri, esteji bucuria viitorului patron, atât de grabnic avântată.

Se apropie stângaci de prietenul său şi de-odată îşi păpătă anii, un vârstnic greoi, strâns într'o tunică veche, cam roasă, împovărat de o teamă tulbure, la aceala primei unde din sbuciumările şi satisfacţiile iitoare; îngrijorat, cu bărbia tremurătoare, arătată in cap spre taverna întunecată, rămasă ca o rămăiţă a mizeriei şi mâhnirei între atâtea clădiri noi, parcă ntr'adins, pentru a atrage atenţia oamenilor fericiţi.

— Dar Marcu? Şi Terzi? Inseamnă că barul lui...

Se mira cum Vasi, un înţelept, pe de-asupra şi ociat cu cei doi — e drept că în ultimii ani, odată u decadenţa tunelului relaţiile se răciseră simţitor — u se gândise la prăpastia pe care o săpa lângă pioarele şubrede şi tremurătoare ale lui Marcu. Privi n nou pe furiş şi cu toate că obloanele erau trase i se

păru că din cocioaba igrasioasă, oarbă, îi spionează cineva care de-abea aşteaptă să se lase noaptea ca să-i taie pofta de concurenţă. „Mă vor ucide!" gândi, cunoscând îndeaproape avatarurile celor doi asociaţi trădaţi.

— Să împiedice traiul altora, când barul lui cade la-pământ? se'ntrebă Vasi cu o asprime de mărgean rostogolit pe stâncă. Apoi zâmbi liniştitor. — Am avut grije să nu poată scrinti nimănui un fir de păr. Acum haidem la tribunal să terminăm repede actul de cumpărare şi să ne 'ntoarcem, să plătim oamenii. O zi fără vânzare e o zi pierdută.

— Ai banii? răsuflă Hemcea mai uşurat.

— Sunt aici! se bătu Persanul peste o frumoasă pungă de Kirşekir. — Mâine vei fi omul cel mai respectat din Tomis, şi mulţumirea mea va fi că umilu-mi ofat şi-a folosit.

Cambuzierul trebui să recunoască faţă de propria-i conştiinţă că greşise şi pasul acesta îl costa ani întregi de suferinţă. Se depărtase prea în larg să caute fericirea, în tăcerea mişcătoare a întinderilor pustii, umbrite de norii nestatornici, tiviţi în purpură şau în aur, ai imaginaţiei. Castelul acela era cât pământul, cât lumea chiar şi se rătăcea, căutându-l în el însuşi. Pe când oraşul strălucit, aşa cum în văzuse ca adolescent din depărtarea Caraomerului, putea să-i dea posibilitatea să pună în ochii tuturor vitejia sa, să se înconjure de curteni şi de onoruri. Marea rămânea adevărata sa slăbiciune: nu va lepăda tunica, dar n'ar mai fi putut spune că la cinzeci şi cinci de ani umbla după pustietăţile şi cetăţile dărâmate şi oameni ai paradisului, ca la treizeci; nu mai dispreţuia în aceeaş măsură opinia şi comentariile societăţii tomitane. O greşală fusese că descins în cartierul de de-asupra portului, sfidase pe oamenii de afaceri, crezând că marile lovituri se pot da pe coastele pustii, arse de soare sau în porturile sărăcăcioase dela mii de leghe depărtare.

Convins de realitatea propriei ascensiuni împărtăşi concluzia cu care Vasi termină importanta convorbire: pentru a-ţi atinge idealul, e mult mai uşor să laşi pe alţii să alerge după aur şi tu, stând pe ţărm, să-l culegi. Sau: aurul, grânele, pietrele scumpe, caii, albinele şi orice alt lucru al supuşilor, aparţin împăratului.

La drept vorbind, Hemcea găsea că e prea în vârstă pentru a se pleca şi a culege; era mult mai nimerit ca Cristina şi alţii să i le depue la picioare — fata lui în orice caz. Putea să-şi închipue că e tot pe o corabie, în drum spre o glorie sigură şi pământească de astădată — împietrit ca marea, nu ca globul împărătesc, metalic, pe care Vasi îl ţinea în pumnul drept — căpitan absolut, servit cu devotament de cei din jur...

In aceeaş dimineaţă, exact în clipa în care Vasi termina de subţiat firul de argint şi privea prin ferăstruică lumina rece şi înviorătoare a dimineţii, Simeon, bărbatul Braei, se întorcea spre Castel, dintr'o plimbare îndelungată făcută pe litoral, una din acele rătăciri tainice prin puterea nopţii. Când ajunse în creştetul unei dune şi simţi briza puternică brumându-i faţa, ţipete sfâşietoare de pescăruşi, precum şi flacăra stolului [illegible]or de zăpadă răsucindu-se în jurul unui duşman nevăzut, îi atraseră atenţia. Bănui un delfin putrezit sau un crab uriaş, fărâmat de stâncile mişcătoare, şi-şi urmă calea printre cocoaşele de nisip, încercând cu bâtul locurile mai primejdioase, neîntărite de pelin şi de maghiran sălbatic. Apoi se opri gâfâind şi ridică încet ochii fără lumină, măsurând drumul până la Castel. Adierea largului trecea peste lagunele mici şi lungueţe, pe care marea le trimetea pe plajă, purtând cu ele acea răcoare, care nu poate fi împrăştiată nici de soarele verii.

N'ar fi vrut să-l prindă ziua pe drum, totuşi o îndojală îl făcea să rămână locului. Se mai roti odată cu tot trupul ţeapăn şi dincolo de tufele de cakile, ce pătau ca nişte arbuşti verzi versantul sterp al lagunelor, aproape de nisipul înmieresmat de putreziciunea zegrasului şi algelor marine, unde valurile se lărgeau şi se sfârşeau într'o tăcere grea, ghici un ghemotoc legănat de unde şi de-asupra lui, ca un zăbralnic alb a morţii lângă ţărm, stolul de pescăruşi ţipând şi dând semne de nelinişte.

O emoţie surdă îl pătrunse pe Simeon, ca pe vâslaşul fără grijă ce pe neaşteptate este surprins de murmurul tot mai ameninţător al cascadei. Uită de soarele care nu trebuia să-l găsească dincolo de zidurile Castelului şi se întoarse din drum, căutând surpăturile mai dosnice şi umbroase dintre coline.

In preajma rămăşiţei pe jumătate îngropate în nisip, paşii i se încetiniră neîncrezători, braţele i se întinseră, încercând să alunge vedenia primejdioasă care-l înmoaie şi avea să-i stârnească atâta suferinţă, de îndată ce hymerica apariţie s'ar fi cufundat în clătinarea îreală a depărtărilor răpite de un soare a-tot-puternic.

Intâi îşi blestemă picioarele ţepene, care-l lăsaseră pradă duşmanului celui mai crud, pentru el crainic al pedepsei. Apoi o bucurie neaşteptată îi cuprinse sufletul secat, un val plin de har, trimes de-asupra lagunelor sterpe, putreziciunilor mării, sortite unei întâmplări minunate — bucurie turburată de uimirea şi teama de justiţie a condamnatului căruia i se deschide dintr'odată uşa temniţei.

Omul idiotizat, nebunul, peste care anii cernuseră o crustă de indiferenţă, părea că renaşte, dar nu la o viaţă nouă, deplină şi generoasă, ci la un instinct pământesc, o vagă clipire de luciditate, ce-l făcea să recunoască anumite trăsături din subconştient şi să aibă iluzia propriei sale fiinţe, altfel decât a celorlalţi.

Până acum nu se temuse decât de soarele crud şi desgolitor. Pentru prima oară se uită în jur cu teamă

de oameni. Simţea că trebue să rămână ascuns în faldurile de umbră ale ţărmului şi-şi plecă cât putu trupul, înaintând într'o poziţie păsărească, cu genunchii neîndoiţi.

Era devreme încă. Spre Lazul se zăreau fumurile subţiri dela apa pentru spălat a pescarilor plecaţi cu cinci zile în urmă şi care trebuiau să se înapoieze. Semn că femeile vor ieşi mai târziu să repare năvoadele şi să pornească după târgueli în Constanţa.

Simeon se strecură târâş de-a-lungul unei coline şi se apropie de epavă, oprindu-se după o tufă de pipirig, privind pofticios. Un om voinic, aproape un uriaş cu părul încârlionţat, părea că doarme pe spate, răstignit în uitarea visării chiar lângă murmurul mării. Apa îi resfira blând pletele albite de fărâmele scoicilor mărunte, iar restul trupului odihnea pe uscat şi un picior i se înfipsese straniu în nisipul negru.

Acum îl încercă pe Simeon dureroasa nevoe de a cunoaşte pricina bucuriei lui — ca bătrânii ce-şi pierd şirul gândurilor, rămânând numai cu starea vagă de fericire sau tristeţe, cu neputinţă de împărtăşit — şi simţi imboldul de a întreprinde ceva cuvenit în asemenea împrejurări, o cazna pierdută în noaptea trecutului. Ochii-i păreau la fel de lucii, răsfrângând fără a adânci în minte întinderea mării, linia colinelor sau cel mai apropiat freamăt de burueni, dar în clipa aceea în el se ridica un uragan cu atât mai grozav cu cât nu-l înţelegea, nu-l simţea legat de firea sa, devenită de-odată omenească, deslănţuit pe un alt tărâm decât a ţărmului cunoscut. Furia, o pornire oarbă de a nimici totul în cale şi de a îngrămădi lângă pieptul însângerat tot nisipul, tot pământul pietros al colinelor, clocotul blestemelor de moarte, prăbuşirea într'o prăpastie neagră, cu colţi lacomi şi înălţarea către un văzduh fără Ceruri, se învălmăşeau cu un vuiet turbat în sufletul lui, îl ţintuiau ca o stană a veşniciei, sfâşiat de păcat, lângă fruntea senină a celui adormit.

Privi fără a clipi, cum valurile îi legănau creştetul şi murmurau, purtându-l pe aripele împăcării. Apoi întoarse din nou capul spre Castelul cunoscut, ale cărui terase sclipeau de mozaicurile fărâmate, şi un trecător n'ar fi văzut în mişcarea aceasta, decât veghea unei fiare liniştite, pregătită să se ospăteze în tihnă.

Îngenunchie, pipăi mortul. Contactul tremurător, pielea rece şi umflată care-i îngheţa vârful degetelor, hainele ude ,catarama centurii, îi aminti vag de o mare îngrijorare. Începu să sufle greu, plecându-se peste cadavru, ca în preajma unui eveniment de mare însemnătate, însă nu-şi dădea seama de ceeace ar fi trebuit să întreprindă. De sforţarea neomenească, stropi de sudoare îi apărură la rădăcina părului şi cu buzele arse de sete, privi roată peste dunele sterpe, de unde nu-i putea veni nicio salvare. Rămase îndobitocit, sfâşiat de o înflăcărată voinţă ce se pierdea zadarnic în nisip, neluminată de nicio licărire a minţii.

Lagunele primeră o paloare verzuie, apoi începură să ecânteieze. Peşcăruşii deveniră mai gălăgioşi, mirosul de iod al algelor căzu mai greu. Când ridică ochii, soarele era înălţat bine pe crugul cerului şi peste pânza nemărginită de ape se auzi svon de glasuri, chiotul depărtat al pescarilor întorşi dela năvoade.

Patru lotci de cele mari înaintau în linie, îngreuiate de unelte şi rocii; vânătorii muşchiuloşi, goi până la brâu, le încălecaseră coastele, duceau mâna la ochi să vadă locul unde, scânteind în lumina soarelui, plasele se uscau pe proţapi grosolani de salcâm.

Porniră în şir pe o lagună, ajutându-se de gheondere, punând cu toţii umerii în coamele de lemn cătrănit, împingând lotcile greoaie pe tălpi de brad.

Crăpăturile deschise pe mare trebuiau astupate cu păpură, coborite, năvoadele cercetate cu grije, restul de nadă aruncat. Când în sfârşit se urniră, păşind cu stângăcie pe plaje, priveau mereu spre Constanţa,

nde marfa lor era cântărită şi preţuită, după neliştitoarea lege a cererei şi ofertei.

Deodată însă, grupul de oameni ce înainta cu bustu-le goale şi cu pantalonii largi, strânşi de brâuri respectabile, se opri nehotărît. Un pescar plecat înainte să dea de veste celor din Lazul, alerga înapoi prin nisipul fierbinte şi căutând să facă paşi cât mai mari pentru a nu osteni, arăta cu mâna spre smârcuri şi părea foarte agitat. Când se apropie, suflând din greu, îl putură auzi, strigând cu suflarea întretăiată:

— Spre Vii e un mort. Să mă bată Dumnezeu dacă nu mi-au văzut ochii un om trăznit de-a'n picioarele!

Zadarnic cercetară plaja din privire, până la poalele platoului roşcat, cu umbre argintii de pelin; trebuiră să se urce pe o dună, ca să descopere o mogâldeaţă chircită la pământ, rostogolită lângă faldurile netezi şi ostenite ale apei.

Atamanul se puse în frunte, ca şi pe mare şi cu buzele strânse ,cu ochii încruntaţi de o presimţire, o luară la goană pe nisipul întărit de lângă ţărm.

Omul nu mai mişca într'adevăr, dar ne el era mortul. Recunoscură pe Simeon, ghemuit pe un colţ de bolovan ieşit din nisip şi dădură înapoi, când numai la doi paşi, Terzi, înnecat, era lăsat pradă putreziciunii şi crabilor lacomi.

Nu trecu nici zece minute după ce îi desgropară piciorul de lemn şi-l ridicară pe o targă de trestie, când femeile atrase de chiote, apărură la marginea platoului şi începură să coboare în grabă. Trecând prin faţa Castelului o treziră şi pe Braia care în mod obişnuit se scula foarte târziu. Vârstnica traficantă rămase în coada pescăriţelor, căci se îngrăşase odată cu anii şi tocurile orăşeneşti îi îngreuiau mersul prin nisip, însă rochia neagră, cu volănaşe, era în acea împrejurare cât se poate de nimerită. Văzând-o descinzând vioi pe plaje n'ai fi zis pentru nimic în lume că e trecută de patruzeci de ani şi are în urmă-i un trecut atât de sbuciumat.

Câteva femei se înapoiară după lumânări, îndată ce văzură mortul întins la umbră, sub surpătura pietroasă a unei coline, altele își trase basmalele peste față și adunate în jurul lui îl păzeau de muște cu smocuri de arariel, murmurând rugăciuni pe șoptite. Numai Braia, strângea din ochii rotunzi de prea orbitoarea lumină a soarelui, arăta semne de mirare, se sfătuia de-oparte cu pescarii.

— Ce facem? Îl urcăm în Lazul să-l îngrijim creștinește? întrebă starostele.

— Nu, nu cred că e nimerit, murmură Braia cu gravitate și dând cu blândețe o tinerică la oparte, privi îndelung, curajos, fața înecatului, așteptând parcă să-i mărturisească pricina nenorocirii lui. — Drept să vă spun, moartea lui Terzi nu-mi place deloc. Uitați-vă aici, aici unde pun degetul. Ei, ce ziceți? și-i arătă câteva sgârieturi nedesluşite pe obraji. — Nu prea s'a lăsat legat la gard, voinicul!

Intrigați de sgârieturi, îl cercetară mai bine, îl întoarseră cu fața'n jos și bănuelile Braei, care aștepta liniștită, înconjurată de respect, rezultatul cercetărilor, se adeveriră: prin haina ruptă, se putea distinge într'o coastă o tăietură mică, de lățimea unui cosor, o împunsătură rotundă, curioasă, făcută cu un cuțit cu totul neobișnuit, pe unde se scursese mult sânge; dar rana în loc să fie vânăt-verzuie, după atâta murare în mare, sângera încă.

— Unde l-ați găsit? Arătați-mi precis locul! ceru venerabila castelană și pescarii o duseră la gaura urâtă, unde se înțepenise piciorul lui Terzi. Nisipul se amestecase cu mâlul algelor putrezite și cu zeama celui înecat, exalând o mireasmă puternică. Amănuntele acestea respingătoare nu erau de natură să sperie o femeie ca Braia. Nerăbdătoare, începu să scormonească cu unghiile, părând în căutarea unui obiect îngropat, aflat prin apropiere.

Neîndrăznind a întreba nimic, ceata pescarilor o aștepta tăcută în picioare. Soarele le era acum de-a-

supra capului şi zadarnic ai fi căutat pe plaja pustie un petec de umbră. Aerul ardea, se răsucea în văluri aprinse, iar de-asupra mării vălvătăi orbitoare, pârjoleau suprafaţa albăstruie, până sub râpa promontoriului constanţean.

— Arma se găseşte pe-aproape, explică Braia. A fost tăiat adânc şi rana e proaspătă, ceeace înseamnă că în clipa în care l-aţi găsit avea cuţitul înfipt în coaste. Altfel rana ar fi putrezit de apă. Poate a căzut când l-aţi ridicat.

Câţiva îşi suflecară mânecile, începând să caute laolaltă; truda nu fu zadarnică. După puţin un tânăr se ridică cu un strigăt de triumf.

— Am găsit, am găsit! strigă bucuros, făcând să lucească în lumina soarelui un pumnal mic şi încovoiat, ca o bijuterie cu muchiile tăioase şi rotunjite. Avea mânerul de fildeş vechiu, foarte mare faţă de lamă şi pe el se vedea săpat un grifon într'aripat, răsucit de furie, cu o căutătură ameninţătoare, unul din acele obiecte de cult ale Asirienilor, care dăinuesc şi astăzi în sectele necunoscute din Iran.

Braia nu-şi aducea aminte să-l fi zărit cândva. Prima pornire fu să se repeadă spre pumnul triumfător al pescarului, să-l cerceteze mai îndeaproape. Apoi, ca la lumina unui fulger îşi dădu seama de puterea pe care ar dobândi-o dacă ar ţine în mâini taina uciderii frizerului şi-şi înfrână curiozitatea.

După ce femeile şi pescarii îl cercetară îndelung, se apropie şi ea, trecându-şi dosul palmei peste faţa încinsă şi dela prima vedere, dădu din umeri dezamăgită, cu un fel de necaz:

— Degeaba tot ţopăiţi, ăsta-i briceagul meu. N'aţi văzut că tăetura e mai mare? Unde stătea Simeon când l-aţi găsit?

— Pe bolovan.

— M'am obişnuit cu besmeticiile lui, se acri Braia privindu-şi crunt soţul, întotdeauna îmi pierde lucru-

rile! Ați găsit cuțitașul cu care-și taie pâinea și-l ține legat de curea. Să mai căutăm.

Răscoliră din nou tot țărmul bătucit de pași, dar cum era firesc nu mai găsiră nimic. La urmă îi sfătui să transporte trupul celui înecat în oraș, ca poliția să facă cercetări. Nu, nu era nevoie să-l lase pe loc, nici să le povestească bănuielile lor. Treaba polițiștilor, să se descurce cum or ști! Ea însăși se îmbrăca în mare grabă, ca să depună mărturie, lăsând Castelul în grija Cristinei.

Până să se pudreze și să se gătească, lotca cu negrăitoarea povară i-o luă înainte și când ajunse în Tomis, făcându-și mereu vânt cu un evantaiu negru, din pene de struț, zări lumea strânsă în fața frizeriei lui Terzi. Eroul dela Gallipoli n'o mai interesa și se simți infinit mai intrigată la vederea lui Hemcea, care cobora spre centrul orașului braț la braț cu afurisitul de Persan, după ce întârziaseră din pricini cu neputință de aflat, pe maidanul din fața barului lui Marcu. Se vede că Vasi nu prea binecuvânta această întâlnire căci o salută din fugă cu politețea de totdeauna, părând mulțumit că Hemcea trecu e pe lângă castelană fără s'o observe.

Braia își propti revoltată mâinile în șold și-i petrecu lung din ochi, rămânând nemișcată pe trotoar. O încercă o adâncă nemulțumire văzându-l pe cambuzier în preajma vechiului ei dușman. De câte ori încercase să critice pe Vasi, se lovise de surzenia lui Hemcea, care-și dădea seama cât ar fi fost de larg și nebănuitor, că numai bazarului își datorează frumoasa situație, iar nu traficantei care-l vânduse ca pe un rob în tinerețe.

Se mângâie cu gândul că se află stăpâna unei taine nu se poate mai prețioase. Marcu, unicul prieten al frizerului, era singurul în măsură de a bănui ucigașul care svârlise în mormântul apelor, cadavrul înjunghiat. Deși decăzuse și la minte și la avere, ajutorul lui în cartier îl-ar fi folosit nemăsurat, acum când

Vasi devenea zi de zi, mai puternic şi mai acaparator. Plănui să-l constrângă — în caz că nu se dovedea străin de complotul urzit împotriva lui Terzi — să lucreze după interesele Castelului, răpindu-i lui Vasi un vechiu asociat, care dacă sărăcise, mai avea atâta memorie să destăinuiască unele mărunţişuri compromiţătoare din viaţa prietenului său.

Uşa subsolului din bar stătea deschisă acum, căci Marcu nu mai avea de ce să se teamă de hoţi şi tunelul prin care trecea odinioară spre lada de mahmudele, se năruise îngropând pentru veşnicie zidul exterior al cetăţii ridicat de măcelari. Prin trapă, şobolanii pătrundeau în local şi atunci, pentrucă îngrăditura din fund, dincolo de canaturile verzui arăta cât se poate de jalnic, cu pereţii mâncaţi de igrasie şi cu mesele putrezite pe loc, rostogolise o stelă grecească de-asupra ei, condamnând-o.

Il găsi dormind încovrigat pe-o ladă, cu fălcile osoase larg deschise, lăsând să i se vadă gingiile goale, fără dinţi. Se acoperise cu două plapume rupte şi cuverturi, dar în somn, simţurile mai înţelepte îi îndepărtară oblojelile. Era o căldură de cuptor. Lumina de-abea răsbătea prin ferăstruica ce da de-asupra caldarâmului şi parcă prindea o paloare de pergament, cernindu-se prin praful des, prin vălurile de nuntă cu beteală ruginită, ca un polog al mizeriei, prin firele dese de păianjen. Lăditele grele sortite aurului, aşteptau şi-acum cu închizătorile stricate, putreziseră în cercurile de fier, talgerele cântarelor pentru monezile lucitoare atârnau fără viaţă, rupte din lănţişoare.

Desvelit de pături, trupul scheletic şi răsucit a lui Marcu părea mărunt şi respingător. Oasele îi împungeau afară sbârciturile murdare ale pieptului; trăsăturile ascuţite şi lacome ale capului ras, de pe care treapa cu oţet aromat căzuse alături, se mişcau ritmic, la fiecare geamăt şi sforăit. Dormea adânc, ostenit de cheful monstru al omului pe care-l dispreţuia cel

mai mult, al idealistului pe care avusese naivitatea să-l creadă la fel de oropsit ca pe sine, şi care acum, fără a cunoaşte nimic din meşteşugul de a ţine strâns banii, se îmbogăţise. Ce folos că el tremurase şi pentru o lescaie! Hemcea svârlea banii cu pumnul şi, totuşi, afacerile îi mergeau din plin.

Nu se găsise un vecin, un suflet milostiv să-l trezească, să-i spună că Terzi, singurul prieten care mai asculta de cuvântul său, murise. Când Braia îl strigă, făcându-şi vânt cu evantaiul ca de frica morţii, supărată de aerul rânced, încins şi de atâta nepăsare, de-abea deschise un ochiu:

— Cine face gălăgie, de nu mă lasă nici ziua să dorm? bombăni, mângâindu-şi gemând ţeasta goală. Sunt bătrân şi nici în casa mea nu pot găsi linişte!

De-odată, deslușindu-i-se chipul rotund, catifelat a vechei rivale, înmărmuri cu mâna în aer.

— Hai? Chiar dumneata?

— Din partea mea poţi dormi până diseară, spuse necăjită Braia şi trase cu urechea la comentariile sgomotoase ale tomitanilor, care se 'ntorceau dela frizerie spre casele lor, pe lângă fereastra barmanului.

— Ce s'aude? făcu Marcu atent, ascultând cu gâtul întins. Ce-i atâta gălăgie? S'a întâmplat ceva?

Braia îl pătrunse fulgerător cu privirea. Omul ăsta dacă înfăptuise omorul, ştia să se ascundă.

— Nimic, pronunţă ea apăsat, neslăbindu-l din ochi. Numai că, de, Terzi a fost găsit înnecat lângă Lazul şi în clipa asta nici Maica Precista nu-l mai poate învia.

Marcu se trase în fundul laviţei, apărându-se cu braţele descărnate, ca de-o arătare vicleană şi hulpavă.-

— Minţi, femeie şireată... Minţi... bâlbâi cu vocea tot mai nesigură, înebunit de lovitura ce-i răpea ultimul prieten pe braţul căruia putea să se mai sprijine. Acum trebuia să închidă definitiv barul şi să nu iasă din beciu decât pentru a cerşi. Braei i se făcu milă de căutătura acestui bătrân rătăcit, ce avusese pe timpuri cel mai arătos local din Tomis.

— E adevărat, făcu ea suindu-se pe trepte, lângă uşe, căci simţea că se înăbuşe. — Pescarii l-au găsit întins lângă mal când s'au întors dela scrumbii. Imediat şi-au dat seama că Terzi a fost omorît cu o lovitură de pumnal în coaste. Cineva l-a omorît şi l-a aruncat în mare, repetă, ca şi cum ar fi vorbit singură, răspunzându-şi unei presupuneri. — Poţi să vezi de-aici cum s'a strâns lumea lângă frizerie. E o mare de capete.

Marcu se apropie hipnotizat, dârdâind cu toată căldura din cameră. Se încredinţă de spusele Braei, totuşi ar fi vrut să plece numaidecât, să se convingă, dacă ea nu l-ar fi reţinut fără milă de pulpana halatului. Începu să plângă uscat, schimonosindu-şi obrajii scofâlciţi, tremurând de durere şi ruşine.

Femeia îl sprijini de subţiori şi-l ajută să ajungă din nou pe laviţă. Şi cum îl purta aproape pe sus, îşi dădu seama că nici barmanul nu mai are mult şi curând Vasi va rămâne singurul din puternicul concern de odinioară. Ce folos că cei slabi piereau, în vreme ce adevăratul duşman căpăta nesăţios tot mai multă putere! Marcu n'avea niciun amestec în omor, asta era limpede, însă nu trebuia să i se lase timp să se trezească din buimăceală.

Cu o mişcare neobservată scoase dintr'odată pumnalul din sân şi surâzâtoare, ca şi cum ar fi arătat o jucărie unui copil, i-l purtă de tăiş până sub nas.

— De unde... de unde-l ai? căscă ochii Marcu.

— E al dumitale?

— Nu... nu. Dar vorbeşte odată!

— Stăpânul cuţitului îşi va lua răsplata, rosti Braia solemn. Să ştii că pumnalul a fost găsit în coastele portului.

— Doamne, Dumnezeule, făcu Marcu simţind că se taie suflarea. E cuţitul lui... nu, nu se poate... n'ar îndrăznit...

Examină cu lăcomie mânerul sculptat, apoi îl lăsă să cadă cu zgomot. Şi când Braia se 'ntoarse cu spatele

pentru o clipă, sări de pe laviță cu ultima scânteie de energie.

— Hei, unde-ai șters-o?

— La comisariat. Trebue să mă duc... numaidecât... dă-mi drumul n'auzi! Ce drept ai ca să...

— Oprește-te, Marcule! se 'ntunecă Braia, aruncându-l cu dosul mâinii înapoi între plăpumi. — Credeam că am de-afface cu un om în toată fireà, nu c'o babă. Ce e cu pumnalul? Dacă nu-ți aparține așa cum ai spus, nu ești în primejdie și dacă aparține altuia, vei avea mai mult de câștigat sfătuindu-te cu o femeie ca mine, decât cu polițiștii care numai binele nu-ți vor.

— Și dumneata ce bine-mi vrei? se 'nchise Marcu încăpățânat, hotărît să nu scoată un cuvânt în fața vechei lor dușmance. Îți mulțumesc că mi-ai dat de știre. Dece să mă încred în oricine? Criminalul își va lua pedeapsa. Ce-am de câștigat spunându-ți-l?

Și începu să-și îmbrace pe dos halatul rupt, privind pe furiș pe Braia, care-l contempla ironică, cu mâinile la piept.

— Cu siguranță, mi-ai adus vestea ca să triumfi și să te bucuri. Ei bine, bucură-te, să mă vezi plângând pe cel mai bun prieten. Ce mi-ai dorit toată viața? Deaceea am ajuns aici!

— Nu din pricina mea, ci poate a altora în care te-ai încrezut prostește, cum se încrede acum Hemcea cambuzierul și care-o să ajungă ca tine dacă nu deschide ochii. Îți spun că n'am venit să mă bucur, ci să-ți ofer ajutorul meu, făcu ea plictisită și strângându-și evantaiul păru hotărîtă să plece. Înainte de a păși pragul mai adăugă.

— N'ai să câștigi nicio para chioară povestind totul poliției și poate te vor lua drept Simeon, nebunul de bărbatu-meu, căci cuțitul îl voiu arunca îndată ce voi ieși din cameră. Nu l-a văzut nimeni, să știi, eu l-am găsit lângă mort și l-am ascuns în sân. Îți vei face rău cu dinadinsul. Cred că ai aflat ceeace lumea a și

uitat de ani de zile: că Vasi şi-a bătut joc de voi şi acum face tovărăşie cu Hemcea şi...

— Păi de asta l-a omo... o întrerupse Marcu, fără a-şi da seama.

— ...caută-ţi şi dumneata prieteni destoinici. De ce-a lăsat Dumnezeu bătrâneţea, dacă nu ne-ajutăm unii pe alţii? Venisem cu mâna întinsă, însă văd că mă refuzi, fără pic de gentileţe. Dragoste cu sila nu se poate, termină Braia, prefăcându-se că pleacă.

— Ai vrea să lucrăm împreună? întrebă repede Marcu, uimit de nepotrivirea alianţei. — N'ai dat concurs niciunui negustor din Tomis!

Femeia îi explică că multe s'au schimbat în cartier. Vasi devenea tot mai influent şi-i ameninţa serios reţeaua de case cu care lucrase până acum nestânjenită de concurenţă, oferea patroanelor fete mai frumoase, ecoase ca din pământ, negocia plecări mult mai avantajoase, vâra intrigi până şi la stabilimentele din Mediterana, unde ea fusese o rudă iubită şi cunoscută, cu toate că din tinereţe, nu se mişcase din Castel. Nu insistă prea mult asupra ajutorului pe care i l-ar fi putut da Marcu, pentru a nu-l îndepărta — va trebui totuşi să cerceteze amănunţit lăzile şi lâna săltelei — înţelegând să facă din el o unealtă împotriva bazarului, nicidecum un copărtaş la venituri.

Marcu se învoi şi jură cu glasul tremurător, luptă veşnică, pe faţă, împotriva noului duşman.

— Stai s'auzi! o îndemnă pe şoptite, după ce trase zăvorul şi se încredinţă că nu sunt spionaţi. — Cuţitul pe care mi l-ai arătat nu l-am văzut nici în vis.

— Nu 'ncerca să faci pe şiretul, se posomorî Braia din nou.

— Dece mă 'ntrerupi? Ascultă şi pe-urmă să vorbeşti. Am zis că nu l-am văzut nici în vis, nu că nu ştiu al cui e. Vezi bine că ştiu... Figura de pe mâner, şarpele ăla cu aripi şi picioare sau ce-o mai fi...

— Ei... Dă-i drumul!

— ...se află şi pe medalionul bătut în diamante pe

care Vasi îl poartă la gât şi care e semnul credinţii lui. Câteodată, îl prinde între degete, oprindu-se din drum şi şopteşte o rugăciune scurtă. E Dumnezeul lui. Mă mir numai dece nu l-o fi scos din bietul Terzi!

— Nu-l putea scoate, explică Braia, căutând să-şi ascundă bucuria provocată de destăinuirea barmanului. — Uită-te numai la lamă cât e de tăioasă şi rotundă. In viaţa mea n'am văzut aşa ceva! Nici în mare n'a căzut. De-abea lângă ţărm a alunecat din rană.

— Am priceput, cum mi-ai arătat pumnalul, cine-i ucigaşul, urmă Marcu. — Şi dacă nu l-aş fi văzut, chiar dacă Terzi ar fi fost găsit numai înecat, mi-aş fi dat seama că la mijloc e mâna afurisită a levantinului. Să-ţi povestesc toate de-a-rândul cum s'au întâmplat. Ieri a venit un zaraf cu taraba lângă bazar, care-l are ca sarea'n ochi pe Vasi şi din vorbă'n vorbă mi-a spus că de trei zile de când a debarcat Hemcea, stau amândoi închişi în prăvălie şi pun ţara la cale. Toţi, afară de mine, cum spuseşi şi de bietu' Terzi, care era cam încrezător, toţi ştiau că Hemcea are parale şi învârteşte ciubucuri grase. De câte ori l-am întrebat, Vasi o ţinea morţiş, ba că-şi depune banii, ba că mai pălăvrăgesc de trecut... minciuni sfruntate! Parcă cu mine nu putea să-şi amintească de timpul când venise ca un pârlit negustor de brăţări şi i-am dat voie să-şi vândă marfa în faţa barului, fără să-i cer un ban, ba îl recomandam şi clienţilor.

— Cine nu ştie!

— Când mi-a povestit zaraful şuşoteala lor murdară, mi-a ajuns cuţitul la os. De-atâta timp nu mai făcea o afacere cu noi, plângându-se că nu-i cade nimic şi pe delături, lucra cu străinii. Mă repezii în capul gol cum eram la Terzi — nici nu-ţi închipui ce rău mi-a făcut aerul rece — şi cum n'aveam muşterii, alergarăm amândoi la bazar, să-i facem un hai, de să ne pomenească. Vasi parcă ştia. Sta în uşe cu

drenţele lui aurite — duce-s'ar în mormânt cu ele — şi ne aştepta zâmbind: „Nu m'aţi uitat?" se tângui prefăcut, cum i-e felul, dar i-o tăiai şi Terzi începu să-l înjure, ştii, de mama focului, supărat de ce-i spusesem pe drum. Vedea şi el săracu, că după ce-l ajutaserăm pe Vasi să facă avere, ne lăsa să murim de foame şi nu ne da niciun concurs. Ca să nu scoale strada'n picioare pungaşul de Persan ne chemă în fundul prăvăliei şi începu să se apere: „Ce crimă am făcut ca la vârsta mea şi după o prietenie de douăzeci de ani, să fiu tratat ca un sacagiu?" Vezi că e tare la vorbă ticălosul! Îi aruncai dela obraz că el de mult făcea afaceri cu cambuzierul, de care eram şi noi informaţi şi contrariu vechei înţelegeri, nu vedem nimic din câştig. „Dece nu lucrezi cu cărţile pe faţă?" mă răstii. „Zii că ai terminat cu noi, pentrucă nu mai câştigăm ca altădată şi du-te lângă zăpăcitul vaporean care te va duce poate în Tumbuktu, cum dorea pe vremuri". Îi arătai că se face de râs legând prietenie cu omul de care-şi bătuse joc tot Tomisul, rupând legături vechi, respectate de toţi. Ne vorbi tot atât de paşnic, dându-ne de înţeles că timpurile s'au schimbat, că Hemcea... dar ştiu ce-a mai îndrugat? Cât sunt de suferind mă scosese din fire şi tare m'aş fi repezit în barbă să i-o scarmăn. Terzi nu se amestecase, tăcea negru de furie şi asta mă cam neliniştii. Şi Vasi îl privea cu coada ochiului şi nu prea era în apele lui...

— Acum înţeleg, dădu Braia din cap. Vasi i-a luat-o înainte. Nu-ţi închipui cam ce afacere puneau la cale?

— Nu, suflă Marcu pe care lunga povestire îl osteni-se. Am vorbit prea mult şi simt c'o să mă doară capul. Moaie-mi cârpa asta.

Braia dibui printre cutiile de tutun şi mărunţişurile ruginite de pe prichiciul gros de jumătate de metru ăt ţinea zidul şi da tocmai să coboare, când zări printre drugii de fier, o căruţă lunguiaţă descărcând ulamaci şi material de construcţie pe terenul din faţă, ba — culmea ironiei — doi meşteri trântiră o

legătură de scânduri drept în faţa uşii barului şi începură să facă cu glas tare aprecieri jignitoare la adresa şubredei clădiri.

De bunăseamă Hemcea se întorsese dela tribunal şi dase ordin de începerea lucrului. Aveau acum în faţa ochilor neplăcuta dovadă a afacerilor ascunse dintre Vasi şi Hemcea.

Nu se poate zugrăvi mirarea şi furia celor doi proaspeţi asociaţi când fură puşi în faţa faptului împlinit, înainte chiar de a trage concluzia bănuielilor lor. Persanul lucra cu o iuţeală nemaipominită cu un curaj ce-ar fi surprins pe omul cel mai calculat. Era prima lovitură într'adevăr gravă pe care Braia o primea, fără să fi prins de veste.

Trebuiră să afle din gura zidarilor obraznici ce umpluseră strada de scânduri, că locul aparţine lui Hemcea şi că vor clădi cu siguranţă un local mult mai frumos ca a lui Marcu ce stă să se dărâme, un local ca în centru, cu electrică şi apă. O atare josnicie şi trădare nu se pomenise nicicând în Tomis. Barmanul spumega de furie:

— Am să-l ucid, rosti posomorît după ce se întoarse în casă. I se părea că este batjocura tuturor şi că va trebui de-acum să se ascundă până şi de privirea oamenilor.

— Să mă asculţi şi pe mine! se răsti Braia, care nu-şi pierduse sângele rece. Nu cumva îţi închipui că dacă l-o închide pe Vasi pentru fapta lui, ai să te-alegi cu ceva?

— Cum? isbucni Marcu. Să-şi bată joc de mine?

Cu multă greutate, Braia putu să-l convingă că Hemcea, care n'avea niciun amestec în omor, îşi va continua nestânjenit lucrarea, rostogolindu-i o piatră de mormânt peste piept.

Pricepută, îl desbrăcă de halat, şi-l culcă pe laviţă, făcându-i pe plac, în timp ce căldura îi muiase părul şi-i înroşise obrajii oacheşi, dându-i un aer de brutăriţă harnică.

— Vezi, tot ai venit la vorba mea. Zic că-i mai bine să aşteptăm şi să tăcem chitic, dommule Marcu. Cine ştie cum se 'ntorc lucrurile şi-i înfundăm pe amândoi, cu local cu tot. Nu uita că şi Cristina e de partea noastră! Nici nu vrea s'audă de vagabondul de taică-său.

— Să-mi facă una ca asta! Cine? Hemcea care murea de foame şi i-am dat o avere de pomană, se jeluia cu glasul piţigăiat Marcu, răsucindu-se prin zdrenţe, de furie şi ruşine.

— Mi-a povestit odată, dar cambuzierul nu-i în toate minţile şi nu poate să vadă cine-i vrea binele şi cine răul, aşa ca să nu te miri. Treaba lui că s'a înhăitat cu Persanul. Numai că nu le va merge multă vreme, te asigur! spuse cu un tremur de cruzime în glas, înveninând cu privirea dela ferăstruică temeliile varieteului cel nou.

Rămaseră înţeleşi să nu întreprindă vreo acţiune, aşteptând ca mersul zodiilor să le prilejuiască o răsbunare. In orice caz n'ar fi bănuit că moartea frizerului era cât pe-aci să desnoade prietenia dintre Vasi şi Hemcea.

Dupăce se întoarse dela tribunal şi plăti materialele şi lefurile lucrătorilor pe toată săptămâna, Hemcea fu pus în curent printre ultimii cu evenimentul ce agita cartierul. Incepură să circule svonuri îngrozitoare, fantastice, despre crimă. Unii puneau uciderea pe seama jafului, alţii mai abili, îşi dădeau seama că la Terzi nu se puteau găsi lucruri de valoare şi că la mijloc nu-i decât o mână tomitană, răsbunătoare. Câţiva merseră până acolo încât să-l bănuiască pe Marcu. Nimeni însă nu îndrăzni să facă cea mai mică aluzie la amestecul bazarului, unde se ştia că diferendele de păreri se rezolvă pe cale paşnică, denunţuri sau alte intrigi.

Auzind de crimă, Hemcea rămase înmărmurit. Lugubra descoperire fusese făcută chiar în ziua începerii lucrărilor, printr'o coincidenţă stânjenitoare. So-

coti de datoria lui să onoreze — fie şi formal — memoria unui om de treabă, care-o găzduise pe vremuri pe Cristina şi-i ascultase totdeauna povestirile eroice plin de interes, fără să-i bufnească în obraz.

Se gândi că în noul său rang, înfierarea publică poate avea greutate şi Cristina, ca una ce beneficiase de nobleţea sufletească a frizerului, îi va aproba atitudinea. Pe de altă parte modul de rezolvare a conflictului — în care bănuia vag iscusinţa celui ce fusese tot mai invidiat şi duşmănit de Terzi şi Marcu — îl cam înfricoşa şi socoti, bântuit de îndoieli, că într'o viitoare neînţelegere cu bazarul i s'ar putea întâmpla acelaş accident. Vasi nu se înşelase când prevăzuse că moartea lui Terzi îl va nemulţumi profund.

In seara aceea, în Castel, rămase mult pe gânduri pe marginea patului — părăsise hotelul „Mulguri" cu o grabă neînţeleasă — şi toată noaptea Braia cu Cristina îl auziră măsurând camera dela un capăt la altul.

Târziu reuşi să-şi îmblânzească disperarea. Işi spuse că o situaţie înfloritoare ca cea prezentă trebue să ascundă şi riscuri, după cum o luxuriantă pădure tropicală, plină de comori adăposteşte şi şerpi. S'ar fi putut iarăşi ca Persanul să n'aibă niciun amestec: era urât din parte-i că cedând primei porniri, bănuia un bătrân venerabil, care-i arătase cea mai mare bunăvoinţă şi căruia-i datora totul.

Intru cât îl priveşte nu va ataca pe nimeni, nici nu va face uz de forţă; se va retrage la timpul potrivit, imediat ce va simţi primejdia în aer şi cu siguranţă n'avea de ce să fie omorît. Iar de va fi silit a da lupta, ei bine, le va arăta cu cine au de-afface şi-şi va reclama cu fruntea sus dreptul. Va fi fără cruţare, va lovi orbeşte. Cu atât mai prost pentru cel slab! strânse pumnii Hemcea în faţa unui duşman nevăzut. Frizerul fusese infirm şi cu toată puterea-i herculeană, piciorul ţeapăn îi stingherea mişcările.

Nu avea siguranţa sa de fost marinar, forţa cumpănită ce nu-l va trăda niciodată.

— Niciodată! oftă izbăvit şi pleoapele i se închiseră pline de pace.

Bietul Hemcea! Nu se gândea la pulberea pe care bătrâneţea şi boala o aşterne pe umeri, la uscăciunea ce încovoaie trupul, robindu-l unei alte lumi, tot mai tirane. Din ziua în care se puse prima piatră a noului stabiliment, primi odată cu satisfacţiile rangului său şi riscurile noii poziţii sociale. Dacă până acum fusese un singuratec, un paria în marginile vârtejurilor ameţitoare de bani, de aci înainte se aruncă în clocotul Tomisului şi începu să trăiască prin alţii, luându-se la întrecere cu ei într'o duşmănie surdă şi reciprocă, bizuindu-se tot timpul pe muşchii săi.

Indepărtă presimţirea că va veni poate o zi când va înainta fără preget pe această cale a pierzaniei, fără a băga de seamă că forţele-i sunt irosite de vârstă şi că este mai supus loviturilor ca Terzi, frizerul, sau cel mai slab dintre oameni. Viaţa îl fura.

La fereastra prăfuită din subsol, scăldată în lumina dogoritoare a străzilor pontice, Marcu privea cu o amărăciune deschisă ca o rană, noua clădire ce se ridica cu iuţeală, blestemând neputincios încrederea-i în Persanul fătarnic, regretând timpurile când barul, de care nu fusese niciodată mulţumit, trecea drept cel mai distins în tot cartierul şi cel mai cunoscut pe litoralul răsăritean, de la Sulina la Pireu şi Corfu.

Vasi urmărea o sumă de înlesniri cu imobilul pus pe numele prietenului său. Pe de-oparte, având camere la etaj, fiind un fel de dancing — stabiliment cu program artistic, răpea clienţii celorlalte case, iar pe de alta putea constitui o răscruce pentru „artistele" din toată ţara, un puternic port de trafic al Orientului Mijlociu. Dansatoarele nu stau mult într'un loc şi nu fac angajamente mai lungi de-o lună, deoarece programul se schimbă necontenit cu noi numere de atracţii, astfel că marfa s'ar primeni, ca apele Mării

Negre, ce vin şi pleacă spre Mediterana, atrăgând şi proprietarii marilor agenţii şi ofiţeri de marină, doldora de informaţii.

Adevărul e că până la isprăvirea războiului Abisiniano-Italian, traficul cam lâncezise în Constanţa, pentrucă Braia, fără aliaţi şi prea îndepărtată de Tomis, lucra cu metode vechi. Cu un dancing frecventat, unde se vor cere mereu „artiste" noi, Persanul socotea să sorteaască exportului o parte din ele. Se angajase solemn faţă de Hemcea că nu înţelegea să se amestece în afacerile interne ale barului, dar cu străinătatea dorea să aibă mână liberă, să strecoare eventual şi câte-o agentă a Puterii suzerane, care să ducă prea scumpul mesagiu, amestecată în lotul de femei publice; în cazul unei razii pe vaporul gazdă, autorităţile străine tratează uman aceste nenorocite, trimiţându-le la urmă fără cercetări prea complicate.

Trebuia să aibă grije — singura povară serioasă — ca tot timpul Hemcea să poarte toată răspunderea şi la prima greşeală tactică a bazarului, să înfunde de unul singur puşcăria.

Hemcea uită repede moartea lui Terzi. Şervetul alb fusese coborît din pragul frizeriei şi în locu-i se ţintui firma murdară a unei iaurgerii. Marinarii se rădeau câţiva paşi mai departe interesându-se rar de soarta vlăjganului ce bărbierise şi terorizase ani de-a-rândul echipagiile apelor euxine.

Cât timp dură zidirea noului local, cambuzierul umbla beat, evitând Castelul. In vederea legăturilor de comerţ făcea cinste negustorilor din jur, care-l primiră cu urale în mijlocul lor, făcându-se a-i uita trecutul puţin strălucit. Când se îmbăta, se repezea cu pieptul în mesele grele, răsturnându-le, şi pufnind întunecat ca un taur, striga cu glasu-i spart, că s'a întors de pe mări, numai s'o ridice pe Cristina din noroiul Castelului. Vrăjitoarea bătrână putea s'audă, nu-i păsa! In vreme ce fata va sta la contuar gătită ca o regină, demnă de poziţia socială a părintelui ei,

alături de care va comanda corabia agitată, plină de mușterii, el va coborî puntea de comandă după treburi foarte importante și neprecise, lăsând-o — urmașe recunoscută a unui erou — să-și bată capul cu încurcăturile varieteului, după cum pe vremuri, Glafira, maică-sa, se bucurase de aceeaș încredere.

După beție simțea uneori că tomitanii sunt tot atât de josnici ca odinioară, că ceva de neînlăturat îl desparte de gesturile și firea lor. În proaspătul bogătaș se trezeau viețuiuri ciudate, porniri despotice. Fetele țipau iar el, sfidând privirile îngrozite ale oaspeților, mătura cu o mână paharele de pe masă, tunând cu ochii înroșiți:

— Am să vă dărâm pe toți! Sunteți niște viermi ticăloși... Am să vă cumpăr cu aurul meu!

Nu lepădase tunica cu două șiruri de nasturi de alamă, pantalonii lărgiți la manșetă, cu betelia înaltă ca un brâu. Făcuse rost și de-o șapcă de căpitan, fără a îndrăzni să-și coase și galoanele sau să critice mai în amănunt manevrele din port. Totuși puțini ar fi avut curajul să-i arunce în față epitetul dezonorant de „cambuzier", după ce la o petrecere fu cât pe-aici să sugrume un fost camarad ce-l luase peste picior.

I se părea că nu va ajunge să-și vadă gata varieteul și toată ziua se învârtea pe lângă lucrători îndemnându-i cu fața de soldat în vârstă de obiceiu gravă și brăzdată, îndulcită de o lumină ascunsă, privind cum se ridică la marginea râpei înalte, citadela viitoarei lui fericiri, pe care Vasi ar fi botezat-o „Cortul lumii", însă căreia el îi găsise un nume mai potrivit: „La Comandorul Sihie" în amintirea viteazului comandor al Mării Negre, rămas ca o figură legendară pe tot litoralul.

Mulți îi spuneau prescurtat: „La Comandorul", gândindu-se la proprietarul localului, care, ajutat de generozitate, începu să fie crezut pe cuvânt și luat drept ceeace se dădea.

„Comandorul" era tot din chirpici ,cu ceamur alb,

ca toate clădirile din Tomis, cu balcoane ce dădeau în curtea interioară, susținute pe stâlpi rotunzi, neornați, cu pereții masivi ca de cetate. La intrarea boltită arhitectul încrustase două capiteluri grecești cu frunze de acant găsite prin apropiere, fără a simți nevoia de a adăoga și coloanele.

Avea credința că toți trecătorii se împiedecă de varieteu și străvăd în zidurile neterminate, ceva din spiritul său întreprinzător și constructiv. „Comandorul Sihie" îi va aduce un venit apreciabil, care-l va scuti de griji și îi va asigura existența. De ce ajutor neprețuit îi va fi Cristina! Când te gândești că pe fata aceasta atât de frumoasă — după câte putea să-și dea seama — era s'o piardă de mică, s'o lase singură în Caraomer, negândindu-se la sprijinul pe care i l-ar fi putut da la bătrânețe.

Cu puține zile înainte de inaugurare, își făcu drum pe la Castel și dorind să lămurească situația Cristinei, o chemă pe Braia în camera de sus, unde își aduna fără grabă mărunțișurile și le îndesa în sacul marinăresc de pânză. Femeia îl privi cum își împăturește cele două cămăși, cum cercetează șcrinul cu o încetineală care ascundea lipsa de curaj și teama de a întâlni în față-i ochii pătrunzători, încărcați acum de o neliniște surdă, aproape mânioasă. Fu întrebată, în treacăt, ce vârstă are Cristina, apoi prefăcându-se întristat, Hemeea urmă să cotrobăiască sertarele, mormăind, părând că-și răspunde de unul singur propriilor îndoieli:

— N'am prea stat împreună... s'ar putea să se obișnuiască mai greu cu... vreau să spun, să mă vadă mai des. Nici nu știu dacă ține la mine cât s'ar cuveni. La început va fi mai stingherită și mai târziu... eu ca tată, de... cred că nu mă va considera străin...

— Cristina a fost crescută cu dragoste față de d-ta, răspunse Braia cu o limpezime tăioasă. I-am vorbit mereu de îndrăzneala și galantonia dumitale „Tatăl tău e un om de onoare" repetam „Pentru nimic în lume nu și-ar călca cuvântul".

— Ai fost prea bună, madam Braia.

Castelana surîse de neîndemânarea convorbitorului ei şi apropiindu-se cu o lucire ameninţătoare în ochi, de arcada ferestrei, îl sili să privească petecul îndepărtat al portului, pe care vapoarele îşi revărsau bogăţiile.

— N'am terminat, continuă. „Dacă într'o zi" îi spuneam „va veni să te ceară, ei bine, îi voiu arăta uşa pe unde a plecat". Ţii minte iarna aceea aspră, domnule Hemcea? Toată lumea şi-o aminteşte, căci marea a îngheţat pentru prima oară. De atunci au trecut opsprezece ani şi singura mea grije a fost s'o cresc pe Cristina, să-i fac rochii şi să mă rog pentru ea. Puteam să mă distrez în timpul acesta, căci eram încă tânără, dar m'am sacrificat ca o mamă. Întrebă pescarii din Lazul. Ei bine, cu ce voiu fi răsplătită pentru fapta mea?

— Tinereţea nu mai învie, murmură Hemcea, amintindu-şi de începutul unei săptămâni, demnă de aducere aminte, când o femeie cu obrajii rumeni şi părul lins, mai binevoitoare ca cea de acum, dar încolo nu mult schimbată, le deschisese uşa de jos a ospătăriei. Aceasta îi trezi şi alte amintiri, mai puţin plăcute, în care el jucase rolul celui tras pe sfoară. Braia a rămas la fel de vicleană, dar nici el nu mai e un fermier proaspăt sosit pe ţărmurile Constanţei. Nu se va da bătut.

— Atunci am plecat fără să-mi iau rămas bun dela fata mea, spuse apăsat, arătând portul şi aşteptă ca vorbele lui să-şi facă efectul. — Acum nu voiu mai ieşi singur de-aici.

— Crezi că ea te va urma? zâmbi Braia plină de dispreţ.

— Cristina e majoră şi va hotărî.

Spuse cuvintele aproape automat şi de-odată se însufleţi, înviorat de-un gând, care-i asigura victoria. Braia îl văzu cum, pentru prima oară, o priveşte

hotărît în ochi şi-i spune cu o chibzuinţă, de mirare în gura unui marinar zăpăcit.

— Va hotărî dacă va rămâne în Castel sau va alege... barul!

Siguranţa de granit a castelanei se clătină. Cu experienţa ei de fostă curtezană, îşi dădu perfect de bine seama că mirajul strălucitor al cartierului de petreceri, luminile şi oglinzile localului, rochiile scânteietoare şi mai ales prezenţa atâtor cavaleri, dispuşi la cele mai nobiliare cheltuieli, tot farmecul stabilimentelor, despre care-i vorbise neîncetat Cristinei, o va îndemna să plece. Ea însăşi îi săpase iubirea, făcând-o să dorească mai mult decât orice aceste minunăţii, exaltându-i închipuirea. Nu şi-a dat seama că sapă însăşi odihna şi fericirea la care avea dreptul în anii înaintaţi ai declinului şi o îndeamnă să privească spre un viitor plin de strălucire, unde n'o putea urma. Destinul făcuse — cine altul putuse vorbi prin gura neiscusită a cambuzierului — ca Hemcea să găsească singura ispitire prin care-o putea ademeni pe Cristina de lângă mama sa adoptivă.

Tot acest neînţeles duşman al oamenilor tari — sau poate chiar Vasi, trimesul lui pe pământ — îl îndemnase s'o scoată meneu în Tomis, de trei ani decând făcea curse apropiate şi să-i aţâţe curiozitatea plimbând-o prin faţa bijuteriilor şi risipei, pe care ea i le ţinuse ascunse, tocmai pentrucă presimţea o înstrăinare,

— Desigur că va hotărî. A fost cel mai bun copil şi nu ştiu dacă... îngână ea, plângând uşor. In ziua când a intrat pe uşe, am simţit că se luminează odaia...

— Eh, parcă mai învie cineva? făcu Hemcea cu o şiretenie veselă.

— Mi-o vei lua? întrebă cu frică femeia.

Se lăsă o tăcere grea, pe care foşnetul stins al valurilor părea că o răscoleşte şi o îndeasă în sufletele lor.

— Rămâne de văzut! mormăi cambuzierul înodând cu repeziciune gura sacului, dar gândi, hotărîndu-se

nu mai calce în Castel. „E aşa cum am sperat. Totul merge de minune".

Jucând ultima carte, Braia se puse în prag.

— Şi-acum trei ani, şopti ea, a venit un bărbat s'o ia şi s'a întors cu mâinile goale.

— Eu sunt tatăl ei. Dece mă confunzi cu cei dela „Ocrotirea copiilor?" Parcă aşa se numea... Mi-a povestit Terzi înainte de-a muri, însă m'a asigurat că fata e destul de mare ca să se mai teamă de răpiri de soiul ăstora.

— Bietul Terzi, cât ţinea la ea! Tronc! Tronc!! Îi venea greu cu piciorul lui să facă atâţia kilometri. Doamne, dece nu mai trăeşte să-ţi povestească ce frumos îi vorbeam de dumneata!

— Sunt grăbit, mormăi Hemcea aruncându-şi povara pe umeri. Dacă ai să-mi spui ceva dă-i drumul, căci soarele a ajuns în dreptul ghiolului.

— Povestea nu-i atât de scurtă. S'a întâmplat acum trei ani, când erai în Mediterana şi cel ce-a venit s'o ia pe Cristina era chiar o persoană din Caraomer. Spunea că e rudă cu ea şi are împuternicire s'o ia din Castel. Bineînţeles că i-am râs în nas. Cu ce putea dovedi că-i e verişor, aşa cum se dădea?

— Adevărat? îngăimă Hemcea surprins. O fi fost din partea soră-mi, care nu mi-a iertat niciodată că i-am făcut de râs. Au încercat totul să mă împiedice. Hm, dacă te gândeşti bine, nu-mi pare rău c'am fugit din pustietatea lor. Aş fi fost şi-acum un pârlit de fermier, nimic mai mult!

Femeia îşi dădu seama că reuşise să-l facă să se îndepărteze de câştigul dobândit şi fără să se mai gândească la Cristina, să-şi lege visarea de tinereţe. De pe faţă i se vedea cum mintea-i coboară povârnişul timpurilor de mult trecute, pierzând din ce în ce privilegiile înaltei sale poziţii sociale, care-l îndreptăţeau să o alăture pe Cristina.

Îi uitase aproape pe cei din Caraomer şi acum Braia îi întinsese aromitoarea otravă a trufiei. N'ar fi

strîcat să le facă o vizită, cu daruri regeşti care să le ia ochii, minunându-i cu uniforma lui de marinar. Toţi fermierii l-ar privi cu invidie la biserică sau la horă, dacă n'ar fi prea abrutizaţi de preocupările mărunte, ca să mai cadă în deşertăciune. Cum putuse trăi în mediul acela strimt, înăbuşitor, cu oamenii resfiraţi la depărtări imense, într'o locuinţă unde nu se vânturа nicio ideie ,nicio ambiţie? „Mâine ieşim la a doua praşe" „Via trebue copcită". „Ţi-am mai spus să nu risipeşti apa..." erau singurele cuvinte pe care şi le reamintea. Disprețuia locul acela şi toată stepa, unde minţile aveau uscăciune ogoarelor. Marea, numai marea aducea bogăție, dădea prilej de certuri, de lupte, de lucruri mari şi povestiri eroice, de construcţii îndrăzneţe ca zidurile „Comandorului Sihie". Se simţea legat de Constanţa şi cu toate că nu mai colinda apele, era destul de aproape de valurile făuritoare de glorii, ca să-şi poată da sfârşitul în ele.

Taică-său trebuie să fi fost om de peste... în orice caz o vârstă respectabilă. El însuşi nu mai era tânăr. Era stăpân pe actele sale, şi putea să facă ce i-ar fi trăsnit prin minte, fără să fie stânjenit de cicăleala cuiva sau de didahiile religioase. N'aveau niciun drept să se amestece în viaţa fiului rătăcitor... şi a nepoatei cu atât mai puţin. Va fi mai bine să-i socotească morţi, ca şi până acum .

— Se dădea drept fiul surorii dumitale, o auzii pe Braia.

— Stai puţin! Acum trei ani? E drept, s'ar putea ca Zenaida să se fi măritat între timp. Dar cum şi-a amintit de Cristina după cinsprezece ani de despărţire? Curios lucru!

— Ce-i curios?

— Fleacuri! mormăi cambuzierul, constatând că vizita nepotului său necunoscut, coincidea cu primele transporturi de haşiş. N'ar fi fost exclus ca Marcu, aflând prin Terzi unele amănunte, să fi căutat săparea

concurentului lor în alianța cu bazarul, scriind o carte postală în Caraomer.

— Cu ce-mi dovedești spusele dumitale? făcu deodată, amintindu-și de scopul convorbirii și de Cristina.

— Ți-aș dovedi numai dacă i-aș vesti că vrei să faci din ruda lor — la care se pare că țin foarte mult — patroana unui bar, dacă-am auzit bine ce se vorbește în Tomis. Atunci te-ai convinge, văzându-i și i-ai putea întreba — grăi Braia, încercând disperată o ultimă amenințare. Numai că se prefăcea cât se poate de nepăsătoare. — La drept vorbind n'aș avea chef ca biata fată s'ajungă o țărancă.. Numai un om orbit de câștig ar arunca-o în mijlocul bărăganului! Cine știe ce minciuni sfruntate le-a vârît în cap despre Castel, căci tânărul privea speriat și nici nu vroia să s'așeze pe scaun. Îți închipui ce-or să se bucure, când or auzi de „Comandorul!" Până la urmă a văzut icoanele și și-a dat seama că e într'o casă onorabilă. Era cam posac, îi scoteam vorba cu cleștele. Spunea că nu ți-e nepot bun: cică a fost găsit într'o fermă de colonișt/ ce se înapoiaseră în Ardeal după câțiva ani de secetă. A fost crescut de sora dumitale.

— Zenaida, așa o chema!

— Zenaida s'a măritat cu un fost învățător în Caraomer, zicea că au fermă frumoasă și vite. Bătrânii au murit și după câte-am căutat să aflu dela băiat, nu cred să-ți fi lăsat ceva. Ardea de nerăbdare s'o cunoască pe Cristina și s'o ia înapoi la țară, cum îl învățaseră. Nu l-am împiedecat s'o vadă, dar acum...

— S'o aștepte o mie de ani! se jură Hemcea furios, trântind sacul la pământ. Și dumneata să nu crezi că mă sperii! Cristina singură va hotărî dacă va merge cu mine sau nu!

Vicleniile femeiești îl scoteau din fire. Greșit își închipuia Braia că o va păstra pe Cristina, amenințându-l cu cei din Caraomer!

Castelana își dădea seama de înfrângere și șimțea că înebunește la gândul că fata va sălășlui în localul pe

care-l ura mai mult decât orice pe lume, pumnalul înfipt în inima afacerilor ei, varieteul mare şi luminos ce urma să adăpostească risipitori de pe toată coasta răsăriteană şi fetele cele mai frumoase şi mai scumpe. Avea ochii plânşi când îi aduse la cunoştinţă Cristinei propunerea tatălui ei, dar fără să vrea un zâmbet duios îi înflori pe buze, odată cu amărăciunea ucigătoare a singurătăţii, când o auzi că primeşte din toată inima. Nici ea nu stătuse pe gânduri când un amant în propusese să plece în Africa, la Oran, pentru a face dragoste la umbra palmierilor. Pe atunci se numea Paloma şi cu toate că prietenul o vânduse unei case publice, nu regretase niciodată pasul făcut. Poate simţea şi o uşoară mândrie la gândul că fata ei va fi admirată de bărbaţi şi va provoca, desigur, scandaluri în toată legea.

Totuşi, la plecare, pe scara birjei care-l aştepta pe Hemcea, nu se putu opri să nu-l roage, nefiresc de emoţionată să se poarte fără brutalitate „căci e foarte sensibilă şi are nevoe de dragoste".

— La „Comandorul Sihie" ea va fi stăpâna! îi făgăduise generos Hemcea, trăgând de brâul roşu al birjarului, pentru a-l îndemna spre noua viaţă.

Singură Braia suferi cu adevărat. Cristina, cu toate că simţea multă atracţie pentru castelană — o dragoste superstiţioasă, puţin temeinică — nu putu rezista la început de-a trăi în mijlocul luxului orbitor, oglinzilor şi catifelelor, pe care le jinduise de copilă. Primele zile n'avu nimic împotriva rolului pe care Hemcea i-l rezervase în „Comandorul" şi socoti că se va simţi bine în nesfârşitele chiolhanuri nocturne.

Braia se mângâie foarte greu. Plânse săptămâni întregi, aşteptând-o să apară pe poteca dinspre Lazul şi la căderea nopţii, îi blestemă nerecunoştinţa — pe care dragostea o împiedecase să i-o arunce în faţă — blestemându-şi şi propriile zile ce-i rămâneau de trăit în Castel alături de Simeon. Era prea curajoasă ca încrederea în viaţă s'o părăsească la prima încercare,

ar dezamăgirea adăogată la trăinicia fortăreței dușmane, o făcu să se îndoiască de propriile-i forțe și să piardă zi de zi terenul de sub picioare, adică tocmai ce urmărise Vasi. Adevărul e, că emigrantele începură să se răărească la Castel, atât din pricina ascensiunii Persanului, cât și a propriei oboseli și indiferențe.

Afacerea trecu pe alte mâini și ea, odinioară „cea mai puternică femeie din Constanța", rămase să privească alături de trupul șubrezit a lui Marcu, biruința „Comandorului", măcinând ca două cobe tot felul de răsbunări.

Cu toate blestemele celor pe care-i ruina, inaugurarea mândrului local fu un triumf. In seara deschiderii, bătrânul mărturisi cu lacrămi în ochi că în timp ce fusese nevoit să-și agonisească pâinea pe mare, alături de camarazii ce „speră că-i păstrează o frumoasă amintire", Cristina se dăduse oricui, victima unei femei fără scrupule. Acum avusese ambiția să se întoarcă la fiica iubită și smulgând-o din traiul deloc dezonorabil, dacă e dus în propriul interes — să-i ridice un local propriu, unde să nu fie nevoită să se vândă oricărui mulatru fochist ce trecea prin Constanța. Pretindea că pentru Cristina renunțase la o grămadă de plăceri oferite de viața pe mare în primul rând la uniformă pe care — se avântă cambuzierul — continua s'o poarte ca amintire a singurei profesii ce-i fusese dragă în viață, urcându-i cele mai înalte trepte. Ar fi ținut-o mult pe-acelaș ton, dacă Vasi nu l-ar fi tras de mânecă, tușind ușor. Își reveni, dându-și seama că e primejdios să facă prea curând pe căpitanul, atâta vreme cât tomitanii îi țineau minte faimoasele aventuri și făcu o strâmbătură spre Cristina, închinând plin de respect.

In seara aceea neuitată se accentuă cu nesecata bunăvoință cu care curgea Murfatlarul din cupe, eroismul sufletesc a lui Hemcea, o pildă înălțătoare, un fel de învățătură morală în istoria Tomisului. Pianistul bătrân, uscățiv și cam zăpăcit de angajamentul ne-

sperat, înaintase caraghios de slăbănog în fracul larg şi încercase să ţină o mică cuvântare, înflorită cu versuri stângace şi cu imagini din viaţa marinarilor. Era atât de emoţionat că după ce citi legenda comandorului Sihie şi elogiul patronului, care se împleteau în spusele lui şi se confundau intenţionat, uită versurile de declamat, spre bucuria curtezanelor. Săriră pe el şi-l târâră cu sila spre pian, într'un vacarm de râsete şi strigăte, trăgându-l de pletele albe, sărutându-l.

Hemcea era şi el foarte bine dispus şi în căldura înăbuşitoare a nopţii pontice, alerga printre mese cu tunica descheiată, plin de năduşeală, căutând ca fiecare să se simtă bine. Se oprea mai cu seamă la grupurile vajnicilor conchistadori ai mărilor şi ciocnea cu ei, îmbrăţişându-i cu dragoste şi regret.

Rămăsese tot atât de spătos ca în tinereţe, fără privirea nesigură, cutremurată de presimţirea depărtărilor, a primelor zile de rătăcire pe cheurile Constanţei. Dimpotrivă înainta ca o corabie veche, cu vocea puternică şi răguşită de marinar sadea şi cu chipul ars de soarele Mediteranei, îngheţat de Crivăţ, străbătut de riduri adânci, ca nişte cicatrice săpate de timpul necruţător, petrecut în chefuri şi muncă de infern. Crezând că iubise toată viaţa ceeace admira la cincizeci de ani, se mulţumea cu o satisfacţie deşartă, şi fără să dorească a mai risca expediţii sgomotoase, din pricina greutăţilor şi incomodităţii lor, plutea în falsa aureolă acordată de tomitanii linguşitori ce-i băteau în strună. Gras şi încrezător, avea totuşi aerul marţial a bătrânilor militari scoşi la pensie şi o nobleţă cavalerească a gesturilor, pornită mai mult dintr'un instinct de grandoare, decât din educaţie sau voinţă de a place.

Barul fusese amenajat după propriile indicaţii, cu grisele ca pânze de paianjen coborând din colţurile tavanului şi vergi întărite cu balansine pe doi stâlpi aşezaţi la o extremitate şi alta ca două catarturi. La nevoie, această arboradă destinată să nu simtă niciodată adierea largului, putea servi şi pentru numere de a-

robaţie. Salonul se prelungea cu terasa de lemn, bătută în marginea râpei portului; aci lumina din local pătrundea nedesluşit, ca şi răbufnirile de muzică de jazz, topindu-se în pacea profundă a cheiurilor şi a mării pustii.

Spre ziuă, lumea dela inaugurare începu să se risipească şi fetele urcară în camerele dela etaj. Afară de patron şi fiică-sa, nu rămase decât un chelner, pentru a ridica scaunele. Hemcea se îmbătase rău de tot şi se clătina, mergând pe două cărări în „Comandorul" golit, dar Cristina care toată seara nu făcuse decât să-şi moaie buzele în pahar, prefăcându-se că bea, rămăsese la marginea terasei rezemată de balustradă şi privea oglinda neagră a apei, străfulgerată de licăririle roşii ale semnalelor, treceri tremurate, lăsând întunericul mai greu, mai misterios.

Hemcea făcu un semn chelnerului şi în sfârşit rămaseră singuri. Cum ea aştepta nemişcată, o chemă aspru:

— Cristino!

Vocea i se pierdu fără ecou. Din nou bâzâitul musculiţelor ce se roteau pe lângă un bec mare, electric, se auzi ca un murmur tremurător. Nebăgat în seamă, se lăsă greoi la o masă, cuprins de-odată de o mâhnire nelămurită în mijlocul singurătăţii aceleia de port adormit. Işi turnă un pahar de rom, căutând să-şi alunge indispoziţia, încercă să se gândească la supărările sale. Cristina îi provoca grijuri serioase. Toată seara rămăsese la fel de senină, fără să râdă sau să pară că se bucură din toată inima de norocul amândoura.

— Vom face parale bune! mormăi Hemcea, aşteptând cu paharul în mână ca fata sprijinită de balustradă să dea vreun semn. Poate nu eşti deprinsă să pierzi nopţile... chestie de obişnuinţă! Vei învăţa cu timpul, nu e prea greu. Iţi voi ajuta şi eu la socoteli din când în când. Crezi c'o să mai dea cineva prin beciul din faţă? Doar guzganii... guzganii să-l roadă pe jupân Marcu! Am băgat munţi de aur în varieteul ista. Să ai grije de furculiţe şi... Deschide bine ure-

chile: toate mă costă bani, bani grei. Nu-i așa că se vede depe toată coasta, Cristino? Și de pe mare se vede, dela douăzeci dé leghe!

— De pe mare se vede nelămurit, șopti ea.

Hemcea îi urmări intrigat privirile și descoperi că ochii fetei se opriseră peste un șuvoiu aprins, care apărea printre colinele Castelului și șerpuia într'o puzderie de scântei și fum. O aripă de foc fâlfâia piezișe și amenințătoare, răsucindu-se peste capetele lăzulenilor. Pasămi-te pescarii coborau la lotri, pentru a prinde briza dimineții, dar dela depărtare se ștergeau în umbre, dadophorii făcliilor mistuitoare.

O regreta pe Braia? Chipul i se închise amenințător.

— Ascultă, murmură printre dinți, dacă-ți pare rău că ai plecat de-acolo...

— Nu, nu-mi pare, spuse Cristina revenindu-și, sărind copilărește pe speteaza de paie a fotoliului. — Dar ce te-a apucat s'o insulți? Sunt supărată pe tine. Știi bine că în timp ce erai departe, ea m'a crescut.

— Numai pentru atât? Ai fi vrut să creadă lumea că nu țin la fata mea? Ai văzut că tomitanii ăștia sunt niște bârfitori. M'am supărat, nu? Las-o pe Braia. Mai bine ține paharul și ciocnește cu taică-tău pentru viitorul „Comandorului Sihie". Știi... sunt cam supărat. Nu te-ai purtat cum trebue cu oaspeții noștri.

Buzele-i sorbiră delicat șampania. Părul auriu căzuse greu, mătăsos pe umărul înfiorat de adierea nopții și de o chemare îndepărtată, neînțeleasă. Rarsori adormise fără să asculte poveștile Braei, chiar acum la douăzeci de ani.

— Tată, murmură obosită, cu pleoapele tremurătoare. Nu mi-ai vorbit nimic de rudele noastre. M'am gândit câteodată la mama... la mătușa... Cum o fi arătând cei din Caraomer? Vărul Andrei ne-a spus o mulțime de lucruri...

— Tocmai astăseară, izbucni Hemcea supărat, sfâșiind vraja tenebrelor apăsătoare. Suntem la mort sau la inaugurare? Termină odată cu Braia, cu rudele și

cu toate mofturile! Erai prea mică să vezi cât am îndurat dela neamuri. Iată acoperişul meu, făcu el cuprinzând orizontul nemişcat şi luciu al mării. — Vreau când oi muri să fiu în casa mea. Hai, culcă-te. Văd că paharul de şampanie te-a ameţit de tot.

Cristina se ridică, mai căută odată spre Castel. Apa molcomă plescăia liniştită între cheiuri, înecând clipirea metatornică a argintului; poteca strălucită se legăna, brăzdând două oceane de întuneric, ca urma unui pescăruş sfânt.

— Credeam că sunt lupte şi viteji acolo, jos. Dar nu vă cheamă decât distracţii, desfătări, pentru care nu mai vedeţi nimic, călcaţi orice suflet în picioare, părăsiţi şi cea mai credincioasă femeie. Marea voastră n'aş mai vrea s'o văd, n'aş...

— Vorbeşti ca o ţărancă! tună Hemcea dispreţuitor. Parcă tu ştii ce-i marea? Ai merita cu adevărat să te trimet în fundul Dobrogei.

— Iartă-mă tată, şopti supusă venind lângă el. Atâta lume... e pentru prima oară că văd lume petrecând şi...

Hemcea o sărută împăcat pe păr şi urcă scara, oprindu-se şi făcându-i încurajator cu mâna. Rămasă singură, Cristina îşi încrucişă braţele pe piept şi după ce se convinse că doar două, trei făclii mai străluceşc din trecerea necunoscută, păşi cu sfială peste rămăşiţele orgiei „Comandorului", care însemnau pragul unei vieţi noi.

Lumea nu află de scena aceasta. Toţi se distraseră foarte bine, cu toate că Hemcea, dintr'o generozitate împinsă la extrem, le vârîse cu de-asila vinul pe gât. Se aşteptau ca un local condus cu relaţiile şi priceperea lui Vasi (adevăratul stăpân fu cunoscut imediat cu bunăvoinţa Braei) să ajungă tot mai înfloritor contribuind la bunăstarea comună, ştiut fiind că marinarii — din fire darnici şi risipitori — nu se uită la bani, şi admiţând că s'ar uita mult, n'ar pricepe mare lucru din spicele de grâu şi numărul oarecare gravat sub aceste produse eminamente agricole şi

cîmpenești. Pe lîngă stabilimentele de pe strada Diana roiau o armată de zarafi, misiți, negustori de dulciuri, cerșetori și pungași mărunți specializați în lovituri fără urmări a căror gravitate să fi împins pe cel păgubit a pierde din puținul timp de pe uscat cu reclamațiile.

Din păcate clevetirea nu putu fi stăvilită și bineînțeles Braia făcu totul ca s'o încingă cu noi svonuri. În cartierul petrecerilor, unde majoritatea femeilor leneveau de dimineața până seara, ronțăiau zaharicale și se încărcau de podoabe, se răspândi povestea că ceeace l-ar fi îndemnat pe Hemcea să debarce, n'ar fi fost atât dragostea de fiică, cât bătrânețea și reumatismele și că intenționează să trăiască de pe urma ei, lăsându-i pe cap grijurile noului dancing și distrându-se ca un rentier.

Insinuările corespundeau în mare măsură adevărului, însă fiind trecătoare, ca toate cele omenești, alte evenimente atraseră atenția foarte practică a locuitorilor.

Tot timpul Cristina supraveghea consumațiile și partea cuvenită casei din încasările curtezanelor ce urcau la etaj, iar bătrânul își trecea viața între cafenea și port, unde-i plăcea și-acum să hoinărească, gata să cheme la un chef sdravăn pe foștii cunoscuți marinari și să sfideze cu pipa lui din spumă de mare, negustorii mărunți care îl salutau cu cel mai mare respect, întrecându-se să-i ofere mărfuri pe credit.

— Am onoarea! saluta cu mâna la șapcă când trecea pe lîngă bazarul lui Vasi și intra pentru o clipă, întrebând din ușe cu glas tare — închipuindu-și că poate înșela vigilența vecinilor care spionau din pragul prăvăliilor — ce-i fac economiile, și acțiunile în care-și băga câștigul după moda vremei.

Nimeni nu se lăsa păcălit, căci simple operații de schimb și informații financiare nu puteau îndreptăți rapoarte atât de strânse, peste deosebirile de caracter. Hemcea umbla neglijent, mereu deschis la tunică, cu

cămaşa fără guler, vorbea tare şi scutura pretutindeni pipa, ca şi cum s'ar fi aflat pe o corabie şi nu într'o casă de oameni, în vreme ce Persanul rămăsese la fel de potolit şi demn, mângâindu-şi barba subţire, calm şi politicos.

De altfel se părea că Hemcea preferă societatea zarafului sau a prietenilor dela cafenea — negustori pe care acum îşi permitea să-i ia peste picior ca bătrân lup de mare — decât a fiicei lui. O găsea foarte rece pe Cristina, fără pic de inimă; nu era omul care să simtă nevoia unor menajamente familiare, dar s'ar fi simţit mai în siguranţă, dacă ar fi fost pe deplin încredinţat că fata ţine din tot sufletul la el.

Portul neschimbat de douăzeci de ani, Castelul, taverna dărăpănată a lui Marcu unde nu mai intra nimeni, fiecare piatră îi amintea mereu timpurile de mizerie, suferinţa neomenească a începutului, când vagabonda cu fetiţa şi nimeni nu se'ndura de netrebnicia lui. Căuta să izgonească răscolitoarele gânduri şi să se convingă că niciodată nu va mai cădea atât de jos. Greşala fusese că nu-şi dase seama cine-i vrea binele şi cine răul. Toţi care-i doriseră răul erau înfrânţi. Terzi ucis, Marcu în pragul mizeriei, Braia, care-l vânduse ca pe ultimul sclav, sărăcită, nevoită să spele rufele marinarilor, ca pe timpuri când se întorsese ofilită dintr'o înaltă casă din Oran.

Numai lui Vasi toate-i merseseră din plin, fiindcă-l ajutase cu atâta căldură. I se părea că rosturile pământeşti se urziseră spre gloria sa şi că cei potrivnici, lovindu-l, îşi întorseseră faţa dela steaua norocului.

Zilele urmau nopţilor, ceţurile şi furtunile înspăimântătoare, seninului euxin, dar orgiile nu mai luau sfârşit la „Comandorul Sihie". Pianistul venea mai devreme şi îngâna pentru sine bucăţi clasice, ce ridicau o mulţime de proteste când fetele deşteptate din somn apăreau în capul scării:

— Vals, vals, strigau împrospătate de somnul după-amiezii şi dornice să înceapă frământarea de fiecare

seară, mulţumindu-se să danseze între ele până veneau clienţii. Se învârteau într'o feerie de lumini şi culori, în rochiile lor grele, cu ondulări repezi, argintii sau în văluri uşoare ca negura apelor, cu brăţări groase, exotice şi râsete tinereşti. Când ieşeau cu amanţii pe terasă, întunericul săpa dâre misterioase în luciul mătăsurilor şi faţa li se îmblânzea de lucirea apei îndepărtate, scăldate în văpaia unor basme vechi, ca lupta pentru lâna de aur. Cristina nu se mişca dela contuar, nu mai zâmbea, dar rămânea tot cea mai frumoasă.

In salon era loc destul pentru dansat, căci barul n'avea prea multe scaune şi cele ce supraviţuiseră scandalurilor, fuseseră înjumătăţite, limitate aproape la numărul curtezanelor. Vasi sugerase măsura, observând că mulţi vin să se distreze, fac un slow, două, petrecând cu fetele şi pleacă fără să mai urce sau să consume ceva. Intr'un colţ, chiar la piciorul unui catarg, se ridica o estradă unde fetele îşi executau dansurile argentiniene sau hinduse brutale sau graţioase, mai totdeauna goale, cu centuri de aur şi pandantive grele pe sânii lor mormoreeni. Cele tinere îşi răsuceau numai trupul plăpând cu un zâmbet nestatornic, fără ca bărbaţii atenţi la cărţi sau la zaruri să le onoreze cu aplauze. De multe ori dansul nici nu se termina şi curtezana era smulsă de pe estradă în râsetele şi glumele asistenţii care se destindea o clipă, iar alta de-abea aştepta să-i ia locul.

„Comandorul Sihe", avea o atmosferă familiară, de bună stare — cu toate catarturile şi balansinele, simboluri ale nemărginirii — ceeace atrăgea pe străini şi pe constănţeni. Intre orele unsprezece şi trei noaptea când se umplea de clienţi, nu mai puteai distinge de fumul gros, oglinzile cu ramă de catifea înfocată, covoarele de Tebris şi Mugür ridicate până pe divane, perechile de dansatori, vesela de cristal şi argint risipită pe câmpul roşu al covoarelor, lângă jucătorii cufundaţi în cărţi, indiferenţi la hărmălaia din

jur. Singurul chelner şi pianistul bătrân, picolo în orele aglomerate, trebuiau să sară măsuţele ioase bătute în sidef, mereu în primejdie să răstoarne tava.

— Voie, daţi voie! strigau pe două voci. Permiteţi, vă rog!

Şi nu mai aşteptau răspunsul, vărsau băuturile, călcau lumea pe picioare, lăsând un cor de strigăte şi proteste în urmă.

Interiorul nu aducea cu al unui local public — de aci impresia de intimitate plăcută — şi taina era că Vasi, respectând capriciile fostului cambuzier, îşi strecurase cu un preţ bun şi mobila de ocazie, cumpărată cu o sută de mii lei dela o familie de emigranţi Polonezi, cam uzată ce e drept, dar împodobită cu armuri şi motive antice, ghirlănzi stufoase şi fauni goi, desfiguraţi curând de pipăiala nenumăratelor degete care întârziau cu voluptate pe pântecul rotund, şlefuit cu artă şi menţinut onorabil atâtea secole într'un castel din Lwov.

Hemcea nutrea ambiţia ca localul său să se bucure de tot atâta distincţie, câtă avusese barul lui Marcu po vremuri. Interzisese luarea la ţintă a faunilor, nu atât din respect pentru munca sculptorului anonim sau duioşia arătată de Vasi mobilei ce-i stătuse ani de-a rândul nevândută în bazar, cât pentru clienţii Chinezi depe vasele americane şi englezeşti; galbenii nu admiteau excese de felul celora cu care sunt obişnuiţi europenii şi evitau sistematic stabilimentele gălăgioase.

Cristina nu se mişca dela contuar, încasa bani, împărţea bonuri şi dădea restul. Crezuse la început că părăsind Castelul izolat, vecin pescarilor pribegi, plecaţi cu săptămânile, va' lega prietenii trainice în atâta lume. Urmase apoi deziluzia primelor zile când simţise tot egoismul şi lipsa de scrupule a aventurierilor singurateci, văzuţi pentru prima oară în adevărata lor lumină.

Deveni distantă şi mândră, dispreţuindu-i şi fercându-şi suferinţa sub o mască împietrită ca argintul

rece al podoabelor. Indignarea sa nu creştea dintr'o părere preconcepută asupra calităţii oamenilor, dintr'o conştiinţă a răului, ci pentrucă vanitatea iubirii ei, ca şi a femeilor îndrăgostite de clienţii „Comandorului" era biciuită, dispreţuită, călcată în picioare.

Hotărî să nu se mai dea nimănui, repezind pe cucoeritorii ce se prefăceau subujgaţi de frumuseţea şi limpezimea ochilor senini, care noaptea prindea albastrul de cicoare a cerului dobrogean. Se mulţumi să contemple cu o nepăsare tot mai adâncă alaiul necunoscuţilor, primenindu-se necontenit, înghiţiţi de alte ţărmuri şi porturi aglomerate, fără a-i lăsa alături un semn statornic, o clipire de dragoste adevărată; visa încă un iubit, aşa cum i-l descria Braia când avea treisprezece ani şi aţipea pe terasa Castelului şi pe care nu contenise să-l aştepte chiar după aventura cu ofiţerul de pe *Renown*.

Simţea limpede că numai legătura cu un tânăr ferit de mirajul rău al plecării, ar putea-o face să uite această ameţitoare trecere, să iubească şi să fie fericită. Dar faţa ei nu mai acorda nimănui binecuvântarea încrederii, ca odinioară în Lazul.

Nu-i fu dat lui Hemcea să se bucure multă vreme de fericirea dobândită cu preţul atâtor jertfe. Doi ani dela inaugurarea dancingului ştiri neliniştitoare începură să se vânture prin port şi lumea de afaceri — dela marii negustori la vânzătorii de salep — tomitanii, dokerii, toţi cei care trăiau de pe urma traficului pe mări, ciuliră urechile ca în preajma unei furtuni ce mugea în depărtări şi trebuia să se repeadă şi pe litoralul de Est, spulberând totul în cale, svârlindu-i de pe promontoriu ca pe o mână netrebnică de ţărână. De unde până atunci se săpau reciproc şi căutau să-şi tragă unul altuia clienţii, începură a se aduna grupuri, grupuri, în mijlocul drumului, la băile de aburi sau în fundul întunecos al cafenelelor, întrecându-se să comenteze alarmanta situaţie internaţională, agravată de discursurile inoportune ale însemnaţilor bărbaţi de Stat.

Brăţările şi mărgelele cocleau nevândute pe tarabe, banii mucezeau în ciorapi şi frumoasele stabilimentelor aşteptau zadarnic clienţii străini atât de darnici.

Mulţi din Constanţa, înspăimântaţi de semnele unei epoci de criză maritimă, se desprinseră de ţărm, aşa aşa cum un roiu de furnici se depărtează de prada secătuită şi se refugiară în lăuntrul ţării, ducând cu ei imaginea unor aşezări lovite de trăsnet. Şi când în oraşele monotone, înţărcuite, de provincie întâlneau vreun chip cunoscut, li se încălzea inima, şi-l îmbiau cu ochii aprinşi ca de friguri:

— Ce mai e pe-acolo?

— Merge prost. Portul nostru moare!

Până şi caicele strâmte şi lungueţe, care aduceau puşcaşi renumiţi din Constantinopol în urmărirea delfinilor, nu-şi mai făcură apariţia, cu toate că năstrapurile de scrumbii erau mai dese ca oricând şi după ele, duşmanii lacomi se sbenguiau în larg, dând târcoale golfului.

In schimb bastimente de războiu tot mai numeroase veneau din Mediterana în vizite de curtoazie şi ca să arunce din fugă o privire asupra situaţiei din marca săpată în coasta „butoiului cu pulbere", raportând fortificaţiile de pe litoral. Adevăraţii marinari de comerţ, care ştiau cum se trage un chiolhan nu se mai vedeau, căci, avertizate la intrarea Bosforului, cargoboturile nu intrau în imperiul furtunilor negre decât înarmate şi pe propriul risc, pregătite pentru orice surpriză.

Germanii trimiseseră instructori militari în ţară şi îmbrăcaţi civil, începuseră să se infiltreze spre Dardanele, resfirându-se în toată peninsula Balcanică. Intr'o dimineaţă nu se mai văzu nici urmă din flotele engleză, americană sau franceză şi se'nţelege odată cu ele pieriră spre Apus companiile de navigaţie, supuşi, navele de comerţ, care nu se mai puteau bucura de protecţia Statelor lor.

Un nou fapt neobişnuit şi cam neplăcut pentru cei ce aveau portul de reşedinţă la mii de leghe depărtare, veni să sdruncine încrederea puţinelor vase rămase în radă şi să facă pe cele neutre să-şi ia tălpăşiţa.

Cargo-urile mixte *Carpaţi* de 7.150 tone şi *Sulina* de 3.200 tone, plecate din Constanţa cu grâne şi mărfuri generale spre Alexandria şi Djibuti, săriră în aer în largul portului Burgas, primul la 42°35' lat. şi 29°15' long. şi al doilea la 42°13' lat. şi 28°20' long. la interval de numai patru zile unul după altul. Petrolierul grecesc *Salamina* fu torpilat chiar în golful Constanţei şi arse timp de zece ore sub privirile posomo-

ite ale localnicilor, desfăşurând un covor de flăcări pe care se rostogoleau naufragiaţii orbiţi de petrol.

Gluma se îngroşa şi până la noi evenimente, Ministerul Marinei dispuse retragerea slabei noastre flote de războiu în gurile Dunării. Măsura nu paraliză total traficul în port, deşi un sfert din vasele obişnuite, româneşti şi străine, mai menţineau legătura cu Mediterana.

Intr'o seară ziarele aduseră vestea că a isbucnit războiul între Germania şi Polonia şi că Germanii, plictisiţi de anonimat, reîmbrăcaseră uniforma pretutindeni în statele balcanice. Inspăimântată, socotindu-se ameninţată direct, Turcia, în lumina drepturilor câştigate cu tratatul dela Montreaux, închise complect Bosforul — invocând art. 2, 6 şi 21 din convenţie, care îi dădeau dreptul să suprime navigaţia prin Strîmtori ori de câte ori se va simţi ameninţată de o primejdie iminentă de război şi paralizând astfel toate Statele riverane.

O plasă enormă de oţel, cu verigi ruginite spintecă huruind apele albastre dintre cele două mări, tunurile îndopate de explosibil adulmecă vânatul imprudent şi baloane captive păndeau păsările de metal ale văzduhului. Blocada începea.

Singure vasele de comerţ neutre cu tonaj redus aveau dreptul să întârzie douăzeci şi una de zile în capcana îngrozitoare, însă nu se grăbiră să uzeze de privilegiile care se legau cu mari sorţi de a nu mai vedea pe veci limpezimea Mediteranei.

Marea Neagră devenea un lac închis fără nicio legătură cu comerţul lumii şi cu evenimentele din afară; numai submarinele şi rarele forţe de războiu a Statelor zăvorîte, o mai străbăteau într'o direcţie sau alta.

Câteva zile după decretarea blocadei, stocurile de mărfuri coloniale începură să scadă în magaziile pline până în 1941, cerealele din silozuri se deşertară până la duşumele şi cele rămase fură întrebuinţate pentru nevoile interne, deoarece în acest an o secetă grozavă

micşoră producţia agricolă. Populaţia Tomisului care îşi trăgea puterea din schimburile şi activitatea portului, se văzu muritoare de foame. Ingrijoraţi şi palizi vredncii tomitani priveau cu groază cum danele lâncezesc deşarte fără ca vreun marinar străin dornic de petreceri şi pus pe cheltuială să coboare vesel pe uscat, cum vasele noastre ruginesc de neîntrebuinţare după platoşa şiragului de mine iar personalul civil pleacă în interiorul ţării în concediu nelimitat. Unul după altul păşiră îngânduraţi să caute hrană în umilele cerhanale din Lazul, să împrumute ţigări „Naţionale", în loc de „Camel" şi „Luky Strike" să ceară chiar bani.

Acţiunile companiilor de navigaţie căzură la pământ din pricina stagnării transporturilor şi posesorii lor se văzură tăinuitorii unor petece de hârtie. Cele mai multe agenţii îşi închiseră porţile, transferându-şi capitalul rămas în întreprinderi mai active din Bucureşti. Nu rămaseră în fiinţă, decât birourile cu substrat politic, ascunzând în dosul firmei adevărate oficii de control şi spionaj. Germanii, dorind să supravegheze economiceşte transporturile euxine pentru a căpăta supremaţia politică în acest important sector al Europei, inauguraseră numeroase agenţii, cu o armată de funcţionari, gata de a activa, imediat ce victoria le-ar fi adus şi vasele de captură.

Se înţelege că şi Statele rămase în afara Axei, aveau oamenii lor, tot atât de bine informaţi, pândind după firme mai puţin sgomotoase. Puterea suzerană care în ultimul timp răsplătise cam slab serviciile venerabilului Persan din Tomis, deveni darnică în promisiuni, îndată ce prinse de veste că Vasi a înmânat un plic cu ştiri şi documente foarte importante unei tinere agente din serviciul său secret, pe care tot Vasi urma s'o îmbarce clandestin pentru Africa de Nord.

Bosforul se gătise însă cu o feregea de oţel şi nicio şalupă nu mai putu părăsi Constanţa. Spioana rămase pe loc şi graţie convenţiei dela Montreux, o altă afa-

sere tot atât de strălucită, amenința să se preschimbe într'un dezastru. Iată pe scurt de ce era vorba:

Cu câteva săptămâni în urmă, când portul începuse să lâncezească fără ca lumea să piardă speranța că războiul din Polonia va rămâne în Nord „Comandorul" primise prin intermediul unui oarecare Alfons, fochist portughez, un mesagiu neașteptat din partea casei „Intimité" din Alger care cerea de urgență câteva fete pentru numeroasele trupe masate în oraș.

Vasi, cu toate că se îngrășase și se mișca greu, plecă de îndată la Brăila și se întoarse cu șase dansatoare, în vreme ce Hemcea, bucuros de oaspeții ce promiteau să învioreze veniturile cam slabe ale varieteului, făcu în grabă preparativele obișnuite de primire. Cambuzierul le conduse personal spre cele mai frumoase camere dela etaj, le strecură în mod delicat bani de buzunar, ba după legea nescrisă a Orientului Mijlociu, le dădu dreptul să se distreze în bar consumând după pofta inimii, fără a fi obligați să se urce cu clienții.

Cheltuelile erau însemnate într'o condică specială și urmau să fie predate odată cu fetele, varieteului din Alger, importatorii plătind pe lângă navlul maritim, impresariatul lui Vasi, precum și întreținerea „mărfii" pe țărm, până la găsirea unei ocazii nimerite pentru plecare.

Ingreuiau simțitor bugetul „Comandorului" spezele acestea generoase, însă ele urmau să fie redobândite cu un câștig apreciabil, în clipa când curtezanele ajungeau la destinație. Pentrucă Englezii se retrăseseră odată cu căderea țării în sfera de influență germană, casele de pe coasta Africei făceau plățile prin funcționarii inferiori ai companiilor neutre de navigație, oameni cunoscuți în Constanța, astfel că aurul — moedă internațională — era vărsat condițional în ziua sosirii.

Vasi plănuise să strecoare agenta Puterii în buchetul de curtezane, fără știrea Germanilor, fiind sigur că această hoinară ar fi fost altfel tratată de Hofenkoman-

datur decât o periculoasă spioană. Punea mare nădejde în toată afacerea — mângâiere pentru întunecaţii ani de războiu — şi aştepta ca la prima ocazie să îmbarce clandestin tot lotul pe un vas de mărfuri cu destinaţia Alger.

Blocada care sugrumă Strîmtorile două luni dela primirea oaspetelor îi lega mâinile, iar pe Hemcea, asociatul său, îl găsea înglodat până peste cap în datorii, căci dacă încasările scăzuseră periculos, avansurile celor şase fete dispuse să petreacă cât timp mai erau libere, se ridicară la sume ameţitoare.

Împrumuturi fuseseră contractate la bazar şi Vasi, socotind că situaţia e prea serioasă pentru „Comandorul Sihie" şi că Hemcea îşi va pierde capul în faţa gravelor evenimente, împături „Universul" cu grozava noutate şi porni să-i ducă personal ştirea stăvilarului de netrecut pe care politica între state îl ridicaseră în faţa lor, răpindu-le răsplata ostenelilor şi cheltuielilor.

Fructăriile şi prăvăliile cu felegene şi podoabe orientale de pe strada Thetys, aveau obloanele trase şi mărfurile fuseseră cărate în mare taină spre cartierele mai sigure din marginea oraşului. Puţin mai spionau acum din dosul zăbrelelor şi balcoanelor colorate, căci duşmăniile se potoliseră odată cu patimele oamenilor aţâţaţi de femei şi de câştig. In locul cetelor de copii, haite întregi de dulăi fără stăpân străbăteau străzile pustii şi se încăierau înfometaţi sau cercetau gropile cu gunoaie din marginea râpei. Cu tot mirosul ridicat de vâlvătaia soarelui, Vasi trecu pe-aici, de-asupra portului, nu atât pentru a contempla lâncezeala dezolantă a uriaşului înlănţuit dela mii de meghe, cât pentru a-şi arunca ochii prin curţile oamenilor, care se sfârşeau la marginea podişului. Il interesa în deosebi fostul consulat American, o clădire de piatră încărcată de iederă, dar din cauza curpenilor încâlciţi şi a ierburilor ce înăbuşiseră grilajul de fier, nu putu distinge nimic. Auzi câteva comenzi guturale şi bo-

cănit de cizme. Apoi două spirale subțiri se risipiră în briza după amiezii și Vasi pricepu cu regret că Nemții sunt adunați pentru masă. Altfel, ar fi avut mare chef să stea de vorbă cu paznicul sau chiar cu bucătarul și prefăcându-se a-i vinde brățări arabe — de cea mai proastă calitate — dăruindu-le dacă nu se putea altfel, să afle anumite amănunte în legătură cu delfinii aceia de fier care neliniștèau dela o vreme apele Constanței și care se numeau submarine. Și-ar fi dat seama totodată dacă misiunea încredințată de el lui Mircu, negustătorul de otravă pentru șoareci, ar fi putut fi dusă la bun sfârșit. De fapt rezultatul acestei încercări nu i-ar fi întunecat onorabilitatea firmei și, chiar în cazul unei înfrângeri, Puterea înamică Reich-ului, i-ar fi apreciat zelul, cântărindu-i-l în aur.

Cu mult înainte de-a se închide Bosforul, Germanii împânziseră Dobrogea. In depărtare, pe șoseaua Hasimcei, o coloană de camioane încinse cu stuh ruginiu, ca niște bacante besmetice, alergau nebunește clătinându-se, dispăreau în norii de praf și iar se micșorau spre Murfatlar. Oameni pe jumătate goi, pârliți de soare, săpau tranșee și lângă cuviosul minaret islamic de lângă faleza Genoveză se zărea un turn barbar și cătrănit, din lemn și pământ, pe care artileria lor antiaeriană îl ridica de zor.

Vasi clătină întristat din cap și pentru o clipă crezu că faptele sale ascunse sunt dictate de disprețul pe care-l avea pentru acești cuceritori, însă când un soldat ce fredona „Lili Marlen" frecând o gamelă, se opri din treabă și holbându-se câteva clipe ca năuc la Persan, isbucni într'un râs aspru, arătând cu degetul ciudata-i îmbrăcăminte, se mânie și trecând din întunericul patimei, în lumina contrarie ce așteaptă pe înțelept lângă cel mai adânc întuneric, prin puterea înțelii și antitezei, își dădu seama că oamenii ca și reptilele sunt totdeauna hrăpărețe și că lupta împotriva lor nu trebuie dusă din dușmănie, ci din interes, orice mijloc de stăpânire a puterii lumești fiind admis.

Râsul soldatului parcă îl urmărea, se rostogolea peste marele port adormit la trei ceasuri din zi, peste întinderea mării neînsufleţită de nicio dâră de carenă.

Altădată, după dogoarea prânzului, fagurele de chirpici şi ceamur se umplea de zumzet, primindu-şi dokerii, deschizându-şi larg porţile birourilor şi stabilimentelor. Cerşetorii se trezeau din picoteala plăcută şi începeau să se tânguiască, negustorii somnoroşi scoteau coşurile de cireşe sau portocale, iar barurile îşi înveşmântau mesele de pe terase în albul corăbiilor, chemând astfel pe cei dornici de uitare.

Acum însăşi marea părea resemnată la o tăcere fără viaţă, ca după o revărsare în care-şi omorîse propriul suflet şi peste care se oglindea fără răsunet astrul de toate zilele. Câte un tank trecea duduind prin moarta cetate a Tomisului, apoi liniştea se lăsa mai apăsătoare, înmărmurind de tristeţe puţinii supravieţuitori. Numai Mircu, negustorul de otravă, pe care Vasi îl întâlni pândind clădirea fostului consulat — ceeace dovedea că omul se silea să-şi câştige cât mai grabnic darul făgăduit — n'avea astâmpăr, sărea de pe un picior pe altul, ca atunci când urmărea pentru a ţintui în umbra veşniciei îmbuibatele hiene ale cartierului.

Mircu îşi descinsese sabia ruginită de i se bălăbănea de şold şi aruncase colivia de nuele, din care scotea câte un şoarece ca să arate brutarilor neîncrezători efectul otrăvii lui. Era singurul căruia blocada-i priise, ajutându-l să câştige, căci din pricina invaziei dinspre port, care se lăsase ca o pacoste peste tot cartierul, toată lumea rămasă îl chema şi nu mai avea nevoie să arate calitatea mărfii, atât de ameninţător era atacul şobolanilor.

Alergase cu pachetele de şoricioaică prin prăvălii, oferind preţiosul praf şi, pentrucă câştigul îl cam zăpăcise, iar pe nevasta sa o scosese aproape din minţi, socotea că nu pierde cine ştie cât timp, presărând din belşug preţioasa ambrozie pe pâinea unor cinstiţi bău-

ri de bere din Wuttenberg. N'ar fi avut neapărată voie de acest profit oferit de Vasi, însă nevastă-sa, re fusese prietenă cu Braia, prinsese gustul daru-lor fără osteneală, oferite pe timpul când puterea stelanei era în culme şi poliţiştii nici nu gândeau că n biet neguţător de otravă poate procura droguri fără rmă, unei femei evlavioase. Braia nu-i oferise de ult prilejul de a câştiga ceva în afară de îndeletne-irea obişnuită — oricât ar fi fost de bănoasă — şi ândul de a amuţi pentru câteva zile cicăleala ne-este-sei, precum şi plăcerea de a întreprinde ceva obişnuit, pe care o aveau în sânge toţi tomitanii, îl idemnară să primească propunerea Persanului, pân-ind prin preajma Amiralităţii nemţeşti, pripăşită în evera locuinţă de piatră, clipa când ar fi putut să-şi ună în aplicare planul.

Mircu cunoştea buna cuviinţă. Sărind pe marginea nui sarcofag îndopat cu pământ, din care răsăriseră licine pestriţe, suflă sgomotos şi ştergându-şi creştetul e sudoare, întrebă mai întâi de economiile sale din azar. Părea mulţumit de întorsătura evenimentelor, umai că otrava risipită cu atâta dărnicie prin beciu-ile negustorilor, îi gâdila plămânii, îl făcea să tu-ească. Tot scărpinându-şi picioarele goale, povesti o atâmplare hazlie. In hruba lui Fungogea, şobolanii se dunaseră pe întunerec într'un colţ şi plini de furie e călăul neîndurător, săriseră ciorchine cu colţii nuiaţi în spumă şi ghiarele ca spinii negri, muşcân-u-l turbaţi, chiţăind.

Povestind, Mircu se strâmba de râs, făcea şiret cu chiul, sărea cu burta 'nainte ca şobolanii înfometaţi, e răsucea cu limba scoasă de-i pârâiau ciolanele. Nu e lăsă pânăce venerabilul Hvaja al-Wasiti nu-i admiră gârieturile roşii, buboase de pe picioarele pline de apăn. Acesta se interesă de sănătatea neveste-sei şi unci faţa sa luă o înfăţişare gravă. Insemna că dis-ttau serios, căci imaginea femeii ce-l aştepta în prag i fiecare seară, îi potoli spăvăiata veselie. Cu un

zâmbet de bătrân înţelegător, Vasî scoase din mâneca tunicei, un testemel înflorat de mătase „Să-l poarte cu noroc!" îi ură el.

Da, izbutise să intre după grilajul încărcat de iederă, prefăcându-se că vrea să vândă praf pentru şoareci. Fusese văzut de Hauptmann în persoană şi chemat în biroul dela etaj, trecuse şi pe lângă dulapul unde erau aşezate pâinile albe, dar o santinelă îl urmase tot timpul, ţeapăn de parcă ar fi înghiţit o sabie. Aveau nevoie de praful lui, însă nu putuse lungi vorba, nici lega o prietenie mai temeinică. Le promiseseră că va veni pe seară cu şoricioaica şi în prezent pândea un prilej să găsească locuinţa mai goală.

Acum se va repezi să-i ducă neveste-sei darul zarafului şi e sigur că-i va face plăcere, deşi Braia nu-i oferise niciodată un cadou mai mărunt ca o pereche de cercei cu pietre sinelii: e culoarea ei preferată.

Inainte de plecare, păru că-şi mai aminteşte de ceva; plecându-se la urechea Persanului, îi şopti rugător:

— Ştiu că eşti supărat cu Braia şi că ea cleveteşte de câte ori are ocazia despre dumneata. Am auzit-o spunându-i nevesti-mii că „prietenii levantinului afurisit" — să mă ierţi, astea sunt chiar vorbele ei — „sunt duşmanii mei şi n'aş mesteca multă anafură dacă i-aş avea în mână!" *Ea* trebuie să nu ştie că am vorbit cu Hvaja al Wasiti. Ne-am oprit lângă cosciugul ăsta de piatră ca să-ţi dau un pachetel alb.

Şi arătând sarcofagul crăpat, îşi scărpină mulţumît creştetul.

— Numai nevastă-ta să n'arate năframa vecinelor! se'ndoi Vasi privindu-l cu o căutătură îndepărtată.

— Ai dreptate. Nu se va putea stăpâni să nu şi-l lege de gât chiar în seara asta, în localul lui Nicolaide, unde vinde garizi fierţi şi dulciuri. Mai bine nu i-l duc.

— Cred că-i mai bine să n'o faci să aştepte, spuse Vasi repede. Ar putea să vină după tine şi să-ţi strice totul. Ascultă-mi sfatul: nerăbdarea femeii a deschis porţile Tebrisului.

Mircu păru convins şi suflecându-şi pantalonii mai sus de genunchi, se îndepărtă în goană, ocolind în sărituri mari pietrele fierbinţi din mijlocul străzii.

Urmărindu-l Persanul gândi că pentru a fi mai sigur va trebui totuşi să scape anumite vorbe din care ascultarea neguţătorului de otravă faţă de bazar să reiasă limpede. Nu că s'ar fi îndoit despre cochetăria femeii acestuia, dar trebuia să fie sigur că foarte curând după neplăcuta întâmplare din Tomis, Mircu va urma calea apucată de băutorii de bere, ducând în mormânt taina stăpânului său şi nemaiputând fi prins sau chinuit de nemţi pentru mărturisiri. Îl scutea de casne şi suferinţe fără folos.

Ieşi pe strada Diana şi căută vreun cunoscut, căruia să-i strecoare ştirea prieteniei cu Mircu, şi, mai ales, îngrozitoarea noutate a blocadei. Dar zadarnic bătu în două, trei obloane. Unde erau vrednicii negustori din Tomis, surâzători în faţa fructăriilor, cafenelelor, iaurgeriilor prospere?

Soarele ardea nesuferit şi aerul unduia de căldură de-a-lungul zidurilor masive, cu balcoane scheletice şi cu mixandre ofilite de pârjol. Străzile goale păreau ale unui oraş desgropat din lavă; stabilimentele, neputând rezista crizei, bătuseră scânduri la ferestre şi smulseseră din vitrine fotografiile dansatoarelor. Şi în dosul orbitelor astupate, ghiceai oameni înăbuşiţi de căldură şi de plictiseală, femei fumând sau dând în cărţi, bărbaţi lâncezind ore întregi, incapabili de a se putea îngrozi chiar de prăbuşirea deplină, de blocadă. Vasi trebui să târască greutatea ceaprazurilor de aur sub incendiul orbitor al cerului, fără a putea vorbi cu nimeni.

Schilozii şi cerşetorii se adunaseră parcă din toată ţara, târându-se până aici, la capătul disperării, unde găseau o mare mai nepăsătoare ca pământul. Până şi prinţii fără căpătâi fuseseră goniţi din port de goliciunea magaziilor — unde-şi aveau de ani îndelungaţi cuibul — şi acum se plimbau slabi şi fanto-

matici ca niște stafii prin poduri și chioșcuri, punând stăpânire pe casele părăsite. Foștii stăpâni care-și mai vizitau locuința, îi vedea pe noii oaspeți sărind pe geamuri, ecotocind șifenierele, însă nu încercau să-i alunge, știind că după ce vor fi plecat, cetele de vagabonzi se vor întoarce pe ruina cetății învinse. Resturile lăsate de prinți — o coadă afumată de pălămidă sau fărîme de halva — erau disputate de strengarii goi, fără stăpâni sau părinți, și haitele de câini înfometați.

La capătul treptelor de piatră săpate în zidul gros de chirpici, canaturile ușii erau date de perete ca totdeauna în preajma serii. Dar „Comandorul Sihie" era gol. Fata dela garderobă care tresărise o clipă auzind pași, lăsă brațul să-i atârne dezamăgită. Două curtezane fumau pe trepiedele din dreptul barului și lumina electrică sculpta în oglinzi spatele lor gol înlănțuit de ghiarele cusute în fir a rochiilor groase ca niște odăjdii de catifea, înconjurate de sclipirile pomierelor din jur, a șipurilor de cristal cizelat, a vaselor mate de „punch", de luciul nikelat al vitrinei. Una, cu părul foarte înalt și inelat, încoronându-i ca o podoabă de abanos fața palidă, tinerească, necăjea îmbujorată de râs, un biet pechinez, silindu-l să se ridice pe labele scurte, hohotind când cățelul sufocat cădea prosteşte la pământ rotind ochii însângerați.

Cealaltă, cu trăsături sensuale de grecoaică, vorbea cu voiajorul Ovezea, personagiu care nu era altcineva, decât vameșul întâlnit de Hemcea și Cristina, cu ani în urmă pe valea seacă a Omurgei, în primul lor drum spre Castel. Preferând să se amestece în lumea pestriță a localurilor sub pretextul negustoriei, vameșul însemnat de soartă pe obrazul stâng, era o persoană prea cunoscută pentru a mai putea fi primejdioasă. Totuși le stătea tuturor în gât și la încăerări scăpa rareori nestâlcit. Acum se cuibările la „Comandorul Sihie" și tot oferind cu un rânjet de câine bătut ciorapii de mătase, trăgea cu privirile șterse de spion,

dreapta şi în stânga. Fetele se fereau, îşi puneau ghiocii în gardă, dar pentrucă se arăta foarte darnic şi de fire veselă, cu toată înfăţişarea lui grosolană, îl priveau în preajmă-le şi se făceau că uită să-i achite ciorapii sau micile datorii.

Se urcase pe scaunul de crom, ceeace de obiceiu nu-i era permis şi povestea o anecdotă Grecoaicei, zâmbind. Numai când întâlni privirea dezaprobatoare a zarafului, rămase cu gura căscată, bălăbăni din mâini plin de umilinţă şi se lăsă să lunece jos, privind mereu spre uşe, ca şi cum ar fi voit să fugă.

Din pragul ei, Vasi cuprindea într'o privire încărcată de amărăciune, tot barul deşert, ferecat cu perdele grele, pentrucă odată cu lumina zilei să nu între şi căldura de cuptor a după-amiezii.

Se ştia că fetele n'au voie să vorbească cu neguţătorii ambulanţi care treceau prin local şi lipsa de respect a lui Ovezea pentru tradiţie, era primul semn vădit al decadenţei Tomisului. Insemna că nici şubreda lege a vameşilor nu se mai teme de puterea lui.

Plecat peste pian, lângă estrada goală, muzicantul cu plete ca de zăpadă, îngâna o nocturnă, armonii romantice care se pierdeau în muţenia salonului golit de cheflii, prindeau viaţă atunci când păreau mai istovite şi te învăluiau în visare, desprinzându-se din întunerec ca o suferinţă neînţeleasă şi singuratecă.

In clipa aceea apăru şi Cristina din oraş. Era cu o pălărie mare de pai, legată cu o panglică şi faţa ei îmbujorată de soare şi briza domoală a după amiezii, exala un farmec tinerese şi o mare mulţumire. Printre zăbrelele verzi ,lumina îi trăda bucuria timidă, ca razele primăverii care aruncă pe câmp floricele sălbatice.

Zaraful se plecă cu respect, căutând să înţeleagă cu ochii săi slabi pricina acestei bune dispoziţii.

— Il cauţi pe tata? întrebă Cristina.

— Am trecut să mai prind un marinar pentru schimb. Dar văd că şi barul vostru e gol. Hemcea e sus?

— S'a urcat în camera lui, şopti Ovezea, care se furişase lângă patroană şi, căutând să pară cât mai umil pentru a şterge reaua impresie, îi primea respectuos pălăria în locul garderobierei. E cu străinii aceia, artiştii dela circul Nero, care au mai fost pe-aici. Domnişoara Lydia şi cu Bacruban, directorul. Nici n'ai zice că sunt tată şi fiică, atât pare el de tânăr. Închipuiţi-vă, într'o zi mi-a cerut căneală de păr. Cred că poartă şi corset, ca generalii scoşi la pensie. Las' că şi ea e foarte cheltuitoare. Mi-a cumpărat trei perechi de ciorapi săptămâna trecută...

Vasi privi cu dezaprobare încercarea voiajorului de a-şi recâştiga dacă nu stima — aceasta era cu neputinţă atâta vreme cât se ştia că e vameş — dar cel puţin vechea toleranţă de care se bucura, fiind admis ca un nătărău puţin supărător şi foarte larg cu curtezanele. Amănuntele înşirate despre directorul circului n'aveau însemnătate, pentrucă Ovezea n'ar fi putut niciodată reţine ceeace ar fi fost cu adevărat preţios dintr'un om.

— E poate circul din port, care aşteaptă de două luni? se adresă el Cristinei, de parcă patroana ar fi vorbit până atunci.

— Nu e vina lor că n'au putut să plece pe timp de războiu. De când au venit Germanii, ştii că vapoarele sunt atât de rare... Plănuiau să colinde tot Orientul, dar li s'au cam terminat banii. Ca să mai încropească ceva l-au rugat pe tata să-i angajeze pentru reprezentaţii.

— Reprezentaţii, acum când nu va mai veni niciun vapor? Unde?

— Aici pe terasă, se 'nţelege. Am fost şi eu de faţă când au vorbit prima dată. Va fi un program neobişnuit. Lumea s'a cam săturat de dansatoare, cum spunea şi tata. Vrea ceva mai vioiu, mai potrivit timpului. Şi consumaţia se va mări dacă vor sta la mese, privind circul.

Vasi ridică mâinile la cer amuţit de atâta naso-

cotință și dându-și seama că Ovezea nu s'a mișcat din loc, dispus să-l asculte, că pianistul, curtezanele, până și fata dela garderobă îl privesc uimiți, o luă ușor de braț pe Cristina și o duse hotărît, pășind greoi și cu ochii împânziți de vârstă spre capul scării.

— Acum și-a găsit să angajeze un circ întreg, când „Comandorul" e de râpă? De unde va mai plăti atâtea lefuri? Crede că fetele noastre vor pleca mai repede ca Bacruban? o întrebă el dintr'o suflare. Ah! Dac-ai ști ce scrie în ziar! Cine știe cu câte viclenii l-a convins directorul care-i un pungaș și a bătut la toți zarafii să se împrumute pentru animalele lui schiloade și pentru niște măscărici caraghioși!

Sui scara cât putu de repede, dar se opri când găsi în lumina puternică ce scălda coridorul cu uși numerotate, o tânără ce visa aproape goală pe o rogojină fină de rafie colorată, legănându-și capul în ritmul muzicii. Când îl văzu își strânse fâșia de pânză din jurul coapselor și se tolăni mai leneșă în razele roșcate ale după-amiezii ce intrau ca un snop arămiu pe fereastra deschisă. In trecere, prinse capătul șalului de șahmară și îl duse lângă obraz.

— Să nu vie cineva! șopti grăbit Vasi, aruncând priviri neliniștite spre scară. Ce faci aici?

— Vezi doar că trândăvesc și ascult muzica, se alintă copila de optsprezece ani care nu era alta decât Veronica, primejdioasa agentă căruia Vasi trebuia să-i fără rost de îmbarcare, odată cu însemnatele documente. Chipul îi deveni de-odată aspru. — Se aud lucruri tot mai rele dinspre Turcia. Ți-am spus mereu să te grăbești și m'ai asigurat mereu că voi pleca eu... fetele voastre. Ce mă fac acum dacă Nemții închid portul?

— Stt! Taci că se aude! făcu îngrozit Persanul. — Știi bine că decând caut să te trimet, am pierdut toate nopțile chinuindu-mi mintea. Brăilencele mă costă o avere, asta numai ca să îndeplinim totul așa cum am primit rugămintea.

— Primeşti banii pentru chinul tău şi brăilencele îţi vor aduce destul aur, mă pricep destul de bine la aşa ceva. Bagă-ţi în minte, Wasiti: întârzierea e numai din cauza ta şi dacă pun Nemţii mâna pe mine, te fac direct răspunzător. Să nu crezi că le vor fi greu să mă descopere şi să mă aresteze aici în România. Ţara voastră e mică.

— *Ei* nu te-au trimes degeaba la mine. Vei pleca, Veronico, căci tu îmi luminezi povara zilelor următoare, pentru aceasta ai fost trimisă şi de-aceea mă voiu sili să te ajut. Căci acolo unde gazda nu se scoală spre a saluta pe oaspete, nu-i spune vorbe prietenoase şi nu-i făgăduieşte stelele Scorpionului, viitorul îi este cu siguranţă fără speranţe. Vei vedea că foarte curând le vei vorbi cu recunoştinţă despre Hvaja al Wasiti.

Fata dete din umeri şi el, netulburat, o salută cu mâna la frunte, apoi apăsă pe clanţa uşii, tocmai când Hemcea dădea să semneze o hârtie.

— Aşteaptă, zise grav Vasi şi toţi tresăriră, întorcându-se. Înaintă spre birou, urmând. — Dacă nu mă 'nşel sunt la facerea unui act!

Cambuzierul îl privi întrebător. Sta înfundat în fotoliul greu de stejar, cu tunica deschisă şi cu gâtul puternic leoarcă de sudoare. Cu toate că-şi făcea vânt cu un evantai de fildeş, căldura îi tăia respiraţia, făcea să-i lucească părul sur de pe piept, căci purta uniforma de-a-dreptul pe piele. Din fericirea care i se citea pe faţă şi graba cu care se ridică să-i strângă mâna, Persanul înţelese că va avea de luptat iarăşi cu violenţa acestui om, pornire ce se istovise odinioară în iluzii, iar acum — când avea bani — se oprea în înfăptuiri lumeşti, pe care să le poată mângâia cu privirea, să le poată arăta şi altora.

— Eşti bine venit! strigă Hemcea. Tocmai încheiam contractul cu directorul... O să fie o lovitură, veţi vedea ce lume o să aducă noul program la varieteu. Dar am uitat să ţi-i prezint: domnul Bacruban şi

domnişoara Lydia, celebra amazoană. Ia loc aici şi ţi-ţi explic de ce e vorba. Împrejmuim terasa cu un gard din pânză de cort, amenajăm o arenă cu talaş şi intrarea animalelor prin stânga unde-s casele dărâmate ale lui Sotir. Tot acolo punem cuştile...

— Cuştile?

— Sigur! Circ în toată regula, cu animale, cai, clowni, ca la Kluski. Lumea va sta la mese în bar şi nu va trebui decât să măresc uşa care dă spre terasă, să se vadă din orice parte. Domnul Bacruban mi-a promis să pună şi în sală câteva numere de acrobaţii marinăreşti pe catarge. Asta-i adevărată idee de mare artist!

Şi zicând acestea, arătă pe cei doi oaspeţi, care aşteptam cam nerăbdători sfârşitul explicaţiilor. Contractul trebuia totuşi semnat. O prea mare grabă ar fi stricat totul şi bănuind importanţa noului venit, directorul circului „Nero" se înclină adânc, cu o ironie batjocoritoare care nu scăpă Persanului, în vreme ce fiica sa îşi scutură uşor buclele negre, ca apele unei mări fără lună. Cum stăteau alături păreau o pereche de artişti bine făcuţi şi indiferenţi, cu răceala pe care un succes îndelungat şi conştiinţa unei alese calităţi faţă de restul tovarăşilor de breaslă, o dă acestor sfidători ai primejdiei, nevoiţi din cauza mizeriei să trateze cu patronul unui varieteu. Directorul circului era îmbătrânit însă foarte svelt, fardat ca un actor ce ţine să treacă încă tânăr; îl ajuta şi bărbiţa neagră, mefistofelică, precum şi talia-i sveltă de călăreţ, scoasă în relief de o pelerină largă de catifea. Lydia, îmbrăcată într'un splendid costum de sport, cu cizme ,avea aceiaşi ochi negrii şi sfredelitori ca ai tatălui ei, un păr revărsat în inele albăstrii pe umeri şi o expresie de sensualitate şi sălbăticie în jurul buzelor întredeschise.

Tăcură câtva timp. Hemcea dădu grăbit explicaţii, apoi rămase în picioare, aşteptând opinia împodobitului personaj.

— Am auzit bine, făcu Vasi lăsându-se greoiu într'un fotoliu şi petrecându-şi obosit pe genunchi, mâinile înegrite de metale. Am auzit, murmură mai încet, privind îndelung pe cei de faţă.

Părea că doreşte ca timpul scurs şi liniştea ce-o inspira el însuşi, să le domolească entuziasmul şi poruirile din prima clipă. După tăcerea temătoare a celor doi artişti de circ, îşi dădea seamă că aflaseră de pacostea blocadei şi părăsind nădejdea de-a mai putea pleca, doreau să facă un contract avantajos cu „Comandorul Sihie", în cea mai mare grabă, înainte de-a auzi patronul că nimeni, absolut nimeni, nu va urca din port în Tomis. Numai Hemcea nu aflase nimic şi, sigur pe sine, aştepta răspunsul asociatului său, trăgând cu importanţă din pipă. Omul ăsta plutea prin viaţă fără să se poticnească şi fără să ştie încotro merge.

— Cu ce gaj? oftă, când crezu că cei doi sunt gata să-şi piardă răbdarea.

— Tot circul mă costă 300.000 lei pe lună! „Un adevărat chilipir" adăogară ochii lui Hemcea.

— Domnul Hemcea nu prea are muşterii, interveni Bacruban, şi s'a gândit că un program ca al nostru ar atrage clienţi. Planul de a da reprezentaţii pe terasă a venit chiar dela dumnealui, vaporenii şi constănţenii s'ar îmbulzi la intrare...

— Suntem cunoscuţi, se mândri Lydia.

— Nu ne mai rămâne decât reclama, zise şi Hemcea. Nici nu-ţi închipui ce omenire va fi pe-aici. Trebue să facem rost de scaune.

Ochii celor trei se fixaseră asupra Persanului, pentru a vedea ce impresie lăsaseră cuvintele lor. Ii dăduse să 'nţeleagă că ei căzuseră de acord, afacerea era aproape încheiată cu câteva clipe înainte şi o ruptură ar fi îndreptăţit o duşmănie nu prea plăcută pentru cei doi asociaţi. Zâmbetul pe care Bacruban îl dorea binevoitor, era prea subţire ca să nu se fi putut transforma dintr'odată într'o strâmbătură de neplăcere

de furie. Își netezi bărbița neagră. Părea grăbit.
— Ei, ce spui?
tăcerea adâncă a cartierului mort, Vasi se ri-
foarte greoi, apropie contractul de fereastră și
ti mișcând buzele până la ultimul rând. Apoi mă-
bine pe fiecare, încercând parcă să le ghicească
durile și fără un cuvânt, rupse hârtia în mii de
căţele, svârlind-o în stradă.
Bacruban făcu un pas, iar chipul lui de actor bă-
în se schimonosi de necaz.
— Principiul meu a fost să nu mă vâr niciodată
nde nu-mi fierbe oala, spuse amenințător.
— Servitorii supuși care mor pentru domnul lor,
dobândesc lăcaș veșnic în cer și hulirea pământe-
ilor, zise Vasi trist, întinzând mâna ca pentru a bi-
ecuvânta.
Hemcea amuțise de mânie. Sări dela birou și ve-
ind lângă Persan, își încheie nasturii până la gât,
vând să ia o hotărîre de cea mai mare gravitate.
roia să spele umilința în care fusese tăvălit, să-și dea
ovarășul pur și simplu afară, dar zăduhul era înăbu-
tor și câteva clipe își frământă pumnii, nehotărîn-
u-se să-l dovească sau să-l nimicească cu injuriile.
enise pe neașteptate în localul lui — care-i apar-
nea după toate legile și-l jignise față de atâta lume.
iua următoare toți tomitanii aveau să afle că el
'are niciun cuvânt în conducerea „Comandorului".
rea se întrecuse cu gluma! Nu se înțeleseseră astfel!
Până să decidă asupra atitudinii mai lămurite, Vasi
dădu de-oparte ,numai prefăcându-se că se'ndreaptă
pre ușe.
— Nu am obiceiul să mă amestec în afacerile străi-
lor ,declară el cu severitate dar fără dușmănie, o-
rindu-se aproape de prag. — Domnul Hemcea nu
ai e solvabil: îmi datorează exact patrusutecincizeci
trei mii lei.
— Îți datorez? sbieră Hemcea. Știi bine... și-ar fi
rturisit fără să țină seama de străini suma la

care se ridicase întreținerea curtezanelor pentru Alger, chestiune care-l interesa pe zaraf în primul rând, când Vasi se întoarse cât putu de repede și apropiindu-se de birou, bătu cu toată energia bastonul de mucheа sculptată a prețioasei antichități poloneze la care ținea atât de mult .

— Angajamentul mă privește pe mine. Dece nu mă 'ntrebi? Ia aminte! se adresă lui Bacruban. — Nu ți-ar fi plătit o lescae, deoarece eu țin localul acesta de-o lună.

Hemcea făcea sforțări neomenești să rămână pe loc.

— Ia ascultă domnu' Vasi, cine comandă în dancing? Eu sau dumneata?

— Dacă judecăm drept, eu aș avea ultimul cuvânt, răspunse Vasi la fel de netulburat.

— Știi bine dece!

— Terminați odată cu cearta! interveni Lydia. E adevărat că n'ai bani să ne plătești?

Hemcea nu știa ce să mai spună, se'ncurcă:

— Ce importanță are!... Dumneavoastră ați fi atras clienți și... și aș fi putut oferi și avansuri.

— Nu erai sigur c'ai să ne plătești? se'ntoarse și Bacruban supărat spre el.

— Stați să vedeți. Domnul Vasi și cu mine am făcut un fel de contract aș putea spune, prin bună înțelegere...

— E obligat să-ți dea bani?

— Cine ți-a spus că e obligat?

— Ce mai întrebi? se răsti Bacruban. Nu vezi că e vârît până'n gât în datorii?

— M'am lămurit! încheie Lydia discuția și fără a învrednici cu o privire pe omul ce-o înconjurase de atâta entuziasm și admirație, ieși trântind ușa.

Imitând-o, Bacruban întoarse spatele lui Hemcea, ne mai considerându-l vrednic de stima unui om cinstit.

— Mi s'a vorbit mult prin port de dumneata și doream să te cunosc, zise el politicos către Persan cu

cinanta nerușinare a oamenilor ce intenționează să ară parale cu împrumut.

Dar Vasi nici nu clipi:

— Imi va face plăcere să-ți văd la circ măgărușii i cămilele nobile din țara mea. Le-ai fi pierdut pe oate dacă le-ai fi urcat în Tomis, căci vezi cum stau ucrurile. Cred că ai înțeles dela început — accentuă el — că localul nu va putea face față nenorocirilor care vor veni...

— Nu chiar dela început... dânsul m'a făcut să sper atâtea. In sfârșit, mulțumesc domnule Wasiti că m'ai scutit de-o muncă fără folos. Voiu încerca în altă parte... Bine ai făcut c'ai dat o lecție acestui încurcă lume!

Și aruncându-și pelerina pe umăr, fără a învrednici cu o privire pe bietul cambuzier, se repezi pe scări după fiică-sa.

De-abea dupăce rămaseră singuri, Hemcea se desmetici și încleștându-și pumnii se vârî în Vasi.

— Dece mă batjocorești? îi țipă la ureche. Dacă vrei neapărat să nu mai contribui la întreținerea lor cu atât mai bine. Le voiu trimite pe socoteala mea în Alger și când vor veni banii, să n'ai nicio pretenție. Unui servitor și nu-i poruncești, cum mi-ai ordonat dumneata să resping propunerea directorului.

Vasi ridică o ancoră mică de alamă, pe care stăpânul casei își sprijinea pipa. Alături se odihnea un ochian cu care Hemcea privea deseori în larg, iscodind zarea — mai ales când nu-l vedea nimeni — și un atlas geografic englezesc. Dar zaraful nu părea atras decât de lucrul micului obiect. Il ciocăni cu degetul, apoi îl puse exact în acelaș loc, privind cu o nepăsare înghețată omul care la un pas de el, în picioare, aștepta lecuirea unei umilințe mărunte.

— Poți să dai drumul la toate fetele. Toți banii cheltuiți sunt pierduți. Vezi ziarul de pe fotoliu? Acolo scrie că Bosforul este închis... s'a închis ieri noapte.

Mâna de pe umărul aurit al zarafului rămase înțepenită, de parcă ar fi pierdut într'o clipă dorința de a-l zgudui cu brutalitate și a-l sili să se plece până la pământ. Vasi o desprinse cu un fel de milă, ca pe o frunză moartă și se depărtă.

— Bosforul... borborosi Hemcea, atunci... totul e pierdut... și „Comandorul"... Nu mai am un ban în casă... nici să plătesc pianistul... .

— Și te zoreai să angajezi un circ întreg!

Hemcea strânse pleoapele. Părea că fâșiile zdrențuite ale apusului, ce fluturau roșiatice peste mare, i-ar fi adus svonul unei victorii depline a morții peste flota vaselor euxine. Se prăbuși în fotoliul său sculptat cu capul în mâini. Încerca să creadă că va mai trece timp pânăce va înțelege știrea și că nesiguranța aceasta e preferabilă adevărului întreg.

Dar în el, răul se cuibărise demult, poate din seara când smulsese pe Cristina dela sânul vrăjitoresc al Braei. Ceasul rău îl pândise zile întregi, îl amenința la fiecare pas, pe care-l făcea sigur de el, știindu-se ferit de vasele ce plecau destul de rar, e drept, totuși se îndreptau spre Mediterana, gata să primească în ascunzișurile lor, marfa aducătoare de aur. Se crezuse în siguranță, în vreme ce stabilimentele vecine își închideau porțile. Bani pierduți! El însuși le îndemna din toată inima să consume, le trimetea la cinema și le satisfăcea toate capriciile.

Nu le-ar fi cerut banii înapoi, căci soarta ținuse să lovească în patronul care crezuse în bucuriile și victoriile vieții.

Începu să plângă de propria-i nefericire, fără revoltă, cu duioșia tristă cu care morții bătrâni sunt conduși spre locașul de veci. Erau ciudate lacrămile pe obrazul mare și aspru, era sfâșietor să vezi un căpitan cu șapcă nou-nouță plângând în fața lunetelor și hărților marine risipite pe un birou greu de mahon, dar prăbușirea lui, ca și căința nefolositoare a oamenilor, apăreau cu atât mai evidente.

Când privi spre vechiul prieten aşteptând o vorbă de mângâiere, Persanul îi arătă ziarul — care zăcea acum covor — ca omul acesta să-şi ispăşească până la capăt greşala şi să se ridice din mersul întâmplător al lucrurilor.

Hemcea se plecă împovărat de adevărata greutate a vârstei sale. Dorea să se încredinţeze că e treaz, fără a îndrăzni încă să-şi arunce ochii peste tipăritura proaspătă, cu litere de-o şchioapă, cerea o încurajare zadarnică. Şi în timp ce şoptea cuvintele neînţelese ale telegramei, se gândea că rezerva pierise demult înghiţită de brăilence, că încasările se dovedeau jalnice; nici vorbă nu fusese să scoată cheltuielile din micul dever, realizat cu ajutorul puţinelor vase din timpul războiului dintre Polonezi şi Germani; se'ndlodase în datorii la Vasi, care-l finanţase conform înţelegerii, bazate pe recuperarea cheltuielilor comune şi care acum, văzând primejdia, va căuta să-şi ia cu orice preţ banii înapoi.

Constanţa fusese sugrumată dela sute de leghe depărtare, dispăruse din istoria traficului internaţional pentru un timp îndelungat, se ştia limpede. Cine-i va trimete banii să-şi acopere spărturile din capital? Toată siguranţa zilelor ce-i rămâneau de trăit, pierdută. Fetele se vor întoarce înapoi, în ţară, Vasi-şi va cere datoriile şi tomitanii — necunoscând motivele pentru care ţinuse curtezanele două luni, pe timpuri de criză — îşi vor bate joc de el ca odinioară, iar el nu le va putea răspunde. Cu siguranţă că Vasi îşi va reclama datoriile. Are un fel de a privi, de pare blocada nu-l lovise în aceeaş măsură. Ori e de piatră, ori simte plăcere să-l ştie nenorocit. Sau nu mai vede?

De jos răsbătea melodia nocturnei tânguitoare a lui Chopin, devenind parcă mai transparentă în amurgul strălucitor. Fostul cambuzier ridică capul, oftând:

— Deci... închidem... ca toţi ceilalţi.

— Şi fetele?

— La ele să mă mai gândesc? Vom salva ce se poate. Diseară vor pleca la Brăila sau mai ştiu cu unde...

— Vino-ţi în fire omule! îl încurajă Vasi blând, bătându-l uşor pe umăr. — Aşteptăm prima ocazie şi le trimetem în Alger. Altfel pierdem toţi banii, ia aminte ce-ţi spun.

— Bine ,dar fiecare zi mă costă o avere, strigă Hemcea sărind plin de furie. Ar însemna să pierd şi casă şi tot... Nu-ţi dai seama, adăogă el cu greutate, cât face pentru mine „Comandorul". Să 'ncep iarăşi să umblu fără rost... să nu ştiu unde să-mi pun capul... Decât aşa... Ah! blestemaţii de Turci!

Insă Vasi avea motive întemeiate ca Veronica să plece cu orice chip.

— Cine se teme de duşmani, e firesc să se ascundă; numai cei tari să-şi arate strălucirea ca stelele nepieritoare. Faci foarte rău că te descurajezi. Hai, ridică-te, spriijnă-te de braţul meu. Te voiu împrumuta cât vei avea nevoie şi vom ajunge să le vedem şi îmbarcate... Mai târziu poate veni închide „Comandorul" pentru câtva timp, se'nţelege... însă nu mai face cheltuieli nefolositoare, îl dojeni el părinteşte, învăţându-l să umble cu grije, ca pe un copil.

— Da, da, îţi mulţumesc. Eşti singurul meu prieten, domnule Vasi, nu mă lăsa!

— Am auzit că Braia vine câte-odată s'o vadă pe Cristina, continuă zaraful liniştit, ca din întâmplare. Ce ai, nu mai poţi umbla?

Hemcea care se oprise înspăimântat, îşi reluă mersul la braţul bătrânului, cu o grabă neîndemânatică. Bănuiala c'ar fi legat relaţii cu traficanta, ar fi fost mai primejdioasă, ca cea mai îngrozitoare ameninţare. Nu uitase moartea violentului Terzi, nici duşmănia nestinsă dintre Persan şi mama adoptivă a Cristinei. Răspunse cu o strâmbătură de nepăsare:

— S'ar putea să vină pe ascuns. Eu mă feresc de ea, căci ştiu că nu-mi vrea binele. Acum o săptămână,

Îi se pare, am schimbat două vorbe în bar, dar asta îl m'a oprit cu sila din drum.

— Ţi-a făcut ceva? întrebă Vasi cu cea mai sinceră uimire. De ce nu-i vorbeşti?

— Dar bine, izbucni Hemcea şi crezând că temerile sale sunt întemeiate, că Vasi caută să-l prindă asupra faptului, amintindu-şi că printr'o împrejurare nenorocită — era plin de veselie — dăduse bineţe castelanei în văzul tuturor cunoscuţilor din bar, de care, cu siguranţă, zaraful fusese imediat informat, se grăbi să-şi îndrepte greşala. — Cum să vorbesc unei trădătoare? Unei femei care ne pândeşte, dorindu-ne moartea şi ne leagă prin tot felul de vrăji? Din cauza ei suntem astăzi ruinaţi, domnule Vasi!

— Ascultă bine, zise înţeleptul. Un cârmuitor care în orbirea lui îşi omoară supusul ca un păstor capra, acela se satură o singură dată, nu însă şi a doua oară. Pândeşte-o pe Braia când vine la fiica ta şi spune-i că te-am vizitat astăzi, dar că înainte am fost la consulatul american, unde şi-au pus Nemţii căpetenia lor din oraş. Am fost acolo cu Mircu, neguţătorul de otravă.

— Am să-i spun, făgădui Hemcea neînţelegând de ce e vorba. Dar dacă vine peste cinci sau şase zile?

— Nu e prea târziu, şopti Vasi deschizând uşa. Nemţii sunt greoi la cercetări şi-şi vor bate capul mult şi bine, până... să audă de podoabele bazarului meu.

Hemcea coborî mai târziu în salon şi ca să mai prindă inimă îşi turnă un pahar de „Jamaica". Cristina era la bar, veghind între becurile puternice, care se reflectau în oglinzi, odată cu scânteierea sticlăriilor nenumărate. Ar fi dorit să-i vorbească, să-i ceară o părere sau poate o încurajare, dar gândurile îl duceau către o lume atât de înfricoşătoare, că nu mai avu puterea să mişte buzele, decât pentru a sorbi singurul leac: romul. Dac'ar fi fost mai tânăr poate s'ar fi simţit capabil să se desprindă de Persan, păstrând averea rămasă şi să-şi încerce norocul în altă parte.

Acum era prea târziu. Își privi în oglindă chipul îmbătrânit de griji, plutind în apele becurilor nesecate, înconjurat de epavele mobilei uzate, de covoarele roase, de măsuțele rotunde, aranjate într'o ordine supărătoare.

— Nu cred s'avem un vizitator astăseară, spuse curtezana cu părul buclat și greu, luându-și în brațe pechinezul și îndreptându-se spre patronul „Comandorului".

— Vouă ce vă pasă! tună Hemcea, pentru prima oară lipsit de politețe cu ele. Ar fi vrut să mai adaoge ceva, dar tăcu, înăbușindu-și un oftat greu. Cristina știa din experiență că nu trebuia sâcâit, când nu era în apele lui. Croșeta înainte ca și cum nu i-ar fi auzit mormăiturile și sorbitura sgomotoasă a păhărușelor de rom.

Ovezea, care așteptase răbdător apariția patronului, după plecarea artiștilor și a lui Vasi din biroul său, se apropie plin de compătimire la trei pași și prefăcându-se animat de o simpatie nemărturisită, întinse capul de războinic stâlcit, cu părul tuns perie, ferindu-și totodată pielea și întrebă:

— Supărat ,domnule Hemcea?

Ușurința cu care fiecare citea pe chipul său ceeace-l frământă, îl înfurie de-abinelea. Dac' ar fi avut motiv ar fi certat-o pe Cristina sau pe bătrânul pianist, ce-și petrecea după-amiaza cântând bucăți ce-ți sgârie urechea, în vreme ce el trebuia să aibă grije de pâinea tuturor. S'ar fi repezit chiar în voiajor, dacă n'ar fi știut că e agent al vămii, pripășit fără voia stăpânului în local, după cum și corăbiile au șobolanii lor. Propriul interes cerea să fie îndatoritor cu reprezentantul legii și al pedepsei oficiale, dar ce chef ar fi avut să-l dea de pământ. Așa fricos cum era, Ovezea parcă te poftea să-l alungi sau să-i dai una cu sete peste obrazul pocit de șiș, răcorindu-te pentru toate șicanele vămii!

Ei, i-ar fi convenit ca patronul „Comandorului"

să facă o prostie, să-l lovească şi să strige... doar aşa, să-şi strige ca scos din minţi tot dispreţul pe care îl re pentru agenţi, pentru legi şi pentru toate tratatele şi decretele din lume. Se înşală dacă crede că va închide barul din pricina blocadei sau că va sufla un cuvânt despre izbânda pe care o ştie numai el şi care va trece prin legi şi prin blocadă şi prin toate zăplazurile de fier. Era încă tare ca ţărmul bătut de apa mării!

Ovezea adulmecase desigur ceva în legătură cu fetele din Brăila, nu se lămurise încă şi dădea târcoale prin împrejurimi, plângându-se de dispariţia muşteriilor care-l lăsau cu jartierele şi panglicele nevândute. Numai de nu i-ar suci vreunuia capul cu ciorapii blestemaţi!

— N'aş avea mai multe motive de supărare ca tine, care vinzi un ciorap pe an, răspunse cu înţeles.

Şi dupăce voiajorul se depărtă de-a'ndaratelea, ascunzându-şi dezamăgirea sub nelipsitu-i rânejt de câine bătut ideile negre îl încolţiră iarăşi pe cambuzier şi vălurile disperării îi împânziră privirile.

— Blocada! gemu, fixând-o pe Cristina cu pleoapele grele, ca nefericitul ce-aşteaptă o fărâmă de milostenie din orice parte i-ar veni. — Ne-au blocat şi... toată afacerea... adio!

I se părea că faţa ei tinerească, pluteşte într'o lumină nouă, necunoscută până atunci. Croşeta liniştită şi din felul cum surâdea în răstimpuri, îşi dădu seama că-i ignoră cu totul prezenţa, că poate nici nu l-a văzut când s'a apropiat de contuar, nu l-a auzit când a vorbit cu Ovezea.

Lăsând jos paharul, Hemcea o privi cu atenţie, sforţându-se să-şi explice această neaşteptată schimbare. „Ce-i pasă!" gândi „Aş putea să urlu de durere şi tot nu m'ar auzi. Dacă nu i-aş mai oferi luxul din bar, sunt sigur că nici nu s'ar mai uita la neghiobul de taicăsău!" Sentimentul nesuferit al singurătăţii îi strângea

inima. Oftă şi întorcându-se îndurerat, porni încet spre uşă. De-abea atunci Cristina păru că-l vede.

— Te duci în port, tată? strigă, lăsând lucrul.

— Nu ştiu... unde-oi vedea cu ochii! şopti el, oprindu-se în faţa pragului. Simţea că îl podideşte plânsul. Cât ar fi dorit ca fata lui să se deştepte în ultima clipă, să alerge spre el, încălzindu-i speranţa mijită firavă undeva şi tot atât de repede arsă.

— Te-aştept cu masa? mai strigă Cristina, cu glasul unei străine căreia răspunsul i-e indiferent.

Dar el nu-i mai răspunse. Dorea să plece odată, să fie cât mai departe de locul întreprinderii sale comerciale.

Strada era goală şi peste acoperişurile părăsite începuse să se cearnă ninsoarea albăstrie şi caldă a amurgului dobrogean de parcă oraşul ar fi ameninţat să fie din nou îngropat de puhoiul tuturor vremurilor. Frunzele salcâmilor se prăfuiseră de nemişcare, clopotele marei catedrale uitaseră să sune şi imamul să-şi cheme dreptcredincioşii. Un singur om cobora prin şuvoiul nevăzut ce-i ajungea până la gleznе, până la genunchi, îl prindea în sfârşitul, ce se apropia vijelios, trecând în clipa aceea prin dreptul unei constelaţii apropiate.

Cristina îl urmărea din prag. Îşi dădea seama nelămurit de nenorocirea tatălui ei şi căutuşi de puţin speriată de ruină, îl compătimea pentru slăbiciunea şi spaima ce i se citeau pe faţă. Arăta atât de comun, atât de lipsit de idealism! Era un om practic cu gândul numai la bani, un negustor care nu cunoscuse niciodată ambiţia, mândria, onoarea, nu visase niciodată... Cât de stăpân pe sine era Persanul! Nu şi-ar fi pierdut niciodată firea şi...

Încercată de-un gând rău, se 'nălţă pe vârfuri să-l urmărească dincolo de farul Genovez, pe faleza înţărcuită cu sârmă ghimpată. Dacă Hemcea, în culmea disperării ar fi comis un act necugetat? Din tremurul vocii... da, omul acesta socotea că prăbuşirea e deplină

îl-l aşteaptă soarta celorlalţi tomitani. Nu era mân- şi totuşi avea câteodată o scânteiere în priviri care îngrozea. Oare umbletul, felul cum lăsase paharul, aduceau cu al unui om pe care nu-l mai leagă nic de viaţă?

— Tată, strigă ea, alergând într'un suflet. Tată!

Ovezea îşi scoase de îndată nasul printr'o fereastră, urtezanele de sus apărură în balcoane, urmărind fuga ristinei.

Hemcea se micşora în asfinţitul de purpură al cetăţii şi părea că nu-şi dă seama dacă va trebui să se oprească vreodată. Vederea fiicei lui îl înspăimântă iarăşi, odată cu amintirea tuturor cunoscuţilor de fiecare zi.

— Am uitat ceva? murmură cu greutate, privind în lături.

— Nimic, zise Cristina cu vocea întretăiată, fără curaj. Apoi adăogă repede, cu o blândeţe străină. —Te voiu aştepta cu cina. Nu închid până nu vii.

Cristina avea acum un prieten. Puţin după izbucnirea războiului în Polonia ,fata cambuzierului întâlnise în sfârşit necunoscutul aşteptat ani întregi căruia să-i încredinţeze taincle sale. Omul acesta venea zi de zi pe la „Comandorul Sihie" şi, spre deosebire de ceilalţi aventurieri, nu-şi rotea privirile rătăcite după aur, nici nu căuta prima ocazie să fugă unde-l mână dorul de câştig. Dimpotrivă, îndepărta calm, dar hotărît, dansatoarele ce i se aşezau în glumă la masă, îşi sorbea tăcut cele două păhăruţe de coniac şi la orele două noaptea, fără să fi schimbat un cuvânt cu nimeni, păşea drept, puţin cam ţeapăn, spre aerul proaspăt şi odihnitor al nopţii.

Nici frumos nu era — cu trăsăturile-i mari şi osoase tăiate parcă în piatră — dar o forţă nemăsurată îl deosebea de hoarda marinarilor moleşiţi de desfrâu, gălăgioşi, din tagma lui Hemcea, sclavi care-şi măcinau nenorocitele simţuri înainte de-a coborî în iadul cuptoarelor înroşite de pe romanticele vapoare. Şandru — cum se numea noul venit — îşi trăda cu fiecare gest, o voinţă puternică şi fata îl urmărea ca fascinată cum trece printre mese şi cum aşteaptă nemişcat începerea programului, cu o tulburătoare stăpânire de sine. I se părea că ştie ce vrea în viaţă, că poate oferi sprijin şi altcuiva, că are destulă statornicie „să nu-ţi dea paşaportul la prima ocazie", cum se exprima Braia despre astfel de cavaleri ideali.

Cât se înşela! Şandru urmase în Bucureşti o şcoală de lăcătuşi-mecanici şi ajuns la douăzeci de ani fără serviciu, încolţit de tot felul de nevoi şi de tentaţiile unui mare oraş, îşi pusese cunoştinţele în slujba unor cârpaci de rând, care vizitară mai multe bănci cu renume. Bineînţeles fu prins, torturat şi aruncat în rândul celor „certaţi cu legea", adică excluşi pentru totdeauna dela bunurile pământului şi alungaţi de pe toate poselele în singurateca lor condiţie. Potrivit aşteptărilor pline de ipocrizie şi satisfacţie, ajunse în scurt timp spărgător cu oarecare vază în birourile Poliţiei Capitalei, de unde pornesc cele mai generoase pronosticuri şi chiar în unele ziare de prânz, anexe poliţieneşti care îşi târăsc viaţa din reportagii prost scrise.

Dar într'o ţară mică, cu complici cârpaci sau fără simţul solidarităţii de breaslă, Şandru se plictisi curând. Visa mai multă libertate şi lovituri zgomotoase, care să-i aducă o publicitate serioasă. Viaţa lipsită de trepidaţie a unei capitale sud-est europene i se păru plicticoasă, înăbuşitoare. Influenţat de filme şi de romane poliţiste, de viziunea unor metropole uriaşe cu aglomeraţii de pietoni ,vehicule în mişcare, furnicare unde te poţi ascunde de agenţi, funcţionarii prudenţi şi politicoşi ai băncilor care ridică mâinile

la comandă, atacurile în plină zi ale gangsterilor-vedete, apoi rolul important de jucat într'o astfel de societate dinamică înființată — după spusele romanelor de 15 lei — pentru a oferi țintă mitralierelor de pe acoperișuri, în sfârșit încolțit după ultima sa spargere, Șandru cumpărase un bilet pentru Constanța, cu scopul ultim de a emigra în America.

Era un spărgător obișnuit, plăcându-i să risipească banii și să petreacă cu femei nepretențioase, însă știind că poliția pune numaidecât ochii pe cei care-și permit capricii nebunești, ajuns fără rezerve în Constanța, căută să pară cât mai așezat, s'arate desgust pentru excesul de băutură, să nu lovească pe nimeni. Singura-i avere, afară de trei cravate și o pereche de pantofi foarte scumpi din piele de antilopă, i-era o scrisoare de recomandație pentru un oarecare domn Jean, marinar civil, care-și făcea veacul pe la „Comandorul Sihie" și trebuia să-i înlesnească îmbarcarea clandestină. Din nefericire, după izbucnirea războiului, omul lâncezind fără afaceri, își mutase reședința din Tomis și cu toate că Șandru îl aștepta zile întregi deslănțuind admirația Cristinei pentru statornicia sa, binevoi să nu-și mai facă apariția.

Ca orice bucureștean, Șandru prețuia eleganța mai mult chiar decât băuturile și cum avea nevoie de parale, de haine și de relații, rămase mai departe în bar, pândind prima ocazie să-și întâlnească „dator-nicul". Știindu-se cu trecere la femei, aștepta poate o străină cu bani mulți, o nevastă de marinar sau o curtezană să-i procure cele necesare plecării.

Brăilencele îl admirau, însă în urma sfaturilor categorice ale lui Vasi — prevăzător cu vameșii noi pe care S. M. R.-ul îi aducea pe neașteptate din cele mai îndepărtate colțuri ale țării — se țineră de-o parte. Vapoarele soseau tot mai rar în port după retragerea flotei românești pe Dunăre și cu câteva luni înaintea blocadei, Șandru terminând ultimii bani, se angajă mecanic la uzina electrică din Aegisus, la marginea nor-

dică a orașului, petrecând mai departe în Tomis, în speranța unei ocazii care să-l ducă în țara dolarilor.

Obișnuiții localului îl respectau, găsindu-l țeapăn la măsuța de sidef, mereu treaz și cu capul limpede, fără a se dispune sau a face curte dansatoarelor, care mai toate-l găseau pe plac și-l priveau stăruitor de pe scenă. Cu toate că instrucțiunile cu privire la oaspeții necheltuitori erau precise la „Comandorul", nimeni nu îndrăznea să-i ceară să consume mai mult de cele două păhărușe de coniac sau să intre în vorbă neîntrebat, căci noul venit arăta ca un tip vânjos, potrivit de statură, cu buzele răsfrânte felin pe obrazul cam colțuros. Ochii verzui, ascunși îndărătul pleoapelor nemișcate, arătau siguranța cuiva deprins să înregistreze cel mai nevinovat freamăt și dădeau un aer de ferocitate chipului său, o nepăsare crudă, de ghiață. Ori tocmai aceste amănunte o atraseră pe Cristina, o făcură să-i dorească prietenia, fără a-și da seama că toată purtarea aventurierului e dictată de calcul.

Șandru își făcea apariția în local la aceeași oră și pleca printre ultimii spre uzina din marginea orașului unde-l aștepta o muncă grea. Pășea fără grabă, cu hainele sărăcăcioase periate și călcate impecabil, cu cravata fără cută. Se oprea o clipă în ușe și plimbându-și privirea peste mesele pierdute'n fum și gălăgie — așteptându-se mereu să dea domnul Jean — își ducea cu un gest reținut țigara la gură, fără s'o privească, ceeace trăda pe omul ce nu-și pierde ușor cumpătul, mai mult interiorizat decât expansiv, cu aerul reținut pe care-l au militarii proaspăt gradați.

Nu după mult, Cristina începu să-l hărțuiască cu o stăruință îngrijorătoare. Îi muta măsuța preferată sau trimetea pianistul cu plete albe de zăpadă să-l întrebe mereu dacă nu dorește ceva afară de coniac. Șandru avea privirea neîndurătoare pentru un nepoftit ce i se proptea cu tot dinadinsul înainte și bătrânul se fâstâcea, căsca speriat ochii, se retrăgea plecându-se până la pământ.

Inevitabilul nu întârzie. Într'o seară, după ce se așeză ngă scenă pregătindu-se să revadă neobosit acelaș ogram, pianistul se prezentă la trei pași, zâmbind ist:

— Ne pare rău, domnule. Patroana a spus că dacă u consumați, trebue să liberați locul.

Onorat cu indiferența obișnuită, bâlbâi câteva pro este politicoase și socotind că și-a îndeplinit misiunea, e retrase fericit la pian, dând semnalul pentru în ceperea dansului. Atunci veni și Cristina pentru prima oară lângă umărul lui și chinuindu-și batista, îi spuse încet, să n'audă lumea din jur:

— Nu-i frumos ce faci! Dacă nu comanzi, decе o cupi masa?

— Mă simt minunat, mormăi Șandru privind una din curtezane.

— Inainte n'ar fi fost mare pagubă... stăteam mai bine, continuă ea pentru a găsi prilej să întârzie și roși într'un amestec de slăbiciune și mândrie rănită.

— Gândește-te că și noi trebue să trăim.

— Nu muriți doar, constată Șandru, întorcându-i de-abinelea spatele.

Frumoasa patroană se înapoie înfrântă la contuar și din ziua aceea îl urmări cu o grije care revolta breasla negustorilor înspăimântați de războiu, cum se așează liniștit la aceeaș masă în localul tot mai gol și privește atent numerele artistice, frără vreun gest de nerăbdare sau de satisfacție. Iar când Șandru fixa „sarong"-ul exotic al vreunei dansatoare, pentru a-și putea croi nesupărat planurile și iluziile sale, bănuia că idei realiste trebuie să-l preocupe tot timpul, că ar fi îndeplinit și-ar fi dus la bun sfârșit ceeace și dorea. E adevărat că nu prea găsea, oricât ar fi căutat, motivul ce-l împinsese să ceară o mare sumă dela Vasi (fiind refuzat, după câte spunea Ovezea) și să piardă nopțile la „Comandorul" fără să chefuiască sau să se lege de curtezane.

Până la urmă îl convinsese și pe Hemcea, căruia

nu-i ardea de scandal în situaţia în care se afla să se ducă personal şi să ceară socoteală incomodului client. Pentru a scăpa de gura fiică-sei, bătrânul îşi încheie tunica până la gât în căldura de cuptor a nopţii tomitane, îşi bagă mormăind pipa în buzunar şi o luă agale, cu un aer marţial. Sigur pe sine, trase un scaun lângă Şandru şi rămase mirat că acesta, nici nu-i cade în genunchi, nici nu se ridică să plece. Diferenţa de vârstă, de rang şi de aparenţe, aţâţă între ei o ostilitate cu neputinţă de risipit.

—Sunt căpitanul Hemcea, se recomandă patronul, lăsându-se pe spate pentru a părea mai drept. Localul acesta îmi aparţine şi l-am făcut după mulţi ani de muncă pe mări şi după ce era să-mi pierd viaţa în câteva naufragii. Catargele de lângă dumneata ar putea povesti întâmplări pe care nici un muritor n'ar îndrăzni să şi le închipue; valuri furioase, ceruri de iad, nopţi fără speranţă. Văd că zâmbeşti, tinere! Imi face impresia că nu ştii ce-i aia un trinchet, dar faci pe grozavul. Ai putea respecta părul unui om albit în luptă cu marea! Nu mi s'a întâmplat până acum ca cineva să-mi batjocorească barul şi prin asta să mă insulte personal!

— Căpitanul Hemcea? Am auzit de d-ta... chiar tipul cu ciorapii pe mână mi-a spus că eşti gata să faci o afacere cu mine, deşi nu i-am cerut să-mi recomande negustori. N'ai putea să mă lămureşti ce se învârteşte pe-aici? Uite, nici acum nu ne slăbeşte din ochi!

— Un voiajor! făcu Hemcea cu dispreţ — Atunci... Cred că ne-am înţeles „Comandorul" e un local de mâna întâia şi dacă n'ai bani poţi petrece în taverne mai ieftine.

— Stai puţin, murmură destul de limpede Şandru, pe când fostul cambuzier se ridica mulţumit după o victorie atât de uşoară. — Nu ţi-am promis nimic! Şi găsesc că eşti un terchea-berchea, dacă mă svârli pe

e. Se vede cale de-o poştă că nu eşti căpitan, cum u sunt eu amiral.

Hemcea încremeni. I se păru că toată lumea-l priveşte şi aşteaptă răspunsul, deşi cuvintele fuseseră ostite foarte încet şi pianul făcea gălăgie. Se reaşeză, oşu de mânie.

— Poliţia e foarte bănuitoare în Tomis... Un agent mi-a cerut informaţii, şopti ameninţător.

Şandru strecură mâna în buzunarul hainei, ca şi cum ar fi vrut să-şi scoată o ţigară. In clipa aceea tangoul argentinian se deslănţui frenetic şi o Carmencită bătu cu sălbăticie tocul în podeaua estradei.

— Nu mai spune, mormăi el. I-ai dat?

— Prea te grăbeşti! îl dojeni Hemcea, turnându-şi un pahar dintr'o sticlă rămasă pe măsuţa alăturată, cu un zâmbet care nu se hotăra să fie nici înfricoşat, nici binevoitor. Câţiva strropi de licoare căzură pe covor. — Bineînţeles că nu i-am dat nicio relaţie. Ce ştiam de dumneata? Pari om cumsecade, n'o să stau să descos pe cine-mi intră în local. Mă interesează viaţa clienţilor mei cât bunicii negrilor de pe vapoare, termină descheindu-şi bumbii gulerului. — Cald, nu?

— Nu-mi place pălăvrăgeala, zise Şandrru. Sunt o fire sensibilă şi dacă te-aş vedea legănându-te de frânghiile catargului ăsta, n'aş consuma nici două păhăruţe.

— Am vreun interes să-mi gonesc clienţii? Dă-i încolo, îmi fac numai zile fripte.

— Ia te uită! se miră Şandru. Lumea spune că la „Comandorul" eşti în siguranţă. Nu sunteţi înţeleşi cu vameşii?

Dar patronul se strâmbă, ridicându-se greoiu:

— Lume rea!

Apoi dispăru cu un rânjet care-i ascundea prost toată amărăciunea. „Am aranjat", o asigură pe Cristina, dar Şandru urmă să vină seară de seară, bucurându-se acum de toată atenţia lui Hemcea, care-l conducea dela uşe şi aştepta comanda în picioare.

Urmărea încîudată curtenitoarea primire a străinului şi puterea pe care părea s'o aibă asupra tatălui ei. Odată, când sosi mai devreme ca de obiceiu în salonul gol, se aşeză la masa lui, privindu-l cu răceală.

— Câteodată mă întreb ce păzeşti d-ta aici. Se vede că te-ai îndrăgostit de Tanţa sau de Veronica.

— Nu, zise el. Mi-am pus în minte ceva şi aştept zile întregi fără să pierd speranţa ,cum vezi.

— E atât de important.. .ce trebuie să ţi se 'ntâmple?

— Hm, foarte! Dumneata îmi dai curaj, altfel de mult aş fi disperat, făcu cu o imperceptibilă bătae de joc.

— N'ai meserie? întrrebă Cristina, îmbunată.

— La Bucureşti eram electrician mecanic. Acum lucrez la uzină.

— Timpuri grele.

— M'am cam săturat, mărturisi şi Şandru. Unde-ţi arunci ochii, numai mizerie. Poţi să stai cu mâna'n sân şi să putrezeşti de plictiseală.

— Ai dreptate, îl aprobă fata, cu toate că nu înţelegea. Acum se trăieşte greu în Tomis, toată lumea vrea să plece. Noi avem rude în Caraomer şi s'ar putea să mergem acolo dacă închidem localul. Avem o mătuşe şi un unchiu, nu suntem străini. N'ai să mă disprețuieşti că m'am născut într'o fermă?

— Ia te uită! făcu Şandru să fie amabil, dar ferma îl interesa cât şi electrodinamele.

— Da! Pe-acolo nu vezi decât iarbă şi iarbă... bivoli plini de noroiu şi locuinţe de piatră. Nu-i frumoasă astfel de viaţă?

— Numai pentru atât? dădu Şandrru din umeri. Mi se pare că n'ai gusturi tocmai alese.

Dar Cristina o luă drept glumă.

— Şi tata spune ca d-ta. Nu-i place viaţa la ţară, spune că n'ar avea prieteni acolo, înţelegi? Ii consideră pe toţi clienţii foarte sinceri. Sunt însă...

— Mi se pare că n'ai prieteni! zâmbi Şandru.

— Nu, răspunse Cristina şi fugi la contuar fără şi lua ziuă bună.

La câtva timp, îi mărturisi că venirea lui îi era cât e poate de plăcută.

— Serios? făcu Şandru nepăsător, ca şi cum ar fi exclamat: „Nu mai spune!"

— Am impresia că eşti de-al casei, un cunoscut vechiu. Tata vorbeşte cu o mulţime, dar eu mă plictisesc la contuar.

— Poţi să pleci dacă nu-ţi place!

— N'are cine-mi ţine locul. Fetele sunt mai mult la plimbare. Ascultă, îi propuse pe neaşteptate. — Nu vrei să mergem Duminecă spre Lazul? Am să ţi-arăt unde-am crescut eu... şi ne întoarcem înainte de-a veni lumea.

— S'a făcut, aprobă el şi-i păru că descopere o privire de triumf în ochii albăstrii. „E serios„ gândi. „Fata e îndrăgostită lulea de mine". Adăogă cu voce tare:

— Imi convine, cu toate că vroiam să văd un film. Vino să mă iei dela uzină dacă nu te oboseşti prea mult. Bineînţeles, nu-i nevoie să spui băieţilor că eşti dela „Comandorul".

— Inţeleg, răspunse ea şi plecă privirea.

In prima Duminecă, ocoliră amândoi ţărmul ghiolului Siut, de-a-lungul cărămidăriilor şi grădinilor de zarzavat din marginea Constanţei, pe o potecă care tăia lahalele şi petecele de cultură. Motoare de scos apă se auzeau duduind înăbuşit în depărtare, apoi şopotul aducător de viaţă prelingându-se pe jgheaburi înalte şi oameni aproape goi, răscolind cu furie şanţurile înguste pentru a abate apa ghiolului pe suprafeţele însetate. Treceau printre iastâcurile înalte de stuf, printre ţarcuri de bolovan, peste armane lutuite ca un podmol de casă.

Pe şoseaua Constanţa—Tulcea se târau căruţe leneşe, rar câte un camion, care stârnea nori statornici de praf, în goană spre carierele din Canara şi Cogelia.

Şi iar trecură prin grădini, prin smârcuri ascunse, prin locuuri sterpe, cu o iarbă firavă şi cu acccaş piatră de pretutindeni. Ca să scurteze drumul, apucară pe o cărare mai bătucită între lanurile de grâu şi orz. Părea că în urma lor, ziua păleşte.

— Bine c'a asfinţit! zise Cristina. Soarele scapătă spre apus.

Într'adevăr, dincolo de linia ştearsă a pădurilor dela Horaslar, soarele se învesmânta în nori pâlpâitori, nemişcaţi, ca gravaţi în aramă şi câmpia prindea o lumină mai rece şi mai scăzută. Nerăbdători, greerii începură să se cheme printre buruieni.

Trecură de marginea apuseană a oraşului şi după mai bine de cinci kilometri ajunseră pe faleza dintre port şi Lazul, de-asupra mării. Acum se odihneau sub pinii uriaşi ,care îşi clătinau neîndemânatici şi greoi, crăcile stacojii.

Cristina lăsă ca briza mării, ce bătea tot mai stăruitor cutremurând iarba măruntă a platoului, să-i desfăşure părul greu, nemişcat. Rămăsese în picioare, ca o stăpână feciorelnică şi a-tot-stăpânitoare a ţărmului şi văluriile pământeşti târîte înapoi, o făceau să pară îndrăzneaţă şi războinică.

Dar Şandru începu să regrete filmul pierdut. Îşi aprinse o ţigară şi chinuind un biet paiu, se mângâia cu siguranţa că fata îi va aparţine peste puţin şi-şi va vedea răsplătită pierderea de vreme dela „Comandorul". Era timpul să părăsească serviciul dela uzină şi să se gândească cu hotărîre la plecare.

Simţea pe umăr capul delicat al Cristinei şi parcă adierea înceată a vântului îi contura buzele într'un zâmbet nepieritor, îi pecetluia ochii, îi împietrea părul roşcat, în tăicturi crude, barbare.

Jos, în poalele falezei, aceeaş bureală domoală porni tă din largul mării, mâna încet tivele de spumă către plaja umbrită, se strecura susurând printre crăpăturile şi buruienile peretelui oblic, aducând până sus o mireasmă de apă sărată şi de azur. Crestele

pte de țărm și rămase acum ca un tribut în mijlocul valurilor, se chirceau netrebnice la poalele peretelui, gata să se cufunde în mare.

Noaptea se lățea nesimțită de pe albia secată a murgei și stăpânea pustiul tăcut de ape, rostogolindu-se în fulguiri înceate, care alergau parcă în urma parelui și se destrămau, aruncând umbre fugare deasupra platoului bătut de vânt. Stelele erau neaprinse, reci ca întunericul.

Plictisit de popasul fără rost, Șandru privea cu regret cum se lasă noaptea. Partenerii de șah dela cafenea îl așteptau desigur nerăbdători, căci obișnuia totdeauna să facă o partidă înainte de-a intra la „Comandorul", pentru a-și struni furia de prizonier, care izbucnea câteodată cu toată stăpânirea de sine. Când nu era la „Café Continental" camarazii dela uzină știau că-l pot găsi în una din casele publice de pe strada Mircea sau Take Ionescu — departe de Tomis, unde trecea drept foarte cumpătat și serios — petrecând cu femei. De fapt nu-i prea plăceau dansatoarele, nici curtezanele delicate din Vechiul Oraș, și prefera țărăncile simple sau fete grase, plesnind de sănătate, care râdeau cu toată gura de glumele lui seci și țipau când le plesnea cu dosul palmei, ca apoi să-l sărute pline de recunoștință. Cu ele colinda toate speluncile, înspăimântându-le, înșelându-le, smulgându-le până la urmă toți banii ,cum fusese obișnuit.

Cristina? Hm, foarte frumoasă, dar nu prea bine făcută pentru dragoste. Era sveltă și palidă, cu buzele prea fine pentru a deslănțui patima, cu ochii lipsiți de căutătura sălbatecă a amantelor preferate. Privirea ei nu dorea nimic, se rătăcea într'o negură tristă și neliniștitoare, trecea fără a se opri peste adunările omenești, unde el se simțea bine, avea gusturi ciudate. Cu siguranță că n'o iubește cât de puțin, biata fată, parcă nici n'o simte pe umăr. Poți s'adormi cu astfel de amantă lângă tine. Hei, nu cumva s'a prostit? Tre-

buie neapărat s'o cucerească, să nu piardă vremea cu mâinile în sân.

Pus cu dinadinsul pe fapte, se plecă s'o sărute şi cum ea îşi ascunse melancolică faţa, îi aminti de lucrul ce-l aştepta a doua zi şi de îndatoririle unei patroane de bar. Cristina nu-l ascultă, sări în picioare şi începu să coboare treptele uriaşe de pământ roşcat, spre plaje, în primejdie la fiecare pas de a-şi frânge gâtul.

— Nu te prind eu? strigă Şandru supărat şi începu s'o urmărească, coborînd pieziş râpa destul de repede. Pământul fărâmicios i se rostogolea sub tălpi şi umbrele tot mai dese ale înserării îl făcea să intre orbeşte în tufe de ciulini şi arariel. Îi venea greu s'o urmărească, căci fata cunoştea cea mai ascunsă grotă, închisă de perdeaua buruienilor unde sterii şi cormoranii negricioşi îşi găseau adăpostul.

Printr'un salt îndrăzneţ, Cristina căzu în genunchi pe nisip, dar se ridică numaidecât şi înaintând lângă mare, păşi pe covorul de muşchi verzui al unei lespezi, un colţ sfârtecat de stâncă, ce împungea îndărătnic întunericul mişcător al valurilor.

In capăt se opri, apoi se ghemui la marginea apei şi ducându-şi în căuşul palmelor propriul suflu, îngreuiat de fugă, îl adânci în unda călduţă şi nestatornică. Curenţii nevăzuţi îi târau mâinile spre larg şi o lăsau neînsufleţită, gânditoare, stăpânită de o pace nouă.

Şi pentrucă Şandru o striga dela un capăt la altul al plăjii, căutând-o furios, începu să arunce scoici mărunte în apă, ascultându-le cum se cufundă, clipocind. Apoi se tolăni cu tot trupul pe piatra rece şi umedă, lăsând necunoscutele scăpărări de întuneric să treacă pe lângă ea, gustând cu un fel de plăcere copilărească îngrijorarea şi stingherirea prietenului. In orice caz nu trebuia să ştie că e la câţiva paşi, întinsă pe lespede.

S'ar fi putut totuşi ca, plictisit de alergătură, Şandru

se înapoieze singur în oraş. Înspăimântată, Cristina aversă într'o clipă plaja şi când aventurierul trecu uerând-o pe lângă mal, deşteptând şopârlele adorâte, îi sări în spate, cu tot trupul destins ca un arc. Şandru îşi înăbuşi un strigăt, dădu să lovească. Şi proape furios pe fetişcana ce-şi bătea joc de el, ru s'o atragă într'o strânsoare de cleşte. Dar trupul lădios îi dispăru din faţă ca un fum, se răsuci râând tot mai stins şi vrând nevrând trebui s'o urneze printr'un loc sălbăticit, năpădit de dune şi de ufe încâlcite de limba-câinelui, ca nişte buchete enorme şi ţepoase răsărite în calea celor doi oameni mărunţi ce alergau ca gândul, apoi printre râpele roietice dela marginea mării, prin fântânile de întunerec ale gheţarilor dispăruţi, prin circuri largi de pietriş năruit care sfârtecau coasta colinelor, prin roziunile strâmbe, primejdioase, descoperite toate din pătura de löess, de mare şi de Crivăţ — şi iar pe nisip.

In dreptul cazinoului din cartierul Vii, malul se depărta de hotarul înspumat al apelor şi atunci se urmăriră printr'un fel de întunecime egală, traversând ţinutul încremenit ca să se piardă din nou în mantia de umbră grea a falezei tot mai apropiate; se auzi ca un fluturat de frunze uscate, năruirea pământului fărămicios sau algele sticloase rupte de pe lespezile îngropate în nisip.

Luna îşi întări paloarea printre crengile îndepărtate ale pinilor de la Omurgea şi în lumina nopţii pontice, trupurile celor doi fugari luară forme uriaşe, ca de fantome. Tufele părură şi mai negre în nemişcarea lor, iar în dreapta prin brazdele adânci ale văilor eterpe, se zăriră pretutindeni ogoare pustii luminate de lună, ţinuturi unde amintirea vieţii pierise pentru totdeauna.

Cristina îl luă de mână, înveselită de respiraţia lui uerătoare, neprietenoasă. Ajunseseră la smârcurile vicleane din apropierea Lazulului şi răsuflătorile coclite

se căscau îndopate cu tufe putrede de pipirig, unde te puteai rătăci fără speranţă, ca fluturii negri ai nopţii prinşi în aceste hăţişuri. Cu mersul lui ţeapăn Şandru se 'mpotmolea mereu în mâzga de ierburi ce răspândea un miros sărat, era silit să se gândească cu groază la manşeta plină de noroiu a pantalonilor.

— Nu-mi place pe-aici, mormăia. Ce dracu găseşti plăcut în pustietatea asta? Mai bine să ne întoarcem!

O ceaţă grea şi caldă stăruia peste mlaştini şi aveai mereu senzaţia unei lunecări apropiate, şerpuirea unor bronthozauri răscolind noroiul băltoacelor, stârnind plescăituri neaşteptate la doi paşi, legănându-şi capetele monstruoase pentru a adulmeca prada. Părea că monştrii se încacră pe tăcute peste pământul îmbuibat de umezeală, caută deslănţuiţi pentru o clipă, spre cupola plumburie a cerului, unde luna se zărea acum ca o pată gălbue, împestriţată de licăriri rele şi verzui, poate ochii reptilelor reflectaţi în palidul astru, poate nestematele miilor de broaşte ce orăcăiau în marginea lagunelor, amuţeau la trecerea celor doi tineri şi izbucneau mai ascuţit, urmărindu-i cu împungături sclipitoare şi veninoase.

Şandru ar fi dat mai bucuros piept cu zece poliţişti, decât să se tot lase târît de o fată grăbită prin tot felul de coclauri. Din fericire, lumina se limpezi curând şi descoperi de-a-lungul ţărmului un lintoliu greu de argint topit pe care îl legănau valurile domoale ale apei. Se zăriră şi lotcile negre ridicate cu vârfurile spre cer şi ca un paznic al fantasticului regat, Castelul părăsit, părând din depărtare însufleţit de stele căzătoare şi de licuricii ierburilor ce năpădiseră saloanele, sub cerul adânc al mării, oglindindu-şi podoabele într'o limpezime de cleştaruri adormite în penumbră.

Valurile îi murmurau slava la picioare, în vreme ce vârful înaltei porţi priveghea mândru înălţimile întunecate.

Dar odată cu bietele opaiţe din Lazul, peretele aşăru covârşit de bătrâneţe, scorojit de nisipuri, iar ferestrele goale ca nişte orbite imense, căscându-se ameninţătoare.

— Nu-mi place deloc, zise Şandru. Altădată...

— Prinde-mă! râse Cristina şi sări înăuntru printr'o crăpătură pe jumătate astupată de bolovani căzuţi, lăsând în urmă o fluturare argintie.

O chemă pe Braia, dar ecoul îi înapoia cuvintele fără răspuns. Apăru tocmai sus, la una din ferestre şi strigă către Şandru, care tresări speriat.

— Ce facem acum? N'am cheia dela cameră.

— Cam târziu mă'ntrebi, zise aventurierul îmbufnat. O să ne odihnim şi iar o să ne scoatem ochii pe unde-a 'nţărcat naiba copiii.

Dar Cristina scuturâ din cap, încăpăţânată. Dorea să-i arate camera unde copilărise, patul, iconostasul, caravella roşie din tavan, să se prefacă că ştie să dea în nisip; toate erau şi-acum la locul lor, numai că biata corabie avea pânzele sfâşiate de-atâta joacă. De jos, el strigă supărat cu o notă forţată de galanterie:

— Dacă dispari iarăşi, nu mă mai vezi!

— N'ai decât, ai să faci drumul de două ori pe-atât... Şi să nu te împotmoleşti în lagune, strigă, depărtându-se în besna încăperilor ruinate.

Cristina păşea cu siguranţă, alungând scânteierea licuricilor şi deseori simţea peste faţă adierea puternică a liliecilor speriaţi, care sburau pieziş, cu fâlfâiri spasmodice către zidurile groase. Ajunse într'un loc de unde porneau treptele de cărămidă spre hrubele de jos ale Castelului, unde odinioară lâncezeau deţinuţi, iar acum, pulberea câtorva oseminte risipită lângă fiarele fixate solid în tencuială şi ulcioare cu apa de mult secată.

Domnia lunii se sfârşea la această intrare a tărâmurilor sub-pământene. Şi înainte de-a cobori, Cristina ridică dintr'o firidă o feştilă grosolană muiată în catran — din cele pe cari lazulenii le întrebuinţau

în nopţile bogate în peşte — o aprinse liniştită, apoi îşi lumină calea, cu torţa de-asupra capului. La sfârşitul treptelor largi, o cupolă italienească „in fresco" distrusă de fumul lumânărilor şi de umezeală, se sprijinea pe coloane scurte şi puternice, mai bine zis pe ghiarele şi căpăţânile turtite ale unor capiteluri reptiliene. Din părţi, pământul năvălise mereu sub boltă gârbovită de greutatea anilor şi Cristina era nevoită să ocolească locurile unde pardoseala se despicase de surpături şi cutremure. Era aceeaş tăcere grozavă ca într'o piramidă pecetluită de veacuri şi numai făclia ce ardea cu o lumină egală, în aerul închis, fărâmele de jar muribunde înseilate de-a-lungul drumului, dădeau un slab fior de viaţă acestei creaţii umane prăbuşite pentru totdeauna în neantul întunerecului.

— Simeon, Simeon! strigă Cristina, deşi ştia că idiotul n'o poate auzi. Pleca torţa spre fiecare ungher şi flacăra îi descoperea faţa dârză şi feciorelnică, scânteierea mistică a ochilor. I se păru că distinge în ţărâna de pe lespezi o dâră târşită, pe urmă găsi bâtul de salcâm cu care fostul jefuitor de epave îşi purta trupul, în sfârşit dădu de Simeon pe un snop de paie în întunerecul cel mai adânc. Lumina tot mai vie păru că nu făcuse nicio impresie asupra bătrânului care aştepta poate ca steaua căzătoare să-şi urmeze prăbuşirea, neputându-se opri alături de întunericul blestemat al propriei conştiinţe. Cristina ştia că ar fi fost zadarnic să-l întrebe sau să-i ceară ceva, fie şi prin semne.

Se apucă să caute cheia prin paie şi cum stătea aplecată, de-odată o isbi un freamăt necunoscut, care sbuciuma întunecimile, dar niciun svon nu ajungea până la ea; simţea aceste proorociri doar în suferinţa omenească de pe faţa lui Simeon. Idiotul îşi arătă neliniştea mişcând cu greutate degetele strâmbe, ceeace însemna că e bântuit de o mare teamă. De altfel, de la moartea lui Terzi, Braia i se plânsese adesea că bărbatul ei dă toate semnele unei nebunii renăscute,

care se mistuia în mintea-i înegurată. Cristina depărtă o clipă făclia, apoi îl lumină drept în obraz, dar Simeon îndrepta mereu arătătorul, arătând că şi în beznă făcea acelaş lucru.

Ochii lui treji, căscaţi de groaza nenorocirilor, obrajii scofâlciţi de suferinţa tuturor, îi strânseră inima. O cuprindea remuşcarea că-l uitase în salonul fastuos al „Comandorului", că plecase din Castel, părăsindu-l pe el, pe Braia şi pe pescari. „Poate e pe moarte" gândi fără să vrea şi îl rezemă mai bine cu spatele de-perete, îi îndesi paiele sub el, îi puse straşchina la îndemână. Ştia că pedepse grozave ar împietri-o dacă ar încerca să-l ducă afară, să-i dea altceva decât pomeni pentru hrană, aşa că-i făcu o cruce de-asupra şi împăcată se întoarse odată cu lumina spre treptele tărâmului de sub lună.

Aproape nu-şi mai amintea de Şandru, când se auzi chemată. Urcase sus într'o încăpere de la etaj şi se plimba în potopirea argintie a pereţilor dela un capăt la altul cu mersu-i ţeapăn. Nemulţumirea lui o înveseli. Se simţea atât de stăpână pe locurile unde străinul trăgea cu urechea, oprindu-se din când în când stingherit de atâta linişte. Era bine că nu găsise cheia. Se strecură iarăşi şi-i prinse cu putere braţul. Şandru şi-l trase, ca fript cu fierul roşu.

— Parc'ai fi vrăjitoare! mormăi el, silindu-se să-şi ascundă teama.

— Mai ştii! râse fata şi se opri în dreptul ferestrei, nemişcată. Profilul i se contura pe fondul de argint al mării, iar părul-i părea o aureolă bizantină. Respira anevoie, atâta drum o ostenise.

— De multe ori am vrut să mă întorc aici, înainte de-a te cunoaşte, mărturisi, dar tata nu-mi dă voie, e certat cu femeia care m'a crescut. Ştii cine-i Braia? Stăpâna Castelului...

— Tu eşti stăpâna, murmură Şandru, întorcându-şi privirea dela luciul ameţitor al mării. N'am văzut fată mai curajoasă.

— Toţi ştiu că duhurile nu-ţi fac rău. De multe ori m'au păzit să nu cad în mare depe râpa pe care o vezi, spre Agigea.

— Prostii, dădu Şandru din umeri şi căută din nou fără să vrea spre stâncile enorme de gresie sură, care-şi adânceau spinările tărcate de muşchi, în jocul apelor fosforescente. — Mă gândeam că tu... mai bine ai veni aproape...

Ea nu-i răspunse şi-şi rezemă coatele de pervazul ferestrei, iar în mişcarea aceasta, umerii delicaţi se strânseră în rochia simplă, părul lung, mătăsos îi acoperi obrazul. Toată voioşia îi pierise ca prin farmec. Dacă i-ar fi văzut faţa Şandru ar fi înţeles că e gata să plângă.

— La Castel eram mult mai fericită, şopti. Toţi din Tomis sunt foarte... grăbiţi şi numai distracţie cer dela o fată. Eşti singurul care te-ai interesat de mine.

Lui Şandru nu-i convenea sentimentalismul, acum când dorea s'o cucerească cu adevărat. Cu toată briza dinspre mare, noaptea era călduţă şi buruienile chirsite în jur, exalau o bucurie liniştită şi reţinută. Nu putea spune lucruri cu două înţelesuri unei fiinţe atât de triste, care-şi plângea viaţa. In sine blestema sufletul femeiesc şi pornirile lor neînţelese. Mormăi desnădăjduit, întinzându-se pe nisip:

— Dacă-ţi face plăcere putem să mai stăm. De la serviciu tot am întârziat.

Dar ea urmă fără să-l audă:

— Când s'a întors tata, credeam că vom începe altfel de viaţă. Era atât de vesel şi avea bani. „O să trăim ca'n rai" spunea. „De-acum nu vei mai munci, prinţeso..." Vorbesc aşa şi dacă-ar muri mi-ar părea rău... N'aş mai avea pe nimeni.

— Parcă spuneai de-un unchiu...

— Nu ştiu dacă m'ar primi la ei. Mi-ar fi plăcut foarte mult, acolo la Caraomer.

— Hm, mă îndoiesc că ţi-ar prii. Nu prea te văd

cărând ciubărul cu lapte. Uite-așa cum ești acuma, arăți cel mai bine.

— Glumești, îl privi Cristina cu seriozitate. Aici m'a adus doar soarta... Când am plecat cu tata aveam opt ani. După câte-am înțeles mai târziu, n'au prea fost mulțumiți cu meseria lui de marinar. Au crescut de suflet un străin, care-a dat odată pe la noi, dar nu l-am văzut... Mi-a căzut șalul, se plânse, ca să-și ascundă emoția.

Șandru se scutură cu greutate de moleșeala apăsătoare și fata îl simți înainte de-a veni, căci umerii i se strânseră înfrigurați. Odată cu șalul, își apropie suflarea fierbinte de obrazul ei, îmbrățișând-o și Cristina șopti, fără să-l îndepărteze:

— Să stăm așa, vrei?

Din spatele Castelului, luna se înălța nevăzută, aprinzând focuri înalte la bostanele dinspre Hasimcea și Horazlar. Fierăria unei căruțe ciocăni la poarta zării, stingându-se în lumea misterioasă a stepei, apoi iar se auziră valurile, foșnind lucii, grăbindu-se spre țărmul Agigei. „Trebue să fie a mea" gândi, căutând să-și încordeze toată voința, dar nu îndrăznea să se apropie mai mult de răceala de statue a prințesei, deși simțea în părul ei, un ușor parfum de pelin sălbatec. Se mira de calmul Cristinei, când el simțea în noaptea lucie furnicături prin tot trupul, așa cum ai arunca pietricele într'o apă și valurile s'ar ciocni unul cu altul.

— Intotdeauna îmi place să privesc seara, murmură fata din nou și chipul i se întunecă. Umbrele ierburilor se abătură până în dreptul lor, astupându-le fereastra. In lumina limpede a țărmului, tufele de pe nisip se topiră în pete verzui, jocul apei scânteia unduindu-se de-a-lungul stâncilor mohorîte.

Bănuia prin șal, respirația liniștită acum, aproape suspendată într'o reculegere adâncă, umărul delicat, copilăresc. Ii spuse încet, aproape fără să-și dea seama, cu o sinceritate neînțeleasă: „Dacă-ai veni cu mine

în America..." dar Cristina nu-l asculta şi o clipă mai târziu fu bucuros că nu i-a aflat destăinuirea.

Cum ea tăcea şi nu-i vedea faţa, ci numai privirea însufleţită de o viaţă necunoscută, pierdută în depărtarea împărătească a mării, o întrebă cu o curiozitate brutală:

— Poate ai fi vrut să nu fiu aici?

— Dece vorbeşti aşa?

Dar Şandru se încăpăţână:

— Dacă mâine, să spunem, nu mă vei mai vedea la „Comandorul?"

— Nu poţi, spuse ea cu convingere.

— Eşti atât de sigură?

Atunci îl privi ţintă şi putu să vadă credinţa din ochii-i mari.

— Sunt sigură, repetă cât se poate de deslușit.

Din ziua aceea neuitată se stabili între ei o legătură pe care nimeni n'o mai putea înfrânge. Tânăra patroană, care păruse clienţilor atât de puţin prietenoasă, se îndrăgosti nebuneşte de străinul tăcut, misterios în distincţia şi forţa lui, uitându-şi cu timpul de rolul hărăzit în „Comandorul Sihie". Curând autoritatea cu care Şandru intervenea în certuri îl făcu cunoscut în cartier şi puţinii negustori constănţeni, începură să evite dancingul, unde noul stăpân posac, nu le permitea cea mai mică ieşire când doreau să petreacă cu adevărat. Intr'o noapte desfigurase aproape dintr'o „directă" pe un biet soldat din infanteria marinei, cu un pumn sec şi cu un sânge rece admirabil, după care îşi bău nepăsător vermutul, lucru ce-i atrase nu numai admiraţia sgomotoasă a curtezanelor ci şi aprobarea Cristinei, care nu putea suferi hoarda de aventurieri şi îi zâmbea încurajator dela contuarul unde elibera bonuri de consumaţie. Prietenia pentru străin deveni cu timpul o dragoste arzătoare şi o supunere oarbă, pe care Şandru o primea ca pe o dovadă firească de iubire, căutând totodată să-şi păstreze independenţa şi să nu-i dea nici o socoteală de felul cum îşi pe-

trece vremea la uzină sau în oraş. Îi interzicea să-l caute în Aegisus sau la cafeneaua „Continental", unde juca şah, între şapte şi zece seara. Ba acum fiind sigur că fata cambuzierului nu poate să-i mai scape, întârzia adesea în chefuri cu femei de rând, fericit la gândul banilor care-i vor putea acoperi grelele condiţii ale unei călătorii în America, poate cu trenul până în Grecia — înconjurând Bosforul pe uscat — poate cu o şalupă cu motor proprie, spărgând blocada.

Cristina deveni o jucărie în mâinile acestui om calculat, care se lăsa copleşit de cadouri, fără să piardă prea multe nopţi în camera patroanei, pretextând că-i este greu să se înapoieze pe lumină în Aegisus, dar refuzând cu încăpăţânare să se mute sub acelaş acoperiş cu Hemcea, la îndemnurile repetate ale amantei, de a nu mai plăti chirie în cartierul dela marginea ghiolului Siut. O locuinţă comună i-ar fi stânjenit întâlnirea cu celelalte femei şi în general libertatea la care ţinea din instinct. Spera să facă rost de bani, fără a se plictisi prea mult cu Cristina, căci din prima zi — când frumuseţea ei îl orbi, într'adevăr — îşi dete seama cât de naivă şi sâcâitoare poate fi o fată ce crede în „dragostea veşnică" şi în alte fleacuri. Dacă situaţia ar fi fost mai bună pentru „Comandorul" i-ar fi cerut banii imediat, însă vedea limpede că în urma evenimentelor, cassa se golise şi cu fiecare zi, datoriile creşteau. Din prima clipă se întrebă ce rost au cele şase dansatoare, care lâncezeau şi petreceau fără grije, părând păpuşi de împodobit barul gol, bătându-şi joc de tomitanii cumsecade şi îmbrâncindu-i râzând, când da să le apuce de braţ. Cristina nu putu să-i dea nici o explicaţie şi Şandru îşi văzu de treabă, nu fără a dispreţui din tot sufletul ca ceilalţi patroni un om ce se'ngloda în datorii pentru a întreţine atâtea curtezane cu totul nefolositoare şi pline de pretenţii.

Hemcea fu printre ultimii care află de prietenul fiicei sale. N'avea răbdare să stea în local şi-şi petrecea mai toată ziua în port, ca în tinereţe, trecând în re-

vistă puţinele vase ce nu se 'ndurau să se clintească de lângă cheiu, înţepenite în parâmele unui păianjen prevăzut şi rău, care le lăsase deşarte şi fără viaţă. Când se înapoia seara târziu, trecea de-a-dreptul în camera lui, fără să se mai intereseze de soarta „Comandorului". Într'una din nopţile calde, găsind uşa de perete, intră în barul gol să culeagă ultimele încasări. Îi păru grozav de rău că fata lui părăsise locul de onoare pe care i-l conferise cu atâta mărinimie cu doi ani în urmă.

Era să se înapoieze spre uşe, când de lângă peretele slab luminat, se ridică o mogâldeaţă, adormită desigur în aşteptare, cu genunchii la gură. Ovezea clipea ca un erete speriat şi-şi scotocea buzunarele, unde avea mărunţişurile. „Vulpoi afurisit" gândi Hemcea. „Pe cine naiba mai spionează la ora asta?"

Părând că atunci l-a văzut, voiajorul veni spre el, bucuros că nu e singur şi netezindu-şi stângaci părul, fără a reuşi să pară mai puţin respingător decât era.

— Hai, spune repede, făcu Hemcea ursuz. Nu prea am chef de vorbă astăseară.

Ştia că sub aparenţa umilă şi supusă, agentul avea totdeauna de cerut o informaţie sau de strecurat un sfat poruncitor şi puteai să-l insulţi cât pofteai, dar nu era înţelept să-l refuzi, dacă ţineai ca localul să nu-ţi fie închis de poliţie, care lucra mână'n mână cu vama. Acum părea foarte trist:

— Ce să vă spun? Dumneata nu ştii mai bine ca noi toţi, negustori neînsemnaţi? N'am vândut nimic, pot să dorm toată ziua. Cât mai durează blocada, domnule Hemcea?

Fostul marinar ridică din umeri şi rămase o clipă cu privirea pierdută. Nu ştia nici el, numai sfârşitul războiului ar fi putut decide.

— Franţa e aproape ocupată. Ascultă bine: dacă Franţa cade, am pierdut partida!

Vorbiră de una de alta şi îmbunat, Hemcea făcu cinste cu un vermut. Se aşeză pe scaunul de la bar să mai răsufle, în vreme ce voiajorul, cunoscând cele cu-

venite, rămase respectos în picioare. Parcă aştepta ceva. In sfârşit patronul întrebă aşa, în trecere:

— Zici că fata mea s'a urcat de mult?

— Cred că da, zâmbi uşor vameşul şi în ochi îi sticli o undă de batjocură, care nu putut scăpa bătrânului.

— Cum crezi? Nu erai în salon?

— Astăzi a fost căldură mare şi am venit mai de vreme să pălăvrăgesc cu fetele.

— S'a culcat? întrebă aspru Hemcea.

— Nu s'a urcat singură, aş putea să jur...

Hemcea înălţă capul. Din locul unde era, cocoţat în faţa oglinzilor şi rafturilor goale de cristal, putea vedea cele două uşi şi coridorul mare din mijloc, ascuns cu o perdea din bucăţele colorate de trestie, care ducea spre camerele fetelor. După perdea nu se simţea nicio mişcare şi cu siguranţă că se culcaseră, căci de obiceiu se auzeau râsete şi plăci de patefon.

Ovezea se prefăcu că vrea să plece, dar Hemcea îl apucă tăcut de haină, îl sili să-l privească. Ochii lui obosiţi erau pe jumătate închişi de o durere profundă, mereu prezentă, pleoapele umflate de băutură. In ultimul timp băuse cam mult de supărare şi arăta cât se poate de prost, tunica i se murdărise de scrum, gulerul nu era tocmai curat. Cu dorinţa de a-şi face bilanţul complect al nenorocirii, bătrânul dorea să ştie tot: venea mai demult, persoana?

— Il cunoşti doar! şopti Ovezea, de-abea stăpânindu-şi satisfacţia. E bătăuşul acela din fiecare seară.

„Bătăuşul, bătăuşul" cuvintele i se alungau în minte, fără să le priceapă. Până şi Cristina îl părăsea... se temuse întotdeauna că va rămâne singur. Cine? Electricianul care făcea pe contele şi pe care fusese nevoit să-l primească ca pe însuşi primarul Constanţei, deşi nu consuma decât un păhăruţ... nu două! Ce importanţă are un pahar sau două mai mult... sau poate o picătură e îndeajuns să reverse potirul chinurilor?

Imprudentul voiajor se trezi apucat cu toată puterea

de guler şi aruncat peste tejghea, trăgând după sine un alai asurzitor de sticle şi farfurii sparte:

— Vierme! strigă Hemcea cu toată puterea, astfel ca glasul să i se audă până într'a treia stradă. Să-ţi ţii gura sau...

Furia-i neputincioasă nu împiedecă pe cei doi amanţi să urce mai departe în camera Cristinei după miezul nopţii. Intre Hemcea şi Şandru se dete o scurtă luptă de influenţă, peste care Cristina pluti fără să ţină parte nimănui şi se 'nţelege că fostul cambuzier fu înfrânt şi aproape izgonit de lângă fiica sa. Lovitura îl ului şi-i răpi ultimele speranţe. Recunoştea că fusese orbit de indiferenţa ei arătată numeroşilor pretendenţi de până atunci şi că răceala, pe care o aprobase bucuros, îl înşelase, făcându-l greşit să creadă că ea nu se va gândi în veci decât la interesele şi soarta „Comandorului". Tocmai Cristina în care-şi pusese toată nădejdea, îl trăda în momentele cele mai grele!

„Chiar dacă războiul se va sfârşi, dacă voiu deveni iarăşi bogat, sunt sigur că purtarea ei îmi va lăsa o rană mereu deschisă. Nu mă îndoiesc că nepăsarea fiicei mele îmi va pricinui moartea" îşi spunea necontenit Hemcea şi gândurile astea îl înebuneau, nu-l lăsau să închidă ochii, mai ales că trebuia să şi le ascundă în sine, fiind oprit de teama ridicolului să împărtăşească altora, chiar aliatului său Hvaja al Wasiti, umilitoarele-i înfrângeri familiare.

Lumea găsi foarte firesc ca până la urmă Şandru să se mute în camera patroanei şi să primească vizitele de curtoazie ale negustorilor vecini, iar Hemcea — atât de înfierbântat şi optimist la inaugurare — să păşească în vârful picioarelor când venea seara din oraş şi trecea prin dreptul uşii lor. Şandru se 'ncrunta, lăsând să se înţeleagă că până şi umbra de urs a cambuzierului pe coridor îi e nesuferită:

— Ştii bine că nu-mi place tutunul ordinar de pipă, spunea noul stăpân al barului, întrerupându-şi lectura colecţiei „Masca" sau „Este exclus să nu fi captivat de

Edgar Walace". — Pretutindeni în casa asta se simte mirosul greu pe care-l lasă mahorca tatălui tău!

Şandru nu fuma decât ţigarete şi nu suferea tutunul de pipă, nici praful ce-i murdărea pantalonii albi cu care ieşea pe faleza Genoveză — locul de plimbare a protipendadei — sau fumul ce se ridica câteodată din port, amintindu-i de electrodinamele uzinei din Aegisus. In general, îi plăcea să se îmbrace cât mai elegant din banii Cristinei, câtă vreme venitul era prea mic pentru îndelungata călătorie.

Disperat că până şi slabele încasări se duc în buzunarele oaspetelui nepoftit, Hemcea trecu peste onoarea sa de fost marinar şi se plânse lui Vasi, însă acesta, plictisit de reaua chiverniseală a „Comandorului" lăsă lucrurile să meargă dela sine, repetându-i că înţelegerea consfinţită la deschidere, îl scutise să-şi bată capul cu treburile dinăuntru ale localului. Ceeace interesa bazarul era ca Veronica să plece cu documentele, ascunsă printre curtezane; cât despre avantpostul de pe strada Diana, putea să se prăbuşească în noaptea inexistenţii, după ce fetele vor fi trecut de Bosfor. Banii din Alger putea să-i ia Şandru sau Hemcea, n'avea importanţă care din ei. Dacă amantul Cristinei ar fi reuşit să îmbunătăţească starea economică a varieteului şi să ceară mai puţine credite, privilegiile acordate lui Hemcea i-ar fi fost trecute fără ezitare. Cambuzierul făcuse pe grozavul cât timp Tomisul se arătase înfloritor şi afacerile merseseră dela sine, pentruca, îndată ce un nor de furtună înegura orizontul, să înceapă cu vaietele şi imputările. Persanul se cam săturase de această evidentă lipsă de pricepere şi hotărî să viziteze pe noul venit, pentru a-şi da seama de iscusinţa şi seriozitatea sa.

E dela sine înţeles că Braia şi Marcu, ajunşi în sapă de lemn, se bucurau din subsolul şandramalei căzute de nenorocirea cambuzierului şi binecuvântau blocada, în care vedeau o schimbare a situaţiei. Braia simţea adierea unor întâmplări noi şi aştepta la pândă clipa

în care să lovească fără cruţare în Vasi, puternicul ei rival, descoperit de platoşa cea mai ameninţătoare, „Comandorul Sihie". Cu mirosu-i sigur, prevedea timpul când se va muta în cartier, renunţând la izolarea prea îndepărtată a Lazului, într'un loc foarte cunoscut şi vizitat de lumea porturilor levantine. N'ar fi fost greu ca localul căzut pe mâna unui aventurier cheltuitor şi nelegat prin nimic de Constanţa, cum era Şandru, să poată fi preluat pe nimic. Avea informaţii destule despre petrecerile lui cu femeile dela stabilimentele din noul oraş, bănuia că nu va prinde rugină în cartier, însă deocamdată n'avea interes s'o răcească pe Cristina de amant împărtăşindu-i noutăţi despre isprăvile acestuia. Trebuia ca Şandru să rămână stăpân în „Comandorul" până când va veni vremea s'o îndepărteze de el, îngăduindu-i să revie la sânul odihnitor al mamei adoptive, după o absenţă de câţiva ani, în care treburile Castelului merseseră nu tocmai strălucit. Atunci să dea Vasi lupta, dacă va îndrăzni!

Rămânea visătoare la ferăstruica subsolului dărăpănat, după urzirea acestor frumoase planuri de viitor, apoi îşi revenea la bombănitul tânguitor a lui Marcu, îşi dădea seama că datoria prezentului este să ţeasă intrigi cât mai meşteşugite, pentru a-l intimida pe Hemcea şi a-l determina pe Şandru să-l izgonească cu totul din varieteu.

— Localul e destul de mare pentru amândoi, răspundea resemnat cambuzierul glumelor cu înţeles aşteptând şi el evenimentele după sfatul Persanului. Afacerile mergeau prea prost ca fiica lui să poată oferi cine ştie cât noului patron. Pe dealtă parte prin relaţiile sale cu bazarul, Hemcea ferea încă localul de inspecţiile vameşilor şi poliţiştilor din oraş, simţindu-se de neînlăturat atâta timp cât autoritatea putea efectua o razie şi ridica muşterii găsiţi fără acte.

Socotindu-se mai inteligent, Şandru lua act cu neplăcere despre această rămăşiţă a puterii trecute, totuşi îşi dădea seama că-i în propriul său interes ca barul

să fie cât mai ferit de oficialităţi şi Cristna să încaseze cât mai mult.

Câteodată cei doi se întâlneau în port, fără a şti ce vânturi îi mână în preajma năvilor nemişcate. Hemcea nu încetase de a căuta o ocazie pentru expediat fetele în Alger, deşi Vasi îi atrăsese de nenumărate ori atenţia să stea liniştit, căci plimbările nefolositoare nu făceau decât să atragă atenţia vamei asupra „Comandorului". De când primiseră o scrisoare — via Italia — dela „Intimité" care înoia propunerea, mărind preţul, parcă îl ardeau tălpile. Aştepta mereu să vadă o pală de fum însufleţind coşurile nemişcate, să audă şuere pătrunzătoare de rămas-bun. Ar fi sărit el însuşi pe una din covertele pustii, să taie cu sete garlinele ruginite de atâta aşteptare, să se vadă eliberat spre larg.

In zadar bătea însă fostul cambuzier drumurile, căci din cauza blocadei niciun vapor nu venea sau pleca şi bietul om prevăzu cu groază ziua falimentului când „Comandorul" se va prăbuşi în pulbere şi el va rămâne pe drumuri încărcat de datorii, umilit şi părăsit de fiica nerecunoscătoare.

VI

Sfârşitul lunii Iulie 1944, trei ani mai târziu, îl găsi pe Hemcea bătătorind zilnic poteca arsă de soare dintre „Comandorul Sihie" şi marginea goală a podişului, dela golful Duduia până la silozuri şi Vii. In Tomis haite nesfârşite de câini înfometaţi îi tăiau drumul, privindu-l cu ochii înroşiţi de o teamă tulbure, crescută din uscăciune şi tăcere. Zadarnic râcâiau cu labele porţile generoase ale stabilimentelor, de unde fete tinere le aruncaseră râzând pâine şi coji de fructe; treceau stradelele umbroase, unde odinioară se adunau atâtea gunoaie plăcut mirositoare pe care le împărţeau cu cerşetorii şi cu copiii, mai puţin prietenoşi ca semenii lor. In locul mirosului de scorţişoară şi trandafiri pentru dulceaţă, de mirodenii şi afumături greceşti, valuri înecăcioase de fum se ridicau de pe rugurile cu mobile vechi şi boarfe, presărate din doi în doi paşi, în faţa caselor lovite de exantematic.

Dulăii înrăiţi coborau în beciuri şi luptau pe viaţă şi pe moarte cu şobolanii mari cât pisicile. Majoritatea locuitorilor fugiseră şi Germanii puseseră un post de carantină la poarta apuseană a cartierului, aşa că Hemcea era nevoit să treacă sub ochii bănuitori ai unui sanitar neamţ, de câte ori cobora în oraşul nou pentru a iscodi depărtările.

Ultimul apărător al Tomisului, Mircu neguţătorul de otravă, fusese urmărit de Komandatur, fiind bănuit a fi presărat din preţioasa-i ambrozie pe pâinea unor soldaţi, care muriseră curând după aceea, având

nenorocul să se afle în solda unei țări inamice bazarului. Inainte însă de-a fi arestat și împușcat în văzul întregului oraș, Mircu dispăruse în chip misterios și după câteva zile fusese găsit în râpa portului pe jumătate mâncat de câinii sălbăticiți, cu o brățară de filigran în buzunar, pe care — se află mai târziu — o ducea neveste-sei. Pentru a se impune populației, cuceritorii comunicară cu toată gravitatea că trădătorul își luase pedeapsa și că orice încercare de a vătăma soldățimea va sfârși prin executarea vinovaților.

Puțini știau că neguțătorul pierise din motive mai puțin patriotice — în orice caz nu din cele cu care se lăuda prin localuri Wermachtul — și că Braia ar fi putut da destule amănunte cu privire la felul cum își dăduse sufletul fostul prieten, care din pricina lăcomiei, râvnise la podoabele necurate ale Persanului.

Mircu fiind mort, nimeni nu mai avu curajul să înfrunte șuvoaiele cenușii, care se urcau înfometate din port și clătinau șubredele temelii ale cetății. Putredul Tomis, ciuruit de molime, amenința orașul și atunci, cuprinși de panică, consilierii propuseră din nou ca vechiul cartier să fie dat pradă târnăcoapelor și focului purificator. Locul petrecerilor și desmățului era fără apărare, părăsit; nu se putea moment mai prielnic ca să fie ras de pe fața pământului și înlocuit cu un nou cartier modern, în partea cea mai pitorească și comercială a Constanței. Și pentrucă marii negustori și patroni de stabilimete plecaseră, își puseră grabnic planul în aplicare, începând să sfarâme clădirile bântuite de tifos, aruncând gaz peste șobolanii încăpățânați, incendiind străzi întregi, deocamdată spre strada Sirenelor, la vreo sută de pași de bazar și „Comandorul".

Vara era nesuferită și ca în preajma unor nenorociri, timpul se arăta foarte schimbător, cu svonuri de vânt rece și zile de arșiță, când nu puteai sta mult cu capul descoperit în bătaia soarelui. Teama de a nu întâlni privirea de oțel a lui Șandru, care se plimba ca un

despot în barul pustiu, îl făcuse pe Hemcea să se retragă la hotelul „Mulguri", venind pe ascuns de câte ori simțea nevoia să mângâie catargele și să-și desgroape atâtea amintiri de pe timpul când localul era plin de lume și el trecea drept cel mai respectat om din Tomis, după Vasi. Cristina n'avea nimic de spus despre izgonirea umilitoare a tatălui ei. Închisă în camera dela etaj, pândea din balcon înapoierea lui Șandru și numai sunetul pasului său hotărît pe pietrele cetății, o făcea să-și iasă din nepăsarea obișnuită.

Intr'una din aceste zile fierbinți, Hemcea coborî de unul singur spre debarcaderul Genovez, locul unde lazulenii debarcau peștele pentru oraș și cu câțiva ani în urmă lăsaseră la țărm trupul neînsuflețit a lui Terzi, frizerul. Deseori, când nerăbdarea nu-l mai încăpea, obișnuia să se urce într'o lotcă și să străbată în lung și'n lat coasta, sperând că va fi primul muritor care să anunțe nefericiților din Tomis, fumul mântuitor al unui vas neutru. E drept că fostul cambuzier vâslea cam greu din cauza vârstei, oprindu-se de multe ori să-și tragă suflarea, dar se proptea apoi cu tot pieptul în ramele grele și lotca trebuia să-i asculte dorința. Indârjit de apa potrivnică, încurajat de oglinda fără hotar, își regăsea curajul, ca și cum înaintând spre orizont, s'ar fi apropiat de taina fericirii.

Acum închirie lotca pe o sumă foarte mică, cercetă cu o privire de cunoscător câlții cătrăniți și potrivind vâslele pe trapazan, începu să le rotească domol, depărtându-se de țărm.

Marea se legăna în hulă și cu toată strălucirea liniștitoare a soarelui, o boare de culoarea cenușei mângâia depărtările pustii. De cum părăsi digul de piatră, lotca începu să joace cam nestrunită, zăpăcită de loviturile ușoare dar foarte dese ale curenților nevăzuți. Vântul adia spre largul mării, neliniștind frunzele delicate ale salcâmilor de pe țărm. Apa săltăreață se întuneca parcă de primejdia vălului îndepărtat

ce-şi târa poalele fluturânde în marginea zării, începea să-şi tulbure albăstrimea: întâi o culoare de şisturi, apoi un pământiu murdar întinzându-se fără margini. Valuri tot mai dese şi iuţi, sguduiau bașul năvii, pescăruşii prinseră să radă vârfurile repezi ale coamelor fără spumă ce se sbăteau pe loc, dar omului depărtat de prieteni şi duşmani, de cei care aşteptau minunea izvoditoare de viaţă, i se părea că sboară înaintea tuturor, fiindu-i sortit să primească întâiul semnal mântuitor, fumul vaporului aşteptat.

Ajunse destul de departe fără să simtă osteneala. Şi întorcându-şi capul spre Constanţa, zări silozurile profilându-se nemişcate în azur, cetăţile albe ale Tomisului înfipte în râpă, iar în spatele lor, spre marginea cartierului, un nor des de praf, amintind mereu de prezenţa târnăcoapelor, ce 'ncepuseră să-l roadă zi de zi. Turla marei catedrale din oraş sclipea ca strostropită cu argint topit, aruncând lumini vesele în verdele sumbru al copacilor şi pe cenuşiul clădirilor moderne. Dar dincolo de acest mănunchi încântător, în dreapta şi stânga, râpa înaltă a podişului era ciupită de hrube şi gropi, adumbrite de stuh uscat, în care Germanii ascunseseră bateriile de coastă. Podiştele lor de veghe răsăreau pretutindeni, ameninţând zările, iar spre Miază-Noapte, reţele de sârmă ghimpată adăposteau cazemate traiuice de beton, după care apele liniştite ale ghiolului Siut păreau şi mai scânteietoare. Şi toate tranşeele, tankurile înţepenite în nisip, tunurile cu gura spre mare, amuţiseră de umezeală şi de roua dimineţilor pontice, dar niciun vas, nicio şalupă inamică, niciun naufragiat englez măcar sau vreun erou argonaut, nu rătăcea spre uitatul port al Constanţei.

Privind din nou spre Lazul, Hemcea observă cam nedumerit, că după culmile dunelor pleşuve, plutesc nouraşi albi, iscaţi ca din senin, care fugeau de pământ, împânzindu-se pe sub soare. Portul şi plaja mai întâi, se umbriră de o lumină grea, nefirească, în

fel de apăsătoare pretutindeni. De altfel, între timp, apa răscolită de vânt începu să dea ocoluri strânse lotcei, cutremurând-o scurt, fără s'o împingă într'o parte anume.

„Trebue s'o iau spre ţărm" mormăi îngrijorat cambuzierul, trezindu-se din visare. Trăgându-se înapoi, îşi pironi tălpile pe crivace şi cu ochii închişi începu să vâslească voinicește, simţind cum un vânt tot mai rece îi sburleşte părul rar, aruncându-i şchifurile de stropi în obraz.

Cu câtă uşurinţă mânase spre larg şi cât de greu îi venea să se întoarcă acum în golful plin de curenţi! Chemarea mării se dovedea tiranică, nu permitea nimănui să dea îndărăt. Vâsli câtva timp şi socotindu-se destul de apropiat de coastă, deschise cu încredere ochii. Chipul său căpătă o paloare uşoară când, în loc de ocrotitorul dig genovez, dădu de linia sumbră a pinilor şi a treptelor de pământ roşcat, care din larg păreau urzeala colorată a unei perdele de rafie, căzută pe marginea falezei. Îşi dădu seama că violenţa curenţilor îl mânaseră în direcţie contrară, ducându-l după un capriciu svăpăiat, bătându-şi joc de osteneala lui. „Să nu-mi pierd capul" gândi. Luând o înghiţitură de aer, îşi încordă trupul din toate puterile, se trase cu vâslele înapoi, dar nu mai era stăpân pe lotcă — o simţea bine — nu izbutea măcar s'o ţină „la val", ca talazurile înspumate să n'o lovească în coaste. Răbufniturile dese îl zăpăceau, făcându-l să piardă ritmul mai leneş al vâslelor grele, svâniturile sângelui îi împăienjeneau ochii şi ar fi dat orice să soarbă o picătură de apă. N'avea vreme nici să gândească la cele ce-avea de făcut. Trăgea orbeşte la rame, se pleca mereu gemând şi în mâinile umflate simţea mereu rezistenţa duşmănoasă a mării, tot mai străină, iar când căzu istovit în cele din urmă, depărtările acestea i se părură atât de pustii şi indiferente, că o clipă rămase ca îngheţat, fascinat de un sfârşit

pe care nu-l bănuise niciodată atât de singuratic. Mâinile-i refuzară să mai asculte de voința sa.

Lotca eliberată, țopăia în voie, se răsucea ca o sfârleză lovită din toate părțile, se arunca trufașă în pieptul sticlos al unui val, pe urmă traversa pajiști luminoase, de care bietul prizonier nu-și da seama: erau petece de cer sau stări de vis?

Navigă vreme îndelungată pe apele Pontului, când un glas tunător înfrânse puterea mării. Deasupră-i, cineva strigă:

— Căpitane Hemcea, unde-ai pornit-o?

Necunoscutul repetă întrebarea, pânăce Hemcea avu vreme să se desmeticească și să-și dea seama că nu cerurile se deschiseseră, ci valurile pe care le simțea atât de aproape. La câțiva metri, lotca cea mare a pescarilor din Lazul, cu singura-i velă murdărită de pește și viscole, smucea nărăvaș, stăpânită de atamanul bătrân ce-și înfipsese solid cangea în coastele epavei rătăcitoare. Acesta înțelesese situația, însă prefăcându-se vesel, glumi cu vorbele'n vânt:

— Te duci spre larg? N'ai prea brodit-o pe timpul ăsta. Mai bine hai, frățioare, în oraș!

Ușor de zis, dar până-și veni în fire patronul „Comandorului", lotca ușoară scăpă din cange și o luă razna. Fură nevoiți să întoarcă și să-l urmărească prin apele învolburate ale golfului, ferindu-se a se întâlni față'n față. Hemcea lăsase orice mândrie de-o parte și striga după ajutor, fluturându-și tunica. Fu cât pe-aci să cadă peste buza bărcii, tot căutând să facă semne din picioare pentru a nu-și pierde singura salvare și când însfârșit prinse funia pescarilor, legând-o de baș, era mort de teamă și de osteneală.

Plutiră din nou spre țărm, după un ocol de aproape o leghe; înaintau destul de încet, căci una din lotci era încărcată de pești și de paragatele de cositor, iar cealaltă jumătate înecată. De bine de rău, naufragiatul se lungi gemând pe cojocul atamanului, suflându-și în pălmile jupuite de sare. Dorea să aținească pentru

a suferi mai puţin, însă curând, împuşcături scurte şi rare acoperi plescăiturile tărăgănate ale valurilor, ceeace îndemnară pe lazuleni să vâslească cu mai multă nădejde. O ceată de delfini îi ajunse din urmă, alergând înebunită şi după ea ,câteva şalupe militare germane îi urmărea împroşcând moartea.

Ce se întâmplase? Ameninţaţi de semnele prăpădului, delfinii pontici goniseră spre adăpostul natural dela ţărm şi văzând năvala, un pluton de Führmänner se îmbarcase în grabă — uzurpând privilegiile vestiţilor puşcaşi din Constantinopol — începând să-i urmărească prin apele scăzute ale golfului.

Un marinar cu panglicele fluturânde în vânt, duse puşca la ochi şi aşteptă ca unul din monştrii să facă o tumbă, apoi descărcă unealta morţii, cutremurând împrejurimile. In aceeaş clipă glontele sfârtecă pielea groasă, unsă cu grăsime şi un val de sânge deschise vineţiul de porfir al mării. Când delfinul apăru în voia valurilor, camarazii norocosului vânător îl ridicară cu cângile. Il vor face săpun sau îl vor trimite în patrie.

— Ei aşi, zise unul, îl mănâncă pe pâine. Şi untura de porc o întinge ca taramaua.

— Vine furtună mare, zise atamanul îngrijorat, pregătindu-se să acosteze. — De mult n'am mai văzut delfini la mal.

Pe sus se alunga o negură subţire, călătoare. Trecea în goană peste vârfurile caselor din Tomis, peste diguri, se îngroşa în larg, rostogolindu-se într'o înfuiorare de ape înspumate şi nori grei. O înserare nefirească adumbrea cartierul părăsit al negustorilor.

Hemcea era atât de ameţit, că uită să mulţumească pescarilor şi cu paşi şovăitori începu să urce treptele de piatră spre faleză. După balustradă se fotografiau câteva grupuri de soldaţi şi într'un balcon apropiat cineva gătea la un primus, nepăsător de furtuna ce se anunţa, fredonând „Lili Marlen". Lăstarii netăiaţi ai tufelor de smochini, ramurile strâmbe ale pinilor,

perdelele de glicină de pe fațada mohorîtă a clădirilor de piatră — bănci și consulate — începură să tremure neliniștite, susurând. N'avea mult de mers până la „Comandorul", însă nenorocul făcu ca Vasi să-i răsară în cale și să-l aștepte până se apropie, minunându-se de halul în care se găsea asociatul său. Ce avusese de discutat cu ceata pescarilor, venită cu marfa pentru hale?

— Am făcut o plimbare... să mă mai desmorțesc, minți Hemcea, căutând să se îndrepte de mijloc. O durere violentă îi schimonosi fața; Persanul îl privea mut, uitând de vântul ce-i scărmăna barba albă și de norii amenințători.

— Nu uita că ești mai bătrân decât viața pe care-o ai, din pricina ambiției tale, murmură el. Știi ce-a pățit broasca țestoasă? A stat cu picioarele'n sus să sprijine cerul până a murit de osteneală. Arăți foarte rău și ești slăbit.

— Sunt mai tare ca oricând ,se'ncruntă Hemcea făcând sforțări neomenești să stea drept. Spune-mi, ai trecut pe la „Comandorul?"

— Îți trebuie bani?

— Și'ncă cum!

Scormonind punga-i de catifea cu broderii de aur, Vasi scoase o sută de mii lei:

— Când se vor termina aceștia va fi rău, grăi solemn.

— Mai rău decât atât... mormăi Hemcea și se despărți fără salut de binefăcătorul său, ceeace dovedea o lipsă de respect cu totul condamnabilă.

Din loc în loc, se oprea să răsufle și cât era vântul de aspru, părea mai îndurător ca îndemnurile și hăituiala oamenilor. Întorcea capul îngrijorat, părându-i-se că Vasi îl urmărește de la distanță, din haosul dușmănos de neguri, ce împresuraseră Tomisul acoperind cu totul portul, că după el s'au luat toți foștii cunoscuți, marinarii, prinții, negustorii de măruntae pe orez, o ceată de umbre neliniștite, care-l batjoco-

reau, se lungeau ca oamenii din lună pe caldarâm, dojenindu-l furioşi că i-a trădat, că a fugit ca un laş din faţa furtunii. Vru să grăbească pasul, dar piedici dese îl făceau să se poticnească, să şovăie în loc ca un beţiv fără reazăm.

Curând frigul îl sili să se apropie de un zid descojit, ca mâncat de lepră, când, printre gratiile unei ferestre de subsol i se păru că zăreşte doi ochi aprinşi, tulburători de bucuroşi — parcă de suferinţa lui — care dispărură o clipă, ca să înainteze pe uşa dărăpănată a unui fost bar, o clădire ciudată ca un sarcofag grec, acum ruinat de vremuri. Cu un ţipăt scurt, cambuzierul îşi acoperi privirea şi începu să alerge cât putu de repede, sprijinindu-se cu mâinile de ziduri, jupuindu-şi din nou palmele însângerate. Era prea slab, prea îngrozit. Nu ştia încotro merge. Necunoscutul, mai îndrăsneţ ca ceata de umbre, se milogea gâfâind să-l ajungă, cerşea mântuirea înălţând spre el braţele-i uscate, gălbui ca două ciolane din care viaţa se scursese demult, se svârcolea, striga, îmbrăţişându-i picioarele. Parc'ar fi semănat cu Marcu acest bătrân pleşuv şi negricios, înebunit de suferinţă, însă fostul barman se tânguia numai de curenţi şi de hoţi, pe când acesta... cu ce era el vinovat de toate imputările pe care i le arunca în faţă, de toate nenorocirile trecutului strigate fără să-şi tragă suflarea, ce-i păsa de toate blestemele care-i încremeneau mintea ca nişte fulgere aprinse? Când îl privea, chipul îi zâmbea de bucurie, ca unui om ce binecuvintează sau are ocazia să-şi vadă realizate cele mai pătimaşe dorinţi. Chiuia de bucurie, mulţumind norilor răsboinici cu dragostea şireată şi vioaie a unui nebun, îşi clătina capul înfofolit într'o otreapă, scoţând strigăte mute de triumf.

Hemcea înainta fugărit în necunoscut — căci stradelele sucite, pomii, curţile interioare pavate cu cărămidă nu mai aveau pentru el nici un înţeles — dar bătrânul îi apărea mereu târându-se în genunchi, îl trăgea de tunică:

— Dă-mi aurul! striga cu toată gura fără să scoată un sunet şi pufnea în râs de i se vedea singurul dinte putred. — Dă-mi napoleonii mei din seara întrecerilor de yole... Dă-mi aurul... dă-mi aurul...

Fără să ştie, Hemcea alergă tot Tomisul. Intâmplarea făcu să treacă pentru a treia oară prin faţa „Comandorului" şi să audă voci; oprindu-se o clipă cu suflarea tăiată, înţelese că se află în sfârşit într'un loc unde străinul nu-l mai putea urmări. Zgomotul ce răsbătea până la el îl desmetici, făcându-l să se apropie greoiu de fereastră, răsturnând în trecere vazele cu leandrii.

După vociferarea unui ofiţer de cavalerie, se părea că oaspeţii erau câţiva excursionişti din Sibiu, veniţi cu bani să petreacă ca pe vremuri în Constanţa. Işi manifestau gălăgioşi dezamăgirea surprinşi că Tomisul fusese părăsit şi că barurile, pe care se aşteptaseră să le găsească pline de muzică şi veselie, zăvoriseră porţile.

Pianistul părea înfricoşat de prezenţa lor; ca un sfetnic bătrân împresurat de gardă, dădea din mâini fără a-i convinge să plece, le arăta estrada goală, măsuţele arăbeşti care se prăfuiseră una peste alta. Cearta se stinse de-abea când un om gras şi în vârstă — marinar după uniformă — apăru ca un strigoiu în prag şi fără un cuvânt, se târî împleticindu-se, gata să cadă, lăsând în urmă un miros puternic de peşte şi stropi de apă. Noul venit, ce întregea tabloul decadenţei tomitane, se pregătea să uroe scara fără a-i fi învrednicit cu o privire, când o fată de o frumuseţe răpitoare, ridică perdeaua roşie din capul treptelor şi se repezi în salon pentru a-l ajuta.

Glumele şi svonul de glasuri tinereşti cu care fu primită Cristina, îl făcură să ridice capul. Temându-se de scandal, fata îl prinse de braţe, silindu-l să meargă înainte. De altfel străinii păreau convinşi, se pregăteau de plecare; îşi dădeau seama că lipsa chelne-

rului, a muzicii de jaz, a luminilor, însemnau sfârşitul localului.

Hemcea se opri, cuprinzând de sus, într'o privire dispreţuitoare, adunarea sgomotoasă şi uşuratecă.

— Auziserăm că „Sihic" e cel mai frumos bar! spuse un student dela medicină, cu şapcă roşie, intimidat de aşteptarea marţială a cambuzierului.

— Nu e frumos? se 'ntrebă Hemcea tunător şi sarcasmul propriilor cuvinte îl lovîră ca o amintire dureroasă, cu neputinţă de alungat. — Odinioară era a lui Marcu, dărăpănătura din faţă. Uitaţi-vă, priviţi, oameni buni! Acum e în pulbere, dacă vă daţi seama şi stăpânul lui trăeşte într'un beciu, ca un şobolan ce iese numai să roadă sufletul oamenilor, firear blestemat! O, la mine nu se va întâmpla aşa ceva, vă asigur! Crede cineva că aş putea sărăci ca un netrebnic? Toţi domnii dela Bucureşti care n'au văzut marea, la mine vin. Puteţi să vă convingeţi personal de mobilă, îi îndemnă el coborînd tremurând scările şi mângâind spetezele cu amoraşi sculptaţi, sideful măsuţelor, catargele. — Pianul ăsta m'a costat o groază de parale, e marfă franţuzească, venită direct din Constantinopol. Pianistul e chelner, zău, căci mă sărăcea cu muzica lui... Ştiu că nu eşti vinovat, domnule Kranz, dar mobila nu cere zilnic bani, zise trist şi privi ca rătăcit pe bătrân, vrând să se convingă că vorbele lui fuseseră înţelese, că stăpânea încă darul de a împărtăşi semenilor durerile sale.

— Ah, însfârşit! exclamă cu o veselie forţată, ofiţerul de cavalerie, care voia cu orice preţ să-şi distreze prietenii. După covorul de Bukhara, ce-şi revărsa peste plimbul scării culorile aprinse, descoperise pe una din brăilence trăgând cu urechea şi vroia s'o silească să coboare în local.

Hemcea veni lângă el şi cu o putere pe care n'ai fi bănuit-o la un om ce câteva clipe înainte, părea stors de puteri, îi smulse mâna de pe braţul alb al curtezanei.

— Nu servim decât băutură, spuse el sec, privind pe ofiţer cu o mânie surdă.

— N'o să mă faci să cred că sunt atât de nătânge să-şi alunge clienţii ca dumneata; se răsti acesta, roşindu-se de enervare şi biciuindu-şi cizmele cu cravaşa. — Ţi-am repetat că plătim oricât, dar vrem să ne distrăm puţin!

Fostul cambuzier rămăsese nemişcat, de parcă ar fi aşteptat încă un răspuns. Şi-ar fi dat ani de viaţă să se termine cu toate hărţuielile şi toţi muşterii şi gândindu-se la efortul pe care trebuia să-l facă pentru a-i convinge şi a pluti încă la suprafaţă, o mare suferinţă i se zugrăvi pe faţă. Întâlni privirile Cristinei, îngrijorată de chipul lui plumburiu. „Ce-i pasă!" îşi spuse. „Il are pe Şandru şi la mine nici nu se gândeşte. Dacă oamenii aceştia şi ofiţerul care nu îndrăzneşte să mă lovească cu cravaşa ar afla că nu sunt stăpân în propria-mi casă! Ar fi groaznic! Să suferi, să închizi pentru totdeauna ochii, dar cel puţin sub un acoperiş. Să mori poruncind, în picioare, aşa cer legile onoarei. Ah, va trebui să-i scot din minte pungaşul ăsta, sclivisitul afurisit!"

Se auzi vorbind cu glas tare, urmându-şi gândurile:

— Casele nu mai sunt ale noastre. Nu mai avem program... nu mai avem nimic. De doi ani suntem îngropaţi de vii, războiul ne-a secătuit... Auziţi cum se dărâmă casele noastre... asta au vrut domnii dela Primărie tot timpul... şi-au văzut visul cu ochii, ne ucid pe la spate, pentrucă suntem sfârşiţi. Blocada ne-a distrus, să ştiţi, ne-a sugrumat, strigă el cu o ură surdă, ameninţând cu pumnii străinii aceştia ce nu pricepeau nimic din îngrozitoarea lege a vieţii porturilor. — Plecaţi! Plecaţi! hohoti după umbrele lor, cutremurând salonul deşert.

Cristina îşi frângea mâinile. Hemcea o privi lung, apoi îşi aminti că are de ascuns bancnotele primite dela Vasi. In biroul de sus le putea găsi Şandru, aşa

că era mult mai cuminte să le cocoloşească într'o vază cu leandri.

— De ce te-ai purtat aşa? şopti Cristina, când îl văzu ieşind cu o faţă mai liniştită din separeu. — Le-aş fi dat eu să priceapă că fetele nu-s obligate să stea în salon.

— Tu să taci! se răsti Hemcea, să-l audă pianistul. — Crezi că o să fac ce vreţi voi? Sunt la stăpân? Am fost orb până astăzi, lumea are de ce să mă bat-jocorească. Am ajuns de râsul copiilor şi al cerşetorilor. Hai dă-te la oparte! Sau aştepţi să mă rog, să-ţi cad în genunchi: „Lasă-mă Cristino la voi în cameră. Nu mă simt tocmai bine!" Te-ai aştepta, ştiu, să 'mpreun mâinile, te-a deprins bine cu trufia, maicăta din Lazul!

— Eşti rănit, îţi curge sânge din palme! strigă Cristina.

— Aş! surâse trist Hemcea, câteva bătături, nu te speria. Altceva îmi roade inima... Nu mai am unde să fug şi să uit... voi mi-aţi luat ultimul adăpost şi toţi pot acum să mă gonească. Până şi nenorocitul de Marcu. Aşa, n'ai de unde să ştii, cu toate c'ar trebui să-l îngropi sub bordeiul lui, să-i dai foc, dacă ţii la viaţa tatălui tău. Ce gânduri îmi vin, Doamne, m'au înebunit timpurile astea! Noroc că nu te sinchiseşti de mine şi-l păzeşti tot timpul pe Şandru. Vezi nici nu te 'ntreb de încasările de ieri seară, aştept să fi milostivă şi să-mi arunci câţiva lei. Sunt obosit, mă duc să mă trântesc puţin. Ovezea a mai dat pe-aici? Răspunde, nu sta aşa, ca o mireasă!

— A trecut acum o oră să invite fetele la circ!

— La circ? Ce-i nebun? Nu-mi place deloc că se învârteşte spionul ăsta prin împrejurimi! Ar trebui să-i cresteze cineva şi obrazul drept. Le-ai spus fetelor să nu se 'ntindă prea mult la vorbă cu el? Ştie să le încânte, pungaşul! Vasi are dreptate să fie nemulţumit. Astea sunt în stare să strice totul cu sporovăiala lor afurisită.

— Le-am spus să se ferească, murmură Cristina. Nu mai vorbi dacă eşti ostenit. Urcă-te sus!

— Să nu mai vorbesc! Ca şi cum n'ar fi casa mea, borborosea Hemcea urcând scările. — Casa mea!... Ah, fată blestemată!

Până în pragul biroului, mai putea trece un zeu încruntat al mării, deslănţuind uragane cu o simplă bătae de trident, dar departe de vizitatori şi de Cristina, deveni un paiu pe apa înfricoşătoare a singurătăţii. Se repezi la fereastră şi ascuns după perdea, urmări grupul din Sibiu cum se depărtează plin de bună dispoziţie şi cum dispare pe str. Thetys ,după îndemnurile elocvente a lui Vasi, care îi întâmpinase la răscruce, ca să-şi arate cu braţele, frumuseţile din vitrină. Iată un om care nu va muri niciodată de foame! Cât despre Marcu, dacă o duce prost, deh! aşa-i viaţa. Fiecare trăieşte pentru sine şi atât de puternic, că uită să compătimească nefericirile altora. Nu mai era tânăr, avea nevoie de înţelegere, de puţină încurajare!

Atâtea supărări îi răscoleau dureri şi umilinţe pe care le crezuse îngropate pentru totdeauna, ca nisipul căzut în adâncul nevăzut al mării. Orice svâcnitură ce-i ardea palmele însângerate, ţintuite de soldaţii veghei de pe malul Bosforului, imaginea tunarilor Osmanlâi ce păzeau strimtoarea şi a submarinelor drăceşti care înfricoşau soarele şi-l izgoneau de pe sumbrele ape ale Mării Negre, toată nebunia zilelor de umblet zadarnic pe ţărm, creşteau, începeau să fiarbă surd în pieptul cambuzierului.

Se târî până la foţoliu uriaş, cu sculpturi baroce şi căzu descurajat, umbrit de ghirlănzile duse pe umerii amoraşilor plăpânzi. Căută să-şi adune gândurile, iar lumina plumburie a furtunii ce trecea ca o aripă uşoară peste nenorocirile Tomisului, îl făceau să clipească rar, ostenit ca de moarte.

Foarte încet, senzaţia neplăcută a singurătăţii se topi. Umbra se îndepărtă dela sine spre alte tărîmuri şi liniştea din jur, calmul deplin al lucrurilor, înce-

pură să-l bucure, de parcă teama de suferință dispăruse odată cu uitarea luptei dintre oameni și nebunețile lor dorințe de mărire. Căzu într'o somnolență neîncrezătoare. Obsesia plasei de fier dintre cele două mări păli, dar mintea-i mai era străbătută de pâlpâiri stinghere ca luminile pescarilor într'un amurg dobrogean, de dorinți confuze, speranță și disperare, mișcătoarele spaime și plăceri, apropierea unui orizont darnic — care îl făcea mereu să aștepte — poate chemarea depărtărilor curate de Iulie, unde nu se vedea nicio dâră de fum, niciun vas, niciun semn al Providenței, să-l salveze dintr'o situație groasnică. Fiori de speranță îi scuturau trupul, pentru a cădea iar într'o așteptare inconștientă, care se depărta din ce în ce, pe măsură ce se adâncea în lumea visului. Amintiri spinoase îl făceau să sară cu trei pași în urmă. Vasi îi dăduse suta de mii, punându-i în vedere că e ultima destinată „Comandorului". Dansatoarele din Brăila își vedeau înainte de plimbări și de cinematograf. Doar pe el, fiecare zi îl găsea plimbându-se pe faleza crăpată de arșiță, dela un capăt la altul al balustradei împletite cu sârmă ghimpată. Ochii îl dureau de sclipirile albăstrui ale zării, răzbunătoare pe stăruința celui ce-o iscodea tot timpul să-i găsească o pată de fum. Avea tainica speranță ca vaporul să fie pe undeva, dincolo de hotarul nemișcat al mării și cerului. „Poate", își spunea „apărăsit demult un port levantin și se îndreaptă cu maximum de viteză spre cambuzierul Hemcea din Constanța, să-l salveze".

Hei, în tinerețe s'ar fi repezit ca un nebun pe o corabie cu ciocul de fier să spargă blocada. Slavă Domnului îi venise mintea la cap, era un om practic, știa să-și păzească ciolanele. „Un pungaș bătrân!" zâmbi moleșit, întinzându-se în fotoliu. Era singurul care știa că uniforma de marinar — cu care speria pe tomitani — e mai puțin romantică pe dinăuntru, ba chiar pătată de ulei și cărbuni.

Hemcea se lăsă târît de satisfacția că e singurul

ce cunoaşte taina aceasta, depărtându-se în repusculul egal dintre viaţă şi vis, ca într'o muzică sau cu cer albastru unde nu poţi găsi cea mai uşoară umbră a ta, arătarea locului unde te afli. Te pierzi fără a avea conştiinţa că nu eşti treaz. In lături hymerele amăgitoare! Toţi îl ştiau cu picioarele înfipte solid în pământ şi tocmai de-aceea îl stimau. Un om nu se poate mai practic, care aşteaptă rezolvarea unei afaceri cu beneficii imense, aur, comori întregi.

Nimic spre Castel, zadarnic privirea-i lunecă pe cocoaşa de gresie roşcată dela Agigea. Locul e plin de amintiri şi trece în fugă peste turnurile semeţe, peste colinele roase de vânturi, peste smârcuri. Acolo fusese găsit Terzi, pusă la cale vânzarea sa ruşinoasă, în sfârşit Cristina, care... O, nu mai poate scăpa de hărţuielile mărunte ale vieţii, pe pragul unei descoperiri de o importanţă extraordinară, de care nu putea să-şi dea prea bine seama. Să ia aminte! Şandru îl ameninţă de-aproape, să se ferească de furia lui! Cristina îl va lăsa să cadă în mizerie? Oare fata asta mai are pic de inimă ca să nu-l uite când amantul i-e de faţă? Ce patimi îl frământă, îi răscolesc ca un râu tulbure şunsurul liniştit al vieţii adormite? Nici în somn nu poate avea linişte?

Curaj, toate se vor aşeza dela sine... Marea se destramă într'o ceaţă aurie — sau poate raiul odihnei — pulbere de aur ce pluteşte legănată de o domoală briză spre pământ. Cenuşa preţioasă a unui îndepărtat vulcan aurifer, purtată de zefir, pe de-asupra norilor. Parcă lumina orizontului se întinde spre el, învăluindu-l într'un vârtej potolit, ca o mantie a iertării. Albastrul e atât de blajin, că ochii-i se obişnuiesc cu măreaţa nehărmuire a zenithului.. Dacă descopere vaporul, dacă... atunci va fi salvat... va putea simţi pulberea rotunjindu-se ca napoleonii între degete — ah, firea sa omenească, blestemata-i neîncredere îl oprea încă să guste din plin farmecul speranţei — şi aurul îi va da putere, îi va trece nebănuite forţe pentru a

învinge. Toată fericirea i-ar putea apare de undeva, din capul domol al Midiei, poate din largul golfului, tot mai departe, acolo unde *Sant Antonio* a eşuat pe un banc de nisip şi se cufundă pe nesimţite, pierzând cu fiecare primăvară din înălţimea bastingajului plin de scoici, înegrit de rugină. La început a fost revoltat să-l vadă înghiţit an de an, de nisipul mişcător al fundului, pânăce şi coşurile dispăruseră sub valuri. Acum, doar vârfurile catargelor se mai vedeau de pe faleză ,abătute ca două mâini disperate.

Cu toate fireturile uniformei, nu i-ar fi plăcut asemenea moarte. *Sant Antonio* îi produsese totdeauna o suferinţă adâncă pe care nu putea să şi-o explice, ca şi desnădejdile venite din senin. „E mai bine să stai pe ţărm şi să culegi" vorba lui Vasi, dar şi-aici te poţi cufunda ,de-abinelea, fără strigăte, în văzul tuturor. Marcu şi alţii... el ar fi fost printre ultimii, îl ajuta curajul. Ce păcat că nu-şi putuse atinge niciodată idealul!

Depărtările îl îndeamnă să uite remuşcările, gândurile. De pe ţărm, orizontul e foarte frumos şi senin, dar în jur se întinde ceaţa solară, flăcări de lumină ce pătrund şi fac să scânteieze colbul de aur? Acum astrul s'a depărtat către constelaţiile ascunse ale nopţii şi o negură face ,ca sclipirile să prindă răceala metalului, pânăce privirile nu mai pot răsbate reţeaua grea care-l desprinde de restul lumii. Numai în depărtare poate privi, spre pustiul mării, mai omenesc ca moartea, tăinuitor al supremei bucurii!

Să privească înainte, acolo departe, i-e singura dorinţă. Nu cumva? Poate i s'a părut...

Tresare cu toată fiinţa de parcă un fulger l-ar fi străpuns din senin, ,din acei nori vagi, care se târăsc pribegi pe marginea zării. O dâră de fum se apropie cu toată viteza şi după ea alta şi alta... Una, două, trei... o flotilă întreagă de cargoboturi greceaie, cu pântecele monstruos de largi, cu ,calele îndopate de

mărfuri, de piei, de grâne, de bumbac, apropiindu-se cu o iuțeală de necrezut.

Sare pe țărm, țopăie de unul singur nebun de bucurie, aleargă cu toată greutata de om gras, dă din mâini; fuga și țipetele îi tae suflarea. De fugă sau... din cauza tangajului? Parcă se leagănă, simte cum puntea se lasă într'o parte și alta, iar o clătinătură teribilă face să-i clănțene dinții, ca și cum ar fi fost pe mare. Poate că visează: ce rost mai avea să se îmbarce ca în iarna primei călătorii, când gustase din plin plăcerile vieții de marinar?

Senzația de realitate e mult mai puternică. Simte pe buze aerul sărat, vasul geme din toate închieturile și valuri brizante se sparg cu sgomot în față, la proră. „Sunt pe țărm, pe țărm, cu suflarea tăiată de fugă" gândește Hemcea cu încăpățânare și privește zăpăcit, cum la capătul digului Carol I, valurile uriașe îndepărtează marea flotă ce luptă cu disperare să intre în port. Se aud pocnete foarte apropiate, de parcă ar trosni un vas din închieturi. Visul agitat l-a făcut mai netrebnic, mai ostenit de cum se culcase. De-abea are puterea să-și poruncească a se trezi, a înțelege și a afla adevărul lumesc al sgomotului de care nu se mai îndoiește.

Hemcea învinse amorțeala ochilor grei, oftă din tot sufletul, apoi îi închise la loc și rămase în stare de reverie, cu mâinile atârnând peste brațele fotoliului. N'avu parte de multă liniște, căci deodată o bătae puternică îl făcu să tresară, strângându-i inima ca în apropierea unei primejdii. Înțepenit în tronul său privi cu o spaimă caraghioasă obloanele camerii, lovindu-se cu putere de zid. Se iscase vântul — solul crivățului siberian trimes spre sfârșitul verii — și toate cetățuile de chirpici îl mâniau în drumu-i neted spre Apus.

Trebui să se sprijine de birou ca să se poată ridica și strâmbându-se, își trecu mâna peste față, gemând ușor. Palmele rănite de vâsle îi provocau dureri ascu-

ţite, muşchii i se înţepeniseră. Tot ţinându-se de şold ca un bătrân, fostul cambuzier îşi turnă o cană de apă pe cap, uitând să se steargă şi venind lângă fereastră privi îndelung, doborît încă de chinurile visului. Se încredinţă că furtuna creştea. Simţurile lui de marinar ce străbătuse douăzeci de ani mările, nu-l înşelaseră.

Vremea se înrăutăţise odată cu apusul soarelui şi pretutindeni pe mare se vedeau valurile uriaşe pierzându-se în nori şi încleştându-se pieptiş cu digul, pentru a mătura câmpia portului, înecată sub şuvoaie de apă. Era una din sbuciumările grozave ce pustiesc coasta pontică spre toamnă şi fac spaima navigatorilor din aceste părţi. Cerul alerga cenuşiu, sfâşiindu-se de înălţimi doar de-asupra uscatului. Pe mare se clătea necontenit ape arămii şi ultimele raze din asfinţit, aruncau pete roşiatice pe zidurile albe, îşi făceau loc ca chemări ale paradisului printre norii grei din Tomis.

Dar primul asalt nu ţinu mult. Pe neaşteptate vântul se retrase tot atât de grabnic cum venise, zăbrelnicele fluturate ca nişte steaguri disperate căzură fără viaţă în valuri şi cerul se deschise în partea de apus, părând că cheamă la trezie uriaşele maluri adormite. Apoi dintr'odată vârtejurile mării alergară spre orizont, înveselindu-se de lumina proaspătă a amurgului, grăbindu-se să nu piardă această muribundă sete de viaţă. Şi din ele se ridică o umbră albă, încremenită de tăcerea ce precede fiecare dezastru al naturii. Valurile căzură în aceeaş clipă, iar întunecimea tot mai grea a coloanei îndepărtate părea că încremeneşte agitaţia oamenilor mărunţi, ce se zăreau după balustrada falezei strângând băncile şi vazele de cactuşi pitici.

Tromba începu să se clatine stârnind nori de apă, apoi se răsuci ameţitor cu un vuiet tot mai apropiat sprijinindu-se de cer şi luând forme monstruoase de delfin şi de ţipar. Simţind-o aproape, golful începu să clocotească, să muşte scrâşnind din malurile cărămizii. Ierburile să tremure. Pinii îşi scuturau neputincioşi

brațele uscate, pescărușii se rostogoleau spre cuiburi să-și adăpostească puii.

Tromba ajunse în câteva clipe la țărm, smulse acoperișurile vilelor din Vii, scoase copacii din rădăcină, trecu ca un tăvălug peste barăcile grănicerilor, stâlcindu-le în buruieni și răscoli tot nisipul mărunt dinspre Lazul, pierind fără glorie după această perdea gălbue, poate prin smârcuri sau coline.

Hemcea care o urmărea din Tomis, n'auzi nimic din horcăitul prelung și înfricoșător, care înfioră pe lazuleni. Se retrăsese îndată ce vârtejul ajunsese lângă platoul ferăstruit de apa pierită a Omurgei — ocolind Constanța — săgetat de fâlfâirea unor fulgere.

Liniștea nefirească trecu odată cu prăpădul și cerul se întunecă fără stele. Dac-ar fi fost frumos, cambuzierul s'ar fi dus la cafenea după știri, înainte de-a se îndrepta spre hotelul „Mulguri", unde-l exilase cruzimea lui Șandru. Nu era prea cuminte să intre în conflict deschis cu amantul fiicei sale, dar așteptase destul ca să plece de bunăvoie, să-i înapoieze „Comandorul". Pentru prima oară își dădea seama că așteptarea e primejdioasă, că timpul îl deservește și că influiența uzurpatorului întărindu-se, îi va strica toate socotelile. Tocmai când simțea nevoia de odihnă, după nefericita-i aventură pe mare, dușmănia și gândurile de răzbunare începură să-l roadă din nou.

Și dorind să-și alunge — măcar pentru câteva clipe — supărările, strigă cu gura iască:

— Cristino, fata tatii, adu-mi un păhăruț!

Cu siguranță că veghea încă la contuar, ca o statuie a devotamentului, fără să încaseze un leu. Cine le mai deschidea ușa? Totuși făcea ce dorea, n'avea de ce să plângă. Tinerețea sa fusese mult mai sbuciumată.

Nu l-a auzit. Cu siguranță, din cauza furtunei și valurilor, strigătul să nu fi răsbătut până jos. Zidurile de chirpici îl înăbușeau și-ar fi schimbat o vorbă chiar cu Cristina numai să uite de geamurile ce se

sgâlțâiau și zăngăneau ca înebunite. Deschise larg ușa dinspre salon.

— Cristino! o chemă din nou, dar nimeni nu trezi liniștea treptelor.

Privi încruntat perdeaua din bucățele de trestie colorată, ce ascundea coridorul numerotat, supărat ca un monarch cu puteri de viață și de moarte asupra ființelor închise acolo. Indepărtă cu mâna șiragurile uscate care se ciocniră cu sgomot sec, trăgând cu urechea. In afară de mugetul valurilor și obloanele trântite de vânt, nimeni nu părea dispus să-i dea de veste, parcă toată lumea ar fi murit sau ar fi părăsit „Comandorul" lăsându-l singur.

Hemcea trecu prin fiecare cameră, aruncând cu piciorul rochiile și mărunțișurile femeiești ce-i stăteau în cale. O mânie surdă îl cuprinse la capătul coridorului, când constată că e singur, singurel, în tot stabilimentul. Ce le pasă brăilencilor! Fiecare se distrează, în frunte cu Cristina și nimeni nu se gândește să-l servească, de parcă nu s'ar sbate pentru toți, frământându-și mintea, cât e ziua de lungă. Aveau dreptate cei ce se mirară până acum, cum putuse răbda revoltătoarea lipsă de atenție și batjocura cu care era tratat în propria-i casă. Trebuia să ajungă pe culmea disperării, ca să descopere într'o clipă trădarea celor din jur și să se convingă că-l părăsiseră pe tăcute unul după altul, lăsându-l singur. Sângele i se sui la cap și alergă la ferestre ca un taur furios. „In definitiv e casa mea!" strigă, luptându-se cu obloanele pentru a nu le mai auzi trântindu-se de pământul spoit. „Am acte în regulă și nimeni nu mă poate da afară!"

Pentrucă simțea neapărată nevoie să-și astâmpere setea, se întoarse în birou și-și luă un pahar din bufetul lăbărțat, polonez, cu tăblia încărcată de sculpturi. Nou stăpân al camerii ținuse să-i modifice înfățișarea căci marele mapamond cu oceane în albastru ceresc și păienjenișul liniilor de navigație împânzind largurile pustii, fusese dat jos de pe perete și înlocuit

cu o stea de cinematograf, iar schemele, barometrele, mărunțele amintiri de prin porturi — păpuși de rafie cu inele de alamă sau pipe lungueță — ce se răsfățau pe biroul fostului cambuzier ,vârîte undeva printr'un sertar.

Culmea îndrăznelii, o fotografie a lui Șandru, în costum alb de sport la braț cu Cristina, fusese înfiptă în oglinda bufetului, și, ca și cum silueta ginerelui său nelegitim nu i-ar fi ajuns, îi mai eși în cale o cravată aruncată neglijent, cu lenea omului ce se știe în propria-i casă. Va trebui să pună în vedere Cristinei să se astâmpere sau... Nu mai putea îndura la vârsta lui atâtea supărări. Blocada ținea de trei ani, din 1941 când începuse războiul și între timp Tomisul fusese bombardat de avioane, potopit de molime și șobolani și ca o încununare a asalturilor dușmănoase, primăria începuse să-l dărâme cu târnăcoapele. Fiecare zi îi îmbătrânise inima cu un an. Numai el știe cât s'a dat peste cap să poată ține curtezanele, cât s'a rugat de Vasi. Ei, dar se apropia și clipa înfrângerii. Bazarul însuși nu mai avea rezerve, ceeace însemna că Tomisul se prăbușește. Pentru a patra sau a cincea oară în cursul istoriei sale, dar se spulbera la sigur și un nou cartier, un cartier modern, occidental, urma să se ridice pe temeliile rămășiței levantine, cel mai îndepărtat port de comerț al Mediteranei răsăritene.

Cât îl chinuise pacostea blocadei! Se uită cu atenție în oglinda închisă într'o ramă de amoraș cu trandafiri și primele semne ale bătrâneții, fărâmițarea avânturilor într'o umilă rugă, liniștea cutremurătoare a cuiva care nu mai speră decât în îndurarea destinului, zâmbetul stins înainte de-a-i ajunge pe buze, îi apărură lămurit, de parcă era vorba de altul. Își pipăi încet obrajii nerași, cam buhăiți de chiolhanuri și nopțile de veghe, părul rar, și-și compară trupul moleșit cu statura svelță a tânărului din fotografie. Mușchii lui Șandru se ghiceau sub hainele-i elegante, pe care Hemcea le disprețuia, cu toate că n'ar fi putut

afirma că e „un biet domnişor de uscat". Tinerii din vremea lui nu erau nici atât de eleganţi, nici atât de îndrăzneţi!

Dintr'o mişcare aruncă jos fotografia şi mormăind de unul singur, o călcă cu sete în picioare. Cristina avea de ales între taică-său, care muncea ca un rob s'o vadă mulţumită şi Şandru, filfizonul ce-o storcea de parale.

Hotărîrea aceasta îi mai slăbi în prag, când, gândindu-se cu regret la deosebirea dintre muşchii săi şi ai străinului, se întoarse şi puse la loc fotografia surâzătoarei perechi, blestemându-se că are încă atâta omenie s'o ţină pe Cristina lângă sine.

Fata nu era la contuar, nici în dreptul barului, nicăeri. Pianistul trăsese obloanele înainte de-a pleca şi numai dinspre terasă, prin geamlâcul colorat, se strecura o lumină veştedă, ca o pată. Ici, colo, alămuri luceau stinghere şi rotirea tainică a clipirilor era plină de tristeţe în salonul mare lipsit de clienţi, în mugetul furtunii de-afară ce răscolea praful străzilor şi îndoia la pământ salcâmii subţiri, crescuţi în cartierul întunecaţilor fără soare.

Se repezi la intrare să arunce o privire în stradă, dar uşa era încuiată şi zadarnic bătu cu pumnii, căci toţi vecinii plecaseră demult. Se afla singur în mijlocul unei cetăţi moarte, de-asupra căreia tunete prelungi şi mugete se adunau pentru a o distruge. Întâi nu-i veni să creadă, sgâlţâi de clanţă, încercă tăria zăbrelelor dela ferestre. Până şi uşile enorme dinspre terasă fuseseră ferecate de teama prinţilor şi câinilor turbaţi.

Alergând în neştire prin barul pustiu, ascultându-şi ecoul propriului său glas înăbuşit de rele presimţiri, spaima i se strecură în suflet ca un şarpe tăcut ce lunecă sub ruina unor credinţe demult prăbuşite. Nu cumva devenise primejdios sau nefolositor şi l-au închis ca să... Poate dintr'unul din colţurile cu ficuşi pitici, aduşi să vegheze dragostea, poate după scară,

cineva pândește căderea nopții, să-i înfingă un cuțit între coaste. Furtuna ar târî în largul mării strigătele lui și chiar o împușcătură ar trece neobservată.

Fără să vrea își aminti de Terzi, frizerul cel șchiop și de revolta lui demult înăbușită. La drept vorbind nu-i prea plăcuse căutătura plină de compătimire cu care Vasi îl oprise din drum — asta însemna că legăturile cu bazarul erau amenințate — o privire ciudată care căuta să-i pătrundă străfunduri pe care nu și le știa el însuși. Moartea poate pluti pretutindeni, dar e atât de greu să pășești la șaizeci de ani într'un ținut străin! Dorea să-și păstreze sângele rece, să se gândească neîncetat la timpurile când ar fi intrat singur într'o pădure virgină, cu mii de primejdii, cu toate astea inima-i sburda nebunește, apoi, cu cât așteptarea se lungea, își încetini mersul ca un pendul neîntors, plimbându-se greu, împovărată de teama unei suferințe sângeroase, în cutia pieptului. Fața i se îmbrobonă de sudoare.

Neslăbind din ochi ungherele întunecate, Hemcea își descheie cu o mână gulerul care-l sufoca și se retrase de-a 'ndaratelea în mijlocul barului gol, răsturnând fără să audă scăunelele incrustate. Numai bubuitul unui tunet îndepărtat îl făcu să se'ntoarcă brusc pe călcâie, trăgând cu urechea. Aștepta nemișcat câteva clipe, cu trupul la pândă, gata să sară în lături sau să se lase fulgerător la pământ. O, clipe lungi de așteptare! Groaza îl cutremură într'atâta că-i tăia suflarea, iar când pipăi cu mâna o măsuță grea de mahon, ce-i putea servi drept armă, degetele refuzară să prindea muchea.

Un sgomot apropiat îl făcu să-și ciulească urechile. Bănuielile i se adeveriau. Un scârțâit de-abea simțit răsbătea dintr'un separeu — acelaș în care intrase cu câteva ore înainte să ascundă banii primiți dela Vasi. Poate celălalt nici nu-l auzise când striga și habar n'avea că patronul „Comandorului' e la doi pași.

Își ținu suflarea, privind după o unealtă mai bună,

apoi, negăsind nimic potrivit, ridică măsuța de mahon de-asupra capului și înaintă tiptil spre hoțul ascuns. Disperarea îi da curaj. Era pornit să lovească, să lupte pe viață și pe moarte cu cel ce-i răpea ultimii bani. Dacă l-ar fi găsit îngenunchiat în colțul cu leandrii, l-ar fi izbit cu toată puterea în creștet și cu siguranță hoțul ar fi căzut la pământ, poate ar fi murit în chinuri groasnice. Ca să se salveze, trebuia să-l ucidă de îndată, fără șovăire.

Cu pași ușori se apropie de covorul separeului și-i ridică un colț, atât cât să privească înăuntru. Foșnetul frunzelor de leandrii se auzi acum distinct, ca și bâjbâiala unei mâini nerăbdătoare, dar din pricina întunericului, nu se putea distinge nimic. Cine fusese de față când ascunsese banii, decât Kranz, pianistul? Un bătrân politicos și uscățiv, care părea tot timpul preocupat de muzica lui și nu știa măcar să răspundă glumelor pe care fetele le făceau despre pletele-i albe și fracul ros în coate, să fie oare vândut Persanului? Numai el îl văzuse intrând în separeu și acum căuta banii, înainte de-a urca să-l ucidă în somn, căci trebuie să fi știut bine că bănuțelile vor cădea de-a doua zi asupră-i. Poate aștepta noaptea, sigur pe prada prețioasă. Cine știe cu cât îl plătea Vasi! Nu-i vorbă, nicio clipă n'avusese încredere în zăpăcitul acesta slăbănog — în nimeni nu se'ncredea — și-l ținuse mai mult din nevoie decât din milă, se servească rarii tomitani ce se rătăceau în local și să adoarmă bănuțelile vameșilor.

Afară furtuna mugea deslănțuită și paloarea din dreptul geamlâcului stăruia, ca și cum noaptea uitase să mai cobare. Pentrucă avea de-afacere cu un rival atât de prăpădit, hotărî să aștepte la gura capcanei cu arma ridicată și să-l pocnească cu toată puterea în creștetul coliliu, îndată ce-ar fi ieșit. Hoțul întârzia și minutele se târau una după alta. Tânguitul surd al valurilor nu mai contenea.

Se vede că pianistul nu prea se pricepea la căutat, căci meșteșugi îndelung și la urmă, ridicându-se, oftă-

Clipa grozavă se apropia. Hemcea strânse convulsiv piciorul măsuţii şi dădu să se repeadă înainte cu toată greutatea, când o coamă aurie se revărsă peste roşul covorului persienesc şi un trup svelt sări, ca gonit din urmă.

— Cristina! gemu cambuzierul, copleşit de ruşine şi mânie.

— Tată! strigă fata, trăgându-se înapoi şi privind înspăimântată unealta ucigătoare din mâinile celui încremenit ca o stană, de îngrozitoarea faptă a fiicei lui. O clipă se înfruntară astfel, cu respiraţia şuierătoare.

Făcând o sforţare, Hemcea lăsă lemnul să cadă cu zgomot şi apucând mâna Cristinei, i-o smuci cu atâta brutalitate, că-i smulse un ţipăt de durere.

— N'am crezut niciodată să am asemenea copil! scrâşni, sgâlţâind-o. — Mai bine te omoram acum douăzeci de ani când am plecat din Caraomer. Tu şi cu maică-ta mi-aţi mâncat viaţa! Ştiam că n'ai niciun respect pentru mine, nu mai vorbesc de dragoste sau recunoştinţă, cu toate astea nu m'am amestecat în amoru-ţi cu Şandru, m'am mutat să-ţi fac plăcere, pentruca vecinii să se mire de bunătatea mea prosteasc㠖 Acum înţeleg c'am încălzit o viperă la sân! Tocmai pe pragul falimentului, la un pas de ruină, mă jefuieşti ca ultima dintre femei! Spune, Şandru te-a învăţat asta?

— Ah, tată, mă doare! Nu mai strânge! strigă Cristina smucindu-se din pumnul ce-o strivea împietrit de furie, îi învineţea braţul.

Cu o ultimă lovitură, Hemcea o aruncă peste un paravan înflorat, făcându-l să se prăbuşească cu zgomot, şi ea rămase nemişcată lângă pământ, o fiinţă păcătoasă ascunsă în apele părului auriu, cu umerii sguduiţi de plâns.

— Poate nu te-ai gândit că mă omori, continuă Hemcea mai încet şi inima i se frânse de o nesfârşită milă văzând-o cum plânge desnădăjduită la picioarele lui, simţindu-şi propria neputinţă şi disperare. — Ai

merita să plăteşti cu viaţa fapta ta. Am să-ţi smulg mâinile să nu mai furi niciodată.

Cristina ştia că n'ar fi fost capabil să-şi ţină ameninţarea, totuşi remuşcarea, sincerele păreri de rău o sguduiră ca un fior adânc, făcând-o să tremure din tot trupul. Printre degetele-i bronzate curgeau lacrămi şi suspine vagi, ca murmurul mării, ajungeau la auzul cambuzierului.

Îşi cerea iertare în cuvinte neînţelese şi când el se depărtă cu paşi grei, îngăimă rugi fierbinţi către Sfânta Fecioară, către îndurarea-i milostivă. Hemcea se strâmbă. Oprindu-se lângă bar, destupă o sticlă de „Curaçao" şi-şi umplu cu vârf paharul. Acum putea bea liniştit, dar era învins de-atâta sbucium şi simţea că-l cuprinde o disperare adâncă, de parcă el ar fi fost cel lovit. Când puse paharul jos, observă că fata-l priveşte dela câţiva paşi, gata s'o ia la fugă sau să se apropie la un semn de împăcare. Cât trebuia să fie de slab, dacă, după cele întâmplate, Cristina se aştepta la o iertare grabnică!

— De azi înainte ai de ales între mine şi el! îi spuse mai potolit. Nu mi-am închipuit niciodată că vei ajunge să mă furi pentru prietenul tău.

— Până azi nu m'ai certat! murmură fata.

— N'ai fost tu vinovată... mi-era frică ca Şandru să nu-ţi facă vreun rău. Acum însă trebue să te hotărăşti şi să răspunzi!

Cristina amuţi frământată de cele mai potrivnice gânduri. Şi în vreme ce aceşti oameni aproape străini stăteau faţă'n faţă şi hotărau asupra viitorului lor, afară se auzeau gemetele şi scrâşnetele mării încălecând digurile.

In cele din urmă disperarea bătrânului i se păru atât de chinuitoare, că numai pentru a-l linişti, fără a se căi în realitate de condamnabila-i faptă, şopti cu gândurile duse:

— Rămân cu tine, tată.

Hemcea îşi mai turnă un pahar şi se simţi mai în

larg, fără a-şi da seama că vorbele nu puteau nimici flăcările dragostei şi că fata uitase în aceaş clipă hotărîrea şi făgăduielile date.

— N'aş vrea să fiu pe timpul ăsta pe mare, făcu el schimbând vorba. I-auzi cum latră valurile! Noroc că nu-i un vapor prin prejur să tragi cu puşca... Numai nălucile oamenilor să se scufunde, adăogă cu amărăciune.

— Duhurile nu se scufundă, zise Cristina cu convingere. Şi Mântuitorul nostru a plutit pe mare.

— Tu eşti cam proastă, o mustră Hemcea. Mai bine spune-mi unde-s deşuchiatele de sus?

— Ţi-am mai spus c'au plecat cu Ovezea la circ. Voiajorul a fost pe-aici cu puţin înainte de-a veni clienţii cu care te-ai certat.

— La circ pe-o vreme ca asta? Au înebunit?

Cristina dădu să răspundă ,dar tocmai atunci cineva bătu în uşa varieteului. Era Braia ce se'ntorcea din oraş cu maldărul de rufe murdare şi învârtise ceva important în Tomis — de bunăseamă — că nu se întorsese la Castel până la ora aceea. Părea nu se poate mai mulţumită.

Lovită de blocadă ca toată lumea, Braia nu-şi pierduse cumpătul şi încurajată de supărările duşmanului ei, începu să spere că lucrurile se vor răsturna şi-şi va putea dobândi autoritatea dinainte. După tristeţea ce urmă plecării Cristinei din Lazul, venise o epocă nouă, când aliatul neaşteptat începuse să hărţuiască serios pe Persan şi să fărămiţeze puterea „Comandorului". Primul semn că-şi venise în fire fu trecerea în cele veşnice a lui Mircu, care-şi închipuise că uitarea poate îndepărta recunoştinţii oamenilor cele mai sfinte obligaţii, apoi mai multe vizite făcute unor patroane prietene, care-i promiseseră totul atâta vreme cât aveau stabilimentele închise, rămânând ca în viitor să le silească a-şi respecta cuvântul dat. Făgăduelile erau bune, căci îl făceau pe Vasi să vegheze şi să

fie cu mai multă grije, pierzând timp şi bani, vânzând mai avantajos de teama concurenţii.

Păcat că Hemcea mai ţinea curtezane, cu încăpăţânarea unui nebun, cheltuindu-şi şi ultimul ban.

Dela izgonirea lui în hotelul „Mulguri", Braia trecea regulat seara, cu rufele marinarilor de pe coastă. Cu toate că nu mai era tânără, umbla toată ziua într'o rochie neagră de seară pe care o transformase, păstrându-i dantelele şi paietele — cam nefireşti pentr'un oraş în ruină, — strângea o grămadă de rufe şi cu legătura uriaşe se îndrepta spre Castel. Clienţii ştiau că pot lăsa rufele fără nicio teamă în beciul lui Marcu, fostul barman. Dacă recentul ei prieten nici nu se mai ridica din pat când un străin împingea uşa — el care odinioară ar fi tras şi într'un şoarece ce-ar fi dat târcoale lăzilor cu aur — Braia veghea treaz starea bazarului şi manevrele lui Vasi. Ba, de când Şandru devenise amantul fiicei sale adoptive, nu-i mai ieşea din cap gândul că s'ar fi cuvenit pe drept să se instaleze în varieteul ridicat sub protecţia lui Vasi şi întărită de economiile lui Marcu pe care le bănuia ascunse în vreun perete — să dea lupta după războiu, din propria lui cetate.

— Le-am văzut pe brăilence, declară castelana cum intră pe uşă, fără să se arate intrigată de lacrămile Cristinei. — Cu cine credeţi că erau? Cu Ovezea agentul, nu cu altcineva!

— Ce dracu le-a venit să dea o reprezentaţie pe o vreme ca asta? abătu Hemcea discuţia.

— Bacruban, directorul — cred că-l ştii. Ăla cu pelerină neagră şi cu boruri largi la pălărie — a vrut să mai facă ceva parale. Dar se vede că Dumnezeu, Sfântul, nu-l prea ajută!

— Mda. Eu am cunoscut tot felul de oameni în marinărie şi vă spun că Bacruban e mare ticălos. A vrut să mă înşele şi pe mine, noroc că nu i-a mers. Mă îndemna să dau reprezentaţii de circ, dincolo, pe terasă. Nu-i caraghios?

— E prietenul lui Şandru, continuă Braia sporovăiala, urmărind impresia acestei noutăţi pe faţa Cristinei. — Se pare că în ţară o duce foarte prost de câţiva ani. Cu atâtea cinema-uri nici copiii nu se mai bat după circ, nu? In tinereţea noastră, domnule Hemcea, lumea se dădea în vânt după năsdrăvăniile lor. Hei, cine auzise de avioane şi de radio? Cu blocada asta li s'a înfundat. S'au împotmolit aici. Gândeşte-te că de trei ani tot vor să plece în Turcia şi acum un grăjdar mi-a spus că se îmbarcă săptămâna viitoare. Nu zic vorbă mare, dar să mă bată Dumnezeu dacă văd cum! Se vede că-l pisează mereu să le dea leafa şi bietul director... să trăieşti! murmură dând pe gât păhărelul de rom, pe care cambuzierul i-l oferi mai galant ca niciodată. — Mulţumesc, domnule Hemcea! Trebuie că ţi-a spus Vasi cum alaltăieri i-a cerut din nou parale.

— Mi-a spus, confirmă Hemcea, ca să ascundă că nu se mai bucură de încrederea protectorului său şi că acesta nu-i mai destăinueşte nimic. Şiretenia ei nu-l tulbura după declaraţia solemnă a Cristinei şi întâmplarea cu suta de mii, ce grăbise deslusirea unei situaţii de nesuportat. O câştigase din nou pe fiica sa, învingându-l pe Şandru, dupăcum odinioară o răpise din Castel în blestemele Braei. Făcu un semn, bine dispus, şi ea îl înţelese. Sui în fugă scările, întorcându-se cu fotoliul lui greu, cu rezemătoare de pluş roşu, meteahnă pe care nu i-o îndeplinise de trei ani, de când îşi cunoscuse amantul.

Cambuzierul se cufundă oftând de mulţumire în tronul varieteului.

— Acum trei ani, înainte de-a veni la noi, au vândut animalele grădinii zoologice din Sibiu.

— Cum? tresări Hemcea neînţelegând de ce e vorba.

— Bacruban. A vândut o mulţime de maimuţe, cămile, tigri, şi nu i-au rămas decât câteva maimuţe. Cai n'a vândut. Ca dresor ţine mult la cai.

— Atunci dece naiba dă reprezentaţia? întrebă din nou, nedumerit. Şi tocmai acum!

— Da de unde crezi că o să scoată ovăzul şi toate celelalte? Au ajuns şi ei la fundul lăzii.

— Il priveşte, mormăi ursuz Hemcea, amintindu-şi încercarea directorului de a-l trage pe mânecă. Dar fetele puteau să stea aici pe furtună.

— In dancigul gol? le luă Braia şireată apărare şi văzând că tot timpul cât vorbise intenţionat de circ Cristina păruse puţin interesată — ceeace însemna că nu ştie nimic de legătura dintre Lydia, fata directorului şi Şandru — căută să îndrumeze discuţia pe o altă pantă, tot atât de primejdioasă.

— Se plictisesc bietele tinere! La „Comandorul" nu-i de lucru pentru una, da pentru şase! Zău, domnule Hemcea, la ce le mai ţii pe atâta cheltuială?

— De ce? De mult era să termin, dacă... dacă n'aş vedea că războiul e pe sfârşite.

N'o adusese bine, căci în ochii femeii luci o sclipire de satisfacţie tot atât de repede înăbuşită sub liniştea cuiva întărit într'o credinţă veche. Braia începu să le povestească, oftând, despre nenorocirile lui Marcu, care o ducea foarte prost.

— Chiar aşa rău? se prefăcu Hencea uimit. Nu l'am văzut demult. De altfel nu prea mă uit pe geam şi n'am obiceiul să-mi spionez vecinii...

Castelana simţi împunsătura, însă nu ripostă. Işi aprinse o ţigară şi în timp ce trăgea cu pasiune fumul în piept, făcând să-i plesnească de rotunjimi rochia neagră, vorbi despre războiu, despre timpurile trecute şi despre prăbuşirea Tomisului, plasă în care dete de înţeles că şi Hemcea trebuia să se rostogolească curând. Mizeria comună, susţinea ea, trebue să le adoarmă vechile duşmănii, să-i apropie, să-i facă generoşi.

Hemcea se interesă mai îndeaproape de Marcu, cu o curiozitate independentă de voinţa sa, vrând să asculte

amănunțit mizeriile în care se sbătea vecinul din față.

— De, zise Braia, deși e econom, n'are viclenia lui Vasi, care e levantin și s'a îmbogățit peste măsură pe spinarea altora. Acum nu mai ține decât două mese în local și de-abea un pârlit de vagabond mai ia o țuică și nu știe cum să fugă mai iute din igrasia și întunericul ce-a cuprins toată casa.

— Atunci dece i-așa vesel? isbucni Hemcea, trântind cu pumnul în brațul fotoliului. — Imi face impresia că mă sfidează!

— S'a ramolit, domnule Hemcea, nu te uita la strâmbăturile lui. Am cumpărat amândoi niște afion la preț ieftin și i-a intrat în cap c'o să câștige o avere cu praful ăsta. Speră ca Nemții să nu mai țină mult frontul după debarcare.

— Care debarcare?

— Debarcarea în Franța, n'ați auzit? Adineaori s'a pus o telegramă cât toate zilele la librăria Macovei. E drept că ori în Tomis ori în cimitir, tot una-i. Să-i dăm drumul spre „orient" afionului, știu că am face treabă!

— Am să vă dau tot concursul dacă se ivește vreo ocazie, promise Hemcea generos. — Trebue să trăim și să ne-ajutăm. Te rog să-i spui și lui Marcu asta, să nu uiți.

In răgazul dintre două asalturi de val, i se păru că cineva urcă apăsat treptele salonului, oprindu-se în vestibul, fără a da vreun semn că intenționează să intre. Hemcea se ridică de pe fotoliu și la privirile intrigate ale Braei, duse degetul la buze, apoi se'ncruntă ușor spre Cristina și porni în vârful picioarelor spre ușe. Fără a se putea stăpâni, o deschise larg.

Cel pe care-l aștepta era într'adevăr acolo, pe prag și partea-de jos a feții îi pierea înecată în umbră. Numai fruntea, mare și liniștită, cam disproporționată, se pleca peste negurile acestei zile tulburi, atât de schimbătoare. Cu greu se vedea că e nimbată de lică-

rirea unui căpăţel de fosfor. Dădea impresia că doreşte să-şi aprindă ţigara înainte de-a intra şi că aşteaptă câteva clipe cu chibritul în mână să prindă înţelesul vocilor dinăuntru. Flacăra se însufleţi peste buzele-i groase şi senzuale, singura trăsătură mai vie în asprimea chipului, apoi se stinse pe neaşteptate şi toţi rămaseră învăluiţi de tenebre.

Totul se petrecea ca în fiecare seară. Era ora când Hemcea trebuia să-l salute şi s'o şteargă la hotelul Mulguri. Spre uimirea noului venit, fostul cambuzier îl privi de sus şi se retrase spre bar, prefăcându-se că vrea să pună ordine printre sticlele goale.

Braia holba ochii mari de teamă dela tejghea la uşe, unde Şandru aştepta încă plecarea patronului, nemişcat. Aproape pierea în umbră ,dar omul acesta avea aleasa însuşire a tăcerii şi musafira din Lazul rămăsese încremenită pe legătura-i rotundă de rufe, ca pe un glob pământesc. Dela venire îşi închipuise — după lacrămile Cristinei, că avusese cu tatăl ei o discuţie privitoare la Şandru şi că Hemcea se cam săturase să doarmă prin hoteluri şi să fie de râsul tuturor. Se felicită că se abătuse pe la „Comandorul", luând parte la o scenă atât de însemnată pentru planurile ei. Totodată căută grăbită cea mai apropiată fereastră, pe unde-ar fi putut sări cu rufele, în cazul unui conflict.

Şandru pricepu cum stau lucrurile. După spaima de pe faţa Cristinei, ca şi după tăcerea încăpăţânată a bătrânului, îşi dădu seama că tot planul pe care trebuia să-l aducă la îndeplinire tânăra patroană, dăduse greş. Banii aceştia destinaţi Lydiei — pe care Marcu îi văzuse trecând din mâinile albe ale lui Vasi în palmele jupuite ale cambuzierului — erau pierduţi şi umilinţa viitoare în faţa adevăratei sale iubite, jocul de îndrăgostit faţă de naiva Cristina, duşmănia lui Hemcea îl umplură de revoltă. Rivalii se măsurau pe ascuns, fiecare aşteptând ca celălalt să înceapă lupta.

In salon de-abea se mai vedea. Cele două catarge păreau că se înalţă nemăsurat într'o lume tainică,

plină de libertate şi de pace. Jos, căldura localului cu toate ferestrele închise, îi înăbuşea şi după o trecătoare linişte, începu să se audă iarăşi vuetul apropiat al valurilor. Noaptea cădea înăbuşitoare şi umedă. Fulgere dese, prinseră să taie drumul norilor grei ce se rostogoleau peste mare, pierzându-se în noaptea fără capăt a largului. Şi bietul colţ de uscat se rătăcea în vălmăşagul elementelor deslănţuite, ameninţa să fie înecat de creasta valurilor, târît odată cu trenele înspumate.

Şandru strivi ţigara aproape întreagă, fără să dea cel mai mic semn de enervare şi traversând salonul, deschise larg cele două canaturi ale uşii de sticlă ce dădea spre terasă. Tunetul mării năvăli cu un văl des de umezeală, însă aventurierului nu-i ardea să contemple largul răscolit de furtună. In văzul lui Hemcea, arătă amantei cu o uşoară mişcare a capului, terasa măturată de vânt, unde ficuşii plăpânzi, aliniaţi în glastre de pământ ars, se frângeau şi-şi tremurau crenguţele pletoase. Cristina nu putu rezista voinţii poruncitoare, care-o îndemna să-şi calce cuvântul şi să treacă peste dreptul la fericire al tatălui ei. Parcă adierea misterioasă a mării o atrăgea spre iubit şi nu privirea sau gândurile lui. Ii simţi umărul.

— Ce-ai făcut? o întrebă printre dinţi, părând preocupat de saltul unui val ce trecu digul înalt de mai multe picioare, ca peste o funie.

— M'a prins, şopti ea, dar în clipa aceea, un glas răguşit acoperi furtuna, făcându-i pe amândoi să se întoarcă.

— Cristino! Locul tău e aici lângă mine. Ai uitat ce mi-ai făgăduit?

Fata se îndreptă nehotărîtă spre fotoliul în care bătrânul o aştepta încordat şi simţi că picioarele-i erau grele ca de plumb. Ar fi vrut să cadă acolo, între amândoi, şi să moară, când Şandru se repezi şi o apucă de mână.

— Nu mai are ce căuta lângă dumneata! zise poso-

morît. N'ai făcut nimic pentru ea, toată viaţa. Cristina mi-a povestit totul şi îmi dau seama cam ce fel de tată i-ai fost. Dacă nu se găsea femeia aceasta cu suflet, de mult ar fi pierit prin magazii sau într'un azil. O vezi bine cât suferă, dar ţi-e capul numai la câştig. Ce-ţi pasă! Ai crăpa pentru bani, fără să te gândeşti la soarta ei. N'are dreptul la fericire?

— Taci, mizerabile! se răsti Hemcea revoltat şi o clipă rămase uimit de violenţa propriilor cuvinte. — N'am de gând s'o ţin lângă mine toată viaţa, poate să şi se spânzure dacă vrea. Numai să nu mă atace pe la spate, înţelegi, căci lovesc şi nu lovesc în ea, ia aminte!

Se opri la trei paşi de Şandru, cu pumnii strânşi, tremurând de necaz. Ar fi avut o poftă nebună să-i lovească pe amândoi cap în cap, strivindu-i ca pe doi şerpi veninoşi. Îl scotea din minţi mai mult şiretenia şi răutatea Cristinei, care îi promisese cu câteva clipe înainte s'o rupă definitiv cu aventuurierul, pentruca acum, să-i cadă din nou în braţe.

— Îndrăzneşte! mormăi Şandru.

Braia crezu că e momentul să se prefacă împăciuitoare.

— Ce v'a apucat, frate! îngână leneş. Nu vedeţi că mititica e gata să leşine?

Hemcea se întoarse spre fiica lui:

— Cristino, spune-i că de azi înainte nu mai are ce căuta în local! Spune-i, fata mea, că nu mai simţi nimic pentru el şi să-şi ia tălpăşiţa.

Cristina aştepta cu privirile în pământ ,cu mâinile frânte, ca înlănţuite. Părea atât de firavă în suflul de umezeală ce năvălea dinspre terasă, fluturându-i rochia de voal, că un vânt mai puternic ar fi făcut-o să îngenunche. Mintea-i nestrunită de legile familiei şi ale societăţii, nu putea să aleagă calea datoriei pe care i-o arăta tatăl său, ci căutând să iasă la suprafaţa ucigătorului curent al pornirilor contrarii, se lăsă dusă de fermecatul curent al iubirii, chemarea cea

mai apropiată. Ridică încet ochii înseninați dar nu pentru a da o rază de speranță cambuzierului, ci pentru a îmblânzi chipul lui Șandru, cu o siguranță din care pierise orice urmă a sbuciumului.

Când își auzi numele, rostit de *el* de astădată, tresări, și ultimele cuvinte i se întipăriră ca o poruncă:

— ...șapca și să se ducă cu bani cu tot!

— E casa mea! strigă răgușit Hemcea, svârcolindu-se de durere, fără a îndrăzni să-l atace.

— Casa ta, însă cu mine să nu mai dai ochi, înțelegi? făcu amenințător Șandru. Hai, Cristino, adu-i șapca. Căpitanul vrea să se răcorească puțin pe mare!

Cristina se mișcă cu greutate. Cu cât se depărta de amant, siguranța parcă-i slăbea și cu fiecare pas i se părea că inima-i se sfâșie în mii de bucățele. De-abea avu puterea să se înapoieze cu șapca atât de cunoscută și s'o întindă fără un cuvânt tatălui ei.

— Tu... tu... șopti acesta îndurerat. Dela el nu m'așteptam, e străin... dar tu...

— Și ea ți-e străină, n'avea grije, se răsti Șandru. Și-a dat seama cine-i vrea binele. Pleacă cu banii și înecă-te dacă poftești.

Patronul „Comandorului Sihie" se clătina rău de tot și Braia sări să-l ajute, căci Cristina rămăsese cu șapca întinsă, ca de piatră. Hemcea o îndepărtă cu un gest rugător și făcând o sforțare, apucă singur șapca cusută cu fir din mâna fiicei lui, apoi se îndreptă spre ușă, gârbovit, cu privirea rătăcită ca cel mai netrebnic dintre oameni.

Cei rămași tăcură câteva clipe, ascultând îngânduraţi muzica talazurilor. Ca și cum nimic nu s'ar fi întâmplat, Șandru și-aprinse o țigară.

— Am șters-o, mormăi el ridicându-și gulerul hainei. Dacă mă caută cineva... la „Continental".

— Și astă seară? șopti Cristina. Credeam că rămâi pe o vreme ca asta.

— Mă așteaptă cineva la cafenea. Viu pe la zece, făcu Șandru enervat, fără a se putea opri să nu-și în-

drepte din obișnuință cravata. — Ești mulțumită? Braia o să-ți țină de urît.

— Astăseară s'ar putea să avem clienți, minți fața, prefăcându-se că pune la loc sticlele subțiri de coniac scoase de Hemcea, însă trăgând cu urechea spre partea unde-l știa, într'o așteptare chinuitoare. Ce greu răspundea amantul! Simți că el nu crede un cuvânt, ceeace o făcu să roșească și să se emoționeze până la lacrimi. Îi era ciudă că nu-l iubește într'atât, încât să aibă încredere în felul cum își petrece timpul departe de „Comandorul". De parcă nu-l văzuse cât e de închis cu ademenirile curtezanelor! Totuși n'avu puterea să-și înfrâneze dorința de a-l reține:

— Poate vii la nouă... poate nouă jumătate...

— Imposibil, i-o tăie Șandru, deschizând ușa. Și amintindu-și de stângăcia ei, se întoarse cu o privire înghețată. — Când eram la uzină aveam cel puțin bani de buzunar. Acum trebue să mă 'nmormântez de viu între pereții „Comandorului".

După ce plecă, Braia îl urmări din prag cât putu prin umezeala de-afară, apoi se întoarse și câtva timp stătu ca pe ghimpi. Fața de Cristina se arătă îngrijată de furtună și de întunericul care se lăsa tot mai des, închizându-i drumul la Castel, însă în ascuns o rodea curiozitatea, o întărâtau bănuielile. Îi făgădui solemn că va veni cât de curând să-i dea în nisip — va aduce desigur și tava de argint a zodiilor, fără de care nu se poate face nimic — și aruncându-și voinicește legătura de rufe în spinare, ieși cu nerăbdare în iadul pontic.

Dela primii pași, trebui să se țină pe lângă zidurile înalte, să n'o dea jos vântul. Nu se vedea nici înainte, nici în urmă și stropii mari de ploae o loveau în obraji, răzbind prin bureala caldă a serii de vară. Din larg, mugetul sugrumat al geamandurii, ajungea ca un svon îndepărtat și trist, adus cu scrâșnetul tărăgănat al valurilor.

Rareori traversa strada vreun cerșetor, care se întorcea cu un sac în cap din oraș și ținându-l cu amân-

două mâinile, se adâncea printre ruine. În răpăiala apăsătoare a ploii, în nemişcarea firelor subţiri şi lipicioase, pereţii coşcoviţi ai caselor, nelutuiţi de ani de zile, începuseră să devină fărâmicioşi, ca löessul din care erau ridicaţi, să miroasă a pământ desfundat şi a ruină. Şi parcă valurile de apă se grăbeau să niveleze mai grabnic vechiul cartier, desăvârşind opera oamenilor.

Privi intrigată cum o femeie tânără se desbrăca în dosul unui stor de trestie, apoi, pentrucă nimeni nu intra pe uşă, şi necunoscuta se pregătea să întoarcă comutatorul, îşi văzu de drum oftând, cu inima îngreuiată. Îl căută pe Şandru în tot oraşul, dar cafenelele erau goale şi „Continental", ca niciodată, trăsese obloanele.

Alungându-şi melancolia şi mărind voinicește pasul să n'o apuce puterea nopţii, castelana coborî treptele de peste Atelierul de Revizie, pentru a ajunge pe cărarea dela poalele pinilor maritimi. N'apucă însă să coboare câteva trepte, că numai la câţiva paşi dădu de Şandru, ce păşea cu sgomot pe scara ruginită de fier. Avea şapca trasă pe ochi şi se oprea uneori să privească portul, ca la o plimbare pe faleza Genoveză.

Jos, la capătul scării, se lăsă cercetat de grăniceri fără un cuvânt şi cu paşi la fel de siguri, nici mai grăbiţi, nici mai leneşi, se îndreptă spre silozuri. Braia îl urmări de-alungul liniei ferate, prin dreptul gării maritime, apoi se luă după târşiitul pantofilor pe piatra noroioasă a cheiului. Aici nu-l mai putea vedea. Marea era la fel de sbuciumată între diguri ca în largul deschis tuturor vânturilor şi legănându-şi la suprafaţă spuma lucioasă, mugea şi împroşca cu furie ţărmul scund, pornită să-l dărâme, să-şi facă drum până sub poalele falezei, unde-şi frângea valurile odinioară. Nu-ţi dădeai seama dacă norii de întuneric n'au târît valurile deslănţuite, de-asupra creştetelor din port, peste silozuri şi vârfurile magaziilor sau numai negura deasă bântuie ţărmul înnecat.

Faţa catifelată şi grasă a Braei prinsese luciri întunecate; pereţii de cărămidă verzue, piatra cheiurilor sticleau de poleala lichidă. Spuma valurilor se încăpăţâna să-i arunce pe îndrăzneţi departe de muchea ţimentuită a digului, dar, Şandru mergea nepăsător, cu acelaş pas măsurat — deşi se simţea cât se poate de prost primind în obraz duşul stropilor săraţi — şi încăpăţânata castelană îl urma. Se prefăcea îndrăgostit de furtună, de furia cununelor de apă, pentru a nu atrage atenţia, însă gândea cu necaz la halul în care va apare în faţa Lydiei şi la pantofii de antilopă plini de noroiu. Stătu, când noaptea adânci în genună mărunta revoltă a mării şi atunci pentru a iscodi un şopron uriaş, golit de tot, fără o ladă sau un petec de sac. Aici, în dosul antrepozitelor comerciale, lumini fugare înghiţite de vânt, făceau parcă semne spre oraş; muzica ţipătoare a trompetelor chema stăruitor mulţimi de fantome şi de sirene.

Când se apropiară, constatară că numai o mână de dokeri şi câţiva negustori de dulciuri, cu coşurile acoperite, veneau către foile de cort ce se desfăşurau în vânt, pocnind ca nişte steaguri. Acum se dumeri Braia: mergeau la circul lui Bacruban, care avusese nefericita inspiraţie să dea una din desele sale reprezentaţii „de adio" — încercări de a-şi echilibra bugetul şubred — chiar în seara aceea. In loc să cumpere bilete dela cassă, ca lumea ce aştepta mohorîtă în lumina veştedă a felinarelor, femeia se ascunse după un maldăr de baloturi de fân presat. Şandru trecu fără interes pe lângă perdeaua sdrenţuită a intrării, pe unde se putea zări sclipirile aurii ale rumeguşului şi un colţ din tribună, câţiva bătrâni rămaşi credincioşi circului, veniţi din primele ore ale după-amiezii şi ronţăind seminţe până una, alta. Inconjură tot cortul uriaş umflat de vânt ca un balon de-abea ţinut la pământ între frânghii, şi cu siguranţa omului ce cunoaşte perfect locul, păşi spre ţarcul rotund „curtea circului" unde erau grajdurile şi vagoanele de dormit.

Prin aer se simţi mirosul pătrunzător al fânului ud şi de îndată câţiva cai nechezară domol, frecându-şi de iesle lanţul căpestrelor. Strecurându-se după Şandru, Braia putu să-i vază înşiruiţi pe două rânduri, mestecându-şi liniştiţi ovăzul, cu părul lucitor de ţesală. Câţiva întoarseră boturile spre ea, rămânând nemişcaţi, cu ochii limpezi, sticlind aprinşi de întunerec. Pe un stâlp, o lampă mică cu benzină se legăna ca pe o corabie şi dedesubt, mai multe caturi de cuşti, închideau o lume mică, care întindea mânuţe păroase printre gratiile ruginite. Braia nu se putu opri să n'arunce o privire bietelor maimuţe degenerate, cărora, umezeala sărată ce făcea pe tovarăşii de captivitate să necheze şi să-şi ciugulească fără poftă ovăzul, le scurta zilele, le îmbolnăvea de tuberculoză. O, cum alergau de la un capăt la altul al cuştii, cum săreau sgâlţâind gratiile cu toată puterea, cum se răsuceau frânte la pământ, cu pieptul sbuciumat de fuga ucigătoare!

Iar într'alt colţ, cel mai întunecat, două cămile înalte şi greoaie, privegheau ca nişte umbre întreaga adunare, împietrite în urâţenia şi suferinţa lor, în vreme ce un leu domesticit, cu capul pe labe, părea într'o aşteptare stupidă; o credinţă inconştientă de bătrân, care n'a pierdut speranţa că s'ar mai putea înapoia în păduri, îi pâlpâia încă în priviri. Din trupul slăbit, cu coama tocată ca de molii, nu rămăseseră decât ochii, o pereche de ochi mari, arzători, de o tristeţe aproape omenească. Şi era stranie liniştea care domnea între aceste animale resemnate, cuminţi, în faţa tunetelor şi scrâşnetului mării, iar dacă vreo maimuţă nu şi-ar fi fugărit coada ca ieşită din minţi, ai fi dorit să întârzii cât mai mult în grajdul de pânză.

Şandru dispăruse după o perdea, care da în arenă, după larma potolită şi vociferările spectatorilor mai generoşi. De altfel o întâmplare neaşteptată, îi întări bănuiala că programul a început şi că Şandru intrase prin culise, ceeace dovedea familiaritatea dintre el şi director. Un poney sări prin perdea, târând un în-

grijitor în uniformă stacojie, care privi intrigat spectatoarea clandestină cu legătura uriaşe în spinare, însă era prea ocupat să domesticească cu biciuşca căluţul încăpăţânat, pentru a mai pierde vremea cu muşterii strecuraţi pe sub pânze.

Se părea că poneyul refuzase să treacă obstacolul, căci însuşi dresorul — un individ slab cu pelerină neagră de catifea, în care Braia recunoscu uşor pe Bacruban — îl urmă prin deschizătură şi desfăşurându-şi biciul lung începu să-l şfichiuiască cu sete, în vreme ce îngrijitorul îl ţinea de căpăstru şi bietul animal svârlea în gol cu copitele dindărăt, tremurând şi smucindu-se să scape de sub această ploaie de lovituri. Pedeapsa se isprăvi în câteva clipe şi Bacruban, îndreptându-şi fracul cam strâmbat şi îndesându-şi mănuşile albe, odată cu bunăvoinţa actoricească ce-i înflori pe faţa pudrată, în sprincenele arcuite, în bărbiţa batjocoritoare de Mefisto, îşi făcu din nou apariţia pe talaşul auriu, într'un ropot de aplauze.

Cu toate că-şi dădea seama de întârziere şi de drumul primejdios pe care trebuia să-l facă printre colinele din Lazul, Braia profită de învălmăşeală şi se strecură în circ, târându-şi mereu rufele. Din întunericul grajdului, lumina puternică a „Petromax"-urilor o orbi şi fu nevoită să clipească de câteva ori până să-şi desluşească vecinii, câţiva dokeri, mici funcţionari din oraş şi două, trei pescăriţe mai bogate dela cerhanalele din Palaz. Din toată adunarea, un singur grup atrăgea isbitor atenţia prin strălucirea şi frumuseţea culorilor lui vii. Erau fetele dela „Comandorul"; curtezanele ieşiseră în rochii de seară şi luminile palide se înviorau pe lucirea misterioasă a paietelor, pe bijuteriile numeroase, pe blănurile albe cu care îşi acopereau umerii. Râdeau înveselite din toată inima, întorcându-se una către alta, iar în spatele lor Ovezea, negustorul de mărunţişuri, părea că a uitat cu totul zâmbetul abătut cu care vindea ciorapi în salonul „Comandorului". Acum se pleca cu obrazul sdravăn

spre brăilence şi le şoptea lucruri de haz, rotind vioiu ochii-i strălucitori, de obiceiu atât de spălăciţi.

„Să-l vadă Hemcea, ştiu că n'ar tresălta de bucurie" gândi Braia cu un interes crescând. „Ia te uită cum îşi ascunde cu mâna obrazul pocit de şiş, parc'ar vrea să facă pe cavalerul amorezat... Cu siguranţă că clocește ceva, vulpoiul. Hemcea urmăreşte şi el un scop, dar se ţine mai tare decât credeam... n'am putut afla nimic. Tare m'aş mira să nu fie şi Vasi la mijloc! Ei, dar toate se descoperă cu răbdare!"

Era aproape ascunsă de tribuna muzicanţilor şi peste capul ei, vreo cinci maiştri de marină în uniforme albe, suflau în alămurile strălucitoare, trăgând cu ochiul la jocul din arenă. Il putea vedea pe Şandru stând ţeapăn câţiva paşi mai departe, ca şi cum banca ar fi avut rezemătoare. O lampă de gaz, ce se clătina uşor de stâlpul oblic, îi lumina faţa aţintită spre arena din mijloc şi ţigara rămasă neaprinsă în colţul buzelor lipsite de farmec, ceeace arăta că e foarte preocupat.

Numărul promitea să fie primejdios. Un acrobat trântit pe spate pe un mic postament de catifea cu monogram de fir, ţinea în tălpi o scară foarte uşoară şi partenera, o fată aproape goală cu un surâs cuceritor, începu să urce spre vârf. Ajunsă pe ultima treaptă, execută câteva figuri primejdioase, îşi petrecu glesna sveltă printr'un laţ şi în vreme ce bărbatul plecă scara pe un singur picior, căzu spânzurată dela cinci metri înălţime. Toba începu să bată frenetic. Publicul amuţi, astfel că, dinspre grajd, se putură auzi răcnetele groaznice, aproape omeneşti, ale cămilelor speriate de furtună sau deşteptate din veghea lor idioată de răpăiala surdă şi ameninţătoare a tobelor.

Braia ridică ochii şi prin besnă, dincolo de răsuflătoarea acoperişului nestatornic, zări fulgere iuţi, însângerând întunericul, într'o încrucişare mută.

După marşul urcuşului, orhestra atacă un vals lent,

şi acrobata începu să coboare treptele cu acelaş zâmbet profesional, unduindu-şi trupul elastic şi graţios printre stinghiile fixe.

Directorul circului urmărise toată această şerpuire voluptuoasă de lângă intrarea artiştilor, se încruntase uşor când fata era să-şi piardă cumpătul şi aşteptă nerăbdător să sfârşească echilibristica, pentru a arăta publicului un număr aşa cum îl înţelegea el. Înarmat cu biciul lung pe care-l smulse din mâinile unui băieţaş, Bacruban veni până în mijlocul arenei de rumeguş, fluturându-şi pelerina neagră cu o mândrie de vechiu dresor, făcând să clinchăe şi să scânteieze şirurile decoraţiilor străine şi cu biciul lipit de cizme ca o armă, înclinându-se prelung în aplauzele mulţimii.

Toţi se aşteptau să vadă partea cea mai frumoasă a programului, anunţată cu litere de-o şchioapă pe afişul dela intrare: Domnişoara Lydia Bacruban, Şcoală de înaltă dresură.

Patru cai intrară pe rând în arenă şi fără niciun îndemn al directorului, ştiind singuri cam ce-au de făcut, începură să ocolească ringola, după ritmul muzicii. Cu faţa binevoitoare, puţin plictisită, Bacruban îşi arăta realizările şi nu-i corija decât uşor, cu plesnituri scurte de biciu, ca un maestru a cărui privire critică îndreaptă pe ici, pe colo. La un pocnet învăluitor, caii se întoarseră pe loc, merseră la pas, apoi iar în galop, aşa că toată lumea putu să-i admire în voie.

Fruntaşul părea cuminte şi bătrân, dar cel de al doilea armăsar, îmblânzit de puţină vreme, svâcnea scurt în lături, trepăduind pieziş. Era negru ca şi cărbunele, coama-i inelată atârna până'n pământ şi o scăpărare de sălbăticiune duşmănoasă îi aprindea ochii roşii. Capul îl ţinea tot pe spate, plin de mândrie, iar când alerga cu nările umflate de rezistenţa valtrapului şi hăţurilor cu canafuri de aramă, necheza sgomotos dornic de libertate şi de întinderile stepei. Părea că deprinsese greutăţile arenei; încadrat între

tovarăşii mai vârstnici executa corect mişcările, deşi cu oarecare întârziere.

Cea mai grea figură era a „tabloului". In mijlocul unui galop nebun, la o simplă schifuire, caii se opriră țepeni şi rămaseră cu grumazele încrucişate, ca un grup sătul de păscut ce-aşteaptă pe o pajişte asfinţitul soarelui. Insuşi sălbatecul, căruia Bacruban îi arăta o atenţie deosebită şi-l îndemna cu comenzi franţuzeşti „Harap! Haut! Bas, Harap!", asculta de comanda biciului.

Caii se retraseră. Directorul salută din nou în mijlocul arenei, exact în locul primei reverenţe şi întinzând mâna ca într'un triumf roman, îndreptă atenţia publicului spre curajoasa-i fiică, care apărea călare de după perdea. Toţi tăcură fermecaţi de apariţia acestei amazoane, sigură pe sine, de o frumuseţe pătimaşe şi hotărîtă, privind-o cum împungea coastele favoritului cu pintenii grei şi-şi scutura părul negru, fără să pară câtuşi de puţin emoţionată de admirativa tăcere a tribunei. Lydia avea ochii înguşti a lui Bacruban, dar, spre deosebire de bunăvoinţa batojcoritoare a tatălui ei, părea că o mândrie neobişnuită îi încordează tot trupul în şea, gata să sângereze fără a clipi, botul neastâmpărat al armăsarului.

Cu o strânsură ascunsă comandă trapul, apoi galopul şi valsul în ritmul orchestrei, galopă în picioare, după aceea agăţată de coama calului şi prinsă cu un singur picior de oblâncul şelei, lăsându-se târîtă cu capul în rumeguş, lângă lucirea rece a potcoavelor. In cele din urmă, cu un chiot, îl făcu să se prăvale la pământ şi pentru a-şi arăta victoria, i se sui cu cizmele pe grumaz.

Şandru aplauda sgomotos şi Braia putu să observe cum îl scosese din obişnuita rezervă, prezenţa îndrăznetei amazoane. Dar numărul ei nu se terminase. Cei patru cai năvăliră din nou ca o furtună în arenă şi se opriră exact în faţa tribunei muzicanţilor. Lydia îi sili să se ridice în două picioare şi cu faţa la public,

să se retragă de-a'ndaratelea, până după perdea. Trupul lor statuar, mușchii încordați ca de bronz, se înălțau masiv inspirând teamă și siguranță în acelaș timp. Numai Harap, pe care-l lăsase într'adins la urmă, dădea semne de nervozitate, smucea hățul; după câte se părea, figura executată de tovarăși, îl făcea să se îndoiască de propria-i dibăcie.

Când îi veni rândul, se ridică într'adevăr și ascultă de amenințarea biciului, dar scutura mereu din cap, de parc'ar fi vrut să-și elibereze botul de chingile stânjenitoare. Tare-ar fi avut chef s'o ia rasna!

Drept răsplată Lidia-i trimese la urmă un sfârc de biciu peste picioare de-l făcu să sară de durere: amazoana nu glumea.

Urma cea mai grea figură. Cei patru cai fură rechemați în arenă, pentruca la un îndemn al fetei, toți patru să se ridice, încremenind nemișcați. Harap sări și el destul de stângaciu, însă în loc să rămână în rând, cu fața spre public, își înfipse cu sălbăticie dinții în coama vecinului, care începu să svârle un nor de rumeguș, iar după isprava asta, o luă în galop de-alungul ringolei, fără a mai asculta pe nimeni.

Primele bănci se clătinară surprinse, se învălmășiră ca un vârtej de rochii colorate și cenușii, în lumina slabă a lămpilor. Femeile începură să țipe, rostogolindu-se pe spate și toată lumea grăbi să urce cât mai sus, la adăpost de furia armăsarului negru. Ingrijitorii și Bacruban prinseră bice și prăjini să intre în arenă.

Singură Lydia nu-și pierduse cumpătul. Il urmărea nemișcată, cu o cruzime rece, de parcă ar fi dorit să se încredințeze temeinic de vina și nebunia lui nepermisă. Făcu un semn scurt cu mâna, și porunca aceasta categorică opri pe grăjdari și artiști pe locurile unde se aflau. Publicul privea cu teamă înfruntarea neobișnuită, bătrânii negustori de dulciuri holbaseră ochii îngroziți, gândindu-se la poveștile pe care le vor îndruga clienților, iar cei câțiva marinari

cu neîncrederea zâmbitoare a celor ce se'ndoiau că va duce îndrăzneala până la capăt, pentrucă cunoşteau limitele măreţiei omeneşti în faţa valului deslănţuit „Se va pleca la pământ sau va privi după ajutor, înainte de-a fi sdrobită" gândeau ei.

Un murmur de admiraţie însufleţi peluza încremenită, când Lydia păşi în calea sălbatecului fără cea mai mică ezitare, în clipa când galopa spre ea duduind, şi cu o mişcare fulgerătoare, care-ar fi putut-o costa viaţa, izbi din toate puterile armăsarul peste bot. Harap se opri, orb de durere, frământându-şi pe loc picioarele subţiri şi nechezând de usturime. Căutătura lui trăda o ură de moarte împotriva şarpelui alb, care-i ardea carnea fără milă. Se aşteptau s'o sdrobească. Acum nimeni nu mai sufla şi maiştrii de marină îşi lungiră gâturile înfricoşaţi după alămurile lucitoare. Uitaseră de răpăiala ploii repezi pe acoperişul cortului, de cerurile şi apele ce potopiseră învălmăşite câmpia portului şi de scăpărarea mută a fulgerelor, ameninţând cu înteţirea furtunii. Curajul fetişcanei aprindea în sufletul lor veşnica scânteie de speranţă în hotărîrea şi puterea omului de a-şi apăra viaţa, îngenunchind forţele barbare ale sălbăticiei.

Harap îşi şterse botul de pământ, căutând să-şi aline usturimea, apoi începu să svârle în lături cu trupu-i de cărbune scânteind de sudoare, şi ca urmare a slăbiciunii lui, se petrecu un lucru extraordinar. Hotărîtă în răsbunarea ei, fără să cedeze un pas, Lidia apucă cu mâini sigure, puşca pe care un artist o adusese în grabă şi pe care se pregătea s'o întoarcă încărcată în culise, printre uniformele cu fireturi şi rupturile clownilor. Era singura puşcă ce-o aveau, o „Manlicher" de salon, păstrată pentru bietul leu, căruia nici nu-i trecea prin cap să îndemne a i se descărca în ciuruita-i blană. Bacruban împuşca cu ea clori pentru animale şi semnaliza momentele „tari" ale programului, de pildă salturile mortale.

Nimeni nu-şi dădea seama ce urmărea în realitate

amazoana, căci ameţit de lovituri, Harap se retrăgea pas cu pas, scuturându-şi grumazul înspumat. Doar el părea că înţelege ceva: îşi muşca fierul zăbalei şi se da înapoi umilit, cu ochii înroşiţi de durere, spre întunericul mângâietor al grajdului. N'apucă s'ajungă lângă perdea, căci din locul ei, Lydia duse încet arma la ochi şi fără pic de ezitare, trase două focuri unul după altul. Bietul dobitoc se prăbuşi într'un lac de sânge.

Asistenţa se desmetici. Bătrânii rămaseră îngânduraţi, dar marinarii şi haimanalele începură să aplaude sgomotos, să dea din picioare, cutremurând tribuna, să fluere. Grăjdarii târîră leşul şi presărară talaş nou. In vacarmul admiratorilor, fata directorului ţinu să se încline ca de obiceiu, cu toate că pieptul i se sbuciuma de această luptă inegală şi tremura din toată fiinţa de încordare, fără ca lucirea trufaşe să-i dispară din priviri.

Cu toate că reprezentaţia nu se terminase, Şandru se ridică de pe bancă şi încredinţându-se dintr'o privire piezişe că fetele dela „Comandorul" sunt prea ocupate cu Ovezea ca să-l observe, dispăru prin perdeaua culiselor după Lydia. Braia se strecură şi ea pe drumul dela venire, trecu printre cele două rânduri de cai ce-şi mestecau liniştiţi ovăzul, indiferenţi la drama petrecută câţiva paşi mai încolo şi ajunse la timp în coridorul măruntelor cabine de pânză, unde se îmbrăcau artiştii, ca să vadă umbra aventurierului dispărând într'una din ele. In noul post de observaţie putea fi oricând descoperită de îngrijitori sau vreunul din clownii ce intrau şi ieşeau tot timpul, aşa că preferă să păşească în ploaie şi ca o martiră a propriei curiozităţi, să-şi apropie ochiul iscoditor de o ruptură, îndepărtând mereu pânza udă, care i se lipea de obraji. Bacruban nu-şi scosese pelerina, simţindu-se bine în cavalereasca-i ţinută, iar fiică-sa se aşezase în faţa unei oglinzi luminată de două lumânări fumegânde, să-şi şteargă fardul. Se părea că Şandru nu se bu-

cura de prea multă atenţie, căci gazdele îl lăsaseră să se aşeze neinvitat pe marginea unei lăzi. Făcu lucrul acesta cu atâta familiaritate, că Braia îşi dădu seamă de trăinicia svonurilor în ceeace priveşte legătura lui cu fata directorului. De altfel, din conversaţia ce urmă, se desprinseră limpede relaţiile celor trei.

Bacruban era nervos şi foarte deprimat. Ridica mâinile la cer, scutura umerii frumoşi ai Lydiei, aruncă scandalizat şiragurile de decoraţii, care se rostogoliră zornăind într'un cufăr plin de rochii.

— Parc'ai înebunit! Vedeai bine că bietul dobitoc nu se mai poate ţine pe picioare şi-ai tras, parc'ai fi tras într'un maimuţoi de tablă. Făceai pe curajoasa, când viaţa nu-ţi era câtuşi de puţin ameninţată! Curaj? Ambiţie prostească, n'am cum s'o numesc. Mi-ai omorît cel mai bun cal. Ah! N'am să am toată viaţa un armăsar ca Harap!

— Ai fi avut chef să mă vezi în faţa ta, desfigurată, nu? Ştii bine că un animal care nu ştie de frică... trebuie ucis... chiar tu spuneai asta... protestă Lydia, desfăcându-şi părul înelat şi scuturându-şi-l pe bluza albă ca sideful. E vina ta că nu sunt ascultători! Tu eşti dresor!

— La naiba! De ce n'ai tras puţin mai alături? Era un cal atât de bun... întotdeauna pleca capul când îi dam zahăr... era mai blând ca o căprioară. Nu-i vina lui că l-am adus legat dela remontă... nu se obişnuise poate cu noi... uită-te la mine, Lidia, priveşte-mă în faţă: Nu trebuia să-l ucizi, înţelegi?

— Eşti nebun! strigă Lidia. Lasă-mă să-mi şterg pudra! Auzi la el: „dece n'ai tras alături?" Vroiai să trag în public, nu? şi să intru în închisoare. M'am săturat de animalele tale nebune!

Bacruban rămase în picioare, ascultând ploaia. Zâmbetul i se crispase într'o cută de suferinţă şi lacrămile din ochi, făceau ca sprincenele şi barba lui de Mefisto să pară lipite doar pentru spectacol.

— N'avea decât trei ani, murmură de parcă şi-ar

'fi vorbit singur. — Peste un an ar fi fost cel mai frumos cal de circ din Europa. L-aş fi prezentat sultanului când am fi ajuns în Turcia.

— E republică, făcu Şandru.

— Preşedintelui, ce importanţă are. Am cunoscut atâţia preşedinţi! Simţeam plăcere să-l dresez. Când l-am adus tremura ca varga şi-ar fi sbughit-o în toate părţile. Nu ştiu dacă-am să mai întâlnesc astfel de cal!

— Te-ai descurcat bine! mormăi Şandru, care nu era de aceaşi părere şi se trase în fundul lăzii, cu mâinile'n buzunar şi cu veşnicul lui aer de om fără interese. — Pari o fată pricepută şi nu te-ai face de râs la o învălmăşeală. Dintr'un foc... pac!... l-ai pus la pământ!

— Totul e să nu-ţi pierzi capul! zise Lydia ştergându-şi cu vârful unei batiste polenul albăstrui de pe pleoape.

— Totul e să nu te-amesteci în afacerile altora, tresări Bacruban ursuz, părând că de-abea acum îşi dă seama de prezenţa musafirului din umbră. Îşi îndreptă mijlocul svelt, ca tras prin inel, şi ducându-şi mâna prin păr, cu eleganţa silită a unui vechi actor, surprins într'un moment de slăbiciune, întrebă scurt, dorîtor să rezolve cât mai iute afacerile comune:

— Ai banii?

— Imposibil de ridicat! mormăi Şandru, înfundându-şi mai atânc mâinile în buzunar, căci umezeala i se părea pătrunzătoare.

— N'a fost adevărat ceace ne-a spus bătrânul acela — Marcu îl cheamă mi se pare — despre primirea banilor? Dela 'nceput mi s'a părut curios că omul ăsta vine nepoftit de nimeni, să ne borboriească că persanul Vasi i-a dat bani lui Hemcea, că l-a văzut chiar el când desfăcea punga de catifea şi-i strângea şnurul — pentruca s'o ia la fugă printre magazii. Ce câştigă cerşetorul din afacerea asta? O fi vreun trimes a lui Vasi? Sau a prins-o pe Cristina? Vorbeşte odată!

— A prins-o! dădu Lydia din umeri dispreţuitoare

şi aruncând batista pe măsuţă, se întoarse cu o umbră de răutate ascunsă în faţa spectatorilor sub masca unui curaj rece. Dânsul nici n'a avut îndrăzneala s'o roage, să n'o decepţioneze. E foarte greu să ceri câţiva lei unei femei care face pe mironosiţa şi pe naiva într'un bar. Cine-a mai văzut aşa ceva? Ei bine, m'am săturat, declară ea clocotind de gelozie. Cu pumnii strânşi veni lângă amantul tolănit în întunecimea cortului. — Mi s'a urât să te tot ştiu sub aripele ei, cu toate fetişcanele alea care-ar îngălbeni numai să audă o armă de vânătoare. Le-am văzut eu adineaori câte parale fac. Cred că au şi leşinat câteva!

— Ce-oi fi având? se încruntă Şandru, în faţa isbucnirii neaşteptate. Pornirea aceasta pătimaşe mocnea de mult în sufletul fetei, însă de-abea acum găsise ocazia să şi-o strige.

— Lydia are dreptate, o aprobă şi Bacruban, prefăcându-se că-şi tot încearcă sfârcul biciului, pentru a-şi ascunde nemulţumirea. — Nu mai putem aştepta în nesiguranţa asta. Ultima speranţă ne era în banii lui Hemcea. Ţi-am mai spus cât e de zăpăcit şi de întâmplarea de acum trei ani, când umbla să ne angajeze fără un ban în cassă. Sunt sigur că i-a primit! Fie îndemnat de alţii, fie dintr'o duşmănie personală. Marcu nu era să ne spuie minciuni. Oamenii ăştia întotdeauna au de împărţit câte ceva sau de răfuit câte-o afacere mai veche! Greşala ta c'ai ţinut-o morţiş să put totul singur la cale. Erai sigur de Cristina, dumneata! „Se poată să nu m'asculte? Ce nevoie să te amesteci la „Comandorul", dacă sunt eu acolo!" Lydia are dreptate, ai devenit om cu familie şi cu grijuri de viitor. Toate încasările de-astă seară sunt vreo patruzeci de mii. Cine să plătească în Constanţa asta moartă? In ţara asta unde trebue să jucăm dincolo de barierele oraşelor. Ei, în Turcia s'ar schimba lucrurile! Am auzit că se dau în vânt după lupte şi reprezentaţii cu cai. E posibil ca foarte curând să vină un vapor. Dela o zi la alta se poate ivi vreo

ocazie şi ne găseşte fără-o leţcae. Cu ce-o să plecăm? Gândeşte-te cât bagaj: foile de cort, caii, cuştile, nutreţul... Cine naiba ne ia? S'ar putea să sosească vreun vas neutru şi-o să ne uităm la el cum se cară şi ne lasă să putrezim aici, în portul ăsta blestemat.

— De trei ani nu s'a văzut nici urmă de vas, îngână Şandru, dar Lydia îi tăie vorba.

— Dumnealui puţin îi pasă! E singur, sboară ca un pescăruş strigă ea, bătând cu pintenii grei în pământul sclipitor de cox şi de grăunţele scurse din saci. Ce-i pasă că noi rămânem cu toate vagoanele, cu personalul, cu caii? La început credeam că dragostea ţi-e sinceră şi cauţi să ne ajuţi. Ascultă Şandrule, să ştii că nu eşti decât un... cuceritor... aşa, să ştii: un întreţinut!

— Ai procedat fără energie, admise şi Bacruban.

— Fata îmi ştie de frică şi face tot ce-i spun. V'am repetat că mă ascultă orbeşte, dar nu e vina nimănui...

— Te-a cucerit prefăcuta, căzuta din lună! făcu Lydia furioasă, smulgând biciuşca din mâna lui Bacruban — Ascultându-te orbeşte, te duce de nas ca şi pe taică-său, pe care l-a alungat ca pe un câine din local. Acum ai de ales între mine şi ea... altfel nici nu vreau să te mai văd!

Ieşi mânioasă şi fu cât pe-aci să rupă perdeaua fluturată de vânt, care-i înfăşurase braţele. Cei doi bărbaţi rămaşi singuri se priviră cam stingheriţi, căutând să găsească un alt subiect de conversaţie. Dacă pe neaşteptate cineva ar fi apropiat felinarul de obrazul lui Şandru s'ar fi văzut că regretul stârnit de purtarea femeii iubite, nu era atât de copleşitor, încât să nu-i provoace şi un dram de plictiseală, pe care şi cea mai preţuită amantă nu l-ar fi putut alunga, dacă ar fi strigat ca Lydia. Bacruban, cu mirosul de galant bătrân, îşi dădea seama că n'ar fi avut decât de pierdut îndepărtând pe singurul om ce le putea ajuta la plecare — Şandru trăia cu fiică-sa mai bine de un an — şi căută să îndrepte lucrurile:

— O știi cum e... dar e de mirare cum... O treabă de copil, să-l ușurezi de parale, mai ales că aflase unde ține încasările. Nu mai uit ce mutră a făcut când Hvaja al Wasiti, banditul ăla de zaraf ,i-a rupt în bucățele contractul cu noi... Hemcea a fost mereu dus de nas de către cineva și-mi face impresia că se miră și el cum de-a ajuns patronul „Comandorului". Lydia s'a supărat mai mult că te știe acolo, ca la tine acasă și se mira cum de... Hei, cine naiba-i după perdea?

Prin plescăiturile vârtejurilor de ploaie, o străină tușea cam silit în fața peteculuí intrării, părând că — bine crescută — ține să dea de veste înainte de-a-și face apariția.

— Cine-o fi? se miră Bacruban trăgând cu urechea. Programul nu s'a terminat. Auzi muzica?

Fără a aștepta invitația care întârzia, femeia bondoacă apăru în deschizătură, grasă de să plesnească rochia pe ea și cu o legătură enormă de rufe după braț.

— Mă iertați, zise ea plecând privirea, cât se poate de sfioasă. — Domnu Șandru e aici? Mi-a spus cineva că l-a văzut intrând.

— Poftim, murmură Bacruban, țintuind-o cu o obrăsnicie în care pâlpâia bănuiala că nepoftita venise până la ei fără s'o conducă nimeni.

— Braia! exclamă Șandru stânjenit. Te credeam la „Comandorul"!

— Am auzit și eu de frumusețea asta de circ, făcu mama adoptivă a Cristinei cu un zâmbet dulce, cocoțându-se în vârful legăturii. — Și cum cineva mi-a spus că ești pe-aici, ce mi-am zis: hai să-l văd, tot am să-i vorbesc.

— Dă-i drumul, o îndemnă Șandru.

Își închipuia că Hemcea l-a așteptat să plece și s'a răsbunat bătând-o pe Cristina, prilej de alte lacrămi, scene, plictiseli. Era între o femeie pe care o iubea — ceeace-i încuraja mândria și independența — și o tâ-

mără fată la care nu ţinea câtuşi de puţin şi care-i chema gândurile, îi atrăgea simţurile, îl lega printr'o dragoste neîmpărtăşită dar mai tiranică, decât admiraţia şi adevărata iubire ce-o avea pentru prima. Se cam săturase de-amândouă. Ar fi preferat o curtezană de rând care să-l asculte orbeşte, iar în lipsă-i să-şi bată joc de cusururile lui cu orice alt derbedeu, să-l vorbească de rău sau mai bine să-l uite.

— Lasă-mă să răsuflu, se rugă Braia. Furtuna asta era să mă dea jos cu rufe cu tot, nu altceva!

— Vii direct dela „Comandorul"?

— Bineînţeles, n'aveam dece să'ntârzii. Cum am aflat, mi-am pus marfa pe umeri. Când e vorba de afaceri nu te uiţi la câţiva stropi, nu? Sunt o femeie singură şi-mi câştig cu greu...

— Va să zică nu-i vorba de Cristina?!

— Aş! Altceva mai important. Crezi că te-aş fi deranjat? Drept să spun întâi m'am gândit la Marcu, dar e prea bătrân...

— Lasă braşoavele. E de vânzare ceva, vreun chilipir?

— Să plec? întrebă Bacruban, cu aierul unui om care nici nu visează să se clintească din loc. După eşecul lui Şandru propunerea i se părea cât se poate de bine venită, chiar suspect de binecuvântată.

— Poţi să stai, se'nvoi Braia, aruncând cu teatrală îngrijorare o privire în largul coridorului, să se încredinţeze că nu vor fi deranjaţi. Din grajd răsbătea prin ploae o lumină scăzută; fanfara încetase şi o cămilă începu să ragă din nou, înfiorător. — Ştiu că nu eşti prieten cu Hemcea — de altfel el şi-a stricat toate cunoştinţele prin purtarea lui de marinar ordinar — şi n'ai să spui mai departe ce-ai să auzi.

Aceasta era cea mai sigură dovadă că femeia trăsese cu urechea, dar amănuntul n'avea importanţă acum când le împărtăşea taina plimbându-şi ochii bulbucaţi dela unul la altul, parlamentând cu voce scăzută şi repezită.

— Cunoşti şi dumneata, domnule Şandru, povestea cu brăilencile pe care Hemcea le ţine de trei ani de zile în bar, fără ca să vadă nici cât negru sub unghie de pe urma lor. Cred că veniseşi, când le-a adus Vasi şi le-a instalat în „Comandorul" ca într-un hotel, punându-le la dispoziţie întreţinerea şi toate distracţiile...

— Le-am găsit acolo, zise Şandru gânditor. Picaseră de curând.

— Ei pe-atunci era lume, mai făceau un dans, două cu clienţii, urcând cu cine le dorea inima. Dansatoare, mă rog! Dar a venit războiul şi blocada asta blestemată, nu le-ar mai ajuta Dumnezeu. Poţi să-mi spui cine mai calcă prin Tomis? Atunci ce rost are să cheltuiască o avere cu ele?

— Toată lumea îşi bate joc de nebunia cambuzierului! Eu cred că-i scrîntit de-abinelea, zise Şandru cu convingere.

— Dac'ai fi fost pe-aici înainte de războiu, n'ai fi vorbit aşa! Întreabă-mă pe mine, că sunt femeie bătrână! Adevărat că Hemcea n'a fost niciodată în toate minţile — asta o ştiu şi copiii — dar gândiţi-vă că în spatele lui stă Vasi... Credeţi că Vasi i-ar împinge bani, dacă n'ar urmări un scop cu fetele aduse dela Brăila? şopti Braia ironică, privind triumfătoare încurcătura pe care o citea pe obrazul confidenţilor săi. — Credeţi că Persanul face danii? repetă cu curaj. — Mai de grabă şi-ar smulge barba decât să dea un gologan unui calic. Gândiţi-vă la Marcu, care i-a fost prieten atâţia ani! Toată lumea ştie că Vasi învârteşte „Comandorul!"

— E adevărat, aprobă şi Bacruban. Mi s'a întâmplat şi mie să-l văd strunit ca un tânăr ce învaţă să fumeze. Nu mai uit scena asta! făcu el spre Şandru.

— Mai departe, mormăi aventurierul căruia nu-i prea convenea să se creadă că stăpânul barului rămânea tot Vasi, cel cu banii.

— Ascultaţi-mă pe mine! Am învârtit multe afaceri de soiul ăstora înainte de-a mă sărăci afurisitul de

Persan. Cine făcea şi desfăcea schimbul cu Orientul, înainte de-a se ridica turnul helegiuit al „Comandorului"? Puteţi să'ntrebaţi de Paloma în toată Mediterana, nu vă uitaţi că acum spăl pentru marinari! Câştigul gras venea înainte din voiajuri, să ştiţi, treaba din varieteuri nici nu conta, pe lângă cadourile de zeci de lire ce veneau prin poştă. Cum ajungea tinerica, cum trimeteau mandatul! Hei, acum când toate drumurile-s tăiate... ce vorbesc! La o fată ar ieşi o avere, dar la şase, ia gândiţi-vă puţin. Ei bine, termină ea încrucişându-şi braţele. — Hemcea păstrează brăilencele pentru export şi Persanul cu el vor lua un munte de aur dacă reuşesc să le îmbarce!

— Ei fire-ar...! înjură Şandru, sărind de pe ladă. Până şi Bacruban vru să se apropie impresionat de femeia ce dovedea o minte atât de ascuţită şi plină de bun simţ, sub înfăţişarea-i caraghioasă.

Dar Şandru îl opri.

— Cum dovedeşti? întrebă întorcându-se spre castelană, cu ochii aprinşi de o lumină rea.

— Oricui îi trece prin gând faţă de atâta dragoste pentru nişte dansatoare străine. Cine-l obligă să le poarte cu trăsura şi să se ţină după ele ca după nişte odoare? Să-l fi văzut azi cât era de supărat! Nu prea îi convenea că Ovezea le dă şi el târcoale, doar, doar, o afla ceva. Banditul de vameş e în circ cu fetele şi puteţi să-l vedeţi după pânză cum râd împreună. Cu siguranţă că încearcă să le stoarcă vreo taină. E o canalie. In definitiv poţi să-ţi faci onorabil meseria, oricare ar fi!

— Mi-a displăcut din capul locului, mormăi Şandru pe gânduri.

— Noroc că-l cunoaştem toţi şi ne batem joc, zise Braia mulţumită, coborând de pe legătura de rufe şi ascultând o clipă grozăvia de-afară.

— Nu ne îndoim de scopul care-l urmăreşte Hemcea, asigură Bacruban pentru amândoi, căutând ca prin bunăvoinţa surâsului său să-i arate familiaritatea com-

plice, pe care Şandru — rece şi lipit de consideraţie chiar pentru prieteni — n'o prea avea. Plecându-se cuceritor spre urechiuşa grăsunei, urmă în şoaptă. Ne întrebăm numai ce te-a făcut să ne încredinţezi secretul dumitale...

— Situaţia e destul de limpede, grăi Braia privindu-l cu încredere. — Dece să ne ascundem după degete? Dacă domnu Şandru poate să-i facă vânt definitiv bătrânului, pune mâna pe „Comandorul" şi pe cele şase brăilence. Va găsi pe urmă cu siguranţă o ocazie ca să...

— Să-i facă vânt? Nu-i în stare să-i ceară câteva mii de lei, se scutură Bacruban ca după un duş rece, amintindu-şi de înfrângerea suferită de aventurier.

— Cât ceri? întrebă scurt acesta din urmă.

— Vai, domnule Şandru, se poate să vorbeşti aşa? Chiar dumneata ai spus că sunt o mamă pentru Cristina. Cine vrea fericirea fetei mele, mi-a câştigat inima.

— Bine, bine, dar cum crezi că-l vom îndepărta? Vom avea de furcă cu poliţia.

— Asta vă priveşte, murmură Braia rece, frângându-se de mijloc să ridice sarcina uriaşe. Intrebi o biată femeie care deabea-şi duce zilele? Nu doresc decât mulţumirea Cristinei şi umblu s'o scap de nebunul ăsta care-o frânge în bătăi, cum a chinuit-o şi astăzi, ai văzut. Dac'o-ţi vrea să-mi daţi ceva, bine, dacă nu... tot am să mă rog sfinţilor Marcian şi Dasius pentru viitorul vostru. Cât despre „Comandorul", adăogă ea când fu aproape de perdea — dacă te-oi gândi să-l dai ca să nu-ţi baţi capul... sau să învârteşti alte afaceri... vinde-i-l lui Marcu. Aţi văzut ce binevoitor e faţă de noi şi cum ne înştiinţează de toate fărădelegile cambuzierului! Garantez pentru el.

— Se'nţelege, admise Bacruban privind-o ca îndrăgostit.

Braia îl lăsă pe Şandru posomorît, chinuindu-se să găsească mijlocul prin care să-l poată izgoni pe Hemcea

din local şi-i părea bine că directorul în persoană o condusese până la ieşirea grajdului, mângâindu-şi cu satisfacţie bărbiţa mefistofelică — ca unul ce-a luat o hotărîre luminată de promisiuni. „Adevărată plăcere să ai de-aface cu un om inteligent" gândi pe drum, amintindu-şi de faţa încurcată a lui Şandru şi zâmbetul răutăcios al îmblânzitorului.

De cum ieşi sub cerul liber, trebui să se sprijine de frânghiile întinse, într'atât întunericul era de profund; ploaia o biciuia peste faţă, cernidu-se necontenit din înălţimile misterioase. La câţiva paşi, marea fierbea şi se'nfuiora într'o burniţă deasă, pe care-o repezea cu potopul cerului peste cheiurile pustii. Fiarele Pontului lătrau şi alergau cu cozile încurcate peste ape.

Nu mai era de trecut pe plaje, dacă nu ţinea să fie târîtă de valuri, odată cu bucăţile întregi de pământ şi ziduri de cetate, cimentuite de milenii. De-alungul falezii umezeala nu-i mai chinuia faţa, în schimb vântul se înăsprea, împiedecând-o parcă să înainteze dincolo de marginele Constanţei.

Nu întâlni ţipenie de om. Luminile circului Nero căzură repede în sălbateca noapte a sălbăticiei şi din oraşul rămas în urmă, desluşi ici colo o luminiţă stingheră, pierdută între cele două pustiuri. Simţind că ploaia o pătrunsese până la piele, Braia îşi puse o rufă albă în cap, însă pavăza se udă curând şi-i flutura înebunită peste ochi, astfel că fu nevoită s'o smulgă, pentru a 'o vârî din nou în legătură.

Trebuia să meargă cu grije pe marginea râpei, dacă nu ţinea să lunece dela mai mulţi zeci de metrii, în valurile ce se alungau înspumate ca un viscol în întunericul dela picioare. Îşi făcea într'una cruci mărunte şi dese, săltându-şi cu cealaltă mână povara.

Din dreapta simţi curând miros puternic de peşte şi se orientă cu uşurinţă, să mai răsufle puţin în cerhanaua pescarilor. Aşezându-se pe prispa de pământ, îşi şterse fruntea de sudoare şi-şi stoarse rochia udă leoarcă. Enorma magazie de piatră era goală,

cu uşile de perete. Acum constănţenii îşi mulgeau peştele înainte de-a fi trase lotcile la debarcader şi icrele erau preparate în ascuns, de teama soldaţilor care puneau stăpânire pe toate cutiile. Numai de pereţii goi atârnau uneltele icransului — ciururi cu ochiuri largi, site dese, lopăţele de lemn, cu care e hăcuit sacul de icre — sau ale sărătorului de peşte, pestelci de piele lustruite de grăsime, cuţite mari cât nişte săbii şi ştablelele din care sorbeau cu toţii borşul. Dacă nu erai însă pescar, nu prea te'ndemna la visuri mirosul pătrunzător de maţe de morun şi bronchii svârlite pretutindeni, până şi pe geamuri. Braei îi pieri cheful să intre în besna dinăuntru unde se găsea totdeauna un colţ de pâine pentru lazulenii ce se'ntorceau din oraşul înfometat. De altfel se zăreau şi primele lumini ale opaiţelor, făcându-i semne din depărtare sau fiind hărţuite de trecerea valurilor fără şir, ce nu mai conteneau să sgâlţâie din poale peretele falezei. Spre răsărit stepa se întindea tot atât de duşmănoasă că adâncul clocotitor al mării. Numai înainte...

Când îşi aruncă din nou privirea spre Agigea, bucuroasă la gândul focului vesel din hogeac, i se păru că desluşeşte un semn mai îndepărtat, mărunt ca o scânteie însă de o lucire stranie. Braia îşi duse mâna la inimă, cât pe-aci să scape în noroiu legătura purtată cu atâta bărbăţie. O teamă adâncă îi rodea siguranţa, ca valurile tot mai tumultoase care năruiesc un perete de bolovani uriaşi, risipindu-l prin pustiul clătinător al morţii. Luminiţa o pironise în ploae, la doi paşi de prispa cerhanalei şi cu toate că-şi frecă ochii, nu putu să-şi dea seama dacă ceeace vede există în realitate sau numai în închipuirea sa hărţuită de furtună.

Încercă să meargă târând cu nepăsare legătura de rufe, opintindu-se, şi cu cât se apropia îşi dădea seama că nu semnul ceresc ţâşnit de sub lespedea de piatră a Sfântului Neculai îi strângea inima, ci o lumină strivită de geamuri, o lumină roşie ca clipirea unui felinar,

dâra largă a unui far, ce se stingea şi se aprindea pe cea mai îndepărtată stâncă a promontoriului Agigea.

Ca la clătinarea unor zăgazuri pe care le ştii întărite de ani de zile de indiferenţa şi răutatea oamenilor şi care ameninţă să se prăbuşească în apele negre ale mării, Braia simţi nenorocirea abătută asupra Castelului, primejdia de a-l cufunda pe veci în păcat şi blestem.

Părăsi într'un tufiş de arariel legătura de plumb, căci braţul n'o mai ajuta. Cu paşi mărunţi, gâfâind, începu să alerge împotriva vântului spre Agigea. De câteva ori îşi simţi piciorul alunecând în crăpăturile afânate de ploae, se poticni de rădăcini, îşi sdrenţui dantelele splendidei rochii printre ciulini şi de-odată se trezi chiar pe stâncă, deoarece piatra era acoperită cu muşchi şi valurile sărind ca o jerbă de fulgi înspumaţi, o muiau din cap până'n picioare. Tunetul bubuia la intervale, cutremurând uscatul şi tankurile ruginite ale Germanilor. Marea lovea necontenit cocoaşa de gresie, în care un necunoscut Sfânt Necolai îşi dormea somnul de veci.

Prin această învălmăşeală de ape abătute asupra stâncii, Braia recunoscu cu uşurinţă felinarul uriaş, aruncat cu treizeci de ani în urmă în hruba cea mai adâncă a Castelului; dihania roşie prinsese o viaţă neaşteptată şi se agita în mâinile netrebnicului ce se ţinea ca un strigoi de braţul mutilat al crucii, la un pas de prăpastie. Acesta simţi că o femeie se apropie pe furiş şi sări de-odată cu agilitatea ţeapănă a unei lăcuste pe colţul cel mai înaintat, iar aici se chirci, începând să bălăngăne din nou, cu furie, lângă ureche, clopotul al cărui dangăt de chemare nu-l mai auzea. Dar, tot atât de neaşteptat ,braţul îi înţepeni. Şi fu atât de atras de ceeace se petrecea jos, sub umbra schiloadă a stâncii, că nici nu zări cum Braia se târeşte spre el în genunchi, primejduindu-şi viaţa, nici nu simţi cum femeia furioasă îl loveşte din toate pu-

terile peste mâini, pentru a înapoia felinarul blestemat veşniciei, de unde îl răpise.

Înciudată de rezistenţa lui Simeon, castelana privi şi ea în direcţia spre care trupul încordat al bărbatului ei pândea apropiate jertfe, căutând să-şi limpezească ochii împăienjeniţi de fugă şi de spuma sărată a valurilor. I se păru că visează. Pete albe şi negre, spumă lucioasă, fremătătoare şi valuri piezişe, apoi colţuri apropiate fluturânde, statornice ca împlântate într'un buştean adus de ape. Simţi că dacă nu-şi stăpâneşte închipuirea, leşină, se rostogoleşte în clocotul fără fund din poale. „Să nu-mi pierd minţile" murmură cu dinţii strânşi „...e blocadă încă... şi nicio plută nu poate veni până la noi!"

Dar oricât s'ar fi sbuciumat nefericita Braia, vedenia stăruia la câţiva metri numai şi se sbătea pe viaţă şi pe moarte să scape din mrejile ucigătoare ale ţărmului. Era o veche corabie cu pânze, de cele demodate astăzi şi părea avariată de colţii stâncoşi, căci comenzi gâtuite, într'o limbă străină, răsbăteau prin mugetul valurilor şi mica echipă de matrozi alerga dezorientată dela pânze la găleţile pentru scos apa. Dar zadarnic luptau bieţii oameni, purtând din mână în mână căldările. Crestele se repezeau peste parapet, străbăteau vergele pânzelor şi cădeau cascadă asupră-le, rupând funiile de siguranţă şi toate comenzile.

Când Braia privi spre Lazul, i se păru că nu mai vede urmă de pământ, într'atât furtuna gâtuia promontoriul şi-l împroşca cu apă. Se uită înainte şi corabia-şi repezi pupa spre ea, de parc'ar fi vrut să spargă peretele de gresie. Cârma rămânea descoperită, şovăia în gol, iar eforturile timonierului se istoveau fără folos. In urmă, tot mai istovit, bastimentul începu să se'nvârtească ca o morişcă şi să plesnească cu bordurile crestele valurilor, sfidând marea necuprinsă. Şi împrejurul ei, cât putea zări în cercul de lumină roşie, tot vârtejuri dantelate împroşcând

fire de spumă, artificii cu steluţe pieritoare de zăpadă. Chiar dacă aveau busolă pe bord, ce mai poate face o corabie care s'a apropiat de adăpostul mântuitor şi dă peste colţii însângeraţi şi verzui ai iadului?

Ce-or fi crezut bieţii marinari de spinarea Agigei, de braţul mutilat al crucii, de felinarul pe care-l luaseră drept un far şi care nu era decât o stranie plăsmuire a nopţii în această mare rea, închinată Furiilor? Dar mai aveau oare vreme să se gândească la blestemul ce-i urmărise ca odinioară pe Medeea şi pe Iason, argonautul? Căpitanul însuşi sta la eche îmbrăcat în alb şi câteodată se distingea gesticulând în întunerec, înjurând, se vede, de mama focului, dar fuseseră surprinşi de curenţii ţărmului cu toate pânzele întinse şi se treziseră de-odată în faţa hâdei cocoaşe a morţii. Dela un timp scota cea din urmă a ghiulului plesnise şi randa care se bălăbănea nehotărîtă în dreapta şi'n stânga, reuşi să încunce toate straiurile micii corăbii, făcând un ghemotoc informe, care trebuia tăiat fără cruţare. Inainte de-a putea fi sugrumată, randa se prăbuşi întreagă pe punte, târând după ea şi catartul mare, care se frânse ca un chibrit, iar de pe stâncă nu se auzi decât icnitul scurt ce întâmpină plescăitura unui val uriaş. Partea dela pupă a grementului e cea mai însemnată, totuşi n'aveau a alege şi oamenii săriră cu topoarele să salveze restul, înotând până la brâu în noianurile înspumate şi strigându-se între ei să nu se piardă.

Braia se smulse din amorţeala, pe care i-o insuflase vedenia şi lupta aceasta dârză. Dintr'o mişcare plesni braţul ţeapăn a lui Simeon şi felinarul se rostogoli, tot arzător, ca un tăciune îndărătnic, până nu se mai văzu, înghiţit de ape.

Căpitanului nu-i trebui, se vede, decât o secundă să-şi găsească stăpânirea de sine, căci o comandă scurtă, plină de siguranţă înălţă din nou pe catargele închipuirii, speranţele navigatorilor. Străinii isprăviră la repezeală de asvârlit catartul peste bord şi drept ur-

mare, corabia se opri din țopăială, la câțiva pași numai de stânca morții.

Se depărtară încet, cu grije, în ape tot mai adânci, virară spre port și desigur fură zăriți și întâmpinați de un remorcher, căci semnalmente vioaie, de astădată izbăvitoare, se zăriră spre Miază-Noapte.

VII

Zdrobit de nemiloasa purtare a fiicei sale, Hemcea se înapoie împleticindu-se la hotelul „Mulguri", unde dormea de când fusese izgonit din dancing. Nu închise ochii toată noaptea, dar surd la sbuciumul şi revolta mării, nu-şi auzi decât vuietul chinuitor al inimii rănite. Se simţea îmbătrânit şi bolnav, incapabil de a mai lupta cu înfricoşătoarea dârzenie a blocadei şi mizeria neagră care cuprinsese ca un cancer tot cartierul. Era atât de sfârşit că nu putea gândi măcar la măsurile ce-ar fi trebuit luate împotriva Cristinei, duşmana din casă, care făcea jocul inamicilor lui. Arunca numai asupră-i, toate învinuirile, toate nenorocirile Tomisului, chemate cu farmece de ea şi de primejdioasa castelană. Deşi ţinea să pară nepăsător faţă de vrăji şi alte poveşti băbeşti, imaginaţia-i de vânător de hymere, îi vântura dinainte ploaia de blesteme aruncate din belşug în urma trăsurii — atunci când răpise Braei pe fiica adoptivă — şi toată procesiunea aceasta de casne dorite cu atâta patimă, trecea să-i scormonească vâlvătaia durerii.

Lumina zorilor îl prinse cu ochii deschişi. Trebuia să facă ceva, orice, pentru a rupe cu îngrozitoarea svâcnire a sângelui aprins; încleştându-şi pumnii sări din pat, deschizând larg geamurile camerii. Un val de aer curat năvăli înăuntru dinspre mare, însă nu izbuti să alunge mirosul neplăcut de văpsea veche, de mucuri strivite şi de benzină, cu care era frecată duşumeaua de teama exantematicului. Nici mobilie-

rul acestui hotel tomitan n'arăta mai atrăgător şi comparând fotoliile grele, cu plusuri roşii, şi covoarele persieneşti dela „Comandorul", cu plapoma peticită şi noptiera şchioapă, pe care un marinar scrijilase un chip de fată, Hemceà, deprins cu traiul bun în scurtul timp de înflorire a afacerilor, avu un motiv în plus să ofteze şi să înceapă a-şi săpuni în silă faţa, numai pentru a-şi uita necazurile. Se simţea atât de întinerit când se bărbierea în dimineţile liniştite de vară. Altădată se ducea pe faleza Genovezã, la plimbare sau în port să vadă ultimele vase ancorate la cheiu şi plasele rotunde pe care strengarii le lăsau să lunece pe cric şi care apăreau viermuind de aterine. Distracţiile acestea fuseseră uitate. Aruncându-şi ochii în stradă, pentru a se convinge că forfoteala de Duminecă pierise pentru totdeauna, cambuzierul descoperi o noutate, care-l făcu să rămână cu briciul în aer.

Obiectul atenţiei lui era un mic grup, câţiva civili îmbrăcaţi elegant, care se apropiau de hotel şi se opriră chiar sub fereastra cambuzierului. Cel mai înalt, care părea arhitect după numeroasele suluri din buzunare, desfăşură o hartă cu mult albastru şi linii negre şi roşii, şi se adresă celorlalţi în şoaptă, ca un general ce dă ordinele de bătaie pe o colină. Statul major îl asculta cu atenţie şi din când în când însemna pe carneţele cifre misterioase. Hemcea şi-apropie urechea de pervaz şi atunci distinse mai bine murmurele lor. Domnii de jos erau antreprenori şi ceeace notau ei, nu era decât numărul caselor şi străzile anume ce trebuiau dărâmate. De-abea atunci îşi dădu Hemcea seama că echipele de zidari ajunseseră în mijlocul Tomisului, lăsând în urmă brazde amestecate cu lutul uscat al mândrelor citadele, cu geamurile colorate şi coloanele de marmoră din nou îngropate în indiferenţa pământului. Vroiau acum să treacă în strada Diana; măsurau din ochi casele ce-aveau să fie culcate la pământ.

— Cred c'ați înțeles, spuse arhitectul primăriei la urmă împăturindu-și planul. — Pe-aici trebuie să facem un bulevard mare pe unde să coboare automobilele spre port, așa că n'are niciun rost să menajăm bordeele astea. N'au măcar stil! Cine-a mai văzut niște case de chirpici, peticite cu marmore sparte și înzorzonate cu geamlâcuri bălțate fără nicio noimă. E o rușine pentru Constanța noastră!

— Lucrul merge cam greu, se plânse unul din antreprenori, tot pe șoptite. — Zidurile sunt de jumătate de metru și au ferestre cât palma. Poate-am cărat mai bine de zece căruțe de pământ dela o casă. Nu vă mai spui că harabalele de-abea intră prin fundături. Noroc că nu-s aicea cetățenii, c'ar face o gură de-ar ridica primăria în aer.

— E o datorie de onoare pentru mine să scap de rușine urbanistica Constanței, zise arhitectul destul de tare, ca să arate că nu se teme de urmările faptei sale, dând parcă de înțeles că nu i-ar displace să fie ales primar. — Numai o mână forte ar putea remedia...

Dar își înghiți ultimele cuvinte, căci o animație cu totul neobișnuită păru că însuflețește fundăturile. Dintre pereții crăpați, din geamurile sparte și beciuri potopite de șobolani, apărură capete slabe, luminate de o strălucitoare energie, măsurară împrejurimile fără teamă și chemară pe cei rămași în urmă. Se auzeau sărind pe geamuri sparte, rostogolindu-se pe acoperișuri, adunându-se cete, cete, în stradele dosnice și năvălind ca un torent tânăr, puternic spre apa cea largă a mării. Treceau fără să vadă grupul antreprenorilor — care veniseră atât de dimineață tocmai pentru a nu da ochi cu bieții oameni — și cei din noul oraș, răsuflând ușurați, se grăbiră să dispară pentru a da ordine din birouri. Acum pâlcul tomitanilor se mărise, șerpuia spre port și pretutindeni se auzeau vociferări, strigăte, o gălăgie nemaipomenită, ca pe timpuri normale, ba fața multora râdea de bucurie, ca și

cum războiul s'ar fi terminat şi bunăstarea ar fi înflorit din nou lângă portul trezit la viaţă.

Uitând într'o clipă toate necazurile, Hemcea străbătu ca o furtună coridoarele — aşa cum îl prinsese ştirea grozavă care plutea în aer, cu obrajii plini de săpun — şi le ieşi în cale, întrebând neîncetat, oprind cunoscuţii, căutând să-şi adune minţile.

Dar cine mai avea timp de vorbă? Lacom de a ajunge primul la soarele nou răsărit, un necunoscut îi trânti din fugă un cot în pântece, un altul îi lăsă haina în mână, svârcolindu-se ca un besmetic. Încet, încet, svonuri tulburi îi ajunseră la ureche. Se părea că un vas străin îşi făcuse apariţia triumfală în port, ba, după câte spunea negustorul de limonată cu gugünul uriaş de alamă pe care-l clătina ca pe un trofeu, de vreme ce primul sosise, însemna că blocada fusese ridicată şi curând, vor urma altele — deci situaţia pentru Tomis era nu se poate mai bună.

Hemcea simţi că prinde aripi. Tot vechiul curaj îi reveni într'o clipă, sfâşiindu-i desnădejdea şi temerile. Cu inima bătând de emoţia unei ştiri atât de importante, se repezi în cameră, reuşi să-şi facă câteva tăieturi şi tot închizându-şi nasturii, fugi din nou pe uşe, căutând să-şi scuture, cum putea, pe drum, vechea lui şapcă de căpitan.

Aurora proaspătă a dimineţii potopea cu ape trandafirii luminatoarele şi geamurile de sus ale caselor. Frunzele nemişcate ale salcâmilor păreau de aramă. Dar cafenelele, stabilimentele, iaurgeriile zăceau mai departe sfărâmate în ţărână, iar fumul ce mocnise sub ploaie toată noaptea se furişa din nou spre cerul limpede, amintind tuturor chipul ameninţător al Oroarei, cu alaiul de şobolani ,boli şi mizerii. Totuşi, peste străzile acestea, ocolite până cu o zi înainte de ultimii supravieţuitori ai Tomisului, treceau cete de oameni, nepăsătoare acum, cu ochii prea înflăcăraţi de coroana nevăzută ce plutea de-asupra portului, ca să mai ia în seamă trecutul lor de scrum şi păcatele pedep-

site. Hărmălaia de-acum amintea timpurile dinainte de războiu, când hamalii şi neguţătorii porneau spre dokuri şi tarabe, vorbind tare şi glumind cu somnoroasele stabilimentelor.

Majoritatea se 'narmaseră cu coşuri şi lăzi de-acasă, ceeace-l făcu pe Hemcea să bănuiască debarcări masive de mărfuri, din care tomitanii să se 'nfrupte cei dintâi, după tradiţie, ca unii ce erau obişnuiţi să dijmuiască mărfurile în drumul camioanelor spre magaziile uriaşe sau direct din plasa gruiului, fără a mai aştepta depozitarea. Singură oastea de oameni slabi şi îndelung înţărcaţi dela bunătăţile mărilor, ar fi fost în stare să macine ca un roiu de termite şi ultima fărâmă dintr'un vapor uriaş.

Ajuns la marginea podişului sub care se întindeau digurile portului, Hemcea îşi aruncă cu neînfrânată lăcomie ochii spre bazinul mare şi gol. In zarea grea de ceţurile dimineţii, stropi de lumină mijeau tot mai arzători, stropind văzduhul, ca para scormonită a unui vulcan nevăzut. Apoi de-odată roşaţa vinului lui Dyonisos încremeni într'o nebuloasă scămoasă de sidef lustruit, devenind tot mai palidă şi ciudată, ca o îndepărtată imagine a bucuriei, pierind fără să dispară din faţă. Şi cerurile începură din nou să se frământe. Prin fâşiile destrămate ale norilor din noaptea trecută, care fugeau spre apus în mare grabă trăgând de pe mare duhurile tulburi ale nopţii, ziua se revărsa nesecată, incendiind neagra apă a Pontului, ce se frângea în vâlvătăi, pătrunzând şi liniştind adâncul. Oglinda îşi recăpăta albăstreala de azur, pătată de urmele tot mai palide ale stelelor. Şi de-odată coroana soarelui se încrustă ca o scoică în ceţurile argintii, iar pe măsură ce acest vestitor de culoarea aramei îşi pierdea treptat lumina la apropierea stăpânului său, Strălucitorul urcă dintre ape, cu irezistibila majestate a vieţii, frângând valurile sprintene, care se retraseră unduind, într'un murmur de slavă.

Iar ceeace până atunci păruse indecis şi fantomatic,

zugrăvit sub aureola de fum arămiu, ca speranța unei zile noi, apăru în toată splendoarea, scăldat în razele astrului. In mijlocul bazinului enorm, o goeletă de modă veche plutea liniștită și demnă, domnind peste digurile albe, ridicate pentru a o primi. Era cea mai scumpă vizitatoare, cu toate că starea îngrozitoare în care se afla, arăta că nu trecuse fără greutăți prin furtuna nopții; încercarea o șubrezise chiar de-abinelea, dar reușise să apară plină de mândrie în fața ochilor holbați care o spionau după tufișuri și nu îndrăzneau să se apropie. E adevărat că, așa cum rămăsese nemișcată în bătaia razelor dimineții, cu un ciot în loc de catartul mare, fără randă — care la asemenea ambarcațiuni joacă mare rol — ba și cu peretele etravei găurit, arăta mai mult a epavă. Se plecase cu tot dinadinsul pe-o rână, ceeace dovedea că apa intrase într'una din încăperile etanșe, poate printr'o spărtură sub linia de plutire.

Cu tot aspectu-i jalnic, câte nădejdi trezi această goeletă în răsăritul pontic! Ce importanță avea că coaja de nucă cu botul ascuțit și velele patrate, puțin uzitate în marina modernă, de-abea-și ținea arborada sfâșiată și sta să se scufunde? Aveau în sfârșit de-afacere cu un vas, așa cum nu pomeniseră tomitanii de ani de zile.

Dela marginea Tomisului, Hemcea zări grupuri, grupuri, grăbindu-se ca niște oști înfometate de furnici spre cheiuri, pășind cu energia redeșteptată de briza răcoroasă. Inspăimântat că alți-i vor lua caimacul, negociind afaceri cu căpitanul corăbiei și angajându-l înainte de a putea afla avantajoasa ofertă a transportului de curtezane spre Alger, fugi într'un suflet înapoi. Vasi însă nu-l așteptase și sesizat prin oamenii săi de această importantă vizită, își luase bastonul și veșmintele de mare ținută cu mult înainte de-a se lumina de ziuă, coborînd în taină treptele dosnice ale râpei.

Alergă înapoi, trecu fulgerător pe poarta cea mare,

grăbind într'un suflet spre cheiu. Când putu privi mai îndeaproape pavilionul şi forma bastimentului, îi veni să chiuie din senin şi să joace ca un sălbatec pe mal, în vederea concetăţenilor săi, căci, minune, amândouă aceste amănunte îi păreau cunoscute, cât se poate de familiare. Goeleta nu era alta decât *Sinove*, rabla unui Suedez cu care băuse de multe ori pe timpul când colinda mările şi chiar după aceia, în „Comandorul". Thorwaldsen — aşa se numea Suedezul — cobora adesea înainte de războiu, să vâneze delfini şi să facă comerţ în mările Levantului, ducând unde nu te aşteptai, pavilionul albăstrui al ţării sale. De obiceiu transporta cherestea şi cereale pentru Grecia sau coasta mediteraneană a Africei, şi chiar puţină mătase, ţigări şi valută, lucru ce-l ajuta să-şi îndulcească viaţa pe uscat, recompensă binemeritată când eşti nevoit să străbaţi mările pe un sicriu plutitor. Pe atunci Thorwaldsen trecea în fiecare an prin Constanţa, după-ce descărca la Varna o cantitate apreciabilă de tutun egiptean şi-o ţinea tot într'o beţie. După-ce Hemcea deschisese dancingul — având în vedere vechea prietenie de pe mări şi seriozitatea noii case — trată cu el afaceri diverse şi întreg echipajul de pe *Sinove* petrecea în salonul fostului camarad scurtele zile de permisie.

Iată de ce Hemcea avea toate motivele să aştepte desfăşurarea evenimentelor sigur pe sorţii săi. Se înţepenise pe cheiu şi privea cu o superioritate făţişă toată neliniştea din jur, ceeace făcu pe câţiva să-i întoarcă spatele, supăraţi. Adunaţi ciorchine, tomitanii sorbeau din ochi şalupa Căpităniei ce se legăna lângă coasta goeletei, trebuind să le aducă primele veşti. Desigur poliţia, vameşii şi comandantul portului nu-şi terminaseră încă formele, fericiţi că au din nou asupra cui tăbărî pentru a-şi exercita autoritatea, iar toată lumea nervoasă de pe ţărm aştepta sfârşitul plictisitoarelor formalităţi cu luciri nefireşti în priviri.

Vasi nu se vedea nicăeri. Hemcea se apropie de

câteva grupuri, întrebă cu voce tare ,dar toți dădură din umeri, nerăbdători să fie lăsați în pace. Nu-i interesa soarta Persanului și în realitate erau mulțumiți că nu se află prin apropiere să-și arunce în balanță puternica influență și lăcomia-i cunoscută.

In sfârșit comandantul portului apăru pe coverta goeletei și făcu semn remorcherului că poate s'o târască până aproape de dig. Când coborî pe uscat alături de vameși, părea cam plictisit și dezamăgit. Aproape că-i părea rău că-și îmbrăcase cea mai bună uniformă, ca într'o zi de mare paradă. Trecând printre cele două rânduri de tomitani, își îndopă pipa, privindu-i cu ochii lui de om de treabă. Bietul comandant se sfia a le spune adevărul. La întrebările tot mai stăruitoare, mormăi încurcat, până-ce câțiva prinseră înțelesul noutăților și se făcu o liniște ca de moarte. Părintele lor îi dojenea, ca să-și ascundă emoția. Prea multă gălăgie pentru puținul care-l aflase! Nu știa nimic, nici cât un prunc. Era un vas neutru — nu văd pavilionul? — și deci are dreptul să treacă prin Strimtori. Cum reușise s'ajungă în Constanța? „Intrebați mai bine cine s'ar osteni să scufunde o vechitură ca asta!" Avariile le primise în furtuna din noaptea trecută. Tot povestea cu blestematul de far, calul de bătaie a căpitanilor amețiți de hașiș, cărora nu le pasă dacă Societatea din Suedia pierde mărfuri de zeci de milioane. Crezuse că se terminase cu naufragiile din dreptul Agigei și cu legenda farului roșu, încă din vremea primului galon și a ofițerilor de marină cu simțul răspunderii, din proaspetele promoții cu școală. Păcat că țări de mare trafic mai liberează diplome tuturor haimanalelor. O, nu se referea la Thorwaldsen, dar Suedezul se vârâse orbește în stânci, și desgropa povești vechi: „Degeaba așteptați cu sacii! Goeleta e goală, goală ca buzunarele căpitanului. Se plângea vameșilor că n'are nici pentru înscrierea de cauțiune".

Nimeni nu-l crezu pe cuvânt. Se știa că e o fire

pesimistă, care vede lucrurile în negru. Toţi aşteptau cu gâturile întinse, gata să se repeadă asupra căpitanului străin, când un strigăt comun de revoltă cutremură adânca linişte a portului. Thorwaldsen apăruse într'adevăr pe un chepeng, deşirat şi cu faţa pistruiată ca adormită, iar hainele-i de doc murdărite de păcură, se albiră de lumina soarelui şi părul, ca nins de blond, prinse lucirea zăpezilor, însă lângă el răsăriseră — nu se ştie cum — bogatele nestemate ale lui Vasi şi penele de păun, ce se frecau de verga mare. Tot făcând temenele, Hvaja al Wasiti acceptă politicos întâietatea pe care i-o oferi Suedezul şi păşi foarte demn pe cheiu, fără a părea câtuşi de puţin tulburat de huiduielile şi protestele concetăţenilor săi.

Plin de bucurie, Hemcea îşi făcu loc cu coatele să salute pe vechiul prieten, explicând că un fost marinar este cel mai indicat să primească în numele tuturor, o debarcare atât de importantă. La mormăiturile şi ghionturile lor furişe, adăogă mai de sus că este în tradiţia navigatorilor să serbeze împreună acostarea. De altfel, numai dacă Thorwaldsen va chefui la „Comandorul Sihie", spuse, se va dispune şi va fi gata să înceapă tratative cu tomitanii.

Unii părură convinşi de punctul acesta de vedere, dar Marcu, care aşteptase de-oparte, căzut pe un butoiu de slăbiciune şi neluat în seamă de nimeni, se strecură cu trupu-i încovrigat până în faţa cambuzierului şi rămase înţepenit, cu îngrozitoarea lui ţeastă pleşuvă, plină de noroi, uscat şi sgârcit, ca un şoarece strâns de otravă, pe care cineva îl svârlise la lumină. Numai ochii-i ardeau în trupul becisnic, cu o pătrundere de calic înrăit. Ridică mâna ca o ghiară în faţa dusmanului, ţinându-şi cu cealaltă otreapa, să nu-i cadă de pe creştet.

— Neruşinat! cârîi el cu vocea stinsă şi-şi plimbă privirea înflăcărată peste cei din jur. — Omul acesta mi-a distrus localul, s'a lăfăit ani întregi fără obraz lângă nenorocirile unui bătrân suferind şi nici acum nu

se mai satură. Priviţi-l cum căscă ochii de parcă nu m'ar cunoaşte. Cu toate că a venit ultimul, se înghesuie în primele rânduri. Numai el să trăiască! Nu-l ascultaţi, căci vorbele îi sunt minciunile altuia, mai nelegiuit, ca toţi zarafii. Dacă-l ia pe Thorwaldsen la „Comandorul", e ca să scape de voi!

— Ia lasă-mă, tresări Hemcea din puterea hipnotică pe care ruinatul barman o avea asupra sa. — Cu ce drept mă opreşti?

— Cu ce drept, pungaşule? strigă Marcu. Vocea lui piţigăiată făcu pe câţiva să râdă în hohote. — Dar tu te-ai gândit la vreun drept când mi-ai distrus casa? Te-ai gândit c'am fost singurul care te-am ajutat când crăpai de foame? Uitaţi-vă cum s'a îngrăşat! Când a venit la noi era nenorocit şi nebun. Şi-acum nu ne mai lasă să trăim!

Tocmai atunci Vasi se apropie, înalt şi voluminos ca o matahală, strâns în mătăsurile sale împodobite cu pietre, păşind greoiu la braţ cu Thorwaldsen.

— Faci foarte rău că stârneşti scandal, Marcule, făcu el încruntându-se uşor. — Hemcea nu e vinovat. Ce vină are, oameni buni, cineva care se aprinde la gândul de a-şi vedea un vechiu prieten? Oare prietenia nu vă apare mai fericită ca patimele acestui bătrân? Slăbiciunea, căderea la pământ, vorbele necuviincioase, sunt semnele turburării din trup, pe care le dă la iveală sgârcenia... Thorwaldsen e aici de faţă: el însuşi va hotărî la cine trebue să meargă. Vorbeşte Suedezule, îl îndemnă pe căpitan, un bun cunoscător al limbilor balcanice.

— Sunt obosit de furtună, rânji Thorwaldsen, văzând privirea gravă a Persanului aţintită asupra sa, ca şi cum, de bună credinţă l-ar fi conjurat să spună adevărul. — Acum aş vrea să mă odihnesc la Hemcea şi după aceea vom discuta de afaceri.

— Vedeţi, se întoarse Vasi, cu un gest larg spre oameni. — Căpitanul spune că este obosit şi vrea să

se odihnească. Inapoiaţi-vă la casele voastre şi vom vedea mâine ce este de făcut.

— Ai să mi-o plăteşti, strigă Marcu depărtându-se şchiopătând. Işi ţinea sdrenţele cu o mână şi se'ntorcea mereu să ameninţe cu pumnul pe Persan, dar acesta nu se sinchisi.

Vameşii confirmară spusele comandantului, şi scoaseră dezamăgiţi tunicile cenuşii, acolo în faţa mulţimii. „Puteam să răscolim până mâine, nu-i nicio ţigară" mărturisiră ei „Ne-am ostenit în zadar". Incredinţându-se că în goeletă nu e marfă nici de leac, tomitanii se întoarseră posomorîţi cu sacii pe la casele lor, pânăce cheiul rămase la fel de pustiu ,cum fusese cu câteva ore înainte, când oamenii încremeniţi de bucurie, nu îndrăzneau să înainteze dintre tufişe şi gropile din râpe.

Vasi luă pe Thorwaldsen de braţul drept, fericitul Hemcea de cel stâng şi ca trei prieteni nedespărţiţi, porniră spre „Comandorul" siguri de afacerea stălucită din viitor.

Tot mirându-se de aspectul jalnic al Tomisului, de casele dărâmate, de cenuşa şi gunoaiele înecate în apa furtunii din noaptea trecută, Thorwaldsen dete explicaţii mai largi asupra venirii lui, cu felul oarecum funcţionăresc pe care-l deprind căpitanii ,nevoiţi să dea mereu aceleaşi lămuriri. Din vorbele lui se vedea limpede că primise propunerile lui Vasi — care-l pusese în curent cu situaţia economică a Constanţei — şi aprecia la justa valoare contrabanda de nimic pe care i-o va oferi Marcu şi Braia, sau alţi concurenţi ai bazarului. Iată pe scurt relatările sale: *Simove* — capacitate 160 tone — plecase din Göteborg cu o încărcătură de produse răşinoase şi muniţii destinate Englezilor aşediaţi în Gibraltar, în ziua de 25 Mai al aceluiaş an. Avea un echipaj de şapte persoane ,precum şi un mus negru, originar din Africa Franceză, îmbarcat în drum la Le Hâvre. In noaptea de 10 Iunie reuşiseră să debarce fără incidente pulberea şi materiile explozibile

în Gibraltar, apoi să-şi continue drumul în Mediterana, percheziţionaţi din zece în zece mile. De nenumărate ori fusese ţinta submarinelor şi se datora unui adevărat miracol că se mai afla în fiinţă. La 20 Iulie trecuseră Bosforul, ca vas neutru şi de mic tonaj, incapabil să ţină un tun pe teuga putredă, după un avertisment serios şi după o declaraţie din partea companiei pe care o reprezenta, că navighează pe propriu-i risc şi că-şi ia întreaga răspundere în cazul că vreun submarin ar fi considerat că măreşte securitatea ţării lui cufundând rabla.

Fiind un produs puţin căutat pe vreme de războiu, încărcătura de răşină rămăsese nevândută şi Thorwaldsen era fericit că din cauza furtunei şi abordajului, fusese silit să arunce în mare toată încărcătura. Astfel putea să ia ce-ar fi dorit în goeletă, în loc să se întoarcă în Suedia cu balastul inutil. Comandantul portului îi iscălise un proces verbal în care se relatau faptele, aşa că având complectă descărcare faţă de armatorii din ţara sa, putea să facă negoţ cum îl tăia capul, cedând companiei câştigul legal înscris în jurnalul de bord şi păstrând pentru sine beneficiul afacerilor de ocazie.

Cei trei prieteni benchetuiră în lege în salonul fastuos, împodobit cu ghirlande de garoafe şi steguleţe, ca'n timpurile bune. Parchetul fusese lustruit şi oglinzile despachetate înainte de venirea lor.

Suedezul, o fire cam tăcută şi fără vârstă, îşi trăsese înainte o sticlă de rom şi bea pe înfundate, ştergându-şi din când în când obrazul cu mâneca, fără a-şi da seama că se mânjeşte de catran. Hemcea îl bătea vesel pe umăr, împingea în masă să spargă toate paharele, era cel mai vorbăreţ. Ii amintea lui Thorwaldsen întâmplări vechi, din tinereţe — de pildă despre încăerare la care se despărţiseră fără a-şi lua rămas bun, şi o întâmplare destul de încurcată cu opiu, când camaradul trăsese pe sfoară un grup de arabi. „Şi când am trecut spre Canare, peste un an, te mai căutau fu-

rioşi şi mă 'ntrebau dacă n'am auzit de Şeitan tânăr cu părul alb. Pui pariu că şi-acum îşi răscolesc geamiile şi ceanacurile, ha! ha!"

După masă, în mijlocul bunăvoinţii generale, desfundate odată cu sticlele de coniac, Vasi ascunse în mâneca largă a tunicii de brocart mătăniile pe care le ţăcănise cam nerăbdător până atunci — ca să acopere aluziile lipsite de tact ale fostului cambuzier — şi grăi cu voce scăzută, apropiindu-şi scaunul de a lui Thorwaldsen. Acesta îl asculta tolănit nepăsător în fotoliul larg, cu privirile îngheţate din deprinderea cerească otrăvi, iar Hemcea deveni şi el de-odată grav, încrezător în dibăcia diplomatică a asociatului.

— Venirea ta e o mare fericire pentru noi, Thorwaldsen şi ne înveseleşte sufletele pustiite de urgia războiului. Singur de-ai fi venit în Constanţa, pe jos, şi te-am fi sărbătorit cu aceeaş dragoste, căci voi, braviii marinari sunteţi totdeauna bineveniţi la „Comandorul Sihie". Şi sintetizând în aceste cuvinte toată tulbura bâlbâială a lui Hemcea, urmă mai departe. — Frontul Germanilor e rupt în Franţa. Ne bucurăm că războiul e pe sfârşite şi că alte vase, poate mai mari, vor sosi curând. Dorim însă să oferim prilej de câştig unui prieten vechiu.

— Nu cred să se termine aşa curând, îşi dădu Hemcea cu părerea, gata să strice totul. Persanul îl amuţi dintr'o privire şi se întoarse din nou cu faţa binevoitoare spre Thorwaldsen, care rânjea ca un pungaş îmbătrânit în rele ce era, pricepând că patronul bazarului vrea să-i răcească viitoarele pretenţii. — Lucrurile astea sunt scrise şi în gazete, întări el. E adevărat că umblăm să scăpăm de fetele noastre care ne costă o groază de parale! O zi mai devreme, o avere în plus...

— Înţeleg, căscă leneş Thorwaldsen, care mai negociase cu „Comandorul". — In ce direcţie?

— Stai că nu-i aşa simplu, explică Vasi. Odoarele trebuiesc transportate cu mare băgare de seamă, căci poliţia stă cu ochii pe noi. Mai ales de Ovezea, câinele

ăla cu ciorapi după gât, să te fereşti. Acum ascultă bine cum s'au petrecut lucrurile. Acum trei ani, cu puţin înaintea războiului, am primit printr'un marinar portughez, o scrisoare din Alger. Cunoşti desigur casa „Intimité"?

— O casă serioasă, afirmă Thorwaldsen cu convingere. Am lucrat de multe ori cu ei.

— Asta-i şi părerea noastră! Suntem siguri că lucrează cinstit şi nu caută să ne tragă pe sfoară. Atunci, m'am repezit în tren şi m'am întors cu şase fete din Brăila, de care singur ai să-ţi dai seama dacă merită osteneala şi cheltuiala. Vai, blocada ne-a smuls şi ultimul ban! Timp de trei ani le-am ţinut ca nişte regine. Nu crezi? Pe lumina ochilor mei, dacă le dădeam drumul pierdeam şi cel mai mărunt grunj de sare din casă. Şi am avut siguranţa — şopti Vasi tainic — că „Intimité" ne-ar oferi acum o avere. Am primit mereu telegrame prin Italia şi ştii ce scrie? „Plătim oricât", asta scrie!

— Pe-acolo s'au dat lupte, făcu Thorwaldsen, privindu-i acum cu băgare de seamă. — Ce mă fac cu ele, dacă nu se'nvoiesc să plătească cât cerem? Le arunc în mare?

— Dacă s'au dat lupte, înseamnă că sunt şi soldaţi, care nu se uită la bani când e vorba de o distracţie. Ce-ţi rămâne, când ai moartea'n faţă decât să risipeşti aurul?

— Mda, e tocmai ce-mi trebue, primi Suedezul. Apoi amintindu-şi ceva, îşi opri în ochii lui Vasi privirea lui sticloasă, parcă rătăcită. — Ştii — mârîi el — nu cumva să-mi strecuraţi vreo „indezirabilă", să putrezesc în Ediculé toată viaţa. Mai bine mi-aţi turna otravă'n vin. Imi confiscă şi pe *Sinove*, dacă găsesc vreo spioană. Turcii nu glumesc cu astfel de lucruri.

— Ai cuvântul meu, înălţă Vasi ochii la cer cu o grabă familiară. Atunci când crezi că poţi ridica ancora?

— Foarte curând. Am s'o peticesc bine pe iapa asta

bătrână. Trebuie călfătuită şi pus un catart nou. Pânze de rezervă am destulă. Poate chiar mâine seară să îmbarc fetele. Domnilor dela căpitănie, care căutau să-mi facă greutăţi adineaori, n'o să le dea mâna să mă urmărească nici zece leghe dincolo de apele teritoriale. Işi păzesc pielea când e vorba de submarine, mai ales pe timp de noapte. Hei, cine are chef de sburdat pela voi? Iţi spun drept: în Svarta Haf mă cam strânge cureaua. Aş vrea să fiu iar în Mediterana! Nu zic, şi-acolo sunt submarine, dar pe-aici mă simt ca într'o cursă.

— Şi dacă le prinde fără paşaport... le debarcă? întrebă Vasi ca încheiere.

— Treaba lor. Poate-au şi ei nevoie de dansatoare noi. La urma urmelor n'o să le omoare.

Discutară afacerea în amănunt şi rămase stabilit ca la predare să i se plătească Suedezului 500 lire sterline, partea celorlalţi doi trimiţându-se de către „Intimité" imediat ce vor fi aflat de îmbarcarea curtezanelor, printr'o scrisoare în depozit la una din marele agenţii neutre. Thorwaldsen era foarte mulţumit că după chinurile îndurate, navigaţia prin zonele minate şi mai ales furtuna din noaptea precedentă, echipajul *Simove*-i va găsi puţină distracţie, care îi va micşora pretenţiile. Pe vasele mici, unde disciplina lasă de dorit ,echipajul şantajează la orice ocazie pe căpitan şi Thorwaldsen spera să le reducă sporurile legale, cuvenite pentru navigaţia pe timp de războiu, afirmând că darul îl costă bani grei.

Vasi avea de-asemeni toate motivele să fie mulţumit. Oaspetele părea moleşit de căldură, se lungise cât era de deşirat cu picioarele pe masă şi beat mort, picotea cu ochii cârpiţi de somn, alungându-şi din când în când muştele de pe faţă. Nu dormise toată noaptea.

Luându-l de-oparte pe Hemcea, Persanul îi recomandă să caute a nu-l scăpa din vedere şi a-l ţine cât mai mult în salon, trimiţându-i la nevoie şi pe Vero-

nica „căci e mai tânără, aproape o copilă", să-l distreze. El pleca să aducă bagajul Suedezului şi să 'ndrumeze echipajul spre hotelul „Mulguri". Dacă ar fi să spunem adevărul, îi trebuia timp pentru a redacta în tihnă nişte rapoarte încâlcite, ascunse cu grije în mânerul bijuterie al unui pieptene ce se deşuruba cu uşurinţă. Cine-ar fi avut inimă să smulgă nimicurile unei curtezane cu ochii neprihăniţi de căprioară?

Înţeleptele sale sfaturi nu folosiră însă lui Hemcea, care nu se putu stăpâni să nu urce scările 'n goană, pentru a duce fetelor fericita veste, după ce încuie uşa dela intrare şi se încredinţă — după sforăitul de beţiv al Suedezului — că va dormi până la căderea serii. Dar, în lipsă-i, Thorwaldsen deschise ochii, tot atât de ameţit şi trândav; rămase multă vreme tăcut, scurgându-şi pe îndelete romul din sticle, fericit că gura lui Hemcea de-abea se mai auzea, în mijlocul unui zumzet de fete tinere, care-l scăpaseră de sporovăiala plictisitoare a fostului prieten. Era cu fotoliul întors spre terasă, către largul mării. Goeleta pe care dokerii începuseră să facă primele reparaţii nu se vedea, în schimb, peste aşternutul albăstrui al apelor, nemişcarea domnea deplină, ca într'o lume ideală. Simţea numai prezenţa paharului între degete. Privirile îşi pierduseră viaţa, resfirată ca de-o chemare în întinderea fascinantă şi fără moarte. Thorwaldsen gusta plăcerea odihnei, în care nu-şi mai aparţinea.

Dar de-odată, în dreptul ferestrei ,pe terasa inundată de soare unde foşneau aromitor frunzele delicate ale leandilor, o fâlfâire uşoară de aripi, îi dete de ştire că cineva încearcă să deschidă canaturile geamlâcului; o pasăre uriaşă bătea în geamuri, cu ciocul bont, curios de alb faţă de mantia de catifea.

Mintea-i secată de alcoolul ce desăvârşea opera opiului — Thorwaldsen era un fumător vechiu — nu fu în stare să prindă înţelesul grăbitelor semne. Ce căuta această învălmăşeală de alb şi negru, într'o dimineaţă atât de frumoasă? Atras de curiozitate, tot fă-

cându-şi vânt de căldură, se apropie de uşa de cleştar, de care se lipeau şi se lăbărţau aripele rupte, şi se căzni mai bine de-o minută s'o deschidă.

Drept mulţumire necunoscutul — căci de-un om era vorba — îi sări în faţă şi cu atâta repeziciune, că era să-l trântească. Foarte greu îşi dădu seama că are de-face cu un bătrân ţanţoş şi foarte pudrat, înveşmântat într'o pelerină de catifea.

Noul venit alergă în salturi mari la uşe, şi deschizând-o, lăsă să pătrundă un tânăr elegant de vreo treizeci de ani, care grăbi la rândul său să urce treptele dela etaj, pe urmele lui Hemcea. In sfârşit întoarse cheia'n broască şi se apropie din nou de Thorwaldsen, atât de uşor, de parcă se rotea într'un picior ca păpuşile din bâlciuri, oprite numai de glontele fulgerător.

Acum observă Suedezul că avea şi două şiruri de decoraţii străine, cu acelaş chip, părând că reprezintă un singur ordin. Il privea prostit, crezându-se victima unui atac şi bâjbâia mereu să-şi scoată revolverul, însă era atât de beat că nu-şi nimerea nici buzunarul pantalonilor. Decoratul îşi trase un scaun drept în faţa sa şi-l fixă cu o obrăsnicie stăruitoare, de parcă ar fi încercat să-şi dea seama cu cine are de-face, fără să ţie seamă că-şi jigneşte victima. Din când în când întorcea capul spre perdeaua de trestie dela etaj, unde s'auzea o discuţie aprinsă.

— Căpitanul Thorwaldsen, dacă nu mă 'nşel, făcu însfârşit Bacruban, oaspetele nepoftit.

— Eu! mormăi Suedezul, renunţând să-şi mai caute arma. Ce... doreşti?

— Te-am căutat fiindcă am nevoie de dumneata, surâse fin Bacruban, înălţându-şi sprincenele, ca totdeauna când scotocea sufletul oamenilor. — N'ai de unde să mă cunoşti fiindcă de obiceiu nu fac drumuri pe mare. Acum însă sunt nevoit să...

— Ce vrei? întrebă mai aspru Suedezul revenindu-şi din uluială. — De ce-ai sărit fereastra?

— Pentru Bacruban e o jucărie să sară astfel de obstacol. Armăsarii mei...

— Ai să-ţi frângi gâtul! Ca o pasăre, mârîi Thorwaldsen foarte puţin binevoitor. — Acum sunt la masă şi nu vreau s'aud de afaceri. Hai, sări înapoi pe unde-ai venit sau chem poliţia.

Şi căzu de trei ori în fotoliu până izbuti să se ridice, apoi, constatând că uşa largului salon e încuiată, se propti în faţa directorului, deşirat de căldeau fleoarţele albe de pe el.

— Ce dracu vrei? strigă răguşit. N'am chef să 'nfund puşcăria cu tine. Hai, cară-te!

Bacruban începu să râdă de caraghiosul ce-şi închipuia că poate boxa în starea-i jalnică şi cum hohotea nestăpânit cu capul pe spate, un dinte de aur îi luci în partea de sus. Tot mârîind şi înecându-se, Suedezul se reaşeză în fotoliu, privind întunecat hazul celuilalt. Bacruban lipi călcâiele, ca în mijlocul arenei cu talaş şi făcând o plecăciune până la pământ, se prezentă:

— Sunt directorul circului „Nero", nume ce-a constituit mândria Europei, nu numai a ţării. Am avut cinstea să fiu decorat de Majestăţile Lor Regele şi Regina Bathanului, de Excelenţa Sa Prinţul de Sarawac, de Baronul de Wied şi de alte capete încoronate europene şi străine. Acum însă am ajuns să cerşesc dela autorităţi un petec de loc la marginea oraşelor şi câteodată sunt oprit la barieră. Nu mai au nevoe de mine, după-ce mi-am sacrificat zeci de ani viaţa, să le dau un program unic în istoriile artelor. Ah, am fost nevoit să-mi vând cele mai bune animale şi acum nu mi-au mai rămas decât câţiva cai şi maimuţe, dar cu toate astea pot aranja o reprezentaţie extraordinară. Întrebaţi publicul care-a asistat la manifestaţia de aseară de ce-i în stare circul „Nero".

— Şi oamenii mei au avut o reprezentaţie, zise Thorwaldsen maimuţărindu-l fără talent. Apoi, amintirea unui coşmar îl făcu să se strâmbe de neplăcere. — S'ar zice că răsar faruri din senin pe ţărmul ăsta. Locuri

blestemate! Totdeauna când treceam pe lângă Caliacra...

— Cred că nu stai mult, îl iscodi Bacruban, turnându-şi singur un pahar şi privindu-l în lumină.

— Depinde, domnule Nero. Ce te priveşte? Pe mine nu mă interesează cine eşti. Hai, dacă ai ceva de spus vino mâine! Acum sunt în concediu, vreau să mă odihnesc. Nu mă interesează circul!

— E interesul dumitale şi-al meu. Amândoi avem de câştigat.

— Te ascult, zise Thorwaldsen turnându-şi „soda" şi privindu-l cu aerul unui suferind ce şi-a astupat bine urechile.

— Am cai pe cinste şi numere de acrobaţie unice în toată România. Dar ce foloseşte această avuţie dacă nimeni, vai, nu se mai interesează de circ? In alte ţări sunt sigur că mi s'ar acorda respectul care mi se cuvine şi lumea nu se lasă prostită de artişti care tremură când văd un tigru. Uite, dac'am schimba locul, spre Turcia de pildă, sunt sigur c'am face bani cu căldarea. Unde mai pui că este neutră şi patria luptătorilor! Greutatea e cum s'ajungem... Înţelegi, nu?

— Câte animale ai? întrebă scurt Suedezul, privindu-l batjocoritor la rândul său.

— Cam zece cai, două cămile, şapte maimuţe, un leu....

— Numai? sări Thorwaldsen ca ars. Unde-ţi închipui că o să încarc atâta menajerie pe o corabie de 160 de tone? Şi pe de-asupra nutreţul... că n'o să-mi mănânce schelăria goeletei... Găseşte-ţi de altul, directore!

— Am plăti împărăteşte, bâigui Bacruban. Dându-şi seama că pericolul era mai mare decât se aşteptase, îşi şterse zâmbetul cuceritor cu care sărise pe fereastră. Dacă nu plecau cu această unică ocazie, puteau să se socotească pierduţi şi tot circul ameninţa să se năruie. Ii mai rămânea o singură speranţă. Ridică privirea spre etaj, pe unde lumina orbitoare străbătea colbul auriu

al prafului şi se adâncea dumnezeiesc de pură într'un covor de Bukhara, reprezentând o vânătoare însufleţită de şoimi ,cu vârtejuri de pene şi turbane bogate. După perdeaua aceasta se auzeau voci pline de furie, de-oparte glasul gros şi răguşit al lui Hemcea şi de alta calmul aspru, ca de oţel al lui Şandru. Intervenţia amantului fiicei sale, care solicitase între timp un credit destinat călătoriei lui Bacruban, părea că se izbise de un refuz tot atât de categoric.

Thorwaldsen continuă crud joaca, mulţumit de noua întorsătură a rolurilor.

— Cât? întrebă. Şi în lire sterline, bani ghiaţă. Hai, dă-i drumul!

Celălalt simţi partida pierdută, însă nu se descurajă. Dădu din umeri cu îndrăzneală:

— Desigur, nu tot dintr'odată. Un aconto omenesc... şi restul după câteva reprezentaţii. Turcii sunt morţi după cai...

— Şi crezi c'o să încremenesc cu *Sinove* în Pera, până-ţi faci banii? Nu zău, am văzut mulţi trăsniţi... Ascultă-mă pe mine! Sări înapoi sau sboară cum vrei pe geam, dar lasă-mă să beau în tihnă. Şi ia-ţi şi prietenul de sus, poate n'o mai urla atâta!

Avea dreptate, căci cearta de sus ajunsese la culme. Se auzi glasul împăciuitor al Cristinei, care se pare că intervenise între cei doi, apoi înjurăturile cambuzierului, ce se depărta tunând şi fulgerând spre coridorul curtezanelor. Şandru apăru posomorît în capul scărilor.

— Şi cam ce aconto ai înţelege să oferi? întrebă din nou Suedezul, chipurile să facă un spirit.

Bacruban pricepu după căutătura fioroasă a lui Şandru că nu reuşise să stoarcă nimic bătrânului, deci n'aveau nici un leu. Părea chiar furios pe cel ce-l împinsese cu sila în „Comandorul".

— Mai discutăm noi, răspunse el cu hotărîre duşmănoasă şi plecă fără să salute, după ce Suedezul se plecă la ureche şi, de-abea ţinându-se pe picioare, se prefăcu că-i împărtăşeşte un mare secret:

— Trebue să fiu nebun să risc pielea oamenilor mei, pentru câţiva cai şi maimuţe. Dac'aş şti că m'aş tâmpi în halul ăsta, aş da de pe-acum foc goeletei!

Apăru şi Hemcea în dreptul mănunchiului de raze, care-i decolorau uniforma veche. Pe obrajii bărbieriţi la repezeală în hotelul „Mulguri", sângerau încă stigmatele unei vieţi pământeşti, mai făţişe şi mai cutremurătoare, pe fondul paradisiac al vânătoarei de şoimi. Plin de mânie, cambuzierul cerceta toate colţurile salonului pavoazat, chiar vârfurile prăfuite ale celor două catarturi, pentru a mai descoperi vreun duşman al „Comandorului". Thorwaldsen îi pătrunse temerile:

— Nicio grije, făcu el, apoi fu apucat de un râs nebun, care-l răsuci ca o gogoriţă. — Auzi... să-i iau circul... ha! ha! asta-i nostimă!

— Mare mizerabil! Şi mie ştii ce mi-a propus deşuchiatul de tânăr care-a trecut pe lângă dumneata? Aşa e, n'ai de unde să-l cunoşti... trăieşte cu fiică-mea, însă în afaceri nu i-am permis să se amestece până acum. Eu sunt stăpân la „Comandorul". Ei bine, a mirosit că am ceva parale dela Vasi şi a venit să mă ameninţe. Trebuie să le dau fetelor ceva pentru drum, nu? N'o să le trimet cu mâinile goale, s'ajungă fără faţă. Crede că merge cu ameninţări! Mă mir c'a mai avut curaj după cele ce s'a întâmplat ieri. Închipuieşte-ţi...

— Cât ti-a cerut? întrebă Thorwaldsen.

— O sută de mii.

— O sută de mii? Îşi închipuia că-mi plăteşte cu... A, e mare pungaş acest director... cum spuneai că-l chiamă?

Foştii camarazi băură fără măsură până noaptea târziu şi discutară cu cea mai mare seriozitate problemele politice şi comerciale la ordinea zilei. La urmă Hemcea îi mărturisi cu voce scăzută că nu va vinde niciodată „Comandorul" şi că Thorwaldsen va fi binevenit, ori de câte ori va ancora în apele Constanţei.

Căldura creştea mereu. Băltoacele de apă şi răceala marmorelor alungau cu greu mânia teribilă a soarelui. Deabea ieşit în stradă, Bacruban se simţi năpădit de stropii năduşelei, care-i decolorau sprincenele vopsite şi se scurgeau în picături mari în bărbiţă, căzând pe pământ. Disperat, hotărîse să se întoarcă în cort, unde putea gândi în linişte la cele ce-avea de făcut. Dintre ruine, un miros sufocant de gunoaie şi de putreziciune — şobolani morţi şi fructe stricate, rămase nevândute — alunga parcă splendoarea acestei zile de Iulie.

Se opri la capătul străzii Thetys şi zări de sus pregătirile grabnice ale oamenilor săi, pe care le poruncise câteva ore înainte, sigur de reuşită. Cu câtă încredere căutase să întâlnească pe Thorwaldsen, şi acum! Teama de a nu sălăşlui o veşnicie în ucigătorul pustiu al portului, de-a nu fi silit să vândă şi ultimul cal, rămânând numai cu amintirea gloriei de altă dată, îl făcu să întoarcă capul pentru ultima oară spre „Comandorul", a cărui obloane de văpsea scoroiţă, dădea un aer mohorît şi somnoros impunătoarei clădiri.

Fu nevoit să-şi scoată pelerina neagră, liberându-şi umerii încinşi apoi coborî spre intrarea cea mare a portului ,târînd-o prin glodul păios al chirpicilor măcinaţi. Şi cu cât se apropia de grăjdarii şi artiştii, ocupaţi laolaltă să împăturească foile de cort, să încolăcească funiile şi să îndese nutreţul rămas în saci, într'o iuţeală plină de optimism, îşi chinuia mintea să găsească cuvintele cu care să le înşele dezamăgirea.

Caii sburdau cu coamele în vânt, cam nefireşti pe digul de piatră şi printre munţii sclipitori de cărbune, căutând zadarnic în pajiştea de cocs sfărîmat, o gură de iarbă. Câteodată rămâneau nemişcaţi, pen-

tru a primi în nări adierea călduță a stepei și mirosul ovăzului copt, odată cu svonul unor păsuni întinse, fără margini. Dar numai ei regretau că se depărtează de ținuturile unde văzuseră lumina zilei. Leul nu simțea nimic. Așezat provizoriu pe acoperișul unui vagon, părea la fel de împăiat ca în întunerecul grajdului și-și usca la soare blana mujată de ploaie.

Bacruban încercă să zâmbească la întrebările trupei, nu contramandă niciun ordin. Totul rămânea cum le-a promis. Vor pleca — spre Turcia desigur — peste câteva zile.

Simțindu-se incapabil să mintă mereu, trecu printre ei și se așeză în umbra cabinei de pânză, la măsuța cu tăblia aurită, unde se fardase ani de-arândul. Aceeaș oglindă care primise cu nepăsare zâmbetul de triumf al tuturor succeselor lui și-l văzuse încărunțind, împresurat de griji tot mai amare, mângâiase părul de onix al Lydiei și fericirea ei mândră. Îi plăcea caracterul independent al fetei, dar își dădea seama că Șandru nu-i tânărul obișnuit să țină trena amantei și să primească cu privirile plecate orice insultă. In afacerea cu patronul „Comandorului" se lăsa greu, codindu-se să dea urmare sfaturilor Braei. Acum se încredințaseră că nu vor putea căpăta nimic dela Hemcea, că acesta-l angajase pe Suedez, făcându-l să respingă orice altă ofertă și totuși, se despărțiseră fără a stabili ce au de făcut. Dacă ținea la Lydia, Șandru ar fi putut forța puțin lucrurile, fie încuindu-l pe Hemcea într'o cameră de sus, fie... Nu, nu, la lumina zilei ar fi fost riscant, trebuia el însuși să aștepte căderea nopții.

In cele din urmă, căldura îl convinse să-și scoată fracul înverzit cu cele două șiruri de decorații, ieșind în briza mării, numai în cămașe și cizme. Avea o statură sveltă și-i plăcea să sară direct pe cal, fără să-l atingă.

Ca să inspire curaj oamenilor și pentru a uita propria-i înfrângere, se prefăcu că, îngrijindu-se în cele

mai mici amănunte de plecare, vrea să deprindă dobitoacele cu apa. Le ducea de căpăstru până sub faleza cu pini — acolo unde se sfârşeau digurile şi sub umbra încremenită a uriaşilor, îi silea să înfrunte pieptiş viscolul de spumă al valurilor şi steluţele reci, ce se desprindeau din crestele de azur îngheţat, apoi galopa înapoi pe deşelate şi lua altul la încercare.

In drum se 'ntâlni cu Braia, care, aprinsă de căldură şi împiedecându-se în rochia de seară cu dantele, fugea într'un suflet spre el, făcându-i semne. Bácruban îşi îndemnă calul şi prefăcându-se că vrea s'o strivească, se'ndreptă ca un fulger spre ea, galopând, ceeace-i smulse un strigăt. Râzând din toată inima de groaza femeii ce se trântise la pământ, ascunzându-şi faţa cu mâinile, directorul sări drept ca un tânăr de douăzeci de ani, şi-i oferi galant braţul său.

— Ah, oftă Braia scuturându-se. M'ai făcut să trag o spaimă! Credeam că, Doamne fereşte, ai plecat urechea la intrigi, şi... niciodată n'am fost mai aproape de cheresman.

Cu toate necazurile, pe director îl distra nespus groaza de pe faţa Braei. Vrând să-şi bată puţin joc de ea, prinse calul de dârlogi şi se prefăcu vesel:

— Ştii că poimâine plecăm. Suedezul mi-a primit condiţiile!

— Hei, mai ai până să-l dobori pe Vasi, făcu Braia, scuturându-şi firele de praf ca o vrabie mânioasă. — E încă puternic şi n'o să realizaţi nimic, dacă nu-mi urmaţi sfatul. Poţi să-mi spui de ce împachetezi pe soarele ăsta?

— Oamenii mei sunt descurajaţi, şopti Bacruban serios de astădată, împungând cu cravaşa calul ce se vâra în el. — Dacă le-aş spune că banditul de Thorwaldsen mi-a cerut o avere, m'ar părăsi cu toţii. N'au primit lefurile, dar vor să plece. Asta îi ţine lângă mine.

— Hemcea... nu te împrumută, hai? îl privi Braia piezişş, cu o sinceră ipocrizie.

— De unde! Șandru a mai încercat odată, acum un ceas, însă bătrânul s'a deșteptat după cearta de ieri și ține banii cu dinții. Vezi că se simte tare pe situație... de-ocamdată!

Braia îl măsură cu grije din cap până'n picioare, părând că vrea să-și dea seama dacă merită să-și încredințele gândurile unui director de circ, pripășit vremelnic în lumea portului. Rezultatul examinării păru a fi mulțumitor, căci îi făcu semn să se apropie, mișcându-și buzele ca un prelat ce binecuvintează. Bacruban era omul ager, în stare să se strecoare și printre colții aprinși ai iadului pentru a scăpa de-o încurcătură. Ea prefera potecile tainice ale paradisului — făcând pe adversari să vadă cerul trandafiriu înainte de-a se pierde în besna blândă a drogurilor — totuși, hotărît, se vor înțelege!

Se rugă s'alunge calul. Bacruban îl lovi ușor și inteligentul animal se pierdu într'o brazdă înaltă de cărbune, care spintecă cerul pur al amiezii ca o cale a morții, tăiată până spre circ. Dar castelana nu se mulțumi cu aceste măsuri. Pornind înainte, coborî treptele digului și invită pe însoțitorul ei să se adăpostească de arșița nemiloasă și de privirile indiscrete ale trecătorilor, într'o șalupă albă, ce se legăna la umbra răcoroasă a pietrelor. De cum păși Braia, șalupa se afundă de-o palmă în apă, scuturându-se mult timp și stârnind cercuri largi în marea atât de liniștită, că se vedeau fulgerele sângerii ale peștișorilor și bulboanelor plaselor de iarbă unde foiau crabi. *Sinove* plutea mândră ca o descălicătoare în pustietatea deplină a radei. Doi oameni spânzurați de parapet băteau de zor cu ciocanele, înzorzonând-o cu câlți gudronați, iar o altă echipă se pregătea să-i ridice catartul mare. Nu pierdeau timpul!

Braia începu să vorbească, mângâind cu plăcere apa limpede și stârnind stropi de aur. Arăta fără ascunzișuri că împărtășește dorința fierbinte a directorului de-a se îmbarca cu orice preț pe splendida corabie din

faţa lor şi puse la întâmplare o întrebare foarte îndrăzneaţă, care-i stătuse tot timpul pe buze:

— Eşti sigur că Şandru... dacă ar primi bani dela Hemcea... o sută de mii, să spunem, ar achita cu ei aconto-ul pentru circ? Ce-ar fi s'o şteargă singur şi să n'amintească nimic de voi lui Thorwaldsen?

— Nu se poate. E fata mea la mijloc, se răsvrăti Bacruban atât de violent, că barca ameninţă să intre cu botul sub apă; cu toate astea trebuia să recunoască că se gândise şi el la posibilitatea unei trădări. — Sigur, murmură mângâindu-şi bărbiţa, fără noi i-ar fi mai uşor.

— Ei bine, zise Braia protectoare. Ia seama! Am cunoscut destui flueră-vânt ca Şandru. Dacă nu-l obligi serios faţă de dumneata, să-l strângi cu iavaşaua când o lua-o rasna, e în stare să te lase cu circ cu tot fără pic de remuşcare. Ce onoare mai au tinerii de azi! Trebuie ca băiatul să ştie c'o păţeşte dacă-şi face de cap. Cred că mă 'nţelegi!

— E îndrăgostit de Lydia!

— Hm, se lasă greu dus de nas un om ca el. Întreabă-mă ce-i face Cristinei! Bineînţeles pe Lydia o iubeşte, dar n'or să facă niciodată casă împreună. Acum văd că soarele s'a ridicat la amiezi. Iţi voiu vorbi pe scurt, căci n'avem vreme de pierdut şi singur ai să hotărăşti dacă vei pleca cu *Sinove*, cea de colo, sau dacă vei rămâne cu noi, pentru tot restul zilelor. Marcu s'a târît azi dimineaţă şontâc, şontâc, în port, să vază dacă nu-i rost să-şi plaseze afionul, şi după ce-a fost alungat ca un câine de blestematul de Vasi, s'a prefăcut că se 'ncălzeşte la soare în uşa „Comandorului" în timp ce Hemcea, cu Vasi şi Suedezul chefuiau. Duşmănia i-a aprins ochii lui Marcu. Tot el v'a spus ieri cum Persanul i-a dat suta de mii pe faleza Genoveză.

— Ştiu, ştiu, ne-a făcut destule servicii, o întrerupse directorul nerăbdător.

— Dumitale îţi place să recunoşti. Dar Şandru îşi

va aduce aminte de serviciile bietului Marcu, când va fi să se plictisească de „Comandorul" şi să vrea să-l vândă? Păcat că vei pleca dela noi — căci aşa ţi-e scris, am citit şi în zodiacul de nisip — şi nu vei fi aici să-l povăţuieşti cu mintea dumitale recunoscătoare! Nici de data asta veghea nu i-a fost în zadar: a auzit bine de tot, că mâine seară Thorwaldsen ridică ancora şi-o şterge definitiv. Dacă Hemcea n'ar mai apare cu pretenţiile lui de patron pe la „Comandorul", Şandru s'ar mângâia cu localul fără să-i mai căşune de plecare pentru câtva timp. Cristina va vinde dancingul sau îi va executa poruncile, aşa că prietenul dumitale îl va obliga pe căpitanul corăbiei să te îmbarce cu tot dinadinsul...

— Nu văd cum l-ar putea obliga! Şi dacă Şandru, văzându-se stăpân pe local, nici nu va mai vrea să mă vadă la faţă?

— Crezi că va îndrăzni?.... ştiind că Hemcea poate oricând să se întoarcă din călătorie — cu picioarele înainte — şi să dea de lucru poliţiei. M'ai înţeles ieri seară, nu, cam ce liman i-ar prii necioplitului cambuzier!? Va fi nevoit să-i pună condiţii lui Thorwaldsen: vrea fetele, să care şi circul! Nu? Se şterge pe bot de toată afacerea.

— Bravo! Aţi plasa şi voi haşişul sau ce-aveţi. Bietul Thorwaldsen! Ar trebui să aibă trei vieţi să-şi termine puşcăria, dacă va fi prins! S'ar putea să-l prindă chiar Nemţii la plecare.

— Hei, pungaşul ăsta cunoaşte toţi funcţionarii vamali dela Varna până la Marsilia. N'ai nicio grije dacă mergi cu *Sinove*... Mă gândesc că poate nici Şandru n'o rămâne multă vreme pe-aici.. oftă Braia din nou, întristându-se. — Bietul Marcu, îşi va vedea visul cu ochii... Va trebui să mă mut şi eu în Tomis după războiu... — I se păru că aude paşi pe lespezile cheiului şi adăogă în şoaptă. — Lui Şandru trebuie să-i facă binele cu sila, altfel nu va deveni niciodată stăpânul „Comandorului". Ascultă-mă pe mine: cavalerul nu

se dă în lături dela nimic, dar când e să facă vânt în mare unui borţos care-i încurcă drumurile, îl apucă tremuriciul!

— Dar Vasi? întrebă Bacruban, ridicându-se în barcă, cu o hotărîre definitivă, care nu scăpă femeii.

— L'avem în mână, strânse ea pumnul, de parcă uriaşul zaraf ar fi încăput între degetuţele oacheşe.

— Nu va îndrăzni să facă o mişcare ,pot să-ţi jur! Ah, uite-l pe Şandru, vine spre noi. Vezi ce poţi face până diseară. Nu uita: mâine ridică ancora! Eu mă duc să vorbesc cu Thorwaldsen.

Bacruban sări pe dig ,însufleţit de o voioşie nestăpânită. Braia îl urmări o clipă zâmbind, legănată de visurile comune, apoi începu să tragă cu nădejde la lopeţi şi să răscolească apa golfului care acum se potolise cu totul şi părea că zumzăie de atâta nemişcare şi căldură. Cât era de grasă, manevra lopeţile destul de ritmic; se vedea că e deprinsă cu navigaţia.

Din dreptul silozurilor, Şandru o descoperi cum se îndreaptă spre *Sinove*, şi-şi închipui că va pretexta că umblă după rufe, pentru a se informa asupra stării de spirit ce domneşte pe goeletă. Printre dârele luminoase ce se vânturau în armanul albastru al mării, grăuntele negru al rochiei ei, părea un fir de colb urât şi respingător. Din prima zi, energica şi a-tot-prezenta castelană îi fusese antipatică, pornire ce se adâncise de când o văzuse că-i ţine partea în conflictul cu Hemcea — nu din admiraţie sau supunere faţă de el, ci numai pentru propriile-i interese, pretextând că-şi ocroteşte fiica adoptivă — începuse s'o dispreţuiască. Faţă de măgulirile-i făţarnice, nu-şi ascunsese niciodată desgustul pe care-l ai faţă de un duşman foarte primejdios, dar lipsit de măreţie şi pe care ştii că-l vei domina până la urmă printr'o superioritate tainică, chiar dacă vei fi învins. Îşi dădea seama că privirile-i reci şi vorba rostită în silă, nu prea erau de natură să-i asigure prietenia unei femei cu multă greutate, dar oricum, Şandru n'avusese

niciodată ființe apropiate, nu cunoștea farmecul destăinuirilor, al mângâierii, nici dorința de a cunoaște nefericirea străinilor sau curiozitatea de a afla gândul altora despre sine. Numai reportajele ziarelor îl interesaseră, pentrucă acolo i se glorificau faptele și acțiunile sale curajoase, iar părerile celorlalți erau ca gândurile ce ți le faci despre un om celebru, nu despre un prieten cu care te vezi toată ziua.

Alianța nemărturisită dintre el și Braia, ochiadele de complicitate pe care i le arunca în clipele când încerca s'o convingă pe fiică-sa adoptivă de dragostea amantului ei — cu toate că-i cunoștea dragostea cu Lydia și chefurile ascunse din oraș — îl făcu să bănuiască un scop nemărturisit. Și, firea sa directă, felul hotărît cu care-i plăcea să meargă la țintă — sfidând la lumina zilei legea — se revolta în mijlocul atâtor intrigi, atâtor șușoteli. Pe Cristina o înșela și el, îi lua banii, prefăcându-se că se simte mulțumit alături de ea — tăcerea-i obișnuită îl scutise să-i facă declarații mincinoase — totuși nu înțelegea cum și Braia o înșela, iubind-o în același timp din tot sufletul.

Acum, singurul lucru pe care-l dorea, văzând goeleta nemișcată, ca atârnată cu sfori nevăzute de cer, și pintenul bărcii păcătoase prelingându-se în oglinda din început a apelor, era să facă rost de bani și să plece. Viața ștearsă și monotonă a oamenilor, ce trăiau și sufereau în tăcere urmările unui baraj îndepărtat, care stăvilise convoaiele de vapoare, mărfurile și veșnicele rătăciri ale aventurierilor, la cealaltă margine a mării, îi îngropau parcă și lui inima într'o pulbere tristă și enigmatică, îl făceau să se desguste de sine ca un om robit ce era, bun pentru cușca unde trebuia să trăiască. I se urîse să se prefacă cum-secade, pentru a nu stârni atenția poliției, să facă aceleași plimbări pe faleza Genoveză, să joace șah între 7 și 10 — în loc de-un antrenament de box — să ruginească simulând amorțeala tâmpită a celorlalți. La

realitate, nu-i păsa nici despărţirea de Lydia, dacă tot trecutul mort va rămâne la mii de leghe depărtare! Totul era să 'nceapă odată a vieţui în prezent, să simtă că trăieşte!

Şandru ocoli intenţionat circul şi avu vreme s'o vadă pe Braia cum se rostogolea ca un butoiu de catran peste copastia corăbiei, ajutată de doi meseriaşi, care-şi întrerupseră pentru o clipă lucrul. De aici, magaziile se înşiruiau la rând, cu uşile căscate larg în aşteptarea mărfurilor străine. Se strecură pe lângă pereţii de cărămidă roşie ai silozurilor şi căută din ochi „cimitirul vapoarelor", unde-şi dăduse întâlnire cu Cristina, când, pe neaşteptate, Bacruban îi răsări în faţă. Indemnat de sfaturile Braei, directorul hotărîse să grăbească lucrurile.

— Ştii c'am terminat aproape cu împachetatul! strigă el vesel, prefăcându-se c'a uitat înfrângerea suferită de amândoi în „Comandorul" cu câteva ore înainte.

— Eh, la ce bun? murmură Şandru. Şi ferindu-şi privirea de familiaritatea sgomotoasă a dresorului, se plecă pentru a culege o pietricică şi-a o svârli în mare. — Lydia e acolo? arătă el spre circ, fără a-şi putea ascunde desgustul tot mai adânc pentru lumea aceasta, care purta toată otrava mlaştinei în care lâncezise trei ani.

— Nu cumva.. ai renunţat la America! făcu Bacruban pe miratul. Işi dădea seama că şireata castelană prinsese bine situaţia: flăcăul nici gând n'avea să se înhame la vagoanele circului „Nero". Prefera s'o şteargă de unul singur din Constanţa.

— Ai văzut doar că Thorwaldsen nu-şi cunoaşte interesul şi că Hemcea nu ne dă un ban! Ce putem face?

— Ia te uită! Şi noi care ne puseserăm în tine toată speranţa! Avea dreptate Lydia!

— Nu sunt Dumnezeu! mormăi Şandru. Dacă Thorwaldsen nu vrea, adio Turcia, America, sau mai ştiu eu ce!

Nu credea un cuvânt din cele ce spunea şi spera că, ajutat de Cristina, pe care trebuia s'o întâlnească curând, va reuşi să stoarcă ceva lui Hemcea şi să-i plătească Suedezului în contul călătoriei. Va munci pe goeletă, dacă nu se va putea altfel, şi se va înhăma şi la edec, numai să plece.

— Ţi-ai fi închipuind c'am împachetat degeaba, râse răutăcios Bacruban şi-şi înfipse semeţ mâinile în şold, fluturându-şi în soare mânecele bogate de mătase albă. — Vom pleca chiar mâine seară, când Thorwaldsen ridică ancora.

Şandru înţelese că directorul caută să-i întindă o cursă. Una nezăgăzuită care i se adunase în suflet de atâta vreme, se'ndreptă împotriva omului acestuia care i se punea în cale şi căuta prin tot felul de urzeli să-i împiedece plecarea, revărsându-i-se pe faţă cu o paloare plumburie, care-i îngheţă într'o asprime granitică trăsăturile.

— Din partea mea... rosti el ofensator.

— Vom pleca, repetă Bacruban, izbucnind din nou în râs, fără motiv — şi Thorwaldsen va trebui să ne ducă pe braţe până în cabine, dacă nu vrea să-i crească barba ca zarafului Wasiti aşteptând fetele!

— Nu-mi plac denunţurile, mişcă Şandru buzele-i groase, fără să clipească, ca un şarpe ce-aşteaptă numai un freamăt, să se repeadă.

— Denunţuri? Cristina va decide mâine dacă să dea curtezanele Suedezului.. sau tu vei hotărî... în caz că mititica te iubeşte cum pretinzi.

— Dar Hemcea...

— Vă va binecuvânta poate din fundul mării. Prea bine, nici eu nu ştiu de unde va veghea fericirea voastră... însă s'ar putea să revie... ca un îngeraş, să-şi revadă stabilimentul. Acum ascute-ţi bine auzul: fie că ţii sau nu la fata mea, va trebui neapărat ca îndată ce pui mâna pe „Comandorul" să obligi pe Suedez ca, odată cu fetele, să îmbarce şi circul. Va juca cum îi vei cânta. Nu uita însă că dacă-ţi vei

face de cap... s'ar putea să cazi prost. Cine are interes ca Hemcea să facă aripi? Pe mine nu mă vor plictisi, sunt sigur!

— E un joc de canalii, zise Şandru pe jumătate convins. Şi eu ce am de făcut?

— Nimic. Să aştepţi ungerea ca patron. Marcu e şi el de partea noastră şi mai cu seamă Braia. Vor expedia şi ei ceva afion, dar femeia asta e prea şireată ca să se mulţumească cu atât. Eu cred că va culege după plecarea noastră ,ce-i mai bun... Ne-am înţeles, nu? Te plimbi, te distrezi şi dacă se face vreo anchetă nu ştii nimic, n'ai văzut nimic! Atenţie la vameşul ăla pocit, Ovezea sau cum îl mai cheamă. Cred că Suedezului n'o să-i mai ardă de glume de prost gust, termină Bacruban, frecându-şi mâinile.

— Thorwaldsen îşi va închipui că noi l-am... îndepărtat pe Hemcea!

— Thorwaldsen e grăbit să ridice ancora mâine seară, fără să mai întârzie în Constanţa. Va fi mulţumit să ne debarce în Turcia şi să oprească toţi banii pe dansatoare — care vor avea preţ destul de ridicat în Mediterana — fără a mai trimete un penny „Comandorului".

Cu aceste cuvinte se despărţiră. Şandru ieşi dintre silozuri şi se 'ndreptă, prin umbra elevatoarelor gigantice amuţite pe veşnicie ca nişte dragoni metalici, tărcaţi de rugina ceţurilor şi zăpezilor, spre locul de întâlnire cu Cristina. Tomitanii se'nşiraseră la pescuit şi privind cu sufletul greu cocheta *Simone* îşi aruncau prostovoalele în apa cristalină, bântuită de furnicare rubinii şi de meduze. Soarele asfinţea şi în tăcerea ce domnea pe ţărmurile condamnate, se auziră chiotele pescarilor din Lazul care se'ntorceau cu lotcile dinspre capul Midia. Tăiau largul golfului ca de obicei, spre panglica de argint înflăcărat a plăjii, unde se oglindea ultima jertfă, în vreme ce podişul se pierdea în umbra înserării.

Amanţii se întâlniseră de mai multe ori în „cimi-

tirul vapoarelor", înainte de mutarea lui Hemcea la hotelul „Mulguri" şi nimeni nu-i deranjase în mijlocul osemintelor de oţel ale mării, măcinate sub privirile indiferente ale matrozilor, care odinioară le îmblânzise şi le iubise. Printre maşinile şi coastele răsturnate în vântul largului, zăcea şi un remorcher mâncat de rugină, care părea că pluteşte, însă, în realitate, avea sala maşinilor plină de apă. Imbătrânită şi nefolositoare, vechitura se sprijinea cu chila de fund, iar o blană putredă, aruncată de haimanalele Tomisului, o lega cu uşurinţă de ţărm. In jur se odihneau tot felul de bastimente, dela cuterele de sport şi schifurile societăţilor nautice până la vedete rapide şi greoaie cargoboturi de oţel, ce aşteptau de zeci de ani, ca societăţile metalurgice care le cumpărase ca fier vechiu, să le ridice, ba unele se cufundaseră într'atâta în mocirlă, că experţii renunţau să le desgroape şi rămâneau acolo înghesuite, încălecate, netrebnice, resturi moarte ale celebrităţilor războinice şi de comerţ. Multe aveau catargele frânte în furtuni, cabinele de pe punte demontate şi nările ciuruite de rugină, încât păreau cutii enorme, îndopate cu nămol şi putreziciuni. Ştrengarii ştiau că peştişorii argintii îşi au cuiburile printre cazane, că crabii se plimbă cu plăcere în pădurile veşnic întunecate de zegras şi scoici de mare, înfipte ca nişte vârfuri stâncoase în tăbliile de fier şi că numai rareori, când prin strimtoarea îngustă a „cimitirului" răsbate svonul unei furtuni, ca o clătinare mai puternică a undelor, algele şerpuiesc neliniştite, gonind spre adăposturi lumea de solzi purpurii şi de pietricele luminoase.

Şandru trecu puntea, ţinându-şi cu greu echilibrul. Pe remorcher de-abea, observă că Cristina îl contemplase dela cârmă. Părea singura din Tomis, care nu se sinchisea de venirea *Sinove*-i şi nu căuta să spioneze planurile Suedezului.

In ultimele raze, oglinda „cimitirului" era atât de transparentă, că se putea vedea partea din apă a digu-

lui, cu pietrele roase şi ţesute într'o mătase lucioasă, verzue. Curenţi de aterine svâcneau ca nişte ace dintr'o parte într'alta, argintii când îşi arătau spinările, sau de un cenuşiu metalic, lunecând de-a-lungul pietrelor. Prinprejur nu se zărea ţipenie de om, numai spre Lazul pescarii îşi duceau în spinare, pe plaja bătută în plin de soare, lotcile mărunte. *Sinove* se legăna trufaşă, domnind din augusta-i izolare, peste întregul oraş, cufundat de-acum în umbră, care-i pândise cea mai mică dorinţă şi cel mai nebunesc capriciu.

Singură Cristina n'o vedea. Ea întinse degetele prelungi amantului, ajutându-l să sară pe punte şi intrară împreună într'o cabină unde şi cea mai mică aşchie putrezise şi căzuse de pe scheletul de fier. Înăuntru stăruia o umbră deasă şi tristă; prin ochiurile rotunde, marea arunca reflexe albăstrii, tot mai scurte, care, înfricoşate, se apropiau de peretele bordului.

Şandru se aşeză pe un hamac de fier, atrăgând-o pe Cristina spre sine şi simţindu-i căldura parfumată a umerilor, se gândi că, peste puţin, Hemcea fiind învins, va fi stăpânul absolut al acestei femei, apoi o va părăsi definitiv, uitând-o cu totul în câteva clipe. Din neliniştea privirilor, din gesturile ei pline de umilinţă şi religioasă adoraţie, îşi dădea seama cât trebuie să ţină la el şi cât de legat îi era acest sentiment de trecutul în care nu-l cunoscuse şi de zilele de singurătate când îl va simţi ca însăşi dovada vie a vieţii ei — pentrucă e sortit femeii să dorească iubirea statornică — dar cu ce-i putea ajuta dacă nu se trezise să-i vadă trecerea grăbită de călător, dorinţa de a înfrunta adversitatea mai vădită şi iute a prezentului, trebuinţa de a scăpa de eternizarea înceată a Ţărmului Stâng? In ultimele luni, socotindu-l pe Hemcea mai puţin primejdios şi pe Cristina mai puţin plină de bani din încasările „Comandorului", lăsase să se înţeleagă cât îi place viaţa sgomotoasă şi trepidantă a New Yorkului, că s'ar putea chiar să plece în America. Fata îl luase în râs, spunându-i că mai bine i-ar

sta ca pescar, decât artist de cinematograf, căci nu îndrăznise să se laude încă cu banda pe care urma s'o conducă ca Al. Capone, atacând băncile ziua'n amiaza mare şi pretexta că pleacă să facă film, fiind destul de bine îmbrăcat pentru aşa ceva.

Poate-ar fi fost mai mulţumit să nu-l mai privească cu atâta fericire neîntemeiată şi să-i cunoască intenţiile, ceeace i-ar mai răci din admiraţie, era sigur. De ce nu îndrăzneşte, el atât de cinic deobiceiu, să-i arunce în faţă adevărul, să-i ceară banii de care avea nevoie, fără a-i mai înşira jurăminte false de dragoste, schimb care i se părea nu se poate mai dezonorant. Se găsea singurul vinovat de acest joc.

— Credeam că n'ai să mai vii, surâse Cristina, crezându-l supărat pentrucă nu-i putuse face rost de bani. — Rău ai făcut adineaori că i-ai cerut direct tatei. Trebuia să te-aştepţi la un refuz.

Aşteptă să-i pornească o nouă încercare, dar numai o umbră de regret, singurul semn omenesc ce-l surprinse în ochii lui Şandru, le topi luciul de ghiaţă. Cu o grabă sălbatecă amantul îşi întoarse privirea spre albastrul întunecat al mării, în mijlocul căreia, *Sinove* încremenise ca prinsă în rama ruginită a ferăstruicii. „E pentru-ultima oară" se gândi cu un fel de teamă şi cu simţământul eliberării în acelaş timp. „Se va termina şi cu Cristina, fiinţa asta atât de stânjenitoare. Voiu întâlni fete îndrăzneţe, aproape nişte camarade, cu care să discut pe picior de egalitate". Cât de fericit ar fi fost, dacă acum, la plecare, i-ar fi putut da câţiva pumni drept amintire şi drept răspuns, ea să-i arunce în faţă tot dispreţul, promiţându-i că va fi mult mai fericită cu primul bărbat ieşit în cale. Ar fi iubit-o în oarecare măsură, căci, vorbind drept, Cristina era foarte frumoasă. Dar înainte de-a se pierde prea adânc în remuşcări, îşi simţi gâtul înlănţuit, iar buzele catifelate ale fetei, îi atinseră obrazul ca o suflare paşnică şi plăpândă.

— Nu aici... s'ar putea să vină cineva! refuză el smu-

cindu-se ,depărtând-o, ferm decis să reziste acestei iubiri învăluitoare, care îl atrăgea fizicește, însă îl supăra prin monotonia și inconștiența ei. I se părea că o putere străină îl domină, răpindu-i felul de a fi și împingându-l pe o cale necunoscută, dar înebunitor de obișnuită, ca o căsătorie de sute sau mii de ani. Ciudat că jocul ei îl făcea să se simtă mai tânăr — se apropia de treizeci și patru — și mai puțin chinuit de dorința activității imediate, în orice chip, însă totodată îl îndepărta de țelurile lui, pe care i le amintea fiecare svâcnit al sângelui.

Ca de obiceiu, Cristina se lăsă în genunchi și privind culorile fantastice ale amurgului prefirate pe rugina tavanului, cântă o romanță din tinerețile Braei, într'o franțuzească stricată, din care nimeni, nici castelana nu înțelegea nimic, și visa mulțumită că poate rămâne lângă pantofii atât de cunoscuți, de antilopă. Când tăcu și ridică ochii, cerșindu-i dragostea, păru transfigurată de siguranța triumfătoare a iubirii, care-i alungase toate îndoelile.

Șandru simți mai violent ca niciodată lipsa de demnitate a acestei fete, mai copleșitoare și primejdioasă ca tirania cu care Lydia căuta să-l subjuge. Dorința ei îl făcu să se cutremure, de parcă o primejdie grozavă i-ar fi amenințat viața. Când ea se aștepta mai puțin, o împinse brutal cu piciorul și sări în picioare, înspăimântat de senzația aceasta, atât de puternică, a sfârșitului. Și îndată ce întoarse spatele uimirii ei copilărești, pe chip i se putu citi limpede groaza sclaviei care nu se mai sfârșea de ani de zile, simțământul tulbure că femeia dela picioare era trimisa Castelului, a Tomisului, a Constanței întregi, al acestui țărm înmărmurit, care-l ținea în somnu-i de piatră și de unde trebuia neapărat să scape, cu orice risc, cu oricine-ar fi dat lupta, în primul rând... Nu, nu, n'ar fi putut-o ucide în nevinovăția și așteptarea trupului îngenunchiat. Îl iubește, asta-i singura vină. De-ar fi plecat odată, să se termine cu roaba din față, cu dărâmăturile

pe jumătate îngropate ale Tomisului, cu portul mort, cu fumul chirpicilor aprinşi, cu tot acest coşmar chinuitor! Să vadă lume multă pe bulevarde, oameni fremătând, citind cu ochii holbaţi gazetele, autobuze, strigăte, îmbulzeli, focuri de mitralieră, orice! Până şi cei trei ani petrecuţi lângă Cristina, el care iubise doar femei anonime, întâmplătoare, îi păreau acum o greşeală de neiertat, un popas primejdios în calea spre America.

Cristina vru să-i ducă mâna la buze, dar el şi-o retrase cu brutalitate. In smucitura neaşteptată o lovi peste faţă:

— Ce să-ţi fac! Intotdeauna când sunt grăbit, îţi arde de prostii!

Se prefăcu că-şi îndreaptă cutele hainei, cu toate că acestea cădeau impecabil pe trupul său muşchiulos. Apoi începu să se plimbe dela un capăt la altul al cabinei.

— Nu ne-am întâlnit aici de doi ani, murmură ea ca o scuză, reţinându-şi cu greu lacrămile.

— Doi ani? făcu el în bătaie de joc. Mâine vom fi iarăşi împreună... şi poimâine dacă vrei.

Găsi într'un colţ un ciob de oglindă, uitat poate de vreunul din prinţii portului care dormeau uneori în „cimitir", şi începu să-şi privească atent faţa, chiar şi din profil, prefăcându-se că acordă toată atenţia acestei examinări.

Cristina se strecură uşor afară, sub cerul tăiat de cartage strâmbe şi scăriţe ruginite şerpuind spre necunoscut. Nepăsarea lui i se părea inexplicabilă; niciodată nu se purtase atât de violent. Cum păşea tăbliile sărite din nituri ale pupei, paşii-i răsunau cu bubuituri tărăgănate, care se pierdeau între pereţii îngropaţi în noroiu. Trupu-i subţire se topea ca o părere şi părul afânat şi strălucitor de femeie tânără, se revărsa în amurg cu sclipiri adormite de aur roşcat. Inaintă odată cu fondul etern al asfinţitului de purpură şi aşezându-se gânditoare lângă cârmă, începu s'o

împingă la întâmplare de eche, privind cercurile tot mai largi din apă şi oştile zăpăcite ale peştişorilor, svâcnind spre fund ca picuri de smoală aprinsă şi fulgerând suprafaţa apei, într'o ţâşnire de topaze şi rubine negre. Odată cu mâlul răscolit, o umbră nesimţită se lăţi, adumbrindu-i sufletul. Începea să vadă legături între purtarea lui Şandru şi svonul pe care i-l împărtăşise una din brăilence. Curtezana îi şoptise la ureche că amantul ei era văzut mereu la cinematograf şi pe peluza Genoveză cu Lydia, fata directorului de circ. Ce putere avea asupra lui artista pe care-o zărise mai mult în trecere, admirând-o pentru frumuseţea-i mândră, când venise cu Bacruban? Poate fi în stare să i-l răpească? Şandru era doar statornic, înţepenit lângă ea, ca stânca Agigei lângă coapsa fremătătoare a mării! Nu se va schimba niciodată şi vor trăi fericiţi printre colinele roase de vânturi şi pescarii tăcuţi, având toată liniştea pentru a ţine mereu nestinsă flacăra dragostei. Va fi al ei pentru totdeauna, vor fi împreună sfidând schimbările, ruina şi împânzirea mecanică a locurilor îndepărtate. Numai fluierul trenului îi va trezi o dureroasă amintire, poate regretul unei vieţi duse departe de oameni, de despărţirile şi întâlnirile lor vesele, dar liniştea unui trai mereu egal, împlântat în nemurire, îi va fi scump şi de neclintit.

Şi acum, ceaţa întunecată a îndoielii începu s'o doară, fără a izbuti să-i alunge dragostea. In prada nesiguranţei, se întoarse în cabină şi venind drept în faţa amantului, îi îndepărtă oglinjoara, căutând să-i surprindă în priviri o urmă de indiferenţă sau de dispreţ. Tăcerea se lăsă grea între ei şi toate cuvintele şi gesturile din ultima vreme ale aventurierului, prindeau un înţeles real, deveneau dovezi sdrobitoare de indiferenţă, nu de seriozitate şi stăpânire de sine — care o făcuseră să creadă în statornicia lui — ci de prefăcătorie. Dar în ce scop?

Il privea cu o teamă atât de adâncă, că Şandru avu

din nou simţământul unei chemări despotice, la care răspunsese în glumă, dar din care nu mai putea ieşi ca dintr'o oţelită pânză de păianjen, înălţată în calea dorinţelor. Fuga din Constanţa îi păru în clipa aceea o izbăvire şi obrajii răpitori ai Cristinei, ochii-i necunoscuţi, prefăcătoria unei vrăjitoare.

O îndepărtă cu mâna tremurătoare şi la întrebările-i mute, clătină capul, adâncindu-se în posomoreala lui. Ridică din nou ciobul de oglindă, părând că nu se mai satură să-şi îndrepte un fir răsvrătit de păr sau nodul cravatei, dar se gândea febril că Hemcea trebuie neapărat înlăturat, indiferent de mijlocul pe care-l va folosi Bacruban. Va aştepta la „Continental", ca să aibă un alibiu, iar directorul să lucreze cum îl taie capul. Va chefui apoi, linguşit şi repezit de femeile pe care acum nu se va sfii să le arate în lumina zorilor. Deocamdată trebue să rămână blând cu Cristina, pentruca fata să nu-i zădărnicească planul. Mâine seară însă, îi va arăta adevărata faţă. Când va fi cu brăilencile pe *Simone,* va coborî în cabină fără un cuvânt, sau poate, cu puţin înainte de-a porni, îi va striga că a fost cât se poate de plictisitoare şi că ar fi murit de urât dacă n'ar fi înşelat-o cu cele mai decăzute femei. Sau poate ar fi mai cuminte să renunţe la această răzbunare de ultima clipă pentru a n'o împinge să-i denunţe prin cine ştie ce gest disperat... Nici nu-i va spune de plecare!

— In primele zile nu te-ai purtat aşa, zise ea palidă, căutând să-şi ascundă îngrijorarea sub un zâmbet.

— Nu fii proastă, murmură Şandru apucând cravata cu două degete şi strângând-o delicat. — In viaţă mai ai şi obligaţii, nu poţi să te ţii numai de fleacuri.

— Atunci nu vii astăseară?

— Nu... însă mâine dimineaţă sunt precis la „Comandorul".

Şandru o părăsi pe hamacul întunecat şi ieşi pe punte. Cerul începuse să scânteieze de puzderia stelelor îndepărtate şi umbre vagi păreau că se caţără din

apă pe catarge. Paşii-i se stinseră pe puntea de fier; şipca ce lega remorcherul cu ţărmul scârţâi înăbuşit, ca un oftat. Tocmai când ajunse sus, pe cheiu, se opri o clipă trăgând cu urechea. I se păru că din fundul cutiei enorme aude un plâns înfundat, apoi clipocitul tot mai stăruitor al undelor acoperi suspinul singuratec. Dădu din umeri şi-şi văzu de drum.

VIII

In dimineaţa următoare, tomitanii nici nu se treziseră bine din surpriza provocată de sosirea *Sinove*-i, când o ştire, timidă la început ,prinse să-şi înalţe flăcările peste cartierul împresurat de târnăcoape. Hemcea atât de pizmuit de cei care-l văzuseră chefuind alături de Suedez — semnul unor prospere afaceri pentru întreprinderea sa — dispăruse în timpul nopţii şi cu toate cercetările, fu imposibil să i se dea de urmă.

Ovezea bănuind că trebue să fie o manevră grosolană de-a bătrânului pentru a scăpa de supravegherea vamei şi a lucra în linişte, dete ordin ca tot cordonul grăniceresc de pe cheiu, din dreptul goeletei să fie întărit şi supraveghie el însuşi nemişcat, ore întregi, intrările dosnice ale bazarurilor şi agenţiilor, unde s'ar fi putut pune ceva la cale. O ameninţare surdă plutea în aer, agenţii spionau cetăţuile misterioase, ferecate cu gratii. Puţini locuitori trăseseră zăvoarele şi din ferăstruicele podurilor îşi făceau semne, de teama unor represalii violente ,care să amintească zilele cele bune ale Tomisului.

Cel care avea însă cele mai puternice motive să fie neliniştit după dispariţia omului de încredere, în ajunul marei lovituri de care depindea tihna multor ani slabi, era Vasi. Pentru Persan, care aranjase plecarea în cele mai mici amănunte, despărţindu-se până şi de darul ce trebui să-l ofere rondului de noapte al grănicerilor, spre a-l îndupleca să aţipească în momentul vântului prielnic din miezul nopţii, când goeleta va

pluti în pace spre casa „Intimité", întorsătura neașteptată a lucrurilor, îl făcu să se îndoiască pentru prima oară de puterea sa desăvârșită asupra celor lumești. Bănui că mâna Braei, singura de care se temuse, tulburase calea de argint a lunii dintre cele două vechi case de comerț și sfidarea nerușinată, lipsa de pioșenie a acestei femei îl întristă. Cu obiceiul său de a-și limpezi primele porniri, Vasi medită îndelung pe covorul gros de lână, își pieptănă barba subțire și albă, apoi coborî obloanele, fără a reuși să decidă asupra celor ce avea de făcut.

Se îndrepta spre „Comandorul", când, în dreptul băii turcești, întâlni pe atamanul bătrân din Lazul. Vasi îi lăuda adesea înțelepciunea cu care ocârmuia micul său popor și se considera onorat să-l salute primul, oferindu-i cale liberă pe trotoarul îngust de-o palmă. De când constănțenii mâncau zilnic pește și lazulenii aveau ceva parale, bătrânul îndrăznea să suie în cartier și să facă câte o baie de aburi, după care tânjise toată viața. Nu-i trebuia tot trotuarul, așa slăbuț cum era, desculț și cu o cămașe țeapănă de gudron, însă Vasi știa să-i respecte rangul de staroste al pescarilor și călcând în lături cu trupu-i enorm, înfășurat în mătăsuri de Damasc, arăta că-l consideră pe aceeaș treaptă cu a sa, deși supuși-i arătau săraci și necăjiți.

— Ce s'aude? îl întrebă cu prefăcută indiferență. E adevărat că Hemcea, căpitanul nu mai e de găsit? (Știa că pescarii obișnuiau să-i spună „căpitanul" de pe timpul cât fusese pensionarul Braei în Castel).

— Am aflat, încuviință atamanul. Adineaori, când stăteam în apa fierbinte, doi oameni vorbeau de domnu' Hemcea.

— Prin Laz Mahalé nu se știe nimic?

— Noi suntem foarte necăjiți, spuse bătrânul cu ochii împăienjeniți de o teamă adâncă. — Spre Agigea s'a văzut alaltăieri noapte, când cu furtuna, limbi de flacără țâșnind de sub piatra Sfântului și se știe că acesta-i semn de mânie dumnezeiască. De ani, sfântul

Neculai n'a mai sângerat pentru păcatele noastre. S'a înrăit lumea, asta-i! Acum să afli că fulgerele au gonit năstrapurile de scrumbii, că şi ele au simţit mânia. N'o să avem toată vara o coadă de scrumbie, oftă el şi dădu din cap a pagubă în vreme ce se depărta. — O să mâncăm numai plevuşcă sărată, aşa, să şti...

— Mergi cu bine! îi strigă Vasi, gândind cu regret că şi omul acesta este un sclav al superstiţiilor băbeşti şi că el, Hvaja al Wasiti, nu îşi poate mărturisi altcuiva temerile. „Cine" gândi „ar putea să sufere despărţirea de o fiinţă iubită, durerile trupului sau pierderea averii, dacă n'ar avea alături preţioasa buruiană de leac a prieteniei? Doar prestriştea ţi-aduce duşmăniile şi parfumul subtil a rarelor înţelegeri!""

O găsi pe Cristina mai tulburată ca de obiceiu, însă nu putu scoate nimic dela ea. In câteva cuvinte, Persanul îi explică situaţia, dându-i să înţeleagă că brăilencele îi aparţin fără nicio îndoială.

— Tatăl dumitale îmi datorează o sumă de bani, pentru care am chitanţe în regulă, declară, privind-o pentru prima oară cu alţi ochi decât ai unui îndrăgostit de frumos. — Mi-ar veni foarte uşor să scot în vânzare casa, dar ce inimă aş avea să înstrăinez amintirile la care Hemcea ţinea atât de mult! O vei păstra tu cu cine îţi va fi Ursitul, fii fericită, şi brăilencele le voi duce înapoi la gară în noaptea aceasta, aşa cum le-am promis părinţilor şi fraţilor lor. Cred că-ţi dai seama, ce povară au ajuns pentru „Comandorul!"

Ca niciodată, Cristina n'avea nicio bijuterie şi sprincenele nu-i erau întărite cu negru. Iar părul-i bogat ce-i cădea în bucle aurii până la cordonul de piele, contrasta cu paliditatea trasă a figurii. Persanul ar fi preferat să-i răspundă cu mai multă convingere şi să nu întoarcă într'una capul spre poteca din port, părând că aşteaptă, plină de nerăbdare sosirea cuiva. „Dacă gazda priveşte cu nelinişte în juru-i, dacă nu se scoală şi nu spune vorbe prietenoase oaspetelui, în-

seamnă că în casa aceia a intrat un om din rang de jos" gândi Vasi înourat.

Principalul era că fetele şi în deosebi Veronica, căreia-i strecurase pieptenul cu documente cu o seară înainte, ciripeau sus. Le zărea cum trec grăbite dintr'o cameră într'alta trântind uşile, împachetându-şi micile amintiri, răscolind sertarele, ceeace însemna că dispoziţiile date în ajun erau respectate. Până pe terasă venea un parfum de colonie ieftină, dresuri şi pudră. Prefăcându-se că intră în umbra roşiatecă a geamlâcului, suci gâtul şi privi în salonul pavoazat cu ghirlânzi de garoafe şi sulfină în onoarea lui Thorwaldsen. Pe masă se vedeau sticle şi pahare, pe jumătate pline, resturi dela un chef prelungit, sfârşit într'un chip cu totul ciudat. Dac-ar fi rămas şi el până la urmă, supraveghindu-i, nu s'ar fi întâmplat nimic. De unde să ştie că şi Hemcea trebuie păzit?

Lângă masă, tronul de pluş al cambuzierului, îşi desfăcea larg braţele mânjite cu scrum de pipă. Mergeau pe patru ani, de când mobila trecuse din bazarul liniştit, prielnic păstrării, în barul marinarilor şi negustorilor pătimaşi. Măsuţele aveau sideful sărit, micii amoraşi ai canapelelor mutilaţi într'un mod barbar, de nedescris. Va trebui neaapărat ca, îndată ce goeleta va părăsi portul, să reia frumoasa mobilă în contul datoriilor pe care Hemcea le contractase la bazar, cât despre catarge putea să şi le oprească dacă se mai afla în viaţă şi să şi le implânte în noua casă în care se va muta, căci „Comandorul" îşi isprăvise menirea; va fi vândut, tot în contul datoriilor, indiferent de părerile cambuzierului.

Tot socotindu-şi astfel averea, Vasi coborî rîpa sprijinându-se în şarpele credincios cu lumini de rubine, întorcând din când în când capul, să vadă dacă nu e spionat. Făcând pe negustorul ieşit la plimbare, care cântăreşte cu admiraţie guvizii tomitanilor înşiraţi pe cheiu, se apropie fără grabă de locul unde era legată *Sinove*. Circul „Nero" care se mutase câţiva paşi mai

aproape de țărm, fremătă de o activitate nefirească și privind luptătorii grași și artistele cărând lăzi, funii și nutreț în plase rotunde, se întreabă cu legitimă curiozitate ce rost au aceste pregătiri de plecare. Ochii-i fugeau dela forfoteala circului la corabie și nu știa asupra cărei să hotărască. Pe teuga goeletei nu se vedea decât un pui de negru, desculț și foarte vioi — probabil mus-ul îmbarcat la Le Hâvre — făcându-și de lucru pe lângă otgoanele dela pravă și mestecând cu multă plăcere sacâz.

Făcându-și mâinile pâlnie, Persanul strigă către cel ce robotea fără să pară impresionat de chemarea mută a strălucitului personaj:

— Cu căpitanul Thorwaldsen! Thorwaldsen!

Negrul întoarse capul spre el și foarte atras de bumbii strălucitori și penele colorate ale zarafului, se apropie de copastie, rămânând multă vreme așa, ne mai săturându-se să-l privească. De teamă că cei dela circ să n'audă chemarea, acesta îi blestemă în gând nerușinata lipsă de respect, repetă dorința sa de a-l vedea pe căpitan, pânăce mus-ul, mulțumit cu țopăiturile foarte caraghioase, dădu ca adormit din cap, arătând c'a înțeles și se îndreptă de-a'ndaratelea spre chepengul murdar, nehotărîndu-se să-și deslipească ochii de pe ciudata arătare.

Zăbovi îndelung sub punte, de parcă ar fi avut de străbătut un labirint întreg, apoi apăru cu ochii aprinși de o mare satisfacție. Se mulțumi să-i facă semn că „monsieur" căpitan e plecat în oraș, ba îl și mai alungă cu mâna, cum ai alunga un păun de pe o masă de piatră. Vasi scrise la repezeală câteva cuvinte pe foaia unui carnețel, i-o întinse în vârful șarpelui înlemnit, dar răspunsul fu acelaș. Culmea obrăzniciei, mus-ul se prefăcu că-i vine să scuipe și-și aruncă clăbucul alb de sacâz lângă condurii de marochin, informat pe semne că oaspetele cu rochie scurtă tivită cu aur și barbă ninsă, este un excroc ce

umblă să tragă pe sfoară atât echipajul *Sinove*-i, cât şi pe căpitan.

În semnul acesta de disgraţie, Vasi simţi cum afacerea cu brăilencele îi lunecă din mână, trăgând după ea speranţele atâtor zile de criză şi un câştig nu se poate mai îndreptăţit. Creditul acordat lui Hemcèa nu va mai fi redobândit niciodată — mobila şi cetăţuia de chirpici abia valorau câteva sute de mii de lei — cât despre Veronica, rămânea pe ţărm şi risca să fie prinsă de Germani, în loc să grăbească justa remunerare a vasalului din Constanţa, credincios, cu toată independenţa sa lumească, unei Puteri cu visteria deschisă ştirilor binevoitoare. Însuşi bazarul, care avea veniturile primejdios de scăzute, ar fi fost ameninţat de ingratitudinea căpitanului Thorwaldsen...

Totuşi nu se cădea să se lase copleşit de necazuri, ca Hemcea, care se văita femeieşte de trei ani de zile şi nu era în stare să fie stăpân nici în propria-i casă! Pungaşul de Suedez nu-l primeşte, pentru c'o aşteaptă pe Cristina, nepricepută în afaceri, să-i dea fetele pe nimic, renunţând la orice drepturi dela casa „Intimité". Trebuia să fi vorbit mai aspru cu noua patroană a „Comandorului", să-i fi spus limpede că brăilencele au stat la Hemcea ca la un hotel, aparţinând de fapt bazarului, şi să fi lăsat de-oparte limbajul diplomatic într'o situaţie disperată.

Nu-i vorbă, la nevoie, le va ademeni cu ajutorul Veronicăi afară din stabiliment, îmbarcându-le în grabă. Thorwaldsen era prea pungaş să nu-şi schimbe într'o clipă purtarea, mai ales că ardea să ridice ancora. Nu spusese cu o zi înainte că nu înţelege să prindă rădăcini în Svafta Haf?

Se apropia cufundat în gânduri de poarta cea mare, când buruienile din marginea râpei se clătinară deodată şi o fulguire puternică ca o brazdă tăie tufele prăfuite de pelin, ca şi cum cineva ar fi aşteptat ascuns şi ar fi chiulit-o spre chioşcul vămii, dela douăzeci de paşi, îndată ce l-ar fi văzut. Vasi n'avu timp să-şi

dea seama de acest sbucium stârnit la apropierea sa. Marcu sări din pelin cocârjat ca o maimuţă şi încins cu turbanul murdar peste frunte, îl trăgea de zor pe Ovezea, care, de data asta, în loc să salute slugarnic pe toată lumea, purta uniforma elegantă a vameşilor, din postav cenuşiu. Ca să-şi ascundă stigmatul unei vechi răfueli, îşi trăsese cozorocul mare peste cicatricea de şiş, dobândind astfel un aer mai degrabă îndrăzneţ decât pocit.

Amândoi veneau de-a-dreptul prin buruieni şi Vasi, avu siguranţa neliniştitoare că vor să-i iasă în faţă şi să-i aţie calea. Nu-şi simţea cu nimic încărcată conştiinţa, dar chiar în ziua aceea n'avea chef să discute nici cu vameşul, nici cu Marcu, atât de grăbit să-l întâlnească.

Şi atunci se întâmplă un lucru de necrezut. Inaltul negustor din Tomis, prinse bastonul de mijloc şi făcându-se că ţine neapărat să-şi încerce puterea picioarelor, începu să alerge ca oricare hamal desculţ dela dokuri. Pământul duduia sub massa enormă de carne şi barba-i despicată apostoleşte pe umeri, se prefira pe luciul mătăsii. Urmăritorii începură să-l strige, fără niciun rezultat. Vasi se prefăcea că n'aude şi strângându-şi şalul cu o mână, o ţinea tot într'o fugă. Dar se obosise, începu să gâfâie. Până la urmă trebui să se oprească lac de sudoare, cu aleasa-i îmbrăcăminte plină de praf şi de scaieţi.

— Pe mine mă strigaţi? întrebă uimit, când îşi găsi suflarea. — Înţeleg că omul acesta, din duşmănie... se ţine toată ziua de urmele paşilor mei, continuă privindu-l numai pe Ovezea. La ce te-a târît pe dumneata? Am greşit cu ceva în faţa vamei? Poate ţi-ai dat seama, câtă vreme ai fost oaspetele nostru în Tomis, că bătrâneţea şi amărăciunile m'au făcut să mă retrag departe de lume şi de certurile voastre în numele legii. Imi plătesc impozitele şi nu ştiu nimic despre răufăcătorii pe care-i căutaţi. Lăsaţi-mă să-mi continui calea!

Stingherit, Ovezea îi puse două, trei întrebări în legătură cu cheful lui Hemcea din ziua precedentă. Își dădea seama că procedase greșit lăsându-se târît de Marcu, fără a-i cere să-l lămurească dece ține să-l încolțească pe zaraf; probabil tot ura din tinerețe era la mijloc, setea nestinsă de răzbunare care-l scrintise și de care-și bătea joc tot cartierul.

După interogatoriul pe care i-l luă în calitate de vameș, nu de polițist, vru să se retragă, convins de nevinovăția Persanului în afacerile misterioase ale lui Hemcea, însă Marcu, pășind mărunt cu picioarele uscate lângă Vasi, căută să-și îndrepte spinarea pentru a-l putea privi în ochi.

— Nu știe ce-i rușinea! spuse agitat. Cu ce-a suferit el de pe urma blocadei?

— Invidia oamenilor e mare: și viespea a întrebat odată leul dece nu se omoară de inimă rea.

— Și hainele astea de unde le-ai căpătat? strigă Marcu, dorind să rămână liniștit și totuși simțind că-l cuprinde furia. — Îți place ție... să te îmbraci, levantin afurisit! Și cu un gest pe care nimeni nu l-ar fi putut prevedea, îi smulse aproape medalionul dela gât și-l duse sub nasul vameșului, orbindu-l de jocurile nestatornice ale pietrelor. — Privește numai lanțul și scula aceasta! Cât prețuiește? Oare Constanța întreagă le-ar putea plăti după zile întregi de muncă?

Vasi întinse mâna cu grabă, neplăcându-i să vadă obiectul sfânt pângărit de mâinile unor ușurateci, fără simț filozoficesc, însă Marcu îl ținea cu atâta dârzenie, că trebui să-și plece gâtul, ca masivul colan să nu-i învinețească carnea.

— Privește, domnule Ovezea, ce antichitate curioasă. Ți-a trecut un obiect de-ăsta de contrabandă? Privește-l! Privește-l!

Vameșul găsi scena jignitoare pentru bătrânul zaraf și-i păru rău că ascultase cu atâta ușurință de vorbele unui om ce se dovedea fără judecată. Privi în silă grifonul răsucit între fărâmele vechi de smalț și sto-

lul de clipiri a briliantelor, prinse în copci de aur, apoi își ceru scuze și plecă, fără a învrednici cu o privire nebunul ce-l făcuse de râs.

Vasi începu să urce încruntat scara metalică de peste Atelierul de Revizie și de supărare, se oprea la fiecare trei trepte, privind cu nemulțumire în urmă. Sub spirala grațioasă a scării, pe iarbă, rugineau înghesuite câteva plase de oțel cu verigi grosolane, o piramidă de bombe submarine de semănat în larg, cât se poate de nefolositoare cu traficul portului. Acesta aștepta la fel de pustiu o moarte înceată și pietrele digurilor, spălate de praful cerealelor și de cărbuni, luceau acum curate sub dogoarea de foc a soarelui, iar păsările înfometate se roteau zadarnic peste turnurile roșii ale silozurilor. Părea un port blestemat, în care și cea mai mică urmă a activității zilnice pierise sub înfățișarea veșniciei. Dacă hamalii și neguțătorii, agenții grăbiți și marinarii brutali ar fi năvălit din toate părțile, ai fi avut impresia că întreg portul fusese deșteptat la un trai întrerupt doar câteva clipe.

Observă că Marcu îl urmărea și aici, pe scară. Hotărît, nu va mai putea scăpa de spionul Braei. Hârca bătrânului, care se vedea de sus afumată și osoasă, era plină de grăunțele bucuriei, semănate de răul imens ce putea fi pricinuit venerabilului bătrân care-și vedea de drum.

— Știu că nu-ți face plăcere să vorbești cu un prieten pe care l-ai vândut, începu Marcu, după ce sări cu o nebănuită energie trei trepte de-odată. — N'aș fi vrut să te supăr, însă spre binele tău, am să-ți istorisesc o poveste care te va interesa, sunt sigur...

— Altădată, zise Vasi grăbit. — Acum mă duc spre bazar, căci arșița îmi încinge capul. Nu vezi cât mă îngreunează hainele mele?

Fostul barman își lăsă dușmanul să urce încă câteva trepte, apoi, mângâindu-și otreapa să vadă dacă-i la locul ei și-l ferește de soare, chicoti batjocoritor:

— Zadarnic te grăbeşti Vasi! Cele şase dansatoare ţi-au sburat din mâini!

Persanul se opri străfulgerat. Un satelit ce-ar fi aprins în clipa aceea oglinda liniştită a mării, aruncând apele furioase în diguri şi crăpând în fărâme platoul înţepenit de sub ei, nu l-ar fi surprins cât taina preţioasă aflată din gura nenorocitului. Il chinuiseră pe Hemcea să desvălue tot adevărul sau — mai grav — Thorwaldsen intrase în legături cu Braia, împărtăşindu-i conversaţiile cu privire la transportul spre Alger? Acum îşi explica refuzul căpitanului de a-l primi!

Marcu trecu de el fără să-l privească şi bogatul zaraf se luă umilit după paşii săi, căutând să-şi revină din efectul pe care-l avusese asupră-i magicele cuvinte. Il urma ca un pachiderm îmblânzit, mare şi greoiu, pe care-l poţi târî cu un lănţişor, devenit de-odată foarte însemnat în soarta cuiva, până în uşa lăsată într'o rână a vechiului bar. Mai avu puterea să ridice ochii spre ferestrele „Comandorului" din faţă şi să constate că fetele aşteptau în dosul gratiilor subţiri, ceeace-i mai dete puţină inimă.

Bordeiul lui Marcu, altădată un bar falnic — cel mai cunoscut între Sulina şi Pireu — avea pereţii mâncaţi cu totul de igrasie şi prin năruirea aceasta de ţărână şi paie tocată, şobolanii îşi făcuseră cuiburi şi sburdau chiţăind stins printre mese, la adăpost de cruzimea soarelui. Rafturile se prăvăliseră la pământ şi contuarul de unde Marcu veghease atâţia ani ca vreun „prinţ" al portului să nu se strecoare către aurul din subsol, de-abea se mai ţinea, cu câteva conturi gălbui, înfipte ca o sinistră mărturie a patimei, într'un cui mâncat de rugină.

Marcu se stingea, dar avariţia-i rămăsese trează şi-i măcina în grabă ultimele puteri. Acum se afla în rarele clipe de voioşie şi privi cu plăcere cum Vasi se lasă greu pe-un scaun şubred ,cu privirile pe reclama fabricei de benedictină „Vieux Célestine" din Paris,

din care demult nu mai comandase nimeni şi care se decolorase de umezeală.

Marcu sări pe-un butoiaş putrezit, desfăcându-şi caraghios ca un măscărici, picioarele în lături.

— N'am să te ţin mult, începu el, deşi odinioară stăruiai să vii aici în fiecare săptămână. Să mă iertă că-ţi voiu aminti de Terzi, prietenul nostru, pe care l-ai uitat mai grabnic decât vaporenii străini...

— A fost un aliat credincios ,protestă Vasi ridicând mâna. Treci mai departe.

— Păi... asta şi vroiam să-ţi spun, rânji chelul. Terzi s'a înţepenit în nisip cum debarcă toţi înecaţii. Ştii unde-a fost găsit, nu? La doi paşi de Castel, lângă satul pescarilor.

— Poate l-au ucis limbile de pară ale lui Satan sau cum îi ziceţi voi, făcu Vasi netulburat, amintindu-şi de temerile atamanului. — Poate necurata spurcăciune locuieşte în Castel... Ţii minte că frizerul se ducea într'una s'o vadă pe Cristina?

— Hei, leşul putrezise când a fost aruncat de valuri, asta s'a văzut bine. Lazulenii spuneau că trebue să fi fost omorît pe-aici, pe aproape de port. Toată lumea o bănuia, dar poliţiştii n'au putut dovedi nimic, dacă ţii minte. Numai după o tăietură nu se putea descoperi ucigaşul!

Vasi se ridică în picioare, gata să plece. Insă în ultima clipă se stăpâni — cu toată chemarea luminii ce se revărsa pură prin spărtura uşii — şi privi cu atenţie chipul schimonosit de ură al fostului barman. Intreaga dărăpănătură i se părea un popas urît rămas în calea timpului, în care era condamnat să se întoarcă acum, când atinsese pragul liniştei. Trebuia să se îndoiască de forţa a-tot-puternică a minţii sale? Oare prins în mreţele răspunderii pământeşti, judecată îi va slăbi şi va începe să meargă strâmb? Să aştepte până la capăt!

— Braia ar fi putut dovedi, adăugă Marcu şi căzu apoi într'o muţenie desăvârşită.

Câteva clipe cei doi bătrâni părură încremeniți în reculegerea străină oamenilor, în care își întrezăreau izvorul propriilor vieți și ocârmuirea viitorului. Și în chip nelămurit își dădeau seama că nu depind atât unul de altul, ci de un șuvoiu orb care-i smulge necontenit de pe grinduri și din vadurile de răgaz, stârnindu-le patimile, îndârjindu-i, lăsându-le credința că se sfâșie, se coboară sau se ridică unii pe alții. Pentru prima oară Vasi se îndoi de armonia tăcută și strălucitoare a minții universale...

— Ce vrei să spui? murmură el și în ochii negri și triști, se aprinse o neliniște înăbușită. Ce? repetă cu vocea sugrumată de emoție căutând spre razele aurii ce căutau să se strecoare pe ușa prea strîmtă.

— Fie! primi barmanul. Ascultă bine! Indată ce Simeon a dat alarma și pescarii au alergat lângă smârcuri, unde zăcea mortul, Braia a prins și ea de veste. Dar în loc să se pună pe bocit ca toate femeile, știi ce-a făcut? A început să scurme nisipul... și a găsit un stilet mic cât un briceag, cu mânerul gros, de fildeș. L-a cules și nu l-a încredințat nimănui: mi l-a adus chiar mie în ziua când puseseși pe Hemcea să-și ridice huiduma de casă lângă barul meu, ca să mă arunci în mizerie. Stiletul se află aici, la câțiva pași de tine Hvaja al Wasiti și e destul ca din acest minut să nu te 'nchizi în prăvălia ta, văzându-ți de covoare și bijuterii, și să te tot sgâești la „Comandorul" cum faci acum ,ca să te denunțăm! Ovezea, agentul va recunoaște cu ușurință balaurul pe care l-a văzut adineaori la gâtul tău!

— Dece nu m'ați denunțat... atunci, murmură Persanul plecând capul.

— Braia spunea că n'avem niciun interes să te distrugem, căci Hemcea rămânea mai departe în „Comandorul". De-abea acum a venit vremea să-ți înapoiem scula...

Cu toată nefericirea în care se afla, Vasi omagie în gând răbdarea castelanei ,ce-și înfrânase ura zi de zi,

resemnându-se să ducă un traiu mizerabil, numai pentru a-l lovi când era mai slab. Îi lăudă virtuțile spiritului și-și mărturisi cu sânge rece că trebuie să se deprindă cu ideia, că afacerea curtezanelor, toată oboseala și banii investiți, fuseseră definitiv pierdute. Făcu totuși o ultimă încercare:

— Principalul pentru mine este ca localul să prospereze, mărturisi cu aerul unui om copleșit de grijile viitorului și care, constrâns de evenimente potrivnice, e silit să facă mărunte concesiuni morale. — N'aș avea nimic împotrivă dacă dumneata, atât de cunoscut în Tomis, ai fi patronul „Comandorului". E adevărat că după ce ne-am despărțit, fiecare ne-am văzut de afaceri... dar până atunci cred că n'ai avut a te plânge. Terzi te-a amenințat de-atâtea ori cu moartea, acolo, în fund: Dela mine-ai auzit o înjurătură?

— Braia va hotărî totul, repetă Marcu încăpățânat. Pleacă la bazar și să nu încerci să te abați din drum!..

Vorbind, Vasi își prinsese instinctiv medalionul între degete, ca atunci când șoptea rugăciuni, și-l freca apăsat, silindu-se în zadar să șteargă urmele grifonului primejdios dintre diamante.

— Crede-mă, sunt gata să-ți dau „Comandorul Sihle" care are multe odăi la etaj pentru fete și toate ușile noi, așa că n'o să suferi de curent. Vei face copka-le de aur, deoarece, cu toată vârsta, ești mai capabil ca Hemcea, care deși s'a îngrășat peste măsură, e atât de besmetic că se lasă furat în ajunul... plecării. Nici eu nu stau tocmai bine, dar vei găsi destul credit la bazar până se termină blocada. Crede-mă ce-ți spun, o Marcule: cambuzierul și nimeni altul a ținut să-și ridice tractirul blestemat în fața localului tău atât de prețuit!

— Prea târziu! chicoti Marcu, alungându-l fără înconjur. Pleacă! Altfel, eu și cu Braia, te denunțăm!

Vasi îl salută cu o temenea adâncă, atenție de care Marcu nu se bucurase niciodată în viață, făcându-se că nu observă strâmbăturile și scărpinăturile celui de pe

butoiu. Avu totuşi un dram de noroc, căci de-abea ieşi din tunelul dărâmat şi se izbi piept în piept cu Şandru, care părăsise tocmai „Comandorul" şi suia strada Diana, adică tocmai spre bazar. Incredinţându-se că Marcu nu-l mai urmăreşte ,grăbi pasul şi-l ajunse din urmă. Nu se ştia la ce-i putea folosi acest voinic rival, din tabăra duşmană. Şandru îl privi rânjind, cu hazul cuiva care ştia că bătrânului împopoţonat i s'a făcut o şotie bună. Schimbară câteva cuvinte fără însemnătate şi Vasi se feri să facă cea mai mică aluzie la plecarea brăilencelor.

Cât de însufleţite fuseseră străzile în dimineaţa precedentă, la primirea *Sinove*-i, şi cât de pustii păreau acum sub dogoarea soarelui. Poate ar fi îngrozit mai mult rarii trecători, dacă praful şi loviturile târnăcoapelor nu s'ar mai fi înălţat de foarte aproape, cu o furie, de parcă încercau să trezească cartierul adormit. O cafenea mizerabilă, singura din tot Tomisul, îşi întinsese mesele până în mijlocul străzii, ca de obiceiu, şi patronul veghea din uşe ca cei trei muşterii, cam sdrrenţăroşi ,să n'o şteargă cu felegenele neplătite.

Salutu-i respectuos arăta că buna tradiţie nu s'a pierdut în cartier, dar întristă mai crâncen inima bătrânului. Dorea să încerce ultimul mijloc de luptă, să-şi recâştige încrederea în sine. In vorbe alese îl invită pe Şandru în bazar. Cu tot zorul, amantul Cristinei intră măgulit.

— E foarte cald, oftă Vasi scoţându-şi şalul cu ceaprazuri de aur şi aşternându-l cu gesturi domoale pe speteaza fotoliului de pe care clienţii contemplau minunăţiile.

— Mă grăbesc, mormăi Şandru, gândindu-se că n'are totuşi ce pierde aflând dorinţele bogatului şi influentului zaraf. Pot să stau pe statuia asta?

Vasi-i arătă grabnic fundul prăvăliei, cu răceala-i înăscută, pe care căuta să şi-o ascundă în gesturi cât mai curtenitoare. Şi pentrucă un dulău jigărit se ră-

tăcise de haită, învârtindu-i-se fără rost prin bazar, îi dădu un picior.

— Marş afurisitule! îl alungă energic. In vreme ce Şandru înainta printre bronzurile şi covoarele aruncate de-avalma, mai zăbovi în uşe şi chemând un vânzător de dulciuri, scoase cu degetele-i uriaşe două bigi-bigi din borcan şi oferi una oaspetelui său.

— Neguţătorul e bun şi n'a pierdut meşteşugul de a face cofeturile cu mâna lui, ceeace e o mare artă. Tot ce vezi, continuă uitându-se în jur, e făcut după o muncă şi o migală neînchipuit de grea.

Imbrăţişă cu o privire proaspătă, încă tristă, cu o grabă de mizantrop ce caută o frăţie mai trainică decât cea a oamenilor, sfeşnicile grele de bronz cu trei şi cinci braţe, tavele egiptene şi siriene, martelate sau înflorite cu acul de gravat, ştampile antice pentru amfore şi greutăţi de plumb, opaiţe romane în formă de frunză de viţă, statuete de pământ ars, înfăţişând cu precădere pe Silenus purtând pe cap „cista mystica", pe zeul Pan şi pe Curetes, personagii din mitul lui Dionysos. Apoi, mai spre fund, vase mici greceşti de prin sec. V, influenţate de Egiptul conrupător, pentru mirodenii, unguente şi parfumuri, fibule romane de bronz (un tip obişnuit în provincii), monede din perioada înfloritoare a Scytiei, între domniile lui Antonin Piul şi Philipp Arabul, covoare grele de Abahan, Tebris, Zumhurgen, Mugür, Gorden şi Atcan, precum şi acele alămării ieftine, arabe, turtite şi înverzite, aruncate în neorânduială, care se găsesc pretutindeni în bazarurile Orientului Mijlociu.

Lumina parcă întârzia pe roşul de vin stătut al covoarelor, eclipea pe argintării şi pe tetradahmele din Thasos, se spulbera de pietrele scumpe, aruncând văpăi ascuţite pe postamentele nocturne de catifea. Vasi aprinse lampadarul arab — căci în fundul bazarului era o întunecime de biserică — dorind să-şi întărească spusele, şi atunci grămezi întregi de antichităţi smulse întunericului, prinseră viaţă. Şi fu o rotire

de chemări calme, de tente închise sau de patine stacojii şi roşcate, după cum lumina cădea pe un vas ţărănesc roman sau pe o amforă grecească, pictată în roşu şi negru, dogoreală care aluneca, se topea şi se întărea pe suprafeţele lucii, răbdător şlefuite, îndelung cercetate şi adâncite. Artistul insufleţise într'adevăr în fiecare element — bronz, lemn, pământ sau ivoriu — puterea divină care fermeca ochiul.

Atras din nou de geniala iluzie a perfecţiunii eterne, Vasi se căi că, o clipă mai înainte, se îndoise de puterea sădită în anumiţi cugetători de a fi desăvârşiţi. Singura taină, asemănătoare celor preoţeşti, nu putea fi decât aici, departe de nebunia vieţii. Dar mângâind cu ochii vechiturile, dădu de aventurierul cam nerăbdător, iar pe faţa lui nu citi decât aceeaş înjositoare invidie pentru toată această avere strânsă în jurul Mării Negre şi, poate, interesul pe care i-l trezeau trecutele sale mijloace de îmbogăţire. Oftă, amintindu-şi de necazuri şi de goeleta ce urma să plece curând.

— Opera de artă ascute mintea şi întăreşte inima omului, urmă, căutând o legătură de laudă între lucrările unor primitivi inteligenţi şi elegantul barbar din fotoliu. — Duce la un spirit ales, cu multă stăpânire de sine, cum eşti dumneata, floarea tineretului tomitan. Nu eşti ca acel stăpân al „Comandorului" — şi faţa i se umbri de o amintire neplăcută — care de multe ori mi-a umplut covoarele de scrum şi-mi ardea cu mahorcă, fotoliul pe care şezi acum. Acel om — mărturisi convins — avea darul violenţei care l-a dus spre pierzanie şi a lăcomiei nesăţioase.

— Credeam că sunteţi tovarăşi de afaceri, se prefăcu Şandru mirat.

— Prietenia e ca maimuţa şi pana înfiptă într'un copac, oftă amărît Vasi, fără a povesti fabula. — I-am înzecit banii cambuzierului şi drept recunoştinţă era să mă dea pe mâna unor sângeroşi marinari iranieni.

Îmi stătea în gât ca prieten. Am mulţumit cerului, când un om ca d-ta a preluat „Comandorul!"

— Eu... şi „Comandorul?" făcu Şandru pe miratul. Adineaori am aflat de dispariţia lui Hemcea.

— Cum socoteşti că Thorwaldsen, căpitanul, a uitat să-mi anunce puntea pe *Sinove,* după ce ieri, s'a înfruptat din bunătăţile lui Wasiti? Să nu crezi că mi-am răvăşit părul, căci hotărîsem să mă retrag din afaceri. („Toată lumea ştie că duci tratative cu Suedezul!" spuneau ochii lui). Singurul lucru de care doream să te încredinţez, acum la plecare, este că sunt un negustor cinstit şi nu vei avea ce pierde, cerându-mi sfatul. Duşmănia întâmplătoare dispare repede prin servicii făcute, pe când, cea înăscută, nu piere decât odată cu viaţa.

— Sunt convins, mormăi Şandru şi-şi îndesă şapca cu pătrăţele, înainte de-a se ridica din fotoliu.

Îl lăsă pe zaraf foarte nedumerit în mijlocul antichităţilor sale şi grăbi pasul spre *Sinove,* ferindu-se a nu fi zărit de grăniceri sau de artiştii circului, exact cum procedau toţi oaspeţii de taină ai căpitanului. Mus-ul negru, spre care-şi înălţase privirile şi Vasi, avea pe semne dispoziţii speciale: cum îi auzi numele, încuviinţă din cap, şi aruncă o funie înodată, astfel că Şandru evită să dea ochi cu cerberul vămii.

Negru îl conduse printr'o scară scurtă şi urât mirositoare, apoi o luă printr'un coridor cufundat în beznă şi ajunse la o cabină, luminată palid dintr'un colţ.

Pe un hamac îngust, Thorwaldsen lâncezea lungit într'un cot. Hainele lui albe, se desluşeau lămurit ca o pată mai însufleţită. Faţa nu i se vedea. Începură să vorbească cam stingheriţi şi Suedezul păru puţin mişcat de liniştea sinistră cu care Şandru îi vorbi de dispariţia bătrânului, rugându-l să continue cu el tratativele începute cu Hemcea.

— Braia a venit ieri pe la mine şi m'a pus în curent că *vei* prelua „Comandorul", şopti cu greutate Thorwaldsen şi în vocea lui care căuta să învingă ne-

păsarea, aventurierul își dădu seama că se va codi să strice vechile relații de negoț cu Vasi — a cărui putere se întindea adânc în Mediterana — pentru un nou venit, necunoscut. Poate prevedea, după informațiile binevoitoare ale Braei, că noile condiții vor fi mult mai grele.

In sinea sa, Șandru îi dădu dreptate. Circul era într'adevăr împovărător pentru o goeletă și maimuțele stricau îndemnul la ascultare a marinarilor. Cine știe, s'ar fi putut ca Thorwaldsen să renunțe și la curtezane și să plece singur!

Fără să se osteneaască prea mult, gazda mișcă imperceptibil mâna și atunci negrul înaintă din întunerec, îngenunchind la căpătâiul stăpânului său. Sub hamac, ardea nevăzută o lampă mică, ca o licărire blajină de rubin într'o noapte adâncă. Mus-ul scoase cu grijă o cutiuță din perna pe care stătea tolănit Thorwaldsen, prinse între degete un grăunte negru de opiu și-l vârî în gura unei pipe lungi, iar acesta, smulgându-i-o cu nerăbdare, începu s'o întoarcă încet, cu o atenție halucinantă de-asupra flăcării care nu se vedea; picătura se topi sfârâind și toată cabina se umplu de o aromă grea, ca adierea unei pajiști cuprinsă de flăcări, dincolo de marginea zării. Suedezul închise ochii de plăcere și parcă fața, roșcată de desimea pistruilor îi întineri. Trase adânc fumul în piept, reținându-l câtva timp, pentru a-și încetini mersul vieții, apoi, dintr'o suflare, îl liberă. Când dete de Șandru, care aștepta un răspuns, îl privi fără expresie, ca pe o umbră fără importanță. Dar umbra înjura în gând, furioasă că soarta-i pune în cale un om pe jumătate înghețat de balsamul otrăvitor.

— Braia a uitat un lucru, murmură, căutând să-și păstreze calmul. — Am s'o șterg și eu cu fetele, înțelegi căpitane?

— In Bosfor e percheziție mare, răspunse Thorwaldsen cu greutate. — Fetele traversează fără bătaie de cap... dar un bărbat netrecut în hârtiile de bord...

mi-ar aduce cu siguranță încurcături. I-am spus și Braei despre directorul circului care seamănă cu o pasăre...

— De-ocamdată nu e vorba de Bacruban, ci de mine!

Thorwaldsen se prefăcu că n'aude și împunse cu pipa, negrul ce aţipise lângă peretele legănător al cabinei:

— Sumba, zise el într'o franţuzească stricată, de Orient. — Incepe să-mi fie cald. Vom juca! vorbi iarăș pe românește, în vreme ce băiatul îi trăgea singura haină ce-o avea pe piele. — Asta ne va aduce idei bune. Braia mi-a spus că eşti un campion. Dacă figurile mele ajung la sfârșitul drumului, rămâi în Constanţa. Dacă mă baţi, poate să-ţi primesc propunerea.

Șandru se așeză pe marginea hamacului, scoţându-și și el cămașa, căci în cabina strimtă, cu tot întunerecul, căldura devenise de nesuferit. Pielea negrului lucea ca a unui idol de abanos. Puse între ei o cutie masivă de șah, apoi se retrase tot atât de tăcut.

— Poate vrei bere? întrebă Thorwaldsen.

— Nu, e prea cald ,refuză Șandru desgustat. Fierbinţeala înecăcioasă a fumului își pierduse parfumul și se simţea numai gustul otrăvii, îndesindu-se pretutindeni.

Suedezul însă părea cât se poate de mulţumit; se adâncise în planul de atac, ca un explorator, care caută într'o hartă misterioasă drumul întortochiat și plin de primejdiile neprevăzutului, pe care va păși. Cu toate astea, Șandru nu-și putea da seama dacă gândește cu adevărat, sau se preface numai preocupat. Găsea prinsoarea de prost gust și timpul pierdut în zadar. Hotărîndu-se a-i face pe plac, privi plin de dispreţ, cu ură chiar, figurinele cioplite de mâna unui Chinez plin de poezie și teamă, chipuri regeşti monstruoase aduse cu goeleta de pe cine știe ce coastă misterioasă a Asiei. Șahul îi era nesuferit, mai ales că în ultimul timp jucase aproape neîntrerupt la cafenea, ca să facă agenţilor impresia unui om așezat,

cu preocupări pașnice. Își jură să nu-l mai joace tot restul vieții. În același timp, se pregăti ca, în cazul unei înfrângeri, să strice fronturile și să sdrobească dintr'un pumn, mutra mortăciunii din față, ferindu-se de-a se mânji de sângele lui alb, respingător. Doamne, numai cadavre găsise în portul acesta mort, levantini tihniți și vicleni, pescari muți, bătrâni debarcați, măcinați de desfrâu. „De o partidă să depindă viața mea?" se întrebă cu amărăciune, apoi mai prinse curaj și se îmbărbătă de unul singur. „Depinde numai de deșteptăciunea și voința mea. Să-mi păstrez calmul!"

Începu să joace cu încredere, aproape violent, rezemându-și atacul pe avantgarda nebunilor și dând asalturi fără să-și menajeze trupa. Dimpotrivă, Suedezul, bâjbâind prin fumul tot mai gros, întrebuința o tactică defensivă, exasperant de înceată, de care se isbeau, ca de o plasă elastică, asalturile tot mai vijelioase ale tânărului. Nervozitatea acestuia din urmă se trăda numai în mișcări și în tremurul ușor al degetelor, căci tot timpul nu-i tresări un mușchiu al feții și ochii-i vegheau nemișcați în penumbră, căutând să surprindă taina care-l îndemna pe Suedez să nu atace, însă să se apere cu o dârzenie leneșe, pierzând cât mai puțini luptători.

Sumba adormise, dar în înfrigurarea sfârșitului apropiat, lui Șandru i se părea că tot timpul cineva îi stă în spate și i se uită curios peste umăr. Trebui să se încredințeze că nu e nimeni. Numai prin ochiul de geam al cabinei, răsbătea clipocitul stins din coastele corăbiei, și la intervale răbufnituri îndepărtate, de care nu-ți dai seama, mereu prezente în apropierea țărmului.

— Nu-mi place să-mi stea cineva în spate, explică Suedezului, care-l privi întrebător.

Mai mutară câtva timp fără rezultat și erau atât de cufundați în încrucișarea și pânda micilor idoli, că lumea din jur dispăruse. Opiul cădea tot mai greu, târând parcă toată fierbințeala iadului.

Fără să vrea, Şandru îşi aminti de furia poruncitoare a Lydiei, care credea că-l poate folosi cum îi place, pentru scopurile circului. În definitiv Cristina-i aparţinea şi nu se cuvenea ca toată lumea să profite de pe urma „Comandorului Sihie" preţioasa moştenire lăsată de Hemcea. Bacruban se ocupase de cambuzier, dar prea era plin de pretenţii. Ţinea mai mult la animale decât la amantul fiică-sei!

Nici nu-şi dădu seama când câştigă. Thorwaldsen rămase pe gânduri, indiferent, de parcă nicio clipă nu dorise să fie el învingătorul. Căuta numai să prelungească aşteptarea care îl amăgea de ani de zile, ca fumul pieritor al fermecatului grăunte.

— Eşti foarte deştept, şopti, încercând să surâdă. — Iţi spun drept... că dacă era vorba... să încarc şi caii omului ăla cu pelerină, cum mi-a spus Braia, nu te luam...

— Nu sufli un cuvânt, zise Şandru vioiu, îmbrăcându-şi haina cu nerăbdarea de a se vedea din nou în aerul proaspăt al punţii. — Diseară sunt cu fetele. La ce oră ridici ancora?

— La zece.

— Fix la nouă am să fluier în dreptul pupei. Frânghia stă tot timpul acolo?

— O voiu arunca, mormăi Thorwaldsen, întorcându-se cu faţa la perete fără a aştepta să-i plece oaspetele. — Te rog şi eu să nu afle Braia. Femeia asta e mai puternică decât înainte de războiu, cu toate că acum se preface că spală rufe. Nu ştiu când o să scape Constanţa de ea.

— Noi 'doi scăpăm, rânji Şandru.

Când deschise ochii pentru prima oară după ore întregi de leşin, Hemcea simţi o durere violentă în

creştet şi bănui că se află mototol într'un colţ întunecat, iar picioarele îi atârnă ceva mai sus, încălecate peste un drug de fier. Multă vreme nu putu să-şi dea seama ce-i cu el şi slăbiciunea grozavă în care se afla îl opri să facă o mişcare. Numai jocul clipirilor apei, care-l împresura ca o veşnică aducere aminte a nestatorniciei şi tinereţii, îi trezi treptat dorinţa de-a deschide ochii şi a încerca să surprindă fugarnicele semne pământeşti. Încetul cu încetul, cu aceaşi uimire cu care un bolnav revede chipurile cunoscute într'o altă existenţă şi de care îl desparte cutremurătoarea clipă de întunerec, cambuzierul deslusi cabina ruginită a unui vas, simţi nemişcarea adâncă a podelei, curioasă într'o astfel de încăpere, precum şi luminile — certitudinea cea mai puternică — ce prinseseră să lăcuiască pereţii sgrunţuroşi şi roşcaţi. O briză uşoară îi mai răcorea faţa lipită de tăblia de metal, încinsă peste zi de soarele pontic. Zăcuse într'un adevărat cuptor şi căldura de iad îi înrăutăţise cu siguranţă starea, căci simţea acum că-l doare capul numai dacă mişcă pleoapele sau încearcă să se gândească. Credea în mod vag fără a avea curajul să-şi limpezească ideile, că acestea sunt urmările chefului cu Thorwaldsen şi că se află în camera sa, spre amurgul zilei următoare. Interiorul ciudat de vapor nu se topea însă odată cu lumea visului şi atunci ridică ochii, simţind o durere adâncă şi foarte reală şi descoperi un petec de mare, îmbâcsit de scăpărările ultimelor raze. Soarele trecuse dincolo de zare, legănând sub albastrul mai curat al după amiezii, oglindirea sângerie ce se prelingea din unghiile înflăcărate, tulburând apa. Ungherele epavei, îşi urzeau întunecimile. Îi trebui câtva timp să-şi mărturisească că se află aproape de ţărm, în „cimitirul vapoarelor", că nu va putea coborî în bar „să se dreagă" şi că venise adus de cineva într'un loc atât de neplăcut. Nici nu-şi putea da seama măcar, cât va trebui să stea cu obrazul lipit de fierul năclăit şi lipicios. Capul îi era greu ca o baniţă, iar când îşi duse

tremurând de slăbiciune, degetele spre pleoape, pentru a le deslipi, constată îngrozit că zăcuse într'un lac de sânge, în vreme ce clipele treceau liniştite pe lângă el ca plescăitul valurilor şi dârele mute de lumină, ce nu încetaseră să se fugărească prin preajmă-i. Se apropiau de ferăstruica capcanei, ceeace arăta că noaptea nu-i departe şi Hemcea înspăimântat de singurătate, căută să-şi amintească, cu o grabă febrilă, întâmplările cari l-ar fi putut lămuri asupra situaţiei în care se afla. Reconstituia cu greu evenimentele şi lucruri, în aparenţă fără importanţă, pe care ţinuse cu tot dinadinsul să le păstreze în minte, în clipa hotărîtoare, când îşi pierduse conştiinţa, îi reveneau cu greu, ca dintr'un întuneric înfăşurat deplin în linţoliul cerului.

Personajul principal, care i-ar fi permis să desnoade întregul mister, urca spre el din străfundurile eului ca de pe terasa „Comandorului", însă borul larg al unei pălării cu gardenii, îl ascundea cu totul. Îşi amintu până şi vocea ce-l strigase în toiul nopţii de pe terasa de stuh împletit, o chemare prefăcută, subţiată, ca să nu poţi recunoaşte pe cel ce-ţi întinde mreţele. Se dăduse drept trimisul lui Thorwaldsen — de asta era sigur — care-l chema urgent pe corabie. Somnoros, afumat încă de cheful ce se prelungise până la miezul nopţii, el îşi trăsese pantalonii peste cămaşa de noapte şi fără să pună în cumpănă mesagiul vechiului său camarad, se'ndrepta spre uşe, când, duşmanul, urcat între timp pe burlanul de lângă fereastră, sărise pisiceşte pe fereastră şi-l pocnise în creştet, cu toată puterea. Se'ntrebă, cine putuse să se strecoare printr'o crăpătură atât de îngustă. Ferestrele tomitane dela etaj n'ar fi permis decât unui copil, sau unui om cu mijlocul foarte subţire să ajungă înăuntru. Apoi celui care-l ridicase pe umeri îi trebuia o forţă herculeană să străbată străzi întregi cu el. In fracţiunea de secundă care desparte luciditatea de besna cea mai adâncă, reţinuse un amănunt foarte important. Răpitorul înjurase de necaz — nici de data asta nu-şi dăduse seama.

de felul vocii — şi motivul supărării era că, grăbindu-se să-l arunce pe umeri, se'ncurca într'un fel de rochie lungă şi neagră, ca de catifea ce-l împiedeca să dispară grabnic cu preţioasa-i pradă. Braia, duşmana lui Vasi, cea mai îndreptăţită să fie obiectul tuturor bănuielilor cambuzierului, era grasă şi bondoacă. In orice caz nu l-ar fi putut căra pe umeri din etajul „Comandorului" până în „cimitir".

Afacerea părea cât se poate de încurcată şi ar fi fost o neghiobie să piardă ore întregi cu presupunerile, când întunericul se apropia simţitor şi duşmanii petreceau în tihnă, fericiţi de dispariţia rivalului lor.

Gemând de durere, întărit de o dorinţă care-i întrecea cu mult puterile clipei aceleia, Hemcea se târî până la uşa grea de metal, încercă s'o deschidă; era fixată, se vede, cu un drug pe dinafară, căci nu ceda un centimetru. Din nefericire singura ferăstruică, da spre largul mării. In zadar strigă cu mâinile pâlnie căci cei ce auziră chiotele înăbuşite, îşi închipuiră că sunt pescarii, cari plutesc spre Lazul, ascunşi de meterezul înalt al digului şi prizonierul de-abea izbuti să descopere un colţ de port, împreună cu bagajele circului „Nero", strânse gata aproape de debarcader. Circul îşi coborîse corturile şi forfota pestriţă a artiştilor îmbrăcaţi în fracuri şi costume lucioase, de mătase, pierise în lăzi uriaşe şi în singurul vagon, văpsit cu înfloriturí. Il recunoscu doar după coloana subţire de fum ce anima portul părăsit, ceeace însemna că se strânseseră în jurul căldărilor ca în fiecare seară. Un tânăr îngăima un tango la chitară, acompaniindu-se din gură, iar perechile aşteptau îmbrăţişate, să se servească cina. Liniştea lor îl scoase din fire pe bietul cambuzier, care strigă până răguşi şi până la urmă se lăsă păgubaş.

In dreapta, *Sinove*, îşi încerca pânzele, ca şi cum ar fi ţinut să se pregătească de plecare în văzul prizonierului arătându-i că e liberă şi că nu-i pasă de părerea lui. Scos din minţi, Hemcea bătu cu pumnii în

pereții de fier, se-aruncă cu tot trupul în uşe, trezind ecouri sterpe în cală, iar în acelaş timp, vela cea mare, părând scuturată de această furie, căzu din sugrumători. Era mai mult decât o simplă manevră. Un marinar arătase se vede spre largul portului, căci toți se apropiară de copastie, cu privirile ațintite în direcția degetului ascuns de pânze, de unde, prin tulbureala înserării se apropia o şalupă albă.

Cambuzierul urmări şi el nemişcat apropierea echipajului şi când îşi dădu seama de ce e vorba, tresări, ca deşteptat pentru a doua oară din leşin şi se frecă la ochi. Aparița de pe valuri i se păru atât de ciudată, încât îşi ținu suflarea, pentru a nu fi descoperit şi luat în bătae de joc de ceata tomitanilor care nu crezuseră niciodată în visurile şi vorbele lui. In şalupă nu se afla altcineva decât ceata curtezanelor dela „Comandorul", Tanța, Veronica, Fotini grecoaica, poreclită şi Luminița, şi toate celelalte, iar la vâsle, desigur, dușmanul lui, cel care-avusese interes să-l treacă fără privitori, pe lumea cealaltă. Thorwaldsen se profila lângă pânze, în uniforma de doc, încrețită ca un sac, aşteptându-i în picioare şi fluturând şapca spre spre aventurierele din Brăila ce se apropiau văzând cu ochii. Poate, dac'ar fi ştiut că din locul unde fusese aruncat, patronul „Comandorului" le urmăreşte toate mişcările, nu le-ar fi făcut o primire atât de frumoasă!

Apa îşi pierduse lucirea şi era de prevăzut că şireata *Sinove* aşteaptă mantia protectoare a nopții să se facă nevăzută. Grănicerul mituit de Vasi pica de somn, cu siguranță, ghemuit cu arma lângă genunchi, fără să ştie că serveşte cauza potrivnicilor binefăcătorului lui.

Curtezanele ajunseră curând sub prova ascuțită a goeletei şi Hemcea se repezi iarăşi la uşe, lovind-o cu pumnii şi picioarele, însă trebui să renunțe tot atât de grabnic, aruncat înapoi. Şi rotindu-se prea furios în urma propriilor săi paşi, dând târcoale unor pereți

tot atât de nepăsători ca înaltele ziduri ale dorinţilor pătimaşe, observă că o tăblie a duşumelii se găurise într'atâta, că sărise din nituri. O mică sforţare şi putu s'o ridice de-un lat de palmă, dar mai mult nu se căsca. I-ar fi trebuit o pârghie solidă de oţel s'o smulgă cu totul din locul unde era fixată.

Tot privind neliniştit spre *Sinoe*, temându-se să nu sboare spre zare, Hemcea deşurubă somiera de fier şi înarmat cu această unealtă forţă deschizătura cât să poată trece, apoi lăsă rama grea de-acurmezişul. Nu vor părea prea veseli când le va apare înainte şi le va nimici toate speranţele ticăloase! Nici nu i-ar fi trecut prin cap că visurile sale fuseseră la fel de puţin pilduitoare şi că mijloacele, cu care conştiinţa i se'mpăcase de mult, sufereau de exact aceleaşi păcate. Surâdea în mijlocul cabinei umbrite de amurg şi-şi ştergea mecanic sângele ce începuse să i se prelingă din nou de-alungul obrazului. Işi smulse cu nepăsare o mânecă a cămăşii şi se legă cum putu, apoi îşi băgă capul prin deschizătură să desluşească vreo scară pe unde putea coborî. Dar trebui să-şi tragă capul îndărăt cu un strigăt de furie. Intreaga cală se zărea înnecată de o apă neagră şi de-abea la zece paşi, sub carapacea de oţel, o clătinare fumurie, arăta că în dreptul ei trebuie să fi fost o răsuflătoare sau un chepeng vechiu. Timpul trecea. N'avea de ales.

Inchise ochii, apoi se'aruncă disperat în apa murdară, încercând să înoate cât mai la suprafaţă. Algele i se lipeau ca nişte flăcări subţiri de faţă, svâcnetul picioarelor gonea spre adânc crabii leneşi şi caracatiţele pipernicite ale acestui lac mort. Grăunţe roşii se lăsau să cadă la fund, iar de pe ridicături, scoici deschise priveau cu un ochiu mare şi nemişcat, aproape negru într'atât era de duşmănos, trecerea grăsunului ce tulbura pacea de veacuri a cavoului maritim.

Când se ridică în mâini pe puntea remorcherului, acolo unde, cu o zi înainte se'ntâlniseră Şandru cu Cristina, suflând greu şi ştergându-şi noroiul de pe

buze, lui Hemcea i se păru că a intrat într'o pace de rai. Lumina avea acea blândeţe gravă, care nu se'ntâlneşte decât pe litoralul tomitan în preajma serii.

Prezenţa lui în „cimitirul vapoarelor" nu era străină de întâlnirea celor doi amanţi. Dându-şi seama de singurătatea locului, Şandru şi nimeni altul, îl povăţuise pe Bacruban, cu aerul de-ai fi împărtăşit o glumă măruntă s'arunce leşul rivalului lor în remorcherul împotmolit, în loc să-l svârle în apele trădătoare ale mării şi astfel se explică dece, socotindu-l mort, directorul circului „Nero" îl rostogolise oftând în cabină — după ce-i desfăcuse degetele încleştate cu încăpăţânare în pelerina-i de catifea ,de care cambuzierul se prinsese ca de-o ultimă salvare — şi-apoi nu se mai îngrijise de victima sa.

Dar Hemcea n'avea de unde să ştie amănuntele de mai sus şi chiar dac-ar fi cunoscut pe adevăratul criminal, aceasta nu i-ar fi micşorat setea de-a lovi fără alegere în toţi. I se părea că e încolţit de primejdii şi că de jur împrejur îl ameninţă un cerc aprins care se apropie văzând cu ochii. In fiecare cunoscut bănuia un duşman la pândă, gata să-l atace pe neaşteptate şi să-l înlăture. Cu impulsivitatea firilor blajine, care îşi ies dintr'odată dintre zăgazurile felului lor de a fi, aşa şi Hemcea se răsvrătise împotriva propriului lui tembelism, imputându-şi lipsa de energie şi strângerea de arme asemănătoare cu a inamicilor, adică a urei adânci, a cruzimei şi a dorinţei de a rupe toate îngrădirile. Pentrucă aceştia se cred mai răi decât le permite condiţia umană, nu au puterea înţeleaptă, şiretenia subtilă sau avariţia perseverentă a celorlalţi, ci dincolo de calităţile porniriilor lor care îi face să fie oameni, nu rămân decât patimele gândite, adică acele care fac răul imediat şi nu se împletesc cu destinul, ce poate părea firesc, al existenţelor. Orice urmă a omeniei pierise din Hemcea. Era ca unul din acei nebuni furioşi, pe cari sălbăticiunea pe care o poate da numai disperarea gân-

dului, îi orbesc. Nu putea zări apa argintată, ce se'nfoia murmurând de-alungul vasului, nici cerul desfăşurându-se înstelat ca o hartă vie a virtuţilor din noi, peste silozuri şi elevatoarele care înţepeniseră cu braţele întinse spre marea deşartă. In noaptea aceea, simţi focul nestins al răzbunării şi hotărît, sări pe cheiu şi se repezi în goană spre scările dela Revizie. Pe drum rana i se deschise din nou. Trebui să se oprească şi să-şi înoade mai strâns cârpa scorojită în jurul frunţii.

Portul era pustiu. Puţinii supravieţuitori ai Tomisului, convinşi în cele din urmă că *Sinove* nu purtase nimic în pântecele sale, nici nu dorea să încarce marfă din Constanţa, se închiseseră din nou în dosul zăbrelelor, fumând, dând în cărţi şi aşteptând într'o lenevie fără speranţă ca echipa de lucrători să-i goneasscă din case şi să le dărâme zidurile. Ei, atât de dârji de obiceiu şi obişnuiţi să prevadă orice lovitură, se resemnaseră să-şi mute nimicurile în Chilia sau Anadolchioi, la marginea oraşului celui nou.

La „Comandorul Sihie" era lumină. Prin fereastră se putea zări destul de bine vameşul Ovezea cinstindu-se de unul singur la bar şi privind pe furiş spre Cristina, care broda nepăsătoare ca totdeauna la contuar. De când îi părăsiseră clienţii, obişnuia să lucreze toată după amiaza, ridicând privirile numai când simţea apropiindu-se dinspre prag paşii hotărîţi ai lui Şandru. Lui Ovezea i-ar fi plăcut Cristina, dar nu ţinea să aibă de-afaceri cu Şandru şi să mănânce trânteala pe care o aştepta demult cartierul împotrivă-i deşi îl considerau ca de-ai lor, cu toată misiunea-i odioasă. Incătărămat în adevăratu-i costum, îşi bea tot atât de liniştit coniacul ca şi cu două zile în urmă, când umbla travestit în voiajor, şi-şi netezea freza perie, singurul lucru milităresc în chipul lui, amintindu-şi poate de fetiţa întâlnită demult pe treptele de pământ roşcat dela Omurgea. Hei, acum el, Hemcea, era cel care-şi bătea joc de visurile şi neghiobia vame-

şului! Ovezea nu bănuia nimic, plutea ca un îngeraş pe un nour, în vreme ca Thorwaldsen dădea poate comenzile de plecare. Ce folos că stătea ţeapăn pe trepiedul de crom şi-şi da osteneala să pară cât mai fercheş! Păcat că nu se găsea cineva să-i spună că tot peticit şi ţinut la uşe ca vânzător de nimicuri pentru femei era mai potrivit! Şi trezindu-şi propria durere, privind prin amărăciunea tulbure a sufletului său, nu-şi dădu seama dacă compătimeşte deşertăciunea caraghioasă a vameşului sau un om căruia mulţi îi spuneau pe furiş „cambuzierul", deşi era adevărat patron de local şi cineva cu greutate în Tomis. Nu izbuti să-şi alunge tristeţea decât cu o înjurătură: La naiba cu tomitanii şi cu el împreună! Acum l-au apucat bocetele, când *Sinove* stă gata de plecare şi duşmanul din umbră e gata să câştige partida?

Hemcea străbătu hotărît terasa, speriind şopârlele verzi, care se răspândiră cu iuţeală spre vazele încărcate cu leandrii. Cei dinăuntru îşi vedeau de gândurile lor, fără să se sinchisească de pornirea noului venit şi trebui ca să prindă cu ultima putere o vază de cărămidă şi s'o izbească de parchet, ca să-i trezească din veghea liniştită. Sgomotul acesta fu atât de sguduitor în tăcerea adâncă a cartierului, că Ovezea sări fulgerător de pe scaun, întorcându-se cu revolverul între degete. O clipă îi trebui până să-şi dea seama de ce-i vorba şi când înţelese că omul scăldat în sânge dinaintea-i, cu faţa neobişnuit de indiferentă şi crudă, în care numai ochii luceau de un dispreţ insultător, nu e altcineva decât Hemcea, cel pe care-l căutase cu atâta dârzenie, scăpă arma din mână:

— Cine... cine... te-a...., bâigui el înspăimântat şi acum se văzu că e puţin deprins cu stăpânirea pe care trebuie s'o aibă agenţii în uniformă.

— Tată, strigă şi Cristina, ascunzându-şi privirea. Eşti plin de sânge! O, toată faţa ţi-e însângerată!

Hemcea se apropie grav, dar pe drum, când ajunse în dreptul oglinzilor veneţiene, înrămate în pluş roşu,

se opri de sus, cu aerul cuiva ce n'are nicio grabă. O mânecă îi era sfâşiată, lăsând să i se vadă braţul gras şi cam moale, cum îl au bătrânii. Din tâmpla sură, sângele i se lipise, ca o frunză ruginită, pătându-i cămaşa albă. Şi în chipul acesta mânjit şi murdar, ochii îi sticleau de o sălbăticiune pe care nu o recunoştea, ca ars de friguri. Se cutremură şi groaza sau desgustul de sine fură atât de mari, încât simţi că-şi pierde din nou cunoştiinţa, dacă nu se'ndepărtează de îndată de imaginea propriei lui porniri. Căzu pe-un scaun, cu capul în piept, doborît de durere.

Cristina se grăbi să aducă un lighean, puse apă la încălzit şi veni să-i dea primele îngrijiri. Bandajul trebuia îndepărtat, căci era plin de nămol, dar mai întâi îi şterse faţa şi încercă să-i insufle bătrânului puţin curaj. Acesta păru la început învins de teama boalei, apoi dându-şi seama că pierde un timp mai preţios ca însăşi viaţa lui, sări de pe scaun, îndepărtă cu mâna pe fată şi căută în jur, cu o aprigă dorinţă de răzbunare, pregătindu-se de luptă.

— Aicea sunt, zise Ovezea făcând un pas. Vorbeşte! Cine te-a adus în halul ăsta? Unde-ai lipsit o zi întreagă?

— Dumneata... te pretinzi cel mai şiret, gemu bătrânul, şi de furie simţi cum se sufocă. — Apă! Daţi-mi un pahar! hohoti el.

Vedea şi el că mâna dreaptă îi tremură rău de tot şi buzele se'nfioară de răceala paharului. Cu toate astea, alcoolul îl într'aripă:

— Să mergem. Să plecăm, pentru Dumnezeu, până nu e prea târziu!

— Stai puţin, omule! Ce s'a întâmplat? făcu Ovezea, privindu-l cu neîncredere.

— Thor... Thorwaldsen pleacă! strigă Hemcea, închizând ochii de durere.

— Thorwaldsen? Ce vorbeşti? se miră zăpăcit Ovezea. N'a anunţat Căpitănia...

Hemcea îl învălui într'un dispreţ ofensator. Era

pentru prima oară că putea să-şi arate adevăratele sentimente prefăcutului voiajor, la fel de străin de afacerile tomitane, ca şi înainte de-aşi îmbrăca impunătoarea uniformă. Cu tot timpul înaintat, trufia îi întârzie graba răzbunării, tot aşa cum sloiurile se împing într'o mare îngheţată, la adierea unui vânt mai blajin, dar tot atât de hotărîtor.

— Să mergem, repetă el, cu o strâmbătură ce aducea a zâmbet.

Inspăimântat la gândul că afirmaţia cambuzerului ar putea fi totuşi adevărată, Ovezea sări prin geamlâcul salonului şi ajungând la câţiva paşi de parapetul şubred al terasei de stuh, iscodi noaptea. Luciri de jăratec mureau spre circul „Nero" ca înăbuşite de imensitatea pustiului de întunerec; îşi aminti că artiştii obişnuiau să cânte până târzu în jurul focului. Luna nu apăruse. I se păru ciudat faptul că luminile reglementare ce rămân toată noaptea în vârful catartului mare, pieriseră de lângă silozuri, la dana unde era ancorată *Sinove*. Putea fi o simplă neglijenţă, când Hemcea părea atât de tulburat? Ştia ceva bătrânul! Se înapoie grabnic în local, la timp ca să prindă sfârşitul unei certe destul de aprinse. Probabil, în lipsă-i, o explicaţie avusese loc între tată şi fiică, căci o auzi pe Cristina, implorând cu glasul rugător:

— Tată, să nu faci una ca asta! Dacă-l prinde să ştii că n'ai să mă mai vezi niciodată... niciodată n'am să pot să te mai privesc...

— Canalia! strigă Hemcea scos din fire. Tot mai ţii la el? După ce m'a prădat şi a vrut să mă ucidă, să-l mai servesc în genunchi? Asta vrei? Ei bine, poţi să pleci şi tu! Aleargă după duşmanul lui taică-tău şi fii blestemată, fiinţă fără suflet ce eşti! N'am bănuit când te-am luat dela Castel că voiu ajunge să-ţi doresc răul, ca Braia, dar mă părăseşti şi pe mine cum ai lăsat-o pe ea: fără pic de milă, fără să priveşti în urmă. Tu n'ai inimă, căci altfel n'ai ameninţa un om bolnav. Chiar dacă m'ai vedea pe pragul morţii şi nu

ți-ar păsa de mine! Ești o fată crudă, ți-ai închinat sufletul diavolului. Pleacă, pleacă unde știi, să nu te mai găsesc în casa mea. Piei din fața-mi! Piei! răcni el și cuvintele i se stinseră fără ecou în întunerecul râpei.

Era prăbușirea coplectă, dezastrul, cu toate astea, dacă cineva l-ar fi străpuns de moarte în clipa aceea, dorința răzbunării l-ar fi ținut în picioare ca o flacără nestinsă.

Până și Ovezea cel șiret și nepăsător, pripășit odată cu nașterea „Comandorului" și care fusese de față la inaugurare și la vesela prosperitate a fostului cambuzier, vameșul ce-și îndeplinea cu sânge rece ordinele, simți pentru prima oară o milă zguduitoare, care-i umflă pieptul. Il spionase atâta vreme așteptând să-i cadă în mână, aciuindu-se în localul lui, pentrucă simțea că-l va prinde mai ușor și că va desnoda astfel întreaga rețea tomitană, dar o înfrângere atât de dureroasă nu era de natură să-l bucure.

— Ce-ai dumneata cu Thorwaldsen? Crezi că au ridicat ancora? întrebă încet, respectuos, fără să se hotărască încă a-i ordona să meargă cu el.

— Nu încă... sunt acolo... ținui Hemcea cu degetul răspunzând la ultima întrebare. Dar din felul cum plecă capul, Ovezea înțelese că-și mărturisea vina. — Să plecăm, murmură el atât de încet, că vameșul mai mult ghici, după tremurul buzelor mărturisirea și îndemnul lui.

O luă înainte-i, fără a mai privi spre Cristina, clătinându-se ca beat printre mesele prăfuite, ridicate una peste alta, apoi pe strada pocită de dărâmături, pe treptele sonore de fier, mereu prin besna portului printre lanțuri ruginite, butoaie goale și lăzi părăsite la întâmplare, aruncate în clipa când se auzise de blocadă.

Se strecurară în dosul magaziilor și tristețea portului parcă apăsa vameșul în uniformă și grăsunul sdrențuit, ajunși până aproape de pânzele *Sinove*-i. Câțiva

gabieri trăgeau gâfâind de straiuri şi ancora se auzea râcâind uşor coasta corăbiei. Nu se zărea ţipenie de grănicer. Poate făcea pe adormitul în magazie.

Ovezea plecă de lângă Hemcea, sigur că duşmănia îl va împiedeca pe acesta să se salveze şi apăru după puţin cu o echipă de agenţi.

— Vor trimete un om să ridice parîma, murmură el.

Ca şi cum şeful echipajului ar fi ţinut să-i îndeplinească dorinţa, se auzi în aceaş clipă, poruncindu-i lui Sumba, mus-ul negru, să sară pe uscat. Ştrengarul atâta aştepta; încălecă pupa cu agilitatea unei maimuţe şi apucând sdravăn de frânghia de care se servise Şandru cu o zi în urmă, sări pe cheiu. Sosit aici, lucrurile nu mai merseră atât de uşor, căci, apropiindu-se în vârful picioarelor să desprindă otgonul gros de pe babana uriaşe, gura-i fu astupată de o mână repezită din întunerec şi braţul imobilizat, că nu mai putea roti decât ochii ca două coji de ou. Zadarnic îl strigă Suedezul şi se plecă peste copastie să-şi dea seama ce-i cu el. Bombănind, se-aruncă la rândul său de-asupra apei negre, dar avu aceeaş soartă.

Inainte ca restul echipajului să prindă de veste, vameşii săriră pe punte şi-l făcură prizonier, fără multe formalităţi, debarcându-l în tăcere. Curtezanele fură găsite în dormitorul comun, care ocupa mai toată prova. Câteva, cele obişnuite cu astfel de călătorii la voia întâmplării, se desbrăcaseră nepăsătoare să se culce, iar celelalte, mai tinere, aşteptau pline de emoţie în paturile duble de lemn, clipa când vor simţi sdruncinătura primei depărtări, ca un svâcnet al unei vieţi noi, care-şi va urma drumul în lume, precum şi marinarul cu care va fi nevoită să-şi împartă culcuşul până în ţara Hesperidelor. Când în locul cavalerilor necunoscuţi încă, deteră cu ochii de uniformele vameşilor, începură să plângă, poate unele dintre ele, de bucurie că nu vor mai trebui să înfrunte atrăgătorul, dar înfricoşetorul necunoscut şi pustiul

întunecat al mării. Numai Veronica, începu să strige şi se sbată în mâinile lor, apoi să-l acuze pe Hemcea că o răpise dela părinţi, ceeace o făcu dintr'odată suspectă.

Cabina mică a căpitanului rămăsese închisă şi Ovezea dădu ordin să nu se apropie nimeni de ea. Dela dansatoare aflară că Şandru cu Therwaldsen jucau şah fără întrerupere, din asfinţitul soarelui, când aventurierul le adusese pe goeletă.

— Lăsaţi-i pe seama mea, şopti Ovezea şi scoţându-şi centura de piele, o întinse cu revolver cu tot unui agent.

— N'ai nevoie de...? întrebă acesta uimit arătând arma.

— Sunt nişte câini turbaţi... M'ar împuşca să mă simtă cu astfel de jucărie... se mulţumi el să răspundă.

Ajunse prin întunerecul coridorului până la uşa cabinei şi stătu o clipă nemişcat, trăgând cu urechea. Nu se auzea nici cel mai mic sgomot, afară de geamătul unei scoţe, sus pe punte, care se freca de catarg de câteori goeleta se pleca într'o parte după clătinarea molcomă a mării. Când crăpă uşa, îl izbi în faţă mirosul acru al opiului, ce nu se risipea niciodată din cabina căpitanului. Thorwaldsen lâncezea în pat, moleşit de otravă, cu capul atârnând greu peste cutia de şah, cu pătrăţele misterioase şi Şandru îl privea nemişcat în lumina gazoniţei, cu o expresie crispată de ură şi suferinţă. Ovezea simţi că pândeşte şi el prima legănare a plecării, şi deaceea îşi ţinu suflarea să nu trezească printr'un sgomot cât de mic, bănuiala celui ce aştepta cu auzul ascuţit.

Aventurierul parcă simţi unda de aier curat, căci întoarse capul spre uşă, iar vameşul, dându-şi seama că e descoperit, răsări dintr'odată în pervazul îngust ca o fantomă înălţată din întunecatul linţoliu a nopţii. Acum n'avea ciorapi de mătase pe mână, panglici sau jartiere şi tăietura urîtă a obrazului părea crestată într'un chip cadaveric, ca de ceară.

Cu o mână, Şandru măturâ pionii hidoşi din faţă-i.

— Ce... ce vrei? borborosea Thorwaldsen, care înălţase capul, neînţelegând încă de ce este vorba.

— Fetele sunt în siguranţă! rânji Ovezea şi-şi întoarse palmele ca să arate că nu e înarmat. — Acum sunt în Constanţa. Ţineam să vă anunţ dinainte, prietenește, că goeleta e înconjurată şi aţi face bine să ieşiţi fără fasoane afară. N'am vrut să vă umilesc... în faţa oamenilor mei. Hemcea a intrat de bunăvoie în laţ, numai să te vadă cu cătuşe — continuă spre Şandru, serios de astădată. — Din când în când avem şi noi vameşii noroc. Dece-ai vrut să-l ucizi? Asta nu se iartă!

— Şi eu am vrut... am vrut... bâiguia Thorwaldsen şi era neplăcut să-l vezi cum se scutură şi încearcă să se deştepte din toropeala otrăvii. — Ah, diavolul de Persan, borborosi, convins că Vasi şi nimeni altul îi denunţase.

— Bănuiam de mult că dansatoarele intenţionează să plece... dar chiar cu corabia dumitale, căpitane, zău nu mi-ar fi trecut prin minte. Prea ne credeai adormiţi! De ce-ai stricat partida? — continuă Ovezea şi se întoarse iarăşi spre Şandru, ca să câştige timp. — Sper că nu te-am făcut să pierzi.

Simţise că în aventurierul încolţit creşteau planuri de fugă, porniri misterioase, încolţite din instinct. Şandru îşi dădea seama că singura posibilitate de salvare, era să se arunce de-odată asupra vameşului, chiar cu riscul de-a fi rănit, şi să-şi croiască astfel drum spre punte. Ovezea nu era însă înarmat, aşa că, bănuind intenţiile celuilalt, se lipi de peretele cabinei, grăbindu-se să-i facă loc. Ştia că odată ieşit pe uşe, toate încercările-i vor fi zadarnice şi că oricum, va cădea în plasă. Acelaş sfârşit!

Lucrurile nu se petrecură întocmai, pentrucă Şandru se deprinsese cu atacurile neaşteptate şi cu ciocnirile de pe acoperişuri, când schimba focuri cu poliţia. Înălţă capul pe chepeng, rămânând la pândă. De pretutin-

deni îl întâmpină aceaş tăcere adâncă, legănată de foşnetul blajin, pe care dârele lumii îl lăsau alergând peste ape. Farul Carol I clipea îndepărtat ca dela capătul lumii.

Se apropie în vârful picioarelor de locul unde ştia că atârnă funia înodată, când cineva înălţă capul după o ladă de pe cheiu şi repezi spre corabie un fulger scurt, orbitor. Impuşcătura cutremură pacea mării, apoi clipocitul uşor al apei se'ngână din nou, lovindu-se de coastele goeletei cu păcura neagră şi cutiile goale de conserve.

Inconjuraseră deci vasul! In dreapta lui răsărise o umbră, ca un strigoi ce se înalţă dintre funii, apoi alta, lungită pe burtă, în dreptul timonei, şi o a treia la câţiva paşi numai. Parc'ar fi ştiut că nu e înarmat, căci adulmecau puntea argintată, liniştite, fără teamă. Un necunoscut se afla atât de aproape, că îi auzea răsuflarea sgomotoasă, însă poate avea mâinile goale ca şi el şi aştepta fără curaj înaintarea celorlalţi. In lumina fermecată a lunii, parcă-i recunoscu silueta. „Trebuie să fie Hemcea" gândi, în vreme ce-şi scotea haina cu mişcări repezi, automate. Prefăcându-se că se retrage pas cu pas spre bastinguj, se opri o clipă de parcă ar fi rămas pe gânduri, apoi se rostogoli pe spate în mare, exact ca un sac cu bolovani.

Urmăritorii alergară înjurând şi începură să tragă la nimereală în apă, încrucişându-şi săgeţile aprinse cu agenţii rămaşi pe cheiu. Portul secătuit fu tulburat în seara aceea de o rafală de gloanţe ce trezi tot Tomisul în picioare.

Şandru îşi dăduse seama că viaţa lui depinde de-o înghiţitură de aier şi în ultima clipă îşi luă cât îi trebuia până la „cimitir", unde-ar fi putut să se piardă printre epave. Auzi bâzâitul stins ce se'mpânzea de-asupra lui şi murmurul vocilor din ce în ce mai slabe. Când ajunse sub pupa largă a unei foste şalupe de dragaj, îndrăzni în sfârşit să ridice ochii lângă oglinda tainică a mării şi să privească spre

Sinove. Deslușî limpede pe Hemcea, care, înconjurat de agenți se holba să-l descopere printre dârele luminoase. Prinsese inimă și blestema, răgușit de furie:

— De-abea vă mișcați, fire-a-ți de neghiobi! O barcă, o barcă, lăsați o șalupă pe mare...

Dinspre circ se vedeau alergând artiștii așa cum săriseră din pat. Bacruban își aruncase numai pelerina peste o pijama albă de mătase și țopăia dezorientat pe țărm, întrebând mereu și neînțelegând nimic din vacarmul infernal. Nu-i venea să creadă că atâtea lupte și-atâtea spaime fuseseră zadarnice, simple amăgiri care-i făcură o clipă să creadă că-și vor putea ajunge ținta.

Pentru toți, socotelile ieșiră nu se poate mai prost. Thorwaldsen fu arestat și cu toate amenințările lui — pretindea că se va adresa consulului suedez —, fu condus spre Căpitănie, împreună cu Hemcea și ceata curtezanelor din Brăila.

Văzându-i trecând pe lângă el, țipând și înconjurați de liota tomitană, Bacruban încremeni și neputându-și regăsi viclenia, ca un biet diavol omenesc ce era, nu mai avu măcar puterea să facă noi promisiuni trupei sale. Chiar în noaptea aceea, artiștii îl părăsiră.

Castelana din Lazul trebui să-și mute gândul de-a mai deveni patroana „Comandorului"; începu să strângă iarăși rufe din Constanța și să se înapoieze în fiecare seară cu maldărul enorm pe poteca din marginea podișului.

In vreme ce procesiunea celor prinși, îngroșată de mulțimea tomitană se îndrepta spre Căpitănie, Vasi privea de sus și se înclina tăcut în fața Celui Veșnic, care-l scutise de o mare umilință, sdrobindu-i dușmanii. Pierdea însă încrederea Puterii îndepărtate și o sumă serioasă dela „Intimité", precum și datoriile cambuzierului căruia trebuia să-i scoată neapărat casele în vânzare...

E adevărat că Șandru reuși să dispară, dar înapoi, într'un oraș secătuit și ucis de barajul Strimtorilor —

cât despre Cristina, rămasă singură, își dădu seama că nu va mai putea rămâne în Constanța, pe locurile unde ar fi putut da cu ochii de tatăl ei, care trecuse peste cea mai arzătoare rugăminte ce i-o făcuse. Singurul loc unde-ar fi putut scăpa de îngrozitoarele amintiri ale nopții aceleia, era ferma liniștită a bunicilor ei, de unde Hemcea plecase cu mulți ani în urmă, casa mătușii ei Zenaida, care-l trimesese pe Andrei la Castel, s'o convingă să vie la ea. Și cu tristețea trecutului părăsit, cu nădejdea într'o nouă viață pe care o bănuia simplă și liniștită, își strânse podoabele grele, rochiile lungi și se îndreptă spre gara Constanței.

In urmă-i zidurile Tomisului se prăbușeau înainte sub tărnăcoape.

IX.

Ultimele ctăţui înfipte în râpă, digurile de piatră, colinele şi plaja largă a Lazului, pieriră, îndată ce ieşi din oraş. Salcâmii pipernicţi se răreau şi bălţi aproape secate, stuhărişuri înegrite de flăcările verii, peticeau stepa pustie. Când şi când pasări leneşe, lopătau spre grindurile bogate din Deltă.

Dela Medgidia trenul coti spre Miază Zi, lăsând în urmă uriaşa albie a fluviului secat, Cara Su. Şi dacă până aici călătorii mai întâlniseră râpe înalte, cu scobituri pietroase ce măcinau valea stearpă, aceleaşi ponoare rotunjite, din care se revărsau grohotşuri de cretă, scăldate într'o lumină de azur, acum privirile se pierdeau cu totul, într'un pustiu străin şi lipsit de orice înţeles. Cu cât înainta în stepă, Cristinei i se părea că soarele e mai roşu şi mai îndepărtat, iar pământul îmbătrânit, răcit, prinsese şi el o culoare cărămizie. Pe aceste întinderi aride, nu cădea cu lunile o picătură de ploaie şi numai la mari depărtări, se vedea din goana trenului, oameni plecaţi peste burdufuri, trăgându-şi chinuiţi apa, din izvoare adânci şi sărăcăcioase. Alţii, mohorâţi, cu pălării mari de *pai*, îngălbenite de arşiţă, aşteptau sub căruţe domolirea pârjolului pentru a cosii la lumina lunii şi vitele lor, nemişcate, cu capetele plecate, se apărau doar de tăuni, legănându-şi leneş coada. Apoi cirezi nesfârşite de bivoli şi cai, adăstând parcă şi ele răcoarea asfinţitului şi adulmecând jghiaburile prăfuite.

Din loc în loc, ştirbiturile munţilor străvechi, rămaşi

ca niște țarini de bolovani împânzite de ciulini, clopoței de stepă și stropi gălbui de rapiță, erau rostogolite cu răbdare spre marginea satelor, și se vedeau acolo necioplite și aspre, la fel de mute în ceeace privește numele și trecutul drept credincioșilor pe care îi priveghea.

Iar mai spre Sud, tarlalele de pământ însămânțat se răreau și casele fermierilor — foști mocani și cojani poposiți cu oștile fără număr ale oilor, apucați de plugărie, olteni și macedoneni, cu toții izvodind o rasă nouă și dârză, dând un nou asalt ținutului îndărătic — tot mai primitive, aproape numai din piatră, făcând loc satelor vechilor localnici, înjghebări singuratice, depărtate de drumuri. Sate! Mai de grabă o mână de bordee scunde de chirpici, cu acoperișul înverzit de pirul a-tot-stăpânitor, fără îngrăduiri sau copaci, cu un podmol de lut în mijlocul lor, unde se ard gunoaiele, așa că de departe aceste înjghebări ți se par ascunse în pământ și triste sub limpezimea rece a firmamentului, pierdute într'o tăcere mai grozavă ca murmurul mării sau măturate de torentele înflăcărate ale Austrului, iar viața oamenilor o ghiceai la fel de monotonă și neînsemnată, ca stepa întreagă.

Deși spre sfârșitul lui Iulie, un vânt fierbinte răscolea colbul coajei arse de secetă și crăpa obrazele țăranilor. Femeile adunau spicele cu basmaua trasă până la ochi, dar cântau încetișor și vântul purta și legăna glasurile, astfel că, oricum, suferința lor se mai mângâia.

Grâul se pipernicea, se strâmba, și peste întinderile nearate ,presărate cu tufe țepoase de păiur, vântul se răsucea în voie, domnea absolut, înfricoșând privirile din această poartă a marei stepe răsăritene, între Asia și Mediterana. Aici se află Caraomerul, un târg mai răsărit, unde se colectează grânele din jur și unde bieții oameni își pot procura unelte și sămânță. Când Cristina ajunse la singurul han, dădu peste o mulțime de căruțe încărcate de saci ,ce așteptau cu caii des-

hămaţi la oişte, negustorii de cereale. Ca toate casele coloniştilor, adunate în jur, hanul era ridicat din bolovani roşiateci, ciopliţi grosolan şi mâncaţi de vânt, legaţi cu lut. Servea de cafenea şi de magazie, căci, de amândouă părţile avea saci de orz şi grâu, piei de oaie cu miros pătrunzător, fasole şi bostani albi, turceşti.

Fata se culcă devreme căci se simţea ostenită, cu toate astea nu putu închide ochii toată noaptea; vântul ţipa prin piatra scorburoasă şi, ca şi cum iadul de-afară n'ar fi fost deajuns, patru-cinci negustorii de cereale şi piei, traşi la acelaş han, petrecură noaptea povestind întâmplări cu comitagii şi colonişti, aruncând mereu tufe de ciorlan şi dând pe gât cești mari de ceai cu lapte de oaie. Rogojinele întinse de hangiu aproape de foc erau pline de pureci, vântul se năpustea prin deschizătura zidului lăsată drept uşe, încât Cristina se întoarse toată noaptea pe-o parte şi alta. Se gândea mereu la Şandru şi cu cât se apropiau clipele reci ale zorilor, cu atâta i se întărea siguranţa că amantul o iubea şi că n'ar fi părăsit-o pentru nimic în lume. O întâmplare nenorocită, pe care întârzia să şi-o explice, îl adusese pe goeleta ce înfierbântase atâtea minţi.

Nepăsarea din ultima vreme fusese provocată numai de Hemcea şi ura lui oarbă împotriva uzurpatorului. Pentrucă tot nu putea închide ochii, se gândi la amănunte fără însemnătate din anii cât fuseseră împreună şi la prima plimbare la Castel. Lazulul apărea tot atât de depărtat ca din goana trenului, însă plutea scăldat în lumina a-tot-cuprinzătoare pe care o dă depărtarea de un loc iubit, unde te simţi mai fericit ca oriunde. Copilăria ei nu fusese petrecută cu evenimente vesele. Crescuse mai mult singură, totuşi niciodată nu simţise un pustiu în juru-i şi o lipsă de ţel în viaţă ca acum. O umbră de speranţă o făcea să creadă că unchii ei o vor primi în sânul unei noi existenţe, dar licărirea aceasta pâlpâia, ameninţată de vântul şi senzaţiile neîncercate ale pământului străin,

unde trecutul îi apărea mai limpede şi mai apropiat. Noptile pontice, ceţurile grele din luna Noemvrie, adierile pline de taina porturilor Mediteranei, apoi ruinele cunoscute, marmorele, zidurile de apărare care arătau veşnic locuitorilor îndârjirea de a rămâne pe petecul acela de ţărm — în neţărmurita libertate a visării — umbrele celor pieriţi în fluturarea neagră a valurilor şi războaielor, crescuseră în sufletul ei, ca pieritorul şi însufleţitul vrej de viţă, răsărind în lumină cu taina vechilor legende dintr'un sarcofag îndopat cu pământ.

Aici nimic nu te făcea să crezi că omul s'a oprit vreodată în loc, dejugând carele, sau că ar putea lăsa o urmă a trecerii sale. De curând se ridicaseră ferme — câteva familii de mocani strânşi într'o magazie de piatră în mijlocul pământurilor lor, pe care din sat nu le puteau păzi — şi băştinaşii fuseseră nevoiţi să-şi îngrădească şi ei partalele, întristaţi de statornicia şi simţul de proprietate a celor de peste Dunăre.

Cristina îşi trase pătura până la bărbie. Noaptea cădea tot mai friguroasă — se apropiau de sfârşitul verii — cu toată arşiţa zilei care-i ostenise privirile în vreme ce înainta pe acest pustiu fără viaţă, cu nori lungi şi vârtejuri de praf. Din chipurile pe care le văzuse înţelesese că aici, sufletul omului nu se putea înţelege cu furtunile, nici cu adierea răcoroasă a serii, nici cu dogoarea soarelui. Vântul trebuie să fi fost acelaş tot anul, ca şi privirile lor, iar bucuria ca iarba verzue sau cenuşie, însă mereu mărunţă, după cum Crivăţul mângâie pustietăţile sau biciuieşte îngheţat pământul roşcat şi gol.

Negustorii din jurul focului povesteau fără interes, moleşiţi de căldură în cojoacele lor mari şi se vedea că le lipseşte credinţa care face ca înţelesul întâmplărilor să se urzească în sufletul cuiva ca un aer de borangic al minunilor petrecute în timpul său. Cristina îşi dădea vag seama că trăiesc mergând dintr'un loc în altul şi dorindu-şi numai ţinta drumului, fără a mur-

mura numele duhurilor locului — căci totul îi încredinţează că pe-acolo n'au fost niciodată fiinţe — fără a-şi atinge cruciuliţele sfinţite, nici nu sunt vicleni ca tomitanii, lacomi de avuţii, buni şi răi. Sau dacă cred, religia lor creştinească trebue să fie alta decât a celor din Lazul.

Pentrucă tot nu putea dormi, le ascultă poveştile domoale, întrerupte când şi când de tezecul care trozonea în hogeac şi arunca în întunericul hanului, o erupţie de scântei. Din vorbele lor păreau cinstiţi şi posaci; nu discutau despre regatele scânteietoare de aur sau despre aventuri primejdioase, ca muşteriii „Comandorului", ci-şi împărtăşeau necazurile de oameni singuratici. Niciodată nu i-ar fi putut înţelege bucuria cu care se gândea la prima seară petrecută cu Şandru în Castel, niciodată nu va mai putea împărtăşi cuiva farmecul acelei seri neuitate. Cu toate că se afla printre ei, la doi paşi de focul ce sursura şi-şi înălţa pâlpâielile, sufletul îi rămăsese acolo, printre tufişurile argintate de arariel şi printre buruienile plăjii, iar trupul îngheţat i se sbuciuma de răceala nopţii şi aştepta doar soarta lui, soarta unui trai pământesc la care se supunea cu indiferenţă.

Incet, încet, se lumină de ziuă. Era într'o Joi. O căruţă cu ghioci înalţi şi loitrile foarte lungi, se opri în dreptul fetei cu rochie scumpă de oraş şi cu un geamantan în mână, cu sgomot de fierăie şi nechezături vioaie. O pereche de bătrâni îngrijiţi, îmbrăcaţi în negru, coborâră sprijinindu-se de crupa cailor, iar un tânăr voinic, cu cizme, le ajută să sară la pământ. Tofanii cu feciorul ler de suflet Andrei, fuseseră anunţaţi şi se grăbeau s'o primească. Spre vărul ei se opriră întâi privirile Cristinei, cu interesul instinctiv al curtezanei. Nu părea că se deosebeşte de ceilalţi fermieri, întâlniţi în tren şi pe peronul gării, după felul strâns şi hotărît în care ţinea dârlogii murgilor dobrogeni sau fruntea îngustă („ce deosebire de fruntea largă şi frumoasă a lui Şandru!" gândi fata) părul

încâlcit ca pâsla pe creştet, ochii mai limpezi ca şi bătrânilor, însă reci, aşa cum au oamenii câmpiei, deprinşi să vorbească puţin şi să li se asculte poruncile. Bătrânii nu arătau nici ei prea mişcaţi. Tofan fusese învăţător în Caraomer, dar ca mai toţi fiii de ţărani, care-şi munciseră mai departe pământul odată cu preocupările cărturăreşti ale şcoalei, păstra pe faţă sbârciturile şi asprimea unei vieţi aprige. Poate nicî n'ar fi intrat la Stat, dacă ar fi avut pământ îndestulător şi de-abea aşteptase să iasă la pensie să-şi vadă în tihnă de cele cinci hectare ale neveste-sei, moştenite în întregime după fuga lui Hemcea. Îi plăcea să vorbească, îmbrăcat în postavul negru din cap până 'n picioare, cu cămaşa de in închisă la gât, fără cravată — aşa cum obişnuiesc micii târgoveţi şi fermierii din Dobrogea — la întrunirile politice şi la serbări, dar mai ales în cercul comunităţii lor religioase, căci era adventist, ales după grija soacrei lui, bunica Cristinei. Se pare că, Ardeleni şi ei, bunicii de mamă ai lui Hemcea trecuseră la această sectă după-ce se stabiliseră într'un sat cu emigranţi dinspre Deltă; în ţinutul dintre Dunăre şi Mare se întretae mulţime de neamuri şi credinţe, greu de deslusit în negura timpurilor. De reţinut e, că mama Zenaidei şi a lui Hemcea nu se lăsase până n'o măritase pe fiică-sa cu unul din membrii congregaţiei pe care pusese de mult ochii. Bărbată-său care mărturisea întru ortodoxism, nu putu să se opună la această legătură, deoarece pierduse aproape tot pământul cumpărat pe nimic de bunicii lui dela Turci şi rămăsese pe cele câteva hectare ale neveste-sei. Ca învăţător, Tofan avea o pâine asigurată. Fire muncitoare, nu se mulţumise cu catedra şi îngrijise mai departe ferma după moartea socrului lui, sădind pomi şi vie, care pe pământ puţin dădeau rod mai bănos. Fusese şi reprezentant al gazetei. „Dobrogea Jună" din Constanţa, unde publicase câteva mici studii de folklor religios şi sfaturi agricole.

Zenaida Tofan părea că i se potriveşte de minune,

cu negrul sever al rochiei, însufleţit numai de cenuşiul manşetelor şi gulerului, din care ieşea un cap osos cu părul neted, alb. Pe cap avea o boneţică de mătase cu panglici, cum se purta pe vremuri, însă, când dădu mâna, Cristina simţi degetele ei bătătorite şi înăsprite de muncă. Şi la amândoi bătrânii, aceeaş privire ştearsă, indiferentă, care te făcea să bănuieşti, cu o dureroasă strângere de inimă, că oamenii aceştia nu se vor putea bucura niciodată de adâncul tainic al sufletului lor, larg şi luminos ca întunericul nopţii, în care să-şi găsească înţelesul vieţii de totdeauna, reazămul unei adevărate credinţe şi siguranţe unei traiu nice veşnicii.

In timp ce Andrei ducea caii spre umbra subţire a unui salcâm, cerură iertare că n'au venit mai de dimineaţă. Ca în fiecare Joi fuseseră datori să întârzie în casa lor de rugăciuni şi Tofan trebuise să desluşească un verset. Nu întrebară nimic de Hemcea. Păreau înţeleşi să n'o descoase asupra trecutuului ei, mulţumindu-se cu obişnuitele amănunte ale călătoriei. Se simţea ostenită? Cum dormise? Trenul întârziase ca de obiceiu în Cobadin? E adevărat că frontul de-abea se ţine spre Miază Noapte şi Germanii părăsesc Constanţa? N'a auzit nimic? Atunci dece trec zi şi noapte tunuri din Bulgaria spre Bucureşti?

Bătrâna mai cu seamă, o privea pe furiş, cu o mulţumire timidă, gândindu-se că ochii blânzi, paloarea de trandafir a obrajilor, părul de aur, le va lumina ferma lor singuratecă. Pentru Zenaida Tofan era un triumf că izbutise s'o aibă înapoi pe Cristina şi s'o scape de primejdioasa influenţă a fratelui său. După impresiile lui Andrei culese din Constanţa şi din încurcătura cu care răspunse la unele întrebări atunci, cu şase ani în urmă, când primiseră o scrisoare în care se relata într'un stil foarte ciudat şi cu metafore persane starea nepoatei lor, chinuită de o femeie „mai şireată ca vulpea şi hiena la un loc", cam înţelegeau ce fel de viaţă a dus Cristina. In orice caz tânărul

lăsă să se înţeleagă că n'a avut parte nici de atâta îngrijire, nici de atâta bună-creştere, câtă ar fi primit dacă ar fi rămas lângă ei.

Pe drum, Tofan o privi scrutător şi-i vorbi cam pe neaşteptate despre nucleul lor religios „numai în Caraomer suntem douăzeci", dându-i de înţeles că dacă ar vrea, ar deveni „o soră demnă de laudă" cuvinte rămase fără ecou în inima fetei. Ii descria adevărul de nesdruncinat al acestei credinţe şi nevastă-sa da din cap aprobându-l, cu un chip grav, care să-i arate lămurit Cristinei că n'avea de ales între vechea ei viaţă şi calea pe care i-o arăta bătrânul.

De altfel, Cristina nu auzea nimic, nu mai înţelegea nimic, de parcă sufletul i-ar fi pierit de mult. Pe marginea şoselei, erau aruncate grămezi de pietriş şi peste şanţul surpat se întindea stepa, cu norii deşi de praf. Pământul pleşuvit şi crăpat de arşiţă, era ras de pulbere şi iarăşi acoperit cu ploaia fină a löessului. Ca să respire trebuia să-şi ducă palmele la gură, în timp ce, pe urmele căruţii, o perdea de praf se ridica până'n cer.

Drumul înainta ca o dungă albă, străjuită din loc în loc de oţetari. Pietrele scrâşneau sub fierăria căruţii, pulberea sărea în lături şi şoseaua străbătea mai departe aceleaşi pământuri şi aceleaşi ierburi arse.

Intâlniră un cal rătăcit, care se sperie şi o luă în galop după un nor roşiatec. Apoi iar drumul alb, câte un trunchiu frânt de oţetar, câte o mână de paie. Şi în dreapta, în stânga, lanuri pustii, islazurile nesfârşite ale Dobrogei, cu vietăţi rare, pământ înţelenit şi uscat, cu vine împietrite, cu stânci înroşite, adânci, cu borboriseala surdă şi duşmănoasă a vântului printre ierburi.

Pe litoral Grecii ridicaseră cetăţi şi după ei Romanii şi-au fortificat taberele militare; apoi Genovezii şi mai târziu Levantinii au lăsat contuare de comerţ; apoi Românii au construit un oraş modern şi diguri solide, împresurând vechiul Tomis; dar stepa a rămas

necercetată şi misterioasă ca neamurile ce-au trecut şi le-au odihnit zările: nimic nu se află scris. Iar cei de azi, Tătarii, tot mai rari, supravieţuitorii unor hoarde glorioase şi mândre, îşi înalţă şopruri lângă bostane, privesc nedumeriţi şi iubesc depărtările ce mânjesc coama armăsarilor, ca şi celor de ieri. Sunt oameni întregi, care se pricep încă să strângă chinga calului şi să aprindă un foc în calea Crivăţului.

De pe o colină, Tofan ridică codirişca biciului şi arătă înainte:

— Acolo stăm noi, zise. Ferma care a fost a maicăi e mai departe. N'ai ce să vezi la ea, căci e părăsită de douăzeci de ani.

In lumina orbitoare a soarelui, repezită prin vălul de praf, Cristina zări stuhul de pe acoperiş şi magazii înalte tărcate de umbre verzui. Când se apropiară, deslusi mai bine copacii şi toată perdeaua groasă de glădiţă spre Nord, fără de care, delicatele trunchiuri ar fi fost culcate la pământ cu araci cu tot. Ferma n'avea mai mult de cinci hectare, câte îi mai rămăseseră bunicului Cristinei după un şir de ani secetoşi şi pe pământul acesta, Tofan plantase câteva sute de piersici pitici, câteva prăjini de vie, puţin orz, bumbac şi zarzavaturi pentru casă. Piersicii făceau fructe mari, cu o aromă minunată, pe care bătrânul le vindea pe preţ bun la Tekirghiol şi Mangalia, ca mai toţi producătorii din apropiere.

— Cred că eşti zdruncinată rău de tot, zise Tofan scuturându-se de praf. Iţi voiu arăta mâine ferma.

Se apropiară cu toţii de ceardacul larg, cu stâlpi puternici, ridicat în întregime din aceeaş piatră cu vine roşiatice. O duraseră ciobanii care o înconjuraseră cu ţarcuri pentru oi, pe timpul şi din îndemnul lui Mihail Kogălniceanu, al cărui portret îl păstraseră din tată'n fiu, cu prinos de sulfină. Urmaşii lor vânduseră oile şi se apucaresă statornic de agricultură, căci era păcat să rămână atâta pământ nelucrat, iar camera din mijloc, la fel de necioplită ca magaziile mărgi-

naşe, numai ceva mai înaltă — unde primeau şi oaspeţii — avea în loc de ciururi şi putineiuri şi vase de căşerie, saci cu grăunţe şi bostani. Iatacul din dreapta îl pregătiseră Cristinei, cât despre Andrei îi plăcea să doarmă de-asupra grajdului şi nu şi-ar fi mutat în ruptul capului locul, ceeace-l făcuse să prindă miros de cai şi hamuri. Spre deosebire de han, încăperea din mijloc era foarte curată, cu scoarţe ardeleneşti pe jos şi cu o iie albă ca zăpada, cu flori negre de arnici, răstignită între două şipuri aduse de baciul Hemcea din poalele Bucegilor.

Lângă hogeac, Tofan avea o bibliotecă cu broşurele religioase, lucrări de pedagogie şi câteva volume de memorii ale oamenilor politici din timpul colonizării. Încercă, fără multe ocoluri să cântărească cunoştinţele nepoatei lui, însă îşi dete repede seama că în afară de frumuseţea şi felul ciudat de a umbla a fostei curtezane, nu are nicio dorinţă de a învăţa. Nu-şi ascunse dezamăgirea. Scoţând o carte din raft şi aşezându-se cu ea la masă, în aşteptarea prânzului, mormăi că îşi va bate capul s'o facă să priceapă câte ceva.

Zenaida Tofan le aduse unt alb-verzui dela singura bivoliţă pe care-o aveau, o ciosvârtă de oaie cu cartofi şi trei piersici mari cât merele.

— Mi s'a făcut sete, zâmbi Cristina ca să mai împrăştii tăcerea apăsătoare. Cred că aveţi un vin destul de bun!

Bătrânul mai că scăpă furculiţa din mână, dar Andrei, mai stăpânit, îşi trase înainte farfuria cu friptură şi zise-sec:

— Strugurii îi vindem sau îi uscăm pentru iarnă. Pentru noi ştii... vinul e păcat!

Cristina plecă capul. Hotărît, avea unchi foarte ciudaţi...

Seara, în timp ce erau adunaţi la aceeaş masă, sub umbrarul de aţă pescărească, Andrei se sculă şi ridicând biblia de sub icoane, o puse în dreapta bătrânului. Acesta îşi şterse ochelarii şi deschise cartea

la Apocalipsul Sfântului Ioan, unde paginele mai des umblate, înegrite de ţărâna celor dinainte, arătau capitolul de temeiu al credinţii adventiste. Ceilalţi doi ascultau cu respect şi Cristina le desluşi pe faţă un fel de teamă tulbure, aproape josnică, în luptă cu fericirea celui ce-şi cunoaşte păcatele şi mai are o poartă strimtă de scăpare. În unele clipe păreau chiar mândrii că descoperiseră poteca mântuirii, ascunsă muritorilor obişnuiţi, de pirul şi bălăriile păcatului. Se înfricoşau şi se încălzeau în gând numai, trăgându-şi fericirea şi suferinţa din cuvintele sterpe — pe care nu le simţeau de-a-dreptul — după cum nu înţelegeau legăturile adânci dintre cer şi suflet. De aceea sbuciumul lor era rupt de adevăratele adâncimi ale lumii şi Cristina simţea că religia nu ţinea în viaţa lor de fiecare clipă un loc trainic, ci-i hrănea cu o dogmă şi le arăta un fel de a se purta. Era închis în sine ca orice preocupare omenească şi, poate, stepa străină, goliciunea zărilor, îi îndepărta dela izvorul veşniciei pentru totdeauna. Când Tofan ajunse la următorul verset din Apocalips: „Şi a venit către mine un înger şi m'a dus cu duhul pe un munte înalt; şi mi-a arătat Cetatea cea mare, Ierusalimul cel sfânt, pogorându-se din cer, având zid înalt cu douăsprezece porţi şi înaintea lor doisprezece îngeri şi douăsprezece nume scrise de-asupra... Nimic spurcat nu va intra în cetate, ci numai cei scrişi în cartea vieţii mielului şi vor împărăţii în vecii vecilor"... un zâmbet fericit le însenină faţa, mulţumirea pentru viaţa ce-i aştepta în ceruri, dacă vor asculta poruncile.

Tofan închise cartea, dupăce puse cu grije un semn, şi începu să vorbească. Femeia şi tânărul ascultau cu privirile în pământ, iar afară vântul alerga şi şuera printre buruieni.

Ca totdeauna, vorbea despre a doua venire a Mântuitorului, dar se vedea că predică mai aprins, pentru a-i împărtăşi şi Cristinei primele Adevăruri. Şi auzindu-i cuvintele Cristinei începea să uite de în-

doiala cu care-i privise, de neplăcerea cu care întâlnise privirile lor scrutătoare şi gândurile de suprafaţă. O uşoară osteneală, indiferenţa celor ce avea să i se întâmple pe acest tărâm lipsit de interes, o făcură să-i urmeze mecanic gândurile.

Desigur, venită din Tomis — un fel de Gomoră în mintea singuraticilor fermieri — i se păru ciudat la început că cineva poate să se condamne singur cu o îndârjire atât de crudă, imaginând cele mai îngrozitoare păcate. Dar apoi ascultă tot mai întunecată acest nou fel de a vedea viaţa şi morala severă, necruţătoare cu slăbiciunile omeneşti, o atrase fără a-i mai cântări lipsa de adevăr. Necunoscând adevăratele greşeli, care aduc după ele întunericul, se îngrozi de tot ce adăpostea sufletul său şi faţa, pierzându-şi strălucirea după care întorceau bătrânii din Lazul privirile, se umbri de aceeaşi groaznică ameninţare care plutea peste creştetul Tofanilor şi care este însă-şi pecetea nefiinţei depline.

Fără a-şi da seama de nimicnicia sa, Tofan tuna ameninţător, prefăcându-se că a uitat trecutul fetei cutremurate de remuşcări din faţă-i:

— Să ne temem de patimele noastre nebune şi crude; de îngâmfare, de lăcomie, de destrăbălare. De a pândi să furăm lucrul altuia, de a dispreţui, a trăda, a minţi pentru arginţi, de a trăi în destrăbălare şi prostie. Voi înşi-vă sunteţi îngâmfaţi pentrucă vă credeţi puternici şi frumoşi, răi, căci nu daţi avutul vostru săracilor, necredincioşi, căci nu zăboviţi cu gândul la Cel ce-a suferit pentru voi. Sunteţi câini, fermecători, înclinători de idoli şi iubiţi pe cel ce poartă minciuna în ochi şi pe buze, se încălzi Tofan şi obrazul lui sbârcit se roşi de ameninţări.

Iar bătrâna şi Andrei, cu capetele plecate, cu o închipuită părere de rău, murmurau: „Aşa e!" „Aşa e, Doamne!" „Ai milă de noi!" Şi Cristina, văzându-i acum prin zăbralnicul negru al moralei, se îngrozea de câtă decădere fusese în stare propriu-i trup şi propriul

său suflet. Începu să repete mașinalicește cuvintele predicatorului, împărtășindu-se de teamă și de aceeași bucurie comună de a-și desvălui păcatele unul altuia, lăsând să cadă de pe ea și ultima podoabă.

După ce înșiră pedepsele și-i făcu să-și recunoască firile rele, Tofan începu să spere și cu laudele lui se ridicară din țărână și privirile celorlalți:

— Mântuirea stă în îndreptare, spunea. Lumina Deșteptării trebuie să ne găsească pe toți în curățenie și pace. Căci ce va fi a doua venire a Lui? Auziți ce spune unul din Frații Săi: „Fericiți cei ce-I fac poruncile, ca să fie stăpânirea lor peste lemnul vieții și pe porți să intre în cetate". Cercetați-vă și învingeți-vă, o frați și surori, pentru a-I ieși în cale. Căci viața noastră scurtă nu-i decât poteca spre El: oare nu se cade să urmăm curajoși judecata și să nu cădem pradă patimelor?

Tu, Cristino, se adresă el fetei, dece nu părăsești hainele vieții tale din trecut și nu îmbraci hlamida albă a credinței?

— Mă voiu pocăi, promise Cristina privindu-l țintă și în clipa aceea și-ar fi dat viața să-și ție făgăduiala. La Castel, Braia o deprinsese cu minunile sfinților și poveștii despre duhurile celor înecați, adăogând chiar că cei păcătoși care nu se putea îmbarca pe corabia Sfântului Ioana, rămânând să rătăcească pe țărm, dar se ferise să-i pomenească vreodată cari erau faptele lor și de morala Fiului Omului. Ori noua credință, găsită la ferma bunicilor ei, era clădită tocmai pe o morală aspră și neîndurătoare, tot atât de străină de bunul și simplul Iisus ca și superstițiile castelanei. Cu voința unui uragan, Cristina spulberă trecutul, târând însă cu sine, fără a-și da seama, toate podoabele, parfumurile și clipele de fericire din Lazul fără a le simți în dorința-i vijelioasă de-a ajunge la capătul zării și totuși tulburând-o prin prezența lor, măcinându-i viața... In ochi nu i se mai oglindea albastrul legănător al mării sau pacea plină de vraje

a nopții, ci sumbrele gânduri ale păcatelor și remușcării, biciuită mereu de crudele predici.

— Să nu te temi de hoți! zise Andrei la culcare.

— N'avem hoți pe aici, întări Zenaida Tofan. Puștile pe care le vezi rezemate de zid sunt pentru comitagii.

Iarăși nu putu dormi, de astădată sbuciumându-se și gândindu-se la mântuirea sa. Cum se va înfățișa în fața Tronului când va suna ceasul învierii? Își amintea frânturi din viața dela Castel și „Comandorul", de îndeletnicirile cunoscuților, de desfrâul în care trăise. „Se distrase" cu toți străinii și în urmă cu Șandru, care nu se codise mult să pocnească un biet marinar pentru a-i câștiga prietenia, de-a o îndemna să fure, de a-și bate joc de tatăl ei. Cât îl admirase. Era un diavol și sufletul i-era sortit chinului celui veșnic. Nu putea face nimic pentru el, nici pentru Hemcea, care la o oră atât de târzie, încheia de obiceiu socotelile și punea în fișicuri banii curtezanelor.

Dacă Tofanii strigau că duc o viață plină de păcate, atunci trecutul ei, nu fusese trăit într'o prăpastie cu clocot de aur și pucioasă aprinsă, unde fiecare zdrobea în disperare capul celuilalt, făcându-și drum cu ochii închiși, blestemând, spre barca plăcerilor?

Gândurile-i alergau, se învălmășeau și buzele-i murmurau rugăciuni chinuite — poate repeta fără a-și da seama vechile descântece ale Braei — ca într'un vis groaznic, unde arzândele ape ale Iadului, te fac să te cutremuri și să plângi.

A doua zi dimineață, Tofan o luă să-i arate ferma, în vreme ce Andrei era ocupat cu adăpatul bivoliței și celor doi cai pe care-i aveau. Vântul încetase, puțin după răsărit și sclipirile iuți făceau să tremure roua înghețată de pe ierburi.

Trecând pe lângă grajd, bivolița neagră și grasă, își întinse gâtul plin de noroiu, mugind potolit. Păsările cotcodăceau voioase și porniseră să caute gâze prin buruieni, dar nu se depărtau prea mult de casă, părând că se tem să nu se rătăcească și tainicul stăpân

al veşniciei să nu le smulgă spre el. Şi era ceva mişcător în mâna aceasta de oameni şi fiinţe negrăitoare, flori şi pomi domesticiţi, care trăiau împreună, se ajutau şi n'ar fi putut vieţui unii fără alţii.

O treime din fermă era plină de aracii strâmbi pe care se urcau viţele cu frunza rară. Dar adevărata slăbiciune a bătrânului păreau a fi piersicii. Cu toate că mureau foarte de tineri din cauza uscăciunii pământului, îşi scoteau cheltuiala prin fructele lor mari şi cărnoase. Cereau în schimb să-i îngrijeşti cu multă migală, ca pe nişte fiinţe cu viaţă puţină şi primejduită chiar şi de cea mai uşoară pală fierbinte suflând dinspre Bulgaria. Coşava — Vântul Negru — îi usca pe capete, iar restul anului se îmbolnăveau foarte uşor; mulţi aveau frunzele umflate, chircite, şi crengile subţiri înveninate de firişoare roşii, ridicate parcă din pământ.

Tofan îi explică cum trebuiesc stârpiţi lăstarii apropiaţi de rădăcină, cum se strâng cu grije frunzele bolnave, cum se dibuesc rosăturile curmeelor ce-i ţin legaţi de araci.

— Imi vei ajuta să le presar mraniţă la rădăcină, hotărî el. Ar trebui să-ţi schimbi îmbrăcămintea. Du-te şi cere mătuşe-tei o rochie veche.

Cristina se întoarse după câteva clipe cu o rochie aspră de cânepă şi cu părul bogat, ascuns sub o basma decolorată. In picioarele goale avea galenţii grosolani ai Zenaidei Tofan.

— Bun, murmură bătrânul, privind-o mulţumit. Când vom termina, îi vom săpa la rădăcină unde nu poate pătrunde plugul cu un cal.

Aducea gunoiul de foarte departe, căci pământul secetos trebuia îngrăşat mereu şi tezecul celor trei vite, de-abea ajungea pentru foc. Platforma fermentase şi era acum aproape neagră: trecut prin sită, deveni un pământ bun şi gras pe care Tofan îl drămuia cu economie, ca aurul. Il cărară cu lopata la fiecare piersic, apoi săpară în jur farfuria, fărâmiţând bolovanii prea

asprii. Când Cristina văzu că fermierul nu ezită să frământe coaja cu degetele-i uscate, făcu la fel, şi nu se lăsă până ce pământul împietrit, învăluit de nenumăratele rădăcini ale pirului, nu deveni mătăsos şi afânat ca cel din grădini.

Muncirăastfel până la amiază, când mătuşă-sa îi chemă la masa întinsă pe ceardac. Cu sapa pe umăr, Cristina numără din ochi piersicii şi constată că rotunjise singură douăzeci de farfurii. Privirea umbrită de nopţile pierdute cu propriile-i gânduri şi stropii de sudoare ce se amestecau cu ţărâna de pe faţă, o făceau să arate cu totul altfel decât fosta patroană a „Comandorului". Simţise cum îi înţepenesc toate oasele, însă muncise dârză şi cu un fel de pornire înflăcărată de a se îndrepta, ispăşindu-şi păcatele. „Voiu munci de trei ori cât oamenii aceştia" gândi „fiindcă sunt de trei ori mai păcătoasă". Când Andrei, aşezându-se la masă, binevoi să-i zâmbească pentru prima oară, lovind-o cu palma grea peste umăr, de-abea-l zări. Se simţea atât de rău, că peste câteva clipe ar fi căzut la pământ.

— Toţi oamenii cinstiţi, muncesc! zise bătrâna cu subînţeles împărţind borşul cu agrişe.

— E un argat destoinic, glumi Tofan. Vom face treabă bună! Apoi adăogă suflând în zeama roşiatecă. — Sper că nu-ţi pare rău că te-ai hotărît să rămâi la noi...

— Sunt mulţumită, şopti Cristina, cu toate çă, Doamne, îi venea să ţipe de disperare.

— Cred că aveai multe prietene... şi prieteni în oraş, zise Andrei pe un ton aproape ofensator. Ţi-o fi venind greu acum.

— O nu, roşi fata simţind că toţi îi pândesc răspunsul. Aş vrea să rămân totdeauna în Caraomer. Acesta a fost visul meu de mică...

Şi plecă fruntea îngheţată, amintindu-şi că numai lui Şandru îi mărturisise dorinţa ei, în timp ce o asculta rezemat de pervazul unei ferestre putrede din

BIBLIOTECA *ACADEMIEI* ROMÂNE

Castel. Era atâta tăcere şi atâta linişte în prima lor întâlnire din Lazul, de parcă sufletele amândoura s'ar fi pogorît în desişurile misterioase. Căută să-şi înăbuşe aceste gânduri şi ridicând capul, îi privi cu un adânc dor de îndreptare.

— Am fost o desfrânată! Vreau de-acum să nu mai greşesc şi voiu căuta să ajut şi pe alţii să se mântuie. Pot să mă rog şi pentru... cineva din Tomis?

— Ne rugăm numai pentru cei care-o merită. De altfel vorbele's rostite în deşert, dacă ei nu-şi dau singuri seama de păcatele lor! răspunse tăios Zenaida Tofan, vrând să-i alunge până şi amintirea foştilor cunoscuţi, iar Cristina o privi cu admiraţie, dar şi cu o teamă care îi spunea că n'o va iubi niciodată, cum o iubise pe Braia, castelana.

Zilele treceau una după alta fără nicio ştire de la Hemcea. Venea sfârşitul lui August şi bieţii muncitori rurali fără lucru, ce poposeau o noapte în podul grajdului, aprindeau un foc mare dimineaţa să se încălzească, iar ziua soarele se apropia îngreuiat de pământ, arzând mai mocnit şi mai pustietor ca înainte.

Tofan începu să-i predea ceva istorie şi ştiinţe naturale, pe lângă comentarea pasagiilor profetice din biblie de fiecare seară, însă Cristina, care n'apucase să termine nici cele patru clase ale şcoalei din Anadolchioi, nu pricepea mare lucru. Prefera să se roage tot timpul şi să se cufunde cu ochii închişi în această împânzire de superstiţii logice şi remuşcări, fugind de ispitele şi amintirea trecutului, iar bătrânul îi respecta smerenia stearpă, cristalizarea într'o dogmă lipsită de temelia vieţii şi a morţii şi se bucura cu câtă râvnă coboară spre umilinţa celor ce vor moşteni Impărăţia.

De-abea aşteptau Joia, când se urcau cu toţii în căruţă lăsând ferma goală în mijlocul câmpului, îndreptându-se spre Caraomer, unde se afla localul comunităţii. Adunarea părea foarte pioasă şi arăta îndoliată în goliciunea pereţilor şi apriga dorinţă de puritate a sufletelor searbăde. Işi spuneau unul altuia „frate" şi „soră", cântau psalmi şi interpretau cu rândul pasagii din biblie. Mai toate predicele aveau acelaş conţinut: îşi recunoşteau păcatele, deplângând starea omenirii întregi, îndemnau pentru limpezirea sufletului, pentruca a doua venire să-i găsească albi ca neaua. Sfârşitul lumii va fi în anul 2000 preziceau ei şi răgazul acordat tuturor pentru pocăinţă e foarte scurt. Iscodeau viitorul, răstălmăceau rândurile biblice.

Citirea Apocalipsului înălţa deasupră-le fantomatica plută a vieţii ce trebuia să se cufunde curând cu trupuri şi averi, iar fiinţa lor urma să se înşirue cuminte de-a dreapta şi stânga Tatălui, găsindu-şi limanul mult visat.

Cristina primi ca adevărate aceste predici, numai că morala lor n'o mai încânta ca poveştile cu Sfinţi a pescarilor din Lazul, ci o chinuiau împingând-o biciuitor către o lumină nouă şi străină. Işi dădea seama de prăpastia ce se căsca în urmă-i — înfiorătoarea dâră a paşilor ei îngreuiaţi de păcate — şi credea că e destul să întoarcă capul, pentru a se rostogoli în besnă. Frica de-a nu regreta traiul din Constanţa, o pândea, o făcea să tre alte din visare, impurându-şi voinţa. Dar încet, încet, zbuciumul se pierdu într'o linişte la fel de searbădă ca a celorlalţi, o împietrire a gândului ca şi a trupului, care-i amuţi privirea ca tuturora. Ceasurile de veghe şi rugăciune, atât de monotone faţă de odihna dela Castel sau veghile dela „Comandorul", se împleteau cu munca aspră şi cu un fel de tăcere, teribilă şi îngheţată, ce trebuie să fi domnit peste apele potopului atunci când înecase în adâncuri ciudăţenile ponoarelor, a valurilor, a pietre-

lor şi a ceeace face diversitatea naturii şi sufletului omenesc.

Pentru Şandru nu mai avea decât o milă fără margini; se gândea la el fără teama că ar fi putut-o îndepărta de poteca aleasă. Poate-ar fi dorit numai să-l aibă aproape şi să 'ncerce a-i deschide ochii, tot atât de binevoitoare ca faţă de orice frate de nenorocire, nu mai mult.

Lucra pe ţarină cot la cot cu Andrei şi se simţea binc ocrotită de spinarea lui lată, de cugetul lui drept. Il privea cu atâta admiraţie, că Tofanii, precum şi flăcăul, crezură că e iubire ceeace în realitate era umilinţă, iar ascultarea şi blândeţea nefericitei prinţese din Lazul, drept o supunere deplină.

Spre sfârşitul lui August era ziua ei de naştere şi mătuşa-sa — amintindu-şi de timpurile când alergase la ferma cumnatăsei, pentru a ajuta Cristinei să vină pe lume şi de lacrămile Glafirei ce-şi ştia bărbatul hoinărind prin Constanţa în căutarea unei ocazii pentru pădurile însufleţite de miragii ale Africei — îi făcu un tort cu sâmburi de migdali, din propria livadă. Il ţinu ascuns până seara, ruşinată de-atâta deşertăciune şi după cină, îl scoase din bufet şi-l puse sub lampa cea mare din mijlocul casei. In cinstea-i cântară câteva imnuri religioase, pe care Cristina le ascultă cu privirea plecată. După masă, Tofan tuşi uşor şi ridicându-se în picioare, vorbi:

— Văd că eşti pe calea cea bună, fata mea. Mulţumim celui A-tot-Puternic, că te-a întărit, să te poţi smulge din ghiarele pierzării şi să te întorci la ferma bunelilor tăi, stăpâni de-atâţia ani pe aceste pământuri. Tot El a vrut ca taică-tău să nu fie de faţă de ziua ta şi să rătăcească ros de patimi pe meleaguri străine, unde te-a purtat atâţia ani, împotriva voinţii noastre....

Bătrâna îi aruncă o privire dezaprobatoare, însă nu se depărtă cu gândul de omul al cărui nume era aproape un păcat să-l rosteşti în casa lor:

— Ce rost mai are să-i ascundem greşelile, acum când toţi ne-am convins cât a mâniat pe Domnul prin purtarea sa? Cu toate că noi ne ferim să-l pomenim, El tot îl va judeca, căci vede pretutindeni. Felul cum şi-a îndeplinit datoriile părinteşti faţă de tine îl înlătură pentru a doua oară din ochii noştrii. Prima oară când l-am plâns ca un mort — pe-atunci eu şi mătuşe-ta nu eram luaţi — a fost când a apucat-o pe drumul pierzaniei, spre Constanţa. Acum să nu mai vorbim, bine că totul a trecut! De azi înainte eşti ca fiica noastră, până în ziua când noi vom odihni în ţărână. După aceea tot ce vezi va fi al tău. Andrei a muncit cu folos, ne-a ascultat, aşa că pe el va trebui să-l urmezi. Dacă vrei să ne asculţi, ia-l de bărbat şi trăiţi împreună. De mult doream să fii a lui şi când am primit scrisoarea, în care era vorba de ruşinea noastră, pe el l-am trimes să te aducă, deşi ardeam de nerăbdare să te văd. Domnul a vrut ca, prin pocăinţă, să-l meriţi. Nu pleca capul! Trebuie un bărbat care să ducă mai departe ceeace am început noi. Viaţa va fi mai uşoară pe locurile noastre; se vor croi drumuri de fier şi şanţuri de irigaţie în mijlocul lahalelor pentru grădini, ceeace noi, nu cred să mai apucăm. Războiul se va sfârşi curând. Poate vei reuşi să vă întindeţi cu viţa şi pomii şi să creşteţi mai multe vite ca noi. Pământul are nevoie de braţele voastre! îşi termină Tofan discursul.

— Da, spuse Cristina încet. Ne vom îngriji să mărim cât mai mult ferma.

Era plină de o recunoştinţă dureroasă, ca o iubire neîmpărtăşită, prea de suprafaţă pentru a fi împlinită cu cealaltă fiinţă a ei, pentru oamenii din jurul mesei care-o făcuseră să vadă lucrurile în adevărata lumină. Sentimentul de singurătate fu totuşi atât de puternic, că simţi nevoia să se ridice sub privirile lor uimite şi să se îndrepte spre ceardac.

Asfinţea şi piersicii îşi clătinau domol coroanele umbrite, iar frunzele viei se scuturau mărunt de

aceaş boare mereu trează. Cerul îndepărtat pieri, apoi răsăriră stelele şi cu cât sclipeau mai puternic şi mai nostalgic, tenebrele cufundau lumea în beznă.

Pe-aproape trecu pasul cunoscut al lui Andrei, lăsând în urmă miros de hamuri şi de putere nemăsurată. Mersul lui firesc se deosebea atât de mersul ţeapăn şi fioros al lui Şandru, încât nevoia de ajutorul acestuia, simţită câteva clipe înainte, putu fi alungată. Cât fusese alături de aventurier nu-şi dăduse seama cum îşi taie drum prin viaţă, fără grije de Dumnezeu sau de alte casne cereşti; de-abea acum putea să-l judece şi să se refugieze — vai, cu mintea numai — lângă silueta cinstită a celui ce se depărta. Andrei nu i-ar fi cerut niciodată să fure spre a-l ajuta. I se cuvenea să pătrundă pe poarta fericirii şi să fie iubit.

— Aş dori să trăim împreună, îşi repetă cu ochii închişi. Pentru el voiu fi din nou, alta.

Hotărîră să facă nunta cât mai grabnic, însă un eveniment cu totul neprevăzut amână ceremonia. Într'o seară, cu câteva zile înaintea nunţii, Cristina ieşi la câmp, să culeagă rapiţa sălbatecă şi buruienile ce împânziseră lanul de lucernă. Era o muncă obositoare, căci trebuia să smulgă fir cu fir plantele ţepoase şi ele se răsbunau, o biciuiau, îi tăiau degetele. Palmele o usturau, totuşi se încăpăţâna să plivească înainte: aduna un maldăr mare în mâna stângă şi-l răsturna la marginea lanului.

Nici nu simţi când coborî noaptea, Frigul îi strânse umerii şi de-odată îşi dădu seama de întunericul greu, fără lună, care-i ascunse ferma şi vârful copacilor. Numai focul de stuh, aprins ca în fiecare seară de Andrei pentru a alunga ţânţarii, desgolea în răstimpuri colţul bolovănos al casei, aruncând rotogoale tulburi de fum în întunecime.

De-abea acum îşi aminti că îndârijită cu buruienile, uitase de mătuşe-sa, care-o strigase la masă. Dar ce cale, afară de truda robitoare, are cineva urmărit de

propria-i mântuire, ce orbire să uite spaima şi grozava otravă a remuşcării?

Gemând de durere adună toate maldărele de rapiţă, până ridică o căpiţă cu miros pătrunzător de verdeaţă strivită, apoi trecu pe sub sârma cu care era împrejmuită ferma, se feri de spinii glădiţei şi sărind prin această perdea de protecţie, pătrunse pe cărarea dintre viţe. Noaptea domnea pretutindeni şi numai greeri ţârâiau înăbuşit la rădăcina buruienilor. O broască ţestoasă îi tăie gânditoare calea, apoi o apucă cu labele-i solzoase printre aracii viei.

Cristina merse mai cu băgare de seamă, să nu se împiedece de uneltele lăsate vraişte pe lângă casă, apoi, ajunsă aproape de foc, tresări de-odată şi rămase în mijlocul cărării, ascuţindu-şi auzul. I se păru că de pe ceardac prinde un glas cunoscut, ce vorbea foarte politicos, cu o răceală cunoscută parcă, în care tremura totodată o violenţă stăpânită şi o siguranţă sfidătoare, precum şi vocea ascuţită, de bătrână, a Zenaidei Tofan. Dela distanţă nu putea să-şi dea seama de ce e vorba. Desluşi spinarea lată a lui Andrei ce răscolea tăciunii lângă foc şi frângea stuhul cu un pârîit sec. Un miros acru de fum, care te urmăreşte pretutindeni în Dobrogea, venea până la ea. Cine sosise la o oră atât de târzie şi nu plecase încă? N'ar fi fost mai bine să se ascundă — aşa plină de ţărână cum era — pânăce străinul va binevoi să-şi ia rămas bun? Poate era unul din agenţii sanitari sau vreun perceptor prins de noapte pe drum. N'auzi însă freamăt de cal, ceeace însemna că omul venise pentru vreme mai îndelungată.

Ocoli toată casa, prin arătură, şi se apropie tăcută de Andrei. Când îl atinse, tresări. Fata duse degetul la gură:

— E vreun drumeţ?

— Nu, răspunse Andrei dând din umeri. Caută de lucru. Nu prea îmi place cum e îmbrăcat. Aduce mai

mult a haimana care şi-a pierdut rostul pe la oraş din cauza războiului.

Tăcu câtva timp şi după ce vocile de pe ceardac încetară, adăogă, frângând cu un fel de pornire, uscatul snop de stuh pe genunchiu:

— La noi va trebui să facă ceeace i se spune.. Dacă nu... poate să plece înapoi, la oraş.

— Mă duc să mă culc, sunt foarte ostenită, şopti Cristina.

— Ai terminat plivitul? o întrebă încruntat Andrei, dar în glas i se simţea o tainică mulţumire că fata se retrage din faţa străinului.

Ea intră prin spatele casei. In bucătărie sursura pe plită o oală mare cu fiertură. Mâncă în grabă puţină ştevie opărită, cu iaurt de bivoliţă, apoi intră în iatac şi trăgându-şi pătura până la gât, adormi îndată.

A doua zi, în vreme ce suia butoaiele în căruţă ca să aducă apă dela pompa mecanică din Caraomer, Andrei ocăra caii, ursuz.

— L-au angajat! Le-am spus c'au să se căiască! Auzi cu ce i-a câştigat: „In viaţa mea n'am arat un metru patrat, dar am să caut să vă răsplătesc încrederea!" Astea sunt vorbe de orăşan şiret. O să-l vedem noi, mai târziu!

Cristina pornea din nou spre ţarină. Se înapoie tocmai la prânz, când soarele scăpătase de straja cerului. Andrei întârziase în târg şi când o văzu, bătrna îi făcu semn pe tăcute, şoptindu-i:

— Noul nostru argat aşteaptă la masă. Desfă-ţi părul şi pune-ţi rochia cu care-ai venit.

— Nu, zise Cristina. Mă voiu duce aşa.

Aşteptă până ce Zenaida Tofan îi puse castronul pe tavă şi pâinea alături.

— Mâncaţi înainte, o îndemnă. Mă duc să-l caut pe unchiu-tău printre piersici!

Era cu faţa plină de praf şi cu rochia aspră, de cânepă, dar puţin îi păsa ce impresie va face noului

venit, cu care urma să trăiască sub acelaş acoperiş, în jurul aceleaşi mese. Impinse uşa cu piciorul, apoi ridică ochii spre cel care-o aştepta în tăcere, prevenit de sgomotul paşilor ei şi rămase nemişcată ca înmărmurită.

Pe locul unde Tofan citea de obiceiu biblia, se odihneau acum o pereche de pantofi rupţi, purtând încă ceva din eleganţa pielei de antilopă. Nu-şi putu lua ochii dela ei şi rămăsese fără glas, deşi simţea că trebuie să se apropie şi să aşeze castronul aburind în faţa noului venit.

Şandru o fixase cu o căutătură ascuţită, pe jumătate batjocoritoare, sigur ca totdeauna de victima sa, simţind un fel de plăcere să guste toată groaza şi tulburarea acestei clipe. Rămăsese acelaş cavaler rece, aproape ţeapăn, cu toată haina prăfuită de colbul drumurilor şi cravata, atât de roasă şi pătată, înodată fără grije.. Dormise cu siguranţă pe câmp, în preajma Constanţei, şi n'avea un ban.

Se duse la ea liniştit, ca şi cum s'ar fi despărţit de câteva clipe şi-i luă blând castronul din mână, fără a o libera de privirea-i pătrunzătoare, care-i poruncea să se stăpânească şi să-l asculte.

— Nu sufli nimic! şopti, apropiindu-şi fruntea largă de părul strălucitor al Cristinei. — Mă urmăresc jandarmii şi nu găsesc de lucru. Din Constanţa am şters-o căci mă înghesuiseră prea mulţi copoi... aici am dat de alţi diavoli. Bineînţeles vom sta până mi se pierde urma, pe urmă te iau şi pe tine în Constanţa. Numai să-ţi ţii gura, auzi? Văd c'o duci destul de prost însă rabdă şi tu câtva timp...

Adevărul era că războiul se terminase la 23 August şi blocada luase sfârşit pentru toate porturile Mării Negre. Bariera de nepătruns a Bosforului fusese ridicată, tunurile retrase în interior, plăsele submarinelor târîte la ţărm, cu huruit cutremurător de fiare. Marea Neagră revenea la viaţă ca un uriaş de pe care se ridicase un blestem, începea să respire; circulaţia cu

Mediterana fu reluată şi mărfurile ce putrezeau de ani de zile prin porturi, înghiţite într'o clipă de hidra însetată, fără margini. Oamenii începură să răsară ca furnicile pe litoral, la început fără încredere, apoi tot mai înghesuiţi, făcând semne celor ascunşi încă prin oraşelele moarte de provincie. Veniră şi marinari din ţări îndepărtate, cu uniforme de ştofă veritabilă, cu arme noi, cu graiuri uitate de tomitani, cu îndrăzneala celor ce-au depăşit nivelul modern al vechii lumi, într'un dinamism fascinant, sgomotos ,generos. Apăru drapelul înstelat al Statelor Unite. Şandru vedea pe yankei trecând pe lângă zăbrelele caselor de toleranţă unde stătea ascuns, şi nădejdi noi începură să-l chinuie. Işi imagina traiul şi destinele fiecărui necunoscut, rudele, prietenii şi încântările traiului de peste ocean. Viaţa îi apărea plină de strălucire, tăiată prin mulţimile de oameni curajoşi, unde poate apare neprevăzutul, aventura. Atâţia oameni de afaceri la pândă, atâtea societăţi, oglinzi, ziarişti, femei scumpe, baruri înţesate cu orhestranţi în frac, nu cu un biet pian şi un muzicant ramolit care face şi pe chelnerul.

Dar era hărţuit de poliţie, fără un leu şi vapoarele veneau, descărcau ajutoarele pentru refacere şi plecau... plecau prea repede.

Numai fata cambuzierului i-ar fi putut face rost de bani, fără a le cunoaşte desigur destinaţia. In toiul unei nopţi, se strecurase până la Castel, aflase dela Braia noua-i locuinţă şi călătorise o bucată de drum cu un camion militar. Dela Caraomer o luase pe jos. Aşa se explică halul de mizerie în care se afla.

La început Cristina fu îngrozită de prezenţa lui şi numai o voinţă de fier o împiedecă să n'o ia la fugă peste câmpuri. Nu dorise atât de arzător să-l întâlnească şi să-i deschidă ochii? Trebuia să mulţumească Celui care în nesfârşita-I bunătate îl trimesese aproape de ea.

După spaima cu care-l primise, după aluziile făcute de bătrâni cu privire la nunta lui Andrei, Şandru cam

înțelese cum stau lucrurile la fermă și ce rol i-au rezervat oamenii aceștia posaci, Cristinei. N'avea însă niciun motiv să se împotrivească lor înainte de a-și fi îndeplinit scopul, rămânea de văzut cum. In aceeaș măsură în care Cristina urmărea să-l convertească la noua credință, el căuta, foarte prudent s'o recucerească, pentru a-i smulge banii de care avea atâta trebuință. Va ști cum să se descurce — bătrânii păreau că au ceva economii. Până în America trebuiau parale multe, o groază de bani.

Până una, alta, trebui să iasă la câmp înainte de răsăritul soarelui, să cosească nutrețul vitelor, să are mirișteа, să lege pomii pentru iarnă. Departe de-a se acomoda atât de grabnic ca Cristina, felul acesta de viață părea că-l plictisește de moarte, îl face să prefere trândăvia din timpul războiului în vechiul cartier. Pândea clipa când era singur, ca să se tolănească între ierburi și să privească cu un fel de dispreț tăios cerul gol pe care se alungau nori șterși, simțind cu fiecare svâcnet neliniștitor al sângelui, viața irosită în zadar.

Alteori trebuia să muncească din greu cot la cot cu fosta-i amantă și cu Andrei, se scutura mereu de praf cu o îndărătnicie furioasă — el care avusese în Tomis gesturi foarte reținute — și arunca primul sapa, dornic de odihnă. Cu toate că, atunci când își scotea cămașa să se spele, mușchii i se vedeau ca niște coarde de oțel sub pielea albă, împlinea lucrul mai mult în silă. Dimineața era un chin pânăce Cristina reușea să-l trezească, pentru a-l scuti de observațiile jignitoare ale lui Andrei.

Fără speranța plecării, n'ar fi săpat nici doi pași; corvoada cea mai respingătoare pe un vapor i s'ar fi părut de-o mie de ori mai plăcută lângă mașinile duduind în drum spre statuia Libertății, decât aici unde cerurile erau atât de întinse, că i se închideau în față.

Andrei nu-l prea avea la inimă. De-abea vorbea cu păgânul ce nu rostise niciodată numele Domnului și

care lua peste picior toate credinţele, muncile şi viaţa lor.

Intr'o zi pe când secerau toţi trei şi Şandru rămăsese mult în urmă, suflând ostenit în chiupul cu apă, cu o adevărată expresie de suferinţă pe faţă, Cristina simţi că Andrei se ridică de mijloc şi priveşte înapoia lor.

— Nu ştiu dece-i atât de greu să se'nveţe cu câmpul, şopti, arătându-l din cap. — Câteodată-mi vine să-i spui să lase secerea jos, să n'o mai legene în silă. Ai crede că-l apasă ceva pe suflet, dar nu scoate un cuvinţel. Nu-ţi dai seama ce-ar putea fi?

— Nu, minţi Cristina. Il cunosc ca şi tine, de câteva zile...

Se simţi ruşinată, contemplând silueta omului din urmă. Suferea sincer că Şandru nu se schimbase câtuşi de puţin cu toată munca şi predicele din mijlocul lor. Primea cu aceeaş nepăsare orice idee morală sau cu acelaş zâmbet dispreţuitor cu care judeca oamenii slabi, lipsiţi de puterea de-a i se împotrivi. El era viaţa puternică, viaţa prezentă, fără gânduri şi fără istorie, trecut şi locuri geamăne sufletului. Entuziasmul dela 'nceput al Cristinei, când nădăjduise să salveze un semen dela prăbuşire se risipise în faţa acestei existenţe în care prezentul era prea tiranic ca să lase loc unor alte constrângeri, morale sau sufleteşti, şi simţea că dorinţa de a-l face să-i împărtăşească eternitatea lentă a propriei vieţi, împletite cu trecutul ruinelor din Lazul şi cu viitorul aceloraşi coline populate de umbre, se precizează într'un sbucium mai chinuitor decât glasul datoriei: iubirea. Incepuse să-l iubească din nou fără să-şi dea seama, cu o groază care-o oprea să-l privească în ochi ,când îl vedea şi să-i vorbească cu un tremur plin de suferinţă.

Andrei îi surprinse stânjenirea, cam supărătoare pentru un viitor soţ şi într'una din dimineţi, când Cristina se ducea spre grajd să-şi trezească protejatul, el îi tăie drumul şi-i spuse fără s'o privească:

— Nu-i nevoie. Mă duc eu să-l trezesc!

La masă făcea glume greoaie, înțelese — ceeace era mai grav până și de bătrâni — batjocorind apucăturile unor venetici care, „n'au capul la lucru".

Altădată Șandru ara printre piersici cu plugul de un cal. Cristina se odihnea țesând pe terasă și-l privea cum apasă coarnele fierului, spulberând bulgări pietroși, tăind pirul albicios și rădăcinile lemnoase ale buruienilor ce se'ndesau pretutindeni; pământul trebuia desțelenit pentru ploile de toamnă și fără mâna omului, stepa ar fi cucerit grabnic micul petec de cultură.

Plugul ajunse printre trunchiurile mai luminate din marginea plantației, însă, în loc să întoarcă, Cristina-l văzu că oprește calul, apoi înalță încet capul din pământ și se apropie de mirişte, până ajunge cu picioarele în iarba înaltă.

Soarele muribund îl scălda într'o lumină arămie, ce se închidea roșcată printre piersici, ruginindu-le frunzele, umbrea arătura de o întunecime vagă, ca primul văl căzut al zilei. De pe terasă, îi vedea trupul țeapăn ca de oțel, umerii lați în cămașa de cânepă și părul netezit, dat cu briantină, pe care vântul îl răsucea nepăsător. La început crezu că urmărește din ochi o căruță de pe șosea, așa cum obișnuia sărbătorile, când n'avea de lucru, dar acum nimic nu păta albul stins al drumului și el continua să înfrunte pieptiș nemărginirea, în timp ce calul smulgea câte o gură de buruieni și o mesteca leneș.

O înfioră și pe ea adierea recunoscută, care-i aducea ca și aventurierului freamătul unui țărm îndepărtat, a stâncilor și a sirenelor dela vapoarele ce se mișcă greoi în loc, anunțându-și cu un nor des de fum, plecarea. Cu inima bătând nebunește de teamă, aruncă lucrul și fugi spre el, înțepându-se în spinii ascuțiți, culegând cu rochia toți ciulinii, lovindu-se peste față de crenguțele tari ale pomilor. Când îl ajunse, curajul îi pieri; încetini pasul și oprindu-se lângă umărul

lui, căută mută zarea fără hotar a stepei, plină de suferinţă, ca o prinţesă ce a uitat totul şi caută îngrijorarea aspră a cavalerului ei. Priveau în gol, împietriţi, şi dincolo de partalul de lucernă buruienile tremurau, ca şi cum ar fi vrut să se desprindă şi să alerge odată cu norii spre zenith, învălmăşiţi în dogoarea însângerată. Acolo, spre Apus norii groşi de aramă se îmbulzeau într'o tăcere solemnă să privegheze asfinţitul.

— Vom avea vânt... mâine, murmură el duşmănos, nemişcat. Şi poimâine... mereu... mereu.

Cristina nu simţea cum umbrele lor se topeau în întunecimea crescândă. Nu mai îndrăznea să-i ceară să se roage. Discuţiile cu el o tulburau, o răpeau din gândirea pe care şi-o închinase îndreptării.

Intenţionat, Şandru îi aminti de-acum încolo mereu „Comandorul" şi de câteori venea vorba de Hemcea, avea o sclipire de cruzime în ochi. Se vedea bine că era hotărît să nu rămână cu mâinile'n sân când l-o vedea pe cel care-l denunţase. Poate-ar mai fi amânat clipa în care să puie la încercare din nou puterea sa asupra Cristinei, îndemnând-o să caute economiile Tofanilor, dar sosirea neaşteptată a cambuzierului, îl decise să încerce cu orice risc a obţine banii pentru care făcuse atâta cale.

Hemcea veni într'o Sâmbătă, trei săptămâni dela intrarea lui Şandru la fermă; tânărul şi Cristina culegeau apropiaţi ciorchini de struguri pentru un negustor din Mangalia. Dela întâlnirea lor din capul plantaţiei nu-şi mai vorbeau şi fata suferea asalturile unui sbucium sfâşietor; în ea se dădea lupta între noua învăţătură şi adierea încărcată de aroma trecutului, pe care era imposibil să-l uite atâta timp cât aventurierul rămânea la fermă. Mişcările-i erau harnice şi îndemânatice, dar gândurile îi fugeau tot mai pure îndărăt, tot mai umbrite de ţărmuri cunoscute, ca un torent ce-şi roade izvorul, afundându-se în întunericul de neocolit al muntelui. Tăia cu cosorul strugurii Hafuzali şi îi culca

în acelaş coş unde-i arunca şi Şandru; când mâinile li se întâlneau din întâmplare, ea şi le retrăgea blând, cu o hotărîre dureroasă. Se pregătea să culeagă ultimii ciorchini pentru a umple coşul. Inainte de a-l prinde de toartă, îl auzi pe Şandru murmurând:

— Ia te uită! Parcă avem oaspeţi...

Cristina îşi călăuzi privirile după arătătorul lui şi prin umbrarul pestriţ, pe care-l făcea frunzişul cu piatră vânătă, văzu un drumeţ ce înainta şchiopătând spre treptele ceardacului. O clipă de uimire, apoi îşi duse ca frântă mâinile la tâmple. Doamne, ce căuta tot trecutul s'o smulgă din viaţa pe care trebuia să şi-o croiască de-acum înainte? Dac'ar fi putut vedea pe Tofani, i-ar fi deslușit la fel de încremeniţi, neputând înainta spre noul venit din pricina mirării şi a suferinţei.

Hemcea se târa spre ei, către treptele izbăvitoare, într'un hal de nedescris. In ziua de 23 August fusese amnistiat, mai ales în urma rănii dela cap, care i se înrăutăţise de murdărie. Medicul închisorii din Constanţa îl povăţuise să intre cât mai grabnic într'un spital, să-şi caute sănătatea, dar auzind că Cristina e la fermă, neavând curajul să deschidă „Comandorul" fără ea, vându mobila poloneză pentru a face rost de ceva bani, vârî aurul în punga de muşama pe care-o purta totdeauna la gât de pe vremea când era îmbarcat şi porni spre Caraomer îndrumat de castelană, nu după ce mai privi, plin de emoţie, Tomisul pe jumătate distrus de târnăcoape. Era ciudat că nu se dăduseră încă ordine de oprire a dărâmăturilor, deşi blocada încetase şi cartierul fremăta de lume. Primarul se încăpăţâna în planurile-i fantastice, pe care noile nevoi ale portului modern, părea că le cere. E adevărat că Hemcea se simţea cam îmbătrânit, umblând fără rost în oraşul ce începuse să se trezească la viaţă, dar spera ca să-i cumpere rochii şi brăţări Cristinei cu banii de pe mobilă, s'o împace, s'o aducă înapoi. Va vedea pe urmă cum îşi va procura alte mese şi oglinzi.

Poate va cumpăra de cele moderne, cubiste, puțin costisitoare.

Teama că nu-i vor ajunge banii pentru dorințele fetei sale, îl făcuse s'o pornească pe jos în târgul natal, fără să schimbe napoleonii din sân. Pe drum, rana rău îngrijită, primită în noaptea aceea îngrozitoare, îl făcu să cadă de câteva ori în șanț, cuprins de febră și de friguri pustietoare.

Hemcea visase să se întoarcă ca un rege încărcat de prăzi și acum zadarnic privea cu ochii rătăciți în jur și se tânguia după un strop de apă. Credea că va arăta alor săi cum se soarbe mărirea din potire prețioase și acum se repezea gâfâind în oglinda unui burduf murdar, în vreme ce țăranul se uita încruntat cum mâinile-i tremurătoare, lasă apa să se prelingă în praful lacom.

Și când se târa spre prispa casei pe care n'o văzuse douăzeci de ani și care rămăsese necioplită și aspră în calea vânturilor, cei de sus puteră să-i plângă tăcut toată mizeria. Era într'aceeași tunică demodată de marinar, cu care fusese arestat în noaptea încercării de fugă a *Sinove*-i, sfâșiată în lupta cu Bacruban, înălbită de colbul drumului. Șapca de căpitan, cu cozorocul rupt, nu reușea să-i acopere cârpa însângerată ce-i încingea capul, ca unui chefliu suferind. Pielea i se murdărise în închisoare și i se vedea șoldul gol de om gras și bălan, plin de rapăn. Avea o barbă sură și încâlcită; iar ochii-i lăcrămoși, păreau lipiți de țărâna drumului. Câteodată arunca o privire tulbure, în care se citea urmele îngrozitorului stigmat omenesc, teama de înjosire, de persecuții, de suferință sau de moarte, iar obrazul său pustiit și greutatea cu care căuta în sus, arătau că fostului cambuzier îi fusese dat să ajungă ultimul prag al durerii.

Dădu de Tofan și de Zenaida care-l așteptau apropiați, îmbrăcați în negrul lor țărănesc, presimțind că sub înfățișarea nenorocitului trecător, se ascunde el. Simți ochii soră-sei țintiți cu atâta groază și dragoste;

că se opri întâi încurcat, gata să se întoarcă şi o umbră de zâmbet inconştient îi fugi împrejurul buzelor.

Aşteptase atâta ziua aceasta a revederii biata bătrână şi acum îl avea la doi paşi, ezitând, şi inima-i era strânsă de felul cum îl câştiga înapoi. Luând o hotărâre stângace, Hemcea lăsă băţul să-i cadă la pământ şi fără o şoaptă, fără a murmura măcar un cuvânt, se lăsă în genunchi şi se târî prin pulbere până la rochia neagră a Zenaidei, în care părea c'o zăreşte pe maică-sa. Pielea prăfuită i se vedea prin rupturile cămăşii şi părul îi era plin de ţărână şi de sânge, dar bătrâna întinse degetele-i strălucitoare peste umerii lui şi numai chipul rămas în umbră i se schimonosi de un plânset tăcut.

— Ridică-te! murmură, simţindu-l cum tremură la atingerea mâinilor ei şi cum îşi ascunde hohotind faţa în poală. — O, cât te-am aşteptat...

Şi în cuvintele acestea ca într'o adiere timidă a dorinţei, îşi mărturisea toată nădejdea şi amărăciunile unei aşteptări de ani de zile, fără speranţă. Regretul în ea fusese atât de puternic că, îmbrăţişându-l, simţea o împlinire a vieţii ei şi o mare uşurare, ca după o urmărire primejdioasă care ţine o parte de suflet zălogit întunericului.

Tofan simţea înfăptuirea unei taine, dar nu ştia ce să creadă despre cerşetorul gras încă, cu picioarele slabe, ridicol de subţiri. Il vor adăposti în orice caz, şi-i vor da carne şi unt de bivoliţă să se'ntremeze. Ceilalţi se purtară după firea lor. Fereastra din podul grajdului se deschise şi Andrei scoase capul înciudat că va trebui să facă culcuş şi să îngrijească de noul venit. Cunoştea astfel de zdrenţăroşi care, după ce-şi băuseră tinereţea din târg în târg, fără să semene un grăunte de orz, cerşeau la bătrâneţe, îi ştirbeau şi-şi băteau joc de moştenirea pentru care asudase din greu.

Zenaida Tofan îi strigă să pună apă la încălzit pen-

tru străin şi el închise fereastra murmurând şi cârtind.

— Stau aici câteva zile, fură primele cuvinte ale lui Hemcea, după ce fu sprijinit până în iatac. Pe urmă ne înapoiem... plecăm în Constanţa. Nu vă îngrijiţi de mine, Cristina o să-mi poarte de grije. Unde-i fata mea?

— E în vie, spuse încet Zenaida Tofan, ferindu-se să-l contrazică. — O chem îndată!

Îi strigă din spatele casei, însă Cristina şi Şandru nu se arătară.

— O fi la câmp, zise ea. Supraveghează un argat nou, care nu prea se ţine de treabă.

Cei doi o auziseră, cu toate astea rămăseseră după araci şi nu suflau un cuvânt. Venirea lui Hemcea o dezorientase cu totul pe fată şi Şandru hotărî să profite de zăpăceala ei şi s'o trimită a-i face rost de bani, înainte de a-l zări duşmanul lui. Cu viaţa măsurată pe care o duceau era cu neputinţă ca bătrânii să nu fi pus deoparte ceva economii.

Când simţi mâna mângâindu-i umerii, ea tresări şi rămase nemişcată, de parcă ar fi ascultat mai departe strigătele mătuşi-sei. Lui îi era indiferent că faţa Cristinei înmărmurise de un chin nespus, spaima unei căprioare cu ochi de cleştar, care adulmecă o clipă săgeţile omorîtoare. Îl iubea deci...

— Ne plimbăm spre glădiţă, îi propuse. Nu cred că ai chef să-l vezi pe bătrân.

— E atât de cald, şopti Cristina aproape plângând. Tata... desigur vrea să mă ia...

Şi se împotrivea încă dorinţii irezistibile, ce izvora şi sursura în ea ca o muzică, de-a se întoarce pe locurile fermecate din Lazul în vechiul traiu, de-a rupe cu o credinţă pe care o simţea îndepărtată, mai pieritoare ca o zi după care urmează veşnica lumină. Prezenţa lui Hemcea, ca şi apropierea de Şandru, care purta până şi sub cămaşa de cânepă forţa aceea pe care ea o credea statornicie şi care nu era decât frământare fără folos, o tulbura.

Cu toată desnădejdea ei, înfăţişarea de-acum nu displăcea aventurierului care-o găsea schimbată, mai pătimaşe ca la „Comandorul" unde educaţia trândavă a Braei şi lipsa sbuciumului, făcea din ea o curtezană prea fericită. Viaţa de ţară îi rumenise obrajii, palizi odinioară din pricina dresurilor, părul îi cădea bogat ca o cascadă aurie şi pânza aspră îi strângea sânii rotunzi, îi înfiora gâtul feciorelnic.

Se plimbară tăcuţi până la capătul aleei, pe pământul săpat de curând ce prinsese la suprafaţă o crustă tare, stacoje. Se plecau, înlăturau cu mâna viţele strâmbe. Fumul ce se înălţa subţire din bucătărie, arăta că Zenaida Tofan pregătea apa pentru noul venit.

Soarele se'ntunecase de orbitor şi aerul vibra de o paloare încinsă, ca de oţel, iar toate ierburile se clătinau şi se depărtau nesigure. Nicio adiere nu îmblânzea arşiţa primejdioasă. Insectele bâzâiau pretutindeni, tăindu-le sclipitoare calea, când se-aprindeau de raze.

Ajunseră pe câmp. In dreptul unei clăi de lucernă, Şandru îi eliberă braţul, simţind că-l cuprinde şi pe el o moliciune apăsătoare. Şi aţâţat de bolta gălbue şi întunecată, ca o formă absolută, cu neputinţă de pătruns, de liniştea cutremurată a aerului, prin care depărtările se perpetuau într'o chemare înşelătoare, dar niciodată împlinită, scoase firesc browningul, de care nu se despărţea niciodată, şi-i spuse cu o rătăcire străine, privind-o drept în ochi:

— Ştii... am mare chef să trag la ţintă!

Trebuia un trăsnet, o împuşcătură, care să sfarâme tăcerea ferecată a cerului, să le alunge dorinţa ascuţită, suferinţa cu care se căutau fiinţele lor, dornice de a întoarce faţa dela acest pustiu orbitor către tărîmul de vis etern al iubirii.

Cristina privi supusă browningul, fără să facă o mişcare. Arşiţa şi un val năvalnic de dragoste pe care îl credea spulberat de mult, îi ucidea orice tresărire a voinţii. Dragostea îşi făcea loc tot mai bogată prin zăgazurile înălţate în calea ei; absenţa lui Şandru nu făcuse decât să-i adoarmă pornirile-i mărunte din

Lazul şi să-i înflăcăreze marea patimă, după cum vântul mării stinge opaiţele pescarilor şi aţâţă rugurile corăbiilor în flăcări: uitase şampania, luminile de fiecare seară, intrigile, dar dragostea-i crescuse nemăsurat sub biata cenuşe a unor deşertăciuni fără însemnătate, în care familia adventiştilor vedea izbăvirea.

Îşi dădea seama că tăcerea l-ar putea face să creadă că îi este din nou supusă, desgolită de mândrie sau de judecată, şi totuşi, n'avea puterea să reziste acestei porniri ce se ridica în ea, îi înlănţuia trupul. Învăţăturile noii credinţe se prăbuşeau, cum se prăbuşeşte un dig putred de lemn, când valurile năvălesc vijelioase şi spumegânde. Dorinţa mult tăinuită îi cutremurară dureros pieptul şi nu putu decât să ofteze adânc, cu pleoapele ca de plumb.

Dela claia de lucernă, până în gardul de sârmă ghimpată a viei, erau câţiva paşi. Şandru măsură din ochi distanţa, apoi, înainte de-a se hotărî să ridice revolverul, îi strânse din nou umărul.

Printre butucii viei se zărea pământul cărămiziu, răsturnat în bulgări mari, un pământ ciudat lângă ierburile încăpăţânate ale stepei; arăta urît ca ţeasta pleşuvă a unui bătrân, iar viţele izbucneau nefiresc pe araci din goliciunea aceasta şi boabele mari se lipeau pline de viaţă pe pământul sterp, uscat.

— Aşteaptă-mă, zise Şandru suflând greu şi simţind nevoia să se mişte, smulse un bostan mic de jos şi-l înfipse în vârful unui arac.

— Crezi că-l nimeresc? adăogă indiferent.

— Nu ştiu, şopti ea pălind şi rămase nemişcată, ca şi cum ar fi ţintuit-o cineva pe loc. Aşteptarea ei era atât de dureroasă, că oricine ar fi încetat jocul acesta, însă Şandru o îmbrăţişă din nou şi cu mâna rămasă liberă, începu să tragă.

— La a treia îl dau jos! murmură, închizând un ochiu.

Trase cinci focuri în şir şi, cu toate că distanţa era foarte mică, nu nimeri bostanul. La al cincelea gonte, se opri.

— Nu spui nimic?

— Ce să spun? şopti Cristina, privindu-l cu ochii încărcaţi de ruşine şi supunere. Atunci, valul de dorinţă îi târî atât de aproape de limanul morţii, că el îi lipi revolverul de pieptul tineresc ce se frământa sub cămaşe:

— Am să trag! şuieră duşmănos.

— Trage, oftă ea de-abea simţit şi apăsându-i mâna, închise ochii ca în pragul unei eliberări. Şi Şandru, aproape că nu se putea împotrivi dorinţei de-a auzi o împuşcătură care să sfarâme legătura blestemată dintre ei.

O simţi cum îi lunecă încet din mână şi cade pe pământul gol, cu buzele fremătând de rugăminţi neînţelese. Şandru se întinse alături, sub arşiţa crudă a soarelui.

Aproape de amurg, o trezi:

— Cred că-ţi dai seama ce-avem de făcut. S'o ştergem cât mai repede, altfel ne pomenim cu jandarmii la fermă. Taică-tău are obiceiuri proaste.

Şi pentrucă ea nu răspundea, urmă:

— Vezi bine că n'avem un ban. Simbria pe trei săptămâni e un nimic. Va trebui să faci tu rost de ceva...

— Nici eu n'am, murmură Cristina cu o sinceră părere de rău.

— Oamenii bătrâni se strică cu-atâta bănet! spuse Şandru cu'nţeles. Dacă nu mă'nşel, în camera lor, e un sipet din Făgăraş la care mătuşă-ta ţine ca la ochii din cap. Tot nu le trebue lor, şi mai târziu l-am pune la loc.

— Mă duc, oftă Cristina ridicându-se; şi după câţiva paşi se întoarse în mijlocul cărării. Să nu pleci fără mine, îl rugă.

Aşteptând-o să se întoarcă, Şandru aprinse o ţigară. Nici n'o termină, când fata apăru iarăşi printre viţe, mai grabnic decât se-aştepta. Sipetul nu fusese măcar încuiat, aşa că scoase banii cu cea mai mare uşurinţă. Cât despre bătrâni, erau ocupaţi cu Hemcea şi putuse

să-şi îmbrace fără teamă rochia de mătase dela venire, să-şi ia trenchul şi să-i aducă şi lui pantofii de antilopă, la care ţinea foarte mult, aşa rupţi cum erau. Cu părul în cozi, îi stăteau cam ciudat vestmintele orăşeneşti, dar n'avusese timp să se privească mult în oglindă. Trebuiau să se depărteze grabnic, ca să nu prindă Tofan de veste şi mai ales Andrei, pe care-l auzise tunând şi fulgerând sub fereastra iatacului, împotriva noului venit.

Tăiară câmpul prin mirişte. Tăceau şi-şi ascultau paşii biciuind ierburile. Ferma rămânea în urmă ca o pată mai întunecată, în cenuşiul stepei şi se crezură scăpaţi, când o umbră apăru şchiopătând după clădirea de piatră şi ţopăi spre ei, ca legănată de ştreang. Începură să alerge dar urmăritorul se ţinea dârz şi, în cele din urmă, îndepărtându-se de fermă, Şandru rămase pe loc să-i ceară socoteală şi să-i taie pofta de-a le încurca socotelile. Mare îi fu mirarea când Hemcea însu-şi se desluşi în întunecime şi ameninţă cu pumnul.

— Cristina... gâfâi bătrânul sfârşit de goană — ea e, nu poţi să mă minţi, tâlharule! V'am văzut de pe ceardac...

— Mă urmăresc jandarmii, zise Şandru scurt. Aş avea toate motivele să te omor, cum ai vrut tu să mă împuşti pe *Sinove*. Să nu crezi c'am uitat. Întoarce-te şi nu te mai ţine urlând după noi.

— Am strigat să mă vedeţi, gemu Hemcea domolit, ca şi cum pe neaşteptate şi-ar fi adus aminte că omul din faţă are să-i înapoieze vechea datorie. Apoi, pradă unui gând care-i dădu noi forţe, adăogă ridicând iarăş vocea. Cristina e fata mea. E datoare să mă ia cu ea, să mă îngrijească...

— N'ai decât, dădu Şandru plictisit din umeri — dacă ţii neapărat să dormi prin pae... Dar ai să ne mănânci şi nouă capul...

Cu toată cruzimea, nu putu să-l izgonească, poate unde simţea tulbure, pentru prima oară, că sunt învinşi şi la voia întâmplării sub cerurile aspre şi că dorinţele lor rămăseseră neîmplinite. Bătrânul îl însoţi, ţinân-

du-şi cârpa murdară de pe frunte, cu un rânjet stânjenit, plin de teamă. Întâlnirea cu fiica lui fu mută. Părea bucuros c'o vede tot atât de frumoasă, şi alături de ea, prinse mai mult curaj. Nu-i spuse nimic, însă mângâie cu un gest ascuns de recunoştinţă, rochia lungă, de seară, dela „Comandorul".

Totuşi, de multe ori, rămase în urmă şi se târa prin pustietăţi, după urmele lor, ca un câine credincios. Se apropia numai seara de ei, când făceau un foc necăjit în bătaia vântului, să se apere de nopţile îngheţate, sau poposeau lângă şoprurile de veghe, pe la bostane. Gemea mereu. Ziua se văita de arşiţă, noaptea clănţănea din dinţi încovrigându-se şi câteodată delira.

O apucaseră spre Miază-zi, unde satele se răresc cu totul şi primejdia era mai mică. Ocoleau şoseaua naţională, ce taie în două Dobrogea, de teama jandarmilor călări; singură Cristina se furişa noaptea în bordeele mărginaşe după hrană.

Şi cu cât coborau spre sud, vegetaţia devenea mai săracă şi pârtalele însămânţate mai rare, iar apa subtă în adâncuri le lipsea zile întregi. Uneori, rătăciţi între două sate, nu mai găseau drumul şi se înspăimântau de monotonia ierburilor pietroase, a ţarinelor cu bolovani, a întinderilor misterioase din faţa lor.

Starea bătrânului se'nrăutăţise într'atâta, că în cele din urmă fură nevoiţi să poposească statornic la bostana Tătarului Ciagatai. Cum ajunseră în pragul bordeiului, Hemcea căzu jos şi trebui dus pe braţe înăuntru, căci nu mai putea nici să clipească de durere.

—

Sfârşitul lui Septemvrie găsi pe fugari la fel de înstrăinaţi, ca în ultimele zile petrecute la Constanţa, lângă pânzele *Sinovei*, când Şandru nu se gândea decât la plecare. Tocmai veneau amândoi de pe malurile lacului Satlamuş, cel fără viaţă, şi se grăbeau înaintea furtunii.

— Are să ne spună ceva, zise Şandru întinzând mâna spre marginea ştearsă a câmpiei.

Cristina, care de-abea-şi mai târa picioarele, tresări de o neliniştе mult timp ascunsă şi iscodi cu ochii mari împrejurimile. Nimeni nu părea hotărît să înfrunte pustietăţile secetoase ale Şablei. Numai Tătarul apăruse după yuva-ua scundă, mai mult acoperişul unei groape ce se adâncea în pământul uscat şi roşu, iar silueta lui greoaie, cu picioarele strâmbe de om crescut pe cai, se ţinea dârză în calea vântului. O clipă, soarele scăpat de sub nori îl mai lumină pieziş făcând să-i pălească umbra ascunsă. în ierburi, apoi apusul se tivi cu ţesătură de purpură şi Ciagatai păru mai îndepărtat şi mai nestatornic printre buruienile prăfuite.

Trecuseră de ghiolul Satlamuş, rămas în urmă şi de pumnul de stânci izolate dela Carapacea. Cristina se uită cu spaimă la apa moartă, nămoloasă a lacului ce începuse să se frământe între malurile sterpe şi ochii i se opriră pe ţărmul opus, la fel de pustiu şi înălbit de sare, căutând să descopere dincolo de stânci, linia nevăzută a drumului spre Şabla şi Cavarna sau spre Caraomer. Bolovanii roşcaţi de-abea se mai distingeau şi peste ei, valul înnecăcios de praf trecea necontenit în vârtejuri înalte, măturând stratul subţire de löess aşternut pe podişul pietros, desgolind ţarinele, rostogolind nebuneşte spre Bulgaria tufele de ciorlan smulse din rădăcini.

Vântul aprins se repezea până'n nori şi rupea şomoioguri vineţii pe care-i purta de-asupra stepei, învălmăşindu-i cu praful fierbinte; doar în cer rămăseseră goluri luminoase pe unde se prelingeau din când în când fulgere îndepărtate şi huruituri vagi, ca un ecou pierdut al mugetelor deslănţuite dincolo de zare.

Se auzi cel dintâi tunet stins făcându-şi loc pe treptele nevăzute şi pământul pătruns de lumină încremeni să-l primească, dar numai un oftat prelung cutremură coaja arsă, topindu-se în depărtări ca o părere.

Cristina ascultă înfiorată semnele înteţite ale fur-

tunei. Cu toate că acum scăpaseră de urmăritori, svâcni de-odată spre yuva, despletită ca o sălbătăciune purtată pe aripele vântului. Iar Şandru întârzia, părea nestânjenit de panoplia însângerată a fulgerelor; poate în inconştient simţea o satisfacţie vagă că o surprinde neliniştită şi gonită de teamă, ea care făcea pe curajoasa la Castel. Şi ar fi dorit să piară cu totul în zare, în clipa când Cristina osteni şi îngenunchie la pământ aşteptându-l.

Fu nevoit să se apropie, să-i dea mâna şi să-i scuture trenchul de ţărână. Fata îi prinse braţul în mers şi bănui că se ghemuieşte într'adins lângă fiinţa lui — într'o dovadă de supunere pe care n'o înţelegea.

Ciagatai îi aştepta nepăsător, chircit pe ţeasta de cal din faţa intrării şi când i se opriră în faţă respirând greu, făcu o mişcare ascunsă, părând că-şi alungă preocupările întunecate şi-şi limpezeşte ochii pentru a sta de vorbă cu cei doi orăşeni. Pocnetul degetelor era şi un îndemn de încurajare pentru sine. Vedea bine că se apropie timpul rău şi ultima grămadă de pepeni pentru Bolat fusese culeasă de trei zile. Bolat, care avea o memorie foarte bună ca să ţină minte ogorul fiecăruia departe de drumurile umblate, trecea săptămânal pe la bostanele risipite în pustietăţi şi se'ndrepta apoi lângă caii lui mici şi păroşi, cu cozile înţepenite de ciulini, spre oraşele de pe litoral — Mangalia şi Tekirghiol — pline de vizitatori în timpul verii.

Acum fiecare trebuia să se îndrepte din nou către locuri de iernare. Yuva-ua se va surpa de ploi şi peste arătura năpădită încă din August de pir, vor năvăli buruienile lacome, păiurul şi rapiţa sălbatecă, iar pământul umflat de apele ce se vesteau, se va usca cu repeziciune la vânturile reci de primăvară şi va crăpa din nou în grunjuri roşii, sterpe şi fărămicioase ca sângele uscat. El, Ciagatai, va măsura din nou zările neliniştite ale Dobrogei şi-şi va îndrepta paşii spre alt loc mai secetos şi mai neumblat, care va da pepeni dulci şi bostani vineţi pentru şum — în-

trecerile poetice de iarnă.

— Cum îi mai e? şopti Cristina, arătând cu o mişcare a capului, fundul bordeiului întunecat.

— E bolnav rău, baina, murmură Ciagatai mai mult pentru sine. Te-a strigat mereu din fundul inimii, dar se vede că nu mai are putere, căci a amuţit. Pe Alah, i-am dat multă apă şi e păcat. Toată a vărsat-o! Nici apă nu poate să bea, uite-aşa îi tremură buzele...

Arătă cum se sbat buzele bătrânului când se pleacă peste chiupul cu apă şi trase cu urechea, ca şi cum prin mugetul vântului, ar fi putut deslui un geamăt dinăuntru — numai pentru a-şi arăta bunăvoinţa.

— Da, dădu el din cap, să ştiţi că a ţipat toată după amiaza, de-abea acum s'a liniştit.

Şandru vru să coboare înăuntru, când Ciagatai întinse braţul.

— Astăseară vine Bolat, urmă cu glasul monoton, arătându-i grămada de pepeni târzii şi cuprinzând într'un gest bostana secătuită, care de-abea se mai distingea de restul ierburilor. Nu mai e niciun harbuz, niciunul. Ce-mi rămâne decât să mă întorc în Rahman-şiclar de unde-am venit? Am aşteptat mereu să vă înapoiaţi şi voi în oraşul cel mare din Miază Noapte. Dece m'aţi dus cu vorba? Văd că nu v'aţi ţinut de cuvânt, cu toate că v'am dat hasârul meu şi-am înfruntat necazul jandarmilor din Şabla. De mult trebuia să fiu între-ai mei, repetă el mai energic, dar aţi spus să se facă bine tatăl vostru dinăuntru. Acum nu se mai face!

— Ce este? întrebă Cristina apropiindu-se.

— Spune că trebue să plecăm, răspunse Şandru cu nepăsare. A terminat culesul bostanei.

— Şi tata... suflă ea înspăimântată.

— Alah e îndurător, se mulţumi să murmure Ciagatai, ridicând ţeasta pe care şezuse, de teamă ca Şeitan, sălăşluind printre fulgere să nu coboare în uşa bordeiului.

Din pricina întunecimii dinăuntru, Cristina se împiedecă de cioturile buruienilor retezate cu sapa şi de muşuroaele hârciogilor, până nimeri hasârul aspru. Şan-

dru se tolăni alături, părând preocupat necontenit de furtuna de-afară, însă în realitate lăsându-se purtat pe aripele visurilor lui deslănțuite.

Acoperișul de stuh se dovedea destul de șubred, cu toate că fusese înțepenit cu bulgări de pământ. Vântul pătrundea nestânjenit prin interstiții — pe unde se zărea o vineață nelămurită, împurpurată de licăriri mistuitoare — și spulbera praful de pe buzele groapei, îngreunându-le respirația. Numai Tătarul părea nestânjenit, primind drept în față vârtejul de humă uscată. Cei doi bărbați nu făceau nicio mișcare și Cristina fu nevoită să strângă cele câteva rogojini rupte și să le îndese prin deschizături, ferindu-și mereu capul de suflul înecăcios.

Șandru rămăsese cu fața spre stuhul înegrit de fum, cu gândurile duse. Împlinirea apropiată a dorinței sale de ani întregi și dorul după America nu-i mai da pace; își imagina cu plăcere cele mai mici amănunte ale plecării, zilele fără lumină petrecute în cala vaporului — ascuns de un fochist, apoi de-odată statuia Libertății. Primii pași pe cheurile sgomotoase ale New York-ului, orașul modern și amețeala ce-l va cuprinde când va privi sgârie-norii.

În jur, pământul se frângea și gemea din adâncuri, dar aventurierul nici nu-l simțea; îl emoționa mai degrabă imaginea depărtată a unor furnicare omenești, pe care le visa cucerite de dibăcia și curajul său... Tătarul pusese capăt la timp, unei situații pe care el n'avusese îndrăzneala s'o lămurească. Trebuiau să plece, cu toate că Hemcea... în sfârșit va vedea. Principalul c'o va revedea pe Lydia în Constanța înainte de plecare. Lydia! Ea nu s'ar fi temut de furtună. Era o fată mândră și energică, ce-ar fi înfruntat orice împotrivire a soartei, înlăturând-o cu o simplă împușcătură. Cu câtă fascinantă siguranță dusese arma la ochi; se simțise rușinat, aproape îl întrecea. Cât era de semeață în mijlocul circului luminat, cu biciul lung în mână și cu părul sălbatec nevărsat peste bluza-i albă de amazoană!

Ciagatai aprinse focul într'un colț și în yâlvătaia flă-

cărilor ce aruncau o pată sângerie peste pereții afumați, Cristina găsi mâna amantului și i-o strânse ca o dovadă de supunere mută; credea că tot sbuciumul mut pe care i-l simțea, e provocat de starea bătrânului și îngrozitoarea dilemă în care se aflau: să-l lase pe loc, sau să-l târască după ei, riscând să fie prinși de jandarmi până la Constanța. Un om bolnav atrage totdeauna atenția. In orice caz vroia să-i dea de înțeles că ar fi primit orice hotărîre.

Furtuna ajunsese aproape de tot și pământul începu să se cutremure hohotind din adâncuri. Stepa se strânse neliniștită la suprafață, înțepenindu-se în vinele de granit însângerat, ascunzându-se după ierburi. Un tunet hurui prelung într'o lumină orbitoare, ca de magneziu, care se stinse tot atât de neașteptat și din yuva nu se mai auzi decât șuerul uscat al ciorlanilor rostogolindu-se peste acoperiș.

Șandru se desprinsese din mâna fetei și căută să descopere în turbureala de-afară făgașul pe unde apărea Bolat — cel niciodată abătut din drum. Simți că Tătarlu și Cristina îi urmăresc muți mișcările și, decât să se înapoeze pe hasâr, preferă să se ducă lângă patul bătrânului.

Trecuse vreme îndelungată de când nu-l mai văzuse. Fostul cambuzier zăcuse vegheat doar de umbra Tătarului, ce-l contempla nemișcat ore întregi, sorbindu-și pe rogojină ceaiul rece cu lapte. Câteodată singurătatea îl făcea să privească sfârșitul ca o stingere firească, alteori — când adâncul înspăimântător al sufletului rămânea la fel de pustiu, neîmplinit de o credință mare și statornică în roadele vieții sau în temeinicia altei lumi — cădea pradă unui sbucium tulbure, pe care el îl credea pricinuit de grija viitorului. Acum era un om cu picioarele pe pământ, cei din jur îi răpeau ultimele gânduri. Și penumbra stăruitoare a bordeiului, trebuința de a trăi cu sine și de a se gândi la propria-i existență, îi erau un chin insuportabil. Avea toată grija să uite și să-și petreacă scurtul timp ce-i mai rămânea până la sfârșitul vieții, fără reflecții, ocu-

pându-se de lucruri care îl împiedecau să-şi înalţe gândul la împăcare.

„Nu mai pot ţine „Comandorul" decât cu Cristina" se gândea. „E datoare să mă ajute până la capătul puterilor, nu poate să mă lase muritor de foame!"

I se întipăriră în minte că numai asigurările ei îi vor reda liniştea şi absenţa îndelungată a Cristinei, dragostea ce-o arăta duşmanului lui, îl făcea să se înfurie şi să fie convins că numai nerecunoştinţa este pricina tuturor suferinţelor şi desnădejdilor.

Teama de viitor îl îndemna s'o strige mereu, dorind-o cât mai aproape, simţindu-se fericit că poate să-i poruncească încă, într'o pornire despotică, care în sbuciumul sfârşitului nu mai cunoştea margini. Hemcea nu iubise pe nimeni, dar acum simţea nevoia să-şi strige tuturor nenorocirile şi nepăsarea fetei ce-l lăsa pe drumuri la bătrâneţe. In soră-sa Zenaida — care-l căuta disperată — n'avea încredere, pentrucă n'o ajutase cu nimic, însă cu fata lui, Doamne, cheltuise o groază de parale.

In clipele de mânie nu-l mai alunga pe Ciagatai — cu toată mutra lui lătăreaţă, prevestitoare de rele în tânguirea ameninţătoare a vântului — ci, înfrânându-şi mândria de fost cambuzier, îi făcea semn să se apropie şi-i vorbea pe şoptite de toate temerile lui, de banii pierduţi cu brăilencele şi de chibzuinţa cu care Cristina va conduce de-acum înainte „Comandorul Stihie". Accentua ultimul amănunt, căutând să-l convingă de temeinicia şi importanţa lui, fără să vadă zâmbetul Tătarului.

Alteori se înfuria de-abinelea şi nu-şi mai alegea cuvintele, aruncând o ploae de înjurături pe capul fetei neascultătoare, dar recădea tot atât de repede în toropeala inconştientă, otrăvit de rana tot mai adâncă. In el se ridica un somn copleşitor, statornic şi apropierea pământului netezit grosolan de sapă i se părea mai primejdioasă decât amorţeala trecătoare. Il îndepărta cu mâinile tremurătoare, îşi întorcea faţa dela lutul roşiatec, zgrunţuros. Incepu să trăiască într'un

vis tenebros, cu pete călătoare de lumină — poate mantiile ţesute în fir ale „prinţilor" din trecut sau, cine ştie, cetăţile scânteind de bogăţii ale pădurilor africane — iar destrămarea personalităţii, ridicată pe conştiinţa prăpăstioasă, ca o punte şubredă, nu-l mai îngrijoră. Uită de viitor şi de „Comandorul".

Întâi îşi pierdu credinţa în sine; părerile de rău, dezamăgirea nu-l mai măcinară, nici regretul unei vieţi neîmplinite.

— Ce face? întrebă Cristina venind lângă amant.

— A început să aiureze... nu înţeleg nimic!

Hemcea părea neliniştit. Bâjbâia netezimea pământului şi când dădu de mâna Cristinei, se agăţă cu putere, ca de-o rădăcină.

— Nu fugi, hohoti el înfricoşat şi vocea i se stinse într'un hârâit surd. Trebue să stai acolo... la „Co... ma"... noi doi vom face... ah! nu pleca...

— Ştii că suntem urmăriţi, tată...

— Ce-ţi pasă? Doar el e... ăsta, cum îl cheamă...

— Şandru.

— Nu Şandru. Asta... (Bol... Bolai cu căruţa... spune-i că-i dau aur, aur curat... mai am ceva aici... — şi înhăţă punga dela gât, apoi, amintindu-şi că nu sunt singuri, coborî cu un fel de şiretenie ruşinată degetele.

Fură ultimele cuvinte ale cambuzierului. Nu mai suflă o vorbă, mulţumindu-se să-şi plimbe privirile dela unul la altul. Ochii-i aveau o fixitate neplăcută, în aparenţă cercetătoare, dar lipsită de orice înţelegere.

Şandru coborî la loc pologul de ţânţari, inutil acum şi se întinse din nou pe rogojina de dormit. Când o auzi pe Cristina venind alături, murmură pe gânduri, fără s'o privească:

— Nu mai poate pleca.

Masa de fiecare seară era gata. Ciagatai învârti cu lingura ciorba de mei şi iaurt, apoi o turnă în străchini.

— Astăseară vine Bolat, repetă el, măsurând din ochi porţiile.

— Ştiu, ştiu... vezi bine că toată lumea îl aşteaptă,

făcu Şandru arătând cu capul spre bolnav. Sunt alţii mai nerăbdători.

— Mâine plec şi eu, îi anunţă Tătarul, ţintuindu-i cu ochii înguşti, striviţi în care nu se putea citi nimic. Pleoapele trase spre tâmple nu clipeau ,nici nu tresăriau în nemişcarea feţii, dar gânduri îndelung măcinate, păreau că-şi fac loc sub acest chip. — Nu poate rămâne să sufere de sete ,continuă bostangiul şi vorba-i fu smulsă de un fulger apropiat, care împunse cerul sterp de unde nu cădea o picătură de ploaie. Aşteptă ca lumina şi tunetul să se gonească în depărtări, asvârlite cum atingeau pământul, şi urmă liniştit. — Ar suferi şi s'ar năruì yuva-ua peste el, de viu. Vântul i-ar desveli repede oasele şi i-ar smulge sufletul, îmbolnăvindu-ne oile şi caii.

— Vorbeşte mai încet, îl rugă Cristina.

— Nu mai aude! Ochii săi sunt deschişi, dar nu mai aude, zise Ciagatai. Buzele îi sunt uscate şi numai podul palmei e umed. La noi se spune că degeaba face rugăciunea teravi — lauda de noapte. „Pentru el îngerii nu mai presară nestemate pe firmament" termină în arăbeşte, recitând pentru propria-i plăcere sfârşitul unui verset.

Ştiuseră cu toţii că va veni ultima zi, dar păruseră înţeleşi să păstreze tăcere asupra plecării ,cât timp nu se puteau mişca de lângă Hemcea. La cuvintele Tătarului şi la temerile-i copilăreşti, o pornire crudă care-i mocnea de mult în suflet i se lămuri, de parcă bostangiul îi apăsase un punct dureros, până atunci neştiut. Nu-l încercase într'adins, simţindu-l însetat de libertate, cu privirea scormonind mereu drumul spre Constanţa?

I se păru că descopere o umbră ironică în buzele răsfrânte, groase, fără să poată preciza dacă trădau o sfidare anume sau o indiferenţă obişnuită.

Mormăi înciudat că străinul îndrăzneşte să-i scormonească intenţiile cele mai tainice:

— Nu pleci cu noi?

Ciagatai nu îndepărtă dela gură ceaşca de ciorbă

pe care-o ţinea strâns cu amândouă mâinile şi ochii aventurierului, ochi pătrunzători şi siguri, care treceau prin viaţă înlăturând piedicele, croindu-şi drumul cu optimism, ezitară, apoi coborîră în lichidul albicios, unde se vedeau boabele mici şi cafenii ale meiului.

— Poate îl vom lua cu noi.. şopti Cristina.

— Vezi bine că nu poate face doi paşi. Ar trebui să ne oprim la Caraomer sau într'altă parte şi jandarmii n'ar aştepta altă ocazie, te asigur.

— Are oasele moi, aprobă Ciagatai.

Şandru lovi cu lingura fundul străchinii goale şi hotărî scurt:

— Nu se mai poate chinui aşa!

După ce terminară primul fel rece pe care-l aveau dela prânz, Tătarul îşi şterse farfuria de cojocul gros, lucitor de seu şi ridicându-se fără grabă se duse după tezec. Mai aveau câteva bucăţi din maldărul adus odată cu cele două oi şi le păstraseră cu grijă, căci combustibilul zilnic într'un ţinut de ierburi şi iaurtul hrănitor de oi pentru ciorba de mei, sunt cele mai însemnate lucruri.

In ultima seară îşi puteau permite să mănânce ciburekul încălzit. Din scobitura oarbă, acoperită, ieşi un fum gros care împânzit în fundul yuva-lei înnecă pe orăşeni cu mirosul de balegă uscată. Ceagatai aduse patratele mari de cocă, cu carne tocată şi piperată în mijloc, înnotând în seu. Toţi fură de părere că încălzite aveau un gust mai bun şi o rumeneală mai atrăgătoare. Ca de fiecare dată, gazda scoase cu degetele ciburekul din grăsime şi-l aşeză în faţa fiecăruia, punând restul pe rogojină, ca să nu se întărească seul şi să se piardă mai mult decât e nevoie. Pe când mestecau adânciţi în gânduri, Tătarul aduse din nou vorba:

— Păcat de el! De trei zile nici ciorbă nu mănâncă.

De sub polog nu se mai simţea vreo mişcare, totuşi bătrânul auzise pârâitul tezecului uscat, care se desfoia în flăcări, sunetul sec al lingurilor şi câte o şoaptă neînţeleasă înghiţită de vânt. Numai glasul lui Şandru se înălţa nepăsător în răstimpuri, învingând uraganul

de-afară. Nu mai distingea lumina de întuneric şi înţelegerea îi slăbise, însă frânturile de vorbe auzite ca prin vis, îi deşteptară o svâcnire dureroasă, o teamă adâncă, tot atât de înrădăcinată ca răul ranei deschise sau ca furtuna de-afară.

Când simţi pologul clătinându-se, nu mai putu să facă o mişcare şi nimeni n'ar fi putut citi pe obrajii săi trasi, decât semnele împăcării.

— Cristina, tu eşti? vru să murmure şi chemarea i se stinse pe buze. Auzi strigătul îndepărtat al Tătarului care ieşise din bordeiu: „Vine Bolat! Hei, Bolat, opreşte-ţi şobolanii!" apoi deslusi de-asupra privirea chinuită, hărţuită a unui semen nefericit. Căruţa se apropia cu scrâşnet de fiare; mai mult ca sigur că negustorul n'auzise chemarea, din pricina vântului ce bătea spre yuva.

— Vine Bolat... în sfârşit..." suspină Hemcea şi vru să arunce o privire de încurajare sfioasă necunoscutului cu respiraţia chinuită, şuierătoare ,când „zilele i se terminară pe neaşteptate" cum povesti mai târziu Ceagatai, fără multe explicaţii, celor din sat.

Cristina care aştepta în faţa bordeiului cu sufletul strâns, auzi două împuşcături înfundate, pierite ca toate semnele oamenilor în mândria nepăsătoare a vântului.

Şandru apăru în gura yuva-lei şi veni spre ea cu privirea în pământ, păşind cu greutate. Părea că voinţa-i fusese pusă la grea încercare şi mâna dreaptă îi atârna strălulgerată, ca şi cum ţinuse în ea destinul ceresc al cambuzierului.

Când amanta îi atinse braţul, tresări.

— Plecăm? întrebă fără să-l privească.

Se urcară pe fânul harbujilor, însă Bolat răsucise o ţigară şi dorea s'o aprindă înainte de-a porni la drum. Coborî în bordeiu şi scormoni în zadar cenuşa scămoasă: muriseră toţi tăciunii.

— Pleci şi tu? întrebă el mirat.

— Am terminat, zise Ciagatai. Să spui alor mei să-mi pregătească putina pentru gusul.

Bolat se simți tulburat negăsind foc după o cale atât de lungă și-și îndesă cu regret țigara, înapoi în tabacherea înegrită.

— Doarme? întrebă, arătând un bătrân zdrențăros, întins cu fața la perete.

— Se întunecă, răspunse Ciagatai. Ai să te rătăcești cu caii tăi slăbănogi.

Bolat prinse hățurile oftând și măsură șiret căruța.

— Hai, cât ceri pe grămada de pepeni?

— E a zecea parte din venitul meu pe anul acesta. Mergeți în pace.

A doua zi dimineață, Ciagatai deslegă punga dela gâtul mortului și o aruncă cât mai departe după-ce privi cu răceală cele două împunsături și sângele ce pătase mușamaua scotocită de degetele orășanului. Toată noaptea ușa rămăsese de perete să iasă mirosul sângelui pe care-l lasă în urmă îngerii morții și el, de frica lor, dormise în mijlocul bostanei pe pământul gol.

Acum legă picioarele cambuzierului după obiceiu și-l înveli cu o rogojină pentru a-l târî în fața bordeiului.

In lumina limpede a răsăritului nu se vedea nimeni în jur. Peste ghiolul Satlamuș se ridica ceața tremurândă a dimineții, iar malul încremenit de nemișcare, neted și înălbit de sare, era pătat spre Miază Zi de o dungă de noroiu, lăsată de apele ce năvăliseră peste țărmuri și se retrăseseră odată cu stingerea furtunii.

Aerul părea că tremură de viață și insectele mici, nebănuite, ale stepei se ridicară din nou cu aripile străvezii, scânteind în limpezimea răcoroasă. Paloarea cerului începu să se deschidă; ultimele stele pieriră într'un adânc mai îndepărtat și necunoscut, în timp ce din pământ se ridică imnul de slavă al vieții și al răsăritului, ducând pretutindeni vestea unei zile noi.

Pământul era întărit. Când Tătarul termină de săpat, soarele izbucni ca o văpaie neînfrânată dintre ierburi.

Ceaţa svâcni uşor alungată de căldură şi se desprinse în văluri vagi, pierzându-se în imensitatea cerului.

Îl nelinişteau vulturii pleşuvi ce se lăsaseră fâlfâind greoiu la câţiva paşi şi priveau lacomi leşul înfăşurat. Se rotiră de câteva ori pe de-asupra şi umbrele lor trecură peste lumina arămie pe care soarele de-abea născut o arunca pe faţa lui Hemcea, dar trăsăturile lui nu se crispară şi întunecimea fugară nu deslănţui frământările ce îndepărtează pe om de liniştea cerului. Deşnădejdii unei vieţi pline de suferinţă îi urmase atât de firesc paloarea cu oglindiri de veşnicie a eliberării. Părea că a trecut definitiv în existenţa unui tărâm fericit, în care orice urmă a temerilor şi sbuciumului pământesc pierise. Şi în largul acestei întinderi eterne a fericirii, fără baraje, faţa brăzdată de riduri şi umflături a bătrânului marinar, era mângâiată de aceeaş viaţă care dăruise măreţie fiinţelor din jur, de aceeaş demnitate pe care o avea soarele urcând peste stepă.

Un vultur puternic, cu gâtul încreţit de reflexe albăstrii se îndârjea mai mult lihnit de foame şi Tătarul trebui să lupte cu sapa ca să-l gonească. In cele din urmă ceilalţi poposiră mai departe, tăcuţi şi imobili, în timp ce el scobi lateral o altă adâncitură şi anunţând tare pierderea pronumelui, zidi cu îngrijire pe străin, aşa ca să nu-l desvelească vântul.

Totul era gata de plecare, legase cele două oi şi-şi încărcase vasele de aramă pe umeri, când ultima datorie îl întoarse din drum. Privind movila singuratecă, pământul roşu ca sângele sub care odihneau frământarea şi sbuciumul bătrânului, rosti destul de tare ,ca versetul arab al despărţirii să ajungă până la el:

— Să nu te temi. Noi plecăm şi te lăsăm, dar mila lui Alah va fi cu tine şi să răspunzi foarte clar şi cu nădejde la întrebările ce-ţi vor pune îngerii săi!

X

După ridicarea stăvilarului din Strimtori, vasele lumii începură să mişune ca desgheţate din sloiurile porturilor euxine undé aşteptaseră atâţia ani, şuiere sonore îşi răspunseră din nou între malurile înguste ale Dardanelelor şi rada Constanţei deveni neîncăpătoare pentru pavilioanele care începură să-şi dispute întâietatea. In mai puţin de-o zi, cheiurile fură năpădite de mecanici, supraveghetori ,dokeri, negustori care siliră elevatoarele scheletice în jurul cărora roiau pescăruşii înfometaţi, să se coboare scrâşnind din toate încheeturile şi să treacă noi poveri şi baloturi în calele întunecoase ale cargobotu rilor. Bazinele se umplură până la gură de ţiţeiu, silozurile de miile de vagoane de cereale, magaziile de portocale, sulf, stofe, aromate, unelte şi bumbac. Şi ca odinioară era cu neputinţă să-ţi croieşti drum printre munţii de lăzi şi saci umflaţi de belşug, lăsaţi sub cerul liber, prin furnicarul de oameni goi ,ce se muta fără grabă ,cu un fel de încăpăţânare puternică, iar fumul şi ciocăniturile, respiraţia mai dornică de viaţă, a unei fiinţe ce zăcuse în amorţire, te zăpăceau, te alungau de pretutindeni din partea răsăriteană a Constanţei.

Agenţiile din fostul Tomis îşi ridicară peste noapte noi localuri — din cărămidă de astădată — sutele de birouri cu registre duble îşi deschiseră din nou porţile, cât despre restul întreprinderilor, stabilimente, iaurgerii, bazaruri, fură nevoite să se refugieze la periferia oraşului nou, prin Anadolchioi şi Chiliei, departe de portul binecuvântat şi de marinarii străini, care, ur-

când în renumitul loc de distracţii, nu găsiră decât ruini şi temeliile unor case moderne, ce se ridicau văzând cu ochii. Bieţii navigatori trebuiau să se întoarcă dezamăgiţi la bord, cu imaginea de altădată a cetăţii măcinate de bombardamente, de şoareci, tifos şi lăcomia oraşului nou care găsise nimerit prilejul să se lăţească peste înfundăturile şi terasele pline de glorie.

Cât despre Şandru, acesta îl evită fără remuşcări din prima zi. Temându-se a nu întâlni cunoscuţi, ocoli Tomisul şi se adăposti cu Cristina în Lazul în fosta vizuină a Braei. Castelana părăsise Castelul, puţin după dispariţia ciudată a lui Simeon — care se făcu nevăzut într'o noapte — fapt întristător pentru pescarii obişnuiţi să soarbă o cană cu ceai în ospătărie.

Vântul, secetos în stepă, îmbulzea nori deşi de-a-lungul litoralului. Ploua cu găleata şi plictisit de ţârâitul monoton al apei care şiroia pe acoperişul spart, pe mozaicuri, pe arcadele de piatră ale ferestrelor, aventurierul îşi scotea pantofii de antilopă şi o pornea desculţ spre Vii, pe poteca noroioasă. De unde înainte nu ieşea decât foarte elegant şi îngrijit, acum nu se rădea cu zilele, umbla în aceleaşi haine ţărăneşti cu care fugise de la fermă şi bea de svânta, linguşit de o droaie de prinţi şi curtezane, ce-l înconjuraseră simţindu-i groaza de singurătate. Cheltuia banii Tofanilor fără grijă, căci se ştia cu napoleonii lui Hemcea în portofel şi aurul acesta i-era chezăşia plecării şi totodată o piedică grozavă, dovada că orice cale pe lumea aceasta îi era închisă; de câteori plănuise să-i schimbe, pălea numai la gândul că va trebui să-i atingă. Lupta cu chemarea stăruitoare a noului continent, simţea în el o tresărire de energie, ca la amintirea unei făclii muribunde acum, când zărea de pe stânca Agigei vapoare îndreptându-se spre Apus, dar nu îndrăznea să mai dea prin port. Monezile însângerate îl făceau să-şi bea minţile, să rătăcească furios, blestemându-şi lipsa de voinţă.

Fulgerul ce răpise viaţa cambuzierului îi topise masca stăpânirii de sine şi acea distincţie încrezută pe

care-o deprinsese odată cu conştiinţa forţei sale şi temerii celor din jur. Adevărata sa fire ieşise la iveală şi nemaiavând de ce face pe statornicul sau pe omul meticulos, care-şi priveşte mereu dunga pantalonilor şi joacă ore întregi şah, îşi desvălui violenţa şi neorânduiala. „Nu poţi pleca", îi şoptea cineva într'una. „Nu mai poţi pleca!" şi cu cât bea, basamacul arzător îi amintea de grozava licărire pornită din propria-i mână.

Până şi Cristina îl stânjenea, îi scutura jăratecul remuşcărilor şi pentru a se răsbuna, venea seara cu câte-o femeie, trimiţând-o să doarmă în camera de sus a Castelului. O certa şi-i făcea parcă plăcere s'o umilească pentru lucruri de nimic.

Atamanul din Lazul care îmbătrânise într'atât că nu mai putea merge pe mare din pricina reumatismelor, trecu pe la ei într'un asfinţit plumburiu, în drum spre terasa cu mozaic aurit, cu bălţi ciuruite de picuri, să privească dacă nu se văd lotcile şi le povesti cum Braia se mutase şi ea în Constanţa, după plecarea sau moartea lui Simeon.

— Imi pare rău că ospătăria s'a închis ,dădu el din cap. — Va trebui să aştept în frig întoarcerea feciorilor mei.

Zilele treceau cu aceleaşi ploi mărunte şi ceţuri de toamnă, iar Şandru rămânea pe loc. Noaptea, tufele de limba-câinelui îngreuiate de apă, fâlfâiau trist când le-ajungea vântul, şuvoaiele repezi lunecau prin spărturi, prin tavane, prin hrubele negre şi umede. Marea se sbuciuma într'un verzui murdar, între nisip şi neguri. Cenuşiul rece al dimineţilor îl făcea să fugă în oraş, în taverna supraîncălzită, în înghesuiala de oameni veseli, străini. Dorea să audă gălăgie, certuri, să uite propriile-i gânduri şi murmurele din veşnicie ale propriei conştiinţe. Le spunea că vrea să plece, că va pleca cu siguranţă, şi ei dădeau din cap convinşi, surâzători. Nimic nu era mai uşor acum, când atâtea vase de-abea aşteaptă clandestini. Caicurile turceşti luau ca şi înainte pasageri certaţi cu legea. Numai bani să ai, restu-i fleac!

Se cam plictisiseră constanţenii să mucezească la mal patru ani de războiu şi cine n'ar fi dat cu plăcere o raită prin Mediterana? Şandru părea un tip ce s'ar fi descurcat oriunde cu muşchii lui, aşa că ambiţia de-a juca un mare rol peste mări şi ţări, unde bogăţia locului îţi poate răsplăti priceperea, nu uimea pe nimeni; dimpotrivă, era un drept consfinţit al oamenilor de pe ţărmuri. Pentru cei care-l întrebau de ce mai rămâne, avea răspunsul pregătit, punând întârzierea pe seama unor poveşti cu emigranţi pentru Argentina, secerați în câteva luni de tuberculoza tropicală.

Iată însă că, la câtva timp, întâmplarea îi scoase în cale pe domnul Jean, cel pentru care avea scrisoare de recomandaţie şi pe care-l căutase nopţi de-a-rândul la „Comandorul" cu puţin înainte de-a izbucni războiul şi întâlnirea aceasta îl trezi, îl făcu să creadă că poate scăpa de urmarea faptei lui şi rupe cu nehotărîrea primejdioasă în care se sbătea. Se agăţă de noul prieten cu toată disperarea şi îşi spuse că va pleca.

Indată ce termină de citit scrisoarea, domnul Jean îl informă că e o jucărie să-l îmbarce clandestin pe unul din vasele Unrei cu destinaţia Neapole, urmând ca de acolo, Şandru să mai dea ceva şi să ajungă în Statele Unite. Cargobotul Unrei pleca din întâmplare în seara aceea şi rămaseră înţeleşi ca aventurierul să-şi schimbe avuţia în lire sterline, pentru a se înfăţişa împreună stewardului, ce-l va strecura în nara ancorei până după controlul poliţiei portului.

Şandru se îndrepta fericit spre Vasi să-i ofere aurul pentru bancnote englezeşti, atât de nepăsător, că-l ţinea în pumnul ud, biciuit de ploaie, fără să ştie că spre Castelul din Lazul grăbea în aceeaş clipă, un fermier de care Cristina se temea mai mult decât orice pe lume.

Intârzierea amantului o neliniştea. Nu-şi mai găsea locul. Se plimba prin saloanele ruinate în rochia-i lungă de mătase neagră, aceeaş cu care plecase în Caraomer, se urca în camerele de la etaj, şi nu se oprea decât în dreptul ferestrelor pentru a privi marea de un verde nisipos, ierburile căzute în lutul gălbui

şi vârtejurile stropilor de ploaie, cernute mereu. Prezenţa amantului îi era atât de scumpă că îl pândea când venea seara târziu, beat mort, şi-i ieşea înainte, deslipindu-se din vreun ungher întunecat, ca o fantomă cernită; îl conducea şi îi priveghea somnul agitat, cu borboroseli şi gemete de om chinuit care nu mai păstra nimic din rezerva distinsă a celor ce trăesc în prezent, ci îşi întindea legăturile, se sbuciuma cu amintiri şi cu grija viitorului de pe pământul acesta. Nici nu-i trecea prin cap să se mişte când Şandru, lac de sudoare, da cu ochii de ea şi-o alunga înjurând. Acum nu-i mai ascundea că o urăşte ca pe o piază rea şi o făcea cum îi venea la gură, încercând să se ridice din locul unde-l ţintuise alcoolul; o izgonea de lângă el, blestemând, până recădea din nou în toropeala grea, sguduită de coşmaruri, adormind cu senzaţia chinuitoare că fata cambuzierului îl priveşte fără să-l audă, ascultând murmurul apei pe acoperiş. Ştia că doreşte să plece, căci acum el nu-i mai ascundea acest lucru şi i-l repeta cu o cruzime neputincioasă şi, când îl vedea frânt lângă genunchii ei, încătuşat de băutură şi de remuşcări, se bucura, plutea într'o fericire fără margini, căci un glas ascuns îi spunea că atâta vreme cât va fi slăbit va rămâne numai al ei. Era mulţumită că ceaţa ţărmului, ploaia, buruienile îmbrâncite de vânt, îi ascundeau portul şi vasele cele albe, americane, pe care le auzea fluierând răguşit, ca o chemare indiferentă şi grabnică ce trecea mai departe. Dar departe de Castel îl pierdea şi într'o zi — ziua când Şandru îl găsi pe domnul Jean — văzu înfricoşată că ploaia cade tot mai rar, ceaţa se risipeşte odată cu o adiere puternică venită din larg şi norii încep să se destrame sub acelaş cer plumburiu rămas ca o ameninţare de-asupra trecătoarelor semne ale toamnei.

Dinspre Lazul cobora cu grije un ţăran voinic, cu cizme, şi după cum călca prin locurile gloduroase, se vedea că este străin de ţărm. Curând se opri în faţa Castelului căutând din ochi o intrare şi poarta grea de fier se auzi clătinându-se sub umărul de uriaş.

Cristina simţi că nu poate fi decât Andrei cel ce-o caută, o strigă peste ruine.

Deşi nu-l vedea, nu se putea deslipi de lângă fereastră. Îşi dădea seama că nu mai poate fugi, pironită cum era de teama nenorocirilor pe care i le vestea fiul de pripas al Tofanilor.

Cizmele se apropiau frângând duşumelele putrede ale Castelului, pumnul uriaş dărâma ca un buzdugan uşile prinse în încuietori ruginite. Şi drumu-i era plin de forţă şi disperare, un amestec de iubire şi ură, care-l făcea să caute dispreţuindu-se pe sine însuşi, femeia păcătoasă ce-şi bătuse joc de el şi de părinţi.

Dar când se ivi în prag, mâinile-i bătătorite de muncă căzură frânte spre pământ şi faţa-i posacă de fermier, se lumină de fericire. Era hotărît să nu-i spună nimic, s'o ridice pe braţe ca pe-o sălbătăciune rănită de moarte şi, fără a privi în urmă, s'o ducă în Caraomer, unde-o va înfăşura în văluri neprihănite de nuntă. Jurase în faţa Tofanilor c'o va aduce chiar împotriva voinţii ei.

— De ce? întrebă ea liniştită, privindu-l fără să-l vadă. Apoi îşi întoarse din nou faţa spre norii ce alergau spre apus, sfâşiindu-se de zăplazuri nevăzute.

— Nu voiu pleca niciodată de aici, murmură.

— Ei ţi-au iertat totul, zise greoiu Andrei, roşindu-se că trebue să aducă vorba de trecut. — Şi pe el l-au iertat... uită-l şi să nu mai vorbim...

Insă Cristina nu-l auzea. Visa, aştepta o umbră pe poteca îndepărtată din marginea platoului, spre Constanţa, care s'o poarte cu ea. „Vino" să-i şoptească. „Totul n'a fost decât amăgirea unei suferinţe. Acum timpul şi viaţa noastră nu ne mai aparţine. Suntem izbăviţi". Printre ramurile de cărbune ale pinilor desfrunziţi, se distingea silueta ştearsă a oraşului, dincolo de smârcuri şi colinele pleşuve, ca nişte cratere de vulcani de mult adormiţi, măcinaţi de vânturi. Grădina unei fetiţe cu părul de aur. Iar în faţa Castelului, lespezi de un verde întunecat sfâşiau valurile înspumate.

— Nu voiu pleca.. .şopti îndurerată, simţind cum o podidesc lacrămile.

Andrei se încruntă, privind-o în tăcere. Judecata greoaie sfârşise prin a-i arăta ce avea de îndeplinit, căci era omul legii şi al dreptăţii. Se apropie apăsat, cu faţa brăzdată de fermier, în aurăriile de ştuc, ale camerei. O credea robită unei puteri diavoleşti care-i intrase adânc în inimă, o ţinea încleştată de omul Intunerecului, ca otrava aromitoare a rădăcinilor de calomfir. Lacrămile ei îl dureau într'atât, că ar fi fost în stare să sfarăme ce i-ar fi căzut în mână, să îngenuncheze cerându-i iertare, dar legea credinţii lui îi poruncea să fie neînduplecat şi s'o salveze. „Numai uitarea" gândi „o va face fericită, o va aduce pe drumul îndreptării şi al vieţii evlavioase".

Ii prinse mâna fără un cuvânt şi cu cât ea se sbătea şi slăbea din ce în ce, ca bietele fiinţe zălogite în capcană, el se întărea, cu ochii închişi, gândindu-se că suferinţele îi aduc izbăvirea şi că în trupul istovit, diavolul va înceta să se mai sbată.

In cele din urmă, Cristina căzu la pământ, începu să plângă în hohote. Şi el simţi atâta compătimire, atâta durere arzătoare, că nu mai fu stăpân pe sine. Mâna delicată îi căzu din pumn ca dintr'o menghină desfăcută brusc, şi cum ea plângea înainte, amintindu-şi în clipa aceea de toate umilinţele şi durerile tainice ale vieţii, Andrei închise ochii.

— Cum poţi trăi aici? gemu ruşinat, ca şi cum toată vina s'ar fi răsfrânt asupra lui. — Nu-ţi dai seama pe cine iubeşti? Omul acela te-a înşelat şi-şi va bate joc de tine. Ce te vei face singură, când va fi prins? Sau poate — ridică el glasul — te vei întoarce la Braila şi vei cădea din nou în noroiu. Să nu te'ndoieşti că în câteva zile Şandru va fi arestat! Până şi eu am aflat de întâmplarea cu Suedezul, toţi grănicerii aşteaptă să le cadă în mână. O, Cristina, cum ai putut cădea atât de repede în păcat? Oare rugăciunile noastre sunt zadarnice? Nu-ţi aminteşti chinurile ce-aşteaptă pe cei dela care Dumnezeu îşi întoarce faţa?

— Ai aflat? întrebă fata privindu-l printre lacrămi. Ce-ai aflat? Şi o bănuială grozavă o îngheţă.
— Nu cumva... le-ai spus grănicerilor...
— M'au întrebat dacă nu bănuesc unde-ar putea fi, după-ce le-am povestit cum aţi fugit împreună dela fermă. „Braia m'a îndreptat spre Castel" răspunsei.
— A făcut ea asta?
— Pentru câteva mii de lei. Nu le-am ascuns nimic. Dacă-i vinovat trebuie să-şi ia pedeapsa, nu? Aşa scrie legea... Erau să vină cu mine, dar i-am făcut să mai aştepte până se va însera. Nu ştiu... poate pentru tine am făcut o mare greşală. Ştiam că vei dori ca el să nu fie prins — spuse Andrei încet, cu o umilinţă dureroasă în glas. Făcu o sforţare şi urmă cât putu mai firesc. — Nici nu se va întuneca şi Castelul va fi înconjurat din toate părţile. Mi-am dat seama cât ţi-ar fi de greu... vreau să spun că dacă-ar cădea prins acum, pedeapsa lui va săpa între noi o duşmănie fără capăt. Nu-mi trebuie decât să-mi făgăduieşti că vii în Caraomer.

Se prefăcu că priveşte îndeaproape înfloriturile de piatră ale ferestrei şi adăogă liniştit:

— Pleacă acum şi spune-i să nu mai vie diseară. Cred că n'ai să fugi...

Şi în timp ce ea cobora colina, fără a-i mai asculta ultimele cuvinte, nu se putu opri să nu-i strige:

— Să nu întârzii! Noaptea o petrecem în Lazul, ca să nu mai dăm prin oraş şi mâine dimineaţă luăm un camion, ceva!

Nici nu-şi dădu seama când ajunse în Constanţa. Colindă localurile unde ştia că Şandru petrece în neştire, întrebă pe vagabonzii morocănoşi cu gâturile lungite după întorsătura barbutului, dar nu-l găsi nicăeri. Un cârciumar îi spuse că l-a văzut îndreptându-se spre Tomis şi cu o teamă crescândă, fata se grăbi spre fostul cartier al neguţătorilor.

Pe strada Mircea se întâlni faţă'n faţă cu Braia. Castelana era îmbrăcată tot în negru ,deşi acum nu mai inspira niciun fel de seriozitate cum stătea ziua 'nă-

miaza mare la uşa unui stabiliment de mâna treia, de cele sortite băeţilor de prăvălie şi hamalilor din hale, oameni de uscat care cântăresc de cinci ori mia înainte de a-i da drumul. Priveghea trecerea ucenicilor şi funcţionarilor paşnici, adresându-le îndemnuri în toate limbile, după vechiul obiceiu din Tomis, ca să se înşele singură şi să creadă că are de-afaceri cu distinşii briganzi ai mărilor. Totodată trăgea cu coada ochiului să nu apară vreun sergent şi făcea mici servicii fetelor, le cumpăra vin sau ţigări. Când zări pe Cristina cotind strada, se repezi ca o furtună şi o sărută apăsat pe amândoi obrajii, apoi se chirci lângă un zid şi începu să sporovăiască în plină stradă, după obiceiul tomitan, împărtăşindu-i dintr'o suflare noutăţile:

— Eu stau aici cu fetele, d'aia nu m'ai găsit la Castel, lămuri ea. Ce era să fac? Simeon, pungaşul ăla m'a părăsit după ce mi-a mâncat atâţia ani de viaţă şi vameşii atât au aşteptat să-şi îndesească raziile, parcă toţi băieţii care lucrează cu vapoarele erau să se strângă la mine 'n ospătărie. Eh, ştii bine că o femeie cu bărbat primeşte alt respect. Poate n'ai aflat că Marcu a murit pe neaşteptate? adăogă, şi nici nu clipi când Cristina o privi întrebătoare, izbită de indiferenţa cu care Braia căuta să-şi bagatelizeze rolul. — Da, mi-a fost destul de greu să-l hotărăsc pe bătrân să facă un testament în care să-mi lase beciul lui, când colo ce să vezi? O zi după pomana pe care i-am făcut-o după lege, când mă întorceam spre casă să cercetez zidurile cu de-amănuntu' ce crez că găsesc pe locul barului? Un morman de moloz şi banditii de lucrători, care svârleau cărămizile ca de frica morţii. Au furat tot, tot, n'au lăsat nicio mahmudea, explică ea cu o omenească decepţie în faţa efortului nerăsplătit, dar pe dată, faţa îi se lumină de un zâmbet. — Nici Vasi n'a brodit-o mai bine, când să vândă „Comandorul!" Eu nici nu pierdeam, nici nu câştigam, dar el avea o groază de parale de primit dela Hemcea, taicătău. Cine se gândea că or să vină timpuri să nu mai

pot trăi la Castel? Cu raziile blestemaţilor de vameşi nu mai făceam un franc, Tomisul s'a dus, de unde „monney"? Pescarii îmi dau peşte, dar sunt bătrână şi am nevoie de tutun şi dulciuri!

Tocmai atunci ieşi o fată sveltă, cu părul tuns băieţeşte şi auzindu-i ultimele cuvinte, izbucni în râs: — Madam Braia e moartă fără tutun! chicoti ea şi-i svârli o ţigară în poală.

— Vezi, bietele fete nu mă uită! Ce timpuri am mai apucat şi eu. Afurisiţii ne-au prins la strimtoare şi nu s'au lăsat până n'au dărâmat Tomisul. In garaje de automobil şi blokuri să petreacă bieţii vaporeni? Blestemata de corabie ne-a nenorocit pe toţi, parcă ne luase minţile, nu altceva! De când cu întâmplarea din noaptea aceea — ţii minte? — nicio curtezană nu mai are voie să se apropie de port. Noroc că pe mine mă ştiu spălătoreasă şi mai aduc peaici vreun străin, făcându-mă că mă tocmesc cu el pentru rufe. Imi dă şi patroana şi marinarul. Englezii sunt foarte darnici ,săracii, dela fiecare vapor îmi iese câteceva.

— Şi cu ceilalţi? întrebă Cristina luată de şuvoiul acestor ştiri, uitând aproape pentruce plecase din Castel.

— Hemcea, taică-tău a făcut puşcărie până la Armistiţiu, pe urmă a vândut ceva mobilă fără să-l simtă Persanul şi a plecat şi el, nu ştiu unde. Unii spun că s'a dus în Tumbuktu, dar asta era o glumă a bătrânilor ce-l apucase pe Hemcea când tu erai mică de tot. Ştii că a fost cam zăpăcit în tinereţe şi fapta lui, când i-a băgat pe toţi la apă din pricina necazului pe Şandru, a fost aspru criticată în cartier. Bineînţeles că i-am ţinut partea; se poate să pocneşti un om în miezul nopţii şi să-l arunci într'un remorcher ruginit în ajunul unei afaceri? L-am auzit cu urechile mele cum se svârcolea şi spunea toate astea în timp ce-l duceau spre puşcărie...

— Braia!, murmură fata, însă atât de încet, că cealaltă n'o auzi. In focul unor evenimente hotărîtoare,

ce importanţă au sentimentele cuiva, încolţit de amintiri?

— Acum au ridicat un atelier pentru automobile pe locul „Comandorului", zise Braia. Îţi aminteşti de lunganul de Suedez cu putreziciunea lui de corabie? Se împleticea în vorbă şi cădea aproape între grăniceri de ameţit ce era — opiu, ptiu! — dar mormăia într'una c'o să se adreseze consulului lor. Consul? Nici diavolul n'ar fi avut curajul să acopere o afacere atât de murdară! N'ai de ce să pleci privirea. Taică-tău n'a fost vinovat. Numai pungaşul de Vasi şi... *Sinove*, parcă aşa-i spunea. Ai noştrii nu prea ştiau ce să facă cu ea... Închipuieşte-ţi, începu Braia să râdă, ca la amintirea unui lucru nostim de tot — După două zile, rabla Suedezului a intrat cu ciocul în apă şi s'a dus ca un topor la fund. De-abea au reuşit s'o scoată după isprăvirea blocadei, căci împiedeca navigaţia. Hei, au cam avut de furcă pân'au târît-o în „cimitir" şi nici femeile care strâng vreascuri nu se mai uită la ea, aşa-i de putrezită.

— Era şi o fată dela circ, zise Cristina roşind şi-şi aminti de Şandru, dar Braia nu-i dădu răgaz să întrebe de el.

— Lydia? Eh, eu de mult ştiam că umblă cu cavalerul tău, dar nu vroiam să te-amărăsc. Cred că în Caraomer unde eşti acum, l-ai uitat. Fata a fost nevoită să se întoarcă cu Bacruban, directorul, înapoi pest Dunăre, căci nu mai aveau cu ce pleca în ţări străine. A vândut caii şi circul pe nimic — căci cine se mai interesează de astfel de comicării când avem cinema? — iar animalele le-a dăruit de necaz primăriei, afară de un leu care-a murit de bătrâneţe. Şi domnii dela Primărie îţi închipui că tare le mai aşteptau! Le-a ţinut în curtea unui consilier până au murit de foame şi sete, şi le-au aruncat în mare una câte una. Alaltăeri am citit în ziar că o cămilă a ajuns în Bucureşti şi primăria de-acolo o trimete dela Ana la Caiafa, căutându-i stăpânul s'o înapoieze. De altfel scria acolo că s'a îmbolnăvit şi se aşteaptă să nu mai

apuce primăvara. Cam astea sunt noutăţile, vru ea să termine şi dădu să-şi încrucişeze braţele, când, amintirea vechiului duşman, i le însufleţi de o nouă energie:

— Stai să vezi! Pungaşul de Persan era în înţelegere cu secretele unei ţări care-a ieşit învingătoare şi i-a pus pe Nemţi la pământ. Se pare că n'au prea fost mulţumiţi de serviciile lui, căci tot în noaptea aceea — Doamne, câte s'au mai întâmplat —— o spioană de-a lor pe care păcătosul de levantin a strecurat-o printre fete, a fost prinsă de Vermacht şi trimeasă direct la Berlin. „Comandorul" după care trebuia să ia banii împrumutaţi lui taică-tău, i l-au dărîmat lucrătorii în toiul nopţii, iar *Ei* i-au închis şi bazarul — termină castelana cu vădită satisfacţie, că până şi vechiul ei rival fusese înfrânt de o Putere, faţă de care voinţa şi înţelepciunea-i păleau. Un necunoscut trecu tocmai, grăbindu-se spre strada Carol şi Braia alergă într'un suflet, necăjită că nu l-a observat când a păşit pe lângă ea. Se întoarse, gata să ia vorba dela'nceput, când Cristina îi spuse repede:

— Sunt cu Şandru aici. Nu l-ai văzut?

— Nu mai spune! făcu Braia privind-o cu o compătimire prost ascunsă. Bănuiam eu că n'o să-ţi placă la ţară. S'au purtat rău bătrânii, ai? Să ştii, dacă ai nevoie de angajament, „Maxim" caută o fată.

„Nu ştiai că suntem la Castel? Dece i-ai vândut taina lui Andrei?" vru ea să strige, dar repetă numai:

— Spune-mi, a trecut pe aproape?

— L-am întâlnit adineaori, dar nu mi-a dat prin cap, zău, că pentru el te-ai întors şi tu dela fermă. Ar trebui să-l uiţi, fata mea. Aproape că s'a făcut că nu mă vede, Şandru al tău, şi ştii că Braii nu-i plac mojiciile; omul care-l însoţea şi care-a rămas afară în timp ce el a intrat la un zaraf, mi-a spus că schimbă ceva aur, ca s'o şteargă cu Umra.

— Pleacă? şopti fata şi simţi că ştia lucrul acesta, că şi-l închipuise îndată ce trupul lui Andrei îi risipise apele tulburi ale veghei, ca o fiinţă reală care împrăştie ceaţa.

— Sigur! Ei, n'ai de unde să știi biata de tine, că de trei ani băiatul caută să-și ia sborul... Ce altceva căuta pe *Sinove?* Ascultă la mine, tot mai bine să te angajezi la „Maxim", Șandru te poate lăsa oricând pe liber. Și dacă te tot ții după el o să te ia la ochi poliția și greu să mai scapi. În Constanța se știe c'a venit și tare mă tem că Ovezea...

„Nu vreau să mă gândesc" murmură fata, depărtându-se de Braia, care-o privea speriată cu ochii ei bulbucați, fără a-și da seama ce cuvinte anume îi alungase viața din obrajii reci ca marmora. I se păru chiar că se oprește după câțiva pași, ca cineva ce poartă asupră-i o mare greutate și o aspră poruncă de a alege între două căi, sprijinindu-se de un sarcofag plin cu apă de ploaie. O șuviță rece i se prelingea pe umăr de pe piatra cioplită grosolan, dar ea nu făcu nicio mișcare să se adăpostească, de parcă fusese ferecată acolo.

Apoi se deșteptă ca dintr'un somn și castelana o văzu fugind disperată de-alungul falezei, până se topi printre dune.

Numai în apropiere de Castel își încetini pasul. După cum tenebrele liniștite ale înserării învăluie freamătul unei mări răscolite de furtună, tot astfel vederea zidurilor crăpate de întunecimi și duhuri ale vremurilor, râpele, smârcurile tainice, îi potoliră într'o clipă iubirea și ura nemărginită ce-i hărțuia inima.

Când intră pe ușe, o frumusețe de mozaic îi încremenise luminoasa credință a ochilor, de parcă spiritul ar fi strălucit mai puternic ca niciodată înainte de-a părăsi strimtul lăcaș de humă. Păși în tăcere și palmele i se împreunară a rugă, când Andrei se'ndreptă spre ea, tăindu-i drumul cu întrebări tulburi. Acesta se căise că o lăsase să se'ntâlnească cu amantul ei, își spusese că e încă prea slabă să'nțeleagă rostul libertății pe care i-o dăruise pentru a se îndrepta. Acum însă simțea nelămurit că ea nu mai poate păcătui pe lumea aceasta. Nu se putu stăpâni să nu-și arate mulțumirea:

— Credeam c'ai fugit!
— Nu, clătină ea din cap.
Își scoase trenchul și rămase din nou în rochia-i lungă de mătase neagră, cu care străbătuse câmpurile de ciulini. Era frig după ploaie, totuși începu să privească dela fereastră, cu umerii goi, poteca dinspre Lazul. Se însenina.

Șandru se opri uimit când ajunse în fața bazarului fostului potentat din Tomis. Firma cu leu și spadă era dată jos, iar vitrinele care străluciseră de magica splendoare a antichităților și monezilor, fuseseră astupate de obloane, ca noaptea să nu se mai deslipească de licărirea stelară a nestematelor dinăuntru.

Trebui să bată sdravăn, pândind strada pustie, până-nâce un sgomot de fiare îi făcu cunoscut că cineva trage zăvoarele. Se deschise o ferăstruică și o pereche de ochi îl priviră străin, îndelung. Din felul cum Vasi crăpă ușa, părea că se teme de vizitatori neplăcuți:

— Recunoștință omenească! glăsui el, în timp ce se îndrepta cu lampa în mână spre fundul bazarului. — Să nu servești pe regi, nici împărățiile lor: ei pleacă urechea la cei ce se află în preajmă-le, chiar dacă-i lipsit de înțelepciune, din neam de jos și fără putere. Regii, desfrânatele și viața, îmbrățișează totdeauna ceeace le stă alături.

In aceste cuvinte își arătă indignarea, apoi tăcu. Șandru avu vreme să observe cum, în scurtul răstimp de când nu-l văzuse, Hvaja al Wasiti parcă se îngrășase mai tare și vederea-i slăbise. Așa cum înainta greoiu prin bazarul veșnic întunecat, părea o voluminoasă masă de carne strânsă în zăbunul lung de șamalagea, o mătase vărgată din Damasc, care, desgolită de orice podoabă, sau de insignele trufiei omenești îi acoperea până și condurii. Cu o mână ținea lampa iar cu cealalta șarpele său înlemnit, care stră-

pungea întunericul cu jăratecul rubinelor, cercetând drumul pentru stăpânul său.

— Să-mi schimbi în lire sterline, napoleonii! făcu Şandru svârlind cu îndrăzneală pe tejghea aurul lui Hemcea.

Privirea Persanului trecu peste grămăjoara gălbue, ce frângea şi înflăcăra palida lumină a lămpii, dar nu arătă că bănuieşte drama ce se ascunde sub moarta lucire a metalului. Îl împinse cu degetele enorme, puţin înegrite la vârfuri de rugină, şi oftă fără interes:

— Du-te la Şapira sau la alt bijutier.

— Nu mai ţii bazarul? întrebă Şandru.

— Am închis, grăi Persanul şi în cuvintele lui răsbătu de-odată tăcerea disperată a singurătăţii — tristeţea celor căzuţi din nou în viaţă, siliţi să deschidă ochii şi să simtă răul unei foste fericiri depline şi fără margini — şi tremurul desnădejdii — a celor care nu mai cred în ferecarea tot mai adâncă în Fiinţă. Semnele celui ce se revede între oameni, între păcatele şi nefericirile lor, fără a şi-i mai putea apropia vreodată. Îi părea rău că deschisese aventurierului, căci odată cu el intraseră Braia, Marcu, până şi umbra şchiopătândă a lui Terzi, care-l sileau să-şi dea seama că nu putuse dobândi nicicând puterea asupra lor. Nu putuse supune oamenii, căci simţămintele lor sunt tulburi, fără înţeles. Iar făptura omenească e învăluită mereu în taină şi ceaţă, iar în faţa femeilor sau duşmanilor, îşi pierd orice cumpăt. Se vedea încătuşat alături de cei pe care până mai ieri îi dispreţuise, căci scăpându-i această stăpânire, perfecţiunea prin care putea spera o viaţă paşnică, eternă, îi era deapururi răpită. Tulburat de viziunea tărâmului lui Ahriman, aî timpului trecător şi al trupului mai viermănos încă, veşnic de humă şi fără Fiinţă, se ridică din fotoliu şi scotoci cu mişcări greoaie de om gras şi în vârstă, maldărele de vechituri, cioburi de olărie aruncate de-avalma, figurine, vase, opaiţe. Căută multă vreme pe îndelete, stârnind un ţăcănit de hrâburi sparte şi când se'ndreptă de mijloc, sufland

greu, ţinea în mână o mică amforă greacă, una din acele capodopere anonime, a căror origină precisă şi dată nu pot fi stabilite, fără inscripţii sau o zugrăveală cât de mică. O pipăia mulţumit cunoscându-i scumpătatea după rotunjimi şi luciul ceramicei — culoarea roşie şi pasta fină şi bine arsă arătau că e dintr'o epocă bună — apoi veni lângă lampă, căutând să-i desluşească conturul.

— O, perfecţiune sublimă a Grecilor, murmură cufundat în meditaţie, mângâind forma ce închidea armonia perfectă a firmamentului. — Ani şi ani mi-au trebuit să cred c'am ajuns la prima svâcnire, care este prima formă nemişcată a creaţiei, aşa cum El a svârlit ceeace era trecător, netezind lutul şi a pătruns cu răbdare veşnicul miez. Ce este pentru înţelept sbuciumul lumii? Nimic, o trecătorule ce-ai poposit o clipă sub stricatu-mi acoperiş, decât deşertăciune... o deşartă şi nefolositoare mână de pământ de pe coasta urciorului, ce trebuie limpezit cu zăpada albă a părului. Căci buclele adolescentului sau ale tânărului sau ale omului ajuns în piscul bărbăţiei, sunt prea moi şi împânzite de trufia întunecată, inima prea ambiţioasă ca să şteargă cu ele pământul ud.

Rămase pe gânduri cu amfora în mână, apoi păru a-şi aminti de oaspete, căci urmă:

— Sub puterea-ţi trebuie să aduci toate câte se petrec pe lumea aceasta, pentruca prin meditaţie şi înţelegerea lor treptată să ajungi la perfecţiune, trecând pragul fără să-l simţi. Atuncea eşti Unul şi nu înainte. Niciun om să nu îndrăznească a mânca rodia morţii, înainte de-a fi coaptă. Căci graba şi scurtarea voită a zilelor duce tot către pământ.

Hwaja al Vasiti se ridică în picioare.

— Amăgire! murmură el. — Acum nu le mai pot rosti decât ca bogăţii străine, necuvenite mie. Căci nu mai cred — afirmă cu o dureroasă sforţare. Nu mai cred în Cel ce singurul putea să-mi dea Viaţa. Şi nimeni nu mi-a vătămat, decât fraţii şi fii mei. Căci m'am înşelat, crezându-mă pătruns în Neînceput, când

am socotit a împlini şi acea datorie fără folos a puterii: stăpânirea asupra oamenilor. Nicio zăbavă mai pierdută! Căci nestemata ce-o încrustasem din înţelegerea-mi greşită a celor filosoficeşti în diadema înţelepciunii, era pietricică lăptoasă, nu diamant. Singuri cei ce gândesc şi legile lor, rămân în afara lucrurilor şi nu pot fi înţeleşi; cerul şi marea sunt neschimbătoare pe lângă suflete şi în ei nu poţi găsi nici urmă a desăvârşirii: ei sunt diavoli şi cei care le pătrunde regatul rămâne prins în lumea de dincoace. Vai de filosoful ce încearcă a tulbura sublima pace, prin stâlpul şubred al puterii lumeşti. Ahriman sau Şeitan cum îi mai spuneţi voi, îl va munci în veci vecilor" termină el, cu o asprime îngheţată şi se vedea lumpede că hotărîşe să rămână încătuşat în bazar până la sfârşitul zilelor, mergând împovărat către un prag care nu-l va uşura de greutatea trupului său.

N'auzi când Şandru îşi luă rămas bun, nu-l văzu cum culege napoleonii şi-i vâră în buzunar, nici nu se ridică dela masă când uşa se închise în urmă-i, căci ce-i mai rămânea decât să trăiască într'o bătrâneţe sbuciumată, lipsită de simţământul izbăvitor al desăvârşirii?

Aventurierul schimbă într'altă parte aurul şi dându-şi întâlnire cu domnul Jean pentru aceaşi seară, plecă spre Castel să-şi ia cele câteva lucruri. Spera ca amanta să-i fie plecată.

Numai când ajunse în marginea fostului Tomis şi zări în poale faleza mării, scăldată în lumina puternică dar rece a toamnei, gândi automat: „S'ar putea să mă prindă tocmai acum. Mă voiu descurca şi fără boarfe".

Dar o chemare îl atrăgea pe acest ţărm, care îl înspăimânta. Işi amintea cu neplăcere, drumurile pe care trebuise să le facă timp de trei ani prin aceste locuri făr'de noroc şi de valurile, de râpele sălbatece, de umbrele primejdioase ce-adulmecau fâlfâind buchetele de limba-câinelui, când însera în drumul spre Castel. E destul să priveşti ruinele şi pământul răscolit de noi cuceritori, amestecul nisipului cu apa şi lutul,

ca inima să ți se strângă de presimțiri tulburi, amenințată să-și stingă bătaia. Preocupările lui, gândurile obișnuite, chefuri, femei și dorinți repezi se împrăștiau și piereau, gonite de o tristețe pașnică, împotriva căreia lupta și-acum din toate puterile: „E ultima oară că mai trec pe-aici", își spunea. „Să nu-mi uit șapca, S'ar putea să m'apuce ploaia"... Își dădea seama că e absurd să se gândească la șapcă pentru timpul cât va sta ascuns în cală. In Mediterana cu atât mai puțin. Apoi vaporul alb va pluti pe Atlantic și într'o zi vârfurile sgârie norilor, automobile și mulțimi de oameni îl vor vesti că a ajuns la capătul călătoriei.

Șandru ridică fața în sus fixând nourașii albi ce se destrămau pe fondul vinețiu al cerului. Nu se zărea niciun semn, numai razele oblice, căzeau liniștite printre pinii maritimi, cutremurându-i, și dispăreau în apele joase, cenușii. Din apropiere, marea, ascunsă de spinarea crestată a lanțului de coline, trimetea sunete înăbușite, ritmice, valuri ce se apropiau pe furiș în falduri înspumate și se retrăgeau cu un plescăit sec. Și toate murmurele treceau peste vârfuri de munți tociți, peste stâncile năpădite de mușchi, peste trepte largi, ca niște umbre repezi, care aleargă pretutindeni, se pierd și iar se cațără pe înălțimi, fără să-și găsească odihna, căci așa le-a fost scris pentru păcatele lor. Iar trupul lui tresărea de amenințarea de neuitat a răsplății, căutând să-și alunge aceste povești naive de pescari și-această legendă a sfântului Ioana pe care amanta lui i-o repetase de-atâtea ori.

Făcându-și curaj, se pierdea în tăcerea bătrână a știrbiturilor, pătrundea în liniștea ce urmează pe litoral ploilor dese din Octomvrie, luneca printre ponoare rotunde și gropi adânci, astupate cu nisip.

Când însă soarele apuse și atmosfera deveni mai cenușie și mai transparentă, simți nevoia să se odihnească o clipă și se lăsă la pământ lângă fruntea unei coline. Aici, în mijlocul singurătății, unde femeile nu-l ademeneau cu buze roșii și barmanii nu-i ofereau un pahar de „Jamaica" sau „Curaçao" zâmbindu-i

supuşi după tejghea, plutea mereu aceaş ameninţare de care nu putea să se elibereze, dupăcum un erou rănit nu poate să-şi rupă armura strimtă şi să răsufle.

Oftă şi netezi cu degetele grunjurile fărămicioase de pământ, cercetând cu grije şuviţa îngustă dintre râpă şi mare, pe unde trebuia să treacă. Părea că nicio ameninţare nu pluteşte peste nisipul fin, mai întunecat spre mare; întregul litoral fusese într'atâta frământat de furtuni că liniştea însă-şi părea că-l crispează, ca pe craterul unui vulcan, ameninţat să-şi dărîme în orice clipă această suferinţă împietrită.

Şandru cercetă zarea cu umerii plecaţi, gata să se lungească la cea mai mică alarmă. Nu-i mai păsa că se umple de lut sau că-şi strică dunga; redevenise omul pornirilor repezi şi brutale. Chipu-i osos, lipsit de farmec la prima vedere, cu obrajii mari şi buzele tăiate grosolan în uniformitatea fără expresie a feţii, căuta mereu muşuroaie şi buruieni acătătoare după care să se ascundă, din cele ce se ridică pe stânci şi se răsucesc după bolovani, îmbrăcându-i într'o plasă ofilită.

Şi iar zori printre colinele pleşuve în amurgul luminos de toamnă târzie şi călduroasă, iar orizontul parcă se căsca în gol şi pinii rămâneau despletiţi în urmă.

Cristina îl aştepta desigur într'unul din saloanele dărăpănate dela etaj şi poate scruta zarea îngânând una din romanţele învăţate dela Braia sau visa întinsă pe nisip, fără suflare, cu privirea rămasă de grinzile tavanului. Iubirea ei, credinţa încăpăţânată în aceaş dragoste fără moarte, care-l înspăimânta, îl făcea s'o izgonească când îi sărea înainte, să o lovească fără milă. Numai ochii ei, care cerşeau şi păstrau neştiută licoarea otrăvitoare a sclaviei, care îl înlănţuiau fără să-şi dea seama, îl opriseră s'o alunge cu totul din Castel.

Şandru înainta iscodind tufele, întorcându-şi instinctiv privirile să vadă dacă nu e urmărit. Peste tot acelaş cenuşiu luminos, răcoarea înserării şi aierul sărat.

Când trecu pe lângă cabinele de beton ale cartierului Vii, își încordă atenția, căci de obiceiu aici debarcau stupefiantele și locul foia de grăniceri. Câteva măsuțe de fier zăceau îngropate, pline de rugină și o plasă singuratecă de volley-ball, ruptă în două, își pierdea capetele în nisip. Terasa cazinoului, unde vara dansau tineri eleganți veniți cu mașina și femei delicate în rochii argintii, părea inutilă acum, nefolositoare. Plaja năpădise palmierii pitici, se împrăștia peste marmura curată și locul unde scânteiaseră becurile electrice și se reflecta palidă lumina lunii, nu se mai deosebea acum de restul deșertului.

De aici, țărmul golfului se încreștea din nou. Oprit de ciulinii țepeni, nisipul depunea dune masive, înaintând zi de zi, amenințând vilele luxoase și stabilimentul băilor. Șandru își croi drum la stânga, pe marginea netedă a mării și se oprea din când în când să-și golească pantofii, căci pulberea mărunță se strecura sub tălpi, îngreunându-i mersul. Piciorul întreg se afunda în nisip, lăsând în urmă pâlnii largi, care se surpau fără grabă.

I se păru că în urma lui, în dreptul cabinelor, apăruseră două puncte care înaintau cu repeziciune, s'ar fi spus că mătură plaja să nu le vadă cineva. „Se pregătește vreo debarcare tainică. Proastă afacere." mormăi Șandru. Se opri, răsuflând adânc, apoi căută să se lase de-abușelea și să se strecoare prin pipirigul smârcurilor.

Grănicerii pieriră curând, dar întâlnirea îl cam înspăimântă. Vaporul ridica ancora la miezul nopții și se deslipea de mal către cealaltă viață, o viață nouă frântă în plăcerea de a trăi fiecare clipă și de-a uita, de-a nu avea viitor: trecerea, saltul dintr'un gând într'altul. Se va pierde în freamătul New York-ului, unde nu-l va încolți nimeni pentru fapte petrecute de mult, nu-l va zălogi nicio femeie pentru tot restul zilelor și nu-i va vorbi de asta, decât poate în glumă.

Reveni iarăși pe țărm și se oprea din când în când

să-şi golească pantofii de nisip. Valurile înaintau grele şi joase, prelingându-se peste povârnişul cafeniu. Alge păroase şi veştede lăncezeau svârlite pe nisip, scoicile trandafirii se amestecau cu crabii sfărâmaţi şi câteodată îl lovea în faţă o mireasmă ascunsă de iod şi de putreziciune.

După puţin zări Castelul ridicându-se măreţ din coasta mării. Cristina se repezi nerăbdătoare înainte-i şi ca niciodată o lăsă să-l sărute. „Parc'ar presimţi că plec" gândi. Işi înodase un batic alb de mătase în jurul gâtului ceeace-i mai însenina rochia de seară, dându-i un aier strengăresc, ce se potrivea cu credinţa luminoasă a ochilor.

— Ai întârziat, şopti ţinându-l de braţ, până ajunseră sus, în dreptul ferestrei negre de piatră. Nu se mai odihni cum făcea obişnuit, ajuns în ascunzătoare. De-acolo se zărea tot ţărmul, smârcurile, faleza şi tocmai în fund portul, cu liniile întretăiate ale catargelor şi antenelor, iar în stânga, în fundul platoului, coşurile fabricelor de cărămidă din Constanţa.

— A trebuit să-mi termin afacerile, mărturisi el pe neaşteptate, deşi hotărîse pe drum să nu-i spună nimic .— La noapte plec.

O anunţa nepăsător, crud, fără nicio introducere. Apoi, sigur pe lirele sterline din buzunar, îşi apropie obrazul de al ei; fără să-şi mărturisească, prezenţa magică a blândeţii ei îl atrăgea. Lângă chipul lui mare, colţuros, Cristina părea o zână, cu părul auriu mângâiat de briza uşoară.

— Da, întări Şandru, făcând o sforţare pentru a-şi dovedi propriile-i preocupări. — Plec cu un vas englezesc până la Neapole... De-acolo voiu vedea.

Apoi, pentrucă ea nu spunea nimic, începu să-i explice:

— Vezi bine că în Constanţa n'o mai pot duce mult, tot vor pune mâna pe mine. Aşa s'ar uita cu timpul... Şi poate într'o zi...

— Când? şopti Cristina.

— Eh! Cine ştie? mormăi Şandru. Peste un an...

peste cinci... sau peste zece... Peste zece ani se prescrie, n'aş mai avea nicio teamă...

Cristina închise ochii. Se gândea fără convingere la necunoscutul ce se deschidea înaintea lor, pe unde fiecare trebuia să meargă singur spre sfârşit. Ceeace simţea nu era decât întunericul ce-i va apropia pe amândoi, dincolo de trupurile rămase pradă zilei şi curiozităţii oamenilor. Dorise de mică o prietenie statornică şi împlinirea împărtăşirii ei, se apropia.

— Iţi va fi urât?

— O nu, răspunse ea. Niciodată!

Şandru ar fi avut chef să-i dea din nou o dovadă cât îi e de indiferentă. Işi spunea că despărţirea sau apropierea de ea, nu-l mişcă câtuşi de puţin. O va uita mai grabnic decât ţărmul pustiu. Printre oameni plini de viaţă, nu-şi va mai aminti de tăcerea pietrelor cioplite.

— O să-mi scrii, nu? întrebă Cristina.

— Are vreun rost? zise el în batjocură.

Dădu din cap, privindu-l serioasă. „Omul acesta m'a mintit mereu" gândi. „De ce sunt atât de fericită?"

— Atamanul care pândeşte întoarcerea lotcilor mă îndeamnă mereu să mă mărit, şopti fără să-şi înţeleagă propriile cuvinte, condamnându-se că-i vorbeşte astfel. — Zilele trecute când ne-a adus pălămida sărată a pomenit din nou. Şi mătuşa Zenaida spunea că oamenii se pierd altfel.

— Asta-i acum! rânji Şandru. Doar nu te-am găsit la mânăstire.

Dar pe ea o cuprinse o milă adâncă, plină de înţelegere:

— I-am spus că trebuie să pleci.

— Zău? De unde ştiai? glumi Şandru.

In Castelul vechiu se ghiceau în penumbră, capiteluri de stuc fărâmat, gratii mari, ruginite, grinzile afumate de focurile pescarilor. Nisipul intrase adus de vânt în cel mai îndepărtat colţişor, îndopa crăpăturile.

Se făcuse frumos, ca şi cum nicicând furtunile toamnei n'ar fi sgâlţâit ţărmul. Umbrele serii începură să împresure Castelul, luna apăru liniştită dinspre oraş. Lumina cu o paloare verzue panta repede ce suia pe stânca Agigei şi contraforturile îngropate de surparea malului. Râpa era plină de asfodele — flori galbene de nisip, uscate, cu petalele lucii. Creşteau drepte cu lujerul lipsit de sevă şi cum stăteau nemişcate şi străvezii, părea că un suflu rău le înţepenise şi că întreaga pajişte e drumul dintre bine şi rău, unde rătăcesc cei nejudecaţi dar uniţi prin puterea iubirii. Când vântul serii începu să adie şi ridică în depărtări vârtejuri mărunte de nisip, se clătinară înfiorate şi cupele sticloase se atinseră cu un murmur sec, dureros.

— Atunci ne-am înţeles, zise Şandru. Ne întâlnim...

Vru să adaoge ironic „peste zece ani", dar Cristina îl îmbrăţişase uşoară ca o fantomă. In comparaţie cu ea, celelalte amante aveau ceva greoiu, prin lipsa lor de credinţă. O simţea încă încălzindu-i fiinţa, când o văzu întruchipată în faţa ferestrei, îngândurată.

— Vrei să-ţi cânt? îl întrebă încet.

Câteodată îngâna romanţe, aşteptându-l. Acum vocea-i sonoră de femeie frumoasă şi tânără, suna ciudat prin încăperile pustii, se rostogolea în marea liniştită, deşteptând în sufletul lui cercuri de tristeţe.

— E foarte frumos, zise Şandru la urmă, când o simţi lângă el, pe nisip. — Te seacă la inimă.

Mângâierile Cristinei erau ritmice, de parcă ar fi căutat să-i încetinească svâcnetul vieţii. Ii trecea palmele de-alungul tâmplelor, pe frunte şi degetele deabea îi atingeau pielea într'un contact tremurător, aproape nervos. Ochii îi străluceau în întunerec.

— Spui descântece? se'ncruntă Şandru. Ea surâse şi ca să-l adoarmă, să-l prefacă într'o stană înainte de-a simţi fulgerul scurt şi dureros al morţii, îşi lipi buzele şi propriu-i duh neîntinat de ale lui.

Amantul simţi ademenirea sărutului fermecat, dar dete din umeri: putea să-l lege prin toate vicleniile

Braei. Va rămâne acelaşi iubitor de petreceri şi lovituri primejdioase. Numai c'ar fi putut să-l scuteasc㠄de-atâtea sâcâieli în ajunul plecării.

Cum stătea nemişcată şi luna o lumina din plin, părea că numai expresia feţei, singură ea, se desprinde din obscuritatea apărătoare, ca masca luminoasă a desăvârşirii şi iubirii eterne, pe care ar fi putut-o apuca cu amândouă mâinile şi apropia de propriu-i chip, cufundat în besnă.

— Vei mai pleca? întrebă Cristina serioasă, după-ce viaţa ei lacomă de veşnicia dragostei împărtăşite, îl zălogise pentru totdeauna.

Dar Şandru se săturase.

— Chiar acum! hotărî scurt.

— Aşa repede! suflă ea înfricoşată în scurtul lui sbucium care urma să-şi desnoade singur legăturile-i pământeşti. Se apropie şi-i mângâie faţa, nu ca să-şi întipărească trăsăturile, ci să să-şi adoarmă propria-i teamă, să se convingă că nu va suferi, dar aventurierul o părăsi brusc în colţul umbrit şi traversând salonul cu paşi mari, se lipi de arcada ferestrei. Mult timp rămase tăcut, apoi întoarse capul, căutând s'o descopere.

„Are nevoie de mine" tresări Cristina îndurerată, pentrucă el mai privea înapoi. „Încă mai are nevoie" şi veni lângă umărul lui. O privea cu teamă? Îi sunară străin cuvintele prin care-şi arăta uimirea, de parcă n'ar fi ştiut că trebue să treacă ultima încercare.

— Priveşte! 'o îndemnă Şandru.

Nu se zărea nimic. Luna care-şi întărise paloarea desgolea dunele mărunte, întinderea pustie a ţărmului, iar în stânga toată panta plină de asfodele. Sus, spre Lazul, căsuţele pescarilor păreau nişte bolovani singurateci, lăsaţi de aluviuni. Peste tot liniştea grea, misterioasă, care domneşte noaptea în apropierea mării.

— Nu văd nimic, îl încurajă ea.

— Priveşte bine, colo în dreapta... acolo... şuieră el printre dinţi. Nu deslueşti nimic?

Pe plaje, după vârfurile înălţate ale lotcilor, trei

umbre pătau nisipul şi luna prelungea ireal armele lor lungi, ascuţite.

— Puşti mitraliere, mormăi Şandru. A pălăvrăgit cineva din Constanţa.

Cristina şovăi.

— Nu pleca, oftă cu o teamă adâncă, ca cineva trezit de-odată, care nu-şi mai aminteşte de sine.

Răspunsul întârzie, absorbit cum era în contemplarea movilelor.

— Va trebui să ies odată şi-odată. Vaporul...

Se depărtă în partea opusă, unde nu era fereastră, ci numai o crăpătură de-alungul zidului. Trupul lui ţeapăn intră între bolovanii reci de piatră şi rămase aşa, încât Cristina crezu că nu se va mai mişca din loc. Poate dorea să câştige timp.

— Sunt înconjurat, spuse tare şi vocea-i era răguşită. Ticăloşii de pe plaje mi-au luat urmele. Au chemat tot cordonul într'ajutor!

Cristina se repezi şi-l apucă de braţ. O îndepărtă plictisit de teama aceasta femeiască şi gestul trăda pe omul deprins să lupte şi să svâcnească de primejdia clipei.

— Râpa asta duce spre mormântul Sfântului, nu? întrebă el.

— Da!

— Pe urmă stâncile dau direct în mare?

— Peretele-i prea drept, să sări. Marea a ros malul până sus, n'a lăsat decât o dungă îngustă de pietricele.

— Asta-mi şi trebuie, mormăi Şandru.

Pleca fără rămas bun, dar se răsgândi şi-o sărută la repezeală, într'o strânsoare încordată, de cleşte. Cristina îi urmări dezorientată umbra ce se pierdea în jos, pe scara putredă. In adâncul fiinţei îi tremura o durere vie ca sclipirea curată şi limpede a unui licurici. Se târî cu greutate pe lângă zid, prinzându-şi rochia de colţurile pietrei şi-şi apropie faţa de locul pe unde privise amantul.

Afară era aceaş lumină şi aceaş mângâiere singuratecă a lunii. Pe de margini se zăreau urmele zilei, de

parcă la orizont s'ar fi înălţat pânza unui cort de azur.

Aşteaptă câteva clipe lungi, nesfârşite şi de-odată văzu pe râpă silueta puternică a lui Şandru, alergând în salturi scurte, nebuneşti.

— Dacă intră în asfodele... voiu rămâne singură, gândea.

Şandru ajunse curând în lacul sălbatec şi se trânti la pământ, târându-se în coate spre stâncile din vârf. Apoi sări din nou în picioare şi alergă iute spre culme, fără să privească în urmă. Tălpile înfiorau covorul magic, supus, de asfodele.

Cine poate descrie pornirea oarbă, ce ţâşneşte mai aprigă ca viaţa sângelui din sufletul femeii? Poate într'o clipă, aceeaş care pentru Şandru însemna moartea de-aici, Cristina îşi dădu seama de zbuciumul care-i sfârteca existenţa după plecarea lui şi poate de dreptul femeii de-a fi veşnic iubită şi contopită în statornicia dragostei.

După credinţa Tofanilor, el era păcătos până în măduva oaselor, căci furase şi ucisese, deci va rămâne mereu pe ţărm.

Cavalerul Cristinei era acum pe coama platoului şi mai avea un pas să se piardă între bolovani, când sirena vaporului sună îndepărtat, primul semnal de plecare. Il văzu cum se opreşte şi simţi că-şi ascute auzul. Atunci îl dori mai arzător lângă ea, dori să-l smulgă din clipa amăgitoare a prezentului. Simţământul nesuferit al încordării lui şi a revenirii către pâlpâirea pieritoare, îi înflăcără sufletul de orbitoarea lumină a morţii.

O chemare, ca ţipătul unei văduve desnădăjduite, cutremură golful Lazului.

Grănicerii alergară spre Castel şi două licăriri spintecară întunerecul, apoi urmă clănţănitul sec al unei mitraliere, şi loviturile împânziră ţinutul cu răbufniri ascuţite şi repezi, într'o încrucişare de fulgere.

Cristina îşi acoperi tâmplele, rugându-se ,dar glasul i se pierdu slab printre detunături. Numai buzele i

se mişcau într'o borboroseală fără sens, atrasă de întreaga priveliştе.

Din dreapta, din stânga Castelului, grănicerii trăgeau acoperiţi de tufişuri, se grăbeau lovind fără răgaz şi Şandru se opri strălucerat, prăbuşindu-se cu faţa înainte.

Cristina privea îngheţată, cu ochii mari, deschişi. Mulţumirea, nu teama şi uimirea se citeau în ei, sau mai curând împăcarea ce domnea pretutindeni şi adâncimile limpezi ale dragostei. Prin tăcerea ce se lăsase grea, părea că murmure jalnice răsbat de pe ţărm, bocete tânguitoare ale unor văduve cernite. Apoi se îndepărtară ca un şir de bătrâne şi noaptea începu să se însufleţească de cei fără iad sau rai. Fantome necunoscute treceau mereu, umbre neliniştite care lunecau printre dunele goale, prin fântâni de întunerec, printre ponoarele astupate cu nisip.

Işi întoarse privirea dela florile palide şi silueta lui Andrei, care se'ndrepta spre poarta Castelului, o făcu să tresară speriată. Se linişti repede, găsindu-şi motive omeneşti pentru fapta ei. De-acum e iertat. Ii va spune lui Andrei că se va ruga pentru mântuirea lui şi Domnul se va îndura să-i deschidă porţile Impărăţiei. Nu va mai păcătui şi credinţa-i, viaţa dreaptă în faţa Celui ce-i va asculta ruga, îl va izbăvi.

— Acum plecăm la fermă, zise Andrei intrând. Prin Vii, trenul trece înainte de revărsatul zorilor. Să ne grăbim.

Şi cum ea tăcea, se 'ncruntă, apropiindu-se bănuitor:

— De ce-aţi stat atât? Nu puteai să strigi de cum a intrat?

Cristinei îi era frig. Coborî în ospătărie şi-şi acoperi umerii cu o broboadă aspră, mare ca o mantie, adusă de bătrânul ataman dela una din nurorile lui. Nu-i rămânea decât să-şi urmeze viitorul bărbat cu capul în piept, luându-se după izbiturile cizmelor.

Apucară pe poteca ce şerpuia spre plaje. Andrei părea hotărît să nu-i vorbească un timp şi din loc în loc se oprea, încredinţându-se cu coada ochiului că s'a

oprit supusă la aceeaş distanţă, aşteptându-l să plece primul, apoi tuşea mulţumit când o auzea că-l urmează, îmblânzită ca fiinţele asupra cărora ai deplină stăpânire.

La capătul colinelor Cristina se opri în marginea potecii, lângă o coloană ce apărea stingheră şi spartă dintre ierburi. Voinţa vieţii o părăsea. Se rezemă de piatră.

Andrei veni spre ea şi-i spuse ceva înţepător de bunăseamă, dar nu-l auzi, înţelegând într'o clipă luminată, că între ei va stărui mereu umbra celui cu care fugise din Caraomer, că va fi crud şi că tot restul zilelor o va mustra pentru iubirea ei.

Îi fu recunoscătoare. Îşi dădea seama că nu va mai putea să se roage pentru Şandru. Nu va intra în Împărăţie ci va rămâne pe tărâmul dintre rai şi iad, alături de el, înfruntând singurătatea fără chinuri sau fericiri a îndrăgostiţilor.

De-acolo, lăsând în urmă porticul, se va trece ca orice femeie, va îmbătrâni, dar sufletul îi va rămâne de-apururi în Castel. Ţinându-se de coloană, îşi deslegă cu greutate „dua"-ua dela gât, lăsând-o să cadă în ierburi.

Andrei bănui împotrivirea şi făcu un pas ameninţător cu chipul schimonosit de cruzimea iubirii pământeşti.

Şi Cristina, cu ochii limpezi, făcu un gest slab, de a-şi acoperi chipul de viitorul stăpân, de a ridica mantia împietrită de focul dragostei veşnice, între ea şi Andrei.

Mângâie din priviri Castelul, cu pavăza cenuşie a broboadei înălţată în dreptul obrazului. Nu desnădejdea ci extazul se citea pe faţa ei, triumful unei descătuşări. Se 'nălţă în moarte, apoi îşi mută ochii spre pinii îngemănaţi şi treptele uriaşe dela Omurgea. O paloare sură, îi atinse pleoapele şi se'ntindea ca cenuşiul greu al pietrei pe toată faţa, iar din suflet îi pieri orice închipuire.

— Te urmez, murmură.

Cerul începuse să se deschidă în largul mării şi adierea puternică a noii zile zbuciumă toată pajiştea,

Asfodelele se frământară repezit în vântul rece, se strânseră în valuri ruginii şi neîncrezătoare, îşi reluară veghea lor mută.

Şi în odihna de veacuri a ruinelor păru că o scânteie se desprinde rătăcită din roşaţa răsăritului şi se apropie ţopăitul de promontoriul Tomisului, poate Simeon, jefuitorul, orbecăind să culeagă ultimele resturi ale unui rug sfărâmat.

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE

Tipar „Cartea de Aur" S. A. — Bucureşti
Str. Lucaci, 35